

HE 99/2025 vp

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE
VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2026**

HELSINKI 2025

ISSN 1237-4318

Editat Prima Oy, Helsinki 2025

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvityssosiin ehdotetaan,

että eduskunta hyväksyisi oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2026.

Helsingissä 22.9.2025

Pääministeri

PETTERI ORPO

Valtiovarainministeri *Riikka Purra*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	12
2.1 Suhdannenäkymät	Y	12
2.2 Julkisen talouden näkymät	Y	13
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka	Y	15
3.1 Talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt	Y	15
3.2 Toimenpiteet talous- ja finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi ...	Y	17
3.3 Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi	Y	20
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	21
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset	Y	22
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	23
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu	Y	24
4.4 Verotuet	Y	24
4.5 Muiden tulojen arviot	Y	25
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	26
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys	Y	27
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	30
5.3 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka	Y	65
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	68
6. Kestävä kehitys	Y	69
7. Lapsibudjetointi	Y	74
8. Hallinnon kehittäminen	Y	80
8.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	80
8.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	83
8.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	84
9. Hyvinvointialueiden talous	Y	85
9.1 Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet	Y	85
9.2 Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus	Y	88
9.3 Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista	Y	89
10. Kuntatalous	Y	90
10.1 Kuntien valtionavut	Y	91
10.2 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	94
11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	94
11.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	94
11.2 Liikelaitokset	Y	100
11.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	101
11.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	101
12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase	Y	102
12.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2025	Y	102
12.2 Valtion kokonaistase 30.6.2025	Y	105
12.3 Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut	Y	109

12.4 Liikenneväylien korjausvelka	Y	111
12.5 Valtion investoinnit	Y	112
12.6 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	114
12.7 Negatiivinen oma pääoma	Y	114

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2025		1
Taulukko-osa		1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		25
Yleiset määräykset		25

Tuloarviot	1	34
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1	34
12. Sekalaiset tulot	2	64
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	4	91
15. Lainat	5	95

Määrärahat	6	98
21. Eduskunta	6	98
22. Tasavallan presidentti	6	107
23. Valtioneuvoston kanslia	7	112
24. Ulkoministeriön hallinnonala	8	129
25. Oikeusministeriön hallinnonala	9	160
26. Sisäministeriön hallinnonala	10	190
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11	244
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11	276
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	14	349
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16	451
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	18	535
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	18	580
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	20	657
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	23	759
36. Valtionvelan korot	24	799

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Suomen talouden toipuminen on ollut hidasta, mutta talouskehityksessä on myönteisiä merkkejä näkyvissä. Bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 1,0 % v. 2025 ja 1,4 % v. 2026. Korkotason lasku ja reaaliansioiden nousu lisäävät kulutusta. Inflaatio on hidastunut selvästi ja hintojen nousu on myös pysymässä maltillisena. Työllisyyden ennustetaan kääntyvän kasvuun ja työttömyyden vähenevän asteittain, kun suhdannetilanne parantuu v. 2026.

Julkinen talous

Julkisyhteisöjen alijäämä pienenee 3,6 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2026. Julkisten menojen kasvu on vaimeaa sopeutustoimien ja sosiaalieläkkeiden matalampien indeksikorotusten ansiosta, ja verokertymä kasvaa talouden toipuessa. Velkasuhteen kasvu hidastuu ja julkisyhteisöjen velan ennustetaan olevan n. 88,5 % suhteessa BKT:hen v. 2026.

Talous- ja finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestävästi kasvamaan ja taistella hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

Hallitus on sitoutunut toimenpiteisiin julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi hallituskauden loppuun mennessä. Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassa ja keväällä 2024 päättänyt julkista taloutta vuoden 2027 tasolla n. 9 mrd. eurolla vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta, jonka toimeenpanoon hallitus on sitoutunut. Koska valtiovarainministeriön kesäkuun 2025 ennusteen mukaan 9 mrd. euron kokonaisuus ei kuitenkaan riittänyt taistamaan julkisen talouden velkasuhteen kasvua hallituksen tavoitteen mukaisesti vuoteen 2027 mennessä, hallitus on tämän talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä päättänyt uusista n. 1 mrd. euron sopeutustoimista vuodelle 2027.

Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Hallitus päätti puoliväliriihessään keväällä 2025 toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvun esteiden purkamiseksi. Työnteon kannustimia parannetaan ja ostovoimaa vahvistetaan mm. keventämällä ansiotuloverotusta vuodesta 2026 alkaen. Verotoimien lisäksi hallitus päätti puoliväliriihessä lukuisista muista toimenpiteistä, jotka tähtäävät kilpailukykyyn parantamiseen, osamistason nostoon ja entistä suotuisamman toimintaympäristön luomiseen investoinneille.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 90,3 mrd. euroa, joka on 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2025 verrattuna selittävät mm. vuoden 2026 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,5 mrd. euroa) sekä Suomen EU-jäsenmaksujen kasvu (n. 0,5 mrd. euroa). Toisaalta menotaso alentavat n. 1 mrd. eurolla pääministeri Orpon hallituksen eri vaiheissa päättämät uudistukset ja menosäästöt.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 81,6 mrd. euroa. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on 68,2 mrd. euroa (84 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 1,5 % eli 1 mrd. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan kasvavan 6,4 % eli 4,9 mrd. euroa.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Vuoden 2026 talousarvioesitys on 8,7 mrd. euroa alijäämäinen. Alijäämää pienentää kertaluonteisesti n. 2,3 mrd. eurolla Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tulouttaminen valtion budjettiin rahaston lakkautuksen yhteydessä. Tuloutus ei vähennä valtion ja julkisen talouden velkaantumista. Ilman tuloutusta budjettitalouden alijäämä olisi 11,0 mrd. euroa, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino (ml. Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tuloutus) paranee 3,8 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon ja 4,6 mrd. eurolla verrattuna vuodelle 2025 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio). Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 4,0 % suhteessa BKT:hen.

Vuoden 2026 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan 194 mrd. euroa, mikä on 65,6 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 3,2 mrd. euroa, mikä on samalla tasolla kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa ja 0,3 mrd. euroa enemmän kuin mitä vuodelle 2025 on budjetoitu (ml. toinen lisätalousarvio).

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2024 tilinpäätös	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys	Muutos, % 2025—2026
Ansio- ja pääomatuloverot	25 678	26 746	26 480	-1
Yhteisövero	5 429	5 708	5 783	1
Arvonlisävero	21 558	23 591	23 736	0
Muut verot	11 778	11 184	12 251	10
Muut tulot	10 130	9 484	13 397	41
Yhteensä	74 573	76 713	81 647	6
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	12 133	12 500	8 659	-31
Tuloarviot yhteensä	86 706	89 213	90 306	1

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2024 tilinpäätös	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys	Muutos, % 2025—2026
Kulutusmenot	21 249	21 467	21 074	-2
Siirtomenot	60 957	63 423	65 008	2
Sijoitusmenot	1 181	1 044	902	-14
Muut menot	3 323	3 278	3 321	1
Määrärahat yhteensä	86 710	89 213	90 306	1
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-5 925			

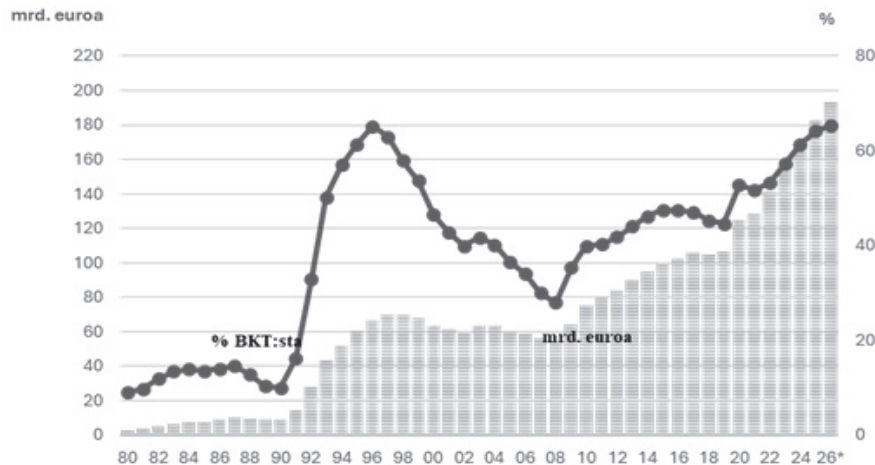
¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja -446 milj. euroa v. 2024.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Valtiontalouden kehysjärjestelmä on keskeinen hallituksen finanssipolitiikan ohjauksen väline ja uskottavan talouspolitiikan perusta. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehysten mahdollistamissa rajoissa.

Vuoden 2026 kehystaso on 78 390 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 78 001 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2026 jakamaton varaus on 89 milj. euroa, jonka lisäksi vuodelle 2026 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Ks. tarkemmin luvusta 5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Hallituksen päättämien toimenpidekokonaisuuksien vaikutus talousarvioon

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista hallitusohjelmassa, kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa ja vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä. Kokonaisuudet sisältävät menosäästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia.

Kun huomioidaan hallituksen aiemmin päättämä 9 mrd. euroon vuoden 2027 tasolla kohoava sopeutuskokonaisuus sekä nyt päätetyt uudet lisäsopeutustoimet talousarvioesitykseen sisältyy budjetin määrärahoja vähentäviä säästöjä nettona yhteensä n. 3,5 mrd. euroa, mikä on n. 1,0 mrd. euroa enemmän kuin v. 2025¹⁾. Lisäksi verosopeutustoimet lisäävät verotuloja yhteensä n. 1,3 mrd. eurolla vuoden 2026 tasolla.

Näiden sopeutustoimien lisäksi hallitus on päättänyt kevään 2025 puoliväliriihessä toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvutoimien rahoittamiseksi. Osana kasvutoimien rahoitusta päätetyt sopeutustoimet vähentävät budjetin määrärahoja n. 0,2 mrd. euroa ja lisäävät budjettitalouden tuloja n. 0,6 mrd. euroa. Kasvutoimien kokonaisuus heikentää budjettitalouden tasapainoa n. 0,5 mrd. eurolla v. 2026, kun huomioidaan myös talouskasvun vauhdittamiseksi päätetyt veronalennukset.

¹⁾ Tarkastelu sisältää vain toimenpidekokonaisuuden suorat valtion menoihin ja tuloihin vaikuttavat toimet, eikä siinä siten ole huomioitu esim. toimenpidekokonaisuuteen kuuluvien rakenteellisten työllisyystoimien julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta tai toimia, jotka riippuvat myös hyvinvointialueiden sopeutuspäätöksistä.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2 Määrärahat hallinnonaloittain.

Puolustuksen materiaalihankinnat

Talousarvioon ehdotetaan yhteensä 6 mrd. euron uusia tilausvaltuuksia puolustusmateriaalihankintoihin, joista aiheutuvat menot ajoittuvat suurimmalta osin 2030-luvulle. Uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä lähes 3,0 mrd. euroa v. 2026 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 2027—2036 yhteensä n. 13,7 mrd. euroa mukaan lukien F-35- ja Laivue 2020 -hankkeet.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2 Määrärahat hallinnonaloittain.

Veroperustemuutokset

Vuonna 2026 keskeisimpiä veroperustemuutoksia ansio- ja pääomatuloverotuksessa ovat pieni- ja keskituloisten työn verotuksen keventäminen, työtulovähennyksen lapsikohtaisen korotuksen kasvattaminen sekä ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen n. 52 prosenttiin. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus tehdään täysimääräisenä lukuun ottamatta niitä tulotasoja, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu.

Muita merkittävimpiä verotuloja vähentäviä veroperustemuutoksia ovat 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokannan alentaminen 13,5 prosenttiin, perintö- ja lahja-veroon tehtävät muutokset sekä liikennepolttoaineiden veronalennus. Valmisteveroihin tehdään useita muutoksia, mm. energia-, tupakka-, alkoholi- ja virvoitusjuomaveroihin.

Ks. tarkemmin luvusta 4. Talousarvioesityksen tuloarviot.

Hyvinvointialueiden talous

Hyvinvointialueiden yleiskatteeseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 27,1 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa n. 0,9 mrd. euroa verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon. Kasvu selittyy pääosin vuoden 2026 kustannustasoon siirtymisellä. Hyvinvointialueiden rahoituksen 3,25 prosentin indeksikorotus lisää hyvinvointialueiden rahoitusta n. 853 milj. euroa. Hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu, joka lisää rahoitusta n. 248 milj. euroa. Siirtymätasaukset vähentävät rahoitusta n. 25 milj. euroa. Vuonna 2025 vähennys on ollut 67 milj. euroa.

Ks. tarkemmin luvusta 9. Hyvinvointialueiden talous.

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin ehdotetaan n. 5,9 mrd. euroa ja valtionavut kasvavat n. 3 % vuodesta 2025. Laskennallisten valtionosuuksien tasoa laskee peruspalveluiden valtionosuuteen kohdennettu 75 milj. euron suuruinen vähennys. Toisaalta siihen vaikuttavat korottavasti valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, indeksikorotukset ja kuntien tehtävämuutokset. Lasken-

nalliset valtionosuudet ovat n. 4,9 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset n. 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,5 mrd. euroa.

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus kuntatalouteen vaihtelee. Hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta n. 170 milj. eurolla v. 2026 vuoteen 2025 verrattuna. Kun tarkastellaan hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä n. 200 milj. euroa kuntataloutta vahvistava v. 2026. Luvussa ei ole huomioitu sitä, että vuosina 2024—2025 toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyöntäjien maksurasitusta n. 100 milj. eurolla vuodessa.

Ks. tarkemmin luvusta 10. Kuntatalous.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 1,0 % v. 2025 ja 1,4 % v. 2026. Korkotason lasku ja reaaliasioiden nousu lisäävät kulutusta. Rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustushankinnat lisäävät investointeja. Talouden kasvua hidastavat Yhdysvaltojen asettamat tuontitullit sekä Yhdysvaltojen poukkoilevan talouspolitiikan aiheuttama yleinen epävarmuus.

Inflaatio on hidastunut selvästi ja hintojen nousu on myös pysymässä maltillisena. Inflaatiota on hidastanut ennen muuta energian ja omistusasumisen hintojen lasku. Kuluttajahintoja nostavat arvonlisäverokantojen korotukset.

Työttömyys on noussut kuluvan vuoden aikana varsin korkealle yksityisen sektorin heikosta suhdanteesta ja julkisen sektorin säästöistä johtuen. Suhdannetilanteen parantuessa v. 2026 työllisyyden odotetaan kääntyvän kasvuun ja työttömyyden vähenevän asteittain.

Kansantalouden kehitys

	2023	2024	2025*	2026*
BKT:n arvo, mrd. euroa	272,9	276,0	284,5	295,0
BKT, määrän muutos, %	-0,9	0,4	1,0	1,4
Työttömyysaste, %	7,2	8,4	9,4	9,0
Työllisyysaste, %	73,6	72,1	71,5	71,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	6,2	1,6	0,4	1,4
Pitkä korko, 10 v, %	3,0	2,9	3,0	3,0

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2026

2.2. Julkisen talouden näkymät

Julkisen talouden alijäämä asettuu 4,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2025, kun suhdannetilanne jatkuu heikkona. Julkisen talouden tilanne alkaa parantua, kun sopeutustoimien vaikutukset tulevat pääosin voimaan. Verotulojen kasvu on kuitenkin vaisua ottaen huomioon vuoteen vaikuttavat veronkorotukset. Menojen kasvu paikallishallinnossa on edelleen maltillista. Alijäämä kohenisi selvemmin, jos puolustushankinnat eivät kasvattaisi samalla menoja.

Vuonna 2026 rahoitusasema paranee 3,6 prosenttiin. Julkisten menojen kasvu on edelleen vaikeaa sopeutustoimien ja sosiaalietuuksien matalampien indeksikorotusten ansiosta, mutta verokertymä kasvaa veronalennuksista huolimatta talouden toipuessa. Julkisen talouden alijäämää kohentaa myös työttömyysvakuutusmaksun korotus.

Julkisyhteisöjen velkasuhteen kasvu jatkuu nopeana v. 2025, jolloin velka kasvaa lähes 87 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tilanne paranee v. 2026 ja velkasuhteen kasvu hiipuu. Vuonna 2027 velkasuhde vakautuu. Vuodesta 2028 alkaen velkasuhde alkaa kuitenkin taas kasvaa ja velkasuhde nousee yli 90 prosenttiin v. 2029.

Valtionhallinnon alijäämä heikkenee 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2025. Vuonna 2026 alijäämä pienenee 4,0 prosenttiin. Alijäämää parantavat hallituksen tekemät sopeutustoimet, mutta puolustus- ja korkomenojen kasvu sen sijaan vaikuttaa sitä heikentävästi.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee kuluvana vuonna, mikä aiheutuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta, vaikeasta verotulojen kehityksestä sekä valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista.

sista. Vaikka kuntien verotulojen kasvu kiihtyy voimakkaasti v. 2026, kuntahallinnon alijäämä on 0,5 % suhteessa BKT:hen.

Hyvinvointialueet onnistuivat vakauttamaan taloutensa viime vuonna, mutta eivät vielä parantamaan alijäämäistä rahoitusasemaansa. Vuonna 2025 rahoitusasema saadaan tasapainoon valtion-rahoituksen kasvun sekä sopeutustoimien avulla. Sopeutuspaineet hyvinvointialueilla kuitenkin jatkuvat, sillä alueiden pitäisi vielä pystyä kattamaan aiempien vuosien taseisiin kertyneet alijäämänsä. Vuosina 2026—2027 hyvinvointialueiden rahoitusasema pysyy lähellä tasapainoa, ja menojen kasvu on noin 3,6 % vuosittain.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema on v. 2025 yhteensä 0,4 % suhteessa BKT:hen. Ylijäämän arvioidaan kasvavan 0,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2026. Työeläkelaitokset ovat ylijäämäisiä 0,7 % v. 2025 ja 0,8 % v. 2026 suhteessa BKT:hen erityisesti sektorin saamien omaisuustulojen ja työeläkemaksutuottojen vuoksi. Muut sosiaaliturvarahastot ovat v. 2025 alijäämäisiä 0,3 % suhteessa BKT:hen, mutta erityisesti työttömyysvakuutusmaksun nosto vuodelle 2026 parantaa sektorin rahoitusasemaa. Muut sosiaaliturvarahastot ovatkin 0,1 % ylijäämäisiä suhteessa BKT:hen v. 2026.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2023	2024	2025*	2026*
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,7	42,2	42,3	42,4
Julkisyhteisöjen menot	55,9	57,8	57,4	56,6
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-2,9	-4,5	-4,3	-3,6
— Valtionhallinto	-3,3	-3,7	-4,2	-4,0
— Kuntahallinto	-0,4	-0,3	-0,6	-0,5
— Hyvinvointialueet	-0,6	-0,6	0,1	0,0
— Työeläkelaitokset	1,0	0,6	0,7	0,8
— Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	-0,5	-0,3	0,1
Perusjäämä	-1,7	-2,9	-2,8	-2,0
Rakenteellinen jäämä	-1,6	-3,0	-3,0	-2,6
Julkisyhteisöjen bruttovelka	77,1	82,1	86,9	88,5
Valtionvelka ¹⁾	57,2	61,4	65,7	67,1

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitysteiden tuloarvioiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmaan

Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmaan¹⁾

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2025	2026
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2025	-3,8	-3,7
Valtio:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0

Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmaan¹⁾

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2025	2026
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,4	-0,6
Paikallishallinto:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	0,0
Työeläkerahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	-0,1
Muut sosiaaliturvarahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,3
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	0,0
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2025	-4,3	-3,6

¹⁾ Pyöristyksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestävään kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

3.1. Talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallitusohjelmassa asetetut talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet

Hallitusohjelmassaan hallitus asetti seuraavat keskeiset talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet:

— Julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.

— Julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.

— Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.

— Työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen v. 2031.

Veropolitiikalla hallitus tavoittelee kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta.

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista. Vaalikauden kehys asetettiin julkisen talouden suunnitelmassa 9.10.2023. Vuosien 2025—2028 julkisen talouden suunnitelmassa kehystasoa alennettiin keväällä 2024 tehtyjen säästöpäätösten vuoksi. Kehystasoa alennettiin myös keväällä 2025 kasvutoimien rahoitukseen kohdistettujen säästöjen myötä.

EU:n finanssipoliittiset säännöt ja kansallinen finanssipoliittinen lainsäädäntö

Julkisen talouden hoitoa ohjaavaa lainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Uudistettu EU:n finanssipoliittinen lainsäädäntö tuli voimaan 30.4.2024 ja hallituksen esitys kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön muuttamisesta annetaan eduskunnalle syksyllä 2025. Uudistetun kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön tulee olla voimassa 1.1.2026.

EU:n uudistetun finanssipoliittisen lainsäädännön keskiössä ovat jäsenvaltioiden laatimat ja neuvoston hyväksymät keskipitkän aikavälin (finanssipoliittis-rakenteelliset) suunnitelmat, ja niissä asetettu nettomenopolku eli sallittu nimellisten nettoperuserämenojen kasvuvauhti. Jäsenvaltioiden tulee lähtökohtaisesti noudattaa neuvoston hyväksymiä nettomenopolkuja, joihin EU:n finanssipoliittinen seuranta kohdistuu.

Valtioneuvoston 10.10.2024 hyväksymä Suomen ensimmäinen kansallinen keskipitkän aikavälin suunnitelma ja sen sisällään pitämä nettomenopolku vuosille 2025—2028 hyväksyttiin EU:n neuvostossa 21.1.2025. Suomi haki 30.4.2025 EU-lainsäädännön mukaisen kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointia kasvavien puolustusmenojen myötä vuosille 2025—2028. Aktivointi hyväksyttiin EU:n neuvostossa 8.7.2025 Suomen ja 14 muun maan osalta. Poikkeuslauseke mahdollistaa poikkeamisen neuvoston hyväksymältä nettomenopolulta. Poikkeaman enimmäismäärä on 1,5 % BKT:sta vuosittain ja viitevuosi on 2021. Puolustusmenot on lähtökohtaisesti määritelty julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan.

Kansallisesti rahoitetut nettomääräiset perusmenot¹⁾ 2025—2028 (muutos, %)

	2025	2026	2027	2028
Nettomenopolku	1,6	1,9	2,6	2,6

¹⁾ Nettomääräisillä perusmenoilla tarkoitetaan julkisyhteisöjen menoja ilman korkomenoja, suhdanneluonteisia työttömyys-etuusmenoja, kertaluonteisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä sekä ilman EU:n ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, ja ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja. Lisäksi päätösperäiset tulopuolen toimet huomioidaan nettoperusmenoissa siten, että veronkorotukset korottavat nettomenopolkua ja veronkevennykset alentavat sitä.

Vaikka keskipitkän aikavälin tavoite (MTO) on poistunut EU-kehikosta, se on toistaiseksi osa kansallista finanssipoliittista lakia (869/2012). Valtioneuvosto piti julkisen talouden suunnitelmassa 30.4.2025 keskipitkän aikavälin tavoitteen ennallaan -0,5 prosentissa suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Keskipitkän aikavälin tavoitteen poistaminen EU:n uusista finanssipoliittisista säännöistä otetaan huomioon kansallista finanssipoliittista lainsäädäntöä muutettaessa.

Valtioneuvosto esitti julkisen talouden suunnitelmassa myös nykyisen kansallisen lainsäädännön mukaiset monivuotiset tavoitteet julkisen talouden tasapainolle, velalle ja menoille sekä tavoitteen kullekin julkisen talouden alasektorille. Vaatimukset sektorikohtaisista ja monivuotisista tavoitteista kytkeytyvät keskipitkän aikavälin tavoitteeseen, joka on poistettu EU:n finanssipoliittisista säännöistä ja jonka on EU:n finanssipoliittisessa seurannassa korvannut neuvoston hyväksymän nettomenopolun noudattaminen. Ottaen huomioon myös yllä mainittu poikkeuslausekkeen aktivointi, valtioneuvosto kuvasi 30.4.2025 julkisen talouden suunnitelmassa sellaisenaan viime vuoden julkisen talouden suunnitelmassa esitetyt monivuotiset tavoitteet ja sektorikohtaiset¹⁾ tavoitteet vuodelle 2027:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan 2½ % suhteessa BKT:hen,
- kuntahallinnon rahoitusasema lähellä tasapainoa tai hieman alijäämäinen,
- hyvinvointialuehallinnon rahoitusasema lähellä tasapainoa,
- työeläkelaitosten ylijäämä n. 1½ % suhteessa BKT:hen sekä
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema lähellä tasapainoa.

3.2. Toimenpiteet talous- ja finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Hallitus on sitoutunut toimenpiteisiin julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi hallituskauden loppuun mennessä. Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassa ja keväällä 2024 päättänyt julkista taloutta vuoden 2027 tasolla n. 9 mrd. eurolla vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta, jonka toimeenpanoon hallitus on sitoutunut. Koska valtiovarainministeriön kesäkuun 2025 ennusteen mukaan 9 mrd. euron kokonaisuus ei kuitenkaan riittänyt taittamaan julkisen talouden velkasuhteen kasvua hallituksen tavoitteen mukaisesti vuoteen 2027 mennessä, hal-

¹⁾ Tässä tarkastelussa hyvinvointialuehallinto sisältää Helsingin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen poiketen kansantalouden tilinpidon sektoriluokituksesta, jossa ne luokitellaan kuntahallintoon.

litus on tämän talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä päättännyt uusista julkisen talouden velan kertymistä vähentävistä n. 1 mrd. euron sopeutustoimista vuodelle 2027. Näistä pysyviä sopeutustoimia on n. 750 milj. euroa.

Mittaluokaltaan suurin yksittäinen julkisen talouden velkaantumista vähentävä uusi toimenpide on valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuuden alentaminen vuodesta 2027 alkaen (ks. oheinen taulukko). Myös mm. yritystukia leikataan, yksityislääkärillä käynnin Kela-korvauksia alennetaan ja kuntien lainsäädännöllisiä velvoitteita kotoutumisen edistämisessä puretaan. Hallitus on sitoutunut kasvattamaan T&K-rahoitusta edelleen kohti T&K-rahoituslain mukaista tavoitetta (valtion T&K-rahoitus 1,2 % suhteessa BKT:hen v. 2030), mutta rahoituslakia päivitetään vastaamaan viimeisintä talousennustetta. Lisäksi Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran T&K-toimintaan kohdentuvaa rahoitusta huomioitaisiin jatkossa osaksi valtion rahoitusosuutta.

Uusista sopeutustoimista tuloja lisääviä toimia on vuoden 2027 tasolla noin neljännes. Tähän sisältyy veronkorotusten ja verotukien leikkausten lisäksi huoltovarmuusmaksun korotus sekä Valtion eläkerahastosta valtion budjettiin tehtävän vuosittaisen tuloutuksen kasvattaminen samalla kun eläkerahaston sijoitustoiminnan riskinottoa lisätään. Myös Metsähallituksen tuloutusta kasvatetaan puun hinnan nousun myötä. Hallitus päättää haittaverojen korotusten sekä verotukien karsinnan tarkemmasta kohdentumisesta kevään 2026 kehysriihessä.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä päätetty sopeutuskokonaisuus vuosina 2026—2027, milj. euroa

	2026	2027
Korkotukilainavaltuudet	0	365
Yritystuet	31	141
Kehitysyhteistyö ja kotoutumisen edistäminen	20	50
Haittaverot, huoltovarmuusmaksu ja suurituloisten eläkeläisten verotus	50	126
VER:n ja Metsähallituksen tuloutukset	8	120
T&K-rahoitus	25	95
Kela-korvaukset	60	60
Sote-erikoistumiskoulutus + lääkekorvausten ehdolliset palautukset	30	30
Virastojen toimintamenot (virastorakenneselvitys)	0	25
Yhteensä	224	1 012

Aiemmin päätetystä 9 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta n. 6 mrd. euroa koostuu välittömästi menoja vähentävistä ja tuloja lisäävistä valtion toimenpiteistä, jotka on pitkälti toimeenpantu¹⁾ tämän talousarvioesityksen myötä. Toimenpidekokonaisuuteen sisältyy vuoden 2027 tasolla lisäksi n. 0,9 mrd. euroa hyvinvointialueiden taloutta vahvistavia toimia, jotka edellyttävät toteutuakseen hyvinvointialueiden omia sopeutus päätöksiä. Lisäksi rakennepoliittisilla työllisyyttä lisäävillä toimilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista n. 2 mrd. eurolla. Tähän mennessä

¹⁾ Kokonaisuuteen sisältyy myös yksittäisiä vuonna 2027 voimaan tulevia toimenpiteitä, joiden valmistelu on vielä kesken. Lisäksi valtion toimenpiteisiin sisältyvän kuntien valtionosuuksien indeksijarrun (hallitusohjelmassa arvioitu vaikutus 0,1 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla) toteutuminen koko julkisen talouden tasolla säästöiksi edellyttää myös kuntien omia sopeutustoimia.

toteutuneiden työllisyystoimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan työllisyyttä n. 90 000 hengellä ja julkista taloutta yhteensä n. 2,1 mrd. eurolla kasvavan työllisyyden kautta. Suhdannetilanne vaikuttaa kuitenkin siihen, millaisella aikataululla työllisyystoimien täysi vaikutus realisoituu.

Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Rakenteellisten työllisyystoimien ohella hallitus vauhdittaa hallitusohjelman mukaisesti talouskasvua parantamalla reilua kilpailua, kasvattamalla tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta ja nostamalla osaamistasoa. Lisäksi hallituksen tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja yrittämisen edellytyksiä.

Hallitus päätti myös kevään 2025 puoliväliriihessään toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvun esteiden purkamiseksi. Työnteon kannustimia parannetaan ja ostovoimaa vahvistetaan mm. keventämällä ansiotuloverotusta vuodesta 2026 alkaen. Myös arvonlisäverotusta kevennetään alentamalla 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokantaa 0,5 prosenttiyksiköllä. Investointien kasvua ja yrittäjyyttä tuetaan mm. alentamalla yhteisöverokantaa 2 prosenttiyksiköllä vuoden 2027 alusta lähtien sekä pidentämällä tappioiden vähennysoikeutta. Näiden lisäksi hallitus päätti lukuisista muista toimenpiteistä, jotka tähtäävät kilpailukyvyyn parantamiseen, osaamistason nostoon ja entistä suotuisamman toimintaympäristön luomiseen investoinneille.

Puoliväliriihessä päätetyt kasvua tukevat toimet vähentävät verotuloja runsaalla 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla, kun toimenpiteiden suotuisia kokonaistaloudellisia vaikutuksia ei ole otettu huomioon. Kasvutoimia rahoitetaan samassa yhteydessä linjatuilla menosäästöillä ja tuloja lisäävillä toimilla. Menosäästöillä varmistetaan myös valtion menokehityksen noudattaminen. Nämä kasvutoimien rahoittamiseksi päätetyt toimet vahvistavat staattisesti arvioituna julkista taloutta yhteensä vajaalla 1 mrd. eurolla. Kasvutoimien ja niiden rahoittamiseksi linjattujen sopeutustoimien nettovaikutus vuoden 2027 tasolla on siten runsas 1 mrd. euroa julkista taloutta heikentävä, kun toimien suotuisaa vaikutusta talouskasvuun ei ole huomioitu. Koska kasvutoimien suotuisat kokonaistaloudelliset vaikutukset realisoituvat viipeellä, valtion budjetista maksettavien eläkemenojen kattamiseksi tehtävää siirtoa Valtion eläkerahastosta lisätään osana kasvutoimien rahoitusta kertaluonteisesti siten, että valtion velanottotarve v. 2027 vähenee n. 1 mrd. eurolla.

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana myös määräaikaisen investointiohjelman, josta rahoitetaan kestävä kasvun edellytyksiä tukevia hankkeita yli 4 mrd. eurolla. Investointiohjelma rahoitetaan pääosin omaisuustuloilla. Ohjelma koostuu mm. merkittävistä panostuksista työvoiman liikkuvuuden, vientivetoisen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeisiin väylähankkeisiin, korjausvelan purkuun ja raidehankkeiden edistämiseen kaikkialla Suomessa.

3.3. Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Talouden käänteen viipyminen rasittaa julkista taloutta, minkä lisäksi puolustusinvestoinnit, hoito- ja hoivamenot sekä velanhoitokustannusten kasvu vaikuttavat julkiseen talouteen lähivuosina. Siksi lähivuosille ennustettu talouskasvu ja hallituksen päättämät sopeutustoimet kohentavat julkisyhteisöjen alijäämiä hitaasti.

Julkisyhteisöjen alijäämä alkaa vähitellen supistua talouden elpymisen ja hallituksen toimien myötävaikutuksella. Alijäämä on valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan 4,3 % v. 2025 ja 3,6 % vuosina 2026 ja 2027. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon suuret alijäämät sekä heikko talouden suhdanne johtavat velkasuhteen nopeaan kasvuun ennustejakson alussa. Vuonna 2025 velkasuhde nousee lähes 87 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mistä se kasvaa vähitellen 88,6 prosenttiin v. 2027. Velkasuhde vakautuu väliaikaisesti hallituskauden lopulla hallituksen jo aiemmin sekä syksyn 2025 budjettiriihessä päättämien toimenpiteiden ansiosta.

Vuodelle 2027 julkisen talouden sektoreille asetetut nimelliset rahoitusasematavoitteet ovat valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan toteutumassa hyvinvointialueiden osalta ja ylittymässä hieman muiden sosiaaliturvarahastojen osalta. Sen sijaan muut sektorit ovat jäämässä tavoitteistaan. Valtionhallinnon rahoitusaseman ennustetaan olevan asetettua tavoitetta hieman yli prosenttiyksikön heikompi v. 2027, ja kuntahallinnon ja työeläkelaitosten rahoitusaseman yli puoli prosenttiyksikköä tavoiteltua heikompi. Muiden sosiaaliturvarahastojen ennustetaan hieman ylittävän tavoitteensa, ja hyvinvointialuehallinnon rahoitusaseman vahvistuvan tasapainoon. Rahoitusasematavoitteiden saavuttaminen edellyttää työllisyyden ja tuottavuuden kasvun merkittävää kohenemista sekä kuntahallinnon ja hyvinvointialuehallinnon omia sopeutustoimia.

Julkisen talouden alijäämä ylitti EU:n perussopimuksen mukaisen 3 prosentin viitearvon v. 2024. Valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan viitearvo olisi ylittymässä vuosina 2025—2029. Julkisen velan suhde BKT:hen kasvoi 82,1 prosenttiin v. 2024 ja valtiovarainministeriön syksyn 2025 ennusteen perusteella kasvu jatkuu lähitulevaisuudessa. Velkasuhteen kasvun tärkeimmät syyt ovat jo aiemmin päätetyt puolustushankinnat, heikon suhdanteen tuottama vaisu verotulojen kasvu, ikäsidonnaisten menojen kasvu sekä velanhoitomenojen nousu. Tänä vuonna velkasuhde kasvaa aiemmin ennakoitua voimakkaammin myös alijäämästä riippumattomien syiden, kuten valtion kassan arvioitujen muutosten takia.

Komission 4.6.2025 julkaistussa ns. artiklan 126 kohdan 3 mukaisessa raportissa todettiin, että komissio ei ehdota Suomen kohdalla liiallisen alijäämän menettelyn (EDP) käynnistämistä, johon tuen kansallisen poikkeuslausekkeen aktivoimisesta kasvavien puolustusmenojen perusteella. Alijäämäviitearvo ei ylittyisi ilman puolustusmenojen kasvua vuosina 2025 ja 2026 (määriteltyyn perusvuoteen 2021 verrattuna). Valtiovarainministeriön arvio alijäämäkriteerin täyttymisestä sisältyy 2.10.2025 julkaistavaan EU:lle toimitettavaan alustavaan talousarviosuunnitelmaan (*Draft Budgetary Plan* , DBP). Velkakriteerin noudattamista ei EU:n finanssipoliittisten sääntöjen muutoksen vuoksi arvioida tänä vuonna.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 81,6 mrd. euroa v. 2026. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 68,2 mrd. euroa (84 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 1,5 % v. 2026 eli 1 mrd. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan kasvavan 6,4 % eli 4,9 mrd. euroa v. 2026.

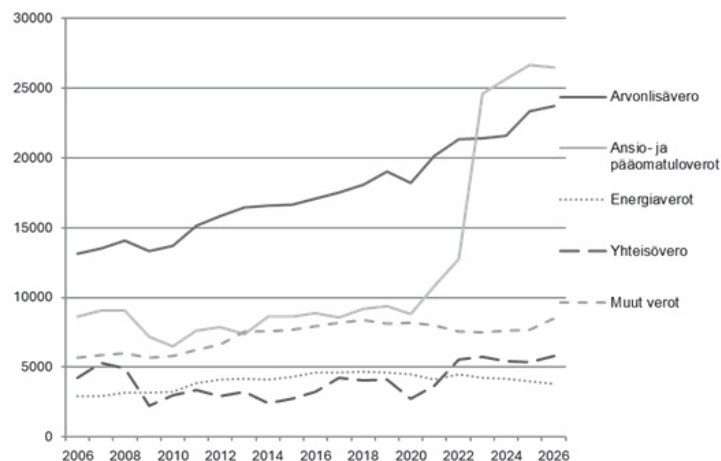
Tuloarviot osastoittain vuosina 2024—2026¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2025		v. 2026		Muutos 2025—2026 %
		v. 2024 tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	Muutos 2025—2026 milj. €	
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	64 442	67 229	68 250	1 021	2
12.	Sekalaiset tulot	7 760	6 805	10 259	3 455	51
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 141	2 602	3 067	464	18
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	229	77	71	-6	-8
	Yhteensä	74 573	76 713	81 647	4 934	6
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	12 133	12 500	8 659	-3 841	-31
	Yhteensä	86 706	89 213	90 306	1 093	1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2006—2026. Kunkin verolajin tuoton kehitykseen on vaikuttanut se, miten kyseisen veron veropohja on kehittynyt ja minkälaisia veroperustemuutoksia veroon on tehty. Vuonna 2023 voimaan tullut sote-uudistus kasvatti merkittävästi valtion verotuloja ansio- ja pääomatuloverosta sekä yhteisöverosta. Kun sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle, verotuloja siirrettiin kunnilta valtiolle. Sote-uudistuksesta johtuen ansio- ja pääomatulovero on kasvanut valtion suurimmaksi yksittäiseksi tulonlähteeksi. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on pitänyt maltillisena osaltaan se, että yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena.

Arvonlisäveron tuoton kasvua vuosina 2025—2026 selittävät osin yksityisen kulutuksen kasvu ja valtion hävittäjähankinnat. Energiaverojen osalta nimelliset verotasot ovat tarkastelujaksolla pääosin nousseet, mutta verotuottoja ovat vähentäneet verollisen kulutuksen alentuminen ja siirtyminen kevyemmin verotettuihin energiatuotteisiin. Viime vuosina energiaverojen tuoton laskua ovat myös selittäneet veronalennukset.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2006—2026 (milj. euroa)

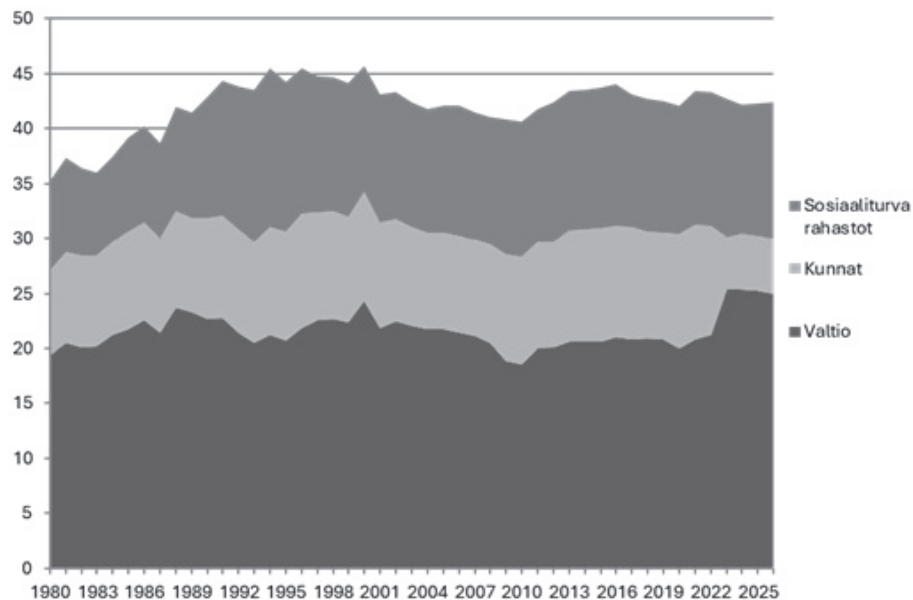
4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallitusohjelman mukaan hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi hallitus päätti julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi kevään 2024 kehysriihen yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Kevään 2025 kehysriihen ja syksyn 2025 talousarvioneuvottelun yhteydessä hallitus päätti useista verotoimista talouskasvun tukemiseksi sekä veronkiristyksestä kasvutoimien rahoittamiseksi ja julkisen talouden vahvistamiseksi.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen tehtäviä keskeisimpiä muutoksia ovat pieni- ja keskituloisten työn verotuksen keventäminen, työtulovähennyksen lapsikohtaisen korotuksen kasvattaminen sekä ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen n. 52 prosenttiin. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus tehdään täysimääräisenä lukuun ottamatta niitä tulotasoja, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu. Lisäksi tehdään useampia pienempiä sekä ansio- ja pääomatuloverotuloja että yhteisöverotuloja lisääviä tai vähentäviä muutoksia.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen kevennysten lisäksi merkittävimpiä verotuloja vähentäviä veroperustemuutoksia ovat 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokannan alentaminen 13,5 prosenttiin, perintö- ja lahjaveroon tehtävät muutokset sekä liikennepolttoainesten veronalennus. Valmisteveroihin tehdään useita muutoksia, muun muassa energia, tupakka-, alkoholi- ja virvoitusjuomaveroihin. Tarkemmin veroperustemuutoksia on kuvattu osaston 11 verolajikohtaisilla momenteilla.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2026 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2023	2024	2025	2026
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,7	3,5	2,8	3,6
— palkkatulot	4,7	2,4	2,8	4,6
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	6,7	5,9	2,4	1,2
— pääomatulot	-8,8	5,6	3,9	3,7
Ansiotasoindeksi	4,2	3,1	3,0	3,6
Toimintaylijäämä	-4,3	1,2	4,0	3,2
Kotitalouksien verollisten kulutus- menojen veropohja	3,8	-0,6	0,8	3,4
Arvonlisäveron pohja	3,1	0,3	1,3	3,7
Bensiinin kulutus	1,1	2,6	-1,0	-3,1

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2023	2024	2025	2026
	vuosimuutos, %			
Dieselöljyn kulutus	-4,7	-1,7	-2,6	-3,0
Sähkö, veroluokan 1 kulutus	-5,5	3,7	0,4	7,1
Verollisen alkoholin kulutus	-2,1	-3,0	-2,3	-0,6
Rekisteröitävät uudet henkilöautot (kpl)	87 500	74 100	74 000	83 500
Kuluttajahintaindeksi	6,2	1,6	0,4	1,4

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1 %-yks.	546 (ml. maksut), josta valtio 346
	Eläketulot	1 %-yks.	168, josta valtio 113
Pääomatulovero	Pääomatulot	1 %-yks.	45
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1 %-yks.	77, josta valtio 59
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1 %-yks.	152
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	2
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	10
	Bensiinin kulutus	1 %	12
	Dieselin kulutus	1 %	12
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	8

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukia on määritelty vuodelle 2026 yhteensä 185 kappaletta. Verotukien lukumäärä vähenee vuotta aiemmasta konesalien sähköverotuen, energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen, nollapäästöisten työsuhteautojen verotusarvon alentamisen, työntekijöiden työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden ja työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poiston myötä. Työnantajien työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistuminen muodostaa uuden verosanktion. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

4.5. Muiden tulojen arviot

Sekalaiset tulot (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys	2025—2026 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	7 760	7 210	10 259	42
— siirto valtion eläkerahastosta	2 274	2 355	2 494	6
— EU-tulot	1 576	1 778	2 283	28
— siirto valtion asuntorahastosta	503	210	0	
— muut	3 408	2 866	5 483	91

Korkotulot ja voiton tuloutukset (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys	2025—2026 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	2 141	2 592	3 067	18
— korkotulot	422	179	177	-1
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 452	1 702	2 260	33
— osuus rahapelitoiminnan voitosta	122	550	450	-18
— osuus Suomen Pankin voitosta	0	0	15	
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	146	161	164	2

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 10,3 mrd. euroa, mikä on 3,1 mrd. euroa vuoden 2025 varsinaista talousarviota enemmän. Kasvua selittää pitkälti Valtion asuntorahaston lakkauttaminen ja sulauttaminen talousarvioon 1.1.2026. Aiemmin rahastolle kertyneet tulot tuloutetaan jatkossa talousarvioon, ja lakkautuksen yhteydessä rahaston jäljellä oleva kassa tuloutetaan talousarvioon. Arvio kertaluonteisesta tuloutuksesta vuodelle 2026 on 2,3 mrd. euroa. Samalla Siirto Valtion asuntorahastosta -momentti poistuu käytöstä.

Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa Valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 2,5 mrd. euron suuruinen tuloutus. Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 2,3 mrd. euroa, mihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 0,8 mrd. euroa v. 2026. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja ne toteutetaan, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Elpymisrahastosta saatavat tulot kasvavat edellisvuodesta. Myös päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot muodostavat merkittävän sekalaisten tulojen kokonaisuuden, sillä tuloja arvioidaan kertyvän 0,5 mrd. euroa v. 2026.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 3,1 mrd. euroa, joka on 0,5 mrd. euroa vuoden 2025 varsinaista talousarviota enemmän. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot kohoavat liki 2,3 mrd. euroon, mikä johtuu pitkälti hallituksen investointiohjelman rahoituksesta. Valtion osuuden Veikkauksen rahapelitoiminnan voitosta arvioidaan olevan 0,5 mrd. euroa v. 2026.

Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Tilikaudelta 2024 Suomen Pankin tulos oli 0 euroa, minkä vuoksi tilitettävää ei syntynyt. Vuodelle 2026 oletetaan tuloutukseksi 0,015 mrd. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 0,16 mrd. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 0,14 mrd. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 0,03 mrd. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 90,3 mrd. euroa, joka on 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatazon kasvua vuoteen 2025 verrattuna selittävät mm. lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,5 mrd. euroa) sekä Suomen EU-jäsenmaksujen kasvu (n. 0,5 mrd. euroa). Toisaalta menotaso alentavat n. 1 mrd. eurolla pääministeri Orpon hallituksen eri vaiheissa päättämät uudistukset ja menosäästöt.

Vuonna 2026 menot ovat n. 0,3 mrd. euroa suuremmat kuin keväällä 2025 laaditussa kehyspäättöksessä. Kasvua selittävät useiden lakisääteisten menojen tarvearvioiden nousu. Kun huomioidaan ennakoitu valtion menojen hintaindeksin n. 2 prosentin nousu, hallinnonalojen määrärahojen (kaikki muut menot pl. korkomenot) volyymin arvioidaan v. 2026 supistuvan n. 0,7 % vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2024—2026¹⁾

Tunnus	Pääloukka	v. 2024 tilinpäätös milj. €	v. 2025 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2026 esitys milj. €	Muutos 2025— 2026	
					milj. €	%
21.	Eduskunta	141	148	148	0	0
22.	Tasavallan presidentti	46	47	29	-19	-39
23.	Valtioneuvoston kanslia	254	247	239	-8	-3
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 278	1 221	1 155	-66	-5
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	1 235	1 212	1 243	31	3
26.	Sisäministeriön hallinnonala	2 613	2 225	2 090	-135	-6
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	5 591	6 509	6 297	-212	-3
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	37 834	40 222	41 840	1 619	4
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	8 136	8 489	8 934	445	5
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 915	2 627	2 553	-74	-3
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	3 855	3 839	3 849	9	0
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 175	3 669	3 349	-321	-9
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	16 178	15 312	14 840	-471	-3

Määrärahat pääluokittain vuosina 2024—2026¹⁾

35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	255	255	494	239	94
36.	Valtionvelan korot	3 206	3 191	3 246	55	2
	Yhteensä	86 710	89 213	90 306	1 093	1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaaliseseen vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehyn ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Vaalikauden kehuksesta vuosille 2024—2027 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 9.10.2023. Kevään 2024 ja kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmissa hallitus päätti laskea vuoden 2026 kehystä yhteensä n. 989 milj. eurolla sisältäen lisätalousarviovarauksen alentamisen 100 milj. eurolla.

Kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmassa vuoden 2026 menokehys muutettiin vuoden 2026 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä vuoksi vuoden 2026 kehysmenojen hintakorjausta lasketaan nettomääräisesti yhteensä n. 54 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti osaan menoista kohdistetaan indeksijäädytyksiä ja -jarruja, mikä alentaa menotasoa ja hintakorjauksen määrää.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2026
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2025:	
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, hyvinvointialueiden rahoitus, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	-67,2
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot (Puolustusvoimien menojen indeksitarkistus, hävittäjähankinnan valuuttakurssimenot, valtion palkkojen sopimusratkaisu 2025—2028)	13,9
Yhteensä	-53,8

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyn rakenteelliset muutokset, jotka korottavat vuoden 2026 kehystasoa n. 25 milj. eurolla kevään 2025 kehyspäätökseen nähden. Kevään kehyspäätöksen jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2026
LTA II 2025, TAE 2026		
Useita momentteja	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman laajennuksessa, johon varauduttiin kevään 2025 kehyspäättöksessä 200 milj. euron kehysvarauksella vuosille 2026—2027. Varauksen käytön osittainen aikaistus vuodelta 2026 vuodelle 2025.	-16,8
29.01.29 ja 29.01.31	Tekninen muutos. Kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan arvonlisäveromenot siirretään maksettavaksi toiselle momentille hallinnonalan sisällä. Siirto pienentää kehyksen ulkopuolisen momentin 29.01.29 ja lisää kehykseen kuuluvan momentin 29.01.31 määrärahoja.	2,0
TAE 2026		
28.99.99	Ajoitusmuutos varautumisessa hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteis-tarkistuksiin.	-31,0
28.99.99	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman laajennuksessa, johon varauduttiin kevään 2025 kehyspäättöksessä 200 milj. euron kehysvarauksella vuosille 2026—2027. Vuoden 2026 toistaiseksi käyttämättömän osuuden siirto käytettäväksi v. 2027.	-47,4
28.99.99	Tekninen muutos. Varautumisessa nouseviin T&K-menoihin on tapahtunut muutoksia valtuuksien ja määrärahojen käytön suhteessa.	5,0
29.20.35	Tekninen muutos. Lukuvuosimaksujen käyttöönotto EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille lukio-opiskelijoille näkyy valtion talousarviossa pienempänä kuin kevään 2025 kehyspäättöksessä arvioitiin, koska rahoituksen vähennystä ei ole mahdollista kohdistaa vain valtion rahoitusosuuteen. Toimenpiteen vaikutuksesta hieman yli puolet, runsaat 1 milj. euroa kohdistuu kuntiin. Kehystä korotetaan vastaavasti, koska säästövaikutus toteutuu julkisen talouden tasolla tavoitellusti.	1,0
29.40.54	Ajoitusmuutos strategisen tutkimusrahoituksen maksatuksissa.	8,0
31.10.77	Väyläverkon kehittämishankkeet. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmää. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	8,1
32.01.10 ja 32.01.03	Vuoden 2024 määrärahan uudelleenbudjetointi työvoimapalveluiden tietojärjestelmämuutoksiin.	2,6
32.01.11 ja 13.03.01	Tekninen muutos, jossa Huoltovarmuusrahastosta siirretään tuloja ja menoja osaksi valtion talousarviota siirrettävälle virastomuotoiselle Huoltovarmuuskeskukselle.	24,7
32.20.40	Ajoitusmuutos TKI-tukien maksatuksissa.	40,0
32.20.42	Puhtaan energian Suomi -kärkihankkeisiin liittyvät maksatukset siirtyvät myöhemmäksi. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmää. Kehystasoa lasketaan määrärahavähennystä vastaavasti.	-50,0
32.20.46	Ajoitusmuutos laivanrakennuksen innovaatiotuen maksatuksissa.	3,3
31.20.51	Vuoden 2024 määrärahan uudelleenbudjetointi merenkulun varustamoiden valtiontukiohjelmään.	60,0
33.10.54, 33.10.57, 33.20.50 ja 33.20.52	Työttömyysturvaseuraamusten muutoksen huomioiminen uutena korvaavana säästönä. Perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla.	4,0
33.10.57	Sosiaaliturvan väärinkäytösten estämisellä tavoiteltu säästö ei vielä ole konkretisoitunut. Perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla.	-5,0

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2026
33.10.60 ja 33.30.60	Kela-korvausten uudistamiseen varatun määrärahan vähentäminen. Hanke on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa lasketaan määrärahavähennystä vastaavasti.	-50,4
33.20.52	Yleistuen käyttöönoton ensimmäisen vaiheen huomioiminen uutena korvaavana säästönä. Perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla.	1,8
33.30.60	Tekninen muutos. Lääketaksan ja apteekkiveron tarkastamisen tuoma säästö valtiontalouteen alenee verrattuna kevään 2025 kehyspäätökseen, koska ns. kanavointiratkaisun seurauksena valtion rahoitusosuus sairausvakuutuksen menoista pienenee. Säästövaikutus toteutuu kuitenkin julkisen talouden tasolla tavoitellusti ja kuvattu ilmiö on huomioitu kanavointitarpeen määrää arvioitaessa, joten kehystä korotetaan vastaavasti.	4,6
35.20.57	Tekninen muutos. Valtion asuntorahasto lakkautetaan ja sen kehysäännön piiriin jo aiemmin lukeutuneet avustusmenot maksetaan jatkossa suoraan valtion talousarviosta. Arvio momentin määrärahatarpeesta on tarkentunut kevään kehyspäätökseen nähden, koska maksatukseen tulee myös aiempina talousarviovuosina myönnettyjä avustuksia. Kehystasoa korotetaan määrärahalisäystä vastaavasti.	60,0
Yhteensä		24,6

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2026 kehystaso on 78 390 milj. euroa sisältäen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen.

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 78 001 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2026 jakamaton varaus on 89 milj. euroa, jonka lisäksi on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Osa budjettitalouden menoista on kehyksen ulkopuolisia. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatun kehysäännön mukaan kehyksen ulkopuolelle luokitellaan suhdanteiden mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin siltä osin, kuin niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Kehyksen ulkopuolelle jäävät myös mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan n. 12,3 mrd. euroa, joka on saman verran kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Valtion velanhoitomenojen arvioidaan olevan n. 3,2 mrd. euroa, joka on saman verran kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Kehyksen ulkopuolisista menoista alenevat suhdanneluonteiset menot, sillä opiskelijoiden siirtäminen yleiseltä asumistuella opintotuen asumislisälle vähentää kehyksen ulkopuolisia menoja n. 220 milj. eurolla v. 2026. Lisäksi EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot vähenevät, sil-

lä vuosi 2026 on välineen viimeinen vuosi. Toisaalta kehyksen ulkopuolisista menoista kasvavat mm. arvonlisäveromenot erityisesti suurten puolustusmateriaalihankintojen myötä.

Uutena kehyksen ulkopuolisena menona valtion talousarvioon ehdotetaan valtion tukeman asuntotuotannon korkotukimenoja ja takaukskorvauksia. Valtion asuntorahasto ehdotetaan lakkautettavaksi 1.1.2026 ja rahaston tulot ja menot siirtyisivät osaksi valtion talousarviota. Rahaston aiemmin maksamat avustukset olisivat pääministeri Orpon hallituksen kehyssäännön mukaisesti kehykseen kuuluvia menoja ja rahaston muut menot kehyksen ulkopuolisia menoja.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, mrd. euroa

	2025 TA	2026 TAE
Suhdanneluonteiset menot	4,4	4,2
Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille	-0,3	-0,3
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,4	1,4
Korkomenot	3,2	3,2
Finanssisijoitukset	0,3	0,2
Tekniset läpivirtauserät	0,4	0,5
Arvonlisäveromäärärahat	1,7	1,9
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,5	0,3
Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukimenot ja takaukskorvaukset	0,0	0,2
Yhteensä	12,3	12,3

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Hallituksen päättämien sopeutustoimien kokonaisuudet

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista hallitusohjelmassa, kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa ja vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä. Julkista taloutta vahvistavat toimet ovat tulleet voimaan asteittain vaalikauden aikana, joten niiden vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti v. 2026. Kokonaisuudet sisältävät menosäästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia.

Arvioitua heikomman talouskehityksen vuoksi nämä aiemmin päätetyt yhteensä n. 9 mrd. euron sopeutustoimet eivät riitä taistamaan julkisen talouden velkasuhteen kasvua hallituksen tavoitteen mukaisesti vuoteen 2027 mennessä. Hallitus on siksi tämän talousarvioesityksen yhteydessä päättänyt uusista lisäsopeutustoimista. Uudet lisäsopeutustoimet ovat kooltaan n. 0,2 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla ja n. 1,0 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Toimet sisältävät menosäästöjä ja tulojen lisäyksiä. Lisäksi asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuuden alentaminen vähentää velkaantumista. Uusia lisäsopeutustoimia kuvataan tarkemmin luvussa 3.2.

Kun huomioidaan hallitusohjelman (liite B) toimet, kevään 2024 lisäsopeutustoimet (ja molempia täsmentävät päätökset keväältä 2025) sekä nyt päätetyt uudet lisäsopeutustoimet, talousarvioesitykseen sisältyy suoraan budjetin määrärahoja vähentäviä säästöjä nettona yhteensä n. 3,5 mrd. euroa, mikä on n. 1,0 mrd. euroa enemmän kuin v. 2025. Lisäksi verosopeutustoimet lisäävät verotuloja yhteensä n. 1,3 mrd. eurolla vuoden 2026 tasolla.

Talousarvioesityksessä on huomioitu em. kokonaisuuksien valtion budjettitalouteen kohdentuvat menosäästöt ja menolisäykset sekä tulojen lisäykset. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet ja kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt linjausten tekemisen jälkeen. Toimia kuvataan tarkemmin jäljempänä hallinnonaloittain.

Hallituksen aiemmin päättämän 9 mrd. euron sopeutuskokonaisuuden sekä syksyllä 2025 päättämien lisätoimien vaikutus valtion budjettitalouden määrärahoihin (netto) v. 2025—2026, mrd. euroa

	2025	2026	Muutos 2025—2026
Hallitusohjelman (liite B) mukaiset toimet ¹⁾	-1,3	-2,1	-0,8
Kevään 2024 lisäsopeutustoimet	-1,1	-1,3	-0,1
Syksyn 2025 lisäsopeutustoimet		-0,1	-0,1
Yhteensä	-2,4	-3,5	-1,0

¹⁾ Keväällä 2025 päätetyt, aiempia säästöjä täsmentävät toimet on sisällytetty tälle riville.

Edellä kuvattujen julkista taloutta vahvistavien toimien lisäksi hallitus päätti kevään 2025 puoliväliriihessä toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvutoimien rahoittamiseksi. Osana kasvutoimien rahoitusta päätetyt sopeutustoimet vähentävät budjetin määrärahoja n. 0,2 mrd. euroa ja lisäävät budjettitalouden tuloja n. 0,6 mrd. euroa. Kasvutoimien kokonaisuus heikentää budjettitalouden tasapainoa n. 0,5 mrd. eurolla v. 2026. Luvussa on huomioitu veronalennukset sekä niiden rahoittamiseksi päätetyt menosäästöt, veronkiristykset ja muut tulojen lisäykset.

Valtionhallinnon toimintamenosäästöt ja tuottavuusohjelma

Hallitusohjelmassa päätetyllä tuottavuusohjelmalla tavoitellaan n. 240 milj. euron toimintamenosäästöä vuoden 2027 tasolla. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain n. 150 milj. eurolla pysyvästi vuodesta 2025 alkaen. Kokonaisuuteen on tullut joitakin muutoksia, mutta tuottavuusohjelman vaikutukset toteutuvat valtaosin täysimääräisesti.

Hallitus päätti kevään 2025 kehysriihen yhteydessä osana kasvutoimien rahoitusta kohdistaa valtionhallinnon toimintamenoihin 130 milj. euron vuosittaisen lisäsäästön edellä kuvatun lisäksi vuodesta 2026 alkaen. Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 24.6.2025 linjauksen mukaisesti säästöt on kohdennettu pääosin virastojen toimintamenomenteille ministeriöiden valmistelun pohjalta.

Seuraavassa taulukossa on kuvattuna toimintamenosäästöjen kasvu v. 2026 vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna sekä toimintamenosäästöt yhteensä vuoden 2026 tasolla hallinnonaloittain. Säästöjen pysyviä vaikutuksia voidaan myöhentää osin myös hyödyntämällä siirtyviä määrärahoja. Säästöjen prosenttiosuus vuoden 2024 toimintamenoista vaihtelee hallinnonaloittain, sillä osalle hallinnonaloista on kohdennettu vähemmän säästöjä ja osalla hallinnonaloista säästöjä on kohdennettu myös muille kuin varsinaisille virastojen toimintamenomenteille. Säästöjen kohdentuminen eri virastojen rahoitukseen on kuvattu tarkemmin jäljempänä hallinnonalakohtaisissa linjauksissa.

Toimintamenosäästöt v. 2026 pääluokittain

	Toiminta- menot 2024, tilinpäätös	Toiminta- menojen siirtyvä erä v. 2024, tilinpäätös	Vuodelle 2026 ehdotettu toimintameno- säästö (muutos yhteensä vuoden 2026 tasolla)	Toiminta- menosäästöt yhteensä vuoden 2024 toiminta- menoista	Toiminta- menosäästöt yhteensä vuoden 2024 toiminta- menoista
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	%
Eduskunta	117,7	4,7	-0,8	-1,2	1,0 %
Tasavallan presidentin kanslia	10,4	3,5	0,0	-0,6	5,3 %
Valtioneuvoston kanslia	190,9	33,8	-5,7	-13,6	7,1 %
Ulkoministeriö	259,9	42,8	-7,7	-12,7	4,9 %
Oikeusministeriö	963,0	131,2	-9,1	-22,7	2,4 %
Sisäministeriö	1 592,5	168,9	-8,9	-35,6	2,2 %
Puolustusministeriö	2 475,1	390,3	0,2	-4,6	0,2 %
Valtiovarainministeriö	1 165,9	372,0	-11,8	-85,5	7,3 %
Opetus- ja kulttuuri- ministeriö ¹⁾	357,6	90,3	1,1	-22,7	6,3 %
Maa- ja metsätalous- ministeriö	249,0	64,1	-11,9	-15,2	6,1 %
Liikenne- ja viestintä- ministeriö	231,3	85,0	-5,3	-25,7	11,1 %
Työ- ja elinkeinoministeriö	782,6	144,6	-10,8	-35,5	4,5 %
Sosiaali- ja terveys- ministeriö	789,5	286,9	-5,4	-34,1	4,3 %
Ympäristöministeriö	130,2	28,0	-4,2	-5,3	4,1 %
Yhteensä virastojen toimintamenomomentit	9 315,6²⁾	1 846,1	-80,3	-314,7	3,4 %
Muille kulutus- ja siirto- menomomenteille kohdistetut säästöt			-40,9	-71,0	
Uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin			-5,5	-13,3	
Yhteensä³⁾			-126,6	-399,0	

¹⁾ Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla osa tuottavuusohjelman säästöistä kohdistuu erilaisiin toimintameno-momenteilta myönnettyihin avustuksiin, erityisesti Opetushallituksen osalta.

²⁾ Luku sisältää varsinaisten toimintamenomomenttien lisäksi momentit 29.10.20 Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot, 30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät, 33.10.60 Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut sekä 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät, joille on kohdistettu toimintamenosäästöjä.

³⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Hallituksen investointiohjelma

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen investointiohjelman, josta rahoitetaan kestävä kasvun edellytyksiä tukevia hankkeita yli 4 mrd. eurolla. Investointiohjelma rahoitetaan pääosin omaisuustuloilla.

Investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä yhteensä 261,2 milj. euroa uusina valtuuksina ja määrärahoina. Kohteista on pitkälti linjattu kevään 2025 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä.

Rahoitusta ehdotetaan seuraaville hankkeille:

— Pääradan kehittämiseen (kohtauspaikat Riihimäki—Tampere ja pääradan peruskorjauksen käynnistäminen) ehdotetaan 100 milj. euron valtuutta ja 5 milj. euron määrärahaa.

— Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus -hankkeelle ehdotetaan 40,8 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.

— Lieksanjoen sillan uusimiseen ehdotetaan 20 milj. euron valtuutta ja 0,5 milj. euron määrärahaa.

— Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa -hankkeelle ehdotetaan 8,4 milj. euron valtuutta ja 0,4 milj. euron määrärahaa.

— Inkoon seudun investointien edellytysten vahvistamiseksi ehdotetaan Satamatien liittymän parantamiseen 2,8 milj. euron määrärahaa ja Tähtelän liittymän parantamiseen 3,2 milj. euron määrärahaa.

— Joroisten Famifarmin risteys (Mt 455 ja 15323) -hankkeelle ehdotetaan 2,2 milj. euron määrärahaa.

Väyläverkon korjausvelan purkamiseen ehdotetaan investointiohjelman puitteissa 118 milj. euroa ja romutuspalkkioon 20 milj. euroa. Lisäksi Kela-korvausten uudistamiseen ja yli 65-vuotiaiden Kela-korvauksiin perustuvaan valtakunnalliseen valinnanvapauskokeiluun ehdotetaan valtion rahoitusosuutena 61,9 milj. euroa sekä Kelan toimintakuluihin n. 0,8 milj. euroa. Muiden tuomioistuinten toimintamenoihin ja ulosottolaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä n. 1,1 milj. euron lisäystä toimipaikkojen rahoitukseen.

Investointiohjelman valtuudet ja määrarahat nousevat yhteensä 3,9 mrd. euroon tämän talousarvioesityksen myötä. Määrärahoja ehdotetaan vuodelle 2026 yhteensä 823 milj. euroa. Investointiohjelman rahoittamiseksi vuodelle 2026 ehdotetaan budjetoitavaksi 1,72 mrd. euroa tuloja.

Talousarvioesitykseen sisältyvät elpymis- ja palautumissuunnitelman investoinnit ml. RE-PowerEU

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) voimassaolo päättyy v. 2026. Tukiväline perustettiin v. 2021 ja sen tavoitteena on ollut edistää Euroopan talouksien elpymistä koronaviruksen pandemiasta sekä tukea vihreää ja digitaalista siirtymää. Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman ja suunnitelmaa on päivitetty neljä kertaa sen jäl-

keen. Syksyllä 2025 on tarkoitus valmistella viides suunnitelman päivitys tulonmenetysten välttämiseksi ja viimeisten maksupyyntöjen sujuvoittamiseksi.

Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman avustukset ovat ajoittuneet etenkin vuosille 2022—2025. Suomen lopullisesta saannosta, joka on 1 823 milj. euroa, kohdentuu n. 280 milj. euroa vuodelle 2026.

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurauksena EU käynnisti REPowerEU-suunnitelman, joka tuli osaksi elpymis- ja palautumistukivälinettä. Suomella on käytettävissä olevaa lisärahoitustukea 113 milj. euroa, minkä lisäksi Brexit-mukautusvarauksesta kokonaisuuteen siirrettiin 14 milj. euroa. RePowerEU-menoja sisältyy vuoden 2026 talousarvioesitykseen n. 20 milj. euroa.

Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle perustuvat kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siihen, että suunnitelmassa esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelman mukaisesti. Tuloarvio elpymis- ja palautumissuunnitelman (sisältäen REPowerEU-osion) maksatusten osalta on 830 milj. euroa v. 2026.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 238,8 milj. euroa, joka on 7,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos edelliseen vuoteen johtuu valtioneuvoston kanslian pääluokkaan kohdistetuista toimintamenosäästöistä ja Säätytalon peruskorjaushankkeen valmistumisesta. Lisäksi pääluokan menotasoa alentaa osakehankintoihin liittyvään määrärahaan osana kevään 2025 sopeutustoimia kohdennettu 3 milj. euron säästö.

Hallinnonalan määrärahoista valtioneuvoston kanslian ja Oikeuskanslerinviraston toimintaan käytetään 63 %. Valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman toimeen-panoon ja muihin hallituksen päättämiin keskeisiin määräaikaisiin hankkeisiin, valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan tutkimustoimintaan sekä Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenoihin käytetään 5 %. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkauksiin käytetään 7 % ja muihin kulutusmenoihin 9 %. Lisäksi siirtomenojen 15 % osuus koostuu pääosin puolueista ja sijoitusmenojen osuus on 1 %.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 151,8 milj. euroa, joka on 3,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Momentille ehdotetaan vähennystä 5,4 milj. euroa toimintamenosäästön lisäyksen sekä 1,9 milj. euroa päättyneiden toimitilahankkeiden rahoituksen päättymisen vuoksi. Vastaavasti momentille ehdotetaan lisäystä Valtioneuvostokorttelin, Valtion vierastalon ja Säätytalon vuokrankorotuksiin yhteensä 2,1 milj. euroa.

Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenoihin ehdotetaan 0,1 milj. euron vähennystä toimintamenosäästön kasvusta johtuen.

Oikeuskanslerinviraston toimintamenoihin ehdotetaan 4,3 milj. euroa, jossa on toimintamenosäästöä aiheutuvaa vähennystä 0,2 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 13,6 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 5,7 milj. euroa. Tämän kokonaisuuden lisäksi ministerien palkkioihin ehdotetaan 5 prosentin alennusta.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Valtioneuvoston kanslian toimintamenot	155,2	-7,4	-12,8	-5,4
Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset	15,6	0,0	0,0	0,0
Euroopan unionin kansallisten asian- tuntijoiden palkkamenot	2,1	-0,3	-0,4	-0,1
Oikeuskanslerinviraston toimintamenot	4,4	-0,2	-0,4	-0,2
Toimintamenot ja -säästöt yhteensä¹⁾	177,3	-7,9	-13,6	-5,7

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,2 mrd. euroa. Vähennystä vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon on 66 milj. euroa, johon vaikuttaa hallinnonalalle kohdistettu yhteensä 46 milj. euron vähennys osana hallituksen keväällä 2025 linjaamia sopeutustoimia. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 25 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 52 % ja muiden menojen 16 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 16,8 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 7,7 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Ulkoasiainhallinnon toimintamenot	250,1	-5,0	-11,4	-6,4
Team Finland -uudistuksen viennin- edistämisen palvelut	21,0	0,0	-1,3	-1,3

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Muille kulutus- ja siirtomeno- momenteille kohdistetut säästöt		-3,6	-3,6	0,0
Uudelleenkohdennukset valtion- avustuksiin		-0,5	-0,5	0,0
Toimintamenot ja -säästöt yhteensä¹⁾	271,2	-9,1	-16,8	-7,7

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 245 milj. euroa ja Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palveluihin 25 milj. euroa.

Ulkoasiainhallintoa uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Uudistuksen keskeisiä elementtejä ovat sisältötyön ja resurssien kohdentaminen keskeisiin tavoitteisiin. Business Finlandin ulko-
maantoiminnot integroidaan ulkoasiainhallintoon 1.1.2026 mennessä. Integraation myötä yrityk-
set saavat ulkomailla tarjottavat nykyiset ulkoasiainhallinnon ja Business Finlandin palvelut kes-
kitetyksi.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 53,1 milj. euroa, mikä vastaa vuoden 2025 tasoa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkatun henkilöstön arvioidaan v. 2026 olevan n. 390 sotilasta.

Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 17,5 milj. euroa. Siviilikriisinhallintaan palkattujen asiantunti-
joiden määrän arvioidaan olevan n. 135 henkeä v. 2026.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 3,9 milj. euroa, mikä vastaa aiempaa tasoa.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,0 mrd. euroa. Varsinaiseen kehitys-
yhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 457 milj. euroa sekä 164 milj. euron sitoumusvaltuuk-
sia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2026 jälkeisille vuosille. Varsinaiseen kehitysyh-
teistyöhön kohdistetut määrärahasäästöt kasvavat aiempien päätösten seurauksena. Hallitusohjel-
massa linjatun säästön vaikutus kasvaa 73 milj. eurolla. Määrärahaan ehdotetaan keväällä 2025
päätetyn mukaisesti 50 milj. euron säästö sekä hallituksen syksyn budjettiriihessä päättämä 20
milj. euron uusi säästö siten, että säästöt eivät kohdennu kotimaisille kansalaisjärjestöille. Demo-
kratia- ja oikeusvaltiotuki -momentti ehdotetaan yhdistettäväksi varsinaisen kehitysyhteistyön
momenttiin.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 57 milj. euroa sekä 40 milj. euroa sitoumusvaltuuksia. Määrärahaan sisältyy 10 milj. euron lisäys osana hallituksen kevään 2025 kehysriihen päätöksiä.

Kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella ehdotetaan jatkettavaksi 70 milj. eurolla, mikä vastaa vuoden 2025 tasoa. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 5,0 milj. euroa vuoden 2025 varsinaisen talousarvion mukaisesti.

Valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön n. 0,35 % bruttokansantulosta v. 2026.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan 151,6 milj. euroa, joka on 11,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaan ehdotetaan tehtävän 10 milj. euron kertaluonteinen vähennys osana hallituksen keväällä 2025 linjaamia lisätoimia.

Talousarvioon ehdotetaan 30 milj. euron määrärahaa humanitaariseen katastrofiapuun osana kevään 2025 sekä talousarvioesityksen yhteydessä tehtyjä päätöksiä. Määrärahaa saa käyttää Suomen osallistumiseen humanitaaristen järjestöjen hallinnoimiin maailmanlaajuisiin ja maakohtaisiin humanitaarisen avun rahastoihin. Määrärahasta 5,0 milj. euro kohdennetaan Palestiinalaisalueille Gazaan.

Eräät valtionavut -momentille ehdotetaan 0,82 milj. euron siirtoa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta kohdistuen Osuuskunta Viexpolle ja Suomalais-ruotsalaiselle kauppakamarille.

Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuteen liittyviin menoihin ehdotetaan toimintamenolisäykset mukaan lukien yhteensä 2,9 milj. euroa.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 1,2 mrd. euroa, joka on 37 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa, kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei huomioida.

Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on 83 %. Määrärahoista tuomioistuinten osuus on 31 %, rangaistusten täytäntöönpanon 25 %, oikeuspalveluiden 15 %, ministeriön ja hallinnon 15 %, ulosoton 9 %, syyttäjien 5 % ja vaalimenojen alle 1 %.

Aserikoksia koskevaan uudistukseen liittyen Rikosseuraamuslaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjälaitokselle ehdotetaan yhteensä 8 milj. euron lisämäärärahoja. Hallitusohjelman mukaisesta kriminaalipolitiikan kehysvarauksesta ehdotetaan Rikosseuraamuslaitokselle 9,4 milj. euroa vuodelle 2026, sillä hallitusohjelman mukaiset rangaistusten kiristämiset johtavat vankimäärän kasvuun.

Eduskunta on hyväksynyt rikosuhrimaksujen korottamista koskevan lakimuutoksen vuonna 2025. Maksujen korottamisen myötä rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitukseen ehdotetaan 0,7 milj. euron lisämäärärahaa.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 27,2 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 9,2 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Oikeusministeriön toimintamenot	22,1	-1,8	-0,6	1,3
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot	20,7	0,0	-0,3	-0,3
Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot	8,5	0,0	-0,1	-0,1
Korkeimman oikeuden toimintamenot	10,0	0,0	-0,1	-0,1
Korkeimman hallinto-oikeuden toiminta- menot	15,0	-0,4	-0,5	-0,2
Muiden tuomioistuinten toimintamenot	346,2	-2,0	-7,2	-5,2
Oikeuspalveluviraston toimintamenot	95,9	-4,6	-3,8	0,8
Ulosottolaitoksen toimintamenot	110,9	-3,5	-3,4	0,1
Syyttäjälaitoksen toimintamenot	64,6	-0,7	-1,6	-0,9
Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot	294,2	-0,6	-5,1	-4,5
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	988,2	-13,6	-22,7	-9,1
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-4,0	-4,0	0,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,4	-0,5	-0,1
Yhteensä¹⁾	-	-17,9	-27,2	-9,2

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan yhteensä n. 2,1 mrd. euroa, joka on n. 0,1 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 52 %, rajavartiolaitoksen 17 %, pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen 5 %, maahanmuuton 9 % sekä hallinnon 16 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 35,8 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 8,9 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Sisäministeriön toimintamenot	17,9	-1,5	-2,1	-0,6
Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot	2,2	-0,2	-0,4	-0,1
Poliisitoimen toimintamenot	977,2	-9,1	-15,0	-5,9
Suojelupoliisin toimintamenot	75,2	-0,7	-0,9	-0,2
Rajavartiolaitoksen toimintamenot	312,7	-2,8	-3,3	-0,5
Pelastustoimen toimintamenot	2,4	-0,2	-0,5	-0,3
Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot	73,2	-2,3	-2,4	-0,1
Pelastusopiston toimintamenot	21,5	-0,6	-0,5	0,1
Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot	88,3	-9,3	-10,4	-1,2
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	1 570,5	-26,6	-35,7	-8,9
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,2	-0,2	0,0
Yhteensä¹⁾	-	-26,9	-35,8	-8,9

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan n. 1,1 mrd. euroa, mikä on 40,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Poliisin määrärahataso nousee merkittävästi aikaisempien kehyspäätösten seurauksena. Poliisille ehdotetaan 4 milj. euroa mm. toiminnan tason säilyttämiseksi vuoden 2022 tasolla, 3 milj. euroa poliisin ei-harkinnanvaraisiin ICT-menoihin ja 17,5 milj. euroa poliisin resurssien lisäämiseksi portaittain 8 000 poliisiin vaalikauden lopussa. Hallituksen kevään 2025 kehyspäätöksen mukaisesti ehdotetaan poliisin valmiusyksikön suorituskyvyn nostamiseen 5,2 milj. euroa vuodelle 2026, josta 3,1 milj. euroa on hallinnonalan sisäistä siirtoa. Lisäys on osa varautumisen ja valmiuden kokonaisuutta.

Suojelupoliisin strategista suorituskykyä turvataan n. 10 milj. euron kehyksen mukaisella lisäyksellä.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan n. 364 milj. euroa, joka on 69,4 milj. vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason alenemista selittää ulkovartiolaivojen hankinnan investointimenojen väheneminen 96,5 milj. eurolla.

Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien kehittämiseen ehdotetaan 2 milj. euroa ja strategisen suorituskyvyn turvaamiseen 1,3 milj. euroa. Itärajan esteen ylläpitoon sekä tekniseen valvontajärjestelmään ehdotetaan yhteensä 3,3 milj. euroa. Lisäksi raskaiden ilmatyynyalusten uusimiseen ehdotetaan 10 milj. euroa.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimeen ehdotetaan n. 103 milj. euroa, joka on 3,1 milj. vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Pelastusopistolle ja Helsingin pelastuskoululle ehdotetaan vuoden 2025 talousarvioon sisältynyt lisäys kehyspäättöksen mukaisesti pysyvälouenteisena 0,5 milj. euroa / v. pelastajakoulutettavamäärän lisäyksestä aiheutuviin kalusto- ja materiaalihankintoihin.

Maahanmuutto

Maahanmuuttoon ehdotetaan n. 189 milj. euroa, joka on 141 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Maahanmuuttovirastolle kohdennettua säästöä lievennetään ja määrärahaa lisätään 5,1 milj. euroa lupakäsittelyn vauhdittamisen toimenpiteiden jatkamiseen.

Maahanmuuton olettamien mukaan vastaanoton piirissä arvioidaan olevan keskimäärin n. 10 000 henkilöä v. 2026, mikä on 7 000 henkilöä vähemmän kuin v. 2025. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon varattua määrärahaa ehdotetaan vähennettävän 112 milj. eurolla ja vastaanoton asiakkaiden tukiin varattua määrärahaa 27,5 milj. eurolla.

Suomen pakolaiskiintiö on hallitusohjelman mukaisesti 500 henkilöä vuodessa.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 6,3 mrd. euroa, joka on n. 212 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Hallinnonalan menoja lisäävät indeksi- ja kustannustasotarkistukset 40 milj. eurolla, Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaukset 120 milj. eurolla ja valtion sopimusratkaisuun perustuvat palkkausten tarkistukset 30 milj. eurolla. Lisäksi hallinnonalan arvonlisäveromenojen tarve kasvaa arviolta 222 milj. eurolla.

Merkittävimmät hallinnonalan menoja vähentävät tekijät vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna ovat puolustusmateriaalihankintojen menoajoitusten myöhentyminen (94 milj. euroa), hävittäjähankinnan ostovoimakorjauksen vähentäminen (128 milj. euroa) sekä F-35-hankinnan menoajoituksesta aiheutuvat muutokset hankkeen vuosiosuuksiin (194 milj. euroa). Lisäksi F-35-hankinnan ennakoidun valuuttakurssitappion pienentyminen vähentää teknisesti määräraharavetta n. 150 milj. eurolla, vaikka vuodelle 2026 ennakoidaan n. 80 milj. euron valuuttakurssitappiota. Ennakoitu tappio katetaan aiemmin myönnettyillä ja käyttämättä jääneillä määrärahoilla.

Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 86 %, josta puolustusmateriaalihankintoihin laskettavia menoja on 52 % (ml. F-35- ja Laivue 2020-hankkeet sekä Ukrainalle

annettava tuki), kiinteitä henkilöstömenoja 17 %, materiaalin kunnossapidon menoja 8 %, kiinteistömenoja 7 % ja muita sotilaallisen maanpuolustuksen menoja yhteensä 16 %. Puolustuspolitiikan ja hallinnon (ml. arvonnalisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 13 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus 1 %.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakollinen kustannustasotarkistus. Vastaava ennakollinen 1,5 % kustannustasotarkistus on tehty myös monitoimihävittäjien hankintamenoihin.

Vuoden 2026 talousarvioon ehdotetaan yhteensä 6 mrd. euron uusia tilausvaltuuksia puolustusmateriaalihankintoihin, joista aiheutuvat menot ajoittuvat suurimmalta osin 2030-luvulle. Uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä lähes 3,0 mrd. euroa v. 2026 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 2027—2036 yhteensä n. 13,7 mrd. euroa mukaan lukien F-35- ja Laivue 2020 -hankkeet.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 49,6 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 30,8 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toimintamenosäästö v. 2025	Toimintamenosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Puolustusministeriön toimintamenot	18,7	0,0	0,0	0,0
Puolustusvoimien toimintamenot	2 543,2	-4,8	-4,6	0,2
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-14,0	-45,0	-31,0
Toimintamenot ja -säästöt yhteensä¹⁾	2 561,9	-18,8	-49,6	-30,8

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 2,6 mrd. euroa, joka on 79 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksiä toimintamenomäärärahoihin aiheutuu pääosin palkkausten tarkistuksista, määrärahasiirrosta puolustusmateriaalihankintojen määrärahoista, hinta- ja kustannustasotarkistuksista sekä Naton läsnäolosta Suomessa.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja lähes 1,5 mrd. euroa, joka on 21 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia puolustusmateriaalihankintojen määrärahoihin aiheuttavat lähinnä Ukraina-toimitetun puolustusmateriaalin korvaushankinnat, toimintamenosäästöihin liittyvä määrärahasiirto Puolustusvoimien toimintame-

noihin sekä useat menoajoitusmuutokset momentin tilausvaltuuksiin. Lisäksi hinta- ja kustannustasotarkastukset lisäävät puolustusmateriaalihankintojen määrärahoja 40 milj. eurolla.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 66 milj. euroa, joka on 1,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistuksista. Suurimpina operaatioalueina ovat Libanon ja Irak, joiden lisäksi määrärahoista katetaan Ukrainan koulutusoperaation menoja. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 41,8 mrd. euroa, joka on 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu etenkin hyvinvointialueiden rahoituksen sekä EU-jäsenmaksun kasvusta. Hallinnonalan määrärahoista hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoituksen osuus on 65 %, kuntien tukemisen osuus 10 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 15 %, EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen maksuosuuksien 7 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 0,8 %. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja virastojen toimintamenojen osuus on 2,3 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenojen osuus 0,4 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintameno- ja säästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 94 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintameno- ja säästöt kasvavat 16 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintameno- ja säästöt

	TA 2025	Toimintameno- ja säästö v. 2025	Toimintameno- ja säästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Valtiovarainministeriön toimintamenot	41,3	-0,9	-2,5	-1,6
Verohallinnon toimintamenot	413,7	-8,6	-28,5	-19,9
Tullin toimintamenot	201,7	-0,9	-6,9	-6,0
Kansallisen tulorekisterin toimintamenot	38,6	-2,1	-3,6	-1,5
Valtiokonttorin toimintamenot	39,2	-0,8	-2,6	-1,8
Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot	0,6	0,0	0,0	0,0
Huoltovarmuuspankin palvelumaksu	1,7	0,0	0,0	0,0
Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot	4,0	-0,6	-0,6	0,0
Valtion tieto- ja viestintätekniikka-keskuksen toimintamenot	5,0	0,0	-0,5	-0,5
Valtion tieto- ja viestintätekniikka-keskuksen investointimenot	0,0	-6,6	-6,6	0,0
Verkkomaksaminen	0,5	0,0	0,0	0,0

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Tilastokeskuksen toimintamenot	53,5	-1,2	-3,8	-2,5
Valtion taloudellisen tutkimus- keskuksen toimintamenot	5,2	-0,1	-0,4	-0,3
Digi- ja väestötietoviraston toiminta- menot	58,7	-1,4	-4,2	-2,8
Sähköinen tunnistautuminen	7,0	-1,0	-1,0	0,0
Aluehallintoviraston toimintamenot	66,6	-1,6	-2,8	-1,2
Lupa- ja valvontaviraston toiminta- menot	-	-	-1,9	-1,9
Palvelurakenteiden ja valtion hallinto- rakenteiden kehittäminen	1,2	0,0	0,0	0,0
Erikseen budjetoidut henkilöstömenot	0,5	-2,0	-2,0	0,0
Työturvallisuuden edistäminen	1,0	0,0	0,0	0,0
Osaamisen kehittäminen	0	-15,0	-15,0	0,0
Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen	20,6	-3,6	-2,2	1,4
Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitila- hallinnon tietojärjestelmät	0	-2,2	0	2,2
Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus	0	-25,0	0	25,0
Rahoitusvakuusviraston toimintamenot	9,0	-0,1	-0,4	-0,4
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	969,7	-73,7	-85,4	-11,7
Muille kulutus- ja siirtomenomo- menteille kohdistetut säästöt	-	-4,0	-8,1	-4,1
Yhteensä¹⁾	-	-77,7	-93,6	-15,9

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 637 milj. euroa. Menoihin sisältyy 34 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja ja positiivisen luottotietorekisterin menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy myös 5 milj. euroa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistuksen jatkamiseen. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 41 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 51 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta. Senaatti-konsernin liikelaitosten investointisitoumusten enimmäismääräksi ehdotetaan 1 300 milj. euroa investointien painottuessa valtion tehtävien kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointisuunnitelmiin sisältyy myös kansainvälisiin sopimuksiin liittyviä puolustushallinnon investointitarpeita.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 116 milj. euroa. Summa sisältää Tilastokeskuksen toimintamenot 51 milj. euroa, Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 5,3 milj. euroa sekä Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot 52 milj. euroa. Sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 7 milj. euroa. Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tukeen ehdotetaan 0,9 milj. euroa.

Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet

Uusi, vuoden 2026 alusta perustettava Lupa- ja valvontavirasto on valtakunnallinen, monialainen valtion virasto, jossa työskentelee lähes 2 000 ihmistä. Virastoon kootaan kaikki Valviran tehtävät, suurin osa nykyisten aluehallintovirastojen lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävistä sekä pääosa ELY-keskusten ympäristöön liittyvistä tehtävistä. Uuden viraston toimintamenoihin ehdotetaan 118 milj. euroa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja eläkkeisiin liittyviin menoihin ehdotetaan 6,1 mrd. euroa. Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi. Lisäksi Valtiokonttorin maksamiin vahingonkorvauksiin ml. valtion matkavahinkoturvan menoihin ehdotetaan yhteensä 41 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien peruspalvelujen rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen valtion rahoitukseen ehdotetaan 27,1 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 3,6 mrd. euroa ja kuntien veromenetysten korvauksiin 0,5 mrd. euroa. Valtion rahoitusta kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 10.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettaviin Suomen maksuosuuksiin ehdotetaan 2,8 mrd. euroa, joka on 453 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Vuosi 2026 on EU:n rahoituskehyskauden 2021—2027 kuudes varainhoitovuosi. Ehdotettu määräraha perustuu Euroopan komission esitykseen EU:n monivuotisen rahoituskehysten maksukaton tasosta vuodelle 2026.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Suomen osuuteen Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenoista ehdotetaan 10 milj. euron arviomäärärahaa.

Suomen osuuteen Euroopan vakausmekanismin pääomasta ehdotetaan 23 milj. euron arviomäärärahaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja n. 8,9 mrd. euroa, joka on 445 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista 10 % osoitetaan varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, 16 % toisen asteen koulutukseen, 46 % korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, 14 % opintotukeen, 6 % taiteeseen ja kulttuuriin sekä 3 % liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön.

Talousarvion keskeisimmät muutokset liittyvät T&K-rahoituksen lisäykseen, lakisääteisten kustannustason ja arvonlisäveromenojen muutosten ja muiden ns. automaattimuutosten huomioimiseen sekä säästöjen toimeenpanoon. Osana julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteitä valtionavustusten tasoa alennetaan 65 milj. eurolla. Säästö kohdennetaan siten, että korkeakoulutuksen osuus on 52,7 milj. euroa, rakentamisen investointiavustusten osuus 4 milj. euroa, aamu- ja ilta-päivätoiminnan valtionosuuksien osuus 7 milj. euroa ja jatkuvan oppimisen osuus 1,3 milj. euroa. Lisäksi korkeakoulujen perusrahoitusta vähennetään 30 milj. eurolla. Lisäksi osana uusien sopeutustoimien taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoitusta ehdotetaan vähennettävän 7,8 milj. eurolla, joka kohdistettaisiin pääosin yritystueksi luettavaan elokuvatuotannon tukeen.

Yleisten kielitutkintojen järjestelmän kehittämiseen ja palvelun tuottamiseen osoitetaan Opetushallitukselle 2,2 milj. euroa ja tutkintojen tunnustamisen kehittämiseen 1 milj. euroa.

Valtion rahoitusta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin ja avustuksia uskonnolliseen toimintaan vähennetään kertaluonteisesti 10 milj. euroa vuosina 2026 ja 2027 osana keväällä 2025 päätettyjä sopeutustoimia.

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan Suomen malliin ehdotetaan 5 milj. euron tasokorotusta.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 33,9 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 4,1 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästöt v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot	23,4	0,0	-0,6	-0,6
Opetushallituksen toimintamenot	36,1	-18,5	-16,7	1,8
Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot	11,9	-0,8	-0,6	0,1
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot	20,2	-1,1	-0,1	1,0
Suomen Akatemian toimintamenot	11,9	-0,6	-0,9	-0,2
Kansallisarkiston toimintamenot	31,7	-0,9	-1,3	-0,5
Museoviraston toimintamenot	27,3	-1,2	-1,5	-0,3
Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot	13,7	-0,7	-1,0	-0,3
Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	0,7	0,0	0,0	0,0
Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot	43,7	0,0	0,0	0,0
Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot	77,8	0,0	0,0	0,0
Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot	9,4	0,0	0,0	0,0
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	307,8	-23,8	-22,7	1,1
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-6,0	-4,0	2,0
Muille kulutus- ja siirtomenomenteille kohdistetut säästöt	-	0,0	-3,3	-3,3
Yhteensä¹⁾	-	-29,8	-30,0	-0,2

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus edistävät oppimisen edellytyksiä ja lisäävät koulutuksellista tasa-arvoa. Hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitukseen ehdotetaan 25,2 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimeenpanee esi- ja perusopetuksen tuen uudistuksen 1.8.2025 alkaen. Uudistuksen tarkoituksena on vahvistaa ennakkollisia tukitoimia ja varmistaa, että yksilöllisiä tukitoimia tarvitsevat oppilaat saavat oppimisensa tueksi riittävät tukitoimet. Varhaiskasvatuksen täydennyskoulutukseen ehdotetaan 6 milj. euroa.

Perusopetuksen yhteydessä annettavaan valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennetaan rahoitusta n. 20,3 milj. euroa vuodesta 2026 lukien. Määrärahalla mahdollistetaan valmistavan opetuksen pidentäminen kahteen vuoteen oppilailla, joiden kielitaito opetuskielessä ei vielä ole riittävää.

Vapaaseen sivistystyöhön ehdotetaan 181,6 milj. euroa, joka on 3,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Osana valtion menoista tehtäviä säästöjä aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehdään 7 milj. euron vähennys, joka kompensoidaan kunnille kasvattamalla toiminnasta perittäviä enimmäismaksuja.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteet uudistuvat ja toiminnanohjauksen kehittämiseksi käynnistetään kahdeksanvuotinen kokeilu. Uudistuksilla tehostetaan koulutuksen suuntaamista työelämän ja väestön osaamistarpeiden mukaisesti sekä tuetaan laadukkaan opetuksen ja ohjauksen järjestämistä.

Englanninkielinen lukiokoulutus käynnistyy syksyllä 2026 ja englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen mahdollistuu syksystä 2028 lukien. Lisäksi lukiokoulutuksen rahoitusperusteita uudistamalla turvataan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

Toisen asteen opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen vahvistetaan ja tuen jatkuvuus perusopetuksesta toiselle asteelle turvataan. Ammatillisessa koulutuksessa uudistus tulee voimaan 1.8.2026 ja lukiokoulutuksessa se tuli voimaan vuotta aikaisemmin.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille otetaan käyttöön lukuvuosimaksut 1.8.2026 alkaen osana keväällä 2025 päätettyjä toimia. Tästä aiheutuu vähennystä ammatillisen koulutuksen määrärahaan 10 milj. euroa ja lukiokoulutuksen rahoitukseen 2 milj. euroa, josta arviolta lähes 1 milj. euroa valtionosuuteen.

Aiemmin päätetyn mukaisesti ammatillisen koulutuksen määräraha vähenee edelleen 5 milj. euroa ja toisen asteen koulutuksen hankerahoitus 1 milj. euroa korvaavina säästötoimina sen vuoksi, että toisen asteen koulutuksen oppimateriaalien maksuttomuuden rajausta ei toteutettu.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Korkeakoulututkimnon jo suorittaneiden mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen lisätään samanaikaisesti, kun ensikertalaisten asemaa korkeakoulujen tutkintokoulutuksessa parannetaan. Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 82 milj. eurolla. Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen ehdotetaan yhteensä 13,7 milj. euroa. Vuodelle 2026 ehdotetaan 86 milj. euroa tohtorikoulutuksen pilottiin. Korkeakouluihin kohdistuu menosäästöjä yhteensä 83,8 milj. euroa, josta 68,8 milj. euroa on pysyvää säästöä.

Osana uusia sopeutustoimia T&K-rahoituslakia ehdotetaan päivitettäväksi vastaamaan viimeisintä talousennustetta. Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi yhteensä 527,2 milj. euroa, joka on 12 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäksi strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusvaltuudeksi ehdotetaan 49,6 milj. euroa. T&K-rahoituslain mukaisista uusista lisäyksistä ehdotetaan yliopistoille ja ammattikorkeakouluille yhteensä 30 milj. euroa v. 2026. Tieteen tietotekniikan keskukselle CSC:lle ehdotetaan 8 milj. euroa kansallisen tutkimuksen tietoliikennettä, datanhallintaa, laskentaa ja digitalisaatiota tukeviin palveluihin.

Valtio on varautunut LUMI-AI-supertietokoneen rakentamiseen. Tätä tarkoitusta varten vuodelle 2026 ehdotetaan 75 milj. euron rahoitusta.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan n. 1,3 mrd. euroa, joka on n. 199 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Nousu johtuu pääosin menotason tarkentumisesta ja opiskelijoiden siirtämisestä opintotuen asumislisän piiriin (siirtyvät menot n. 200 milj. euroa). Lisäksi korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea korotetaan 25 sentillä aterialaajuuksien 1.1.2026 lukien, mikä lisää määräraahatarvetta 3,4 milj. eurolla.

Taide ja kulttuuri

Uudistuvan ja laajenevan Kansallismuseon toimintaan, kalustamiseen ja vuokramenoihin osoitetaan aikaisempien päätösten mukaisesti yhteensä n. 10,8 milj. euroa v. 2026.

Valtio on aiempien päätösten mukaisesti varautunut rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanketta enintään 20 milj. eurolla, josta vuodelle 2026 kohdistuu 9,5 milj. euroa.

Vuoden 2025 talousarvioon verrattuna taiteeseen ja kulttuuriin kohdistetaan 1,6 milj. euron lisäsäästö, joka kohdistuu kulttuuritilojen investointiavustuksiin.

Yksityisen kopioinnin määrä on laskenut noin puoleen yksityisen kopioinnin hyvityksen voimaantulon jälkeen. Yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha pysyy edellisen vuoden tasossa, 5,5 milj. euroa.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 157,8 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaa lisäävät valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden kustannuspohjan ja indeksin tarkistukset, yhteensä 5,6 milj. euroa. Liikuntaa ja huippu-urheilua edistetään hallitusohjelman mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden vahvistamiseen. Väestön liikunnallisuuden edistämiseksi jatketaan hallitusohjelman mukaisen poikkihallinnollisen Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuuden toimeenpanoa, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Liikunnan ja urheilun edistämiseen ehdotetaan 850 000 euron lisämäärärahaa yleisurheilun EM-kilpailujen ja hiihdon MM-kilpailujen haku- ja järjestelykustannuksiin.

Hallinnonalan valtionavustusrahoituksen vähennyksestä 2,4 milj. euroa kohdistuu liikuntapaikkarakentamisen avustuksiin.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan 70,5 milj. euroa, joka on 0,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti ilman lisärahoitusta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,6 mrd. euroa, jossa on vähennystä 74 milj. euroa verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään maa- ja elintarviketalouteen 68 %, maaseudun kehittämiseen 17 %, luonnonvaratalouteen ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen 7 %, hallintoon ja tutkimukseen 6 % sekä maan-mittaukseen ja asunto-osakkeiden kirjaamiseen 2 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 23,4 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 19,2 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toimintamenosäästö v. 2025	Toimintamenosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot	22,2	-1,0	-2,3	-1,4
Luonnonvarakeskuksen toimintamenot	90,9	-0,9	-5,8	-4,9
Ruokaviraston toimintamenot	78,9	-0,7	-3,1	-2,4
Maanmittauslaitoksen toimintamenot	51,1	-0,6	-3,7	-3,1

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Metsähallituksen eräät julkiset hallinto- tehtävät	7,1	-0,1	-0,3	-0,2
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	250,1	-3,3	-15,2	-11,9
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,3	-0,4	-0,1
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,6	-7,8	-7,2
Yhteensä¹⁾	-	-4,2	-23,4	-19,2

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintameneihin.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Maaseudun kehittämisen (luku 10) sekä maa- ja elintarviketalouden (luku 20) määrärahoista pääosa liittyy Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon Manner-Suomessa. Toimenpiteiden määrärahat on budjetoitu CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman mukaisesti ottaen huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman säästöt.

Maaseudun kehittämisen määrärahat vähenevät 43,0 milj. eurolla 440,0 milj. euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Muutos johtuu tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen suunnitelman mukaisista muutoksista vuosien välillä, kertaluonteisten määrärahojen poistumisesta sekä hallituksen keväällä 2025 päättämistä lisätoimista. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen, elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla sekä kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 17,9 milj. eurolla 1 724,5 milj. euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu pääosin alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen hallitusohjelmäsäästön toimeenpanoon liittyvistä muutoksista. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestäväää ja kilpailukykyistä kasvua, edistetään tuotantopanosomavaraisuuden kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat vähenevät 10,9 milj. eurolla 182,7 milj. euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista sekä Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston 2021—2027 ohjelman mukaisesta muutoksesta.

Luonnonvaratalouden muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvarat. Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta.

Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Luvun määrärahat vähenevät 5,8 milj. eurolla 47,3 milj. euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu pääosin huoneistotietojärjestelmän RRF-rahoituksen päätymisestä.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat kasvavat 4,1 milj. eurolla 158,6 milj. euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kasvu johtuu pääosin T&K-lisäyksistä ja palkkausten tarkistuksista.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,8 mrd. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 55 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 24 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 21 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 25,7 milj. euroa vuodelle 2026. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 5,3 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toimintamenosäästö v. 2025	Toimintamenosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot	21,9	-0,3	-0,7	-0,4
Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot	89,9	-10,6	-13,0	-2,4
Väyläviraston toimintamenot	57,6	-5,2	-6,6	-1,4
Ilmatieteen laitoksen toimintamenot	46,8	-4,4	-5,5	-1,1
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä¹⁾	216,2	-20,4	-25,7	-5,3

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Liikenne- ja viestintäverkot

Liikenne- ja viestintäverkkojen vuoden 2026 määrärahoiksi ehdotetaan 2,1 mrd. euroa, joka on 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Tästä perusväylänpitoon ehdotetaan 1,4 mrd. euroa, joka on 193 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan 69,5 milj. euron lisäystä vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu uusista käynnistettävistä väylähankkeista ja muutoksista jo aiemmin alkaneiden väylähankkeiden vuosikohtaisissa määrärahoissa.

Liikenteen ja viestinnän palvelut

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 934 milj. euroa, joka on 92 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan 119 milj. euroa, joka on 91 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 20 milj. euroa johtuu hallituksen investointiohjelman laajennuksesta henkilöautojen romutuspalkkioihin. Lisäys sisältää myös uuden 70 milj. euron valtiontukiohjelman merenkulun varustamoille. Uuden ohjelman myötä peruutetaan nykyiseen ohjelmaan vuoden 2024 lisätalousarviossa myönnetty 60 milj. euron määräraha, joten uudesta ohjelmasta aiheutuva määrärahalisäys on 10 milj. euroa.

Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 107,3 milj. euroa, joka sisältää 10,3 milj. euron lisäyksen junaliikenteen palvelujen ostoihin ja 10,4 milj. euron vähennyksen lentoliikennepalvelujen ostoihin. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen ehdotetaan edelleen 89 milj. euroa ja saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan edelleen 19,9 milj. euroa.

Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 593,7 milj. euroa. Yleisradion rahoitukseen ei tehdä indeksikorotusta v. 2026.

Hallinnon kustannukset

Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 211,4 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,3 mrd. euroa, joka on 321 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 21 %, uudistumisen ja vähähiilisyyden 47 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 19 %, yritysten erityisrahoituksen 3 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen osuus 11 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenoja säästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 35,5 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenoja säästöt kasvavat 10,8 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasolla	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Työ- ja elinkeinoministeriön toiminta- menot	38,7	-0,3	-1,5	-1,2
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö- keskusten toimintamenot	237,4	-12,4	-18,1	-5,7
Geologian tutkimuskeskuksen toiminta- menot	38,0	-1,7	-2,7	-1,1
Innovaatorahoituskeskus Business				
Finlandin toimintamenot	71,7	-5,7	-5,9	-0,2
Kilpailu- ja kuluttajaviraston toiminta- menot	20,5	0,0	-0,7	-0,7
Patentti- ja rekisterihallituksen toiminta- menot	15,7	-2,8	-1,8	1,0
Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot	23,2	-1,2	-1,7	-0,5
Energiaviraston toimintamenot	11,8	0,0	-0,3	-0,3
Digitalisaation kehittäminen	11,1	0,0	0,0	0,0
Kotoutumisen ja työvoiman maahan- muuton edistäminen	2,2	-0,6	-0,6	0,0
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	470,3	-24,7	-33,4	-8,7
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-	-2,1	-2,1
Yhteensä¹⁾	-	-24,7	-35,5	-10,8

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 698 milj. euroa, joka on 31 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Elinvoimakeskusten toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 0,5 milj. euroa Pohjois- ja Itä-Suomeen perustettaviin maakunnallisiin investointitiimeihin. Tiimien tavoitteena on luoda selkeä toimintamalli tunnistamaan ja edistämään alueen investointeja. Osana elinvoimakeskusten perustamista 1.1.2026 lukien momentilta siirretään 43,6 milj. euroa Lupa- ja valvontavirastolle ja 2,4 milj. euroa Traficomille.

Energiavirastolle ehdotetaan 0,2 milj. euroa lisäystä sähkömarkkinalain tehtävien toimeenpääntöön.

Luvat ja valvonta -palvelun ylläpitoon ja pienkehitykseen ehdotetaan 0,5 milj. euron lisämäärärahaa.

Huoltovarmuuskeskus muutetaan valtion virastoksi ja rahoitus sisällytetään valtion talousarvioon vuodesta 2026 lähtien. Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan 24,7 milj. euron määrärahaa.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,57 mrd. euroa, jossa on vähennystä 29 milj. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Osana uusia sopeutustoimia T&K-rahoituslakia päivitetään vastaamaan viimeisintä talousennustetta. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen valtuudeksi ehdotetaan 633 milj. euroa, joka sisältää T&K-rahoituksen valtuuden lisäyksen noin 100 milj. eurolla vuoteen 2025 verrattuna. Business Finlandin T&K-valtuudesta ehdotetaan kohdennettavan 10 milj. euroa ruoantuotannon uusien arvoketjujen kehittämiseen. Lisäksi Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiisiin ohjelmiin ehdotetaan lisäystä 7 milj. euroa. Muita kuin T&K-toimintaan tai AV-alan tukeen kohdentuvia avustusvaltuuksia ehdotetaan vähennettävän 27 milj. euroa.

Energiatukeen ehdotetaan 9,9 milj. euron valtuutta, mikä on uusien sopeutustoimien seurauksena n. 4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 talousarviossa.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 639 milj. euroa, joka on 54 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Elinvoimakeskusten toiminnan käynnistyessä käynnistetään kokeilu rahoitusmekanismista, jolla edistetään pk-yritysten tavoitteellista T&K-toimintaa. Kokeilua varten ehdotetaan 8 milj. euron valtuutta.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien valtuudeksi ehdotetaan 391 milj. euroa.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 88 milj. euroa, jossa on vähennystä 174 milj. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Finnvera Oy:lle ehdotetaan yhteensä 200 milj. euron suostumusta Ukrainaan myönnettävien vientitakuiden tappiokorvauksiin Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi.

Pääomasijoitukseen Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle ehdotetaan valtuutta 100 milj. euroa Kasvu-suorasijoitusohjelman mukaisiin uusiin rahoituspäätöksiin.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen määrärahoiksi ehdotetaan 352 milj. euroa, joka on 33 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan 350 milj. euroa, joka on 32 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatarve laskee 21 milj. eurolla, koska arvioita niiden tilapäistä suojelua saavien määrästä, jotka saavat kotikunnan, on päivitetty. Hallitusohjelman mukainen pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön vähentää määrärahatarvetta 4,3 milj. eurolla verrattuna aiempaan tasoon.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahasoksi ehdotetaan 14,8 mrd. euroa, joka on n. 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 37 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 29 %, työttömyysturvaan 14 %, sairausvakuutukseen 12 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen 2 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,4—1 % pääluokan määrärahoista.

Määrärahasoihin vaikuttavat tarvearvioiden muutosten lisäksi erityisesti pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaiset sekä keväällä 2024 ja 2025 päätetyt lisätoimet. Suurimpia määrärahatarvetta vähentäviä muutoksia v. 2026 ovat opiskelijoiden poistuminen yleisen asumistuen piiristä ja siirtyminen opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta rahoitetulle opintotuen asumislisälle (vaikutus sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan -219 milj. euroa), toimeentulotuen kokonaisuudistus (-57 milj. euroa) sekä kertaluonteinen toimintamenosäästö Kelalle (-50 milj. euroa). Määrärahoja v. 2026 lisääviä toimia ovat mm. hallituksen määräaikaiseen investointiohjelmaan sisältyvä Kela-korvausten uudistamisen kokeilu yli 65-vuotiaille (44,5 milj. euroa) sekä nuorten huumekuolemien ehkäisyyn ja C-hepatiitin eliminointiin tähtäävät hankkeet (yht. 17,5 milj. euroa).

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 38,1 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 8,8 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toimintamenosäästö v. 2025	Toimintamenosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	40,2	-1	-2,3	-1,3
Valtion mielisairaaloiden toimintamenot	0,5	0,0	0,0	0,0

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästöt vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot	5,3	0,0	0,0	0,0
Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot	22,5	0,0	0,0	0,0
Sosiaaliturva-asioiden muutoksen- hakulautakunnan toimintamenot	9,0	-0,3	-0,5	-0,2
Vankiterveydenhuollon yksikön ulko- puoliset terveystalot	7,8	0,0	0,0	0,0
Säteilyturvakeskuksen toimintamenot	20,6	-1,7	-2,7	-1
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot	14,2	-0,6	-0,6	0,0
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämis- keskuksen toimintamenot	5,3	-0,3	-0,7	-0,5
Työsuojelun aluehallintoviran- omaisten toimintamenot	29,1	-0,9	-1,3	-0,4
Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupa- viranomaisen toimintamenot	2,1	-0,1	-0,1	0,0
Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot	80,8	-3,0	-4,5	-1,5
Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan	23,6	-1,0	-1,4	-0,4
Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturva- rahastojen toimintakulut	495,2	-20,0	-20,0	0,0
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	756,2	-28,7	-34,1	-5,4
Muille kulutus- ja siirtomeno- momenteille kohdistetut säästöt	-	-0,6	-3,8	-3,3
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	0,0	-0,2	-0,2
Yhteensä¹⁾	-	-29,3	-38,1	-8,8

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan n. 4,3 mrd. euroa, joka on 419 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisista uudistuksista sekä perhe-etuuksiin ja yleiseen asumistukeen kohdistuvista tarvearvion muutoksista. Suurin vaikutus aiheutuu opiskelijoiden siirtymisestä yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin, mikä vähentää asumistukimomentin määrärahaa 219 milj. eurolla. Äitiysavustuksen rahasummaa ja ai-

tiyspakkauksen arvoa kasvatetaan 40 eurolla 210 euroon 1.4.2026 lukien. Tämä lisää määräraha-tarvetta n. 1,3 milj. eurolla v. 2026.

Toimeentulotukilakia ollaan uudistamassa osana laajempaa sosiaaliturvauudistusta. Toimeentulotuen hakijalle säädettäisiin aiempaa vahvempi velvoite hakea ensisijaisia etuuksia, kuten työttömyysturvaetuuksia, toimeentulotuen sijaan. Kokonaisuudistus vähentää määrärahatarvetta 57 milj. eurolla.

Elatustukijärjestelmää uudistetaan vahvistamalla elatusavun ensisijaista asemaa lapsen elatuksen turvaajana. Muutoksen säästövaikutus on 3 milj. euroa.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 452 milj. euroa, jossa on vähennystä 42 milj. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Toimintakuluissa on huomioitu eläkekulujen kasvun ja ansiotason muutoksen lisäksi Kela-korvausten valinnanvapauskokeilun vaikutukset sekä kertaluonteisena toimintamenosäästönä vähennystä 50 milj. euroa.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan 2,1 mrd. euroa, joka on 183 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisten uudistusten vaikutuksista sekä työttömien määrän arvioidusta kasvusta.

Työttömyysturvaseuraamuksia työnhaun tai työvoimapalveluihin osallistumisen laiminlyönnistä ehdotetaan kiristettäväksi. Seuraamuskokonaisuus olisi nykyisen neljän portaan sijasta jatkossa kaksiportainen. Tällöin työnhakija menettäisi oikeutensa työttömyysetuuteen nykyistä nopeammin. Muutos korostaisi työnhakijan omaa vastuuta hakea aktiivisesti työtä ja osallistua hänelle tarjolla olevaan palveluprosessiin ja palveluihin. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltavana olevan hallituksen esityksen mukaisesta säästöstä 28,1 milj. euroa kohdentuu työttömyysetuuk-sien valtion osuuteen sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa. Muutosten vuoksi asumis- ja toimeentulotukimenojen arvioidaan kasvavan yhteensä 24,1 milj. euroa.

Työttömyysturvassa otetaan käyttöön uusi yleistuki osana laajempaa sosiaaliturvauudista. Muu-toksen myötä työmarkkinatuki- ja peruspäivärahajärjestelmät lakkautettaisiin. Yleistuen tarve-harkinnan ja osittaisen yleistuen vanhempien tulorajan muutosten arvioidaan laskevan etuuskuluja 2,5 milj. euroa verrattuna nykyisiin työmarkkinatuen ja peruspäivärahan kuluihin. Säästöstä 1,8 milj. euroa kohdistuu valtion rahoitusosuuteen ja 0,7 milj. euroa kuntien rahoitusosuuteen.

Kotihoidon tuessa otetaan käyttöön ns. Norjan malli. Kotihoidon tuen saamisen edellytykseksi tulee se, että on asunut Suomessa tai muualla EU- ja ETA-alueella vähintään kolme vuotta ennen tuen alkamista. Tavoite on edistää lasten ja vanhempien kotoutumista ja kielen oppimista. Mallin arvioidaan lisäävän työttömyysturvamenojen valtion rahoitusosuutta n. 0,6 milj. eurolla. Mallista aiheutuva varhaiskasvatuksen kustannusten nousu korvattaisiin kunnille.

Sosiaalivakuutusmaksut**Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta**

	2023	2024	2025	2026
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	1,53	1,16	1,87	1,89
<i>Työttömyysvakuutus¹⁾</i>				
alempi maksu	0,52	0,27	0,20	0,31
ylempi maksu	2,06	1,09	0,80	1,23
<i>Työeläkevakuutus</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	17,40	17,34	17,38	17,10
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— <i>Sairaanhoitomaksu</i>				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,57	1,48	1,45	1,49
Palkansaajat ja yrittäjät	0,60	0,51	1,06	1,10
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	1,36	1,01	0,84	0,87
alle 17 245 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,59	1,23	1,04	1,11
alle 17 245 euron vuosituloista	0,23	0,22	0,20	0,24
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,50	0,82	0,59	0,89
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	7,15	7,15	7,15	7,30
53 vuotta täyttäneet	8,65	8,65	8,65	7,30
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	24,1	24,1	24,1	24,4
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	25,6	24,4

¹⁾ Vuoden 2026 työttömyysvakuutusmaksuja ei ole vielä vahvistettu. Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyynajaan saakka. Vuonna 2025 raja on 2 455 500 euroa ja v. 2026 (vahvistamatta) 2 509 500 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutukseen ehdotetaan 1,8 mrd. euroa, joka on 82 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisista uudistuksista.

Yli 65-vuotiaiden Kela-korvauksiin perustuvaan valtakunnalliseen valinnanvapauskokeiluun kohdennetaan valtion rahoitusosuutena 44,5 milj. euroa. Kyseiseen ikäryhmään kuuluvat pääsevät 1.9.2025 alkaen yksityisen yleislääkärin vastaanotolle omavastuulla, joka on julkisen terveydenhuollon asiakasmaksun suuruinen. Yleis- ja erikoislääkärin vastaanottokäynnistä maksettavaa Kela-korvausta alennetaan 30 eurosta 8 euroon. Muutokset vähentävät valtion rahoitusosuutta 29,2 milj. eurolla. Muutokset eivät kohdistu Kela-korvauksiin tehtyihin muihin laajennuksiin (mm. hedelmöityshoidot, suun terveydenhuolto, gynekologin vastaanotto ja fysioterapia) tai 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeiluun. Yhteensä hallituksen investointiohjelmasta on varattuna Kela-korvausten laajennuksen valtion rahoitusosuuteen n. 300 milj. euroa.

Lääkkeiden ehdolliseen korvattavuuteen liittyvää lääkeyritysten palautusmaksuarviota korotetaan 90 milj. euroon. Muutos vähentää valtion rahoitusta 15,4 milj. euroa. Lisäksi palautusmaksut ohjataan jatkossa täysimääräisesti Kelan sairausvakuutusrahastoon alentamaan valtion rahoitusosuutta sairaanhoitovakuutuksen menoista. Muutos alentaa valtion rahoitusosuutta 43,7 milj. eurolla.

Lääketaksaa tarkistetaan muuttamalla lääketaksa-asetusta. Samalla uudistetaan apteekkiveroa siten, että vero määräytyy myyntikatteesta eikä liikevaihdosta nykyiseen tapaan. Muutokset alentavat valtion rahoitusosuutta lääkekorvauksista 15,4 milj. eurolla.

Laittomasti maassa oleskelevien terveydenhuoltoa ollaan rajoittamassa siten, että heille tarjottaisiin jatkossa pääsääntöisesti vain kiireellinen terveydenhoito. Muutoksen säästövaikutus on 0,56 milj. euroa sairaanhoitovakuutuksen valtion osuuteen.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,5 mrd. euroa, joka on 24 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Menot vähenevät erityisesti tarvearvion pienentymisen ja eläkeläisten asumistukeen tehtyjen muutosten seurauksena.

Yrittäjän työeläketulon tarkistamiseen ehdotetaan muutoksia vuodesta 2026 alkaen. Vuosina 2023—2025 aloittaneille yrittäjille säädettäisiin sama 4 000 euron korotusraja kuin muille yrittäjille ensimmäisiin työtulotarkastuksiin vuosille 2026—2028. Muutos nostaa valtion osuutta yrittäjän eläkemenosta 15 milj. eurolla.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2023	2024	2025	2026
Työeläkeindeksi	2 874	3 037	3 077	3 102
Kansaneläkeindeksi	1 805	1 911	1 930	1 936
Kuluttajahintaindeksi, %	6,2	1,6	0,9	1,4
Palkkakerroin	1,558	1,637	1,673	1,711

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 89,3 milj. euroa, joka on 33,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason lasku aiheutuu veteraanien määrän vähenemisestä. Määrärahoista 35,6 milj. euroa ehdotetaan sotilasvammakorvauksiin ja sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 2,3 milj. euroa rintamalisiin ja 50 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutusta ja kotona asumista tukeviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoien kuntoutukseen ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ehdotetaan yhteensä 0,8 milj. euroa ja valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 0,6 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen tukemiseen ehdotetaan kohdennettavan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta n. 331 milj. euroa, joka on n. 27 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Yliopistotasoiseen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimukseen ehdotetaan 40 milj. euroa.

Osana hallitusohjelman mukaista sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuutta ehdotetaan C-hepatiitin eliminointiin n. 10 milj. euroa ja nuorten huumekuolemien ehkäisyyn 7,4 milj. euroa, josta 1 milj. euroa kohdennetaan STEA-avustusten kautta yhdistyksille ja järjestöille. Lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen ehdotetaan yhteensä 31 milj. euroa, jossa on lisäystä n. 3,5 milj. euroa turvapaikkaverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Hyvinvointialueiden toimintaan vaikuttavat toimenpiteet sekä niihin kohdennettava rahoitus on kuvattu hyvinvointialueiden taloutta tarkemmin käsittelevässä yleisperustelujen luvussa 9. Hyvinvointialueiden talous.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon ehdotetaan valtion rahoitusta 73,3 milj. euroa, josta 1 milj. euroa on määräaikaista opiskelijoiden mielenterveydenpalvelujen tukemiseen kohdennettavaa avustusta. Määrärahassa on huomioitu terapiatakuuta koskien n. 0,6 milj. euron lisäys.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen ehdotetaan n. 41 milj. euroa kohdistettavaksi valtionavustuksena FinnHEMS Oy:lle. Ehdotuksessa on lisäystä 2 milj. euroa johon tuen tukikohtaverkoston laajentumisen aiempia arvioita suuremmista kustannuksista ja toisaalta

vähennystä 1,4 milj. euroa yhtiön arvonlisäverotukselliseen asemaan liittyvän uudelleenarvioinnin seurauksena.

Matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelun kehittämishankkeisiin ehdotetaan 2 milj. euron määrärahaa ja itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon 0,3 milj. euroa.

Rikos- ja riita-asioiden sovitteluun ehdotetaan 7,6 milj. euroa, jossa on lisäystä 0,5 milj. euroa kustannusnoususta johtuen.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan n. 59,6 milj. euroa, joka on 0,15 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Osana hallitusohjelman mukaista investointiohjelmaa jatketaan ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemista 6,5 milj. euron määrärahalla. Lisäksi nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon ehdotetaan 2,5 milj. euroa ja huumevalistustyöhön 0,5 milj. euroa.

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan ehdotetaan runsaat 128 milj. euroa, joka on n. 4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu pääosin tarvearvion muutoksesta sekä aiemmin linjatuista lomitusalueiden yhdistämisistä saatavista toimintamenosäästöistä.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 268,6 milj. euroa, joka on 35,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Rahapelitoiminnan jakamattomista voittovaroista puretaan 25,8 milj. euroa viimeisen kerran v. 2026.

Virastot ja laitokset

Virastojen ja laitosten määrärahoissa on huomioitu mm. palkkauksen tarkistuksina 3,8 milj. euroa ja tutkimuslaitosten post doc -ohjelmien jatkuminen (1,8 milj. euroa) sekä uudet toimintamenosäästöt (5,4 milj. euroa).

Toksikologisten osaamiskeskusten perustamiseen Itä-Suomeen ehdotetaan yhteensä 0,4 milj. euron lisäystä.

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen osoitetut määrärahat ehdotetaan yhdistettäväksi osaksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoja.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan siirto Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan yhteyteen on huomioitu 0,7 milj. euron siirtona opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) yhdistetään uuteen Lupa- ja val-

vontavirastoon vuoden 2026 alusta lukien. Valviran toimintamenomomentti lakkautetaan ja määrähäat siirretään valtiovarainministeriön hallinnonalalle uudelle Lupa- ja valvontavirastolle.

Psykioterapiakoulutuksen kaksiporvaisuuden toteutukseen ehdotetaan 5 milj. euroa.

Muuta

Vakinaistetun järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien kautta tehtävän ruoka-aputyön tukea jatke-
taan 3 milj. euron määrähäällä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliseen tiedonhallintaan ehdotetaan 21,4 milj. euroa, jol-
la jatkeaan mm. Kanta-palvelujen kehittämistä ja tietotuotannon uudistamista.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrähähoja yhteensä 494 milj. euroa, joka on
239 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä n. 233 milj.
euroa aiheutuu Valtion asuntorahaston toimintojen siirtämisestä hallinnonalan talousarvioon.
Muut lisäykset kohdistuvat mm. tutkimushankkeiden rahoitukseen sekä palkkaratkaisun vaiku-
tuksiin. Hallinnonalan tuloihin tuloutetaan Valtion asuntorahaston jäljellä oleva kassa n. 2,3 mrd.
euroa sekä vuosittainen tulovirta. Pääluokan määrähähoista ympäristöhallinnon toimintamenojen
osuus on 17 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 28 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumi-
sen 55 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita toimintameno-
säästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 8,1 milj. euroa. Vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon
verratuna toimintameno-
säästöt kasvavat 3,3 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintameno- säästöt

	TA 2025	Toiminta- meno- säästö v. 2025	Toiminta- meno- säästö vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Ympäristöministeriön toimintamenot	42,1	-0,6	-1,8	-1,2
Suomen ympäristökeskuksen toiminta- menot	36,4	-0,3	-2,2	-1,8
Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	50,1	-0,2	-1,4	-1,2
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	128,7	-1,1	-5,3	-4,2
Muille kulutus- ja siirtomeno- momenteille kohdistetut säästöt	-	-3,3	-2,4	0,9

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2025	Toiminta- menosäästö v. 2025	Toiminta- menosäästö vuoden 2026 tasossa	Muutos
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,4	-0,4	0,0
Yhteensä¹⁾	-	-4,8	-8,1	-3,3

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 ja puoliväliriihessä keväällä 2025 päätetyt säästöt toimintamenoihin.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatketaan. Luonnon-suojelualueverkoston tilaa parannetaan jatkamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa. METSON toteuttamiseen on varattu 19,5 milj. euroa ja Helmin toteuttamiseen 27 milj. euroa.

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteillä vähennetään vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita kuten ravinnekuormitusta ja haitallisten aineiden päästöjä ja valumia, meren osalta myös roskaantumista ja vedenalaista melua. Toimilla edistetään myös pohjavesien suojelua ja vesi- ja meriluonnon monimuotoisuutta. Vesien ja merenhoidon toimenpiteisiin ehdotetaan n. 12 milj. euroa. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista edistetään.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristön-suojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-aineomavaraisuutta ja talouden perustaa. Kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämissuhteisiin ja hankkeisiin on varattu n. 0,5 milj. euroa.

Suomen ympäristökeskukselle ehdotetaan 1 milj. euroa luontotyyppi- ja ekosysteemitiedon uusien kustannustehokkaiden menetelmien kehittämiseen ja 1 milj. euroa ennallistamisen tutkimukseen.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaalisena asuntotuotantoon ehdotetaan 1,135 mrd. euroa sekä takauslainavaltuuksia 300 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurille kaupunkiseuduille. Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 15 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen tukemiseen.

Korjausavustuksiin ehdotetaan n. 7 milj. euroa, mikä suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Pitkäaikaisasunnottomuuden

poistamiseen tähtäävään ohjelmaan ehdotetaan 4,65 milj. euroa. Asumisneuvontaan ehdotetaan 2,0 milj. euroa.

InvestEU-ohjelman kansalliseen rahoitusosuuteen ehdotetaan 19,9 milj. euroa.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2024—2026¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2024	v. 2025	v. 2026	Muutos 2025—2026	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
01-14	Toimintamenot	8 632	8 147	8 305	158	2
15-17	Eläkkeet	5 572	5 634	5 669	35	1
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	2 487	3 326	2 808	-519	-16
20-28	Muut kulutusmenot	2 860	2 656	2 348	-308	-12
29	Arvonlisäveromenot	1 698	1 704	1 944	240	14
01-29	Kulutusmenot	21 249	21 467	21 074	-393	-2
30-39	Valtionavut kunnille, kunta- yhtymille ja hyvinvointialueille ym.	31 380	33 737	34 997	1 260	4
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 695	4 207	4 046	-162	-4
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleis- hyödyllisille yhteisöille	14 268	13 911	14 313	402	3
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläke- laitokselle	7 379	6 988	6 772	-216	-3
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitus- osuudet, vastaavat valtion rahoitus- osuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 333	1 357	1 262	-96	-7
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 902	3 223	3 620	397	12
30-69	Siirtomenot	60 957	63 423	65 008	1 585	2
70-73	Kaluston hankinta	288	127	40	-86	-68
74-75	Talonrakennukset	45	34	18	-16	-47
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	14	35	25	-10	-29
77-79	Maa- ja vesirakennukset	489	507	572	66	13
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	836	703	656	-47	-7
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	146	146	148	2	1
87-89	Muut finanssisijoitukset	199	195	99	-96	-49
80-89	<i>Lainat ja muut finanssi- sijoitukset</i>	344	341	246	-95	-28
70-89	Sijoitusmenot	1 181	1 044	902	-142	-14
90-92	Valtionvelan korot	3 183	3 171	3 224	53	2
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2024—2026¹⁾

95-99	Muut ja erittelemättömät menot	140	108	97	-11	-10
90-99	Muut menot	3 323	3 278	3 321	42	1
	Yhteensä	86 710	89 213	90 306	1 093	1

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka**Valtion T&K-rahoituksen kokonaisuus**

Hallitus pitää kiinni parlamentaarisesti sovitusta tavoitteesta nostaa valtion T&K-rahoituksen määrä 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2030. Osana uusien sopeutustoimien kokonaisuutta lakia valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta päivitetään siten, että laissa huomioidaan valtiovarainministeriön uusin talousennuste. Uusimman talousennusteen mukaan vuoden 2030 käypähintainen BKT-arvio on n. 340 mrd. euroa, kun aikaisemman ennusteen mukaan BKT-arvio v. 2030 on n. 360 mrd. euroa. Voimassa olevan lain mukaan uusin talousennuste olisi huomioitu vasta vuoden 2028 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Valtiovarainministeriön uusimman ennusteen mukaan laskettuna valtion T&K-rahoituksen määrän tulisi olla n. 4,1 mrd. euroa v. 2030, kun aikaisemman ennusteen mukaan määrä on n. 4,3 mrd. euroa. Päivitetyin laskelman mukaan rahoituslain mukaiset vuosittaiset korotukset ovat n. 240 milj. euroa vuodesta 2026 lähtien aiemman 280 milj. euron sijaan.

Hallitus esittää, että valtion talousarvion mukainen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus (T&K-rahoitus) on v. 2026 yhteensä n. 3,17 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 255 milj. euron kasvua verrattuna vuodelle 2025 budjetoituun kokonaissummaan. Valtion T&K-rahoituksen arvioidaan olevan 1,07 % suhteessa BKT:hen v. 2026.

Suoran T&K-rahoituksen lisäksi Suomessa kannustetaan T&K-toimintaan verotuksen kautta. Verotukia ei lasketa mukaan valtion T&K-rahoitusta koskevaan lain mukaiseen kokonaisuuteen. Vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys. Lisäksi v. 2023 otettiin lakialoitteella käyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan niin sanottu yhdistelmä-vähennys. Tutkimusyhteistyön lisävähennyksen arvioidaan alentavan verovuoden 2026 verotuloja n. 5 milj. eurolla. Yhdistelmävähennyksen arvioidaan pienentävän verovuoden 2026 verotuloja n. 50 milj. eurolla.

Keskeisiä TKI-politiikan linjauksia

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Orpon hallitusohjelma, parlamentaarisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) työryhmän keväällä 2023 tekemät linjaukset tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suuntaamisesta sekä kesällä 2024 valmistuneen T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman tavoitteet. Monivuotisessa suunnitelmassa keskeisiksi tavoitteiksi on tunnistettu yksityisten ja julkisten T&K-toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen, yksityisten

investointien vivuttaminen, T&K-osaajien riittävyys, tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien laajempi tukeminen sekä eurooppalainen ja kansainvälinen yhteistyö.

Vuonna 2026 suurimmat rahoituksen lisäykset kohdentuvat yritysten T&K-toiminnan vauhdittamiseen. Business Finlandin T&K-toimintaan kohdennettu valtuus nousee yli 100 milj. eurolla. Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus nousee 12 milj. eurolla vuodesta 2025. Korkeakoulujen T&K-toiminnan vahvistamiseen kohdennetaan yhteensä 30 milj. euroa. Elinvoimakeskustoille ehdotetaan 8 milj. euron valtuutta kolmivuotisen kokeilun aloittamiseen. Kokeilulla pyritään lisäämään pienten ja keskisuurten yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Euroopan avaruusjärjestö ESA:n vapaaehtoisten ohjelmamaksujen valtuutta lisätään 7 milj. eurolla.

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa¹⁾

	2025 TA	2026 esitys	2025—2026 muutos	2025—2026 muutos, %
Yliopistot ²⁾	861	897	36	4
Ammattikorkeakoulut ²⁾	109	133	24	22
Valtion tutkimuslaitokset	329	353	24	7
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	41	41	0	0
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	1 340	1 424	84	6
Suomen Akatemia	543	555	12	2
Strategisen tutkimuksen neuvosto	50	50	0	0
Business Finlandin T&K-rahoitus	631	747	116	18
Rahoitusorganisaatioiden T&K-rahoitus, yhteensä	1 224	1 352	128	10
Muu valtion T&K-rahoitus	352	395	43	12
— josta EU-rakennerahastoista T&K-toimintaan kohdentuva rahoitus ³⁾	100	104	4	4
— josta EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella	50	75	25	50

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa¹⁾

	2025 TA	2026 esitys	2025—2026 muutos	2025—2026 muutos, %
— josta CSC-rahoitus	35	44	9	26
— josta valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimusrahoitus	6	6	0	0
Arvio valtion koko T&K-rahoituksesta	2 916	3 171	255	9
Arvio valtion T&K-rahoitusintensiteetistä	1,02 %	1,07 %		

¹⁾ Taulukko kuvaa arviota valtion talousarvion mukaisesta T&K-rahoituksen määrästä. Useiden toimijoiden kohdalla kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan kohdistuva summa tarkentuu vasta myöhemmin. Arvio valtion T&K-rahoituksen kokonaisuudesta voi siten päivittyä myöhemmin. Suomen Akatemian, strategisen tutkimuksen ja Business Finlandin rahoitusvaltuuksien osalta taulukossa on huomioitu valtuuksien summa, ei niistä aiheutuvia määrärahoja. Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2025 ja 2026 T&K-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonlisäverokompensatiota. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2026 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Valtionrahoitus kohdennetaan korkeakouluille kokonaisuutena, jonka käytöstä ne itse päättävät.

³⁾ Valmisteilla olevan ohjelmanmuutoksen vuoksi vuoden 2026 T&K-rahoituksen määrä tarkentunee vuoden 2025 loppuun mennessä.

Talousarvioesityksen yhteydessä valtionrahoitusta saaville tutkimustoimijoille jaetaan yhteensä 55 milj. euroa Euroopan unionin T&K-hankkeiden vastinrahoitukseen tarkoitettua määrärahaa. Vastinrahoitus myönnetään tutkimusorganisaation edellisen vuoden EU-rahoituksen saannon perusteella, suhteessa kaikkien tutkimusorganisaatioiden saantoon. Rahoituksella kannustetaan tutkimusorganisaatioita osallistumaan aiempaa laajemmin EU:n T&K-hankkeisiin. Vastinrahoituksen jakamisessa huomioidaan vain T&K-hankkeet ja sen ulkopuolelle jätetään hankkeet, joihin on erillinen kansallinen vastinrahoitus.

Euroopan unionin T&K-hankkeiden vastinrahoitus

Taho	TA 2025 (lisärahoitus, milj. euroa)	TAE 2026 (lisärahoitus, milj. euroa)	Osuus, % v. 2026
Valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitokset	24,6	21,4	39 %
Yliopistot	23,1	31,9	58 %
Ammattikorkeakoulut	1,2	1,1	2 %
Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä	1,1	0,6	1 %
Yhteensä	50,0	55,0	100 %

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämismääräyksin toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestäväälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston hallituskauden alussa tekemässä päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitetaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n alue ja rakennepolitiikan rahastojen toiminta Suomessa ja varat vuoden 2026 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2021—2027 laaditun alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tavoitteena on elinkeinoelämälahtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2026 yhteensä 290 000 000 euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakaudelta 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta saatavat tulot.

Vuodelle 2026 budjetoidaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 391 246 000 euroa. Vuonna 2025 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2026.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 369,2
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	909,9
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	617,3
Interreg-ohjelmat	55,3
Interreg-ulkorajaohjelmat	7,7
Yhteensä	2 959,4

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Vuoden 2026 talousarvioesitykseen sisältyvät aiempien vuosien tapaan hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät talousarvioesityksen määrärahat

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Suomen ilmastolain tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään v. 2035.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi sitoutuu ilmastolain tavoitteisiin. Visiona on Suomen nouseminen puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi. Hallitus on sitoutunut vastaamaan päästövähennystavoitteisiin ja etenemään hiilineutraalisuustavoitteeseen ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia tai heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään osana kestävää talouspolitiikkaa.

Kesällä 2025 lausunnoille lähetetyssä Energia- ja ilmastostrategialuonnoksessa arvioidaan, että strategiassa linjatuilla uusilla politiikkatoimilla ja kehitysarvion mukaisella kehityksellä saavutetaan ilmastolain kokonaispäästöjen 60 % vähennystavoite vuodelle 2030. Vuodelle 2040 asetettu tavoite 80 prosentin päästöjen vähennyksestä vuoden 1990 tasoon nähden on sekin saavutettavissa, mutta siihen liittyy huomattavan paljon epävarmuutta niin EU-sääntelyn, teknologiakehityksen ja yritysten investointihalukkuuden suhteen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen kokonaan kotimaisin toimin edellyttäisi huomattavasti nykyistä suurempia nettonieluja v. 2035 maankäyttösektorilla sekä suurempia päästövähennyksiä ja teknisiä nieluja päästökauppa- ja taakanjakosektorilla. Lisäksi on huomioitava, että uudet politiikkatoimet edellyttävät huomattavaa lisärahoitusta.

Hiilineutraaliuden ja vihreän siirtymän määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille. Määrärahojen ja verotuksen lisäksi sekä EU että kansallinen sääntely kuten esim. jakeluvelvoitelaki vaikuttavat hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisen avulla on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävässä suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmastoon sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan elinympäristöjä ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävästä taloudellisesta kehityksestä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on ryhmitelty vihreän siirtymän osalta keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,3 mrd. eurolla. Tämä on vajaa 170 milj. euroa vähemmän kuin v. 2025 toinen lisätalousarvio mukaan lukien. Ainoastaan tutkimus ja kehittäminen -teemakokonaisuuden määrärahat nousevat vuodesta 2025, mihin vaikuttaa parlamentaarisesti sovittu laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta ja sen mukaiset T&K rahoituksen lisäykset talousarviossa. Muiden teemakokonaisuuksien määrärahat alenevat. Taustalla on mm. määräaikaisten lisäysten loppuminen ja hallituksen päättämät julkisen talouden sopeutustoimet.

Luonnon monimuotoisuus- sekä vesien- ja ympäristönsuojelu -kokonaisuuden määrärahatason arvioidaan olevan n. 132 milj. euroa v. 2026, alentuen hieman vuodesta 2025.

Uusiutuva energia ja energiatehokkuus -kokonaisuuden osalta määrärahat alenevat n. 133 milj. eurolla vuodesta 2025. Energiatuen määrärahojen vähennystä edellisestä vuodesta selittää etenkin määräaikaisten elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen väheneminen elpymisväliin toteutusvaiheen päättymisen lähestyessä. Uusiutuvan energian tuotantotuen vuoden 2025 arviota on alennettu sähkön markkinahinnan takia ja se on tällä hetkellä vuoden 2026 arviota alempi.

Globaali ulottuvuus -teeman kohdistettavat määrärahat alenevat n. 18 milj. eurolla vuodesta 2025. Tämän taustalla on hallituksen hallitusohjelmassaan sekä hallituskauden aikana päättämät kehitysyhteistyöhön kohdistuvat sopeutustoimet.

Tutkimukseen ja kehittämiseen kohdennettavat määrärahat nousevat n. 54 milj. eurolla vuodelle 2025 budjetoituun verrattuna T&K-rahoituslisäysten myötä.

Liikenneteeman osalta määrärahataso on sekä vuosina 2025 että 2026 korkealla tasolla, vaikka taso alenee n. 33 milj. eurolla v. 2026. Teeman määrärahatasoa korottavat useat raideliikennehankkeet, joita rahoitetaan hallituksen investointiohjelmasta. Investointiohjelmasta on sovittu rahoitettavaksi mm. isojen kaupunkien vuosien 2024—2035 maankäyttöä, asumista ja liikennettä (MAL) koskevien sopimusten toimenpiteet, jotka sisältävät mm. useita raitiotiehanketta. Vuoden 2026 talousarviesitykseen sisältyy myös 20 milj. euron määrärahakohdennus romutuspalkkiin.

Maa- ja metsätalouden sekä maankäyttösektorin menot alenevat 32 milj. eurolla vuodelle 2025 budjetoituun verrattuna. Tämä johtuu etenkin rakennerahastomäärärahojen alenemisesta.

Määrärahoihin sisältyy myös tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on esimerkiksi maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen kohdentuvilla määrärahoilla, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvauksilla, on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia. Tämän lisäksi liikennesektorilla on sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitallisiksi.

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2025 TA, LTA I, LTA II	2026 esitys
Luonnon monimuotoisuus sekä vesien- ja ympäristönsuojelu	139,1	132,1
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	707,8	575,0
Globaali ulottuvuus	196,1	178,1
Tutkimus ja kehittäminen	316,4	370,8
Liikenne	438,3	405,2
Maa- ja metsätalous sekä maankäyttösektori	697,5	666,0
Yhteensä	2 495	2 327

Verotus ja hiilineutraali Suomi

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jättevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone-, voimalaitos- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energiatuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaarenaikaisten hiili-dioksidipäästöjen mukaan. Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen hankinnan ja omistamisen kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa liittämään juomapakkaukset kierrätysjärjestelmään. Myös jättevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Talousarvioesityksen sisältämiä muutoksia ympäristöveroihin ovat liikennepolttoaineiden hiili-dioksidiveron alennus, kaivostoiminnan sähköverotuen poisto 1.1.2026 alkaen, konesalien sähköverotuen poisto 1.7.2026 alkaen ja aiemmin hallituskaudella päätetyt sähköautojen ja lataushybridien sekä matkailuautojen ajoneuvoveron korotukset. Lisäksi ympäristövaikutuksia sisältävänä veromuutoksena voidaan pitää metsävähennyksen korottamista.

Vaikka energia-, liikenne- ja muita ympäristöveroja voidaan pitää kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä niiden ympäristöohjausta heikentäviä yksittäisiä verotusrakenteita. Lisäksi ympäristölle haitallisia rakenteita voi olla myös muussa verotuksessa.

Verotukseen sisältyviä poikkeamia voidaan tarkastella verotukien raportoinnin avulla. Verotukilaskennan perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiovarainministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet).

Verotuksen ympäristöohjaus talousarvioesityksessä

Verotuet kuvaavat verotuksen rakenteeseen monista syistä tehtyjä poikkeamia, eivätkä ne sellaisenaan sovellu ympäristölle haitallisten tukien tarkasteluun. Ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso. Myös verolajin normiverojärjestelmä itsessään saattaa sisältää huomattavasti merkittävämpiä ympäristön kannalta epäedulliseen kulutukseen kannustavia piirteitä tai rakenteita. Toisaalta ympäristöveroissakaan sinänsä ympäristöperusteinen normiverojärjestelmä ei edusta aina ympäristönäkökulmasta optimaalista rakennetta. Ympäristöverotuksessa sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristystä on mahdollista tai perusteltua tehdä esim. päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden, mikä saattaa johtaa vastaavalla verotuksen kiristämällä ympäristönäkökulmasta parempaan lopputulemaan.

Fossiilisten polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

			2026	2026	2026	2025
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2023	Efekttiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Liikenne ja työkoneet yhteensä		44 %	200	1	201	206
Moottoribensiini	Ei-PK	13 %	299		299	306
Diesel ¹⁾	Ei-PK	20 %	201		201	208
Maakaasu ja raideliikenteen polttoöljy	Ei-PK	0 %	105		105	105
Työkoneet pl. maatalous	Ei-PK	6 %	105		105	105
Maatalouden työkoneet	Ei-PK	3 %	66		66	66
Kaupallinen lentoliikenne (kotimainen)	PK	1 %	0	70	70	70
	PK &					
Kaupallinen vesiliikenne (kotimainen)	Ei-PK	1 %	0	0	0	0
Energiantuotanto ja rakennusten lämmitys yhteensä		56 %	28	51	79	79
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾	PK	2 %	107	70	177	177
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾	Ei-PK	8 %	106		106	106
Yhdistetty tuotanto, lämmön osuus ²⁾	PK	6 %	65	70	135	135
Maatalouden polttoöljy lämmitykseen	Ei-PK	0 %	64		64	64
Turve ²⁾	PK	4 %	6	70	76	76
Turve ²⁾	Ei-PK	3 %	8		8	8
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym.	PK	29 %	0	70	70	70
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym.	Ei-PK	4 %	0		0	0
Yhteensä		100 %	103	29	132	134

²⁾ Sisältää erillisen lämmöntuotannon ja yhdistetyn tuotannon.

Sähkön kulutukseen kohdistuva energiaverotus

	Osuus sähkön kulutuksesta	Verotaso 1.1.2026	Verotaso 2025
	%	€/MWh	€/MWh
Kotitaloudet, palvelut, tieliikenne	52 %	22,53	22,53
Kaivostoiminta	1 %	22,53	0,63
Teollisuus, maatalous, konesalit, kaukolämpö- verkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, sähkö- kattilat, teollisen mittaluokan lämpöpumput jne.	46 %	0,63	0,63
Raideliikenne	1 %	0	0
Yhteensä	100 %	12,2	12,0

Eri käyttökohteiden osuudet polttoaineiden päästöistä ovat suuntaa-antavia. Molempien taulukoiden luvut perustuvat valtiovarainministeriön vero-osaston arvioon ja niiden sisältämiä oletuksia on avattu tarkemmin valtiovarainministeriön internet-sivuilla www.vm.fi/energiaverotus.

Yksittäisiä verotukia ja niiden määriä kuvataan tarkemmin talousarvioesityksen tulomomenteilla.

7. Lapsibudjetointi**Talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu**

Lapsibudjetointia koskevassa tarkastelussa huomioidaan lapsi-ikäluokkaan (alle 18-vuotiaat) suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset), joilla rahoitettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin yhteenvetotarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin kohdistuvat ja heille osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot. Lisäksi huomioidaan sellaiset menot, jotka kohdistuvat selkeästi perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita. Tiettyjen palveluiden osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä.

Tarkasteluun ei sisällytetä lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahasoon liittyviä johtopäätöksiä.

Vuoden 2026 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä n. 11,4 mrd. euroa (11,2 mrd. euroa v. 2025). Tästä lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa laskennallisesti arvioitua kuntien peruspalvelujen valtionosuutta on n. 2,6 mrd. euroa (2,5 mrd. euroa v. 2025). Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen laskennallinen lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus on n. 4,3 mrd. euroa (4,1 mrd. euroa v. 2025).

Osan koko lapsi-ikäryhmää koskevista määrärahoista voidaan arvioida kohdistuvan lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Vuoden 2026 talousarvioesityksessä tällaisia määrärahoja arvioidaan olevan n. 490 milj. euroa (n. 430 milj. euroa v. 2025). Tällaisia toimenpiteitä ja rahoit-

tuskokonaisuuksia ovat mm. lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet, kuten varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeet. Lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on kuitenkin ylipääntään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja ehkäistä syrjäytymistä.

Talousarvion lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvat määrärahat

Valtion vuoden 2026 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Nämä määrärahat sisältyvät kuntien valtionosuuksiin sekä valtion rahoitukseen hyvinvointialueille. Lisäksi osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi lapsiperheille maksetaan erilaisia sosiaaliturvaetuksia.

Lapsi-ikäluokan palveluiden ja etuuksien valtion rahoituksesta huomattava osa määräytyy muiden kuin ikäluokkakohtaisten tekijöiden perusteella. Sen vuoksi alla olevassa taulukossa esitetyt määrärahat perustuvat osittain arvioihin mm. rahoitettavan palvelun tai etuuden ikäluokkakohtaisen osallistujamäärän tai palvelun kohderyhmän perusteella.

Kokonaislukuja koskevan tarkastelun rinnalla on syytä huomioida myös yksilökohtainen (euroa/lapsi) tarkastelu lapsibudjetoinnin oikean tulkin varmistamiseksi. Lapsi-ikäluokan osuus väestöstä on jatkuvasti pienenemässä, eikä kokonaislukuihin keskittyminen siten mahdollista asianmukaista ajallista vertailua.

Perusopetuksen vahvistamisen määrärahataso nousee 100 milj. eurosta 167 milj. euroon ja ammatillisen koulutuksen sekä lukiokoulutuksen oppimisen tuen järjestelmää vahvistetaan 20 milj. eurolla. Edellä mainittu rahoitus sisältää toimenpiteet erityisopetuksen, tukiopetuksen ja lähiope-
tuksen vahvistamiseksi.

Keskeisimpiä lapsi-ikäluokan tulonsiirtoja ovat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisältyvät lapsilisät, asumistuet sekä toimeentulotuki. Lapsi-ikäluokan harkinnanvaraisesta rahoituksesta suurimpia osia ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (Stea) avustukset lapsiin ja nuoriin keskittyneille järjestöille ja hankkeille. Lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen sisältyvät lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet ja lapsistrategia-toiminto.

Toimeentulotukilakia ollaan uudistamassa osana laajempaa sosiaaliturvauudistusta, mikä vähentäisi lapsiperheiden osuutta toimeentulotuesta vuodesta 2026 alkaen. Toimeentulotuen hakijalle säädettäisiin aiempaa vahvempi velvoite hakea ensisijaisia etuuksia, kuten työttömyysturvaetuksia, toimeentulotuen sijaan. Kotihoidon tuessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön ns. Norjan malli. Kotihoidon tuen saamisen edellytykseksi tulee se, että on asunut Suomessa tai muualla EU- ja ETA-alueella vähintään kolme vuotta ennen tuen alkamista. Tavoite on edistää lasten ja vanhempien kotoutumista ja kielen oppimista.

Lasten ja nuorten huumekuolemien estämiseen ehdotetaan 7,4 milj. euroa, matalan kynnyksen mielenterveysavun- ja palvelun kehittämishankkeisiin 2 milj. euroa ja itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon 0,3 milj. euroa. Karkean arvion mukaan noin puolet näistä määrärahoista kohdistuisi alle 18-vuotiaisiin nuoriin. Nuorten katuväkivallan ehkäisyyn, turvallisuuden edistämiseen ja erityiseen huolenpitoon ehdotetaan 2,5 milj. euroa ja turvakotitoiminnan rahoitukseen n. 3,5 milj. euron lisäystä nykyisen turvakotipaikkaverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Lisäksi äitiysavustuksen rahasummaa ja äitiyspakkauksen arvoa kasvatetaan 40 eurolla 210 euroon 1.4.2026 lukien (määrärahavaikutus n. 1,3 milj. euroa).

Kunnille ja hyvinvointialueille korvataan sekä laskennallisten että todellisten kustannusten perusteella kustannuksia kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin kuuluvien lasten vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista arvioidaan lapsia olevan 20 % ja kiintiöpakolaisista 50 %. Todellisten kustannusten mukaan korvattavia kustannuksia ovat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannukset (ml. lastensuojelu) sekä ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten hoidon ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset.

Talousarvioesityksen oletuksena on, että v. 2026 vastaanoton piirissä olisi n. 9 000 henkilöä. Alaikäisten osuuden tilapäisen suojelun hakemuksista on oletettu pysyvän muuttamattomana v. 2026. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettaviin tukiin ehdotetaan n. 18,4 milj. euroa vuodelle 2026. Tästä arviolta n. 3,4 milj. euroa kohdistuu alle 18-vuotiaille. Lisäksi perusopetukseen valmistavaan koulutukseen ehdotetaan 116 milj. euroa.

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (milj. euroa)

Pääluokka Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet		TA 2024 ¹⁾	TA 2025	TAE 2026	Muutos 2025—2026
VM	1. Lakisääteinen kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus				
	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitus (0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus)	3 866	4 105	4 327	221
VM	Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus)	1 958	2 499	2 612	113
	Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus, yhteensä	5 824	6 604	6 939	335
OKM STM STM TEM UM	2. Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus				
	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	1 298	1 393	1 436	44
	Sosiaaliturvaetuuksien valtionosuudet	2 904	2 742	2 558	-184
	Turvakotitoiminta	27	28	31	3
	Kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumiskorvaukset, lapsi-ikäryhmä	138	163	108	-55
	Päivähoito- ja koulutuskorvaukset ulkomaan edustuksessa	7	7	6	0
	Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus, yhteensä	4 373	4 332	4 140	-192

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (milj. euroa)

Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2024 ¹⁾	TA 2025	TAE 2026	Muutos 2025—2026
	3. Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi: Koululaisten kerho-				
	toiminta, lasten kulttuuri, taiteen opetusjärjestöt	6	5	3	-2
STM	Stea-avustukset	128	105	93	-12
	Vakiintunut harkinnanvarainen, yhteensä	134	110	96	-14
	3. Muu harkinnanvarainen rahoitus				
	Hallitusohjelmahankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	55	111	181	70
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	3	6	7	2
	Muut hankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	8	8	8	0
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	3	3	1	-2
	Muu harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	70	128	197	69
	Kaikki yhteensä ²⁾	10 401	11 175	11 372	197
	Arvio euroa/lapsi ³⁾	10 220	11 080	11 394	314

¹⁾ Vuotta 2024 koskevat tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia vuosien 2025 ja 2026 kanssa, sillä TE-palveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille vuoden 2025 alussa muutti kuntien peruspalveluiden valtionosuuden laskentaperusteita.

²⁾ Summa sisältää hyvinvointialueiden valtion rahoituksen lapsiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion, kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien lapsiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion sekä eri ministeriöiden lapsiin kohdistuvat määrärahat.

³⁾ Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste vuodet 2025 ja 2026.

Lapsi-ikäryhmään kohdistuva sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus osana hyvinvointialueiden valtion rahoitusta

Lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista merkittävä osa ohjautuu hyvinvointialueiden rahoituksen kautta. Hyvinvointialueiden kaikkiaan n. 27,1 mrd. euron valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan v. 2026 n. 4,3 mrd. euroa.¹⁾ Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on yleiskatteista, joten lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus ei ole eroteltavissa, vaan määrärahan tarkemmasta kohdentumisesta päättävät itsehallinnolliset hyvinvointialueet. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

¹⁾ Hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin on laskennallisesti arvioitu kohdistuvan vuoden 2026 terveydenhuollon menoista 12,2 % ja sosiaalihuollon menoista (pl. ikääntyneiden hoiva) 38,4 %. Kokonaisuutena hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta sosiaali- ja terveydenhuollon menoista lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan n. 15,9 %. Laskennallisessa arviossa on käytetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 13 §:n mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tehtäväkohtaisia painotuksia. Lisäksi on hyödynnetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keräämää tietoa sosiaali- ja terveystalouden kustannuksista ikäryhmittäin v. 2023 sekä alle 18-vuotiaiden väestöosuuden kehitystä Tilastokeskuksen väestötilastojen ja väestöennusteen perusteella.

Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtion rahoituksesta

	TA 2024	TA 2025	TAE 2026	Muutos 2025—2026
Lapsi-ikäryhmän laskennalliset osuudet (%) sosiaali- ja terveydenhuollon menoista:				
Terveydenhuolto	12,6	12,4	12,2	-0,2
Sosiaalihuolto (pl. vanhustenhoito)	38,8	38,7	38,4	-0,2
Hyvinvointialueiden rahoituslain 13 §:n mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallisten kustannusten painotukset (%):				
Terveydenhuolto	58,7	58,3	55,0	-3,2
Sosiaalihuolto (pl. vanhustenhoito)	21,3	21,8	24,0	2,3
Lapsi-ikäryhmän laskennallinen osuus (%) hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta	15,7	15,6	15,9	0,3
Hyvinvointialueiden valtion rahoitus yhteensä, mrd. euroa	24,7	26,3	27,1	0,9
Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän rahoituksesta hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta, mrd. euroa	3,9	4,1	4,3	0,2

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet osana lapsibudjetointia

Merkittävä osa lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista ohjautuu kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ei ole kuitenkaan suoraan eroteltavissa lapsiin ja nuoriin kohdistuvia määrärahoja, sillä rahoitus on laskennallista ja yleiskatteista. Kunnat päättävät itse valtionosuuden käytöstä perustuslain turvaaman laajan itsehallintonsa puitteissa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on v. 2026 n. 3,6 mrd. euroa (n. 3,4 mrd. euroa v. 2025). Vuodesta 2023 lähtien suurin osa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta on määräytynyt laskennallisesti kunnan lapsi- ja nuorisoi-ku- luokan perusteella. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleen TE-uudistuksen seurauksena osa valtionosuuksista kohdistuu kuitenkin laskennallisesti myös työikäiseen väestöön.

Valtionosuudesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu lapsibudjetoinnin yhteydessä kohdistuvan v. 2026 n. 2,6 mrd. euroa (v. 2025 n. 2,5 mrd. euroa).¹⁾ Vuonna 2026 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on arvioitu olevan n. 73,5 %, kun v. 2025 osuudeksi arvioitiin n. 74,3 %. Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä on 1 013 659 henkeä. Mitoituksessa käytetty alle 18-vuotiaiden määrä on laskenut noin 2 600 hengellä edellisvuoteen verrattuna. Kuntien uusista ja laajenevista tehtävistä taloudellisesti merkittävimmät ovat v. 2026 oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus (n. 53 milj. euroa), kolmen vuosiviikkotunnin lisäämi-

¹⁾ Arvio perustuu 0—17-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen laskennallisista valtionosuuksista sekä siitä johdettuun oletamaan, että myös valtionosuuden lisäosista, määräaikaista ja pysyvistä lisäyksistä ja vähennyksistä sekä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta lapsiin ja nuoriin kohdistuisi sama osuus.

nen perusopetuksen (n. 12 milj. euroa) sekä yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nostaminen 100 prosenttiin (n. 6,4 milj. euroa). Kaikki edellä mainitut tehtävämuutokset kohdistuvat lapsi- ja nuorisokäluokkiin.

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TA 2024 ¹⁾	TA 2025	TAE 2026	Muutos 2025—2026
Ikä 0—5 (euroa/asukas)	8 186	8 450	8 971	521
Ikä 6 (euroa/asukas)	8 687	8 976	9 539	563
Ikä 7—12 (euroa/asukas)	7 231	7 565	8 172	607
Ikä 13—15 (euroa/asukas)	12 435	12 945	13 849	904
16 vuotta täyttäneet (euroa/asukas)	64	66	70	4
Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä (lkm)	1 020 238	1 016 265	1 013 659	-2 606
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa ²⁾	7,8	8,1	8,6	0,5
Valtionosuuden laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa	9,8	10,9	11,7	0,8
Lapsi-ikäluokkien osuus laskennallisista kustannuksista (%)	79,6 %	74,3 %	73,5 %	-0,8 %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä, mrd. euroa	2,5	3,4	3,6	0,2
Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus valtionosuudesta, mrd. euroa	2,0	2,5	2,6	0,1

¹⁾ Vuotta 2024 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2025 ja 2026 kanssa, sillä TE-palveluiden järjestämistä vastuu siirto kunnille vuoden 2025 alussa muutti valtionosuuden laskentaperusteita.

²⁾ 0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus.

Verotus lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta

Verotus perustuu tuloihin, varallisuuteen ja kulutukseen, ja kohdistuu lähtökohtaisesti samalla tavalla kaiken ikäisiin. Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan v. 2023 alaikäiset maksoivat tuloveroja n. 23,9 milj. euroa, joka oli alle 0,1 % kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista n. 63 % oli ansiotuloveroa ja n. 37 % pääomatuloveroa.¹⁾

Suomessa on käytössä erillisverotus, eli jokaista verotetaan omien tulojensa ja varallisuutensa perusteella, eikä esimerkiksi siviilisäädellä tai perheen koolla pääsääntöisesti ole merkitystä. Lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuu kuitenkin joitakin verotukia. Verotuet ovat poikkeuksia verotuksen normaalista perusrakenteesta, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita. Suoraan alaikäisille verovelvollisille kohdistuvia verotukia ovat perintö- ja lahjaverotuksen alaikäisyysvähennys sekä alaikäisille perheyriityksen perijöille myönnettävä perintöveron sukupolvenvaihdoshuojennus. Tuloverotuksessa lapsiperheille

¹⁾ Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta.

kohdistuvia verotukia ovat mm. lapsilisien, elatusavun, elatustuen, adoptiotuen ja eläkkeensaajan lapsikorotuksen verovapaus, alijäämähyvityksen lapsikorotus, elatusvelvollisuusvähennys, perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen alennettu omavastuu, sekä työtulovähennyksen lapsikorotus. Arvonlisäverotuksessa varhaiskasvatuspalvelut, sosiaalihuollon palvelut, yleissivistävä ja ammatillinen opetus sekä valtion tukema taiteen perusopetus ovat lähtökohtaisesti verovapaita¹⁾, ja tästä verovapaudesta muodostuva tuki kohdistuu lapsiin niiltä osin kuin he ovat näiden palvelujen käyttäjinä. Lapsiin kohdistuva verotuki on myös lasten vaippoihin sovellettava alennettu arvonlisäverokanta. Valmisteverotuksessa lapsiperheille kohdistuva verotuki on äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekä lastenruokien vapautus virvoitusjuomaverosta.

Elatustuen, elatusavun ja lapsilisien verovapauden sekä elatusvelvollisuusvähennyksen ja perintöverotuksen alaikäisyysvähennyksen muodostamien verotukien yhteismääräksi arvioidaan vuoden 2025 tasossa runsaat 600 milj. euroa, josta lapsilisien verovapauden osuus on vajaat 500 milj. euroa. Työtulovähennyksen lapsikorotuksen verotuottoa vähentäväksi vaikutukseksi arvioidaan n. 190 milj. euroa.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä lapsille ja lapsiperheille kohdistuvien verotukien muutoksia ovat työtulovähennyksen lapsikorotuksen kasvattaminen 100 milj. eurolla sekä perintöverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennuksen ulottaminen alaikäisille perheyriyten perijöille, minkä verotuottovaikutus arvioidaan vähäiseksi. Veroperustemuutoksia kuvataan tarkemmin osaston 11 perusteluteksteissä.

Verotukien määritelmiin ja laskentaan liittyy rajoituksia, joiden vuoksi useiden verotukien arvosta voidaan esittää vain suuntaa-antavia suuruusluokka-arvioita. On myös syytä huomioda, että verotukien poistaminen ei välttämättä kasvattaisi verotuloja vastaavalla määrällä mm. käyttäytymisvaikutusten vuoksi.

8. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on parantaa julkisen hallinnon tuottavuutta sekä varmistaa julkisten palveluiden laatu ja sitä kautta osaltaan vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä. Hallinnon kehittäminen edistää hyvää hallintoa, joka on toimivaa ja avointa, ja jossa panostetaan jatkuvuuteen ja johdonmukaisiin toimintatapoihin. Kansalaisten ja viranomaisten välisessä suhteessa vaalitaan hyvän hallinnon periaatteita ja vahvistetaan demokratiaa sekä keskinäistä luottamusta.

8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne sekä eri toimijoiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä tukeva ja toimintaympäristön muutoksia ennakoiva ohjaus- ja johtamisjärjestelmä. Valtion työtehtäviä organisoidaan hyödyntäen monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa tehokkuutta ja paikkariippumattomuutta. Valtion virastojen ja virkamiesten kyvykkyyttä vahviste-

¹⁾ Tämä verovapaus on ALV-direktiivin velvoittama, eikä sitä määritellä verotueksi.

taan rajat ylittävään, ilmiölähtöiseen työskentelyyn sekä fyysisen ja virtuaalisen työnteon yhdistävään hybridityöskentelyyn.

Hallitusohjelman mukainen valtion aluehallinnon uudistus tulee voimaan vuoden 2026 alusta ja Lupa- ja valvontavirasto sekä elinvoimakeskukset aloittavat toimintansa. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Uudistuksen toteutumista ja vaikutuksia seurataan vuoden 2026 alusta alkaen, jotta valtioneuvosto voi laatia uudistuksesta selvityksen eduskunnalle viimeistään 31.12.2028. Selvityksessä arvioidaan uudistukselle asetettujen keskeisten tavoitteiden toteutumista sekä virastorakenteen ja toiminnan tuloksellisuutta. Lisäksi arvioidaan uudistukseen liittyviä jatkokehittämistarpeita.

Valtionhallinnon palveluiden lähtökohtana ovat kattavat sähköiset asiointipalvelut, joita käyntiasiointi täydentää. Palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksessa valtion käyntiasiointia kootaan julkisen hallinnon yhteisiin palvelupisteisiin, parannetaan palveluprosesseja ja vähennetään toimistotilaa. Toimijoiden yhteisellä käyntiasioinnin palveluverkolla mahdollistetaan nykyistä asiakaslähtöisempi, kustannustehokkaampi ja suunnitelmallisempi toiminta, joka vastaa 2030-luvun tarpeisiin. Palveluverkon alueellinen suunnittelu viedään loppuun vuoden 2026 aikana.

Alueellisen varautumisen rakenteita ja yhteistyötä sekä tilannekuvaa uudistetaan v. 2026 vastamaan muuttuneita häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinnan tarpeita, jotka on tunnistettu valtiovarainministeriön ja sisäministeriön yhteisessä hankkeessa.

Vuonna 2024 valtioneuvosto hyväksyi valtion palveluiden saatavuutta ja toimintojen sijoittamista koskevan valtakunnallisen suunnitelman. Tavoitteena on valtion toimintojen ja yksiköiden sijoittelu niin, että perusoikeudet turvataan ja valtion palvelut ovat kaikkien saatavilla koko maan kattavasti eri asiointikeinot ja eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden. Vuonna 2026 jatketaan suunnitelman toteuttamista mm. palvelu- ja toimitilaverkkouudistusta edistämällä ja seurataan suunnitelman tavoitteiden toteutumista

Johtamisen kehittämisen tavoitteena on tukea julkisen hallinnon vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta sekä julkisen hallinnon ja johtamisen uudistumista. Vuonna 2026 kehittämisen painopisteenä on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta valtionhallinnossa, kunnissa, hyvinvointialueilla ja muualla julkisessa hallinnossa toimeenpanemalla valtiovarainministeriön asettaman julkisen johtamisen ryhmän ehdottamia julkisen johtamisen periaatteita (vaikuttavasti, kestävästi, yhdessä, ratkaisukeskeisesti, osaavasti ja eettisesti; Demokratian ja kansallisen menestyksen puolesta — julkisen johtamisen arvot ja periaatteet; valtioneuvosto 2025/27). Julkinen johtaminen edistää demokratian ja oikeusvaltion toteutumista sekä kansallista menestystä. Toimintaympäristön muutokset korostavat entisestään kokonaiskestävyyden ja hyvän julkisen johtamisen merkitystä. Samaa aikaan on ylläpidettävä hyvää hallintoa ja vastattava ajankohtaisiin vaatimuksiin, jotka liittyvät muun muassa tulevien sukupolvien tarpeisiin, muuttuvaan työelämään, polarisoituvaan yhteiskuntaan, kriiseihin, teknologian kehittymiseen ja talouden kestävyys. Valtion uusi henkilöstöstrategia vuodelta 2024 tarjoaa yhteisen vision ja tavoitteet, ohjaten henkilöstöjohtamista 2030-luvulla. Vuonna 2026 käynnistyy henkilöstöstrategian toinen toimeenpanokausi, joka jatkuu vuoden 2027 loppuun.

Vuonna 2026 valtiovarainministeriössä jatketaan erityisiä tukitoimenpiteitä muutostilanteissa oleville valtion virastoille ja niiden henkilöstölle muutostilanteiden hallitsemiseksi.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään ja näin vahvistamaan talous- ja henkilöstöhallinnon laatua, yhtenäisyyttä, tuottavuutta, ennakoitavuutta sekä riskienhallintaa. Tavoitteena on saada valtion talous- ja henkilöstöhallinto osaksi toimivaa tietojohdamisen kokonaisuutta.

Valtion taloushallinnon kehittämistä ohjaavat v. 2024 valmistuneet valtion taloushallinnon kehittämisen linjaukset. Lisäksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tiedon luokittelukokonaisuuden yhtenäisyyteen tähtäävää työtä jatketaan v. 2024 valmistuneiden suositusten pohjalta.

Vuonna 2026 jatketaan valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon teknologiauudistamiseen liittyvää työtä kehittämällä teknologiaperustaa kohti pilvisiirtymää. Muun muassa Kieku-tietojärjestelmän päivitystyötä jatketaan sekä valmistellaan Puolustusvoimien kehittämisvaiheessa olevan tuotannonohjausjärjestelmän (PVERP 2.0) integroimista Kieku-järjestelmään. Lisäksi valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyspäästösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän ja valtion tilinpäätöksen kehittäminen saatetaan loppuun.

Valtion henkilöstöhallinnon tuottavuuden kehittämistä jatketaan. Kieku-virastojen ja Palkeiden työnjakoa kehittämällä vähennetään vuosittaista työ määrää 150 henkilötyövuodella vuoteen 2029 mennessä. Puolustusvoimat kehittää oman henkilöstöhallintonsa tuottavuutta vastaavassa suhteessa.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Valtiovarainministeriö vahvistaa keinoja, joilla kiinteistövarallisuutta hallitaan ja hoidetaan tehokkaalla, kestäväällä ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla. Valtion toimitilastrategian mukaisesti tilatehokkuutta parannetaan vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asiointin lisääntymistä. Keskeinen osa toimitilastrategiaa on valtion virastojen ja laitosten sekä koko julkisen sektorin toimitilojen yhteiskäytön lisääminen.

Senaatti-konsernin liikelaitokset jatkavat toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Toimitilainvestointien ohjausta ja hankkeiden priorisointia on kehitetty kokoamalla valtion strateginen toimitilainvestointisuunnitelma ja vahvistamalla toimitilahankkeiden käsittelyä JTS-prosessin yhteydessä. Varautuminen ja puolustushallinnon investoinnit painottuvat toimitilainvestoinneissa.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Vaikuttavat julkiset hankinnat (Hankinta-Suomi) -ohjelmaa. Lisäksi valtio-sektorin hankinnoissa toimeenpannaan edelleen kansallista julkisten hankintojen strategiaa. Valtiokonttori seuraa tavoitteiden toteutumista. Ohjelmassa tuetaan myös hyvinvointialueiden ja kuntasektorin hankintayksiköitä koko julkisen sektorin yhteisen strategian tavoitteiden edistämiseksi.

8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Julkisen hallinnon ICT-toimintaa kehitetään Suomen digitaalisen kompassin mukaisesti rakentamalla houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestävää ja hyvinvoivaa, digitaalisesti kyvykästä Suomea 2030. Digitalisaatiolla tehostetaan ja parannetaan julkisia palveluja ja samalla edesautetaan hallitusohjelman mukaisten tuottavuustavoitteiden saavuttamista julkisessa hallinnossa.

Digitalisaatiota kehitetään strategisesti hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2026 jatkuu digitaalisen viranomaisasiointin ensisijaisuuden edistäminen mukaan lukien yksityiset digipostipalvelut, eri elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien digitalisointi ja automatisointi sekä digitaalisen identiteetin ratkaisujen kehittäminen. Lisäksi toteutetaan lainsäädäntömuutoksia digitalisaation edistämiseksi, esimerkiksi digitalisaation ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkamiseksi sekä uusien teknologioiden, tekoälyn ja automaation hyödyntämiseksi.

Hallitusohjelmatavoitteen mukaisesti Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana, ja lainsäädäntömuutoksilla digitaalisesta viranomaisviestinnästä tehdään ensisijainen viranomaisviestinnän kanava. Muutos edistää ajasta ja paikasta riippumatonta asiointia, tuo säästöjä ja tehostaa julkisen hallinnon digitalisaatiota.

Koko hallituskauden ajan edistetään elämäntapahtumien tai yritystapahtumien ympärille kiinnittyvien julkisten ja yksityisten palvelujen digitalisointia niin, että palvelut toimivat saumattomasti yhteen. Edesmenneen omaisen asioiden hoitamista sujuvoitetaan palvelujen digitalisoinnin, automaation ja tiedon tehokkaamman hyödyntämisen avulla.

Ihmiskeskeistä digitalisaatiota edistetään myös kehittämällä digitaalisen identiteetin lompakkoa EU-sääntelyn asettamassa aikataulussa sekä jatkamalla hallitusohjelman mukaisesti normien ja digitalisaation esteiden purkamista sekä tekoälyn hyödyntämistä julkisessa hallinnossa.

Vuonna 2026 jatketaan myös tiedonhallinnan ja yhteentoimivuuden ohjauksen perustehtäviä kuten tiedonhallintalain mukaista lausuntomenettelyä ja ICT-menojen raportointia ja kehittämistä sekä poikkihallinnollista digitoimistotyötä. Tiedon parempaa liikkuvuutta edistetään huomioiden tiedon laatu ja yhteentoimivuus. Samanaikaisesti tuetaan viranomaisia tiedon vastuullisessa avaamisessa ja erityisesti kriittisen infrastruktuurin tietojen avoimuuden uudelleenarvioinnissa. Julkishallinnon kokonaisturvallisia digitaalisia palveluja edistetään ja jatketaan turvallisuusverkko-toiminnan ja digitaalisen turvallisuuden sekä varautumisen ohjausta. Yhteisten tieto- ja viestintä-teknisten palveluiden tehostamista jatketaan. Lisäksi digitalisaation ja tiedonhallinnan saralla tehdään aktiivista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä hallinnon ja sidosryhmien kanssa.

Kansainvälisessä ICT:n ja digitalisaation kehittämistoiminnassa osallistutaan erityisesti EU- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2026 n. 74 500 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat 5,3 mrd. euroa. Henkilöstömäärää laskee vuodesta 2025 valtionhallintoon kohdistetut toimintamenosäästöt. Näiden toimintamenosäästöjen vaikutusta henkilöstömäärään on kuitenkin vaikea arvioida tarkasti hallinnonalojen sopeuttamismenojen jaksottamismahdollisuuksien vaihtelun vuoksi. Valtion sopimuskaudelle 1.3.2025—29.2.2028 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2025 palkkoja tarkistettiin 1.7.2025 lukien 2,40 prosentin yleiskorotuksella. Vuonna 2026 palkkoja tarkistetaan 1.10.2026 lukien 2,10 prosentin yleiskorotuksella ja 0,90 prosentin suuruuisella virastoerällä. Vuoden 2025 palkantarkistuksista ja virka- ja työehtosopimuksessa tehtyjen kustannusvaikutuksellisten palvelussuhteen ehtojen muutoksista aiheutuu vuodelle 2026 myös lisämenoina palkka- ja kustannusperinnön osuus.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä myös jatkossa hankkimaan palvelukseensa osaavaa henkilöstöä ja erityisesti päteviä johtajia sekä kannustamaan heitä ja kehittämään heidän osaamistaan. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikaisilla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on, että valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Keskeistä johtamisessa ja viranomastoiminnassa on korkea eettisyys sekä hallinnon toimintaan kohdistuvan laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina. Lisäksi henkilöstön työhyvinvointi on pysynyt hyvällä tasolla, kun asiaa tarkastellaan työtyytyväisyyden ja sairauspoissaolojen kehityksen näkökulmasta.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2023—2026

Tunnusluku	2023	2024	2025 ¹⁾	2026 ¹⁾
Henkilöstön lukumäärä	81 696	81 026	75 300	74 500
Muutos edell. vuodesta, %	2,1	-0,8	-7,1	-1,1
Henkilötyövuodet, lukumäärä	80 233	80 623	74 360	73 900
Muutos edell. vuodesta, %	2,5	0,5	-7,8	-0,6
Palkkasumma, milj. euroa	4 490	4 648	4 367	4 427
Työvoimakustannukset, milj. euroa	5 436	5 599	5 261	5 332
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö	4 474	4 590	4 805	4 930
Palkkojen sivukulut, %	55,8	55,4	55,4	55,4
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	5 349	5 572	5 634	5 691
Naisten osuus, %	51,0	50,9	51,0	51,1
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	46	46

¹⁾ Vuosien 2025 ja 2026 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon henkilöstömäärän muutoksen ennuste sekä valtion sopimusratkaisusta 2025—2028 johtuvat muutokset.

9. Hyvinvointialueiden talous

9.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 27,1 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa n. 0,9 mrd. euroa verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon. Kasvu selittyy pääosin vuoden 2026 kustannustasoon siirtymisellä. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 3,25 % v. 2026, ja se lisää hyvinvointialueiden rahoitusta n. 853 milj. euroa. Hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu, joka lisää rahoitusta n. 248 milj. euroa v. 2026. Vuoden 2026 siirtymätasaukset vähentävät rahoitusta n. 25 milj. euroa, v. 2025 vähennys on ollut 67 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen vaikuttavat päätösperäiset toimet

Rahoituksessa on otettu huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman sekä vuosia 2026—2029 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisesti seuraavat tehtävälainsäädännön muutokset. Muutokset vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta nettomääräisesti n. 74,5 milj. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Vähennyksinä on huomioitu:

- henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen ja teknologian hyödyntäminen kotihoidossa 50,9 milj. euroa
- sairaaloiden ja päivystysten erikoissairaanhoidon työnjakoon liittyvään säästön kasvu 23,4 milj. euroa
- vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen siten, että laki säilyy erityislakina, nettovaikutus 13,8 milj. euroa
- ns. demokratiarahan vähentäminen 5 milj. euroa
- ajokorttitarkastusten rajaaminen julkisen palveluvalikoiman ulkopuolelle 3,2 milj. euroa
- terveystarkastusten uudistaminen n. 2,6 milj. euroa
- kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmien hallinnollinen keventäminen 1,6 milj. euroa
- käyttämättä jääneen palvelun maksun korotus 1,5 milj. euroa.

Lisäyksinä on huomioitu mm.:

- omais- ja perhehoidon palkkiotason nostaminen 15,8 milj. euroa
- tietoaineistojen käsittelyn laajentaminen tietolupaviranomaiselta muille toimijoille kuten hyvinvointialueille (nk. toisiolaki) 1 milj. euroa.

Eräät valtion korvaamat palvelut

Valtio maksaa hyvinvointialueille lakiin perustuvia erilliskorvauksia joistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Alla on kuvattu euromääräisesti suurempia kokonaisuuksia.

Kotoutumisen edistämisen korvauksiin ehdotetaan arviolta n. 164 milj. euroa.

Vastaanottokeskus järjestää vastaanottolain mukaiset sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut ensisijaisesti itse. Osa palveluista kuitenkin ostetaan palveluntuottajilta, kuten terveydenhoitoa ja sosiaalihuollon palveluja hyvinvointialueilta. Maahanmuuttovirasto korvaa hyvinvointialueille palveluista aiheutuneet kustannukset. Hyvinvointialueiden vastaanotto toimintaan liittyvien korvausten arvioidaan olevan n. 11 milj. euroa v. 2026. Korvausten määrä riippuu mm. vastaanoton piirissä olevien henkilöiden lukumäärän kehitymisestä.

Rintamaveteraanien sekä sota- ja sotilasinvalidien valtion erikseen tukemiin palveluihin (esim. kotiin vietävät palvelut) ehdotetaan yhteensä n. 61 milj. euroa.

Hyvinvointialueille ja osin mahdollisesti myös joillekin muille toimijoille ehdotetaan Puolustusvoimien terveydenhuollon edellyttämään valmiuteen ja varautumiseen erilliskorvausta 7,5 milj. euroa.

Hyvinvointialueille kohdistuvat valtionavustukset ja muut korvaukset

Hyvinvointialueille ehdotetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia n. 197 milj. eurolla v. 2026. Valtaosa valtionavustuksista ja muista korvauksista osoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta, n. 193 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen ehdotetaan 89,9 milj. euroa. Määrärahasossa on huomioitu kevään 2025 kehysriihessä linjattu 15 milj. euron väliaikaiseksi tarkoitettu vähennys sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan tuottavuussäästöä 3,1 milj. euroa.

Hallitusohjelman sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuuden hankerahoitusta aikaistetaan vuodelle 2026, siten että C-hepatiitin eliminointiohjelmaan sekä nuorten huumekuolemien ehkäisyyn ehdotetaan yhteensä n. 17,5 milj. euroa, josta arviolta 12 milj. euroa kohdistuu hyvinvointialueille.

Sosiaalialan osaamiskeskuksille ehdotetaan 1,3 milj. euroa.

Suomen kestävän kasvun ohjelman sekä Barnahus-mallin kehittämishankkeiden rahoitukset päättyvät suunnitellusti v. 2025, eikä hankkeisiin ehdoteta enää uutta määrärahaa v. 2026.

Muita sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustuksia käsitellään luvussa 5.2 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kohdalla.

Lisärahoitus

Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Tarkoitusta varten ehdotetaan 1 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus, valtionavustukset sekä korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2025 ¹⁾	2026
Valtion rahoitus	VM	28.89.31	26 254,5	27 138,9
Hyvinvointialueiden lisärahoitus	VM	28.89.32	1,0	1,0
Eräät valtion korvaamat palvelut				
Turvapaikanhakijoiden ja tilapäiseen suojaan liittyvät sote-palvelut ²⁾	SM	26.40.21	22,7	10,9
Kotoutumisen edistäminen	TEM	32.50.30	162,0	164,4
Rintamaveteraanien sekä sota- ja sotilasinvalidien valtion erikseen tukemat palvelut (arvio)	STM	33.50.52, 33.50.58	80,8	60,7
Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kiireellinen sosiaalihuolto	STM	33.60.37	2,0	1,6
Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin	STM	33.60.38		7,5
Valtionavustukset ja muut korvaukset				
Saamen kielilain mukaiset avustukset ja Saamelaiskäräjien yleishallinnon ja sote-toimialan resurssien vahvistaminen (arvio)	OM	25.01.50	0,2	0,2
Kuntoutuksena työtoiminta	STM	33.20.31	30,5	25,5
Lastenasiaintalot	STM	33.60.31	1,8	0
C-hepatiitin eliminointiohjelma (arvio)	STM	33.60.31	2,4	6,5
Nuorten huume- ja alkoholi- ja lääke- ja huumekäytön ehkäisy (arvio)	STM	33.60.31	3,0	5,6
Terveyden- ja sosiaalihuollon tutkimus	STM	33.60.32	40,0	40,0
Erikoistumiskoulutus	STM	33.60.33	108,0	89,9
Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista	STM	33.60.34	15,2	15,2
Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi: saamenkielisten ja ruotsinkielisten palvelujen kehittämissä hankkeet sekä asiakas- ja potilas- ja turvallisuuskeskuksen kehittämissä hankkeet	STM	33.60.36	2,7	2,7
Turvakotitoiminta (arvio)	STM	33.60.52	5,5	6,2

Hyvinvointialueiden rahoitus, valtionavustukset sekä korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2025 ¹⁾	2026
EU:n rahoitus kestävän kasvun ohjelmaan	STM	33.60.61	30,0	0
Sosiaalialan osaamiskeskukset	STM	33.60.63	1,5	1,3
Tartuntatautien valvonta	STM	33.70.22	0,5	0,5
Ympäristövahinkorahasto	YM	Talousarvion ulkopuolinen	3,0	3,0
Palosuojelurahasto	SM	Talousarvion ulkopuolinen	0,5	0,5
Yhteensä			26 767,8	27 582,1

¹⁾ Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta.

²⁾ Arvioitu ennustetun keskimääräisen tilapäisen suojelun piirissä olevien henkilöiden ja turvapaikanhakijoiden suhteessa.

9.2. Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus

Hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueille valtuuden pitkäaikaisten lainojen nostamiseen investointien rahoittamiseksi (lainanottovaltuus). Päätös perustuu hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokykyyn, joka muodostuu laskennallisen enimmäislainamäärän ja tilikauden alun ennakoitun lainamäärän erotuksena. Laskennallinen enimmäislainamäärä v. 2026 saadaan kertomalla vuoden 2025 vuosikate kymmenellä. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2026 alun ennakoitu lainamäärä on laskettu hyvinvointialueiden vuoden 2024 tilinpäätösten lainakannan sekä vuoden 2025 talousarvioiden ennakoitujen lainojen nostojen ja lyhennysten perusteella. Lisäksi ennakoitussa lainamäärässä on huomioitu aiempien vuosien investointisuunnitelmiin sidotut, mutta vielä käyttämättömät lainanottovaltuudet. Vuoden 2026 lainanottovaltuuden määrä saadaan, kun enimmäislainamäärästä vähennetään vuoden 2026 alun ennakoitu lainamäärä. Jos erotus on negatiivinen, hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta. Lainanottovaltuusmenettely ei koske Helsingin kaupunkia.

Valtioneuvosto päätti vuoden 2026 lainanottovaltuuksista toukokuussa 2025, jonka myötä seitsemällä hyvinvointialueella on lainanottovaltuutta vuodelle 2026. Lainanottovaltuus koskee vain uusia, käynnistyviä hankkeita. Hyvinvointialueet voivat toteuttaa aiempina vuosina käynnistyneet investointihankkeet ja nostaa niiden rahoittamiseksi tarvittavat lainat aiempien lainanottovaltuuksien mukaisesti. Aiempien vuosien lainanottovaltuuksiin perustuen hyvinvointialueet voivat nostaa pitkäaikaista lainaa tai tehdä investointeja vastaavia sopimuksia v. 2026 tai myöhemmin yhteensä 4 mrd. eurolla.

Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä voivat hakea muutosta lainanottovaltuuteensa. Valtioneuvosto päättää lainanottovaltuuden muuttamisesta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi, eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Valtioneuvosto on päättänyt vuoden 2025 lainanottovaltuuden muuttamisesta 14 alueelle. Lainanottovaltuutta vuodelle 2025 on myönnetty yhteensä 1,7 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainakanta, joka sisältää sekä lyhytaikaisen että pitkäaikaisen korollisen pääoman, oli vuoden 2024 tilinpäätösten perusteella yhteensä 6,8 mrd. euroa. Lai-

nakannan ennakkoidaan kasvavan v. 2025 hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän talousarvioiden perusteella yhteensä n. 7,3 mrd. euroon.

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena oleviin käyttötalousmenoihin, poistoihin ja korkoihin (mm. tilakustannusten kautta), ja ne otetaan siten huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtion talouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen kunkin hyvinvointialueen pitkäaikaisella lainalla rahoittamien investointien määrästä, rahoituskustannuksista sekä siitä, miten investoinnit vaikuttavat toiminnan kustannuksiin. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.

9.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Tässä osiossa käsitellään hyvinvointialueiden talouden kehitysarviota kirjanpidon käsittein. Ennuste on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla ja se kattaa hyvinvointialueet, mukaan lukien Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen, sekä hyvinvointiyhtymät.

Ennuste on luonteeltaan painelaskelma, jossa menot muuttuvat palvelutarpeen muutosten, tehtävämuidosten ja hintojen muutosten myötä. Ennusteessa on huomioitu alueiden omia sopeutustoimia erityisesti kuluvan vuoden osalta. Lisäksi arvio perustuu alueiden tilinpäätösennusteisiin ja taloustietoihin vuoden 2025 kertymistä.

Vuonna 2024 hyvinvointialueiden yhteenlaskettu tulos oli edelleen alijäämäinen, mutta menojen kasvu hidastui selvästi vuodesta 2023. Kuluvana vuonna alueiden tuloksen ennustetaan kääntyvän 0,5 mrd. euroa ylijäämäiseksi. Menojen kasvu jatkuu hitaana ja valtion rahoitus kasvaa vuoden 2023 tulokseen liittyvän rahoituksen jälkikäteistarkistuksen myötä nopeasti. Myös asiakasmaksutuotot kasvavat huomattavasti indeksitarkistusten ja sopeutustoimina tehtävien maksukorotusten vuoksi. Alueiden tulos heikkenee v. 2026 hieman kuluvasta vuodesta, mutta pysyy silti 0,4 mrd. euroa ylijäämäisenä.

Alueiden menojen kasvu ennustekaudella johtuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta, jonka kasvuarvio v. 2026 on n. 4 %. Erityisesti henkilöstömenot kasvavat hyvinvointialan sopimuskorotusten ja vuoteen 2028 asti ulottuvan palkkojen ja palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman myötä yleistä ansiotasoa nopeammin. Menojen kasvua hillitsevät pääasiassa pääministeri Orpon hallituksen päätökset sekä alueiden omat sopeutustoimet. Alueiden omiksi sopeutustoimiksi on ennusteessa arvioitu 0,35 mrd. euroa vuodelle 2025 sekä 0,15 mrd. euroa vuodelle 2026. Alueiden investointien arvioidaan hieman nousevan v. 2026, mutta jatkossa niiden tason odotetaan pienenevän. Alueiden omia sopeutustoimia on arvioitu vuodelle 2026 varovaisesti, sillä tarkkaa tietoa ei ole vielä saatavilla. Arvio sopeutustoimien määrästä perustuu käytettävissä oleviin tietoihin ja se tarkentuu myöhemmin.

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saatavista maksutuotoista. Valtion rahoitus kasvaa v. 2026 pääasiassa hyvinvointialueiden rahoituksen 3,25 prosentin indeksikorotuksen ja rahoituksessa huomioitavan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen vuositaisen kasvun vuoksi. Jälkikäteistarkistuksen suuruus valtion rahoituksessa v. 2026 on 1,3 mrd. euroa. Seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan mukaan

lukien jälkikätestarkistukseen tehty kehysvaraus, ei painelaskelman mukaiseen kustannuskehitykseen.

Hyvinvointialueiden lainakanta oli n. 6,8 mrd. euroa vuoden 2024 lopulla. Velan määrä kasvaa painelaskelmassa 9,0 mrd. euroon vuoteen 2029 mennessä.

Ennusteeseen liittyy useita riskejä. Alueiden menot voivat kasvaa ennustettua nopeammin esimerkiksi hintojen nopeamman nousun tai henkilöstön palkkakilpailun vuoksi. Toisaalta menot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi, jos alueet onnistuvat toteuttamaan säästöjä ja tehostamaan toimintaansa ennustettua paremmin, erityisesti vuoden 2026 osalta. Lähtökohtaisesti hyvinvointialueiden tulee sopeuttaa menokehityksensä valtion rahoituksen asettamiin puitteisiin. Tätä tukevat myös hyvinvointialueiden taloutta koskevat säännökset, kuten kertyneen alijäämän kattamisvelvoite.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2024—2029, mrd. euroa

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Toimintakulut	29,0	29,8	30,9	32,0	33,3	34,5
muutos, %	3,2 %	2,5 %	3,8 %	3,7 %	3,9 %	3,7 %
Toimintatuotot	4,4	4,7	4,8	4,8	4,9	5,1
muutos, %	5,1 %	7,7 %	2,8 %	-0,7 %	2,7 %	3,2 %
Toimintakate	-24,7	-25,1	-26,1	-27,2	-28,4	-29,4
muutos, %	2,9 %	1,6 %	4,0 %	4,5 %	4,1 %	3,8 %
Valtionrahoitus	24,1	26,3	27,2	28,3	28,3	29,3
josta jälkikätestarkistus	0,0	1,4	1,3	1,5	0,6	0,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Vuosikate	-0,6	1,1	1,0	1,0	-0,1	-0,2
Poistot	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-1,1	0,5	0,4	0,4	-0,7	-0,8
Tulorahoituksen korjauserät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöomaisuusinvestoinnit	1,0	0,9	1,1	1,0	1,0	1,0
Rahoitusosuudet ja myyntitulot	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1,5	0,2	-0,1	-0,0	-1,0	-1,2
Lainakanta	6,8	6,6	6,7	6,8	7,8	9,0
Nettokustannukset	25,2	25,7	26,8	27,9	29,1	30,2
muutos, %	2,9 %	2,0 %	4,0 %	4,4 %	4,1 %	3,9 %

10. Kuntatalous

Kuntatalouden tilaa ja näkymiä sekä valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen tarkastellaan myös talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä laaditussa kuntatalousohjelmassa. Se sisältää muun muassa kuntatalouden kehitysarvion, kuntiin vaikuttavien toimien yksityiskohtaisemman tarkastelun sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen arvioinnin.

10.1. Kuntien valtionavut

Valtio osoittaa kuntien valtionapuihin n. 5,9 mrd. euroa v. 2026, ja valtionavut kasvavat n. 3 % vuodesta 2025. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,9 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset n. 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,5 mrd. euroa.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2024—2026 (milj. euroa) ja muutos TA 2025—TAE 2026 (%)

Momentti		2024 TA+LTA:t	2025 TA	2026 TAE	Muutos % 2025— 2026
	Laskennalliset valtionosuudet	3 733	4 669	4 865	4,2 %
28.90.30	VM	2 501	3 367	3 552	5,5 %
useita	OKM¹⁾				
momentteja		1 232	1 302	1 312	0,8 %
	siitä kuntayhtymät	1 112	1 084	1 128	4,1 %
28.90.35	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	848	541	534	-1,2 %
	Muut valtionavut				
25.50.20	Vaalimenot	32	0	0	
	OM yhteensä	32	0	0	
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	0	11	11	
	VM yhteensä	0	11	11	
useita	OKM, harkinnanvaraiset avustukset				
momentteja		253	208	191	
	siitä kuntayhtymien osuus	7	4	4	
	OKM yhteensä	253	208	191	
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4	4	9	
	MMM yhteensä	4	4	9	
31.20.55	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	31	30	31	
	LVM yhteensä	31	30	31	
32.30.32	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen	1	5	0	
32.30.35	Valtion korvaus kunnille työvoimapalvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen	34	0	0	
32.30.40	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen	5	6	4	
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	14	0	0	
32.30.55	Toimet työurien pidentämiseksi / kunnille maksettavan tuen määrä	21	0	0	
32.50.03	Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen edistäminen	1	0	0	
32.50.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	147	183	185	

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2024—2026 (milj. euroa) ja muutos TA 2025—TAE 2026 (%)

Momentti	2024 TA+LTA:t	2025 TA	2026 TAE	Muutos % 2025— 2026
TEM yhteensä	223	193	190	
33.20.50, 51 Kunnille maksettava palkkatuki ja 52	25	0	0	
33.60.64 Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	7	7	8	
33.70.50 Terveysten edistäminen	10	10	5	
33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin	15	15	14	
STM yhteensä	57	32	27	
Öljysuojajarahasto				
Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjuntavalmiuden hankinta- ja ylläpito-kustannuksiin	4	0	0	
Valtion talousarvion ulkopuolisesta Valtion asuntorahastosta maksetut avustukset käyttötalouteen	18	12	0	
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	2	1	1	
35.20.31 Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen	2	2	2	
35.20.32 Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi	1	2	2	
35.20.58 Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet			11	
35.20.55 Avustukset korjaustoimintaan	1	1	1	
YM yhteensä	27	17	17	
Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	629	497	475	-4,3 %
Valtionavut yhteensä, milj. euroa	5 209	5 706	5 874	2,9 %

¹⁾ Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 3,6 mrd. euroa, joka on 186 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuden tasoa 67 milj. eurolla nettomääräisesti. Suurimmat vaikutukset ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksella (53,5 milj. euroa) ja perusopetuksen kolmen vuosiviikkotunnin lisäämisellä (12,0 milj. euroa). Lisäksi yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nosto 100 prosenttiin nostaa valtionosuuden tasoa 6,4 milj. euroa ja kotihoidontuen Norjan mallin käyttöönoton vaikutus on 1,2 milj. euroa. Valtionosuuksia vähentävät työnhakijan palveluprosessin keventäminen (0,7 milj. euroa) ja kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta (2,2 milj. euroa). Lisäksi esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjojen vähentäminen ja työttömyysturvaan liittyvän muistutusvelvoitteen kumoaminen laskevat valtionosuuden tasoa yhteensä hieman alle yhden miljoonan euron verran.

Valtionosuuden tasossa huomioidaan vuodesta 2026 alkaen myös hallituksen päättämien kasvutoimien rahoitukseen liittyvä 75 milj. euron pysyvä valtionosuuden vähennys.

Vuonna 2026 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,5 % ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys n. 111 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys v. 2024–2027, joka pienentää valtionosuutta 32 milj. euroa v. 2026.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutus vuodelle 2026 on n. 127 milj. euroa valtionosuutta lisäävä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat v. 2026 arviolta 1,3 mrd. euroa. Ne vähenevät vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna vajaalla miljoonalla eurolla. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 191 milj. euroa, ja ne vähenevät vuoden 2025 varsinaisesta talousarviosta n. 17 milj. euroa.

Valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennetaan 13,8 milj. euron lisäys vuodesta 2026 alkaen. Rahoituksella mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahden lukuvuoden ajan tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Kuntien aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitukseen kohdennetaan 7 milj. euron säästö ja toiminnan enimmäismaksuja korotetaan vastaavasti.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla saapuville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille otetaan käyttöön lukuvuosimaksut 1.8.2026 alkaen. Lukuvuosimaksuvollisten opiskelijoiden koulutusta ei rahoiteta jatkossa valtionosuusrahoituksella, minkä vuoksi koulutuksen järjestäjille myönnettävää rahoitusta vähennetään yhteensä 12 milj. euroa v. 2026 ja 18 milj. euroa vuodesta 2027 lukien.

Vuoden 2025 talousarvioon verrattuna taiteeseen ja kulttuuriin kohdistetaan 1,6 milj. euron lisäsäästö, joka kohdistuu kulttuuritilojen investointiavustuksiin.

Muut hallinnonalat

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan valtionavustukset kunnille ovat n. 190 milj. euroa. Ne koostuvat pääasiassa kunnille kotoutumisen edistämisestä maksettavista korvauksista.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitusta lisätään 1 milj. eurolla verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla kuntien tuloja ja menoja lisää vuoteen 2026 kestävä ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Ohjelman rahoituksesta kunnille arvioidaan kohdistuvan puolet eli arviolta 2,3 milj. euroa v. 2026.

10.2. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden netto-vaikutus kuntatalouteen vaihtelee. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Osana keväällä 2024 linjattuja säästöpäätöksiä joitain kuntien tehtäviä ja velvoitteita edelleen poistetaan.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta n. 170 milj. eurolla v. 2026 vuoteen 2025 verrattuna. Vuoden 2026 talousarvioesityksessä kuntataloutta heikentävät erilaiset sopeutustoimet. Peruspalveluiden valtionosuuteen kohdennetaan 75 milj. euron vähennys, ja myös v. 2026 valtionosuutta vähennetään yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaavasti.

Kun tarkastellaan pääministeri Orpon hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä n. 200 milj. euroa kuntataloutta vahvistava v. 2026. Luvussa ei ole huomioitu sitä, että v. 2024—2025 toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyönantajien maksurasitusta n. 100 milj. eurolla vuodessa.

Valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksia koskeva yksityiskohtainen taulukko on talousarvioesityksen kanssa samanaikaisesti valmistellun syksyn 2025 kuntatalousohjelman liitteessä 2.

11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

11.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Vuodesta 2026 lähtien valtiolla on kymmenen talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan olevan n. 4,7 mrd. euroa ja menojen n. 7,3 mrd. euroa v. 2026. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu n. 2,5 mrd. euroa. Rahastoista ehdotetaan tulouttavaksi valtion talousarvioon yhteensä 4,9 mrd. euroa v. 2026. Valtion asuntorahasto ehdotetaan lakkautettavaksi 1.1.2026 ja rahaston jäljellä oleva kassa, arviolta 2,3 mrd. euroa, tulouttavaksi valtion talousarvioon. Tämä kasvattaa rahastoista valtion talousarvioon tehtävän tuloutuksen määrää v. 2026 sekä rahastotalouden alijäämää. Loppuosa tuloutuksesta selittyy lähes kokonaan Valtion eläkerahastosta tehtävällä siirrolla, jolla rahoitetaan 44,2 % talousarvioon sisältyvistä eläkemenoista. Rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä 0,6 mrd. euroa v. 2026. Tästä suurin osa liittyy siihen, että Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2024	2025*	2026*
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	213	84	93
Sekalaiset tulot	262	159	150
Eläkemaksut	1 706	1 672	1 653
Korkotulot ja voiton tuloutukset	734	611	758

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2024	2025*	2026*
Siirrot talousarviosta	594	597	597
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 508	3 123	3 250
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	150	279	1 457
Tulot yhteensä	3 658	3 403	4 707
Kulutusmenot	337	217	199
Siirtomenot	884	959	655
Korkomenot	17	16	16
Siirrot talousarvioon	2 778	2 564	4 908
Muut menot	13	17	17
Menot pl. rahoitustaloustoimet	4 028	3 773	5 795
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	37	9	1 456
Menot yhteensä	4 065	3 782	7 250
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	-407	-379	-2 544

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion asuntorahaston toiminta valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona ehdotetaan lakkauttavaksi ja rahasto sulautettavaksi osaksi valtion talousarviota 1.1.2026 lukien.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahastolla (VER) varaudutaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen ja muuhun valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden ja niihin verrattavissa olevien muiden etujen maksamiseen ja tasataan näistä valtiolle aiheutuvia menoja ajallisesti. VER on luonteeltaan puskurirahasto, joka vastaa rahaston varojen sijoittamisesta. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi v. 2026 valtion talousarvioon 44,2 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 2,5 mrd. euroa v. 2026. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2026 n. 1,7 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksutuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2024 lopussa 101 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2024 lopussa 24,2 mrd. euroa, mikä oli 24,2 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2024 lopussa. Vuoden 2024 lopussa sijoitus-salkusta korkosijoituksia oli 41,0 %, osakesijoituksia 52,7 % ja muita sijoituksia 8,0 %. Johdan-naisten allokaatiovaikutus oli -1,8 %.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Vuonna 2026 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 92,5 milj. euroa, kun huomioidaan vuodelta 2025 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2026 talousarvioon ei sisälly määrärahasiirtoa Maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävät avustukset on siirretty valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuonna 2026 rahaston myöntämien avustusten arvioidaan olevan 5 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta ja Ydinjätteen ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastosta.

Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktorin purkamisen jälkeen jäänyttä matala- ja keskiaktiivista ydinjätettä. Lisäksi Posiva Oy valmistautuu kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen toiminnan käynnistämiseen ja on näin ollen tullut etupainotteisesti mukaan taloudellisen varautumisen järjestelyihin v. 2025. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase oli vuoden 2024 tilinpäätöksen mukaan n. 3,1 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen. Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta v. 2026 kerättävät maksut tulevat olemaan n. 7,1 milj. euroa.

Ydinenergialain mukaan toiminnanharjoittajat suorittavat tutkimusrahastoon vuosittain maksun, jonka suuruus oli vuosina 2023—2025 (maksukausi 1) 390 euroa kultakin luvassa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta. Vastaavasti vuosina 2026—2032 (maksukausi 2) maksu on 285 euroa kultakin maksukauden 1 kohdassa tarkoitettua lämpötehon megawatilta sekä kultakin maksuvelvolliselta toiminnanharjoittajalta 320 000 euroa. Lisäksi toiminnanharjoittaja, jolle on vahvistettu vastuumäärä, on velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahastolle vuosittain maksun, jonka määrä oli 0,10 prosenttia maksukaudella 1 ja on 0,09 prosenttia maksukaudella 2 asianomaista maksuvuotta edeltävälle vuodelle kohdistetusta vastuumäärästä.

Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruktuurihankkeiden suunnitellusta vähenemisestä. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen 2023 ja Posivan kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen käynnistyminen tulee kasvattamaan hieman kerättäviä maksuja suhteessa aiempiin vuosiin.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan sähkön ja energiatuotteiden valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Sähkön huoltovarmuusmaksua ehdotetaan korotettavaksi 1.4.2026 lukien osana pääministeri Orpon hallituksen syksyn 2025 budjettiriihessä linjaamia uusia sopeutustoimia. Korotuksen tuoton arvioidaan olevan 30 milj. euroa v. 2026 ja 56 milj. euroa v. 2027.

Huoltovarmuusmaksun tuotto on laskenut reaalisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana yli neljänneksen. Tuotto on viime vuosina ollut n. 40 milj. euroa vuodessa ja se oli 38,3 milj. euroa v. 2024. Huoltovarmuusmaksun kertymä pienenee ennen kaikkea energiatehokkuuden parantuaessa sekä kulutuksen siirtyessä matalamman huoltovarmuusmaksun (esim. sähkö) ja huoltovarmuusmaksuttoman (esim. kiinteä biomassa) kulutuksen piiriin.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti. Tilikautena 2024 toteutettiin vaihto-omaisuuden arvonalennuksia viljatuotteista 4,9 milj. euroa ja energiatuotteista 5 milj. euroa. Rahaston taseen loppusumma oli vuoden 2024 tilinpäätöksessä yli 2,1 mrd. euroa.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien Valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n sekä valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (HE 64/2025) 16 §:n mukaisten sitoumusten täyttäminen.

Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2024 lopussa 21,1 mrd. euroa. Vastuukanta laski edellisen vuoden lopusta 10 prosenttia. Vastuista alus- ja telakkatoimialan osuus oli 50 %, telettoimialan 15 % ja metsäteollisuustoimialan 13 %. Vastuiden voimakas kasvu viimeisen kymmenen vuoden aikana on johtunut pääosin suomalaisten telakoiden suurista risteilijätalauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut.

Suuria riskejä tai riskikeskittymiä pyritään suojaamaan aina mahdollisuuksien mukaan. Finnveran jälleenvakuutusten enimmäiskorvausmäärä oli vuoden 2024 lopussa 1,5 mrd. euroa eli n. 8 % nostetuista vastuista.

Rahoitusvakausrahas

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahas

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisuraha

Talletussuojarahasto on kerrytetty tavoitetasoonsa v. 2024. Vuodesta 2025 eteenpäin rahastoon kerätään vuosittain varoja, jos rahaston koko alittaa sen tavoitetason esimerkiksi korvattavien tal

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradio

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interven

Palosuoja

Palosuoja

Palosuoja- ja pelastusalan järjestöjen tukemiseen sekä sopimuspalokuntien toiminta- edellytysten varmistamiseen.

Ympäristövahinkorahasto (YVR)

Ympäristövahinkorahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka toiminta alkoi 1.1.2025. Rahastosta maksetaan korvaus ympäristön pilaantumisen torjunnasta ja pilaantuneen ympäristön ennallistamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä aiheutuneesta vahingosta, kun korvausta ei saada perittyä varsinaiselta vastuutaholta esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi tai siksi, että vastuutahoa ei saada selvitettyä. Lisäksi rahastosta myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia pelastustoimen järjestämisestä vastaaville tahoille ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin.

Korvausten maksamiseen tarkoitetut rahaston varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta vuosittaisilla tai kertaluonteisilla ympäristövahinkomaksuilla. Vuonna 2025 maksukertymä on arviolta 4 milj. euroa kertaluonteisten ympäristövahinkomaksujen kantamisesta. Vuosittaisten ympäristövahinkomaksujen kantaminen toteutetaan ensimmäisen kerran v. 2026, maksunkannon kohdistuessa aina edellisen vuoden toimintaan.

Öljysuoja- rahaston toiminnan päättyessä v. 2024, jäljellä olevat varat, n. 4 milj. euroa, siirrettiin Ympäristövahinkorahastoon.

Ympäristövahinkomaksujen maksunkantoviranomainen on Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. ELY-keskuksen voimavaratarve ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden hallinnoimiseksi ja maksujen kantamiseksi on 1 htv eli noin 75 000 euroa/vuosi, joka katetaan Ympäristövahinkorahaston ympäristövahinkomaksuista kertyvillä varoilla. Varojen kertyminen rahastoon alkaa maksumenettelyn toimeenpanon ja maksujen erääntymisen myötä vuoden 2025 aikana, minkä vuoksi näiden kustannusten kattamiseen rahaston ensimmäisenä toimintavuonna eli v. 2025 varaudutaan 75 000 euron suuruisella määrärahalta. Lisäksi rahaston toiminnan aloittamisen jälkeen aiheutuu vuotuisia tietojärjestelmän ylläpitokustannuksia alustavan arvion mukaan 20 000 euroa, jotka maksetaan rahaston varoista.

Ympäristövahinkorahaston edellyttämä hallinnollinen työ on samaa suuruusluokkaa kuin aiemmin Öljysuoja- rahastossa ja ympäristövahinkovakuutuksessa. Näiden henkilövoimavarojen, toimitilojen hankkimisen, tiedottamisen ja ICT-yhteyksien aiheuttamat kustannukset olisivat toiminnan vakiinnuttua vuositasolla 140 000 euroa.

Ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin myönnettäviin avustuksiin käytetään valtion talousarviosta ympäristövahinkorahastoon siirrettävää määrärahaa, jonka suuruus voi vaihdella vuosittain. Valtionavustusta voidaan myöntää hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ahvenanmaan kunnille.

Ympäristövahinkorahaston pääomaraaja on 30 milj. euroa, jonka ylittyessä ympäristövahinkomaksun kantaminen keskeytetään siihen saakka, kunnes pääomaraaja on laskenut 15 milj. euroon. Yhdestä pilaantumistapahtumasta tai muusta vastaavasta häiriöstä aiheutuneista vahingoista ja torjunta- ja ennallistamiskustannuksista maksetaan korvauksia enintään 30 milj. euroa.

11.2. Liikelaitokset

Valtion liikelaitostoiminta v. 2026

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto	Oma- pääoman varaisuus- aste	Investointi- menot	Henkilöstö
	milj. €	muutos, %	milj. €	liike- vaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	651	1	24	4	1,3	48	550	605
(konserni) ¹⁾	1 037	4	24	2	1,3	47	1 100	1 285
Metsähallitus	125	-13	171	137	6,9	98	12	179
(konserni)	518	6	187	36	7,9	97	31	578
Yhteensä	1 555		211				1 131	1 863

¹⁾ Senaatti-konserni muodostuu Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä, eikä sisällä Senaatti-kiinteistöjen tytär- ja osakkuusyhtiöitä.

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallitukseen ei vastaavaa lakia sovelleta, vaan sitä koskevat laki Metsähallituksesta (234/2016) sekä laki valtion metsätalousosakeyhtiöistä (235/2016).

Metsähallituksen tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion suoraan omistamaa rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiöitetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4 mrd. euroa. Tästä tuottovaatimuksen alaista liiketoiminnan peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2026 Metsähallituksen liiketoimintakonsernin ennakoitu liikevaihto on 518 milj. euroa ja vuositulo 187 milj. euroa. Vuoden 2026 tuloutus valtiolle on 138 milj. euroa.

Senaatti-konserniin kuuluvat Senaatti-kiinteistöt ja vuoden 2021 alusta toimintansa aloittanut Puolustuskiinteistöt. Konsernin liiketoiminta perustuu työympäristöjen ja kiinteistövarallisuuden kehittämiseen, toimitilojen vuokraukseen sekä toimitiloihin liittyvien palvelujen tarjoamiseen asiakkaille. Palveluja voidaan tuottaa myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Senaatti-konsernin tuloutukseksi valtiolle ehdotetaan 26,4 milj. euroa v. 2026. Konsernin kiinteistömyyntien tavoitteeksi ehdotetaan 71 milj. euroa.

Senaatti-konsernin investointisitoumusten enimmäismääräksi ehdotetaan 1,3 mrd. euroa v. 2026.¹⁾ Investointisitoumusten enimmäismäärään vaikuttavat maanpuolustuksen ja Suomen

turvallisuuden takaavien viranomaisten kasvaneet investointitarpeet. Lisäksi kansainväliset sopimukset (Nato ja DCA) vaikuttavat erityisesti puolustushallinnon investointitarpeisiin.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2026, milj. euroa

Liikelaitos	Voiton tuloutukset talousarvioon	Erityistehtävien määrärahat
Senaatti-konserni	26,4	-
Metsähallitus	138,0	54,7
Yhteensä	164,4	54,7

11.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista, ja valtio odottaa yhtiöiltä edelläkävijyyttä vastuullisessa liiketoiminnassa. Vastuullisuuden tulee olla osa valtio-omisteisten yhtiöiden strategiaa, liiketoimintamallia ja johdon palkitsemista.

11.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2023	2024	2025	2026
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-2,9	-4,5	-4,3	-3,6
Velka suhteessa BKT:hen	77,1	82,1	86,9	88,5
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-2,4	-3,7	-3,8	-2,4
Velka suhteessa BKT:hen	74,6	78,9	83,2	83,8

¹⁾ Eduskunnan liikelaitosten investointeja ja sitoumuksia ohjaavaa sääntelyä on muutettu siten, että nykyisestä kaksitasoisesta menettelystä on luovuttu ja siirrytty eduskunnan liikelaitoksiin kohdistamassa ohjauksessa investointisitoumusten enimmäismäärän käyttöön. Seuranta kohdistuu jatkossa liikelaitosta koskevien sitovien päätösten mukaisiin enimmäismääriin riippumatta siitä, milloin sitoumusten mukaiset maksut tulevat maksettavaksi. Muutos astuu voimaan 1.1.2026.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2023	2024	2025	2026
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,5	-0,8	-0,5	-1,1
Velka suhteessa BKT:hen	2,5	3,2	3,7	4,7

12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitosten (Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Puolustuskiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdistelty valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2025 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2025. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

Talousarviotalouden ja talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen kirjanpitoa pahtumista eliminoidaan sisäiset tuotot ja kulut sekä saatavat ja velat hyödyntäen sisäisille erille erikseen määriteltyjä liikekirjanpidon tilejä sekä kumppanikoodia. Valtion liikelaitosten tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu vuoden 2024 sarakkeesta niiden raporttoimien lukujen perusteella ja vuonna 2025 hyödyntäen sisäisiä tilejä sekä kumppanikoodeja.

Aikaisemmin tämän raportin luvuissa on ollut mukana liikelaitoskonsernit eli myös liikelaitosten tyttäret eliminointineen. Vuonna 2025 voimaan astuneen Valtion talousarviolaki ja -asetusmuutoksen myötä liikelaitosten konserniyhtiöt on jätetty raportoinnista pois, joten vertailuvuoden 2024 saraketta on muutettu vastaamaan uutta laskentatapaa olennaisilta osin käytettävissä olevilla tiedoilla kokonaistuotto- ja kululaskelman sekä taseen osalta.

12.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2025

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitokset eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2025 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle. Vuoden 2024 vertailutietoa on korjattu poistamalla liikelaitosten tytärien vaikutus laskelmalta. Lisäksi veroihin liittyvät erät on jätetty eliminoida uuden laskentatavan mukaisesti ja Valtion Ydinjätehuoltorahaston pitkäaikaisten sijoitusten markkina-arvo on purettu. Muutosten yhteisvaikutus lisäsi tilikauden 2024 kulujäämää 266 milj. euroa.

Suurimpana osakokonaisuutena talousarviotalouden vaikutus kokonaislaskelmiin on keskeinen. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2025 oli -8 484 (-8 370) milj. euroa ja se on kasvanut 114 milj. euroa. Rahastojen tulokset ovat parantuneet vuoden takaiseen verrattuna.

Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kokonaislaskelmassa tehtävien eliminointien takia 919 (955) milj. euroa suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitosten erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu kulujäämä.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2025 ja 1.1.—30.6.2024 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitosten voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2024	-8 367	833	118	-8 370
1—6/2025	-9 169	1 465	139	-8 484

Kokonaistuotto- ja kululaskelmassa esitetään erillisinä osakokonaisuuksien tuotto- ja kululaskelmat, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, ja näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2025	1.1.— 30.6.2024
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	501 092	112 058	570 624	-444 401	739 374	680 447
Muut toiminnan tuotot	439 479	1 413 782	36 534	-453 216	1 436 579	1 175 427
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	367 327	106 046	70 996	-17 836	526 534	518 491
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-293	-32 920			-33 213	-31 085
Henkilöstökulut	2 852 435	6 389	71 821	-419 482	2 511 164	2 599 046
Vuokrat	537 253	2 202	63 999	-387 720	215 734	101 848
Palvelujen ostot	1 523 538	32 938	118 060	-47 867	1 626 669	1 784 226
Muut kulut	1 506 247	5 211	23 375	-104	1 534 729	880 830
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	114				114	25
Valmistus omaan käyttöön	-42 382		-3 437		-45 819	-51 268
Poistot	712 590	8 743	136 654		857 987	845 074
JÄÄMÄ I	-6 516 258	1 397 231	125 690	-24 609	-5 017 946	-4 791 314

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2025	1.1.— 30.6.2024
RAHOITUSTUOTOT						
JA -KULUT						
Rahoitustuotot	1 433 315	613 125	33 255	-77 686	2 002 009	1 165 782
Rahoituskulut	-2 002 512	-79 421	-19 680	11	-2 101 603	-1 448 115
JÄÄMÄ II	-7 085 455	1 930 935	139 265	-102 284	-5 117 540	-5 073 647
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	8 021				8 021	7 055
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	1 082 978				1 082 978	1 087 276
Muut siirtotalouden tuotot	1 217 081			-1 177 927	39 154	45 590
Kulut						
Paikallishallinnolle pl hyvinvointialuehallinto	4 198 990	2 129			4 201 119	3 661 286
Hyvinvointialue- hallinnolle	16 021 312	1 691			16 023 004	15 161 049
Sosiaaliturvarahastoille	7 807 886				7 807 886	8 087 500
Yrityksille	1 400 845	119 810		-29 637	1 491 018	1 583 827
Voittoa						
tavoittelemattomille yhteisöille	1 629 534	30 665			1 660 199	1 691 384
Kotitalouksille	2 935 861	7 315			2 943 177	3 000 403
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	1 133 403				1 133 403	900 689
Ulkomaille	436 350				436 350	499 987
Muut siirtotalouden kulut	3 158 716	331 179		-330 633	3 159 261	3 051 129
JÄÄMÄ III	-43 500 271	1 438 146	139 265	-919 942	-42 842 803	-41 570 981
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut						
	34 170 737	27 076			34 197 813	33 083 214
Muut pakolliset maksut	160 873				160 873	117 975
	34 331 609	27 076			34 358 685	33 201 189

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2025	1.1.— 30.6.2024
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU- JÄÄMÄ	-9 168 662	1 465 222	139 265	-919 942	-8 484 117	-8 369 791

¹⁾ Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2025 vuoden 2024 vastaavaan ajankohtaan:

- Toiminnan tuotot kasvoivat 320 milj. euroa ja olivat 2 176 (1 856) milj. euroa.
- Toiminnan kulut kasvoivat 547 milj. euroa ja olivat 7 194 (6 647) milj. euroa.
- Rahoituskulut kasvoivat 653 milj. euroa ja ne olivat 2 102 (1 448) milj. euroa. Suurin vaikutus on emissioerolla euromääräisistä veloista.
- Rahoitustuotot kasvoivat 836 milj. euroa ja olivat 2 002 (1 166) milj. euroa, kasvusta 576 milj. euroa johtui osingoista ja voitonjaosta.
- Siirtotalouden kulut kasvoivat 1 218 milj. euroa edellisvuodesta. Kasvua oli eniten maksuissa hyvinvointialuehallinnolle 862 milj. euroa ja paikallishallinnolle 540 milj. euroa.
- Tuotot veroista ja veronluonteisista maksuista kasvoivat 1 115 milj. euroa ja olivat 34 198 milj. euroa. Kasvu johtuu pääosin ansio- ja pääomatuloverojen sekä arvonnlisäverotulojen kasvusta.

12.2. Valtion kokonaistase 30.6.2025

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusraken-
teesta. Liikelaitosten omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalou-
den taseessa sijoituksina liikelaitosten peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan
omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Valtion kokonaistaseen loppusumma oli 107 549 milj. euroa. Se on kasvanut 30.6.2024 ja
30.6.2025 välillä 5 961 milj. euroa. Vieraan pääoman määrä oli 192 561 milj. euroa, missä on li-
säystä edelliseen vuoteen 19 143 milj. euroa. Rahoitusvarat kasvoivat 2 521 milj. euroa vertailu-
kauteen nähden, ollen 30.6.2025 13 410 (10 889) milj. euroa. Muut euromääräiset sijoitukset, jot-
ka muodostuvat sekä vakuudellisista että vakuudettomista sijoituksista kasvoivat 2 876 milj. eu-
roa. Kassavarojen suuri vaihtelu kalenterivuoden aikana liittyy suurelta osin velanottoon ja
lainojen erääntymisiin.

Kokonaistaseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu koko-
naisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, että näiden yhdistelmä. Laskelmassa esite-
tään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistase 30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2025	30.6.2024
VASTAAVAA						
KANSALLIS- OMAISUUS						
Maa- ja vesialueet	28 892		1 125 587		1 154 479	1 128 949
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	42 389		36 630		79 019	51 388
Rakennukset	457 464		222 463		679 927	687 602
Muu kansallisomaisuus	67 090		1 369		68 459	64 644
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	36 401		68 238		104 639	66 365
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET						
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	31 557	9	32 459		64 025	34 880
Muut pitkävaikutteiset menot	852 023		15 691		867 715	830 457
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	388 630		24		388 654	420 902
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	9 494	1 182	2 855 314		2 865 991	2 606 603
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 204 571		448 651		1 653 222	1 693 005
Rakennukset ja rakennelmat	276 708	3 198	3 747 189		4 027 095	3 717 885
Rakenteet	18 153 665		206 905		18 360 570	17 912 078
Koneet ja laitteet ja kalusteet	667 798	9 876	27 849		705 522	685 609
Muut aineelliset hyödykkeet	10 881	28 623	12 214		51 718	214 721
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 876 206	6 276	604 062		2 486 543	2 355 720

Valtion kokonaistase 30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2025	30.6.2024
KÄYTTÖ- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo- paperit	15 150 250	333 696	155 659		15 639 605	17 711 053
Liikelaitoskonsernien peruspääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	5 982 075			-5 989 104	-7 029	-3 678
Euromääräiset sijoitukset	4 579 424	15 454 832	1 700		20 035 956	20 775 542
Valuuttamääräiset sijoitukset		6 065 064			6 065 064	5 308 662
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	25 711 750	21 853 593	157 359	-5 989 104	41 733 597	43 791 580
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	580 040		3 637		583 677	547 909
Keskeneräinen tuotanto	4 329				4 329	3 914
Valmiit tuotteet/Tavarat	89 438	1 549 042			1 638 480	1 604 964
Ennakkomaksut		347			347	
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	5 384 517	14 854	13 188	-2 631 445	2 781 115	2 922 692
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	79 384	55 788	13 311	-35 631	112 853	119 135
Lainasaamiset	185 000	1 576 637		-185 000	1 576 637	139 979
Siirtosaamiset	53 217	129 277	17 016	-4 337	195 172	144 428
Muut lyhytaikaiset saamiset	575 801	219 894	34 224	-175 408	654 512	414 124
Ennakkomaksut	2 558 987	525	14	-563	2 558 963	2 642 145

Valtion kokonaistase 30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2025	30.6.2024
RAHOITUS-						
OMAISUUSARVO-						
PAPERIT JA MUUT						
LYHYTAIKAISET						
SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukko- velkakirjalainojen ostot	209	112 415			112 624	143 725
Muut euromääräiset sijoitukset	8 629 500				8 629 500	5 753 800
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI-						
SAAMISET JA MUUT						
RAHOITUSVARAT						
	12 236 680	4 801 636	564 587	-4 192 856	13 410 046	10 889 177
VAIHTO- JA						
RAHOITUS-						
OMAISUUS						
YHTEENSÄ						
	30 377 103	8 460 415	645 977	-7 225 241	32 258 254	25 325 991
VASTAAVAA						
YHTEENSÄ						
	80 192 623	30 363 172	10 207 981	-13 214 344	107 549 431	101 588 378
VASTATTAVAA						
OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko- puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-27 268 051		7 331 625	-19 936 426	-16 586 946
Liikelaitoskonsernien pääomat			5 986 372	-5 986 372		
Talousarviosiirrot		-849 100		849 100		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-76 764 905	56 439 069	979 292	-7 234 020	-26 580 563	-16 862 797
Tilikauden tuotto-/kulu- jäämä	-9 168 662	1 465 222	139 265	-919 942	-8 484 117	-8 369 791
RAHASTOJEN PÄÄ-						
OMAT						
Lahjoitusten pääomat ja muut rahastoidut varat	10 940				10 940	10 804
VARAUKSET						
Varaukset			26 491		26 491	26 953

Valtion kokonaistase 30.6.2025 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2025	30.6.2024
VIERAS PÄÄOMA						
PITKÄAIKAINEN						
Pitkäaikaiset euro- määräiset lainat	153 275 920		2 237 009	-2 320 000	153 192 929	139 553 413
Pitkäaikaiset valuutta- määräiset lainat	625				625	588
Pitkäaikaiset siirtovelat						
Muut pitkäaikaiset velat	210 723	366 126	89 586	-69 965	596 469	608 890
LYHYTAIKAINEN						
Yhdystilivelka	4 192 857			-4 192 856		
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	11 476 768		476 105	-485 000	11 467 873	4 389 585
Lyhytaikaiset lainat	18 932 629				18 932 629	20 708 944
Talletetut vieraat varat	449 176		804		449 980	439 690
Saadut ennakot	287 163		81 245	4 784	373 192	278 451
Ostovelat	358 290	27 982	40 695	-2 136	424 831	427 933
Siirtovelat	2 190 307	25 283	105 258	-7 305	2 313 543	2 173 228
Muut lyhytaikaiset velat	4 788 990	156 642	45 859	-182 258	4 809 233	4 837 672
Virhetilit	0				0	-40
VIERAS PÄÄOMA						
YHTEENSÄ	196 163 448	576 032	3 076 561	-7 254 736	192 561 305	173 418 355
VASTATTAVAA						
YHTEENSÄ	80 192 623	30 363 172	10 207 981	-13 214 344	107 549 431	101 588 378

¹⁾ Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarvionalouden ja liikelaitosten kirjaukset koskien liikelaitosten omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2025 ja 30.6.2024, minkä vuoksi näille tileille jäi saldoa.

12.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarvionalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2024 tilinpäätöksessä yhteensä 258,5 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, noin 101,0 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2025 yhteensä noin 70,0 mrd. euroa, mikä on lähes 1,3 mrd. euroa enemmän kuin vuodenvaihteessa. Kasvu johtui pääosin Valtion asuntorahaston (+1,2 mrd. euroa) sekä opintolainojen takausten (+236 milj. euroa) lisääntymisestä.

Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien päätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuihin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2025 yhteensä 141,5 mrd. euroa (141,6 mrd. euroa per 31.12.2024). Laskennallinen käytettävissä oleva enimmäismäärä pysyi lähes en-

nallaan. Merkittävin muutos liittyi Suomen Pankin takuuvastuisiin, jotka olivat noin kaksi miljardia euroa pienemmät kuin vuodenvaihteessa. Pieneneminen johtui pääosin siitä, että Suomen Pankin ja IMF:n välinen 1,62 mrd. euron kahdenvälisen lainasopimuksen voimassaolo päättyi vuodenvaihteessa. Toisaalta takausten ja takuiden käytettävissä oleva enimmäismäärä kasvoi Valtion asuntorahaston (+901 milj. euroa) ja opintolainakannan (+962 milj. euroa) osalta.

Valtion talousarvion ulkopuolisista valtion rahastoista Valtion asuntorahasto muodostaa suurimman osan takaukskannasta, joka oli 30.6.2025 yhteensä 22,4 mrd. euroa. Suurin osa näistä takauksista kohdistuu korkotuettuihin vuokra- ja asumisoikeustalojen rakennus- ja perusparannuslainoihin.

Koronaviruspandemian ja siihen liittyvien rajoitusten seurauksena myönnettyjen valtiontakauksien ja -takuiden vastuumäärät ovat olleet laskussa. Voimassa olevat koronaviruspandemiaan liittyvät takaukset ja takuut koskevat EU:n puitteissa perustettuja kriisinhallintavälineitä sekä Covid-19-rokotteiden vakuutuksia.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2025 (mrd. euroa)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	22,6	27,7	30,3	32,6	31,6	32,1	33,3	33,2	34,3	32,0	73,2
Opintolainat	2,3	2,7	3,4	4,0	4,5	5,0	5,3	6,0	6,3	6,6	8,0
ERVV ¹⁾	6,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,6	6,8	6,7	6,7	6,8	14,0
Suomen Pankki	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	5,9
Valtion rahastot ²⁾	13,2	13,8	14,6	15,5	16,5	17,7	18,3	19,2	20,3	22,5	28,0
Covid-19- tukitoimet ³⁾					1,4	1,4	1,4	1,3	0,7	0,6	1,0
Muut ⁴⁾	1,1	0,6	0,8	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	11,5
YHTEENSÄ	46,1	52,3	56,6	60,2	62,0	64,2	66,3	67,7	69,6	70,0	141,5

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

²⁾ Sisältää Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston, joiden takaukskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan.

³⁾ Sisältää koronaviruspandemian vuoksi myönnettyt valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takuurahasto; viimeisin sopimuskantaa koskeva tieto 31.3.2025) sekä covid-19-rokotteiden vakuutustakuut vakuutusyhtiöille raportointihetkellä 30.6.2025. Edellisten vuosien lukuihin sisältyvät lisäksi kotimaisille varustamoille ja ilmailualan yrityksille myönnettyt valtiontakaukset.

⁴⁾ Sisältää Invest EU -lainaohjelman back-to-back takauksen, Ukrainan rahoitusavun, Teollisen yhteistyö rahasto Oy:n (Finnfund) takaukset, Nammo Vihtavuoren takauksen, Finavia Oyj:n takaukset, poikkeusolojen vakuutustakuun vakuutuslaitoksille sekä taidenäyttelytakuut. Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määrällisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeusoloissa.

12.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,6 mrd. euroa 31.12.2024. Liikenneväylät muodostivat 41,9 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 49,3 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset 31.12. vuosina 2015—2024 (mrd. euroa)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Väylärakenteet ja maapohjat	19,6	19,8	19,9	20,1	20,0	20,2	20,3	20,4	20,4	20,6
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	22,7	23,1	23,1	24,7	25,0	25,6	25,8	26,9	27,4	25,8
Muu käyttöomaisuus	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1	2,3	2,4	2,4	2,6	2,9
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	44,1	44,7	44,8	46,8	47,1	48,1	48,5	49,8	50,5	49,3

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2024 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
2020	790	649	141	308	220	88	27	12	16	1 125	881	244
2021	589	681	-91	363	226	137	16	13	2	968	920	48
2022	571	688	-117	509	234	275	21	14	7	1 102	936	166

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2024 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Vuosi- poistot	Muutos	Inves- toinnit	Vuosi- poistot	Muutos	Inves- toinnit	Vuosi- poistot	Muutos	Inves- toinnit	Vuosi- poistot	Muutos
2023	511	702	-191	396	243	153	13	14	-1	920	959	-40
2024	777	712	66	419	257	162	10	15	-5	1 206	984	222
	14 033	14 477	-445	8 143	4 997	3 146	317	300	18	22 493	19 774	2 719

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta tieväyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 445 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit. Investointien ja poistojen negatiivista erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 3 146 milj. euroa ja vesiväylien 18 milj. euroa suuremmat kuin poistot.

12.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2019—2024 ja vastaavat tiedot ilman liikelaitosten tyttäriä alkuvuodelta 2025. Talousarviotalouden osalta investoinnit on laskettu kansallisuusomaisuuden, käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä niiltä osin, kun on tehty talousarviokirjaus. Poistoista ei tehdä talousarviokirjausta. Keskeneräiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten, vaihto-omaisuuden sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä oikaistuna tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitosten investoinnit ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen ilmoittamia rahamääräisiä investointeja.

Tarkasteluajanjaksolla vuosina 2019—2024, talousarviotalouden kokonaisinvestoinnit olivat vuosittain keskimäärin 2,0 mrd. euroa sekä rahastojen ja liikelaitosten yhteensä keskimäärin 1,1 mrd. euroa. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,5 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimakkaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitosten tekemien investointien määrä 2019—2024 ja 30.6.2025 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2019	2020	2021	2022	2023	2024	30.6.2025
KANSALLISOMAISUUS	12	15	18	28	39	41	18
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	97	73	69	84	90	96	43
AINEELLISET HYÖDYKKEET							

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitosten tekemien investointien määrä 2019—2024 ja 30.6.2025 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2019	2020	2021	2022	2023	2024	30.6.2025
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennusmaa- ja vesialueet)	15	20	18	16	14	13	5
Rakennukset ja rakennelmat	4	8	5	7	17	10	5
Rakenteet	837	1 028	957	1 072	907	1 173	310
Koneet ja laitteet	100	123	84	114	114	143	39
Kalusteet	2	2	2	2	3	3	1
Muut aineelliset hyödykkeet	0	0	0	0	0	0	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	28	51	47	154	84	242	252
Valmistus omaan käyttöön ¹⁾	176	197	179	174	181	178	42
Yhteensä	1 272	1 517	1 379	1 651	1 449	1 899	715

**KÄYTTÖOMAISUUSARVO-
PAPERIT JA MUUT PITKÄ-
AIKAISET SIOITUKSET**

Käyttöomaisuusarvopaperit	68	378	-428	7	113	-46	-296
Sijoitukset liikelaitoksiin	-	-	-	-	-	0	
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	-66	196	627	1 170	244	56	198
Pitkäaikaiset saamiset	184	237	256	-45	159	-69	94
Yhteensä	186	811	455	1 132	516	-59	-4

Talousarviotalous yhteensä	1 458	2 328	1 834	2 783	1 965	1 840	711
-----------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	------------

**TALOUSARVION ULKO-
PUOLISET VALTION RAHASTOT**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	30.6.2025
Valtion Eläkerahasto	154	-49	794	758	290	659	557
Huoltovarmuusrahasto	150	-91	388	-98	-67	36	33
Valtion asuntorahasto	-481	-425	-411	-356	-281	-279	0
Muut valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot	111	-178	5	109	1 572	997	124
Rahastot yhteensä	-66	-742	776	413	1 514	1 413	714

LIKELAITOSKONSERNIT²⁾

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	30.6.2025 ³⁾
Metsähallituskonserni	22	20	20	39	33	28	5
Senaatti-kiinteistöt konserni	311	435	411	503	665	728	315
Liikelaitoskonsernit yhteensä	311	456	431	542	698	756	320

Kaikki yhteensä	1 704	2 041	3 041	3 738	4 177	4 009	1 745
------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

¹⁾ Vuoden 2019 talousarvioesitykseen verrattuna laskelmaa on täydennetty lisäämällä investointeihin myös tieto valmistuksesta omaan käyttöön.

²⁾ Tiedot sisältävät liikelaitoskonsernien raportoimat rahamääräisten investointien määrät.

³⁾ 30.6.2025 Tiedossa ei ole mukana liikelaitosten tyttäriä.

12.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n, Neste Oyj:n ja SSAB:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo 31.12.2024 oli 7,6 mrd. euroa ja markkina-arvo 10,8 mrd. euroa. Markkina-arvo on kasvanut alkuvuodesta yhteensä 1,8 mrd. euroa ollen 4.8.2025 yhteensä 12,7 mrd. euroa. Isoin yksittäinen markkina-arvon parantuminen tapahtui Fortum Oyj:llä ollen 1,2 mrd. euroa, mutta myös Neste Oyj:n markkina-arvo palautui aiemmasta laskusta 0,5 mrd. euron verran.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2017—2024 ja 4.8.2025 (mrd. euroa)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	4.8.2025
Julkipisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	15,2	15,5	18,9	26,0	25,0	19,7	17,9	10,8	12,7
Julkipisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,7	5,1	5,1	5,5	5,7	5,8	7,6	7,6	7,6
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	9,5	10,4	13,8	20,5	19,3	13,9	10,3	3,2	5,1

12.7. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2025 - 85,0 (-76,1) mrd. euroa on rahastojen ja liikelaitosten positiivisten omien pääomien takia talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa -116,0 (-106,8) mrd. euroa olennaisesti pienempi.

Oman pääoman kehitys vuosina 2017—2024 ja 30.6.2025 (mrd. euroa)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	30.6.2025
Talousarviotalouden oma pääoma	-62,0	-61,2	-62,8	-75,5	-81,9	-86,6	-94,1	-106,8	-116,0
Rahastojen oma pääoma ¹⁾	27,4	27,5	28,0	28,1	29,5	29,4	29,5	29,5	29,8
Liikelaitoskonsernien oma pääoma ¹⁾	6,9	6,9	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1	7,3	7,1 ²⁾
Kokonaistaseen oma pääoma	-33,7	-32,8	-33,9	-46,5	-51,4	-56,2	-63,5	-76,1	-85,0

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitoskonsernien oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

²⁾ Vain liikelaitokset ilman tyttäriä

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarvion oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarvion tilinpäätökset ovat olleet alijäämäisiä vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2026

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	68 249 709 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	33 643 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot	26 480 000 000
02. Yhteisövero	5 783 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	336 000 000
04. Perintö- ja lahjaverot	1 034 000 000
06. Suurten konsernien täydennysvero	10 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	25 053 000 000
01. Arvonlisävero	23 736 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	1 098 000 000
03. Apteekkivero	219 000 000
08. Valmisteverot	6 666 000 000
01. Tupakkaverot	1 115 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 447 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	309 000 000

Osasto 12

07. Energiaverot	3 780 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 000 000
10. Muut verot	2 117 000 000
03. Autovero	270 000 000
05. Varainsiirtovero	671 000 000
06. Arpajaisvero	144 000 000
07. Ajoneuvovero	1 016 000 000
08. Jätevero	3 000 000
09. Kaivosmineraalivero	13 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	770 709 000
01. Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvan korvaus	620 000 000
04. Eräät viestinnän maksut	10 570 000
05. Eräät liikenteen maksut	26 400 000
06. Väylämaksut	87 600 000
09. Muut verotulot	5 410 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 450 000
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	8 656 000
12. Säteilytoimintaverot	2 833 000
13. Lupa- ja valvontaviraston valvontamaksut	3 790 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	10 259 424 000
23. Valtioneuvoston kanslia	50 000
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	25 713 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	1 046 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	24 667 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	170 675 000
10. Tuomioistuintulot	43 670 000
14. Oikeusapumaksutulot	3 911 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	33 344 000
20. Ulosottomaksut	87 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	103 907 000
98. EU:lta saatavat tulot	100 407 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	3 500 000

27. Puolustusministeriön hallinnonala	290 965 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	290 947 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	3 092 893 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	61 271 000
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 163 000
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 807 000
14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista	8 900 000
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	5 338 000
50. Siirto Valtion eläkerahastosta	2 493 749 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	395 505 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	18 570 000
60. Työturvallisuusmaksu	1 120 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	52 000 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 200 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	16 270 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	103 800 000
50. Rahoitusosuudet Opetushallituksen toimeenpanemiin ohjelmiin ...	87 100 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	12 700 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	1 041 200 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	537 005 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	460 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	116 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 512 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	45 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	3 800 000
44. Kalastonhoitomaksut	9 625 000
45. Riistanhoitomaksut	12 697 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 400 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	67 650 000
10. Hallinnonalan virastojen tulot	7 600 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	60 050 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	913 662 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	4 292 000
21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot	503 000 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	33 270 000
50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	290 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	83 100 000

Osasto 13

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	197 938 000
98. Valtionapujen palautukset	150 000 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	47 938 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	2 698 271 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
21. Valtion asuntorahoituksen tulot	2 697 315 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	806 000
39. Muut sekalaiset tulot	1 552 700 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	136 700 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	79 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	500 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000
20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	830 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	3 066 502 000
01. Korkotulot	177 102 000
05. Korot muista lainoista	27 580 000
07. Korot talletuksista	127 000 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	22 522 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2 710 000 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	2 260 000 000
02. Rahapelitoiminnan tuotto	450 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	15 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	15 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	164 400 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	164 400 000

Osasto 15

15. LAINAT	8 730 101 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	70 881 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	70 881 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	8 659 220 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	8 659 220 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

90 305 736 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21	€
21. EDUSKUNTA	148 171 000
01. Kansanedustajat	23 865 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	23 865 000
10. Eduskunnan kanslia	85 439 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	66 117 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 100 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	7 722 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies	9 638 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	9 638 000
30. Ulkopoliittinen instituutti	5 201 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 921 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	280 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	18 693 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 993 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	700 000
90. Eduskunnan muut menot	5 335 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	5 335 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	28 935 000
01. Tasavallan presidentti	160 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	160 000

Pääluokka 23

7

02. Tasavallan presidentin kanslia	28 775 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 775 000
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	550 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	1 950 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 500 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	9 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	238 842 000
01. Hallinto	196 100 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	151 818 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	15 743 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 039 000
21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 000 000
10. Omistajaohjaus	700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	34 566 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	34 566 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	4 336 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 336 000
90. Muut menot	3 140 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
50. Avustukset järjestöille (kiinteä määräraha)	400 000
66. Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	2 040 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 155 292 000
01. Ulkoasiainhallinto	293 065 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	245 316 000
02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)	24 860 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	1 046 000
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 843 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
10. Kriisinhallinta	74 465 000
20. Suomalaisen kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	53 080 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	17 485 000
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	3 900 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	601 442 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	456 739 000
68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v) ...	13 104 000
69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	56 869 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	69 730 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	186 320 000
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	1 938 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 820 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	500 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	151 562 000
67. Humanitaarinen katastrofiapu (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	500 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 242 950 000
01. Ministeriö ja hallinto	185 507 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 606 000
03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 319 000
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 588 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	13 943 000
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	19 470 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	63 510 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	13 614 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha) ..	457 000
10. Tuomioistuimet	378 280 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 108 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 420 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	353 752 000
15. Oikeuspalvelut	184 812 000
01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	104 402 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	80 410 000
20. Ulosotto	114 493 000
01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	114 493 000
30. Syyttäjät	66 128 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	66 128 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	310 056 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	310 056 000
50. Vaalimenot	3 674 000
01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	100 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	3 574 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 090 104 000
01. Hallinto	336 747 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 040 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 190 000
23. EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	8 522 000
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan oh- jelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	104 410 000
27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	24 905 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomäärära- ha)	168 300 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 780 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomail- le (arviomääräraha)	1 100 000
10. Poliisitoimi	1 097 008 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 019 807 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 333 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirto- määräraha 2 v)	3 868 000
20. Rajavartiolaitos	363 975 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	329 725 000
70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	34 250 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	103 024 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 330 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 294 000
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 400 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	4 000 000
40. Maahanmuutto	189 350 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	87 869 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	80 776 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	18 387 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 297 046 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	791 406 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 150 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	736 360 000
66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	33 896 000
10. Sotilaallinen maanpuolustus	5 439 615 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 622 026 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 452 994 000
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 354 600 000
50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	9 995 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	66 025 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)	66 015 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	41 840 216 000
01. Hallinto	213 832 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 341 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)	3 645 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 306 000
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	1 600 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	164 000 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 200 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	740 000
10. Verotus ja tulli	677 091 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	402 191 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	200 748 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 652 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	3 000 000

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	20 500 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	17 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	51 114 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 882 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 700 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	6 932 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	116 443 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 313 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 315 000
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	51 915 000
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	7 000 000
05. Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tuki (siirtomääräraha 2 v)	900 000
40. Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet	119 255 000
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	216 000
04. Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	117 599 000
05. Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 440 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	6 105 507 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	5 643 490 000
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	2 830 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	41 160 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	395 505 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	22 522 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	13 620 000
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	500 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 120 000
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	12 000 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	52 560 000
01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	22 360 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ...	30 200 000

Pääluokka 28

13

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	345 716 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	231 426 000
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	114 290 000
89. Hyvinvointialueiden rahoitus	27 139 863 000
31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)	27 138 863 000
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	1 000 000
90. Kuntien tukeminen	4 097 701 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	3 552 300 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	11 400 000
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	534 001 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	44 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	44 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 860 588 000
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 656 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 200 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	15 922 000
66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	10 000 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	10 000
68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korottamisesta (arviomääräraha)	10 100 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 783 000 000
88. Suomen osuus Euroopan vakausmekanismin pääomasta (arviomääräraha)	23 080 000
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	7 620 000
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	2 926 000
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	600 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	26 000

Pääluokka 29

**29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN
HALLINNONALA****8 933 725 000****01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot****465 696 000**

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 422 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 906 000
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 278 000
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	21 352 000
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 025 000
06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 025 000
07. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 419 000
08. Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 859 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 516 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	42 952 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	19 400 000
31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)	28 224 000
32. Eräät avustukset ja apurahat kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)	87 100 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000
51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 962 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	95 651 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 862 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 196 000

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö**902 499 000**

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 011 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	41 800 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	632 929 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	181 217 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	2 542 000

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus**1 413 379 000**

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 419 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	8 362 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 034 433 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	361 165 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	4 085 620 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	125 046 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 313 732 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	502 208 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	54 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 038 681 000
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	23 609 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	27 713 000
70. Opintotuki	1 290 760 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	250 300 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	906 260 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	40 000 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	94 200 000
80. Taide ja kulttuuri	547 484 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	23 047 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	22 446 000
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	576 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	9 185 000
31. Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	155 153 000
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	104 573 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (siirtomääräraha 2 v)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	22 678 000
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	83 151 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	19 443 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	31 276 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	68 432 000
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 683 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 249 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	40 000

Pääluokka 30

90. Liikuntatoimi	157 783 000
20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	726 000
30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	42 427 000
50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	114 630 000
91. Nuorisotyö	70 504 000
20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	712 000
30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)	7 627 000
50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	31 165 000
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)	31 000 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 553 065 000
01. Hallinto ja tutkimus	158 640 000
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 962 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	88 494 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 243 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	32 652 000
40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 050 000
66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 239 000
10. Maaseudun kehittäminen	440 046 000
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	110 000 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	40 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	10 600 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000 000
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)	3 576 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 123 000
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	26 992 000
55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 805 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 040 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	165 910 000

20. Maa- ja elintarviketalous	1 724 472 000
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 015 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha) .	10 268 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ...	350 000 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	526 200 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei- tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	265 016 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	463 815 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	11 005 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 336 000
49. Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirto- määräraha 3 v)	8 050 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 367 000
40. Luonnonvaratalous	175 647 000
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 512 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 815 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 268 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	6 136 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 541 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomäärära- ha 3 v)	3 800 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha) .	36 247 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 027 000
46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v) ...	41 074 000
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 697 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 625 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 332 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	18 723 000
64. Metsähallitus	7 007 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 007 000
70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	47 253 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 253 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomäärära- ha 2 v)	2 000 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 848 632 000
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	799 883 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 168 000
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	88 750 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	57 534 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 966 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	588 465 000
10. Liikenne- ja viestintäverkot	2 115 005 000
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 412 382 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v) ..	95 850 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	9 400 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	24 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	474 676 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	97 700 000
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	933 744 000
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 886 000
21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	107 324 000
22. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	4 612 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantaminen (arviomääräraha)	89 000 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	119 270 000
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (kiinteä määräraha)	593 652 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 348 831 000
01. Hallinto	698 125 000
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	36 847 000
02. Elinvoimakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	185 250 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	36 403 000
05. Innovaatio- ja tutkimuskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	70 684 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	21 381 000
07. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v) ..	12 954 000

Pääluokka 32

19

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 658 000
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 421 000
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 575 000
11. Huoltovarmuuskeduksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 668 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	5 600 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	49 072 000
40. Valtionavustus kestävää kasvu- ja elinkeinopolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	2 093 000
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	67 621 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	125 114 000
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	1 500 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	19 834 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	1 571 092 000
20. Energiatieteiden ja uusien energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	669 464 000
41. Energiatuki (arviomääräraha)	276 713 000
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	150 000 000
44. Suomen elpymis- ja palautumisvälineen mukainen investointituki vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (arviomääräraha)	55 354 000
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	20 900 000
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)	8 000 000
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	239 531 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	147 730 000
30. Työllisyys ja yrittäjyys	639 388 000
38. Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)	30 000
40. Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	6 221 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	4 000 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	3 700 000
46. Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (arviomääräraha)	2 400 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	33 460 000

Pääluokka 33

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	583 577 000
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	6 000 000
40. Yritysten erityisrahoitus	88 373 000
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	1 000 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	25 153 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	61 200 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	1 020 000
88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	351 853 000
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 109 000
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha) .	349 744 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	14 840 347 000
01. Hallinto	153 890 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 844 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 083 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 310 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 766 000
07. Sosiaaliturva-asoiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 731 000
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	8 527 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	21 355 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	37 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	6 274 000
02. Valvonta	54 990 000
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 767 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 601 000

Pääluokka 33

21

07. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 482 000
08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 140 000
03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	122 220 000
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	89 447 000
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	23 446 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	7 327 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 285 307 000
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 600 420 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	25 100 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 097 400 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	67 850 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	1 042 100 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	452 437 000
20. Työttömyysturva	2 067 684 000
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	25 484 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	597 000 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 445 200 000
30. Sairausvakuutus	1 756 800 000
50. Korvaukset rajat ylittävistä terveydenhuollosta (arviomääräraha) ..	2 000 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 754 800 000
40. Eläkkeet	5 522 300 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	66 700 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	846 300 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	593 400 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	32 300 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 200 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 969 400 000

50. Veteraanien tukeminen	89 250 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	600 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	2 300 000
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	35 550 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	400 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	400 000
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	50 000 000
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	331 350 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 550 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	40 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	89 890 000
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	15 200 000
35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	73 348 000
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	2 662 000
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 600 000
38. Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 500 000
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	41 100 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (kiinteä määräraha)	31 000 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	1 250 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 600 000
70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen	59 568 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	40 710 000
21. Terveystalvonta (siirtomääräraha 2 v)	430 000
22. Tartuntatautien talvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 650 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	918 000

Pääluokka 35

23

53. Valtion rahoitus pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 500 000
54. Valtionavustukset ruoka-aputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	128 400 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	112 600 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 300 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	500 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	14 000 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	268 588 000
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	268 588 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	493 514 000
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	86 171 000
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 451 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 260 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	11 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 025 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	135 778 000
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	3 040 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 540 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	4 830 000
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 235 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	47 649 000
61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	8 042 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	39 380 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 062 000
67. Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	271 565 000
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
33. Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)	4 650 000
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	3 700 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	6 985 000
57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v) ...	80 600 000
58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)	152 020 000
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000
95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha) ...	19 910 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	3 246 066 000
01. Valtionvelan korko	3 223 632 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	3 223 632 000
09. Muut menot valtionvelasta	22 434 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	22 434 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

90 305 736 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakioisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomääräran kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin päätösoasassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin päätösoasan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin päätösoasassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin päätösoasassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin päätösoasassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luvun tai momentin päätösosassa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin päätösosassa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin päätösosassa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrarahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötötyvuosina on maininta momentin päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomomenteilta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin päätösosassa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien päätösosat ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin päätösosassa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomaihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentiksi.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

- a) toimintamomentteja (numerotunnus 01—14) ja
- b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä
- c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamomenttia.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin päätososassa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahas- ta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, hyvinvointialueille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.

Momenteille on merkitty kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettavat valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsien suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäättöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muiden valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitett menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 68 250 milj. euroa vuonna 2026. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 1,5 % vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Verotulomomenttien kertymäärviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2026 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallitusohjelman mukaan hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi hallitus päätti julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi kevään 2024 kehysriihen yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Kevään 2025 kehysriihen ja syksyn 2025 talousarvioneuvottelun yhteydessä hallitus päätti useista verotoimista talouskasvun tukemiseksi sekä veronkiristyksestä kasvutoimien rahoittamiseksi ja julkisen talouden vahvistamiseksi.

Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään ja työtulovähennyksen lapsikohtaista korotusta kasvatetaan v. 2026. Ylin marginaaliveroaste alennetaan n. 52 prosenttiin ja tästä aiheutuvan verotuottomenetyksen pienentämiseksi ansiotuloverotuksen indeksitarkistus jätetään tekemättä niillä tulotasoilla, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu. Muilla tulotasoilla indeksitarkistus tehdään täysimääräisenä. Ylimpien marginaaliverojen alentamisen teknisestä to-

teutustavasta seuraavaa eläketulon verotuksen kiristymistä pienennetään lieventämällä eläketulon lisäveroa. Avainhenkilöiden lähdevero alennetaan 25 prosenttiin ja sen soveltamisalaa laajennetaan kotimaahan palaaviin Suomen kansalaisiin.

Lisäksi verotuloja vähentäviä veroperustemuutoksia ovat 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokannan alentaminen 13,5 prosenttiin sekä metsävähennyksen korottaminen. Lisäksi verotuloja vähentävät perintö- ja lahjaveroon tehtävät muutokset: perintö- ja lahjaveron alarajoja nostetaan ja perintöveron viivästyskoron korkomarginaalia alennetaan. Verotuottoja laskevat myös jo vuoden 2024 alusta voimaan tulleet perintöveron viivästyskoron lasku ja maksuajan pidennys sekä lisäkauppahinnan verotuksen lykkääminen kaupan toteutumishetkeen.

Lisäksi alennetaan liikennepolttoaineiden hiilidioksidiverokomponenttia. Nollapäästöisten työsuhteautojen verotuen voimassaoloa jatketaan vuoteen 2029 saakka ja sähköautojen sekä lataushybridien ajoneuvoverotusta korotetaan.

Verotuloja kasvattavat työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen, työhuonevähennyksen ja työsuhtepolkupyöräedun verovapauden poistaminen, osakevaihtojärjestelyjen avulla tehtävän osinkoverotuksen minimoimisen estäminen, kryptovarapalvelun tarjoajien tiedonantovelvollisuuden laajentaminen, yleisradiotoiminnan arvonlisäverokannan korotus, tupakka-, virvoitusjuoma- ja kaivosmineraaliveron korotukset sekä matkailuautojen käyttövoimaveron korotus. Tupakkaveron osalta korotetaan myös nikotiinipussien ja sähkösavuke-nesteiden veroa. Lisäksi poistetaan kaivostoiminnan sähköverotuki 1.1.2026 alkaen ja konesalien sähköverotuki 1.7.2026 alkaen. Viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien alkoholi-veroa korotetaan ja alkoholijuomien valmistevero indeksoidaan huomioiden aikaisemmin pääte-tyt väkevien alkoholijuomien korotukset.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämi-seksi.

Alla olevassa taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2026 voimaan tulevien veroperustemuutos-ten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperus-temuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pie-nempi kuin vuositasen vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2026 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2026	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— pieni- ja keskituloisten verotuksen keventäminen	-463	-505
— työtulovähennyksen lapsikorotuksen kasvattaminen	-83	-91
— työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi	-82	-89
— ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen	-506	-552

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2026 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2026	Vaikutus vuositasolla
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus (pl. kolme ylintä tuloluokkaa, rajauksen tuottovaikutus 185 milj. euroa vuositasolla)	-581	-634
— eläketulon lisäveron lieventäminen	-59	-64
— avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen ja soveltamisalan laajentaminen Suomeen palaaville	-7	-8
— metsävähennyksen korotus	-23	-31
— nollapäästöisten työsuhdeautojen verotuen jatkaminen	-9	-10
— työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen	123	134
— työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen	11	12
— työhuonevähennyksen poistaminen	22	44
— osakevaihtojärjestelyjen verotusta koskevat muutokset	19	22
— lisäkauppahinnan verotuksen lykkääminen kaupan toteutumishetkeen	-8	-15
— kryptovarapalvelun tarjoajien tiedonantovelvollisuuden laajentaminen	7	26
Yhteisövero		
— työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen	11	15
— metsävähennyksen korotus	-1	-1
Perintö- ja lahjavero		
— perintö- ja lahjaveron alarajan korotus	-41	-62
— perintöveron korkomarginaalin alentaminen	-19	-19
Arvonlisävero		
— alennetaan 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokanta 13,5 prosenttiin	-131	-159
— yleisradiotoiminnan arvonlisäverokannan korotus	16	19
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotus ¹⁾	13	50
— nikotiinipussien ja sähkösavukeneiden tupakkaveron korotus	10	30
— viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien alkoholiveron korotus	20	24
— alkoholiveron indeksointi	14	17
— virvoitusjuomaveron korotus	92	110
— liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alennus	-42	-50
— konesalien ja kaivostoiminnan sähköverotukien poisto	25	58
Muut verot ja veronalaiset tulot		
— kaivosmineraaliveron korotus	0	70
— sähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoverotuksen korotus	34	34
— matkailuautojen käyttövoimaveron korotus	11	11
— lisävastikkeen varainsiirtoverotuksen lykkääminen kaupan toteutumishetkeen	-2	-4

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2026 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2026	Vaikutus vuositasolla
Yhteensä	-1 629	-1 618
— josta verotuottoa lisäävät	428	676
— josta verotuottoa vähentävät	-2 057	-2 294

¹⁾ Veronkorotukset tulevat voimaan 1.1.2026 ja 1.7.2026. Vaikka veronkorotukset kasvattavat voimaan tulon jälkeen verotettujen tupakkatuotteiden veron määrää, vaikutus jää veronkorotusvuonna pienemmäksi, koska tupakkatuotteita luovutetaan verolliseen kulutukseen suuria määriä ennen veronkorotuksia matalammilla verotasoilla.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 TA + I LTA + II LTA	2026 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	32 713	33 446	33 643
Liikevaihtoon perustuvat verot	22 728	24 588	25 053
Valmisteverot	6 833	6 733	6 666
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 169	2 204	2 888
Yhteensä	64 442	66 971	68 250

Verotuksen kokonaistason vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2024	2025	2026
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,2	42,3	42,4
Valtio	25,3	25,3	25,0
Kunnat	5,1	5,0	5,0
Soturahastot	11,8	12,1	12,3
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,2	42,3	42,4
Välittömät verot ¹⁾	16,5	16,2	16,0
Tuotannon ja tuonnin verot	13,9	14,0	14,1
Sosiaalivakuutusmaksut	11,8	12,1	12,3

¹⁾ Sisältää perintö- ja lahjaveron.

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukien seuranta on tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä sekä laskentamenetelmistä ja saatavilla olevista laskenta-aineistoista. Verotukilaskelmien perustaksi Suomessa valittua normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi). Lainsäädännön muututtua normiverojärjestelmään on tehty viime vuosina joitain muutoksia. Verotukien raportointia ja esimerkiksi uusien tukien määrittelyä ohjaa verotukiraportoinnin ohjausryhmä. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyin verotulon periaatteella.

Noin kolmasosalle verotuista ei pystytä esittämään euromääristä arviota lainkaan ja osalle verotuista pystytään esittämään vain karkea suuruusluokka-arvio. Verotukien euromäärät saattavat muuttua vuodesta toiseen niihin tehtyjen lakimuutosten lisäksi myös veropohjan, laskentamenetelmien ja -aineistojen tai normijärjestelmän määrittelyssä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Uusia verotukia myös saatetaan tunnistaa ilman, että lainsäädäntöä on muutettu. Nämä asiat on huomioitava vertailtaessa verotukien vuosittaisia muutoksia.

Verotukien seuranta perustuu säännöskohtaiseen tarkasteluun, jossa kunkin säännöksen muodostamaa verotukea verrataan sen normiverojärjestelmässä valittuun vertailutasoon ja arvioidaan erikseen staattisesti ja riippumatta muista verotuista. Todellisuudessa verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Tukien päällekkäisyyden lisäksi tuet vaikuttavat hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Samasta syystä johtuen verotukien laskeminen yhteen ei anna todellista kuvaa siitä, kuinka paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteysvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet. Verotukien määrät kuvaavatkin ensisijaisesti verojärjestelmässä olevia erilaisia poikkeuksia normijärjestelmästä.

Tunnistettujen verotukien määrä vaihtelee hieman vuosittain, kun uusia verotukia tunnistetaan tai verotukia poistuu. Viime vuosina verotukia on tunnistettu yhteensä noin 200 kappaletta, joista noin neljäsosa on henkilöverotuksen verotukia ja noin viidesosa elinkeinoverotuksen verotukia. Verotukia kohdistuu kuitenkin laajasti kaikkiin verolajeihin. Tarkemmat kuvaukset verotuista löytyy kunkin verolajin momenttien selvitysosista. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista sekä tietoa verotukien määrittelyyn, laskentaan ja normijärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Verotuet 2026

Verotukia on määritelty vuodelle 2026 yhteensä 185 kappaletta. Verotukien lukumäärä vähenee vuotta aiemmasta konesalien sähköverotuen, energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen, nollapäästöisten työsuhteautojen verotusarvon alentamisen, työntekijöiden työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden ja työsuhdepolkupyörän verovapautuksen poiston myötä. Työnantajien työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistuminen muodostaa uuden verosanktion. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2026 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi verolaeiksi	11.01.01, 11.01.02 ja 11.10.05
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi raportoivien kryptovarapalvelun tarjoajien tiedonantovelvollisuudesta verotuksen alalla ja eräiden lakien muuttamisesta	11.01.01
Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta	11.01.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 46 ja 55 §:n muuttamisesta	11.01.01 ja 11.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perintö- ja lahjaverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	11.01.04
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 85 §:n ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b §:n muuttamisesta	11.04.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkaverolain muuttamisesta	11.08.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta	11.08.04
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta sekä virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta	11.08.05
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta	11.08.07
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	11.08.07
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivosmineraalilain muuttamisesta	11.10.09

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	32 713 131	33 809 000	33 643 000	-166 000	0
01. Ansio- ja pääomatuloverot	25 677 724	26 746 000	26 480 000	-266 000	-1
02. Yhteisövero	5 428 943	5 708 000	5 783 000	75 000	1
03. Korkotulojen lähdevero	304 561	406 000	336 000	-70 000	-17
04. Perintö- ja lahjaverot	1 257 680	949 000	1 034 000	85 000	9
(05.) Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero	44 224	—	—	—	0
06. Suurten konsernien täydennysvero	—	—	10 000	10 000	0
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	22 727 720	24 844 000	25 053 000	209 000	1
01. Arvonlisävero	21 558 029	23 591 000	23 736 000	145 000	1
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	963 253	1 053 000	1 098 000	45 000	4
03. Apteekkivero	206 438	200 000	219 000	19 000	10
08. Valmisteverot	6 832 943	6 372 000	6 666 000	294 000	5
01. Tupakkaverot	992 061	677 000	1 115 000	438 000	65
04. Alkoholijuomaverot	1 446 483	1 489 000	1 447 000	-42 000	-3
05. Virvoitusjuomaverot	217 345	222 000	309 000	87 000	39
07. Energiaverot	4 161 641	3 969 000	3 780 000	-189 000	-5
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	15 412	15 000	15 000	—	0
10. Muut verot	2 057 454	2 057 900	2 117 000	59 100	3
03. Autoverot	302 264	292 000	270 000	-22 000	-8
05. Varainsiirtoverot	575 649	604 000	671 000	67 000	11
06. Arpajaisverot	117 573	144 000	144 000	—	0
07. Ajoneuvoverot	1 059 576	998 900	1 016 000	17 100	2
08. Jäteverot	2 393	6 000	3 000	-3 000	-50
09. Kaivosmineraaliverot	0	13 000	13 000	—	0
19. Muut veronluonteiset tulot	111 077	146 250	770 709	624 459	427
01. Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvan korvaus	—	—	620 000	620 000	0
04. Eräät viestinnän maksut	15 073	10 570	10 570	—	0
05. Eräät liikenteen maksut	25 409	25 800	26 400	600	2
06. Väylämaksut	45 808	85 000	87 600	2 600	3
09. Muut verotulot	9 569	7 410	5 410	-2 000	-27
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 457	5 670	5 450	-220	-4
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	6 839	8 967	8 656	-311	-3

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
12. Säteilytoimintaverot	2 922	2 833	2 833	—	0
13. Lupa- ja valvontaviraston valvontamaksut	—	—	3 790	3 790	0
Yhteensä	64 442 325	67 229 150	68 249 709	1 020 559	2

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot*01. Ansio- ja pääomatuloverot*

Momentille arvioidaan kertyvän 26 480 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiportaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2023 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2026 verokertymästä perustuu vuosien 2024 ja 2025 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2024—2026. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2024 ja 2025 tehdyt ja vuodelle 2026 esitettävät muutokset, ennusteet vuoden 2026 verovähennyskelpoisista sosiaalivakuutusmaksuista sekä ennakkotiedot verovuoden 2024 verotuksen valmistumisesta.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy mm. arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2024 ennuste		2025 ennuste		2026 ennuste	
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%
Ansiotulot, mistä	164 973	3,3	169 401	2,7	175 390	3,5
— palkkatulot	110 712	2,4	113 812	2,8	119 047	4,6
— eläketulot	40 577	6,2	41 507	2,3	42 175	1,6
— työttömyysturvaetuudet	3 966	4,9	4 084	3,0	3 917	-4,1

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

	2024 ennuste milj. €	%	2025 ennuste milj. €	%	2026 ennuste milj. €	%
Veronalaiset tulot, taso ja muutos						
Pääomatulot, mistä	15 502	5,6	16 107	3,9	16 711	3,7
— luovutusvoitot	4 526	7,3	4 753	5,0	4 929	3,7
— osinkotulot	6 163	5,6	6 182	0,3	6 411	3,7

Kehysriihen 2025 päätöksen mukaisesti pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään 520 milj. eurolla vuonna 2026 ja työtulovähennyksen lapsikohtaista korotusta kasvatetaan 100 milj. eurolla. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti työtulovähennystä kasvatetaan 100 milj. eurolla. Ylin marginaaliveroaste alennetaan noin 52 prosenttiin ja tästä aiheutuvan verotuottomenetyksen pienentämiseksi ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus jätetään tekemättä niillä tulotasoilla, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu. Muilla tulotasoilla indeksitarkistus tehdään täysimääräisenä. Ylimpien marginaaliverojen alentamisen teknisestä toteutustavasta seuraavaa eläketulon verotuksen kiristymistä pienennetään lieventämällä eläketulon lisäveroa. Lisäksi ansio- ja pääomatuloveromomentin kertymään vaikuttavat useat muut veroperustemuutokset, jotka on lueteltu alla olevassa taulukossa.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2026 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2026	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuositason
Pieni- ja keskituloisten verotuksen keventäminen	-463	-505
Työtulovähennyksen lapsikorotuksen kasvattaminen	-83	-91
Työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi	-82	-89
Ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen	-506	-552
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus (pl. kolme ylintä tuloluokkaa, rajauksen tuottovaikutus 185 milj. euroa vuositasolla)	-581	-634
Eläketulon lisäveron lieventäminen	-59	-64
Avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen ja soveltamisalan laajentaminen Suomeen palaaville	-7	-8
Metsävähennyksen korotus	-23	-31
Nollapäästöisten työsuhdeautojen verotuen jatkaminen	-9	-10
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen	123	134
Työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen	11	12
Työhuonevähennyksen poistaminen	22	44
Osakevaihtojärjestelyjen verotusta koskevat muutokset	19	22
Lisäkauppahinnan verotuksen lykkääminen kaupan toteutushetkeen	-8	-15
Kryptovarapalvelun tarjoajien tiedonantovelvollisuuden laajentaminen	7	26
Yhteensä	-1 639	-1 761
— josta verotuottoa lisäävät	182	238
— josta verotuottoa vähentävät	-1 821	-1 999

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2024—2026 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2024 ennuste	2025 ennuste	2026 ennuste
Progressiivinen tulovero	21 195	21 400	21 461
Pääomatulovero	3 569	3 663	3 823
Yleisradiovero	568	549	552

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2026 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	25 359
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	569
Yleisradiovero	552
Yhteensä	26 480

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin lähdeveroennusteen ja pääomatuloennusteen epävarmuuksista sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuista. Lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti johtuen mm. aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista, ja siihen liittyvien alasuuntaisten riskien merkitys on korostumassa. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietaa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2026 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2023. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoida.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 45 verotukea, joista 34:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennys, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotuottoja yhteensä noin 23 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muo-

dostuvan verotuen, 5 mrd. euroa) v. 2026. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 20 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattavat vuonna 2026 ansiotuloverotuksen indeksitarkistukseen liittyvä työtulovähennyksen korotus, työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi sekä ylimpien marginaaliverojen alentamisen yhteydessä, työtulovähennyksen lapsikorotuksen kasvattaminen, avainhenkilöiden verotuksen keventäminen, työsuhdetäyssähköautojen verotuen voimassaolon jatkaminen sekä metsävähennyksen korottaminen. Verotukien lukumäärää sekä euromäärää pienentävät työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden sekä työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2024—2026 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2024	2025	2026
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 635	3 755	3 845
Työtulovähennys	4 135	6 510	6 725
Kotitalousvähennys	500	350	360
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	170	175	0
Eläketulovähennys	2 460	2 355	2 345
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	50	45	40
Lapsilisien verovapaus	485	485	485
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	1 025	1 025	1 025
Listamattomien yhtiöiden osinkojen markkinakorkoa suurempi tuotto prosentti	505	540	550
Yrittäjävähennys	130	130	135
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	5 000	5 000	5 000
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkarvio)	2 500	2 500	2 500
Muut	2 252	322	348
Yhteensä	22 847	23 192	23 358
2026 talousarvio		26 480 000 000	
2025 II lisätalousarvio		-98 000 000	
2025 talousarvio		26 746 000 000	
2024 tilinpäätös		25 677 724 023	

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 5 783 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2026 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2023. Arvio verovuoden 2026 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2024 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2025 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpiä veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulostietojen voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2023	2024 ennuste	2025 ennuste	2026 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	-4,3	1,2	4,0	3,2
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	7 355	7 127	7 400	7 884
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	76,09	76,31	76,35	77,16

Kevään 2025 kehysriihessä tehtyjen päätösten mukaisesti yhteisöverotuloja kasvattaa vuonna 2026 työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeuden poistaminen. Yhteisöverotuloja pienentää metsävähennyksen korottaminen.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy noin 35 milj. euroa vuosisatasolla.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoituna. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmis-

tumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2026 kertyy vielä veroja verovuodelta 2025 sekä aikaisemmilta verovuosilta.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2026

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2027	545
— verovuodelta 2026	6 016
— verovuodelta 2025	970
— aikaisemmilta verovuosilta	20
Yhteensä	7 551
— josta valtion osuus	5 783

Yhteisöjen tuloverotuksessa on vuodelle 2026 luokiteltu 30 verotukea tai -sanktiota, joista 10:lle verotuelle voidaan esittää arvio verotuen suuruudesta. Nämä verotuet on esitetty alla olevassa taulukossa. Lisäksi työnantajien työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistuminen muodostaa vuonna 2026 uuden verosanktion. Verotuet määritellään poikkeuksiksi normijärjestelmästä eikä kaikilla verotuilla ole ensisijaisesti taloudelliseen tukemiseen liittyviä tavoitteita. Verotukien vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista erillään, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jaksotusluonteisille verotuilla arvio voidaan esittää joko verovelan korkona tai verovuositason vaikutuksena; ks. Verotuet Suomessa 2009 -raportti (VATT 2010). Verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Arvio yhteisöveromomentin verotuista (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2024	2025	2026
Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus	130	132	134
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon poistaminen ¹⁾	161	152	154
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmävähenys	35	50	50
Luottotappiovarauksen vähennyskelpoisuus ¹⁾	37	39	40
Tonnistovero	13	22	23
Asuintalovaraus ¹⁾	13	13	14
Lisävastuuvakuutusvaraus ¹⁾	13	13	14
Tutkimusyhteistyön lisävähennys	5	5	5
Takuuvaraus ¹⁾	4	4	4
Elokuvatuottajien tuotantotuen verovapaus	3	3	3

¹⁾ Veroluoton korko.

2026 talousarvio	5 783 000 000
2025 II lisätalousarvio	-226 000 000
2025 I lisätalousarvio	-134 000 000
2025 talousarvio	5 708 000 000
2024 tilinpäätös	5 428 942 812

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 336 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1341/1990). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2024 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 110 mrd. euroa ja niiden keskiporko oli n. 1,22 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskiporkon arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti.

Korkotulojen lähdeveron veropohjan keskeisten tekijöiden arvioitu kehitys

	2024 toteutuma	2025 ennuste	2026 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	0,0	3,7	3,0
Kotitalouksien talletusten keskiporko, %	1,31	0,89	0,71
2026 talousarvio			336 000 000
2025 talousarvio			406 000 000
2024 tilinpäätös			304 560 629

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 034 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaverosteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Vuonna 2026 perintö- ja lahjaveron kertymää pienentää vuoden alusta voimaantuleva perintö- ja lahjaveron alarajojen nosto sekä perintöveron viivästyskoron korkomarginaalin alentaminen. Verotuettoja laskevat myös jo vuoden 2024 alusta voimaan tulleet perintöveron viivästyskoron laske ja maksuajan pidennys.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdo-shuojennuksen määräksi arvioidaan n. 180 milj. euroa vuonna 2026.

2026 talousarvio	1 034 000 000
2025 II lisätalousarvio	95 000 000
2025 talousarvio	949 000 000
2024 tilinpäätös	1 257 679 516

06. Suurten konsernien täydennysvero

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin suurten konsernien vähimmäisverosta (1308/2023). Vero peritään suurten monikansallisten ja suurten kotimaisten konsernien ylijäämävoitosta. Täydennysverolla varmistetaan, että ylijäämävoittoon kohdistuu vähintään 15 prosentin vähimmäisverokannan tasoinen verorasitus.

2026 talousarvio	10 000 000
------------------	------------

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 23 736 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Yleistä arvonlisäverokantaa korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin 1.9.2024. Vuoden 2025 alussa alennettuun 10 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvat tuotteet ja palvelut siirtyivät 14 prosentin kantaan. Yleisradiotoiminta siirtyy korkeampaan arvonlisäverokantaan vuoden muita hyödykkeitä myöhemmin, joten vuonna 2026 alimpaan 10 prosentin kantaan jäävät pelkästään sanoma- ja aikakauslehdet. Inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja lasten vaipat siirtyivät yleisestä kannasta 14 prosentin kantaan 1.1.2025. Samalla arvonlisäverotuksen alarajahuojennus poistui ja vähäisen liiketoiminnan rajaa korotettiin 15 000 eurosta 20 000 euroon. Vuonna 2026 alennettu 14 prosentin kanta kevenee puolella prosenttiyksiköllä ja on jatkossa 13,5 prosenttia.

Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 66 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerätyvät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkiseen sektoriin luetavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtion budjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen ter-

veydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoja tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2024	2025 ennuste	2026 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	-0,6	0,8	3,4
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan väli- tuotekäyttö	3,9	2,3	-0,6
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	0,9	2,0	3,7

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion kirjanpitoyksiköiden suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille ja hyvinvointialueille palautettu arvonlisävero, joka oli vuonna 2024 noin 4,1 mrd. euroa.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 talousarvio	2026 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	37 658	40 056	40 731
Tullin nettokertymä	33	34	35
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	119	130	131
Verohallinnon maksamat palautukset	-16 252	-16 629	-17 161
Yhteensä	21 558	23 591	23 736

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eria sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojoennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 21 verotukea vuonna 2026.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2024	2025	2026
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %, 13,5 % 2026)	1 624	1 764	1 892
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %, 13,5 % 2026)	745	841	918
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %, 14 % 2025, 13,5 % 2026)	503	383	402
Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (10 % 2024, 14 % 2025, 13,5 % 2026)	206	162	176

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2024	2025	2026
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 % 2024, 14 % 2025, 13,5 % 2026)	133	105	114
Muut verotuet	693	572	583
Yhteensä	3 904	3 827	4 085

2026 talousarvio	23 736 000 000
2025 II lisätalousarvio	-272 000 000
2025 talousarvio	23 591 000 000
2024 tilinpäätös	21 558 029 290

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 098 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutusentottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vakuutusmaksuveron verokantaa korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin syyskuussa vuonna 2024.

2026 talousarvio	1 098 000 000
2025 talousarvio	1 053 000 000
2024 tilinpäätös	963 252 863

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 219 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Vuonna 2026 apteekkiverot vahvistetaan vuoden 2025 liikevaihdon perusteella, josta on tehty lain mukaiset vähennykset.

2026 talousarvio	219 000 000
2025 II lisätalousarvio	16 000 000
2025 talousarvio	200 000 000
2024 tilinpäätös	206 437 577

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 115 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 10,51 senttiä kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 38,96 senttiä kappaletta kohti. Siikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 14,66 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 38,96 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 12,27 senttiä grammalta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi kääritäväästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 8,93 senttiä grammalta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 30,21 senttiä grammalta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukeneiteiden vero on 30 senttiä millilitralta ja kuumennettavien tupakkatuotteiden vero 30 senttiä grammalta. Muiden kuin nestemäisten savuttomien nikotiinituotteiden vero on 10 senttiä grammalta ja lisäksi 10 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 14 senttiä grammalta.

Tupakkaveroa korotetaan ns. perinteisteisten tupakkatuotteiden osalta vuonna 2024 tehdyn päätöksen mukaisesti puolivuositain vuosina 2026 ja 2027. Lisäksi vuonna 2026 korotetaan nikotiinipussien ja sähkösavukeneiteiden veroa. Vuonna 2024 toteutettu korotus siirsi verotuottoa vuodelta 2025 vuodelle 2024, koska tupakkatuotteita varastoidaan eli luovutetaan verolliseen kuluutukseen suuria määriä ennen veronkorotuksia matalammilla verotasoilla ja marraskuussa tehdystä veronkorotuksesta johtuen näistä luovutuksista kertyi veroa valtion budjettiin jo vuoden 2024 puolella. Vastaavasti veronkorotuksen jälkeen verolliset luovutukset jäivät odotetusti pieniksi, jolloin vuoden 2025 verotuotto jää pienemmäksi.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 talousarvio	2026 esitys
Savukkeet	730	485	770
Muut tupakkatuotteet	262	192	345
Yhteensä	992	677	1 115

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2026 talousarvio	1 115 000 000
2025 I lisätalousarvio	361 000 000
2025 talousarvio	677 000 000
2024 tilinpäätös	992 061 214

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 447 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetaan lakiin (1471/1994). Veron määrä on esimerkiksi väkevien alkoholijuomien osalta 55,50 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 41,62 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 36,48 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 36,20 euroa.

Viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien veroa korotetaan vuonna 2026. Lisäksi alkoholivero indeksoidaan vuodesta 2026 lähtien.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Alkoholiveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 talousarvio	2026 esitys
Olut	582	584	573
Miedot käymisteitse valmistetut juomat	65	71	62
Viinit	248	252	278
Välituotteet	12	12	10
Etyyialkoholi	539	570	523
Yhteensä	1 446	1 489	1 447

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrän arvioidaan olevan n. 17 milj. euroa vuonna 2026.

2026 talousarvio	1 447 000 000
2025 talousarvio	1 489 000 000
2024 tilinpäätös	1 446 482 968

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 309 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverosta annettuun lakiin (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 13 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 32 senttiä litralta valmista juomaa soke-ripitoisilla juomilla.

Virvoitusjuomaveroa korotetaan vuonna 2026 ja samalla toteutetaan veron porrastaminen kuu-teen veroluokkaan vuonna 2023 hyväksytyn lain mukaisesti. Lisäksi toteutetaan ne muutokset,

jotka Euroopan komissio totesi valtiontukitarkastelun yhteydessä välttämättömiksi, jotta virvoitusjuomaverolaki on kaikilta osin valtiontukisäännösten mukainen.

Verotukena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2026 talousarvio	309 000 000
2025 talousarvio	222 000 000
2024 tilinpäätös	217 345 379

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 780 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:n laatimaa liikenteen kasvihuonekaasujen ennustetta ja työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta.

Vuoden 2026 verotuloihin vaikuttaa liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alennus sekä kone- ja kaivostoiminnan sähköveronalennusten poisto.

Energiaverojen veropohjien arvioitu kehitys (%)

	2024 tilinpäätös	2025 ennuste	2026 ennuste
Moottoribensiini	2,6	-1,0	-3,1
Dieselöljy	-1,7	-2,6	-3,0
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne., konesalit ja kaivos-toiminta v. 2026 alkaen)	3,7	-0,5	7,4
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit v. 2025 asti)	6,5	9,4	-2,8
Muut (mm. kevyt polttoöljy, raskas polttoöljy, maakaasu, biokaasu, kivihiili, polttoturve, nestekaasu)	8,9	-16,3	-6,0

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2025 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	71,77
Dieselöljy, snt/l	54,70
Kevyt polttoöljy, rikitön, snt/l	27,58
Raskas polttoöljy, snt/kg	30,54
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit), snt/kWh	0,063

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2025 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Kivihiili, €/t	220,44
Maakaasu, €/MWh	23,354
Nestekaasu, snt/kg	31,49
Polttoturve, €/MWh	5,70

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 talousarvio	2026 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 210	1 167	1 143
Diesel ¹⁾	1 364	1 324	1 212
Sähkö	925	920	963
Muut	663	558	462
Yhteensä	4 126	3 969	3 780

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea vuonna 2025. Vuonna 2026 verotukien määrä pienenee kahdella konesalien verotuen poistumisen sekä energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen poistumisen myötä. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosi-
muutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muutoksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2024	2025	2026
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	665	648	627
Raideliikenteen dieselmootoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	9	9	9
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	414	414	414
Turpeen alempi verokanta ²⁾	51	35	32
Turpeen verottoman käytön yläraja	46	46	46
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	440	440	440
Jätteenpolton verottomuus	34	34	34
CHP-laitosten verotuki	49	35	16
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä lämpöpumppujen, konesalien ym. sähkön alempi verokanta	792	866	865
Raideliikenteen sähkön verottomuus	16	16	16
Liikenteessä käytetyn sähkön normia alempi verokanta ¹⁾	37	51	69

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2024	2025	2026
Liikenteessä käytetyn kaasun normia alempi verokanta ¹⁾	22	25	28
Biokaasun verotuki lämmityskäytössä	2	5	5

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimaver.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 44 milj. euroa vuonna 2026. Edellä mainittu verotuki kuuluu menomomentille 28.91.41 eikä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

2026 talousarvio	3 780 000 000
2025 talousarvio	3 969 000 000
2024 tilinpäätös	4 161 641 430

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistetuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2026 likimain vuoden 2025 tasolla.

2026 talousarvio	15 000 000
2025 talousarvio	15 000 000
2024 tilinpäätös	15 411 950

10. Muut verot**03. Autovero**

Momentille arvioidaan kertyvän 270 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (777/2020). Autovero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön ja sen hinnan perusteella. Autoveroprosentti vaihtelee 0—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Autot, joiden käyttövoimana on yksinomaan sähkö tai vety, on vapautettu autoverosta 1.10.2021 lähtien. Pakettiautojen verotus

vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaismassan perusteella.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Uusien autojen rekisteröintimäärän ennustetaan hieman palautuvan vuonna 2026 viime vuosien matalalta tasolta, mutta samalla sähköautojen myyntiosuuden kasvun sekä polttomoottoriautojen päästötasojen laskun myötä keskimääräisen autoveron määrän oletetaan alenevan.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2024		2025 ennuste		2026 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	74 000	2 500	74 000	2 100	84 000	1 800
Käytetyt henkilöautot	43 000	1 500	44 000	1 400	44 000	1 300

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 talousarvio	2026 esitys
Henkilöautot	243	224	208
Pakettiautot	46	53	47
Moottoripyörät	12	14	14
Muut ajoneuvot	1	1	1
Yhteensä	302	292	270

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2024	2025	2026
Invalidien autoverotuki	1	1	1
Pelastusautojen, sairausautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	160	160	160
2026 talousarvio		270 000 000	
2025 talousarvio		292 000 000	
2024 tilinpäätös		302 264 080	

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 671 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2026 varainsiirtoveron määrä on 3 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osaakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosa-

keyhtiön ja kiinteistöyhtiön sekä muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,5 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen mm. veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2026 asunto-osakekaupan arvo nousisi 6,4 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 6,4 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2—6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Kevään 2025 kehysriihessä tehdyn päätöksen mukaisesti varainsiirtoveron tuottoa alentaa vuonna 2026 voimaantuleva muutos, jonka mukaan lisävastikkeen varainsiirtoverotus lykätään siihen verovuoteen, jona saatavan peruste lopullisesti vahvistuu. Lisäksi varainsiirtoveron tuottoa alentaa lakimuutos, jolla estetään osinkoverotuksen minimoiminen keinotekoisia osakejärjestelyjä hyödyntäen.

Kunnan tai kuntayhtymän yhtiöittäessä hyvinvointialueelle vuokraamiaan sote- tai pelastustoimen käytössä olleita toimitiloja vuoden 2030 loppuun mennessä vastaanottavan yhtiön ei ole maksettava siirroista varainsiirtoveroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöjen varainsiirtoverovapaus pienentää varainsiirtoverosta valtiolle kertyvien verotulojen määrää verrattuna siihen, että verovapautta ei toteutettaisi ja yhtiöittämisistä olisi maksettava varainsiirtovero. Määräaikaisen, vuoden 2030 loppuun saakka voimassa olevan lain mukaisen verovapauden vaikutus varainsiirtoveron kertymään riippuu siitä, mille verovuodelle yhtiöittämiset ajoittuvat.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 9 verotukea, joista yhdelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävin varainsiirtoverotuksen verotuki on se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopapereiden kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävin verotuki (milj. euroa)

	2024	2025	2026
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 000	2 000	2 000

2026 talousarvio	671 000 000
2025 talousarvio	604 000 000
2024 tilinpäätös	575 648 662

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 144 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

2026 talousarvio	144 000 000
2025 talousarvio	144 000 000
2024 tilinpäätös	117 572 788

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 016 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaismassaan. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Henkilö- ja pakettiautojen keskimääräisen perusveron määrä (euroa vuodessa)

	2024	2025 ennuste	2026 ennuste
Henkilöautot	187	176	176
Pakettiautot	307	286	253

Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuville, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimaveron on kiinteä ja polttoaineen verotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Täyssähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoverotusta sekä matkailuautojen käyttövoimaveron korotetaan 1.1.2026 alkavilta veropäiviltä.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 talousarvio	2026 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	522	476	490
— pakettiautot	110	99	89
Käyttövoimavero			
— henkilöautot	322	319	332
— pakettiautot	34	33	34
— kuorma-autot	59	59	58
Maksutapalisä	13	13	13
Yhteensä	1 060	999	1 016

Ajoneuvoverotukseen sisältyvien verotukien yhteismääräksi arvioidaan 16 milj. euroa. Merkittäv in verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta, jonka suuruudeksi arvioidaan 13 milj. euroa.

2026 talousarvio	1 016 000 000
2025 talousarvio	998 900 000
2024 tilinpäätös	1 059 575 961

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Jäteveroa suoritetaan lain verotaulukossa mainitusta kaatopaikalle toimitetusta hyödyntämiskelpoisesta jätteestä. Jäteveron määrä on 80 euroa tonnilta jätettä.

2026 talousarvio	3 000 000
2025 talousarvio	6 000 000
2024 tilinpäätös	2 392 850

09. Kaivosmineraalivero

Momentille arvioidaan kertyvän 13 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu kaivosmineraaliverolakiin (314/2023). Veroa maksetaan Suomessa louhituista, kaivoslaissa tarkoitetuista kaivosmineraaleista. Metallimalmien vero on 0,6 % kaivosmineraalin sisältämän metallin verotusarvosta ja muiden kaivosmineraalien vero on 0,20 euroa tonnilta malmia tai hyötykiveä. Kaivosmineraaliveroa korotetaan vuoden 2026 alusta, mutta korotuksesta kertyy verotuottolisäystä vasta vuonna 2027. Samalla muutetaan verotuoton jakoa kuntien ja valtion välillä.

Kullanhuuhdonnan yhteydessä löydetty kaivosmineraalit on rajattu kaivosmineraaliveron ulkopuolelle, mikä muodostaa verotuen.

2026 talousarvio	13 000 000
2025 talousarvio	13 000 000
2024 tilinpäätös	—

19. Muut veronluonteiset tulot

01. Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvan korvaus

Momentille arvioidaan kertyvän 620 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvasta maksama korvaus.

2026 talousarvio	620 000 000
------------------	-------------

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 570 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 400 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014).

Postitoiminnan valvontamaksu 1 300 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 270 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009).

Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 970 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 200 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3 500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun.

Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2026 talousarvio	10 570 000
2025 talousarvio	10 570 000
2024 tilinpäätös	15 073 496

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 26 400 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 9 100 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 400 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 9 900 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.51 määrärahan mitoituksessa.

2026 talousarvio	26 400 000
2025 talousarvio	25 800 000
2024 tilinpäätös	25 408 850

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 87 600 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

2026 talousarvio	87 600 000
2025 talousarvio	85 000 000
2024 tilinpäätös	45 807 876

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 410 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Lisäksi momentille tuloutetaan Ahvenanmaan valtionviraston perimät alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.05.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätiön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

2026 talousarvio	5 410 000
2025 talousarvio	7 410 000
2024 tilinpäätös	9 569 113

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 5 450 000 euroa.

Selvitysosa: Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksutulojen arvioidaan olevan 5 240 000 euroa vuonna 2026. Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensatioalueista (490/2013). Kaikki syöttötariffijärjestelmässä olevat voimalat ovat jo tuulivoimamaksunsa suorittaneet. Vuonna 2026 tuulivoimamaksuja kerätään 210 000 euroa. Niitä kertyy preemiojärjestelmään hyväksytyiltä voimaloilta ja ilman valtion tukia rakennetuilta voimaloilta.

2026 talousarvio	5 450 000
2025 talousarvio	5 670 000
2024 tilinpäätös	5 457 276

11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 8 656 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakausviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2026 talousarvio	8 656 000
2025 talousarvio	8 967 000
2024 tilinpäätös	6 838 700

12. Säteilytoimintaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 833 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

2026 talousarvio	2 833 000
2025 talousarvio	2 833 000
2024 tilinpäätös	2 921 850

13. Lupa- ja valvontaviraston valvontamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 790 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan Lupa- ja valvontaviraston perimät alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) mukaiset vuotuiset valvontamaksut.

Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.04.

2026 talousarvio

3 790 000

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
23. Valtioneuvoston kanslia	719	50	50	—	0
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	719	50	50	—	0
24. Ulkomministeriön hallinnonala	44 620	33 319	25 713	-7 606	-23
20. Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen vuokratulot	811	891	1 046	155	17
99. Ulkomministeriön hallinnonalan tulot	43 809	32 428	24 667	-7 761	-24
25. Oikeusministeriön hallinnonala	173 253	166 755	170 675	3 920	2
10. Tuomioistuintulot	43 692	39 750	43 670	3 920	10
14. Oikeusapumaksutulot	3 281	3 911	3 911	—	0
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	32 696	33 344	33 344	—	0
20. Ulosottomaksut	90 615	87 000	87 000	—	0
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 968	2 750	2 750	—	0
26. Sisäministeriön hallinnonala	202 756	100 774	103 907	3 133	3
98. EU:lta saatavat tulot	166 284	97 274	100 407	3 133	3
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	36 472	3 500	3 500	—	0
27. Puolustusministeriön hallinnonala	176 023	167 323	290 965	123 642	74
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalti- maksuista	18	18	18	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	176 005	167 305	290 947	123 642	74
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 840 523	2 949 308	3 092 893	143 585	5
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	66 076	63 962	61 271	-2 691	-4
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	26 058	25 224	24 163	-1 061	-4
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	14 890	14 414	13 807	-607	-4
14. Tulot positiivisen luotto-tietorekisterin käyttö-maksuista	5 201	9 750	8 900	-850	-9
20. Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen eräät tulot	6 525	7 450	5 338	-2 112	-28
50. Siirto Valtion eläke-rahastosta	2 274 083	2 354 595	2 493 749	139 154	6
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke-menojen hyvitykset	352 243	374 113	395 505	21 392	6
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	15 789	19 420	18 570	-850	-4
60. Työturvallisuusmaksu	1 112	1 010	1 120	110	11
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	45 976	52 000	52 000	—	0
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 895	1 400	2 200	800	57
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	30 676	25 970	16 270	-9 700	-37
29. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonala	151 127	40 000	103 800	63 800	160
50. Rahoitusosuudet Opetus-hallituksen toimeen-panemiin ohjelmiin	—	—	87 100	87 100	0
70. Opintotukitoiminnan tulot	116 898	36 000	12 700	-23 300	-65
99. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonalan muut tulot	34 229	4 000	4 000	—	0
30. Maa- ja metsätalous-ministeriön hallinnonala	834 721	899 611	1 041 200	141 589	16
01. EU:n maataloustuki-rahastosta saatavat tulot	529 408	535 005	537 005	2 000	0

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	262 328	320 000	460 000	140 000	44
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	7 473	10 000	10 000	—	0
04. EU:lta saatavat muut tulot	120	290	116	-174	-60
40. Vesioikeudelliset kala- talousmaksut	3 512	3 582	3 512	-70	-2
41. Tenojoen kalastuslupa- maksut	42	45	45	—	0
42. Hirvieläinten metsästys- maksut	3 661	3 590	3 800	210	6
44. Kalastonhoitomaksut	9 625	9 920	9 625	-295	-3
45. Riistanhoitomaksut	12 617	12 779	12 697	-82	-1
99. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan muut tulot	5 934	4 400	4 400	—	0
31. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	67 016	24 650	67 650	43 000	174
10. Hallinnonalan virastojen tulot	57 676	24 600	7 600	-17 000	-69
99. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonalan muut tulot	9 340	50	60 050	60 000	120000
32. Työ- ja elinkeino- ministeriön hallinnonala	967 022	986 055	913 662	-72 393	-7
20. Turvallisuus- ja kemikaali- viraston tulot	4 343	3 535	4 292	757	21
21. Päästöoikeuksien huuto- kauppatulot	408 592	556 000	503 000	-53 000	-10
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	36 628	33 270	33 270	—	0
50. EU:n alue- ja rakenne- politiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	333 913	269 000	290 000	21 000	8
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	183 545	124 250	83 100	-41 150	-33
33. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	223 552	214 538	197 938	-16 600	-8
(02.) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 728	1 850	—	-1 850	-100
(03.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	1	100	—	-100	-100
98. Valtionapujen palautukset	150 446	158 200	150 000	-8 200	-5

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
99. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan muut tulot	71 377	54 388	47 938	-6 450	-12
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	503 169	211 180	2 698 271	2 487 091	1178
10. Korvaukset ympäristö- vahinkojen torjuntatoimista	0	150	150	—	0
(20.) Siirto Valtion asunto- rahastosta	502 700	210 224	—	-210 224	-100
21. Valtion asuntorahoituksen tulot	—	—	2 697 315	2 697 315	0
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	469	806	806	—	0
39. Muut sekalaiset tulot	1 575 674	1 011 000	1 552 700	541 700	54
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksu- seuraamuksista	153 091	136 000	136 700	700	1
02. Verotukseen liittyvät korko- tulot	133 411	79 000	79 000	—	0
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	1 046 422	300 000	500 000	200 000	67
10. Muut sekalaiset tulot	15 045	7 000	7 000	—	0
20. Elpymis- ja palautumistuki- välineen tulot	227 705	489 000	830 000	341 000	70
Yhteensä	7 760 174	6 804 563	10 259 424	3 454 861	51

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettotutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2026 talousarvio	50 000
2025 talousarvio	50 000
2024 tilinpäätös	719 133

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 046 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat olleet ulkoministeriön omistajahallinnassa 1.1.2017 alkaen. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asunto-loineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2026 talousarvio	1 046 000
2025 talousarvio	891 000
2024 tilinpäätös	810 984

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 24 667 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 13 104 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.68.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	8 550 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	13 104 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	2 513 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	24 667 000

2026 talousarvio	24 667 000
2025 II lisätalousarvio	1 805 000
2025 talousarvio	32 428 000
2024 tilinpäätös	43 808 706

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 43 670 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	43 666	39 735	43 655
— muut tuotot	26	15	15
Tuotot yhteensä	43 692	39 750	43 670
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	37 824	38 000	40 000
— osuus yhteiskustannuksista	71 426	71 000	73 000
Kustannukset yhteensä	109 250	109 000	113 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-65 558	-69 250	-69 330
Kustannusvastaavuus, %	40	36	39

2026 talousarvio	43 670 000
2025 talousarvio	39 750 000
2024 tilinpäätös	43 692 499

14. Oikeusapumaksutulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 3 911 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusapulakiin (257/2002), lakiin Oikeuspalveluvirastosta (1133/2023) ja valtioneuvoston asetukseen oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

2026 talousarvio	3 911 000
2025 talousarvio	3 911 000
2024 tilinpäätös	3 280 965

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 33 344 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	32 696	33 344	33 344
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 784	16 000	16 000
— osuus yhteiskustannuksista	24 123	23 000	23 000
Kustannukset yhteensä	38 907	39 000	39 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 211	-5 656	-5 656
Kustannusvastaavuus, %	84	86	86

2026 talousarvio	33 344 000
2025 talousarvio	33 344 000
2024 tilinpäätös	32 696 479

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 87 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	90 615	87 000	87 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	30 903	35 000	35 000
— osuus yhteiskustannuksista	40 135	40 000	40 000
Kustannukset yhteensä	71 038	75 000	75 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	19 577	12 000	12 000
Kustannusvastaavuus, %	128	116	116

2026 talousarvio	87 000 000
2025 talousarvio	87 000 000
2024 tilinpäätös	90 614 626

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 2 750 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Kertyviä tuloja saa käyttää oikeusministeriön hallinnonalan kirjanpitoyksiköiden viivästysko-roista ja niiden tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista sekä oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1172/2020). Lisäksi mo-mentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovar-at sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojen menettämät jako-osuudet.

2026 talousarvio	2 750 000
2025 talousarvio	2 750 000
2024 tilinpäätös	2 968 149

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 407 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin

1) rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdennetyn raja-turvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston mak-sut ja korvaukset Suomelle

2) maksut rescEU-CBRN -varastointihankkeeseen

3) maksut rescEU medical/CBRN -varastointihankkeeseen.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2026 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennak-komaksuista sekä rahastojen toimeenpanosta ja uudelleensijoitettujen henkilöiden vastaanottami-seen perustuvista korvauksista ja Euroopan komission suorituksesta rescEU, CBRN- ja medical/CBRN-varastointihankkeille.

Arvioidut tuloutukset Euroopan unionista vuonna 2026 (1 000 euroa)

Kokonaisuus	
Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenmetyt rajaturvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset	73 665
Maksut rescEU CBRN -varastointihankkeeseen	19 924
Maksut rescEU medical/CBRN -varastointihankkeeseen	6 818
Yhteensä	100 407

EU:n sisäasioiden rahastojen ohjelmakauden 2021—2027 arvioidut rahoitusosuudet Suomelle (1 000 euroa)

Rahastot	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	67 926
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha ja sisäiset siirrot	46 091
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, perusosa	36 602
Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline BMVI, perusosa	77 973
BMVI lisärahoitus, IO erityistoimi	1 042
BMVI lisärahoitus, Yhdenmetyt rajaturvallisuus erityistoimi	2 013
BMVI lisärahoitus, Smart Borders erityistoimi	2 133
ISF lisärahoitus, maksupetos erityistoimi	914
BMVI lisärahoitus, itärajavaltvonta	50 000
AMIF, ISF ja BMVI lisärahoitus, väliarviointi	29 326
AMIF ja BMVI paktirahoitus	57 918
Yhteensä	371 938

Komission arvioidut rahoitusosuudet Suomelle RescEU-varastointihankkeista vuosille 2023—2027 (1 000 euroa)

Hankkeet	
RescEU CBRN -varastointi	242 236
RescEU medical/CBRN -varastointi	62 909
Yhteensä	305 145

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tuloja vastaavat maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.26. RescEU, CBRN-varastointi -hankkeen menot on budjetoitu momentille 26.01.27. RescEU, medical/CBRN-varastointihankkeen menot on budjetoitu momentille 26.01.23.

2026 talousarvio	100 407 000
2025 II lisätalousarvio	3 509 000
2025 talousarvio	97 274 000
2024 tilinpäätös	166 283 693

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (1 000 euroa)

Raja- ja merivartiostasto Frontexilta saadut maastapoistamislentokorvaukset	500
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	200
Muut tulot	2 450
Yhteensä	3 500
2026 talousarvio	3 500 000
2025 talousarvio	3 500 000
2024 tilinpäätös	36 472 223

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotulota 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (1 000 euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	4 510
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	4 492
Nettotulot	18
2026 talousarvio	18 000
2025 talousarvio	18 000
2024 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 290 947 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n ja Euroopan rauhanrahaston takaisinmaksuja Ukrainaan luovutetusta materiaalista ja kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

FMS-maksujärjestelyjen palautukset ja korkotulot sekä muut tulot	80 000 000
Takaisinmaksut Euroopan rauhanrahastolta	208 000 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset, kurssitoiminnan tulot ja muut tulot	2 947 000
Yhteensä	290 947 000

2026 talousarvio	290 947 000
2025 II lisätalousarvio	-7 000 000
2025 I lisätalousarvio	97 000 000
2025 talousarvio	167 305 000
2024 tilinpäätös	176 004 524

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala*11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 61 271 000 euroa.

Selvitysosa: Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Kuntien osuus on 14,2 %.

2026 talousarvio	61 271 000
2025 talousarvio	63 962 000
2024 tilinpäätös	66 075 664

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 24 163 000 euroa.

Selvitysosa: Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Kansaneläkelaitoksen osuus on 5,6 %.

2026 talousarvio	24 163 000
2025 talousarvio	25 224 000
2024 tilinpäätös	26 058 008

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 13 807 000 euroa.

Selvitysosa: Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Evankelisluterilaisten seurakuntien osuus on 3,2 %.

2026 talousarvio	13 807 000
2025 talousarvio	14 414 000
2024 tilinpäätös	14 890 290

14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän 8 900 000 euroa.

Selvitysosa: Positiivisen luottorekisterin käyttömaksut perustuvat positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin (739/2022).

2026 talousarvio	8 900 000
2025 talousarvio	9 750 000
2024 tilinpäätös	5 200 546

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 338 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksoitettuun tuloutukseen.

2026 talousarvio	5 338 000
2025 talousarvio	7 450 000
2024 tilinpäätös	6 524 936

50. Siirto Valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 2 493 749 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 §:n 1 momentin mukaan valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka vastaa laissa määriteltä osuutta julkisten alojen eläkelain mukaisista valtion palvelukseen perustuvista eläkkeistä

sekä muista valtion eläketurvan rahoitukseen kuuluvista eläkkeistä aiheutuvista vuotuisista kustannuksista.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2026 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3102).

2026 talousarvio	2 493 749 000
2025 talousarvio	2 354 595 000
2024 tilinpäätös	2 274 082 604

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 395 505 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2026 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3102).

2026 talousarvio	395 505 000
2025 talousarvio	374 113 000
2024 tilinpäätös	352 243 492

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 18 570 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	16 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	1 000 000
Vanhat liikelaitokset	15 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	255 000
Liikennevahingot	1 300 000
Yhteensä	18 570 000

2026 talousarvio	18 570 000
2025 talousarvio	19 420 000
2024 tilinpäätös	15 788 690

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 1 120 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2026 talousarvio	1 120 000
2025 talousarvio	1 010 000
2024 tilinpäätös	1 112 085

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 52 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (EU/Euratom 2020/2053) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

Momentille tuloutetaan myös toisen jäsenvaltion Suomelle maksettavaksi sovittu osuus.

2026 talousarvio	52 000 000
2025 talousarvio	52 000 000
2024 tilinpäätös	45 976 102

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 2 200 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2026 talousarvio	2 200 000
2025 talousarvio	1 400 000
2024 tilinpäätös	1 895 028

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 16 270 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)
- 2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)
- 3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtioneuvoston (449/1988)
- 4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- 5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)
- 6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvytysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästymisestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	3 000 000
Valtionperinnöt	9 000 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	150 000
Eläkkeiden palautukset	350 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	2 300 000
Maksettujen oikeudenkäyntikulujen viivästysshyvytysten perintätulot	150 000
Muut tulot	1 320 000
Yhteensä	16 270 000
2026 talousarvio	16 270 000
2025 talousarvio	25 970 000
2024 tilinpäätös	30 675 950

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala*50. Rahoitusosuudet Opetushallituksen toimeenpanemiin ohjelmiin*

Momentille arvioidaan kertyvän 87 100 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan EU:n, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja muiden rahoittajien rahoitusosuuksilla Opetushallituksen toimeenpanemien kansainvälistymistä edistävien ohjelmien tulot.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 29.01.32.

2026 talousarvio	87 100 000
2025 II lisätalousarvio	87 100 000

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 12 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat opintotukilain (65/1994) 38 §:n perusteella maksettuihin takauksaattavien lyhennyksiin ja saatavien korkoihin.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Talousarviovuonna maksettavat takausvastuiden lyhennykset	7 700 000
Korkotulot	5 000 000
Yhteensä	12 700 000

2026 talousarvio	12 700 000
2025 talousarvio	36 000 000
2024 tilinpäätös	116 897 554

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2026 talousarvio	4 000 000
2025 talousarvio	4 000 000
2024 tilinpäätös	34 229 266

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 537 005 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 537 075 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 70 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 537 005 000 euroa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	525,000	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	4,405	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	4,000	30.20.46
Mehiläishoitoalan toimenpiteet	0,200	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	537,005	
Maatalouden interventiorahastoon	0,070	Maatalouden interventiorahastossa
Kaikki yhteensä	537,075	

2026 talousarvio	537 005 000
2025 talousarvio	535 005 000
2024 tilinpäätös	529 408 268

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 460 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Suomen CAP-suunnitelmassa 2023—2027 valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston rahoitusosuuksina maksetut menot sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2022 loppumaksun.

2026 talousarvio	460 000 000
2025 talousarvio	320 000 000
2024 tilinpäätös	262 328 411

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) 2021—2027 arvioidaan tuloutuvan tuloja yhteensä 10 000 000 euroa. EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.62.

2026 talousarvio	10 000 000
2025 talousarvio	10 000 000
2024 tilinpäätös	7 473 375

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 116 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvinuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvinuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/690, josta	116 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	66 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	50 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvinuhoojien hävittämistä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot.

2026 talousarvio	116 000
2025 talousarvio	290 000
2024 tilinpäätös	120 036

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 512 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määräytyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vuonna 2026 maksuja arvioidaan kertyvän 3 512 000 euroa. Arvio perustuu valtion vuoden 2024 valtion tilinpäätöksen mukaiseen maksukertymään. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2026 talousarvio	3 512 000
2025 talousarvio	3 582 000
2024 tilinpäätös	3 512 498

41. Tenojoen kalastushupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 45 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista

kalastuslupamaksuista. Vuoden 2025 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2026 talousarvio	45 000
2025 talousarvio	45 000
2024 tilinpäätös	42 380

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Valkohäntäpeuralla vastaavat ovat aikuiselta 17 euroa ja vasalta 8 euroa. Hirviä arvioidaan kaadettavan 37 800 ja valkohäntäpeuroja 48 000. Maksujen taso tulee säilymään ennallaan. Vuonna 2026 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 3,200 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,600 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin 3,800 milj. euroa momentilla 30.40.41.

2026 talousarvio	3 800 000
2025 talousarvio	3 590 000
2024 tilinpäätös	3 660 796

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 9 625 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2026 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 9 625 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2024 valtion tilinpäätöksen mukaiseen kalastonhoitomaksujen kertymään. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.51.

2026 talousarvio	9 625 000
2025 talousarvio	9 920 000
2024 tilinpäätös	9 624 740

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 12 697 000 euroa.

Selvitysosa: Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiailta 10 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2026 on noin 303 394, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 10 575. Arvioitu kertymä on 12 697 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2026 talousarvio	12 697 000
2025 talousarvio	12 779 000
2024 tilinpäätös	12 616 645

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 400 000 euroa.

Kertyviä tuloja saa käyttää kestävänsä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996), kestävänsä metsätalouden määräaikaisten rahoituslain (34/2015), metsätalouden määräaikaisten kannustejärjestelmälain (71/2023) ja metsityksen tukemisen määräaikaisten lain (1114/2020) nojalla maksettujen tukien ja niiden viivästyskorkojen tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille sekä takaisinperintöihin liittyvät tileistä poistot.

2026 talousarvio	4 400 000
2025 talousarvio	4 400 000
2024 tilinpäätös	5 934 145

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Hallinnonalan virastojen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 600 000 euroa.

Momentille budjetoidaan EU:n suoran tuen tuloutukset, jotka budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinvoimakeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy EU:n myöntämien CEF-tukien maksatuksia. Lisäksi tuloarvioon sisältyy lipputulot, jotka elinvoimakeskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen elinvoimakeskusten osuus ja lisäksi lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

2026 talousarvio	7 600 000
2025 II lisätalousarvio	5 000 000
2025 talousarvio	24 600 000
2024 tilinpäätös	57 675 979

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 60 050 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lisäksi momentille arvioidaan tuloutuvan enintään 60 milj. euroa, joka sisältää merenkulun varustamoille meriliikenteen tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2020) perusteel-

la myönnettyjä valtionavustuksia, jotka peritään takaisin. Tulot sisältävät takaisinperittävien valtionavustusten lisäksi markkinaperusteisen koron.

2026 talousarvio	60 050 000
2025 talousarvio	50 000
2024 tilinpäätös	9 340 325

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 292 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista vuosina 2025—2026 (797/2024), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, torjunta-ainejäämien enimmäismääristä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 396/2005, valtioneuvoston asetuksessa (189/2022) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024), lakiin kuluttajatuotteiden turvallisuudesta (184/2025), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), alueidenkäyttölakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2026 talousarvio	4 292 000
2025 talousarvio	3 535 000
2024 tilinpäätös	4 343 139

21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot

Momentille arvioidaan kertyvän 503 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (1270/2023) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2026 talousarvio	503 000 000
2025 talousarvio	556 000 000
2024 tilinpäätös	408 591 999

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 33 270 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurs-sipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 33 460 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2026 talousarvio	33 270 000
2025 talousarvio	33 270 000
2024 tilinpäätös	36 627 801

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 290 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää ohjelmakauden 2021—2027 Uudistuva ja osaava Suomi ohjelmaan maksettavat Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja JTF:n (oikeudenmukaisen siirtymän rahaston) maksut.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

2021—2027	
EAKR	110 000 000
ESR	95 000 000
JTF	85 000 000
Yhteensä	290 000 000
2026 talousarvio	290 000 000
2025 talousarvio	269 000 000
2024 tilinpäätös	333 913 228

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 83 100 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta euroop-palaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/

1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011).

Muutosturvakoulutukseen liittyvät tulot ovat työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon jälkeen annetun lain (383/2023) mukaisia elinvoimakustien sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) työllisyysrahastolta laskuttamia korvauksia muutosturvakoulutusten hankinnoista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	2 000 000
Royalty-tulot	7 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	69 900 000
Tuloutuksen työllisyysrahastosta, muutosturvakoulutuksen hankinta	50 000
TE-palvelu-uudistus	2 150 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	83 100 000

2026 talousarvio	83 100 000
2025 II lisätalousarvio	7 995 000
2025 talousarvio	124 250 000
2024 tilinpäätös	183 545 453

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

(02.) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	1 850 000
2024 tilinpäätös	1 728 009

(03.) Terveystieteiden tutkimuslaitoksen tulot

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	100 000
2024 tilinpäätös	592

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2026 talousarvio	150 000 000
2025 talousarvio	158 200 000
2024 tilinpäätös	150 446 166

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 47 938 000 euroa.

Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät sekä tileistä poistot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei voida ottaa huomioon menomomenteilla.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Rintamaveteraanien avopalvelu- ja kuntoutusennakoiden palautukset (Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta 1184/1988)	15 250 000
Sota- ja sotilasinvalidien avopalveluennakoiden palautukset (Sotilasvammalaki 404/1948)	1 500 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (Sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot ja takaisinperinnät	5 100 000
Voittovaroista purettava osuuden huomioiminen	25 788 000
Yhteensä	47 938 000
2026 talousarvio	47 938 000
2025 II lisätalousarvio	9 600 000
2025 talousarvio	54 388 000
2024 tilinpäätös	71 376 814

35. Ympäristöministeriön hallinnonala*10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista*

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2026 talousarvio	150 000
2025 talousarvio	150 000
2024 tilinpäätös	—

(20.) Siirto Valtion asuntorahastosta

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	210 224 000
2024 tilinpäätös	502 700 000

21. Valtion asuntorahoituksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 697 315 000 euroa.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2026 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai aravavuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Selvitysosa: Momentin tuloarviosta 27 600 000 euroa koostuu aravalainojen korkotuloista, 248 750 000 euroa aravalainojen lyhennyksistä, 2 414 265 000 euroa rahaston jäljellä olevan kassan tuloutuksesta, josta 100 000 000 euroa on kohdennettu investointiohjelman rahoitukseen, 5 800 000 euroa yhteisöjen takausmaksuista ja 900 000 euroa yksityishenkilöiden takausmaksuista.

2026 talousarvio	2 697 315 000
------------------	---------------

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 806 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (63/2025). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen sekalaiset tulot.

2026 talousarvio	806 000
2025 talousarvio	806 000
2024 tilinpäätös	469 008

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 136 700 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

2026 talousarvio	136 700 000
2025 talousarvio	136 000 000
2024 tilinpäätös	153 091 174

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 79 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2026 talousarvio	79 000 000
2025 talousarvio	79 000 000
2024 tilinpäätös	133 410 676

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2026 talousarvio	500 000 000
2025 II lisätalousarvio	200 000 000
2025 talousarvio	300 000 000
2024 tilinpäätös	1 046 421 945

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2026 talousarvio	7 000 000
2025 talousarvio	7 000 000
2024 tilinpäätös	15 044 708

20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 830 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU) saatavat tulot elpymis- ja palautumistukivälineen osalta. Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suunnitelma on tehty perustuen elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/241 (RRF-asetus). Suunnitelman hyväksyminen on edellytys rahoituksen saamiselle EU:sta. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletusten osalta.

Momentille tuloutetaan myös REPowerEU-ohjelman mukaiset tulot.

2026 talousarvio	830 000 000
2025 talousarvio	489 000 000
2024 tilinpäätös	227 705 036

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Korkotulot	421 528	179 111	177 102	-2 009	-1
05. Korot muista lainoista	47 001	28 577	27 580	-997	-3
07. Korot talletuksista	340 737	118 900	127 000	8 100	7
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke- menojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	33 791	31 634	22 522	-9 112	-29
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 573 710	2 252 000	2 710 000	458 000	20
01. Osinkotulot, pääoman- palautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 451 693	1 702 000	2 260 000	558 000	33
02. Rahapelitoiminnan tuotto	122 017	550 000	450 000	-100 000	-18
04. Osuus valtion raha- laitosten voitosta	—	10 000	15 000	5 000	50
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	0	10 000	15 000	5 000	50
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	146 000	161 000	164 400	3 400	2
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	146 000	161 000	164 400	3 400	2
Yhteensä	2 141 239	2 602 111	3 066 502	464 391	18

01. Korkotulot

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 27 580 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatio-rahautuskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2026 talousarvio	27 580 000
2025 talousarvio	28 577 000
2024 tilinpäätös	47 000 867

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 127 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2026 talousarvio	127 000 000
2025 talousarvio	118 900 000
2024 tilinpäätös	340 736 501

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 22 522 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2026 talousarvio	22 522 000
2025 talousarvio	31 634 000
2024 tilinpäätös	33 791 043

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 260 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

2026 talousarvio	2 260 000 000
2025 talousarvio	1 702 000 000
2024 tilinpäätös	1 451 692 920

02. Rahapelitoiminnan tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 450 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislain (1047/2001) 17 §:ään, jonka mukaan valtion talousarvioon tuloutetaan vuosittain Veikkaus Oy:n viimeisimmän tilinpäätöksen osoittamaa voittoa vastaava summa.

2026 talousarvio	450 000 000
2025 talousarvio	550 000 000
2024 tilinpäätös	122 017 494

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Suomen Pankin voiton tuloutuksen kehitys

	2021	2022	2023	2024	2025
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	100	26	0	0	0
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	70	51	0	0	0

2026 talousarvio	15 000 000
2025 II lisätalousarvio	-10 000 000
2025 talousarvio	10 000 000
2024 tilinpäätös	—

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 164 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2025 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 164,4 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 138 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 26,4 milj. euroa.

2026 talousarvio	164 400 000
2025 talousarvio	161 000 000
2024 tilinpäätös	146 000 000

Osasto 15

LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	228 960	77 186	70 881	-6 305	-8
04. Muiden lainojen lyhennykset	228 960	77 186	70 881	-6 305	-8
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	12 133 275	12 500 021	8 659 220	-3 840 801	-31
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	12 133 275	12 500 021	8 659 220	-3 840 801	-31
Yhteensä	12 362 235	12 577 207	8 730 101	-3 847 106	-31

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 70 881 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatala-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2026 talousarvio	70 881 000
2025 talousarvio	77 186 000
2024 tilinpäätös	228 960 410

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhallinnan strategisena tavoitteena on tyydyttää valtion lainantarve ja turvata valtion maksuvalmius kaikissa olosuhteissa sekä pyrkiä mahdollisimman alhaisiin velasta aiheutuviin kustannuksiin pitkällä aikavälillä hyväksyttävällä riskitasolla. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotulota 8 659 220 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissovimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2024—2026 (mrd. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 budjetoitu	2026 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	166,7	180,0	191,0

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissovimuksista aiheutuvat erät. Valtion asuntorahaston kassan kertaluonteinen tuloutus talousarvioon ei vähennä valtion velanottotarvetta, koska asuntorahaston kassa on jo aiemmin otettu huomioon valtion velanoton mitoituksessa. Tuloutus on siten huomioitu velan kehityksessä sillä oletuksella, että vuoden 2026 nettolainanotto on 2,3 mrd. euroa suurempi kuin talousarvion tulojen ja menojen perusteella arvioitu nettolainanottotarve.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 39 219 220 000 euroa vuonna 2026. Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 10,8 mrd. euroa vuonna 2026. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 17,4 mrd. euroa.

Nettolainanotto nimellisarvoisena pois lukien velanhallinnan erät arvioidaan olevan 8 659 220 000 euroa.

2026 talousarvio	8 659 220 000
2025 II lisätalousarvio	943 762 000
2025 I lisätalousarvio	-210 947 000
2025 talousarvio	12 500 021 000
2024 tilinpäätös	12 133 274 864

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21
EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	23 179	23 865	23 865	—	0
01. Kansanedustajien toiminta- menot (arviomääräraha)	23 179	23 865	23 865	—	0
10. Eduskunnan kanslia	80 498	86 081	85 439	-642	-1
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomäärä- raha)	62 882	67 058	66 117	-941	-1
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	5 736	7 100	7 100	—	0
51. Avustajatuki eduskunta- ryhmille (arviomääräraha)	7 380	7 423	7 722	299	4
70. Tietohallinnon laite- hankinnat ja kehittämis- hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 500	4 500	4 500	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
20. Eduskunnan oikeusasiamies	9 044	9 467	9 638	171	2
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	9 044	9 467	9 638	171	2
30. Ulkopoliittinen instituutti	5 307	5 072	5 201	129	3
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 027	4 792	4 921	129	3
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	280	280	280	—	0
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	18 079	18 230	18 693	463	3
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 585	17 530	17 993	463	3
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	494	700	700	—	0
90. Eduskunnan muut menot	5 155	5 175	5 335	160	3
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	5 155	5 175	5 335	160	3
Yhteensä	141 263	147 890	148 171	281	0

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 865 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	18 032 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 594 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 239 000
Yhteensä	23 865 000
2026 talousarvio	23 865 000
2025 talousarvio	23 865 000
2024 tilinpäätös	23 179 453

10. Eduskunnan kanslia

01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 66 117 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 2 875 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Määrärahasta käytetään arviolta 195 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv-muutos	45
Kansainvälisen toiminnan muutos	-531
Kertaluonteinen toimintamenuuutos	-8
Toimintamenuosäästö	-810
Turvallisuusjärjestelmähanke	-850
Palkkausten tarkistukset	1 213
Yhteensä	-941

2026 talousarvio	66 117 000
2025 talousarvio	67 058 000
2024 tilinpäätös	62 881 923

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	7 100 000
2025 talousarvio	7 100 000
2024 tilinpäätös	5 736 003

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 722 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä. Tuen suuruus on 1.7.2025 lukien 4 548 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Vuoden 2026 arvioissa on varauduttu tiedossa olevaan työehtosopimuksen mukaiseen palkankorotukseen sekä luontoisetujen, matkakulujen ja hallintokulujen kompensaaation kasvuun. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määrärahan tasomuutos	299
Yhteensä	299
2026 talousarvio	7 722 000
2025 talousarvio	7 423 000
2024 tilinpäätös	7 380 366

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2026 talousarvio	4 500 000
2025 talousarvio	4 500 000
2024 tilinpäätös	4 500 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 638 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 8 456 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 1 182 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojele ja seuranta on säädetty oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka lakisääteisiin tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhdistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta sekä yhtenä painopisteenä ikääntyneiden oikeudet ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeudet. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on kerrallaan neljä vuotta (1.4.2024—31.3.2028).

Oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja ihmisoikeusvaltuuskunta muodostavat yhdessä YK:n ns. Pariisin periaatteiden mukaisen Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Kanteluasiat

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
saapuneet	6 088	6 700	6 700
ratkaistut	6 286	6 700	6 700

Vuonna 2024 kanteluita saapui 6 088 (7 124 vuonna 2023). Tämä on 1 036 (14,5 %) edellisvuotta vähemmän. Kaikkiaan laillisuusvalvonta-asioita ratkaistiin vuonna 2024 yhteensä 6 475 (7 035) ja niitä tuli vireille 6 311 (7 311). Vuonna 2024 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 94 päivää, kun se vuoden 2023 päättyessä oli 84 päivää.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
omat aloitteet	72	80	80
tarkastukset	77	100	100
lausunto- ja kuulemispyynnöt	103	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö	-99
Palkkausten tarkistukset	270
Yhteensä	171

2026 talousarvio	9 638 000
2025 talousarvio	9 467 000
2024 tilinpäätös	9 043 671

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 921 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon tutkimukseen liittyvä ulkopuolinen hankerahoitus sekä kustannusten korvaukset yhteensä 1 225 000 euroa. Uusi vuosien 2026—2028 tutkimusagenda koostuu neljästä tutkimusohjelmasta, jotka ovat Suomi ja Pohjois-Euroopan turvallisuus, Euroopan unioni ja strateginen kilpailu, Venäjä, Itä-Eurooppa ja Euraasia sekä Globaali turvallisuus ja hallinta. Lisäksi instituutissa toimii ohjelmien sisällä kolme tutkimuskeskusta: Globaalin järjestyksen ja Kiinan tutkimuskeskus, Ilmastopolitiikan ja -turvallisuuden tutkimuskeskus sekä Yhdysvaltojen politiikan ja vallan tutkimuskeskus. Lisäksi kaavaillaan Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan sekä Geoeconomian ja murrosteknologioiden tutkimuskeskusten perustamista. Uuden ohjelmakauden rakenteessa on myös huomioitu ohjelmien ulkopuolinen strategisen ennakoinnin poikkileikkaava tema.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Henkilötyövuodet	49,0	48,0	48,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,9	5,0	5,0
Naisten osuus henkilöstöstä, %	47,0	50,0	50,0

Työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta mittaavan kyselyn tulokset olivat instituutin osalta hie-
man parempia kuin kyselyn vertailuryhmällä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	6 151	5 992	6 146
Bruttotulot	1 506	1 200	1 225
Nettomenot	4 645	4 792	4 921
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	323		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	705		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	34
Toimintameno säästö	-51
Palkkausten tarkistukset	146
Yhteensä	129

2026 talousarvio	4 921 000
2025 talousarvio	4 792 000
2024 tilinpäätös	5 027 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 280 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	280 000
2025 talousarvio	280 000
2024 tilinpäätös	280 487

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 993 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädetty ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteiksi tehtäviksi säädetty finanssipolitiikan valvonta, puolue- ja vaalirahoituksen valvontatehtävät, avoimuusrekisteritehtävä sekä poliittisen mainonnan valvontatehtävä hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Henkilötyövuodet, htv	148,0	151,5	148,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,7	6,5	6,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,9	3,8	3,8

Henkilötyövuosien kohdentuminen ydintoimintaan (% tehollisesta työajasta)

Ydintoiminta	69,0	75,0	75,0
--------------	------	------	------

Tarkastussuosituksen toteutuminen (% kokonaan tai osittain toteutuneet suositukset)

Tilintarkastukset	91	85	85
Laillisuus-, tuloksellisuus- ja finanssipolitiikan tarkastukset	85	82	82

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Poliittisen mainonnan valvontatehtävän pysyvien menojen kattaminen	220
Toimintameno säästö	-199
Palkkausten tarkistukset	442
Yhteensä	463

2026 talousarvio	17 993 000
2025 talousarvio	17 530 000
2024 tilinpäätös	17 585 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tarkastusviraston toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	700 000
2025 talousarvio	700 000
2024 tilinpäätös	493 575

90. Eduskunnan muut menot**50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)**

Momentille myönnetään 5 335 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Selvitysosa: Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Määräraha jaetaan eduskuntaryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 2 039 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2023 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan ao. vaalikauden loppuun asti kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä 4 078 euroa kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määrärahan tasomuutos	160
Yhteensä	160

106

21.90

2026 talousarvio
2025 talousarvio
2024 tilinpäätös

5 335 000
5 175 000
5 155 444

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys

Tasavallan presidentin kanslia jatkaa kestävän kehityksen mukaisia toimenpiteitä. Kanslia käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	154	160	160	—	0
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	154	160	160	—	0
02. Tasavallan presidentin kanslia	45 418	47 296	28 775	-18 521	-39
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 577	9 146	9 775	629	7
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	700	600	550	-50	-8
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550	2 550	1 950	-600	-24

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	7 591	10 000	7 500	-2 500	-25
75. Perusparannukset (siirto- määräraha 5 v)	25 000	25 000	9 000	-16 000	-64
Yhteensä	45 572	47 456	28 935	-18 521	-39
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	71	75	75		

01. Tasavallan presidentti*01. Tasavallan presidentin palkkio* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2026 talousarvio	160 000
2025 talousarvio	160 000
2024 tilinpäätös	154 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 775 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	10 490	9 176	9 805
Bruttotulot	74	30	30
Nettomenot	10 416	9 146	9 775
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 998		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 159		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	179
Tasomuutos	450
Yhteensä	629
2026 talousarvio	9 775 000
2025 II lisätalousarvio	668 000
2025 talousarvio	9 146 000
2024 tilinpäätös	9 577 000

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-50
Yhteensä	-50

2026 talousarvio	550 000
2025 talousarvio	600 000
2024 tilinpäätös	700 000

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-150
Tasomuutos	-450
Yhteensä	-600

2026 talousarvio	1 950 000
2025 talousarvio	2 550 000
2024 tilinpäätös	2 550 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-2 500
Yhteensä	-2 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	7 500 000
2025 talousarvio	10 000 000
2024 tilinpäätös	7 591 161

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Mariankatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen
- 3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-16 000
Yhteensä	-16 000

2026 talousarvio	9 000 000
2025 II lisätalousarvio	2 500 000
2025 talousarvio	25 000 000
2024 tilinpäätös	25 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiatyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus

Yhteiskunnan ja talouden toimintaympäristössä on riskitekijöitä, jotka aiheuttavat epävarmuutta ja tekevät toimintaympäristöstä vaikeasti ennakoitavan. Suurvaltakilpailun kiristymisen ja protektionistisen kauppapolitiikan, kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön vaikeutumisen sekä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutukset heijastuvat monin tavoin Suomen turvallisuusympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen. Arktisen alueen strateginen merkitys kasvaa, samoin avaruustoiminnan. Turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökulmien ja yhteiskunnan kriisien sietokyvyn ja varautumisen huomioiminen korostuu kaikilla yhteiskuntapolitiikan osa-alueilla.

Suomi on jäänyt jälkeen keskeisistä kilpailijamaista sekä osaamisen että TKI-intensiteetin suhteen. Teknologinen kehitys ml. harppaukset tekoälykehityksessä ja murroksellisissa teknolo-

Valtioneuvoston toimitilasuunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimiltilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa vuosien 2024—2029 aikana. Kyseessä on valtioneuvoston yhtenäisyyttä edistävä uudistushanke, joka mahdollistaa uudenlaisen toimintatavan ja -ympäristön vuosikymmeniksi eteenpäin ministeriöille. Valtioneuvosto luopuu merkittävästä osasta erillisiä toimitilojaan ja keskittää toimintansa valtioneuvostokortteleihin, joihin kootaan valtioneuvoston johtorakenteet.

	2024	2025	2026
	toteutuma/arvio	arvio	arvio

Pääministerin avustaminen valtioneuvoston johtamisessa	hyvä	hyvä	hyvä
— Hallituksen päätöksenteon tuki ja toimeenpano turvataan ja yhteiset resurssit tukevat valtioneuvoston johtamista.			
— Hallitusohjelman toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan.			
— Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan varaudutaan ja johtamiskykyä vahvistetaan.			

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 arvio	2026 arvio
— Viestinnältä edellytetään muuttuvassa toimintaympäristössä suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä ja viestinnän kokonaisuuden johtamista. Valtioneuvoston viestintä-ympäristöä seurataan ja arvioidaan sekä mahdolliseen informaatiovaikuttamiseen reagoidaan.			
Suomen EU-politiikan johtaminen	hyvä	hyvä	hyvä
— Aktiivinen ja aloitteellinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, EU:n globaalia roolia, puolustusyhteistyötä, sisämarkkinoita, talouskasvua, puhtaan energian investointeja, luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, lähialueiden vakautta ja ulkorajojen turvaamista sekä oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa.			
— Suomen EU-vaikuttamista ja ennakkovaikuttamista tehostetaan sekä kannanmuodostusta nopeutetaan.			
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	hyvä	hyvä	hyvä
— Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistajapolitiikalla turvataan valtion strategiset intressit.			
— Valtio tavoittelee yhtiöomaisuutensa hoidossa pitkäjänteistä omistaja-arvon kasvua ja omaisuustuloja.			
— Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista ja valtio odottaa yhtiöiltä yritys vastuun edelläkävijyyttä.			
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämissankkeet	hyvä	hyvä	hyvä
— Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset ja turvalliset työtä ja toiminnan jatkuvuutta tukevat toimintatavat, toimitilaratkaisut sekä jaettu tilannekuva tiedolla johtamisen tueksi.			
— Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä, tehokkaita ja tietoturvallisia yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen taloudellisesti kestävä toiminnan.			

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskansleri edistää kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä muiden Suomen valtiojärjestyksen ja valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden toteutumista valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin sekä tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Oikeuskansleri valvoo myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa. Oikeuskansleri antaa presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä.

Oikeuskansleri valvoo tehtävänsä hoitaessaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeuskanslerin harjoittama ylin laillisuusvalvonta edistää näin perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, luottamusta ylimpään valtiolliseen päätöksentekoon ja lakiin sekä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteon sujuvuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista. Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria tämän tehtävien hoitamisessa.

Oikeuskanslerinvirasto toimii ilmoittajansuojelun keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana ja huolehtii ilmoittajansuojelujärjestelmän raportoinnista Euroopan komissiolle. Oikeuskanslerinvirasto on valtioneuvoston yhteydessä toimiva itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan.

Sukupuolten tasa-arvo

Valtioneuvoston kanslian työssä sukupuolten tasa-arvo näkyy mm. Agenda2030:n tavoitteiden edistämisessä ja eri ohjelmien kokoonpanoissa sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisessa mm. tietoperusteisen päätöksenteon tueksi organisoiduissa tiedepaneeleissa.

Suomi edistää EU:ssa pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa. Lisäksi Suomi rakentaa unionia, jossa yhdenvertaisuutta edistetään ja rasismia torjutaan.

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta, monimuotoisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Yhdistyneiden kansankuntien (YK) globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n kansallista toimeenpanoa ja hallituksen kestävän kehityksen työtä koordinoidaan ja toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda2030:n ja kestävän kehityksen edistämiseksi yhteistyössä ulkoministeriön kanssa. Myös Suomen kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Pääministerin johtama toimikunta toteuttaa vuonna 2022 valmistunutta kestävän kehityksen toimikunnan strategiaa 2022—2030: Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi toimenpidesuunnitelmallaan vuosille 2025—2027.

Valtioneuvoston kanslia toteuttaa yhteiskunnallista kestävyysarviointia selkeyttämään ymmärrystä kestävyysshaasteiden nykytiloista, näkymistä ja keskinäisriippuvuuksista. Arviointia tehdään viidestä kestävyysnäkökulmasta, jotka ovat ekologinen kestävyys, inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys, sosiaalinen ja terveydellinen kestävyys, taloudellinen kestävyys sekä turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyys. Itsenäinen ja riippumaton kestävyystutkijoista koostuva kestävyyspaneeli toimii valtioneuvoston kanslian yhteydessä ja tukee itsenäisenä elimenä valtioneuvoston työtä.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	23.01.02

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto	205 770	200 775	196 100	-4 675	-2
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	170 353	155 156	151 818	-3 338	-2
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	13 483	15 649	15 743	94	1
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 480	2 140	2 039	-101	-5
21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	2 000	1 500	1 500	—	0
23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	—	6 000	6 000	—	0
(26.) Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 358	1 330	—	-1 330	-100
29. Arvonlisäveromenot (arvio-määräraha)	16 095	19 000	19 000	—	0
10. Omistajaohjaus	5 500	3 700	700	-3 000	-81
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 500	3 700	700	-3 000	-81
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	34 566	34 566	34 566	—	0
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	34 566	34 566	34 566	—	0
30. Oikeuskanslerinvirasto	4 564	4 384	4 336	-48	-1
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 564	4 384	4 336	-48	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
90. Muut menot	3 140	3 140	3 140	—	0
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	655	700	700	—	0
50. Avustukset järjestöille (kiinteä määräraha)	445	400	400	—	0
66. Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	2 040	2 040	2 040	—	0
Yhteensä	253 540	246 565	238 842	-7 723	-3

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä

807

805

790¹⁾

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötyövuosiarvio on 616 henkilötyövuotta, oikeuskanslerinviraston 34 henkilötyövuotta, sekä enintään 70 valtiosihteeriä ja erityisavustajaa ja 70 heidän sihteeriaan. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötyövuosiin.

01. Hallinto*01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 151 818 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

Määrärahasta on varattu 5 000 000 euroa valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman ja hallituksen tekemien linjausten toimeenpanoon.

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin on osoitettu 5 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston yhteiseen toimintaan ja hankkeisiin. Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi merkittäviin tai laajoihin hallitusohjelman tai muihin hallituksen tekemien linjausten mukaisiin määräaikaaisiin hankkeisiin ja toimenpiteisiin, joista aiheutuu palkkaus- tai muita menoja. Ministeriöiden on mahdollista täydentää hankerahoitusta omien pääluokkiensa määrärahoista.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2026 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	156 030	157 156	153 818
Bruttotulot	1 610	2 000	2 000
Nettomenot	154 420	155 156	151 818
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 004		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	30 937		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu	14 597
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	127 861
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hankkeen valmistelevat työt)	4 360
Valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet	5 000
Yhteensä	151 818

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
ICT-menot	26	28	27
Vuokramenot	28	27	27
Henkilöstömenot	29	28	28
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	10	9	9
Muut tukipalvelut	5	6	6
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	2	2	3
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallituskatu 3 vuokrankorotus (Valtuus 2024)	200
ICT-hankkeiden ajoitusmuutokset	320
Kirkkokatu 12 vuokrankorotus (Valtuus 2024)	600
Kirkkokatu 14 vuokrankorotus (Valtuus 2024)	92
Laajennettu hankintatuki OM (siirto momentilta 25.01.01)	50
Lausuntopalvelun ylläpitomenot (siirto momentilta 25.01.01)	30
Leo Mechelin tutkimushanke	-200
Nato-kustannusvaikutukset	-360
Suomalaiset Venäjällä 1917—1953-hanke	-400
Säätytalon peruskorjaukseen liittyvät hankinnat	-2 220
Säätytalon vuokrankorotus	250
TEM arkistonjärjestäminen (siirto momentille 32.01.01)	-48
Tietojenkäsittelyratkaisun ylläpito	750
UM arkiston järjestäminen (siirto momentille 24.01.01)	-180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion vierastalon peruskorjaus ja vuokrankorotus	994
VARKEN osuus VNHY-tukipalveluista (siirto momentilta 35.01.01)	700
VN toimenpiteet kyberturvallisuushkiin varautumisessa	-400
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hanke)	335
YM matkustuksen neuvonta ja tuki (siirto momentilta 35.01.01)	15
Palkkausten tarkistukset	1 565
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	1 170
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-3 543
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-3 058
Yhteensä	-3 338

2026 talousarvio	151 818 000
2025 II lisätalousarvio	2 685 000
2025 talousarvio	155 156 000
2024 tilinpäätös	170 353 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 743 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkkausmenoihin
- 2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkat sivukuluineen. Hallitus antaa eduskunnalle talousarviesitykseen liittyvän esityksen laiksi valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Palkkioihin on ehdotettu viiden prosentin suuruista vähennystä. Laki on määräaikainen ja se on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026 ja olemaan väliaikaisesti voimassa 31 päivään toukokuuta 2027, enintään kuitenkin sen kuukauden loppuun, jonka aikana tasavallan presidentti myöntää eron tämän lain voimaan tullessa nimitettynä olevalle valtioneuvostolle.

Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 70 ministerien valtiosihteeriä ja erityisavustajaa sekä enintään 70 heidän sihteeriään. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteereiden ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtioneuvoston jäsenten palkkioiden 5 prosentin lasku	-130
Palkkausten tarkistukset	224
Yhteensä	94

2026 talousarvio	15 743 000
2025 II lisätalousarvio	82 000
2025 talousarvio	15 649 000
2024 tilinpäätös	13 483 192

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 039 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 190 000 euroa enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin
- 4) EU-rekrytointeihin liittyvään hakijoiden valmennuksen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 5) EU-avustajaohjelman kautta rekrytoitavien kansallisten EU-avustajien palkkaus- ja matkamenoihin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamenoimäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisia pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia. Momentilta toteutetaan EU-avustajaohjelma vuosina 2026—2027.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kahta henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-51
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-50
Yhteensä	-101

2026 talousarvio	2 039 000
2025 talousarvio	2 140 000
2024 tilinpäätös	2 480 000

21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiedonannosta ja sen toimeenpanemiseksi tehdystä valtioneuvoston hyväksymästä toimenpideohjelmasta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) valtionavustuksen maksamiseen yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi
- 3) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman toteutukseen, josta enintään kolme henkilötyövuotta valtioneuvoston kansliaan toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan menoja, jotka aiheutuvat yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpanosta. Momentin käyttötarkoitus on myös rahoittaa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevien toimenpiteiden toteuttamista valtionavustustoimintana yhdessä ministeriöiden kanssa.

Hallinnonalat täydentävät keskitettyä rahoitusta omasta pääluokastaan siihen soveltuvista määrärahoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 100 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

2026 talousarvio	1 500 000
2025 talousarvio	1 500 000
2024 tilinpäätös	2 000 000

23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen tutkimus- ja selvitystoimintaan
- 2) enintään 40 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Momentin määrärahalla tuettaisiin valtioneuvoston päätöksentekoa ja hallitusohjelman toteutusta hankkimalla tutkimuksia ja selvityksiä yliopistoilta, korkeakouluilta, tutkimuslaitoksilta ja muilta toimijoilta. Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisiä tutkimuksia ja selvityksiä voidaan rahoittaa lisäksi muiden ministeriöiden pääluokan momenteilta.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2026 talousarvio	6 000 000
2025 II lisätalousarvio	8 100 000
2025 talousarvio	6 000 000

(26.) *Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	1 330 000
2024 tilinpäätös	1 358 000

29. *Arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	19 000 000
2025 talousarvio	19 000 000
2024 tilinpäätös	16 095 381

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) osakkeiden hankkimiseen ja niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa sekä ilman osakemerkintää tehtävään valtion kokonaan omistamien yhtiöiden oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton

4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt sekä valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa säädettyillä pääomalainoilla, joilla on eräpäivä.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	-3 000
Yhteensä	-3 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	700 000
2025 talousarvio	3 700 000
2024 tilinpäätös	5 500 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolue toiminnan tukemiseen tarkoitetun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelaila. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolue toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 34 566 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 34 393 170 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 % on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 % puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Mää-

rärahasta saa käyttää 172 830 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2026 talousarvio	34 566 000
2025 talousarvio	34 566 000
2024 tilinpäätös	34 566 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävänä on perustuslain mukaan valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukaisuutta. Oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeuskanslerin tehtäviin kuuluu myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta. Oikeuskanslerinvirasto avustaa oikeuskansleria näiden tehtävien hoitamisessa. Oikeuskanslerinvirasto ylläpitää ilmoittajansuojeluasioissa keskitettyä ulkoista ilmoituskanavaa.

Päätöksenteon valvonta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	57	70	70
tasavallan presidentin esittelyt	29	30	30
tarkastetut esittelylistat	1 898	2 000	2 000

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen, ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltyjen asioiden määrä vaihtelee vaalikauden aikana. Valtioneuvoston valvontaan liittyen vuonna 2024 virastossa tarkastettiin 1 498 valtioneuvoston yleisistunnossa ja 400 tasavallan presidentin esittelyssä käsiteltyä asiaa. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa.

Lainvalmistelun valvonta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
ministeriöiden lausuntopyynnöt	138	100	100
ennakkotarkastukset	26	40	40
kuulemiset eduskunnassa	16	20	20

Lainvalmistelun valvonta käsittää oikeuskanslerin antamat lausunnot ja ennakkotarkastukset sekä kuulemiset eduskunnassa. Niiden vuosittainen määrää riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä sekä oikeuskanslerin arvioimasta säädösehdotusten yhteiskunnallisesta, lailli-

suusvalvonnallisesta ja oikeudellisesta merkittävydestä. Vaalikauden loppuvaiheessa lainvalmistelun valvonta-asioita on yleensä tuntuvasti enemmän kuin alkuvaiheessa.

Kanteluasiat

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
saapuneeksi kirjatut	1 987	1 700	1 700
tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otetut	1 411	1 300	1 300
ratkaistut	2 084	1 700	1 700

Saapuneiden ja tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otettujen kanteluiden määrissä on vuosittaista vaihtelua. Vuonna 2024 kanteluita saapui edellistä vuotta enemmän (vuonna 2023 1 668). Vuosittain pyritään kuitenkin ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2024 ns. seuraamusratkaisujen osuus oli 13 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista, mikä on hieman vähemmän kuin vuonna 2023. Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävien jakouudistus on johtanut siihen, että eräissä asiaryhmissä kantelujen käsittely on siirtynyt pääosin eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäväksi, mikä vähentää oikeuskanslerin käsittelemien kantelujen määrää. Oikeuskanslerinvirasto on tehostanut toimintaansa seulomalla aikaisempaa tarkemmin käsiteltäväksi otettavia asioita, mikä osaltaan vähentää laillisuusvalvonnallista arviointia vaativien asioiden määrää.

Omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
omat aloitteet	43	20	20
laillisuusvalvontakäynnit	17	20	20

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2024 yhteensä 36 seuraamusta, mikä oli varsin merkittävä määrä. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmis-oikeuksien, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omat aloitteet ovat usein laajoja ja edellyttävät perusteellista ja pitkäjänteistä selvittelyä sekä vaativaa oikeudellista arviointia.

Rangaistustuomioiden tarkastaminen

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	4 243	3 000	3 000

Vuonna 2024 rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 93 asiaa. Asiaryhmän asioita ratkaistiin 97, joissa tuomioistuimille annettiin seuraamus 66 asiaa. Korkeimmalle oikeudelle ei tehty yhtään purkuhakemusta.

Tuomarien virkarikosasiat

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
vireille tulleet	91	70	70
ratkaistut	83	70	70

Hovioikeuksien tulee ilmoittaa oikeuskanslerille sellaisista tietoonsa tulleista alioikeuksien toimintaa koskevista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Lisäksi oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevista asioista. Myös syyttäjillä on velvollisuus ilmoittaa, jos tällainen asia tai sitä koskeva ilmoitus tulee syyttäjälle. Vuonna 2024 annettiin seuraamus 20 asiassa.

Syyttäjien virkarikosasiat

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
vireille tulleet	54	30	30
ratkaistut	38	30	30

Oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevista asioista. Syyttäjien virkarikosasioita tulee oikeuskanslerin käsiteltäviksi myös valtakunnansyyttäjän toimiston oikeuskanslerille ilmoittamina. Vuonna 2024 yhdessäkään asiassa ei annettu seuraamusta.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
saapuneet	847	800	800
tutkitut	884	800	800

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita oikeudellisia palveluita toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

Ilmoittajansuojelun keskitetty ulkoinen ilmoituskanava

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
saapuneet ilmoitukset	74	70	70
toimivaltaiselle viranomaiselle siirretyt ilmoitukset	16	20	20
siirtämättä jätetyt ilmoitukset (eivät kuuluneet lain soveltamisalaan)	57	50	50

Oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ulkoiseen ilmoituskanavaan tehtyjen ilmoitusten määrä oli pysynyt vielä vähäisenä. Valtaosa tehdyistä ilmoituksista ei kuulunut ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan eikä niitä siirretty toimivaltaisten viranomaisten tutkittaviksi. Oikeuskanslerinvirasto sai toimivaltaisilta viranomaisilta vuosiraportit, joiden perusteella virasto laati Euroopan komissiolle vuosiraportin. Oikeuskanslerinviraston saaman tiedon mukaan poliisitutkintoja tai oikeusprosesseja ei käynnistetty.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 336 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	120
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	30
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-106
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-92
Yhteensä	-48

2026 talousarvio	4 336 000
2025 II lisätalousarvio	44 000
2025 talousarvio	4 384 000
2024 tilinpäätös	4 564 000

90. Muut menot*21. Kunniamerkit (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2026 talousarvio	700 000
2025 talousarvio	700 000
2024 tilinpäätös	655 040

50. Avustukset järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen tietoisuuden lisäämiseen Euroopan unionin toiminnasta sekä euroatlanttisesta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Eurooppalainen Suomi ry:lle ja Suomen Atlantti-Seura ry:lle. Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2026 talousarvio	400 000
2025 talousarvio	400 000
2024 tilinpäätös	445 000

66. Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

2026 talousarvio	2 040 000
2025 talousarvio	2 040 000
2024 tilinpäätös	2 040 000

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Tiivis yhteistyö kumppanimaiden kanssa, hyvät kahdenväliset suhteet sekä kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ja vahvistaminen ovat Suomen kansainvälisten suhteiden kulmakiviä. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteistyövaraisen ytimen.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Globaalia toimintaympäristöä leimaavat edelleen kiihtyvä strateginen kilpailu ja maailmanpolitiikan valtasuhteiden murros. Suomelle keskeisen tärkeään sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään kohdistuu merkittäviä paineita.

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristö muuttui perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti Venäjän aloitettua täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa. Euroopan turvallisuuteen kohdistuu vakavin uhka vuosikymmeniin, eikä sen väistyminen ole näköpiirissä. Suomen edun mukaista on kaikin tavoin tukea Ukrainaa laittomaan hyökkäyssotaan vastaamisessa ja Ukrainan neuvotteluaseman vahvistamisessa. Sodan heijastusvaikutukset näkyvät maailmanlaajuisesti. Lähi-idän konfliktin eskaloituminen ja indopasifisen alueen lisääntyvät jännitteet vaikuttavat Suomeenkin.

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Yhtenäinen, vahva, kilpailukykyinen ja strategisesti vaikuttava Euroopan unioni on Suomen etu. Euroopan unionin puolustuksen ja turvallisuuden vahvistaminen sekä kokonaisuusturvallisuusajattelun edistäminen ovat keskeisiä intressejä Suomelle.

Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja Pohjois-Euroopan vakautta sekä asemoi Suomen entistä tiiviimmin osaksi eurooppalaista ja transatlanttista yhteisöä. Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB8) syventyvä yhteistyö sekä näiden vuoropuhelun tiivistyminen Saksan ja Puolan kanssa vahvistaa myös alueellista vakautta ja turvallisuutta, samoin vahva kumppanuus ja yhteistyö Britannian kanssa. Lisääntynyt hybridivaikuttaminen osoittaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden erottamattomuuden.

Strateginen liittolaisuus Yhdysvaltojen kanssa tulee säilymään Suomelle ja EU:lle keskeisenä intressinä. Yhdysvaltain politiikalla on merkittäviä vaikutuksia toimintaympäristön ennakoitavuuteen ja Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden toteutumiseen. Suhteet Venäjään py-synevät vielä pitkään minimissä Venäjän rikkoessa räikeästi kansainvälistä oikeutta hyökkäysso-dallaan. Kiina on Suomelle ja EU:lle kumppani, kilpailija ja yhä enenevässä määrin järjestelmätason haastaja.

Suomi panostaa suhteiden syventämiseen liittolaismaa Kanadan sekä Australian, Etelä-Korean ja Japanin kanssa tiivistämällä poliittista dialogia sekä kehittämällä yhteistyötä turvallisuuspolitiikan, puolustuksen, kaupan, teknologian ja tutkimuksen alueilla. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa, samoin kuin useiden muiden globaalirooliaan kasvattavien toimijoiden, kuten Intian, Brasilian ja Persianlahden maiden. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys lisääntyy edelleen.

Kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Alueellisesti suuri osuus työstä painottuu Ukrainaan. Suomen kehitysyhteistyö on ehdollistettu omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen tukemiselle.

Maailmanlaajuiset haasteet, kuten ilmastonmuutos ja luontokato, sekä muut laajat haasteet, kuten autoritaarisuuden uhka demokratialle ja ihmisoikeuksia sekä sukupuolten tasa-arvoa vastustava liikehdintä, vaikuttavat epävakauttavasti toimintaympäristöön ja -mahdollisuuksiin. Nämä vaikeuttavat myös kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Protektionismi, kilpailu kriittisestä teknologiasta ja raaka-aineista sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän rapautuminen haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää. Taloudelliset riippuvuudet nähdään yhä enemmän haavoittuvuuksina, joiden riskit on tiedostettava ja joita on ennaltaehkäistävä. Avoin ja monenkeskinen sääntöpohjainen järjestelmä on edelleen kauppapolitiikkamme perusta. Suomen kauppapolitiikan tärkein tavoite on edistää suomalaisten yritysten vientiä ja investointeja. Samalla on huomioitava huoltovarmuus ja turvallisuus.

Kotimaassa tarvittavan talouskasvun luomisessa kauppapolitiikalla ja viennin edistämisellä on tärkeä rooli, jota Business Finlandin ulkomaantoimintojen integrointi ulkoministeriöön korostaa. Ulkoministeriön toimintaan vaikuttaa myös Suomen kansallinen toimintaympäristö, mukaan lukien kansantalouden tila. Vienninedistämistoiminnan tehostamisessa kiinnitämme erityistä huomiota kansainvälistymiseen valmiiden pienten ja keskisuurten yritysten tarpeisiin.

Ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön kasvavat paineet edellyttävät ulkoasiainhallinnolta kokonaisvaltaista otetta, tiivistä yhteistyötä sekä kaikkien käytettävissä olevien välineiden hyödyntämistä keskeisten tavoitteiden edistämiseen. Ulkoasiainhallinnon uudistus mahdollistaa ministeriön voimavarojen joustavamman kohdentamisen painopisteisiin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 arvio	2026 arvio
Suomen ja Euroopan turvallisuuden vahvistaminen			
— Tuki Ukrainalle; ulkoministeriön momentit (milj. euroa)	71,5	59,6	66,5
— Hallituksen esitykset kansainvälisistä sopimuksista (kpl)	7	7	7
Suomen kasvua tukevien taloussuhteiden vahvistaminen			
— Team Finland -työstä saatu asiakas- ja sidosryhmäpalaute (1—5)	4	4	4
Kokonaisvaltaisen ja tuloksellisen kehityspolitiikan toteuttaminen			
— Vahvistetaan naisten ja tyttöjen asemaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	80	85	85

Sukupuolten tasa-arvo

Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti ulkopoliitikassaan. Sukupuolten tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto on myös Suomessa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin sekä EU-oikeuteen perustuva velvoite.

Naisten osallistuminen ja osallistaminen kriisien ratkaisemiseen on Suomelle tärkeä painopiste. Suomi edistää YK:n päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” toimeenpanoa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti YK:ssa, EU:ssa, Etyjissä ja Natossa. Suomi edistää naisten osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Suomessa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa palvelevien naisten osuus on viime vuosina ollut noin 4—5 %. Tavoitteena on nostaa naisten osallistumista edettäessä kohti YK-tavoitetta. Suomi pyrkii kasvattamaan naisten osuutta myös siviilikriisinhallinnassa. Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista naisia on viime vuosina ollut n. 40 %.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Suomen neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman läpileikkaavia teemoja ovat naisten osallistumisen vahvistaminen, tietopohjaisuuden vahvistaminen, kumppanuuksien vahvistaminen sekä ilmasto- ja ympäristökysymysten linkitys Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan. Rauhanvälitykseen osoitetuilla määrärahoilla edistetään naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja tuetaan naisrauhanvälittäjaverkostojen toimintaa.

Suomen kehityspolitiikan yksi painopiste on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien, vahvistaminen. Painopiste näkyy mm. Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 328 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Vuonna

2026 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toimii YK:n Agenda2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä edistää ilmastopöytäkirjojen toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla torjutaan ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspolitiikka on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja tukee osaltaan myös Suomen strategisia taloussuhteita. Suomi nojautuu kehityspolitiikassaan omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävä kehitystä. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspolitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehittyvien maiden kestävä kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Myös kauppapolitiikassa tuetaan ratkaisuja ja linjauksia, joilla edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Ulkoministeriö edistää kestävä kehitystä myös tukemalla vienninedistämisessä vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyvien ratkaisujen tarjoamista maailmalle. Ulkoministeriö tukee kestävä kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2026 talousarvioesityksessä kansainvälisissä sopimuksissa määritellyjä ilmastotavoitteita yhteensä arviolta 244 milj. eurolla. Laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyöllä näitä tavoitteita tuetaan arviolta 28 milj. eurolla. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 216 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i>		
	— muu valtuus	268,2	268,2
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	625,6	163,5
	— muu valtuus (Afrikan kehityspankin takuupääoman korotus)	510,0	-
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	150,0	-
24.30.69	<i>Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	40,0	40,0
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	20,0	20,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	286 812	293 164	293 065	-99	0
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	259 856	250 122	245 316	-4 806	-2
02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)	—	21 042	24 860	3 818	18
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	1 102	891	1 046	155	17
29. Ulkomministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	13 854	15 109	15 843	734	5
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	12 000	6 000	6 000	—	0
10. Kriisinhallinta	78 962	79 465	74 465	-5 000	-6
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	50 539	53 080	53 080	—	0
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	19 523	17 485	17 485	—	0
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	3 900	3 900	3 900	—	0
(87.) CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	—	-5 000	-100
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	757 049	673 096	601 442	-71 654	-11
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	616 811	534 105	456 739	-77 366	-14
(67.) Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	2 904	2 904	—	-2 904	-100
68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—	14 081	13 104	-977	-7
69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	32 604	47 276	56 869	9 593	20
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	35 000	5 000	5 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	69 730	69 730	69 730	—	0
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	155 500	175 491	186 320	10 829	6
(20.) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	1 600	—	—	—	0
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	2 840	10 081	1 938	-8 143	-81
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 103	1 145	1 820	675	59
51. Häädänsäntien avustaminen (arviomääräraha)	31	500	500	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	149 575	163 265	151 562	-11 703	-7
67. Humanitaarinen katastrofi-apu (siirtomääräraha 3 v)	—	—	30 000	30 000	0
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	352	500	500	—	0
Yhteensä	1 278 324	1 221 216	1 155 292	-65 924	-5
Henkilötyövuosien kokonaismäärä ¹⁾	1 473	1 377	1 415		

¹⁾ Henkilötyövuosien kokonaismäärässä on vuodesta 2026 alkaen mukana Team Finland -uudistuksessa ulkoasiainhallinnolle siirtyvä ulkomaan verkoston henkilöstö. Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2026 n. 390 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 135 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä n. 950 henkilöä. Etyj-puheenjohtajuuden hoitamiseen voidaan palkata enintään 10 henkilötyövuotta vastaava määrä määräaikaista lisähenkilöstöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinnon keskeiset vaikuttamisen välineet ovat tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia eri tasoilla sekä tavoitteellinen ja tulokselinen viestintä. Muuttuva toimintaympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakkointia, seurantaa, analyysiä, vaikuttamista strategisen viestinnän kautta ja joustavaa resurssien käyttöä.

Ulkoasiainhallintoa uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Uudistuksen keskeisiä elementtejä ovat sisältötyön ja resurssien kohdentaminen keskeisiin tavoitteisiin ulkoasiainhallinnon virkajärjestelmän mahdollistamalla tavalla. Hyvä henkilöstöpolitiikka ja esimiestyö sekä hallinnollisten prosessien ja toimintatapojen kehittäminen ovat uudistuksen läpäiseviä teemoja.

Business Finlandin ulkomaantoiminnot integroidaan ulkoasiainhallintoon 1.1.2026 mennessä. Integraation myötä yritykset saavat ulkomailla tarjottavat nykyiset ulkoasiainhallinnon ja Business Finlandin palvelut keskitetysti.

Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Edustustoverkkoa tarkastellaan pitkällä aikavälillä suunnitelmallisesti.

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Työperäisen maahanmuuton lupaprosessit			
— Edustustoissa TTOL-hakijan tunnistamisajan odotusaika enintään 15 pv (osuus ajanvarauksista, %)	80	80	80
— Edustustoissa TTOL-hakijan kuulemisten odotusaika enintään 15 pv (osuus ajanvarauksista, %)	80	80	80
Kriisivalmius			
— Tilannekuvatoiminnan aloittaminen tilanneorganisaation käynnistämistä koskevasta päätöksestä (aloitusaika enintään, h)	1	1	1
Vientivalvonta			
— Vientilupien käsittelyaika enintään 15 pv (osuus lupa-hakemuksista, %)	80	80	80
— Vientivalvontaa koskevat tiedustelut (vastausaika enintään, pv)	14	14	14
Pakotteiden hoito			
— Yritys-, kansalais- ja viranomaistiedustelut (vastausaika enintään, pv)	29	28	28
— Poikkeuslupia koskevat päätösesitykset/lisätietopyynnöt (käsittelyaika enintään, pv)	49	42	42

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 tavoite
Henkilötyövuodet	2 421	2 277	2 365
— Ulkoministeriö	868	817	800
— Ulkomaanedustus	605	560	615
— Paikallisesti palkatut	948	900	950
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,8	3,5
Eläköitymisikä	66	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,7	5,0	6,0

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 245 316 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

*Selvitysosa:***Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2026 (euroa)**

Ministeriö	72 111 000
Toimintamenot	7 723 000
Henkilöstömenot	64 388 000
Edustustot, 90 toimipistettä¹⁾	150 455 000
Toimintamenot ²⁾	70 405 000
Henkilöstömenot	80 050 000
Hallinnonalan toimialavastaavat menot	22 750 000
Yhteensä	245 316 000

¹⁾ Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 29, Itä 4, Aasia ja Amerikka 29, Afrikka ja Lähi-itä 21 ja pysyvät edustustot 7 toimipistettä. Väliaikaisesti on suljettu kaksi toimipistettä.

²⁾ Lisäksi kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenoihin arvioidaan käytettävän momenttien 24.30.66 ja 24.30.69 määrärahoja yhteensä 7 000 000 euroa.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutus- ja päivähoitokorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, varus- taumiskorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan mm. tieto- ja kiinteistöhallinnon sekä turvallisuuden ja koulutuksen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	284 535	271 963	268 493
Bruttotulot	21 342	21 841	23 177
Nettomenot	263 193	250 122	245 316
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	46 125		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	42 788		

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	12 423	15 600	15 657
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	7 186	9 900	8 550
Tuotot yhteensä	19 609	25 500	24 207
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	9 051	9 399	8 124
— osuus yhteiskustannuksista	33 364	31 992	34 109
Kustannukset yhteensä	42 415	41 391	42 233
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-22 806	-15 891	-18 026
Kustannusvastaavuus, %	46	61	57

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikealan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Pekingissä (siirto momentille 24.01.02)	-300
Elintarvikeviennin erityisasiantuntija Suomen Soulin-suurlähetystössä (siirto momentilta 30.20.47)	15
Etyj-puheenjohtajuus; vakinaisen henkilöstön menot	-561
Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja hankinnat ja investoinnit -erityisasiantuntija Suomen Washingtonin-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.66)	43
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattori (siirto momenteilta 30.40.21, 33.01.01, 35.01.01)	51
Kehitysyhteistyöasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.69)	195
Kehitysyhteistyöasiantuntijat ministeriössä (siirto momentilta 24.30.69)	167
Konsulipalvelujen asiakaspalvelutehtävien tuottaminen Häätäkeskuslaitoksessa (siirto momentilta 26.30.02)	372
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 31.01.02)	-79
Opetusalan erityisasiantuntija Suomen Lontoon-suurlähetystössä (siirto momentille 29.40.20)	-86
Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 27.01.01)	-72
Puolustussektorin kansallisten asiantuntijoiden (VNC) palkkaus- ja muut menot (siirto momentilta 27.01.01)	8
Team Finland -asiantuntija ministeriössä (siirto momentilta 24.30.69)	45

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Team Finland -asiantuntijat edustustoverkossa (siirto momentille 24.01.02)	-1 600
Team Finland Knowledge -asiantuntijat edustustoverkossa (siirto momentille 24.01.02)	-1 978
Tietojenkäsittelyratkaisun ylläpito	2 250
Ulkoministeriön arkistojen järjestäminen (siirto momentilta 23.01.01)	180
Valtiovarainministeriön hallinnonalan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Washingtonissa (siirto momentille 28.01.01)	-272
Palkkausten tarkistukset	3 216
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-6 400
Yhteensä	-4 806

2026 talousarvio	245 316 000
2025 II lisätalousarvio	4 392 000
2025 talousarvio	250 122 000
2024 tilinpäätös	259 856 000

02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 860 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainhallinnon Team Finland -verkoston toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentille voidaan tulouttaa Team Finland -verkostosta saatavia tuottoja.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Team Finland -verkoston palkkausmenoihin sekä ulkomaan edustuksen korvauksiin. Lisäksi määrärahasta maksetaan verkoston toimintaan liittyviä tietojärjestelmä-, turvallisuus- ja vuokramenoja sekä henkilöstön kehittämiseen liittyviä menoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikealan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Pekingissä (siirto momentilta 24.01.01)	300
Team Finland -asiantuntijat edustustoverkossa (siirto momentilta 24.01.01)	1 600
Team Finland Knowledge -asiantuntijat edustustoverkossa (siirto momentilta 24.01.01)	1 978
Tuottavuustoimenpiteet (siirto momentille 32.01.05) (HO 2023)	-60
Yhteensä	3 818

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2026 talousarvio	24 860 000
2025 talousarvio	21 042 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituutikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 046 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituutikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituutikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituutikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituutikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiinteistöjen vuokrantarkistukset	155
Yhteensä	155
2026 talousarvio	1 046 000
2025 talousarvio	891 000
2024 tilinpäätös	1 102 000

29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiseta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut, vaikutus arvonlisäveromenoihin	734
Yhteensä	734

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	15 843 000
2025 talousarvio	15 109 000
2024 tilinpäätös	13 854 439

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen
- 2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää 23 ulkoministeriön omistaman tai vuokraaman kiinteistön perusparannus- tai korjaushanketta v. 2026.

2026 talousarvio	6 000 000
2025 talousarvio	6 000 000
2024 tilinpäätös	12 000 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Suomi jatkaa osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan hallitusohjelman ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti. Suomelle on jatkossakin tärkeitä taata riittävä osallistumistaso sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa. Nopeat muutokset sekä Euroopan että Euroopan lähialueiden turvallisuusympäristöissä edellyttävät varautumista muutoksiin myös kriisinhallinnan osalta. Kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumalla Suomi edistää konfliktialueiden yhteiskunnallista vakautta, rauhaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa. Osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista puolustuskykyämme ja kansallisia valmiuksiamme. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen.

Suomi osallistuu tällä hetkellä kymmeneen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon noin 400 sotilaalla. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2026 olevan n. 390 sotilasta. Suurimmat kriisinhallintaoperaatiot ovat YK:n UNIFIL-operaatio Libanossa ja KFOR-operaatio Kosovossa. Suomi osallistuu merkittävällä panoksella koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille EUMAM Ukraine koulutusoperaation kautta. Suomi osallistuu operaatioihin myös Välimeren alueella, Punaisella merellä ja Afrikassa. Lisäksi Suomi osallistuu kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin n. 135 asiantuntijalla. Siviilikriisinhallinnassa suurimmat yksittäiset osallistumiset ovat Ukrainassa, Irakissa, Georgiassa ja Somaliassa.

Suomi jatkaa valtiollisen rauhanvälitystoiminnan kehittämistä. Ulkoministeriön rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Tavoitteena on edistää naisten ja nuorten osallistumista rauhanprosesseihin. Tukea naisrauhanvälittäjäverkos-

toille jatketaan. Tuki uskonnollisten ja perinteisten vaikuttajien verkostolle pysyy osana Suomen rauhanvälitystoimintaa. Vesidiplomatiatoiminnan kansallisen osaamisen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä jatketaan; kansainvälinen kysyntä Suomen osaamiselle vesidiplomatiassa on kasvanut.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaali- kuluihin
- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) yhdessä momentin 27.30.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	6 245 000
05.	Yhteiset menot	6 404 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	6 884 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 562 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	20 599 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	957 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 216 000
25.	EUMAM/Mosambikin koulutusoperaation menot	628 000
26.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	6 993 000
27.	EUNAVFOR ASPIDES -operaation menot	316 000
29.	YK:n rauhanturvaamisen hankkeet	400 000
30.	NSATU/ NATO Security Assistance and Training for Ukraine	876 000
Yhteensä		53 080 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2026.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 52 680 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

2026 talousarvio	53 080 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	53 080 000
2024 tilinpäätös	50 538 847

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 485 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen
- 2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) siviilikriisinhallintaa tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 6) enintään 140 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	17 185 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		17 485 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin n. 135 asiantuntijaa.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 485 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2026 talousarvio	17 485 000
2025 talousarvio	17 485 000
2024 tilinpäätös	19 523 000

66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 2) rauhanvälitystä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin
- 3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 5) rauhanvälitystoimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Määrärahaa käytetään noin 75 % osalta julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 700 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 200 000 euroa.

2026 talousarvio	3 900 000
2025 talousarvio	3 900 000
2024 tilinpäätös	3 900 000

(87.) CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	5 000 000
2024 tilinpäätös	5 000 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen, joka on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Suomen kehityspolitiikassa edistetään digitaalisia ratkaisuja ja hyödynnetään digitaalisia työkaluja kehitysyhteistyön hankehallinnossa. Suomi ajaa tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä. Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.

Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään ja lisätään suomalaisten yritysten hyödyntämistä kehitysyhteistyössä ja kehityssijoituksissa sekä vahvistetaan kehittyvien maiden omaa rahoitusta. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa. Painotetaan kehityspoliittisia finanssisijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan. Kehitysrahoituksen eri muodot täydentävät toisiaan. Tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta.

Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen kaikkein haavoittuvimpien auttamista. Tavoitteena on myös edistää ja kasvattaa suomalaista rauhanvälitysosaamista myös yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ohjataan yhteensä 57 milj. euroa v. 2026. Kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiokanteiden vahvistaminen sekä korruptiontorjunta.

Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Palautuspolitiikka ja takaisinottojen sujuminen huomioidaan osana Suomen kokonaisvaltaista kumppanuutta kolmansissa maissa ja sitä koskevassa kannanmuodostuksessa ja päätöksenteossa. Hallitus edistää rakentavasti EU:n kehitys- ja kauppapolitiikan sekä ulkosuhteiden hyödyntämistä kolmansien maiden kansalaisten palautussopimusten syntymisen edistämiseksi. Suomi ei jaa kehitysapua hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Kehitysyhteistyövarojen käyttöä valvotaan tehokkaasti. Mikäli väärinkäytöksiä havaitaan, tämä johtaa tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

Varsinaisen kehitysyhteistyön taso v. 2026 on n. 457 milj. euroa. Lisäksi jatketaan kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella n. 70 milj. eurolla. Arvion mukaan valtio kohdistaa kehitysyhteistyöhön, mukaan lukien eri ministeriöiden laskennalliset osuudet, yhteensä 1,034 mrd. euroa, mikä vastaa noin 0,35 prosenttia bruttokansantulosta.

Jatketaan kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamista tulohajauksen avulla. Edistetään tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa, riskienhallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 tavoite
Edistetään ilmastotoimia, erityisesti kestävää metsätaloutta ja metsitystä (milj. euroa)	215	247	244
Tuetaan tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta (milj. euroa)	54	54	44
Suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuki (milj. euroa)	85	98	98
Humanitaarinen apu ml. Ukraina (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	20	15	20
Kehittyvien maiden kanssa tehtävässä yhteistyössä tuetaan toimivaa demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	42	49	52

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ¹⁾	2025
Määrärahat yhteensä	886,3	988,7	1 082,3	1 257,0	1 274,7	1 177,4	1 064,0	1 208,9
Maksatukset	832,8	1 010,1	1 121,4	1 214,1	1 534,3	1 467,2	1 302,1	
%-osuus BKTL:sta	0,36	0,42	0,47	0,47	0,57	0,54	0,47	

¹⁾ Maksatukset ja BKTL-osuus ovat ennakkotietoja.

Suomen julkinen kehitysyhteistyö sisältää varsinaisen kehitysyhteistyömomentin ja laina- ja sijoitusmuotoisen momentin lisäksi muita kehitysyhteistyöksi raportoitavia eriä sekä ulkoministeriön että eri ministeriöiden hallinnonaloilta. Merkittävimminä erinä valtiovarainministeriön EU-jäsenmaksun velvoittavat rahoitusosuudet sekä useamman ministeriön alaiset pakolaiskulujen kehitysyhteistyökelpoiset osuudet.

Valtion kehitysyhteistyöksi laskettavat menot vuonna 2026 hallinnonaloittain (1 000 euroa), arvio

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	449 739
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	236 469
Sisäministeriön hallinnonalalla	29 901
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	285 856
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	5 633
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	194
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 413
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	20 911
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	3 342
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	380
Yhteensä	1 033 838

50. *Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2026 talousarvio

—

2025 talousarvio

—

2024 tilinpäätös

—

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 456 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen
- 3) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 10 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 150 000 000 euroa. Vuonna 2026 Finnfundin toteuttamaan erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen määrärahaa saa käyttää 7 000 000 euroa
- 4) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi
- 5) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen.

Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle, joille myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	167 783 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö ¹⁾	74 194 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	22 000 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	27 514 000
5.	Humanitaarinen apu	55 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot	3 948 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 350 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	97 950 000
9.	Korkotuki-instrumentti	7 000 000
Yhteensä		456 739 000

¹⁾ Sisältää Finnfundin erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen 7 000 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2026 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 163 492 000 euroa.

Selvitysosa:

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	6 000 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	66 370 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	7 696 000
5.	Humanitaarinen apu	24 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot	1 876 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	39 550 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		163 492 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	352 681	318 182	250 746	196 667	361 715	1 479 991
Vuoden 2026 sitoumukset		54 325	52 525	49 642	7 000	163 492
Menot yhteensä	352 681	372 507	303 271	246 309	368 715	1 643 483

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 167 783 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 6 000 000 euroa.

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksusuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahostoa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamistavoitteisiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 74 194 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 66 370 000 euroa.

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat vuonna 2026 päätettävät maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälisiä yhteistyötä Etiopian, Tansanian, Somalian, Nepalín ja Palestiinan kanssa. Suomi tukee lisäksi alueellisia ohjelmia tai hankkeita Afrikassa, Lähi-idässä ja Aasiassa. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja tai hankemuotoista tukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille ja kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahalla voidaan hankkia asiantuntijapalveluita ohjelmien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 22 000 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdenne-

taan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjasten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisien maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitusopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 27 514 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 7 696 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten sekä muiden monikeskisten järjestöjen muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 55 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 24 000 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustajajärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalla tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusooperaatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustajajärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 3 948 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 1 876 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään mm. kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

-Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta

ja korruption vastaista työtä sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 1 350 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 97 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 39 550 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehittyvien maiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmaturkijärjestöille tehtävistä myönnoistä osa rahoituksesta kohdennetaan Euroopan komission pelastuspalvelun ja humanitaarisen avun pääosaston myöntämän erityisstatuksen omaavien järjestöjen humanitaariseen työhön ja muun myönnetyn rahoituksen osalta avustuksen saaja voi myöhemmin kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin esittää käyttötarkoituksen muutosta humanitaariseen apuun.

Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle. Määrärahan käytetään demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Demo Finland on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä. Oikeusvaltiokeskus on Helsingin yliopistoon perustettu verkostomainen toimija, joka tukee oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista kokoamalla yhteen suomalaista oikeusalan asiantuntemusta ja edesauttamalla tämän osallistumista alan yhteistyöhön kehittyvissä maissa.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 7 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuttia vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehittyvien maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehittyviin maihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehittyville maille (Public Sector Investment Facility).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 070 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 437 669 000 euroa.

Valtuudesta käytetään arviolta 3,7 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirto momentilta 24.30.67)	2 904
Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja hankinnat ja investoinnit -erityisasiantuntija Suomen Washingtonin-suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-43
Kehitysyhteistyön rahoituksen vähentäminen (HO 2023)	-73 000
Määrärahan alentaminen (Lisätoimet 2025)	-50 000
Määrärahan tason alentaminen	-20 000
Säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	15 000
Tuki Suomen Somalia-verkostolle	-50
Tasomuutos	47 823
Yhteensä	-77 366

2026 talousarvio	456 739 000
2025 II lisätalousarvio	-10 616 000
2025 talousarvio	534 105 000
2024 tilinpäätös	616 811 000

(67.) *Demokratia- ja oikeusvaltiotuki* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirto momentille 24.30.66)	-2 904
Yhteensä	-2 904

2025 talousarvio	2 904 000
2024 tilinpäätös	2 904 000

68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 104 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön ja muiden kehitysyhteistyön avunantajamaiden ministeriöiden, edustustojen tai virastojen sekä ODA-kelpoisten kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan unionin toimielinten yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen niistä saatujen tulojen puitteissa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ministeriön ja yhteistoimintahankkeiden menojen osuus yhteensä 13 104 000 euroa, josta Euroopan komission kontribuutiot ovat hankkeittain: Luonnonvarat ja ilmastomuutos kunnissa -hanke 5 607 000 euroa, Teknisen tuen yhteistyö koulutussektorilla -hanke Nepalissa 2 802 000 euroa, EU:n ydinturvallisuus ja ydinmateriaalivalvonta -hanke Ukrainassa ja EU-ehdokas- ja potentiaalisissa ehdokasmaissa 574 000 euroa, EU Digital Ethiopia Skills and TVET Action (DESTA) 1 395 000 euroa sekä EU:n Kiertotalouskeskus -EU CERC -hanke Sitran ja Belgian kehitysyhteistyöviraston (ENABEL) kautta 2 726 000 euroa.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99. Momentin määräraha ei kasvata ulkoministeriön rahoitusosuutta hankkeille eikä vaikuta Suomen julkisen kehitysavun määrään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet	-977
Yhteensä	-977

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	13 104 000
2025 II lisätalousarvio	1 805 000
2025 talousarvio	14 081 000

69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 56 869 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Ukrainaa tukeviin kahden- ja monenvälisiin hankkeisiin, ml. alueelliset hankkeet
- 2) humanitaariseen apuun Ukrainalle
- 3) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja näitä vastaavien organisaatioiden Ukraina-hankkeisiin ja näissä toimivien rahastojen tukemiseen
- 4) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) Ukrainan tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja Suomen Kiovan suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen
- 6) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 80 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen si-

toumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 20 000 000 euroa

7) Ukrainan sekaluottoinstrumenttiin, Ukraine Investment Facility (UIF).

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on toteuttavien hankkeiden kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonnlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonnlisäveromomentilta 24.01.29.

Valtuus

Vuoden 2026 aikana saa tehdä uusia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 40 000 000 euroa.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 20 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahaa käytetään Ukrainan tukemiseen ml. humanitaarisen tilanteen, yhteiskunnan kriittisten toimintojen, materiaalistien tarpeiden sekä pitkän aikavälin kehitysyhteistyön tukemiseen sekä Suomen Kiovan-suurlähetystön paikallisen yhteistyön hankkeisiin. Määrärahaa käytetään myös Ukrainan jälleenrakennuksen valmistelun, toteuttamisen ja seurannan tukemiseen. Määrärahaa voidaan kohdentaa käytettäväksi alueellisesti Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin vastaamiseksi ja ukrainalaisten tukemiseksi.

Määrärahasta rahoitetaan sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, virastoille, korkeakouluille, toisen asteen oppilaitoksille, kaupungeille ja kunnille sekä säätiöille.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja soveltuvin osin maaohjelmamekanismin kansallisen Ukrainan jälleenrakennussuunnitelman kautta.

Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman mukaisesti Finnfundin pääomaa korotettiin 25 milj. eurolla vuonna 2024. Pääomakorotus ja erityisriskirahoitus Ukrainassa on osa identifioituja rahoitusratkaisuja, joilla helpotetaan suomalaisten yritysten osallistumista Ukrainan jälleenrakentamiseen. Mahdolliset tappiot tulevat korvattavaksi aikaisintaan vuonna 2027. Tappiokorvauksen tarkemmista ehdoista päättää valtioneuvosto.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 53 869 000 euroa. Kulutusmenot pitävät sisällään Suomen Kiovan suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenot.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	23 339	15 927	12 820	4 000	56 086
Vuoden 2026 sitoumukset		9 500	9 500	21 000	40 000
Menot yhteensä	23 339	25 427	22 320	25 000	96 086

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysyhteistyöasiantuntijat ministeriössä (siirto momentille 24.01.01)	-167
Kehitysyhteistyön erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-195
Määrärahataason korotus (Lisätoimet 2025)	10 000
Ukrainan Team Finland -asiantuntija (siirto momentille 24.01.01)	-45
Yhteensä	9 593

2026 talousarvio	56 869 000
2025 II lisätalousarvio	-40 000
2025 talousarvio	47 276 000
2024 tilinpäätös	32 604 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	5 000 000
2025 talousarvio	5 000 000
2024 tilinpäätös	34 999 940

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 69 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sijoituksiin rahastoihin ja muihin rahoitusvälineisiin osana Suomen kehitysyhteistyötä
- 2) lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä
- 3) enintään 150 000 euroa laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvien neuvonantajapalveluiden sekä oikeudellisten palveluiden kustannusten maksamiseen.

Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta sekä etuoikeusasemaltaan alisteisina lainansaajan muille vieraan pääoman ehtoisille lainoille (laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta 449/1988 4 §; 4 a §).

Lainaa Kansainväliselle maatalouden kehittämisrahastolle (IFAD) myönnettäessä voidaan luopua lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) 5 §:n edellyttämästä lainantajan erillisestä tilintarkastusoikeudesta sekä sopia lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) 8 §:n, valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun valtioneuvoston asetuksen (450/1988) 5 ja 7 §:n sekä korkolain (633/1982) 4 ja 12 §:n säännöksiä matalammasta viivästys- ja lisäkorosta tai niiden perimättä jättämisestä.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote. Määrärahaa käytetään keväällä 2025 laaditun sijoitusstrategian mukaisesti. Hallitusohjelman mukaisesti määrärahan käytössä painotetaan sijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan.

Kehityspoliittiset lainat raportoidaan noin 60—70 -prosenttisesti ja kehityspoliittiset sijoitukset sekä laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvat menot 100-prosenttisesti Suomen julkisena kehitysapuna (ODA) OECD:lle.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi 69 580 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	69 730 000
2025 talousarvio	69 730 000
2024 tilinpäätös	69 730 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 938 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkauksiin ja korvauksiin sekä Etyj-puheenjohtajakauden kannalta muihin välttämättömiin kulutusmenoihin
- 2) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta järjestettävien kokouksien ja muiden niitä vastaavien Etyj-puheenjohtajuuteen välittömästi liittyvien tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Suomi valittiin marraskuussa 2021 Etyjin puheenjohtajaksi vuonna 2025. Puheenjohtajuuteen liittyvä troikkakausi kestää Etyjissä yhteensä kolme vuotta, myös puheenjohtajuutta edeltävän ja seuraavan vuoden.

Määrärahasta maksetaan keskitetysti Etyj-puheenjohtajuudesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstömenot ja matkat sekä lisätilojen vuokramenot. Määräaikaisten henkilöstön osalta puheenjohtajuutta varten tehdyt vahvistukset puretaan vuoden 2026 aikana. Lisäksi määrärahasta maksetaan Etyj-puheenjohtajuuteen liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etyj-puheenjohtajuus	-8 143
Yhteensä	-8 143
2026 talousarvio	1 938 000
2025 talousarvio	10 081 000
2024 tilinpäätös	2 840 000

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille
- 2) järjestöille ja yhteisöille, jotka edistävät yritysten kansainvälistymistä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Määrärahasta on tarkoitus varata 420 000 euroa Viexpo osuuskunnalle ja 400 000 euroa Suomalais-ruotsalaiselle kauppakamarille. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalaisjärjestöjen tukeminen; kertaluonteinen lisäys	-145
Osuuskunta Viexpo (siirto momentilta 32.01.40)	420
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari (siirto momentilta 32.01.40)	400
Yhteensä	675
2026 talousarvio	1 820 000
2025 talousarvio	1 145 000
2024 tilinpäätös	1 102 999

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla
- 4) konsulipalvelulain 41 c §:n mukaisen Suomen ulkopuolella annettavan konsulipalvelun menoihin.

2026 talousarvio	500 000
2025 talousarvio	500 000
2024 tilinpäätös	30 816

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 151 562 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen
- 2) Euroopan rauhanrahaston vähimmäistalletusjärjestelmän ennakkomaksuihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	26 133 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	11 602 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	17 579 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	3 957 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	326 000
Maksuosuudet Euroopan Neuvostolle	4 476 000
Maksuosuudet Natolle	10 534 000
OECD:n jäsenmaksu	3 563 000
WTO:n jäsenmaksu	947 000
Maksuosuudet Etyjin talousarvioihin	3 935 000
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	63 951 000
Muut maksuosuudet EU:lle	291 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	600 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 700 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	1 968 000
Yhteensä	151 562 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	-10 000
Tasomuutos	-1 703
Yhteensä	-11 703

2026 talousarvio	151 562 000
2025 talousarvio	163 265 000
2024 tilinpäätös	149 575 000

67. Humanitaarinen katastrofiapu (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen osallistumiseen humanitaaristen järjestöjen hallinnoimiin maailmanlaajuisiin ja maakohtaisiin humanitaarisen avun rahastoihin.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa saa käyttää humanitaarisen sektorin maailmanlaajuisen ja maakohtaisten rahastojen tukemiseen. Rahastot allokoivat varoja maa- ja aluekohtaisiin humanitaarisiin katastrofitilanteisiin. Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Humanitaarinen katastrofiapu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen kautta. Määrärahasta 5 000 000 euroa kohdennetaan Palestiinalaisalueelle (Gaza).

Humanitaarisen katastrofiavun tuloksellisuutta seurataan rahastojen ja järjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hädänalaisten avustaminen	20 000
Rahoitus humanitaariseen apuun (Lisätoimet 2025)	10 000
Yhteensä	30 000

2026 talousarvio	30 000 000
------------------	------------

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen

2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

	24.90	159
2026 talousarvio		500 000
2025 talousarvio		500 000
2024 tilinpäätös		351 679

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoilla rahoitetaan demokraattisen oikeusvaltiomme ydintoimintoja kuten kattava julkinen oikeusapu, laadukas syyttäjätointa, koko tuomioistuinlaitoksen toiminta, tehokas ulosottotoiminta, vaikuttava vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano sekä valtiolliset vaalit.

Oikeusministeriö ylläpitää ja tukee yhteiskunnallista vakautta vahvistamalla oikeusvaltiota, demokratiaa sekä perus- ja ihmisoikeuksia. Oikeusvaltion ja demokratian vakaat rakenteet tukevat kriiseistä selviytymistä ja vahvistavat osaltaan yhteiskunnan resilienssiä. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja kestävä yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan. Vakaa ja luotettava oikeusjärjestelmä on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys.

Toimintaympäristöä on jo useiden vuosien ajan hallinnut globaalit kriisit ja pyrkimys sellaisten vaikutusten hallintaan, jotka koettelevat yhteiskuntien vakautta. Edelleen käynnissä oleva Venäjän hyökkäyssota Euroopassa sekä muut globaalit kriisit ovat osoittaneet merkittävällä tavalla ilmiöiden keskinäisriippuvuudet sekä tarpeen näiden yhteen kietoutuneisuuksien hallitsemiseen myös talouteen liittyvien kysymysten osalta. Varautuminen kriiseihin ja riskeihin edellyttää voimavaroja.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, rikollisuuden kansainvälistyminen, nuoriso-, jengijärjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen, yhteiskunnan monimuotoistuminen, moniarvoistuminen ja haavoittuvuudet sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös taroituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Murrosteknologiat, tekoäly ja digitalisaatio tuottavat tehokkuutta ja taloudellisuutta, mutta edellyttävät myös varautumista ja hyvää systeemisten riskien hallintaa. Hybridivaikuttaminen ja siihen liittyvät varautumistarpeet on tunnistettu.

Huolehtiminen hyvästä hallinnosta, oikeusjärjestelmän selkeydestä ja jatkuvuudesta, kansalaisten oikeusturvasta ja tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta on entistäkin tärkeämpää. Panostaminen kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuuteen, samoin kuin yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukykyyn on tärkeää. Haavoittuvassa ja heikommassa asemassa olevien turvaaminen on entistäkin tärkeämpää.

Oikeusministeriön toimintaan vaikuttavat keskeiset muutostekijät ovat:

- demokratia ja oikeusvaltiokehitys
- eriarvoistumisen ja yhdenvertaisuuden ristiriitainen kehitys
- informaatioympäristön murros
- turvallisuus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa	hyvä	hyvä	hyvä
Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta	hyvä	hyvä	hyvä
Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle	hyvä	hyvä	hyvä
Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla	tydyttävä	hyvä	hyvä
Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät	tydyttävä	hyvä	hyvä
Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakointiin	tydyttävä	hyvä	hyvä

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Oikeusministeriö	285	250	235
Oikeushallinnon erityisviranomaiset	182	200	210
Oikeusrekisterikeskus	234	250	250
Tuomioistuinlaitos	3 562	3 700	3 750
Oikeuspalveluvirasto	1 267	1 300	1 370
Ulosottolaitos	1 146	1 140	1 140
Syyttäjälaitos	624	695	680
Rikosseuraamuslaitos	2 565	2 620	2 650
Yhteensä	9 865	10 155	10 285

Sukupuolten tasa-arvo

Oikeusministeriö työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksi Suomessa.

Vuonna 2024 vangeista n. 8,5 % ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavista n. 12 % oli naisia. Huomioidaan toiminnassa eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet.

Kestävä kehitys

Oikeusministeriö toteuttaa hallituksen visiota vahvasta ja välittävästä Suomesta, jossa on vahva demokratia ja itsenäinen oikeusvaltio ja jossa jokaista arvostetaan tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kestävää hyvinvointiyhteiskun-

taa ja pitää huolta heikoimmasta sekä vahvistaa ihmisten osallisuutta ja keskinäistä luottamusta. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeudenmukaisesti toimivaan yhteiskuntaan. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruptiontorjuntaa EU:ssa.

Oikeusministeriön kestävyystyön perusta on kestävästi ja vastuullisesti toimiva oikeusvaltio ja demokratia sekä yhteiskunta, jossa jokainen on tärkeä. Hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Oikeusministeriö tekee työtä erityisesti seuraavilla painopistealueilla:

— Huolehditaan jokaisen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta

— Edistetään yhdenvertaista ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa, jonka toimintaan jokainen voi osallistua ja luottaa

— Vähennetään turvattomuuden tunnetta yhteiskunnassa.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	192 605	184 717	185 507	790	0
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 415	22 147	23 606	1 459	7
03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 189	20 744	23 319	2 575	12
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 060	8 548	8 588	40	0
20. Erityismenot (arviomääräraha)	19 959	13 943	13 943	—	0
(21.) Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 735	1 601	—	-1 601	-100
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	20 120	19 170	19 470	300	2
(27.) Kuurojen totuus- ja sovinto-prosessi (siirtomääräraha 3 v)	1 223	643	—	-643	-100
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	61 571	57 000	63 510	6 510	11
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	14 426	13 464	13 614	150	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	20 489	27 000	19 000	-8 000	-30
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	419	457	457	—	0
10. Tuomioistuimet	353 023	371 196	378 280	7 084	2
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 789	10 017	10 108	91	1
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 370	15 010	14 420	-590	-4
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	329 864	346 169	353 752	7 583	2
15. Oikeuspalvelut	176 016	176 313	184 812	8 499	5
01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	92 714	95 903	104 402	8 499	9
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	83 302	80 410	80 410	—	0
20. Ulosotto	109 862	110 856	114 493	3 637	3
01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	109 862	110 856	114 493	3 637	3
30. Syyttäjät	63 051	64 619	66 128	1 509	2
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	63 051	64 619	66 128	1 509	2
40. Rangaistusten täytäntöönpano	289 192	294 201	310 056	15 855	5
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	284 492	294 201	310 056	15 855	5
(74.) Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
50. Vaalimenot	50 775	10 384	3 674	-6 710	-65
01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 150	10	100	90	900
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	43 625	10 374	3 574	-6 800	-66
Yhteensä	1 234 524	1 212 286	1 242 950	30 664	3

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä

9 865

10 155

10 285

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion ja demokratian toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

- Edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista.
- Edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista.
- Turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset.
- Valmistelelee toimialansa lainsäädäntöä.
- Kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita oikeusministeriö toimeenpanee.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 606 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuviin menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	27 071	22 397	23 856
Bruttotulot	1 284	250	250
Nettomenot	25 787	22 147	23 606
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 165		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 792		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 23 506 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 270 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laajennettu hankintatuki (0,5 htv) (siirto momentille 23.01.01)	-50
Lausuntopalvelun ylläpitomenot (siirto momentille 23.01.01)	-30
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.10.01)	-50
Tietosuojavalvuttetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-52
Valmiuslain uudistaminen	-300
Palkkausten tarkistukset	719
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	500
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-278
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	1 000
Yhteensä	1 459

2026 talousarvio	23 606 000
2025 II lisätalousarvio	344 000
2025 talousarvio	22 147 000
2024 tilinpäätös	24 415 000

03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 319 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädetyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virasto aloitti toimintansa 1.1.2025 (L Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastosta 24/2024). Virastossa on hallintopalveluyksikkö, joka tuottaa yhteiset hallinnon tukipalvelut erityisviranomaisille.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on aloittein, neuvoin ja ohjein edistää ja kehittää hyvää pesähoitotapaa sekä valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesähoitotavan mukaisesti ja että pesähoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät. Konkurssiasiamies huolehtii tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta sekä konkurssipesien julkisselvityksestä (L konkurssipesien hallinnon valvonnasta 109/1995). Konkurssiasiamiehen apuna toimii *konkurssiasiain neuvottelukunta*.

Kuluttajariitalautakunta on kuluttajien ja yritysten välisissä oikeudellisissa riidoissa ratkaisuosituksia antava asiantuntijaelin (L kuluttajariitalautakunnasta 8/2007). Kuluttajariitalautakunta ennaltaehkäisee, sovittelee ja ratkaisee sen toimivaltaan kuuluvia riita-asioita. Lautakunta ohjaa osapuolia sovintoon sekä antaa kirjallisia ratkaisuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin sekä asuntoa koskeviin yksityisten välisiin oikeudellisiin erimielisyyksiin. Kehittää kuluttajariitalautakunnan toimintaa käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajan oikeusturvaa parantamiseksi laaditun selvityksen ja saadun lausuntopalautteen perusteella.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59—60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyyntöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta*.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta käsittelee ja ratkaisee luvan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen. Lautakunta voi myös peruuttaa luvan, määrätä seuraamusmaksun tai antaa varoituksen tai huomautuksen. Lautakunta rahoittaa toimintansa hakemus- ja valvontamaksujen tuotoilla (L luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 715/2011).

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista. Lisäksi Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on kouluttaa tutkijoiksi soveltuvia henkilöitä ja huolehtia turvallisuustutkinnan alaan liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten tasa-arvoa tasa-arvolaissa tarkoitettulla tavalla.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Tietosuoja-valtuutetulla on yleistöimivalta henkilötietojen suojaa koskeissa asioissa. Tietosuoja-valtuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta EU 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuoja-valtuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa ja arvioi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä seuraa lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Vanhusasiavaltuutettu tekee aloitteita ja lausuntoja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu laatii ja teettää selvityksiä ja julkaisee raportteja, edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa sekä edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien toimijoiden välillä. Vanhusasiavaltuutettu raportoi toiminnastaan säännöllisesti valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaporttina ja naisiin kohdistuvan väkivallan raporttina sekä valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	17 994	22 344	24 919
Bruttotulot	468	1 600	1 600
Nettomenot	17 526	20 744	23 319
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 819		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 481		

Määrärahaa käytetään arviolta 600 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan (kriminaalipoliitiikan instituutin määräraha).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Hallintopalveluyksikkö	665
Konkurssiasiamiehen toimisto	1 756
Kuluttajariitalautakunta	3 200
Lapsiasiavaltuutetun toimisto	765
Onnettomuustutkintakeskus	1 840
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	1 120
Tiedusteluvalvontavaltuutettu	480
Tietosuojavaltuutetun toimisto	7 255
Vanhusasiavaltuutettu	505
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto	2 720
Kriminaalipolitiikan instituutti	600
Palvelukeskusten maksut ja muut yhteiset menot	2 413
Yhteensä	23 319

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momenteilta 25.01.01, 25.01.05, 25.10.01, 25.10.02, 25.10.03, 25.15.01, 25.20.01, 25.30.01 ja 25.40.01)	2 355
Palkkausten tarkistukset	480
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-260
Yhteensä	2 575

2026 talousarvio	23 319 000
2025 II lisätalousarvio	176 000
2025 talousarvio	20 744 000
2024 tilinpäätös	18 189 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 588 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Oikeusrekisterikeskuksen oman työn kustannuksista muodostuvat ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapoimintatietojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	20 564	18 548	25 840
Bruttotulot	12 184	10 000	17 252
Nettomenot	8 380	8 548	8 588
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 360		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 039		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-20
WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittely	-80
Palkkausten tarkistukset	247
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2025)	-107
Yhteensä	40

2026 talousarvio	8 588 000
2025 II lisätalousarvio	91 000
2025 talousarvio	8 548 000
2024 tilinpäätös	10 060 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaisista turvallisuustutkinnoista ja alustavista tutkinnoista, niihin liittyvästä viestinnästä sekä tutkintavalmiuden ylläpidosta aiheutuviin menoihin
- 2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen
- 3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen
- 5) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen

6) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten sekä äitiyden vahvistamiseen liittyvien tuomioistuimen määräämästä tutkimuksesta aiheutuvien vastaavien kustannusten maksamiseen

7) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä

8) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja tasa-arvolain (609/1986) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu tai tasa-arvovaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia hävitään

9) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen

10) konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 12 143 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 800 000 euroa.

2026 talousarvio	13 943 000
2025 talousarvio	13 943 000
2024 tilinpäätös	19 958 756

(21.) Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 601
Yhteensä	-1 601

2025 talousarvio	1 601 000
2024 tilinpäätös	1 735 000

22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 470 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tietohallintomenoihin, -hankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttö- ja kapasiteettipalvelu	-200
Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber)	500
Yhteensä	300

2026 talousarvio	19 470 000
2025 talousarvio	19 170 000
2024 tilinpäätös	20 120 000

(27.) *Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	643 000
2024 tilinpäätös	1 223 000

29. *Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 63 510 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	6 510
Yhteensä	6 510

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	63 510 000
2025 talousarvio	57 000 000
2024 tilinpäätös	61 571 386

50. *Avustukset* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 614 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin Ihmisoikeusliitto ry:lle
- 3) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 4) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille
- 5) avustuksiin Naisten Linja ry:lle
- 6) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle
- 7) avustuksiin Pakolaisneuvonta ry:lle.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	6 160
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	4 895
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	2 559
Yhteensä	13 614

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Pakolaisneuvonta ry	-100
Rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen vahvistaminen (rikosuhrimaksujen korottaminen)	700
Rikosuhripäivystyksen toiminta	-150
Tasomuutos	-300
Yhteensä	150

2026 talousarvio	13 614 000
2025 talousarvio	13 464 000
2024 tilinpäätös	14 426 000

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin
- 2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Tasomuutos	-8 000
Yhteensä	-8 000

2026 talousarvio	19 000 000
2025 talousarvio	27 000 000
2024 tilinpäätös	20 488 616

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 457 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Euroopan patenttitoimioistuin	200 000
Euroopan neuvoston toimielin: The European Commission for Democracy through Law (Venetsian komissio)	42 000
Euroopan neuvoston toimielin: Group of States against Corruption GRECO	14 000
Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi NSfK	94 000
European Union Crime Prevention Network EUCPN	2 000
Hague Conference on Private International Law HCCH	65 000
International Institute for the Unification of Private Law UNIDROIT	21 000
The International Anti-Corruption Academy (IACA)	5 000
Association of the European Network on Victims' Rights (AENVR)	7 000
OECD International Network on Financial Education (INFE)	7 000
Yhteensä	457 000
2026 talousarvio	457 000
2025 talousarvio	457 000
2024 tilinpäätös	418 512

10. Tuomioistuimet

Selvitysosa: Tuomioistuinlaitoksen vaikuttavuustavoite on, että tuomioistuimissa käsiteltävät asiat ratkaistaan joutuisasti, laadukkaasti ja kohtuullisin kustannuksin. Toiminnan kehittäminen ylläpitää laatua sekä edistää ratkaisutoiminnan joutuisuutta ja taloudellisuutta. Tuomioistuinten toimintatapoja kehitetään, jotta ne ovat mahdollisimman tehokkaita ja vastaavat parhaita käytäntöjä. Tavoitteena on myös, että oikeusturva toteutuu yhtäläisesti koko maassa. Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa.

Yleiset tuomioistuimet antavat oikeussuojaa rikosasioissa ja huolehtivat osaltaan rikosvastuun toteuttamisesta. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallintolainkäyttöasioista. Hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat julkisen valvontalainmukaisuutta ja antavat oikeussuojaa yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille suhteessa julkiseen valtaan. Hallintotuomioistuinten ratkaisuilla ja käsittelyajoilla voi olla vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn laajastikin.

Tuomioistuinlaitoksen merkitys ja toiminta on yhteiskunnassa tunnettua ja tuomioistuinlaitokseen luotetaan. Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisujen antamiseen.

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 108 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	1 900	1 900	1 900
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	93	115	115
— julkaistut ratkaisut (ennakkopäätökset)	82	90	90
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	6,0	6,5	6,0
— valituslupa-asiat	5,1	5,5	6,0
— asiaratkaisut	17,8	18,0	17,5

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 300 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	10 007	10 027	10 118
Bruttotulot	25	10	10
Nettomenot	9 982	10 017	10 108

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 424		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 231		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-24
Palkkausten tarkistukset	241
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-126
Yhteensä	91

2026 talousarvio	10 108 000
2025 II lisätalousarvio	88 000
2025 talousarvio	10 017 000
2024 tilinpäätös	9 789 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 420 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus on ylin tuomioistuin hallintoasioissa. Sen tehtävänä on osaltaan ylläpitää oikeusvaltion toimintaa takaamalla oikeusturva, varmistamalla hallinnon lainalaisuutta ja ohjaamalla oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta. Se tutkii ja ratkaisee ylimpänä oikeusasteena alueellisten hallinto-oikeuksien ja markkinaoikeuden ratkaisusta tehdyt muutokset. Pääsäännön mukaan valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa suoraan esimerkiksi valtioneuvoston yleisistunnon päätöksistä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräisiä muutoksenhakuja ja voi myös tehdä esityksiä lainsäädäntöasioissa. Se valvoo hallintotuomioistuinten lainkäyttöä.

Saapuvista asioista suurimmat asiaryhmät ovat ulkomaalaisasiat sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoasiat, joiden lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee mm. rakentamis- ja ympäristöasioita, verotusta, taloudellista toimintaa, kuten kilpailuasioita ja julkisia hankintoja sekä valtio-oikeus- ja yleishallintoasioita, kuten asiakirjajulkisuutta ja tietosuojaa.

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	3 744	3 400	3 400
— Annetut asiaratkaisut, säännönmukainen muutoksenhaku	655	650	650
— Julkaistut ratkaisut (ennakkopäätökset)	134	120	120
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— Kaikki asiat	6,0	6,0	6,0
— Valituslupa-asiat	5,1	5,0	5,0
— Asiaratkaisut	10,0	12,0	12,0

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 700 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	14 577	15 025	14 435
Bruttotulot	49	15	15
Nettomenot	14 528	15 010	14 420
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 241		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 083		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käräjänotaarien määrän lisääminen (siirto momentille 25.10.03)	-683
Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-35
Palkkausten tarkistukset	317
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-189
Yhteensä	-590

2026 talousarvio	14 420 000
2025 II lisätalousarvio	116 000
2025 talousarvio	15 010 000
2024 tilinpäätös	13 370 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 353 752 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia tileistä poistoja.

Selvitysosa: Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	8 157	8 500	8 700
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,6	6,4	6,3
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	580 808	627 000	627 000
— Rikosasiat	49 367	56 000	56 000
— Laajat riita-asiat	10 247	11 000	11 500
— Summaariset asiat	438 137	468 000	450 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	6,8	6,2	6,0
— Laajat riita-asiat	9,9	9,9	9,2
— Summaariset asiat	3,1	3,1	3,0
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	18 553	19 000	19 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,4	8,2	8,0
Vakuutus oikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	3 437	3 600	3 600
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,6	10,0	10,0
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	686	650	650
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,6	6,6	6,6
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	74	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	10,4	8,5	8,5

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemuskasvuista vuosina 2027—2025 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä kasvuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittävinä kasvuina arvioidaan kertyvän 42,7 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	329 651	346 969	354 552
Bruttotulot	872	800	800
Nettomenot	328 779	346 169	353 752
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 373		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28 459		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	222 000
Hallintotuomioistuimet	66 000
Erityistuomioistuimet	20 000
Tuomioistuinvirasto	8 500
Tietohallinto- ja muut menot	37 252
Yhteensä	353 752

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikoslainsäädännön uudistaminen	730
Jyväskylän oikeustalohanke	600
Käräjänotaarien määrän lisääminen (siirto momentilta 25.10.02)	683
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	5 000
Oulun vankilan kärjäsalinympäristön vuokraisuus (siirto momentille 25.40.01)	-12
Porin oikeustalohanke	-971
Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-794
Toimipaikkojen rahoitus (Investointiohjelma)	835
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	-2 100
Vantaan oikeustalohanke	2 140
Palkkausten tarkistukset	7 537
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-1 500
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-4 265
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-300
Yhteensä	7 583

2026 talousarvio	353 752 000
2025 II lisätalousarvio	2 766 000
2025 talousarvio	346 169 000
2024 tilinpäätös	329 864 000

15. Oikeuspalvelut

Selvitysosa: Oikeusavun toimialan perustehtävänä on oikeusapupäätösten tekeminen ja asi-anajo oikeusapuasioissa.

Talous- ja velkaneuvonnan toimiala antaa asiakkaille tietoa ja neuvontaa talouden ja velkojen hoitamisesta sekä avustaa asiakasta taloudenhallinnan suunnittelussa. Lisäksi edistetään talous-osaamista kaikissa ikäryhmissä yhteistyössä talousosaamisen toimijaverkoston kanssa.

Edunvalvonnan toimialan tehtävänä on hoitaa niiden asiakkaiden asioita, jotka eivät kykene valvomaan etujaan tai hoitamaan taloudellisia asioitaan sairauden tai muun syyn takia.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet:

Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

— Oikeuspalveluviraston tavoitteena on turvata oikeusavun, edunvalvonnan ja talous- ja velkaneuvonnan asiakkaille nykyistä yhtenäisemmät, laadukkaammat ja helpommin saavutettavat palvelut.

Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta

— Ylivelkaantumista ehkäistään ja jo ylivelkaantuneita autetaan eri viranomaisten yhteistyöllä.

01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 104 402 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Oikeuspalveluvirastosta annetussa laissa (1133/2023) tarkoitettujen julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan palveluiden tuottamiseen sekä palveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä rikos- ja riitaasioiden sovittelun siirron valmistelumenoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaisia yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia ja oikeusapulain (257/2002) mukaisia oikeusapumaksuja ja korvauksia.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 45 000 oikeusapuasiasia (40 801 asiaa v. 2024). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin alle 10 päivää v. 2026 (13 päivää v. 2024). Oikeusaputoimistoissa käsiteltävistä asioista arvioidaan olevan 85 % (86 % v. 2024) siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 15 % (14 % v. 2024) rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 7 % (9 % v. 2024).

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut Oikeusapuvirastoille seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2026:

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Oikeusapu			
Käsiteltyt asiat, kpl	40 821	45 000	45 000
Chat ja oikeusapuohjaus, kpl	12 277	13 200	13 300
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	23 194	21 2400	21 600
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	490	480	480
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	179	180	180
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsiteltyt asiat, kpl	33 163	37 700	39 000
Talousneuvonta, kpl	36 229	35 000	33 500
Taloudellisuus (euroa/asia)	367	350	350
Tuottavuus (asia/htv)	151	165	165
Edunvalvonta			
Päämiesten määrä, kpl	45 621	47 000	47 200
— edunvalvontatoimisto	41 676	43 100	44 100
— edunvalvonta ostopalveluna	3 945	3 900	3 100
Taloudellisuus (bruttomenot/päämies)	855	880	880
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	68	69	69

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	94 736	95 923	104 422
Bruttotulot	73	20	20
Nettomenot	94 663	95 903	104 402
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	24 269		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 320		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008). Oikeusapumaksuja ja -palkkioita arvioidaan kertyvän 3 911 000 euroa momentille 12.25.14.

Yleisen edunvalvonnan palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012). Palkkioita arvioidaan kertyvän 33 344 000 euroa momentille 12.25.15.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtionneuvoston selonteko oikeuden-	
hoidosta 2022)	2 800
Porin oikeustalohanke	-131
Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-238
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	2 700
Vantaan oikeustalohanke	267
Palkkausten tarkistukset	2 281
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	2 100
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 280
Yhteensä	8 499

2026 talousarvio	104 402 000
2025 II lisätalousarvio	837 000
2025 talousarvio	95 903 000
2024 tilinpäätös	92 714 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)
- 3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu	73 410
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	6 000
Yhteensä	80 410

Vuonna 2024 yksityiset oikeusavustajat hoitivat 37 476¹⁾ oikeusapuasiasiaa ja oikeusapulain mukaiset yksityisten avustajien korvaukset olivat noin 77,3 milj. euroa. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 0,6 milj. euroa v. 2024. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 4,2 milj. euroa v. 2024.

2026 talousarvio	80 410 000
2025 talousarvio	80 410 000
2024 tilinpäätös	83 301 759

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

20. Ulosotto

Selvitysosa: Ulosottolaitoksen vaikuttavuustavoitteet edistävät korkealaatuisen oikeusturvan saatavuutta, jokaisen yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa sekä suunnitelmallista ennakointiin pohjautuvaa uudistumista. Tässä tarkoituksessa oikeusministeriö asettaa Ulosottolaitokselle seuraavat tavoitteet vuodelle 2026:

- Varmistamme oikeusturvan toteutumista yhteiskunnassa
- Ennalta ehkäisemme ylivelkaantumista
- Tuotamme hyvän asiointikokemuksen
- Ulosottolaitos kehittyy ja uudistuu
- Olemme vastuullinen toimija ja hyvä työnantaja.

Yhteiskuntajärjestelmää ylläpidetään ja vakautetaan perimällä velkoja sekä panemalla täytäntöön muita velvoitteita laissa säädetyllä tavalla ja osapuolten oikeuksia tasapuolisesti kohdellen. Kansalaisia ohjataan taloudellista neuvontaa ja tukea tarjoavien palveluiden piiriin.

Sähköistä asiointia kehitetään tuottamaan asianosaisille hyvä asiakaskokemus. Samalla varmistetaan toimipakkaverkostomme ja muun asiakaspalvelumme taloudellisuus ja saavutettavuus hyvän henkilökohtaisen asioinnin turvaamiseksi. Tiedolla johtamista kehitetään tehokkaimpien ja vaikutuksiltaan parhaiden kehittämiskohteiden osalta. Toiminnan taloudellinen kestävyys varmistetaan ennakkoinnilla ja oikein suunnatuilla kehittämistoimilla.

Henkilöstön osaamisesta ja työkyvyn säilymisestä huolehditaan koko työuran ajan.

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 114 493 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 2,9 milj. asiaa (2,8 milj. asiaa v. 2024). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 8,5 kuukautta (8,4 kuukautta v. 2024). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 1 200 milj. euroa (1 240 milj. euroa v. 2024). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 574 000 velallisen asioita (587 000 velallista v. 2024).

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitoksen toiminnalle vuodelle 2026 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 798	2 900	2 975
Peritty (milj. euroa)	1 240	1 200	1 200
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamäärästä, %	40,5	40	40
Rahamäärästä, %	32	42	38
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,4	8,5	8,5
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	41	39	39
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 453	2 537	2 610
Erityistäytäntöönpanon selvitettyäksi ottamat velalliset	240	250	250
Ratkaistujen ulosottokantelujen määrä	72	50	50
Ulosottokantelujen käsittelyaika, kk	5,7	6,0	6,0

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 87 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 74 % Ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	117 652	110 906	114 543
Bruttotulot	538	50	50
Nettomenot	117 114	110 856	114 493
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 081		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 829		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtionneuvoston selonteko oikeuden-			
hoidosta 2022)			3 000
Porin oikeustalohanke			-130
Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)			-257
Toimipaikkojen rahoitus (Investointiohjelma)			280
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)			-2 000
Vantaan oikeustalohanke			231
Palkkausten tarkistukset			2 694
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)			2 200
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)			-1 381
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)			-1 000
Yhteensä			3 637

2026 talousarvio	114 493 000
2025 II lisätalousarvio	988 000
2025 talousarvio	110 856 000
2024 tilinpäätös	109 862 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitos on oikeusvaltiossa keskeinen kansalaisten oikeusturvan toteuttaja. Toiminnan vaikuttavuuden tärkein mittari on lakisääteisten tehtävien toteuttaminen siten, että korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla ja se toteutuu yhdenvertaisesti ja joutuisasti. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät, kun rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti ja rikosasioiden käsittelyketjun toiminta vahvistuu.

Syyttäjälaitoksen strategisena päätavoitteena on toiminnan tuottavuuden ja tehokkuuden kasvattaminen lisätyn perusrahoituksen turvin. Asiaratkaisujen määrää kasvatetaan ja syyteharkinta-aikoja lyhennetään pysyvästi. Samalla vähennetään pitkään syyteharkinnassa avoinna olleiden asioiden määrää. Kansalaisten oikeusturvan toteutumiseen kyetään vaikuttamaan positiivisesti, kun rikosasioiden käsittelyajat eivät ole resurssisyydestä kohtuuttoman pitkiä. Poliisin resurssien lisääntymisen vuoksi Syyttäjälaitokselle saapuvien asioiden kokonaismäärässä on vuonna 2025 tapahtunut merkittävää kasvua.

Pitkään avoinna olleiden asioiden määrän vähentämiseksi on vuonna 2025 perustettu erillinen ruuhkanpurkuhanke. Hanke kestää kolme vuotta ja sen avulla tuetaan avoinna olevien asioiden määrän vähentämistä arviolta noin 5 500 asialla.

Rikosasioiden nopeaa käsittelyä edistetään tehostamalla esitutkintayhteistyötä, sekä tiiviillä yhteistyöllä tuomioistuinelaitoksen kanssa. Rikosprosessin sujuvoittamisen keinoina ovat kirjallisten menettelyjen lisääminen, läsnäolovaatimusten keventäminen, sähköisten toimintatapojen sekä etäyhteyksien ja videotallenteiden käytön lisääminen yhteistyössä esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuinten kanssa. Esitutkintayhteistyötä edistetään osallistumalla poliisiin Timantti-hankkeeseen.

Syyttäjien käsiteltäväksi saapuvien rikosasioiden keskimääräisen vaativuuden ennakoidaan jatkavan kasvuaan. Resurssilisäyksillä ja Syyttäjälaitoksen koulutusjärjestelmän kehittämisellä vastataan työn vaativuuden kasvuun sekä kansalaisten ja sidosryhmien kasvaneisiin odotuksiin siitä, että asiat kyetään käsittelemään nopeasti ja laadukkaasti valtakunnallisesti.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 66 128 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetussa laissa (66/2021) tarkoitettujen valtuutettujen Euroopan syyttäjien EPPO-palkan sivukulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2026 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,4	2,4	2,5
Yli 6—12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoimna	4 198	3 960	3 600
Yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoimna	1 622	1 830	1 600

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	64 230	64 819	66 258
Bruttotulot	140	200	130
Nettomenot	64 090	64 619	66 128
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 827		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 788		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikoslainsäädännön uudistaminen	280
Jyväskylän oikeustalohanke	102
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeuden-	
hoidosta 2022)	500
Porin oikeustalohanke	-94
Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-150
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	-100
Vantaan oikeustalohanke	236
Palkkausten tarkistukset	1 638
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-100
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-803
Yhteensä	1 509
2026 talousarvio	66 128 000
2025 II lisätalousarvio	601 000
2025 talousarvio	64 619 000
2024 tilinpäätös	63 051 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano. Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on lisätä rangaistusta suorittavien valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan yhteistyössä muiden yhteiskunnan toimijoiden

kanssa ja estää rikosten tekeminen vankeusaikana. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallinen ja asteittainen vapauttaminen.

Vankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä on kasvanut viime vuosina. Vankimäärän ennakoidaan edelleen kasvavan mm. hallitusohjelman mukaisten lainsäädäntömuutosten seurauksena. Lainsäädäntömuutosten lisäksi vankimäärään vaikuttavat mm. tuomioiden pituudet, rikosten määrä ja poliisin mahdollisuus tutkia rikoksia. Myös yhdyskuntaseuraamusta suorittavien ja seuraamuksiin liittyvien pyydettyjen asiantuntijalausuntojen määrien ennakoidaan nousevan.

Toiminnan laajuus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Vankeja keskimäärin	3 356	3 550	3 750
Vapaudesta vankilaan tulleet	6 355	6 500	6 600
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	3 941	4 000	4 050
Täytäntöönpantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 501	3 500	3 700
Seuraamuksiin liittyvät pyydetty asiantuntijalausunnot	6 990	7 500	7 800

Rangaistusten täytäntöönpanon turvallisuutta vahvistetaan. Toimintojen järjestämisessä, turvallisuudessa, vankipaikkasuunnittelussa ja yhdyskuntaseuraamustyössä huomioidaan erityisesti nuoriso- ja jengirikollisuuden torjunta. Ehkäistään päihneiden salakuljettamista ja käyttöä vankiloissa.

Vahvistetaan väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluita. Päihde- ja mielenterveystyön palvelukokonaisuutta kehitetään. Kehitetään yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa ja huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista.

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 310 056 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös avolaitostöihin valtion, kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa.

Määrärahasta on varattu 4 000 000 euroa vangeille siirtomenoina maksettaviin käyttö- ja ruokarahoihin vankeuslain (767/2005) 7 luvun 5 §:n ja 9 luvun 6 §:n mukaisesti.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2026 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,3	99,3	99,3
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	45,1	44	44
Rangaistusta suorittavien vankien toimintoihin osallistuminen, tuntia viikossa	16,0	14,5	14,5

Tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Valvotun koevapauden kautta vapautuneet, % vapautuneista			
vankeusvangeista	22,8	22	23
Tuottavuus, vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,5	1,5	1,6
Tuottavuus, henkilöitä yhdyskuntaseuraamuksissa, keskimäärin päivässä/htv	14,0	14,1	14,3
Taloudellisuus, toimintamenot/vanki	73 970	78 670	73 750
Taloudellisuus, toimintamenot/yhdyskuntaseuraamusta suorittava	5 275	5 275	5 220

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	275 095	299 701	313 656
Bruttotulot	6 065	5 500	3 600
Nettomenot	269 030	294 201	310 056
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 447		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 909		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 823	2 108	2 028
— muut tuotot	632	280	200
Tuotot yhteensä	3 455	2 388	2 228
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 692	6 146	5 730
— osuus yhteiskustannuksista	6 813	5 708	5 320
Kustannukset yhteensä	13 505	11 854	11 050
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10 050	-9 466	-8 822
Kustannusvastaavuus, %	26	20	20

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 306 056 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 4 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 100 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikoksia koskeva uudistus, siirto vankiterveydenhuoltoon (siirto momenteille 33.01.06 ja 33.01.08)	-710
Aserikoslainsäädännön uudistaminen	7 020
Ensikertalaisuussäännösten muuttaminen	656
Kriminaalipolitiikan kehysvarauksen kohdennus vankimäärän kasvuun vastaamiseksi	9 367
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	3 700
Oulun vankilan käräjäsalinympäristön vuokraosuus (siirto momentilta 25.10.03)	12
Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.03)	-785
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	1 500
Vankeuden aikaisen päihdekuntoutuksen edistäminen (VaVM 25/2024 vp)	-300
Vankiloiden turvatekniikan päivittäminen	-4 700
Palkkausten tarkistukset	4 606
Toimintamenoasäätö (Lisätoimet 2024)	-300
Toimintamenoasäätö (Lisätoimet 2025)	-4 211
Yhteensä	15 855

2026 talousarvio	310 056 000
2025 II lisätalousarvio	9 791 000
2025 talousarvio	294 201 000
2024 tilinpäätös	284 492 000

50. Vaalimenot

01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vaalilain (714/1998) mukaisista vaaleista aiheutuviin vaalipiirilautakuntien menoihin.

Selvitysosa: Määrärahatarve vaihtelee vuosittain merkittävästi johtuen siitä, minä vuosina järjestetään valtiollisia vaaleja. Valtiollisia vaaleja ovat eduskuntavaalit, europarlamenttivaalit ja presidentinvaali.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	90
Yhteensä	90

2026 talousarvio	100 000
2025 talousarvio	10 000
2024 tilinpäätös	7 150 000

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 574 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit 2027	350
Vaalitietojärjestelmän menot	2 420
Muut vaalimenot	174
Saamelaiskäräjävaalit	630
Yhteensä	3 574

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 944 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 630 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alue- ja kuntavaalit 2025	-6 220
Eduskuntavaalit 2027	350
Muut vaalimenot	50
Saamelaiskäräjävaalit	580
Vaalitietojärjestelmän menot	-1 560
Yhteensä	-6 800

2026 talousarvio	3 574 000
2025 I lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	10 374 000
2024 tilinpäätös	43 624 623

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriön hallinnonalan visiona on rakentaa turvallista yhteiskuntaa kaikissa oloissa.

Toimintaympäristön kuvaus

Suurvaltojen kiihtyvä strateginen kilpailu, kansainvälisen monenkeskisen sääntöpohjaisen yhteistyön heikkeneminen sekä Venäjän hyökkäyssota ja suurvaltapyrkimykset vaikuttavat laaja-alaisesti ja pitkäaikaisesti Suomen turvallisuus- ja toimintaympäristöön pitäen sen epävakaana ja jännitteisenä.

Suomen sisäisen turvallisuuden politiikan tärkeimpänä päämääränä on varmistaa, että Suomi on turvallinen yhteiskunta kaikissa oloissa. Sisäisen turvallisuuden viranomaiset ovat ensivaste monissa uhissa aina arkipäivän onnettomuuksista vakaviin turvallisuusuuhkiin ja poikkeusoloihin, ja niillä on keskeinen rooli, vastuu ja toimivalta sellaisten ulkoisten uhkien torjunnassa, jotka eivät ole sotilaallisia. Sisäministeriön keskeinen merkitys väestönsuojelun sekä kansalaisten varautumisen vahvistamisessa on kasvanut huomattavasti viime vuosina osana kokonaisturvallisuusmallia. Lisääntyneen laaja-alaisen vaikuttamisen myötä on yhä tärkeämpää, että viranomaisilla on kyky ja edellytykset toimia kaikenlaisissa, vaikeastikin ennakoitavissa tilanteissa.

Toimintaympäristön muutosvauhti ja uhkien yhdenaikaisuus haastavat sisäisen turvallisuuden viranomaisia. Turvallisuustilanteen pitkäkestoinen muutos edellyttää sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton viranomaisilta vahvaa suorituskkyä ja hyvää varautumista. Näitä on jo vahvistettu monenlaisin toimin, mutta tätä työtä on edelleen jatkettava. Muuttunut turvallisuusympäristö korostaa aiempaa tiiviimmän kansallisen yhteistyön lisäksi myös kansainvälisen yhteistyön merkitystä.

Teknologinen murros ja yhteiskunnan digitalisaatio kasvattavat jatkuvasti internetiin julkisesti näkyvien tietojärjestelmien ja palveluiden määrää, ja siten lisäävät yhteiskunnan haavoittuvuutta ja alttiutta erilaisille häiriöille tietoverkoissa. Kyberrikollisuus, palvelunestohyökkäykset, tietomurrot ja erilaiset haittaohjelmat sekä muut häiriötilanteet ovat yleistyneet Suomessa. Kyberympäristön uhkataso pysyy kohonneena. Kyberuhkiin varautumisen merkitys korostuu yhä enemmän. Teknisten kyberturvaratkaisujen lisäksi teknologinen kehitys luo uudenlaisia vaatimuksia yksittäisten ihmisten digiturvallisuustaidoille sekä viranomaisten läsnäololle ja verkkojen toiminnan valvonnalle.

Teknologioiden kehittyminen (esim. tekoäly, syvävääreennökset) viestien määrä ja tiedon leviämisen nopeus haastavat yksilöiden kriittistä tiedon käsittelykykyä ja -kapasiteettia, joka altistaa meidät misinformaatiolle, disinformaatiolle ja informaatiovaikuttamiselle. Strategiseen viestintään ja väestön resilienssin vahvistamiseen on kiinnitettävä erityistä huomioita. Vaikka suomalaista luottamussyhteiskuntaa pidetään vahvana, pitkittyneissä monikriiseissä ihmisten turvallisuuden kokemus, tulevaisuususkko ja resilienssi ovat koetuksella. Luottamus turvallisuusviranomaisiin on kuitenkin säilynyt edelleen keskimäärin korkeana.

Rikollisuuskehityksessä korostuu nuorten, erityisesti alaikäisten, väkivaltarikollisuuden kasvu ja asenteiden muuttuminen väkivallan käytölle sallivammaksi, huumausaineiden lisääntyminen sekä tietoverkossa toteutetun ja rajat ylittävän rikollisuuden kasvaminen, koveneminen ja monimuotoistuminen. Rikolliset toimivat yhä enemmän erilaisissa verkostoissa.

Lupaperusteisen maahanmuuton Suomeen arvioidaan jatkuvan tasaisena tai taloustilanteen parantuessa lievästi kasvusuuntaisena. Turvapaikkahakemusten määrän arvioidaan pysyvän maltillisena. Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrää rajoittavat tällä hetkellä mm. Suomen maantieteellinen sijainti sekä Schengen-alueen maiden sisä- ja ulkorajavalvonta. Turvapaikanhakijoiden määrän kehityksessä nopeat ja yllättävät muutokset ovat kuitenkin mahdollisia. Laiton maahantulo EU:n eteläisillä ulkorajoilla ylläpitää Suomeen sisärajojen kautta suuntautuvan laitoman maahantulon uhkaa.

Suomessa on tällä hetkellä noin 45 000 tilapäistä suojelua saavaa ukrainalaista. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyessä heidän paluuhalukkuutensa Ukrainaan on vähentynyt. EU:ssa on päätetty tilapäisen suojelun jatkamisesta 4.3.2026 saakka. Sodan päätyttyä ukrainalaisten paluuseen tai jäämiseen unionin alueelle tulee löytää yhteinen eurooppalainen ratkaisu, jossa tulee huomioida Ukrainan näkemys ja jälleenrakennustarpeet. Kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden ylläpidon merkitys korostuu.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Asteikko: heikko, välttävä, tyydyttävä, hyvä, erinomainen	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Kiireellisten viranomaispalvelujen saavutettavuus on hyvä.	hyvä	hyvä	hyvä
Väkivalta ja onnettomuudet vähenevät. Jengi- ja järjestäytynyt rikollisuus eivät saa kasvusijaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	tyydyttävä	hyvä	hyvä
Suomeen kohdistuva maahanmuutto ei aiheuta turvallisuushakaa eikä maahanmuuttojärjestelmä mahdollista väärinkäytöksiä. Maasta poistutaan ja poistetaan tehokkaasti.	hyvä	hyvä	hyvä
Ihmiset, viranomaiset, elinkeinoelämä ja yhteiskunta ovat hyvin varautuneita ulkopuoliseen vaikuttamiseen sekä erilaisiin kriiseihin ja häiriöihin.	hyvä	hyvä	hyvä
Ihmiset luottavat turvallisuusviranomaisiin.	hyvä	hyvä	hyvä

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2024 toteutuma ¹⁾	2025 arvio	2026 tavoite
Sisäministeriö	241	241	241
Kriisinhallintakeskus	27	25	25
Poliisitoimi	10 503	10 650	10 880
Suojelupoliisi	553	590	600
Rajavartiolaitos	3 020	3 025	3 046
Hätäkeskuslaitos	604	620	615
Pelastusopisto	137	147	144
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	1 358	1 533	1 429
Yhteensä	16 443	16 831	16 980

¹⁾ Lähde: Tutkihallintoa.fi

Sukupuolten tasa-arvo

Sisäministeriön hallinnonalan virastot ovat laatineet ministeriön ohjeistuksen mukaan omat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Sisäministeriö on tukenut suunnitelmien laadinnassa hallinnonalan virastoja. Sisäministeriö on ohjannut hallinnonaloja korostamaan toiminnallisen suunnitelman merkitystä ja ohjannut käyttämään yhdenvertaisuusvaltuutetun ohjeita.

Kestävä kehitys

Sisäasiainhallinnossa kestävä kehitys kytkeytyy kysymykseen, miten tuotamme turvallisuutta tulevaisuudessakin taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla ja annamme oman panoksemme kestävämmän Suomen rakentamiseen.

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys rajavartiolain uudistamiseksi (varautumista tukevien toimivaltuuksien tarkistaminen)	26.20.01
Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 62/2025 vp)	29.01.02

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
01. Hallinto	388 259	299 156	336 747	37 591	13
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 710	17 886	18 040	154	1
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 434	2 203	2 190	-13	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
(21.) Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 432	—	—	—	0
23. EU:n pelastuspalvelu-mekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	25 093	29 294	8 522	-20 772	-71
25. Öljy- ja kemikaali-vahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500	5 500	5 500	—	0
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	25 355	25 617	104 410	78 793	308
27. EU:n pelastuspalvelu-mekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	114 851	42 636	24 905	-17 731	-42
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnäkö-veromenot (arviomääräraha)	188 148	170 000	168 300	-1 700	-1
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	4 775	2 360	3 780	1 420	60
(51.) Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)	—	2 750	—	-2 750	-100
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu-osuudet ulkomaille (arviomääräraha)	961	910	1 100	190	21
10. Poliisitoimi	1 020 044	1 056 954	1 097 008	40 054	4
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	947 304	977 182	1 019 807	42 625	4
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	63 752	75 189	73 333	-1 856	-2
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 988	4 583	3 868	-715	-16
(21.) KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	6 000	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
20. Rajavartiolaitos	636 961	433 406	363 975	-69 431	-16
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	354 711	312 656	329 725	17 069	5
70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	282 250	120 750	34 250	-86 500	-72
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	104 046	106 098	103 024	-3 074	-3
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 605	2 367	2 330	-37	-2
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	76 057	73 246	75 294	2 048	3
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 445	21 485	21 400	-85	0
20. Erityismenot (arviomääräraha)	2 939	9 000	4 000	-5 000	-56
40. Maahanmuutto	463 674	329 406	189 350	-140 056	-43
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	103 507	88 266	87 869	-397	0
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	290 466	192 932	80 776	-112 156	-58
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318	2 318	2 318	—	0
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	67 383	45 890	18 387	-27 503	-60
Yhteensä	2 612 984	2 225 020	2 090 104	-134 916	-6
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	16 443	16 831	16 980		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäministeriö

Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, poliisihallinnosta ja yksityisestä turvallisuusalasta
- siviilitiedustelusta ja suojelupoliisin ohjauksesta
- maahanmuuton yleisistä edellytyksistä ja maahanmuuton sääntelystä lukuun ottamatta työntekijöiden, yrittäjien, harjoittelijoiden opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa sekä kansainvälisestä suojelusta ja paluumuutosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sisäministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalan tulosohtaja sisäministeriö vastaa hallinnonolonsa toiminnan tuloksellisuudesta.

EU:n sisäasioiden rahastot

EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 on perustettu kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdenntyn rajaturvallisuuden rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Sisäministeriö toimii uudella ohjelmakaudellakin sisäasioiden rahastojen hallintoviranomaisena. Rahastoja koskee laki sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021—2027 (1125/2021).

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovirtojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät sitoumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluu- ja uudelleenkotoutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineellä tu-

etaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta, rekrytoinnista ja varustamisesta. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä keskustelua ja tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Tavoitteena on, että Suomen siviilikriisinhallintaosallistuminen vastaa sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin ja kriisinhallintaoperaatioiden ja yhteistyö OSA-virastojen kanssa toimii.

Kriisinhallintakeskuksen vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Valitut siviilikriisinhallinta-asiantuntijat (ns. läpimeno%) ¹⁾	71	50	50
Valitut vaalitarkailijat (Etyj) (ns. läpimeno%)	44	50	50

¹⁾ Siviilikriisinhallinnan budjetin käyttöä lasketaan ennakoivasti sen mukaan, että asiantuntijoista kokonaisuudessaan menee läpi 40 prosenttia vuosittain. Viimeisimmän lakiuudistuksen jälkeen (5/2022) moni asiantuntija hakeutuu tehtävästä toiseen, mikä kasvattaa läpimenoprosenttia, muttei vaikuta budjettiin.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 040 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Hallitusohjelmaa toteuttavat lainsäädäntöhankkeet toimeenpannaan.
- Lainsäädännön valmistelu on laadukasta, avointa ja läpinäkyvää.
- Hallinnonalan ohjaus on vaikuttavaa ja tietoon perustuvaa.
- Tuottavuus paranee toimintaa kehittämällä.
- Ministeriön EU-, NATO- ja kansainvälinen toiminta on aktiivista ja aloitteellista.
- Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.
- Henkilöstö voi hyvin.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Sisäministeriön henkilötövuodet (31.12.)	241	241	241
Sairauspoissaolot (pv/htv), enintään	6,0	6,0	6,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,65	3,70	3,75

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	19 289	18 486	18 640
Bruttotulot	1 478	600	600
Nettomenot	17 811	17 886	18 040
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 656		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 555		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Henkilöstömenot	91	88	88
ICT-menot	6	3	3
Muut menot	3	9	9
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintouudistus (siirto momentilta 28.40.01)	219
Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain uudistaminen (HO 2023)	-200
Palkkausten tarkistukset	612
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	123
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-600
Yhteensä	154

2026 talousarvio	18 040 000
2025 II lisätalousarvio	223 000
2025 talousarvio	17 886 000
2024 tilinpäätös	19 710 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 190 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien lakisääteisinä tehtävinään Kriisinhallintakeskus tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin sekä vaalitarkkailutehtäviin valmistavaa koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettävälle asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään osana kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskusta sekä yhteistyössä rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laaja sidosryhmäyhteistyö hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välillä edistää tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta.

Hallitusohjelman mukaisesti jatketaan aktiivista osallistumista EU:n, Etyjin, Naton ja YK:n siviilikriisinhallintaan tuloksellisen rekrytoinnin ja monipuolisen koulutuksen kautta. Kansainvälisiin operaatioihin osallistumalla edistetään alueiden yhteiskunnallista vakautta sekä torjutaan hallitsematonta siirtolaisuutta lähettämällä asiantuntijoita myös sisä- ja ulkoministeriön priorisoimille toimialueille ja painopistetehtäviin. Ukrainan tukemista jatketaan siviilikriisinhallinnan keinoin lähettämällä asiantuntijoita EUAM Ukraina -operaatioon ja Kansainväliseen rikostuomioistuiin (ICC).

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Sisäministeriö asettaa Kriisinhallintakeskukselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Jatketaan aktiivista osallistumista kansainväliseen siviilikriisinhallintaan, mm. lähettämällä asiantuntijoita sisäisen turvallisuuden kannalta tärkeisiin operaatioihin.
- Suomen siviilikriisinhallintaan osallistuminen on vaikuttavaa ja vastaa niin kahden- kuin monenvälisiin sitoumuksiin.
- Kriisinhallintakeskuksen palvelutaso on riittävää ja vastaa asiakkaan tarpeisiin.
- Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.
- Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Siviilikriisinhallinta-asiantuntijoiden määrä (vuosittainen keskiarvo)	134	125	120
Avattujen siviilikriisinhallinnan kansainvälisten tehtävien määrä	81	80	80
Koulutettujen määrä	199	200	200

Toiminnan tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Hakijoiden määrä kansainvälisen siviilikriisinhallinnan tehtäviin	388	300	300
Hakijoiden määrä siviilikriisinhallinnan peruskoulutukseen	249	258	200
Asiantuntijoiden osuus korkeamman tason tehtävissä (VL 6 ja siitä ylöspäin), %	29	25	25
Kansainvälisistä tehtävistä palaavien arvio CMC:n toiminnasta, asteikko 1—5	-	-	4

Toiminnan tehokkuus

Koulutuksen hinta/oppilas, euroa	778	778	778
Siviilikriisinhallintaoperaatiossa olevan asiantuntijan keskimääräinen kustannus/siviilikriisinhallinta-asiantuntija, euroa	143 592	145 000	145 000
Koulutettujen määrä/koulutusyksikön htv-määrä	38	45	45

Henkiset voimavarat

Henkilötyövuodet (31.12.)	27	25	25
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,8	4,0	4,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,7	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	2 358	2 203	2 190
Bruttotulot	62	-	-
Nettomenot	2 296	2 203	2 190
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	315		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	453		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Henkilöstömenot	80	77	77
Toimitilamenot	7	8	8
ICT-menot	1	1	1
Muut menot	12	14	14
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	56
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	73
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-142
Yhteensä	-13
2026 talousarvio	2 190 000
2025 II lisätalousarvio	20 000
2025 talousarvio	2 203 000
2024 tilinpäätös	2 434 000

23. EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 522 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) hoitotarvikkeiden ja muun hoitovälineistön, henkilöiden ja elintarvikkeiden mittaamiseen tarkoitettujen säteilymittalaitteiden ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon, hävittämiseen sekä logistiikkaan
- 2) lääkevalmisteiden hankintaan, varastointiin, ylläpitoon sekä hävittämiseen
- 3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin, koulutuksiin, ohjeistuksiin, tilaisuuksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon
- 4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkauksiin vuonna 2026 sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin
- 5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle noin 7 288 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 188 000 euroa ja Säteilyturvakeskukselle noin 153 000 euroa
- 6) rescEU medical/CBRN-varastointihankkehakemuksessa kirjattuihin toimintoihin ja hankintoihin
- 7) hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuuskeskukselle.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komission on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU medical/CBRN-varastointihankkeen rajat ylittäviin terveysuhkiin ja CBRN-uhkatilanteisiin varautumiseksi.

Komissio rahoittaa arvonlisäveromenoja lukuun ottamatta 80 % hankkeen kustannuksista hankkeen aikana ja 20 % hyväksytyn loppuraportin jälkeen.

Selvitysosa: Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-Medical/CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön (STM), Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata lääkekinnallisiin ja CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. Medical/CBRN-varastointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on varautua rajat ylittäviin terveysuhkiin, pandemioihin ja antimikrobiresistenssiin sekä traumapotilaiden hoitoon kriisi- ja suuronnettomuustilanteissa. Varastoitavat tuotteet ovat lääkekinnallisia materiaaleja ja lääkevalmisteita. Lisäksi hankitaan henkilöiden ja elintarvikkeiden mittaamiseen tarkoitettuja säteilymittalaitteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 63 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto on 1.1.2024—30.9.2026. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä.

Hankkeen tulot on budjetoitu momentille 12.26.98.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sisäministeriö	492
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos	7 288
Sosiaali- ja terveysministeriö	188
Säteilyturvakeskus	153
Huoltovarmuuskeskus	401
Yhteensä	8 522

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-20 772
Yhteensä	-20 772

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	8 522 000
2025 talousarvio	29 294 000
2024 tilinpäätös	25 093 000

25. *Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin
- 2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin sekä muihin kaluston varastoinnista aiheutuviin kustannuksiin ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin
- 3) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuviin enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset rahastoista ja vahinkojen aiheuttajilta.

2026 talousarvio	5 500 000
2025 II lisätalousarvio	2 500 000
2025 talousarvio	5 500 000
2024 tilinpäätös	5 500 000

26. *EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 104 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen
- 2) edellä mainittujen rahastojen toimeenpanoon tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toimeenpanon kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa ja kansallisten säädösten mukaisesti
- 4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille
- 5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 (yleisasetus) artiklojen 103—104 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Pakolaisten uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja kuntaan sijoittamisesta aiheutuviin siirto- ja kulutusmenoihin sekä enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin, joihin on varattu 3 675 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja 1 575 000 euroa Maahanmuuttovirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö ja elinvoimakeskus voivat myöntää määrärahaa edelleen avustuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti

8) Euroopan unionin ohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen valmisteluun liittyviin toimiin.

Siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisina.

Selvitysosa: EU:n sisäasioiden rahastoja koskevat EU-säädökset tulivat voimaan kesällä 2021. Kansallinen sisäasioiden rahastoja koskevaa lainsäädäntö (1125/2021) tuli voimaan 16.12.2021.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määrittellään rahastojen hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa ((EU) 2021/1060). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta valmistelusta ja toimeenpanosta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamenomomenteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista hallintoviranomaiselle aiheutuviin palkkaus- ja kulutusmenoihin. Yleisasetuksen mukaan teknisestä avusta korvattava rahaston ohjelman prosenttiosuus on kunkin sisäasioiden rahaston osalta 6 prosenttia.

Komissiolta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Ohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 96 410 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 8 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	78 793
Yhteensä	78 793

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	104 410 000
2025 II lisätalousarvio	30 647 000
2025 talousarvio	25 617 000
2024 tilinpäätös	25 354 741

27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 905 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) henkilösuojainten, mittauskaluston ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon ja logistiikkaan
- 2) lääkkeiden ja rokotteiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon
- 3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon
- 4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkauksiin vuonna 2026 sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin
- 5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle noin 16 383 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 82 000 euroa ja Säteilyturvakeskukselle noin 49 000 euroa
- 6) hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuuskeskukselle.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-varastointihankkeen kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinuhkien (Chemical Biological Radiological Nuclear) varalle.

Komissio rahoittaa arvonnäköveromenoja lukuun ottamatta 80 % hankkeen kustannuksista hankkeen aikana ja 20 % hyväksytyn loppuraportin jälkeen.

Selvitysosa: Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. CBRN-varastointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on tarjota CBRN-vastatoimia (suojaruuvit ja lääkinälliset vasta-aineet), joita voidaan käyttää kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinonnettomuuksien yhteydessä. CBRN-varastointi kokonaisuus sisältää CBRN-suojavarusteita, mittalaitteita, tukivälineistöä sekä CBRN-lääkkeitä ja rokotteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 242 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto 1.1.2023—30.9.2026. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen

mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä.

Hankkeen tulot on budjetoitu momentille 12.26.98.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sisäministeriö	259
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos	16 383
Sosiaali- ja terveysministeriö	82
Säteilyturvakeskus	49
Huoltovarmuuskeskus	8 132
Yhteensä	24 905

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-17 731
Yhteensä	-17 731

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	24 905 000
2025 talousarvio	42 636 000
2024 tilinpäätös	114 851 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 300 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 700
Yhteensä	-1 700

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	168 300 000
2025 II lisätalousarvio	54 000 000
2025 talousarvio	170 000 000
2024 tilinpäätös	188 148 055

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajansuojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen sekä avustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille pelastajakoulutukseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Suomen Meripelastusseura	1 238 000
Ålands Sjöräddningssällskap	12 000
Helsingin kaupunki, pelastajakoulutus	2 500 000
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	30 000
Yhteensä	3 780 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin pelastuskoulu, ruotsinkielinen pelastajakoulutus (kertaluonteisen siirron palautus momentille 26.01.66)	-50
Suomen meripelastusseura, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-80
Säästön palautus (Lisätoimet 2024)	50
Tasomuutos	1 500
Yhteensä	1 420

2026 talousarvio	3 780 000
2025 II lisätalousarvio	21 500 000
2025 talousarvio	2 360 000
2024 tilinpäätös	4 775 000

(51.) Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 II lisätalousarvio	2 000 000
2025 talousarvio	2 750 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IOM, COSPAS-SARSAT¹⁾ ja ICAO PKD²⁾) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä

¹⁾ COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

²⁾ ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	515 000
IOM	495 000
COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	1 100 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin pelastuskoulu, ruotsinkielinen pelastajakoulutus (siirron palautus momentilta 26.01.50)	50
Jäsenmaksujen korotukset	50
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirron palautus momentilta 26.40.01)	90
Yhteensä	190

2026 talousarvio	1 100 000
2025 talousarvio	910 000
2024 tilinpäätös	961 236

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisin tehtävänä on turvata oikeus- ja yhteiskuntajärjestys, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharjintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua.

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan ennakoimiseksi, havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Poliisitoimen vaikuttavuus

Tunnusluku/mittari	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	514 705	500 000	500 000
Häiriöindeksi ¹⁾ , enintään	133,9	130,0	125,0
Tieliikenteessä kuolleet	176	170	160
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ²⁾	3,4	-	3,4
Suojelupoliisin Luottamus&Maine, % ³⁾	3,49	3,5	3,5

¹⁾ Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40, Summa suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100.

²⁾ Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

³⁾ Lähde: T-Media/Luottamus&Maine-tutkimus

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 019 807 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (56/2020) 2 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Poliisin läsnäolo turvataan koko maassa. Valvonta- ja hälytyspalvelut ovat tasapuoliset samankaltaisilla alueilla. Poliisin kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus säilytetään hyvällä tasolla. Toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta ja varautumista muuttuvassa toimintaympäristössä. Toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ja palautusten turvaamiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä.

Poliisi on johtava esitutkintaviranomainen. Rikostorjuntaa vahvistetaan tietojohdoisesti ja rikoslajineutraalisti kansalaisten turvallisuuden lisäämiseksi. Yhteiskunnan ja yksilön kannalta haitallisimmat rikokset ja uhat torjutaan. Väkivaltaa, järjestäytynyttä rikollisuutta sekä nuoriso- ja jengirikollisuutta torjutaan ja ennalta estetään suunnitelmallisesti laajan keinovalikoiman avulla. Vahvistetaan talousrikosten torjuntaa.

Poliisin liikenneturvallisuustyöllä vaikutetaan osaltaan liikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisten vähentämiseen, ennalta estämiseen ja kaikkien liikennemuotojen turvallisuuteen.

Poliisin lupahallintoa kehitetään lupapalveluiden tehostamiseksi. Lupahallinto vaikuttaa osaltaan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä rikollisuuteen hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut, myös erityisryhmien palvelutarpeet varmistaen.

Poliisin suorituskykyä vahvistetaan lisäämällä poliisin voimavaroja operatiiviseen toimintaan. Poliisin henkilöstörakenne, henkilöstön osaaminen ja koulutus ovat tehtävien ja toimintaympä-

ristön edellyttämällä tasolla. Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla koulutuksella.

Poliisin pitkän aikavälin toimintaedellytyksiä ja suorituskykyä parannetaan tuottavuusohjelman mukaisesti organisaatiota kehittämällä ja toimintoja yhdenmukaistamalla, millä toiminta sopeutetaan annettuun kehykseen. Säästöjä aikaansaadaan muun muassa palveluiden digitalisoinnilla, kustannustehokkaalla ICT-suorituskyvyllä ja tarkoituksenmukaisilla toimitilaratkaisuilla.

Sisäministeriö asettaa Poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Poliisin palveluiden saatavuus ja laatu paranevat palvelutasoa valtakunnallisesti yhdenmukaistamalla.
- Poliisi on varautunut, tunnistaa ennalta ja antaa oikeinmitoitettua vastetta erilaisiin turvallisuushäiriöihin kaikissa oloissa.
- Väkivalta, järjestäytynyt rikollisuus sekä nuoriso- ja jengirikollisuus vähenevät käyttämällä monipuolisesti poliisin rikostorjunta- ja moniviranomaisyhteistyön keinoja.
- Liikennekuolemat puolittuvat vuoteen 2030 mennessä ja vakavat liikenneloukkaantumiset vähenevät osaltaan poliisin liikenneturvallisuustyöllä.
- Tehostetaan laittoman maahantulon torjuntaa, palautusten nopeaa täytäntöönpanoa sekä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa Maahanmuuttoviraston ja muiden viranomaisten kanssa.
- Palveluja ja tuottavuutta on parannettu lisäämällä tiedolla johtamista ja digitalisaatiota sekä kehittämällä pitkän aikavälin suunnittelua.
- Poliisin henkilöstön rakenne sekä osaaminen vastaa toimintaympäristöä ja toiminnallisia tarpeita.
- Johtaminen on ammattimaista ja tukee tuloksellisuutta.
- Henkilöstö voi hyvin.

Valvonta- ja hälytystoiminta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Tehtävien määrä yhteensä ¹⁾ (A, B ja C)	997 025	1 000 000	1 000 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	48,9	50,0	yli 50,0
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min.	9,7	9,8	9,8
Palvelukykyaika B-luokan tehtävissä	17,6	alle 18	alle 18
Valvontaindeksi (2014=100) ²⁾	107,1	115	120
Palautettujen määrä, hlö	2 202	2 300	2 200
Toiminnallinen tehokkuus			
Hälytystoiminnan tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	447	439	422
Hälytystoiminnan taloudellisuus (hälytystoiminnan kustannukset/ABC-tehtävät)	267	273	279

Valvonta- ja hälytystoiminta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Panokset			
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	137 779	142 000	145 000
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	265 993	273 000	279 000

¹⁾ Tehtävien kokonaismäärä on seurattava mittari, jolle ei aseteta tavoitetta, vaan arvio v. 2026.

²⁾ Valvontaindeksissä painotetaan tiettyjä tehtäviä (järjestyksenvalvonta, yleisötilaisuudet ja kokoukset, pahoinpitely, päihtynyt henkilö, häiriökäyttäytyminen, vahingonteko). Painotetut tehtävien lukumäärät lasketaan yhteen ja suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän valvontaa suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100

Liikenneturvallisuus

	2024 toteutuma	2025 arvio ¹⁾	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Liikennevalvontaindeksi ²⁾	107,6	107,8	108,0
Liikenne rikosindeksi ³⁾	83,4	87,8	87,6

Toiminnallinen tehokkuus

Liikennevalvonnan tuottavuus ilman automaattivalvontaa, liikenne rikokset/htv ⁴⁾	312	312	312
---	-----	-----	-----

Panokset

Liikenneturvallisuuden laskennalliset kustannukset (1 000 euroa)	56 785	60 000	62 000
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv ⁵⁾	411	475	475
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, (tunnit/1 640 htv)	44	50	50

¹⁾ Toiminnallisten tunnuslukujen osalta v. 2025 arvio perustuu alkuvuoden toteutumaan.

²⁾ Liikennevalvontaindeksi lasketaan poliisin liikennevalvontatehtävien, suoritteiden ja sidonnaisuusajkojen avulla. v. 2015 = 100. Liikennevalvontaindeksin korkeampi arvo tarkoittaa, että on ollut enemmän valvontaa suhteutettuna asukaslukuun.

³⁾ Liikenne rikosindeksissä lasketaan poliisin kirjaamia liikenne rikoksia ja -rikkomuksia ja -virhemaksuja. v. 2015 = 100. Liikenne rikosindeksin korkeampi arvo tarkoittaa, että on ollut enemmän rikoksia suhteutettuna asukaslukuun.

⁴⁾ Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa lasketaan seuraavasti: Liikennesuoritteet = ilmoitettujen rikosten määrä. HTV = liikennevalvonnan toteutuneet tunnit/1 640 (pois lukien automaattivalvonta).

⁵⁾ Tunnit/1 640

Rikostorjunta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Selvitetyt rikoslakirikokset (lkm.)	297 325	320 000	330 000
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne- rikokset), vähintään (%)	46,3	50	50
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne- rikokset), ka, (vrk)	189	170	160
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	58	>38,0	>38,0
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä (kpl)	249	370	380
Päätettyjen talousrikosjuttujen määrä (kpl)	2 182	2 250	2 250
Alle 18-vuotiaaseen kohdistunut kiireellinen esitutkinta (kpl) ¹⁾	23 923	23 000	24 800
Ankkuritoiminnan asiakastapaamiset, lkm.	(arvio) 7 600	7 800	alle 8 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	71	74	74
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikos- lakirikokset, 1 000 euroa)	1 684	1 606	1 594
Panokset			
Rikostorjunnan kustannukset (1 000 euroa)	500 817	514 000	526 000

¹⁾ Asianomistajat tapauksina, AO alaikäinen, mukana RL lukujen 20, 21, 24, 25 ja 31 rikosnimikkeet.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Sähköisen lupa-asioinnin käyttöaste (%)	76,2	80,0	>80,0
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakas- käyntimäärä), %	43,7	50,0	yli 50,0
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä (kpl)	1 442 165	924 000	1 119 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio (1 000 euroa)	64 367	48 000	50 500
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/ maksullinen lupa-htv)	3 988	2 971	3 598
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	39	52	45

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Panokset			
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa ¹⁾	56 107	48 000	50 500

¹⁾ Poliisin maksullisen lupapalvelun kustannukset. Tämän lisäksi poliisi tekee lupien voimassaolon edellytysten valvontaa, joka on maksutonta ja muodostaa n. 40 % poliisin lupahallinnon tehtävistä.

Henkiset voimavarat

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Henkilötyövuodet (31.12.) ¹⁾	10 503	10 650	10 880
— josta poliisien määrä, htv ²⁾	7 644	7 830	7 900
Operatiiviset henkilöstövoimavarat, htv ³⁾	8 281	8 428	8 560
— joista poliisien määrä, htv	7 141	7 266	7 356

Suoritteet

Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä (aloituspaikkamäärä)	500	450	375
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	268	250	250
Sairauspoissaolot (pv/htv), enintään	9,8	9,5	9,1
HenkilöstöBaron kokonaistulos, indeksi (asteikko 1—4)	-	2,8	-

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit.

²⁾ Poliisi-htv tarkoittaa poliisimiesviroissa (laki poliisin hallinnosta 15 § ja valtioneuvoston asetus poliisista 1 §) työskenteleviä virkamiehiä riippumatta siitä, työskenteleekö henkilö HO:n mukaisissa poliisin operatiivisissa tehtävissä vai muissa tehtävissä, esimerkiksi Poliisihallituksessa, Poliisiammattikorkeakoulussa, poliisin lupahallinnossa tai hallinnollisissa tehtävissä.

³⁾ Poliisin operatiivisen toiminnan vahvistumista seurataan valvonta- ja hälytystoimintaan (ml. vartiointi), liikenne- turvallisuuteen ja rikostorjuntaan kohdentuvien henkilötyövuosien kehityksenä (poliisimiehet ja muu henkilöstö). Seurataan eivät sisälly esimerkiksi viraston johtotehtävät, poliisi (AMK) harjoittelijat, lupahallinto, Poliisihallitus tai Poliisiammattikorkeakoulu.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	1 022 770	1 041 282	1 086 241
Bruttotulot	84 197	64 100	66 434
Nettomenot	938 573	977 182	1 019 807
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 377		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	36 109		

Toimintamenojen kohdentuminen (milj. euroa)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio	osuus (%)
Henkilöstömenot	695	711	725	68
Toimitilamenot	101	110	114	11
ICT-menot	107	108	111	10
Muut menot	120	128	122	11
Tulot	-85	-64	-66	-
Yhteensä¹⁾	939	993	1 006	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen osuuden. Henkilöstömenot kasvavat uusien velvoitteiden ja painopisteiden lisäksi pääasiassa valtion sopimusratkaisun mukaisten palkantarkistusten ja muiden pienempien erien johdosta. Tila-kustannukset nousevat yleisen kustannustason ja vuokratason sekä poliisin väestötilojen sekä muiden tilapäisratkaisujen käytön johdosta. ICT-kustannusten nousu aiheutuu mm. käyttöön otettavista uusista järjestelmistä sekä nykyisten ja vanhentuneiden järjestelmien ylläpidosta. Lisäksi kustannusnousua tapahtuu muissa poliisin sopimusvelvoitteissa mm. palveluiden ostoissa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	71 787	55 581	58 134
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	63 436	55 581	58 134
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	8 351	-	-
Kustannusvastaavuus, %	113	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EDK: Poliisin johtobussi	-1 000
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-98
IO (Interoperability)	-50
Maastapoistamistoiminnan ja ulkomaalaisvalvonnan tehostaminen (siirto momentilta 26.10.20)	800
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 25.01.01)	50
Oleskelulupajärjestelmän turvallisuuden vahvistaminen	-330
Poliisin ei harkinnanvaraiset ICT-menot	3 000
Poliisin erityistoimintayksikön (Karhu) kansallisen ja kansainvälisen toimintatavan kehittäminen (HO 2023)	-500
Poliisin ICT-modernisaatio-ohjelman toteuttaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 700
Poliisin ICT-modernisaatio-ohjelman toteuttaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	900
Poliisin resurssien lisääminen portaittain 8 000 poliisiin vaalikauden lopussa (HO 2023)	17 500
Rahapelitoiminnan uudistus	-740
Toiminnan tason säilyttäminen vuoden 2022 tasolla	4 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valmiusyksikön suorituskyvyn nosto	5 173
VIRVE 2.0 käyttöönotto	725
Palkkausten tarkistukset	21 024
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-131
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-5 998
Yhteensä	42 625

2026 talousarvio	1 019 807 000
2025 II lisätalousarvio	9 608 000
2025 talousarvio	977 182 000
2024 tilinpäätös	947 304 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 73 333 000 euroa.

Selvitysosa: Suojelupoliisi on turvallisuus- ja tiedustelupalvelu, joka torjuu Suomeen kohdistuvia kansallisen turvallisuuden uhkia ja tuottaa tietoa uhkien ennalta ehkäisemiseksi. Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja havaita, estää ja paljastaa ennalta toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä. Suojelupoliisi tuottaa myös Suomessa kaikki turvallisuusselvitykset puolustushallinnon turvallisuusselvityksiä lukuun ottamatta. Suojelupoliisin tuottama tiedustelutieto on oleellinen osa kansallisen turvallisuuden uhkien torjuntaa ja ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa. Suojelupoliisin tiedonhankintaa ja raportointia ohjaavat sisäministeriön asettamat siviilitiedustelun painopisteet, jotka yhteensovitetään sotilastiedustelun kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Turvallisuusympäristö on muuttunut merkittäväällä tavalla ennakoimattomammaksi eikä kehitystä parempaan ole näköpiirissä. Suurvaltakilpailu ja valtioiden välisen vastakkainasettelun aika on nostanut turvallisuus- ja tiedustelupalvelut entistä suurempaan rooliin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitys päätöksenteossa on kasvanut entisestään. Suojelupoliisi käyttää täysimääräisesti tiedustelulainsäädännön sallimia keinoja hankkia tietoa kansallista turvallisuuttamme uhkaavista kehityskuluista.

Sisäministeriö asettaa Suojelupoliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Siviilitiedustelun kyvykkyys on vahvistunut.
- Kansallisen turvallisuuden uhat on tunnistettu ja torjuttu.
- Suojelupoliisin johtaminen ja hallinto on järjestetty suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti.
- Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.
- Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Kirjalliset raportit	119	80	80
Suulliset taustoitukset	267	280	280
Turvallisuusselvitykset, kpl ¹⁾	114 878	108 000	111 000
Maahanmuuttoa koskevat lausunnot	1 890	1 900	1 900
Toiminnan tehokkuus			
Turvallisuusselvitys/euroa	96	138	138
Turvallisuusselvitys/htv	1 106	1 027	1 034
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	553	590	600
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,2	8,0	<8,0
Työtyytyväisyys, indeksi, asteikko 1—5	-	3,7	-

¹⁾ Sisältää sekä maksulliset että maksuttomat turvallisuusselvitykset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	64 691	90 097	86 927
Bruttotulot	13 771	14 908	13 594
Nettomenot	50 920	75 189	73 333
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 786		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 618		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Henkilöstömenot	66	47	51
Toimitilamenot	9	18	21
ICT-menot	14	24	17
Muut menot	11	12	11
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	10 998	11 640	12 140
— muut tuotot	381	360	360
Tuotot yhteensä	11 379	12 000	12 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	7 624	9 360	9 750
— osuus yhteiskustannuksista	2 992	2 640	2 750
Kustannukset yhteensä	10 616	12 000	12 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	763	-	-
Kustannusvastaavuus, %	107	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oleskelulupajärjestelmän turvallisuuden vahvistaminen	-360
Strategisen suorituskvyn turvaaminen	9 851
UTS-liitännäiset menot	-12 300
Palkkausten tarkistukset	1 173
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	155
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-375
Yhteensä	-1 856
2026 talousarvio	73 333 000
2025 II lisätalousarvio	430 000
2025 talousarvio	75 189 000
2024 tilinpäätös	63 752 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 868 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamisesta aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden, tilapäistä suojelua hakevien ja maasta poistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noudosta aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 5) enintään 425 000 euroa turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän ja valtakunnallisen palautusten täytäntöönpanon valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden koulutus-, matka- ja majointusmenojen korvaamiseen

6) maasta poistamista ja sen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin

7) EU:n sisäasioiden rahastoista rahoitettavien maasta poistamistoiminnan kehittämishankkeiden enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	1 843 000
Tulkkauk- ja käännöspalvelut	1 050 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö (enintään)	425 000
Yhteensä	3 868 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maastapoistamistoiminnan ja ulkomaalaisvalvonnan tehostaminen (siirto momentille 26.10.01)	-800
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirron palautus momentilta 26.40.01)	85
Yhteensä	-715

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2026 talousarvio	3 868 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	4 583 000
2024 tilinpäätös	2 987 859

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa.

Rajavartiolaitoksen vaikuttavuustavoitteet

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

Vaikuttavuus¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind) ²⁾	101,0	89,2	109,9
Vaikuttavuus (ind) ³⁾	99,6	92,2	99,8
Kustannusvaikuttavuus (ind) ⁴⁾	104,3	82,3	133,3

¹⁾ Laskentajärjestelmän menetelmäkuvaus on saatavilla osoitteessa raja.fi. Käytettyjen indeksien perusvuosi on 2009.

²⁾ Yhteiskunnallinen vaikuttavuus muodostuu 70 % vaikuttavuudesta ja 30 % kustannusvaikuttavuudesta.

³⁾ Vaikuttavuuden mittarit asetetaan vaikuttavuuden kolmelle osatekijälle (rajaturvallisuus, meriturvallisuus sekä alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus). Kullakin vaikuttavuuden osatekijällä on useita laadullisia mittareita ja niitä on avattu momentin taulukossa.

⁴⁾ Kustannusvaikuttavuudessa suhteutetaan painotetut suoritukset deflatoituihin kustannuksiin, joita ovat valtion liikekirjanpidon tili 4: toiminnan kulut yhteensä.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 329 725 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) rajavartiolaitain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhteasuntojen vuokratkompensatioon
- 2) sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstömenot ja lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Muut toimintamenot jakautuvat toimitilamenoihin, ICT-menoihin, kuljetusvälinemenoihin ja muihin menoihin. Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,3 milj. euroa ja 10 htv:n menot).

Sisäministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuuhkia ulkorajoilla ml. välineellistettyä laitonta maahantuloa.

— Rajatapahtumia ja rajat ylittävää rikollisuutta ennaltaehkäistään ja estetään tehokkaalla raja-valvonnalla ja sitä tukevalla valvontajärjestelmällä sekä rikostorjunnalla.

— Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaavat tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia. Varaudutaan määrätietoisesti hybridivaikuttamiseen itärajalla ja merellä.

— Lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita.

— Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä vaikuttavaa apua.

— Rajavartiolaitoksen sotilaallista suorituskykyä sekä liittoutumisen edellyttämää yhteistoimintakykyä kehitetään turvallisuusympäristöön vastaamiseksi tiiviissä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.

— Henkilöstö voi hyvin.

— Palveluja ja tuottavuutta on parannettu lisäämällä tiedolla johtamista ja digitalisaatiota.

Toiminnan tavoitteet

Laskentajärjestelmän menetelmäkuvaus on saatavilla osoitteessa raja.fi. Käytettyjen indeksien perusvuosi on 2009.

Rajaturvallisuus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Rajaturvallisuus (1—5) ¹⁾	4,3	3,9	4,3
Rajatarkastusten laatu (1—5) ²⁾	4,4	4,3	4,3
Rajojen valvonnan kohdentuminen (1—5) ³⁾	5,0	3,7	5,0
Rajatapahtumien estäminen (1—5) ⁴⁾	4,0	4,6	4,5
Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmis- kaupparikosten selvitystaso (1—5)	3,3	2,7	2,8
Rajatarkastusten määrä (milj. hlöä)	4,0	5,0	5,0
Partiointi (h)	320 685	278 238	274 038
Tekninen valvonta (milj. h)	6,2	6,4	6,8
Toiminnan tehokkuus			
Taloudellisuus (ind) ⁵⁾	136	97	145
Tuottavuus (ind) ⁶⁾	113	85	138

¹⁾ Rajaturvallisuutta ylläpitävät erityisesti rajojen valvonta, rajatarkastukset sekä rikostorjunta ja niiden laatu sekä kansallinen, EU- ja kansainvälinen yhteistyö. Osa-alueen kokonaistunnusluku muodostuu 27 painotetun mittarin yhdistelmästä.

²⁾ Rajatarkastusten laatua mitataan vertaamalla maahantulo- ja maastalähtöpuutteiden, rikosten tai rikkomusten suhdetta jälkikäteen säädösten vastaisesti maahantuloihin tai maasta lähtöihin, jotka ovat tulleet myöhemmin ilmi.

³⁾ Rajojen valvonnan kohdentumisella mitataan ja kuvataan sitä, suuntautuuko rajojen valvonta valtakunnallisesti ja alueellisesti oikein.

⁴⁾ Estäminen-tunnusluvulla mitataan sitä, kuinka hyvin Rajavartiolaitos kykenee painopistesuunnassa itse estämään tai ainakin itse välittömästi havaitsemaan henkilöiden, ilma-alusten ja alusten luvattomat rajanylitykset. Tätä kuvataan epäonnistuneiden tapahtumien osuudella.

⁵⁾ Osa-alueen kustannukset/painotetut suoritteet. Rajaturvallisuuden keskeisiä suoritteita on yhteensä 26 kpl. Näistä merkittävimpiä ovat partiointitunnit, sekä rajatarkastukset.

⁶⁾ Osa-alueen painotetut suoritteet/osa-alueen henkilötyövuodet.

Meriturvallisuus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Meriturvallisuus (1—5) ¹⁾	3,7	3,9	3,8
Meripelastusavun saapuminen onnettomuuspaikalle (1—5) ²⁾	4,2	4,5	4,2
Rajavartiolaitoksen ympäristövahinkojen torjuntavalmius (1—5) ³⁾	2,1	2,6	2,6
Meripelastustehtävät (kpl)	1 128	1 143	1 145
Pelastettu henkilö (kpl)	2 662	2 500	2 600
Aluspäästötapausten määrä (kpl)	24	20	23
Toiminnan tehokkuus			
Taloudellisuus (ind) ⁴⁾	156	135	158
Tuottavuus (ind) ⁵⁾	129	120	151

¹⁾ Rajavartiolaitoksen toiminnan vaikuttavuutta meriturvallisuuden lisäämisessä mitataan meripelastuksen alueellisen peiton (valmiuden) ja avun toteutuneen saatavuuden kautta sekä lisäksi ympäristöturvallisuutta ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ja torjuntakyvyn kautta. Osa-alueen kokonaistunnusluku muodostuu neljän (4) painotetun mittarin yhdistelmästä.

²⁾ Toteutunutta saatavuutta hätätilanteissa arvioidaan mittaamalla ensimmäisen yksikön saapumista paikalle vasten kunkin vyöhykkeen tavoiteaikaa.

³⁾ Ympäristövahinkojen torjuntavalmiudella mitataan sitä, kuinka kattavaa on Rajavartiolaitoksen ulkovartiolaivojen valmius aloittaa öljy- tai kemikaalivahinkojen torjuntatyö merialueella keskimäärin verrattuna 330 vuorokauden tavoiteaikaan.

⁴⁾ Osa-alueen kustannukset/painotetut suoritteet. Meriturvallisuuden keskeisiä suoritteita on yhteensä 11 kpl. Näistä merkittävimpiä ovat meripelastustehtävät sekä etsinnät.

⁵⁾ Osa-alueen painotetut suoritteet/osa-alueen henkilötyövuodet.

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus (1—5) ¹⁾	3,6	3,7	3,7
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito ²⁾	3,9	3,9	3,9
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,0	3,9	3,9
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus ³⁾	3,4	3,5	3,6
Koulutusvuorokaudet asevelvolliset (kpl)	113 999	120 650	119 975
Järjestetyt kertausharjoitukset (kpl)	26	17	17

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Toiminnan tehokkuus			
Taloudellisuus (ind) ⁴⁾	167	175	171
Tuottavuus (ind) ⁵⁾	138	154	163

¹⁾ Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus vaikuttavuuden mittareissa keskitytään aikaansaatuun sodan-ajan joukkojen laatuun. Lähtökohtana on, että sodanajan joukkojen laatu ja määrä aikaansaavat puolustuksen uskottavuuden. Osa-alueen kokonaistunnusluku muodostuu kuuden (6) painotetun mittarin yhdistelmästä.

²⁾ Tunnusluku koostuu kolmesta (3) mittarista, joilla suunnitelmavalmiutta, joukkojen sijoitusilannetta ja materiaalivalmiutta arvioidaan Puolustusvoimien suorittamana arviointina ja osin itsearviointina.

³⁾ Tunnusluku koostuu kolmesta (3) mittarista, joilla arvioidaan kertausharjoituskoulutusten ja varusmieskoulutuksen onnistumista sekä keskeisten joukkojen edellisestä koulutuksesta kulunutta aikaa.

⁴⁾ Osa-alueen kustannukset/painotetut suoritteet. Alueellinen koskemattomuuden ja sotilaallisen maanpuolustuksen keskeisiä suoritteita on yhteensä 4 kpl. Näistä merkittävimpiä ovat koulutusvuorokaudet asevelvollisille.

⁵⁾ Osa-alueen painotetut suoritteet/osa-alueen henkilötövuodet.

Henkiset voimavarat

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Henkilötövuodet (31.12.)	3 020	3 025	3 046
Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv), enintään	10,3	10,7	10,5
Työhyvinvointi, indeksi (asteikko 1—5)	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	353 958	321 656	346 725
Bruttotulot	9 649	9 000	17 000
Nettomenot	344 308	312 656	329 725
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	48 623		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	59 025		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Henkilöstömenot	59	54	58
Toimitilamenot	13	14	15
ICT-menot	9	12	11

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Kuljetusvälinemenot (alus-, ilma-alus- ja kuljetusvälinemenot)	9	10	10
Muut menot (toiminnan muut kulut ja koulutus)	10	10	6
Yhteensä	100	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 214	5 004	16 190
— EU:lta saatava rahoitus	845	28	29
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	11	-	-
Tuotot yhteensä	4 069	5 032	16 219
Hankkeiden kokonaiskustannukset	8 592	5 297	17 670
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 522	-265	-1 451
Omarahoitusosuus, %	53	5	8

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon kasvun kustannukset	680
Immolan, Ivalon ja Onttolan kasvaneet vuokravaikutukset	580
Itärajan esteen ylläpito	1 458
Rajavartijamäärän turvaaminen	1 460
Rajavartiolaitoksen hankkeet, toimitilainvestointien suunnitelma	633
RTV:n käyttö- ja ylläpitokulut	1 839
Strategisen suorituskyvyn turvaaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä (UVL- ja MVX-ointi, NATO-kustannukset)	1 275
Toimivaltuudet ja tehtävät sisärajoilla (BudjL)	2 000
Ulkovartiolaiva 2025 ja MVX-hankkeiden vaikutuksen operatiivisen toiminnan kustannuksiin	1 000
Virve 2 käyttöönnoton kustannukset	438
Palkkausten tarkistukset	6 169
Toimintameno- ja lisätoimet (Lisätoimet 2024)	1 200
Toimintameno- ja lisätoimet (Lisätoimet 2025)	-1 663
Yhteensä	17 069

2026 talousarvio	329 725 000
2025 II lisätalousarvio	9 318 000
2025 talousarvio	312 656 000
2024 tilinpäätös	354 711 000

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 34 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 2) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan
- 3) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
- 4) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin
- 5) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palveluiden kustannuksiin
- 6) uuden ulkovartiolaivan hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 7) uuden valvontalentokoneen hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 8) itärajan esteen rakentamiseen liittyvien hankintojen ja palvelujen kustannuksiin
- 9) radioteknisen valvontajärjestelmän hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 10) uusien meripelastushelikoptereiden hankintaan liittyviin suunnittelu-, tiedonhankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 11) raskaiden ilmatyynyalusten hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Määrärahaa saa käyttää myös käyttötarkoituskohdissa 5)—11) enintään vuosittain 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkauksiin ja muihin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Ulkovartiolaivojen hankinta	15 000
Ilma- ja vartioalusten kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot	4 960
Ulkovartiolaivojen partio ja työveneiden hankinta	2 480
Partioveneiden järjestelmäpäivitykset	1 810
Raskaiden ilmatyynyalusten hankinta	10 000
Yhteensä	34 250

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ulkovartiolaivan hankinta			
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	15 000	16 500	31 500
Rajavartiolaitoksen merellinen suorituskyky			
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	10 000	-	10 000
Menot yhteensä	25 000	16 500	41 500

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 33 450 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rajavartiolaitoksen merellinen suorituskyky	10 000
Ulkovartiolaivojen hankinta	-96 500
Yhteensä	-86 500
2026 talousarvio	34 250 000
2025 II lisätalousarvio	4 000 000
2025 talousarvio	120 750 000
2024 tilinpäätös	282 250 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Pelastustoimi voi myös tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää.

Pelastustoimen toimialan tehtävistä vastaavat sisäministeriö, Lupa- ja valvontavirasto, hyvinvointialueen pelastustoimet, Helsingin kaupunki ja Pelastusopisto. Sisäministeriön pääluokasta rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja kehittäminen sekä Pelastusopiston toiminta ja Helsingin kaupungin pelastuskoulu pelastajakoulutuksen osalta. Lupa- ja valvontaviraston ja hyvinvointialueen pelastustoimien järjestämät palvelut rahoitetaan valtiovarainministeriön pääluokasta.

Pelastusopisto huolehtii pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan valtakunnallisesta tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Helsingin kaupungin ylläpitämä pelastuskoulu antaa myös pelastajatutkintoon johtavaa koulutusta ja vastaa näin pelastajakoulutustarpeisiin.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Tavoitteena on kehittää eri viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen välistä yhteistyötä niin, että hätätilanteiden ennakointi ja hoitaminen olisi entistä tehokkaampaa.

Pelastustoimen vaikuttavuustavoitteet

Laadukkaat pelastustoimen palvelut on turvattu koko maassa. Pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteentoimivana kokonaisuutena on vahvistettu. Pelastusviranomaisilla on yhteiset johto- ja tilannekeskukset. Pelastajien määrä on riittävä. Väestönsuojelua on vahvistettu ja omatoimisen varautumisen osaaminen on parantunut kaikissa väestöryhmissä. Pelastustoimen kansainvälisten toimintojen suorituskkyky on varmistettu. Pelastustoimi on veto- ja pitovoimainen ja arvostettu toimiala, jossa huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja sen kehittymisestä, työhyvinvoinnista, työturvallisuudesta, jaksamisesta ja yhdenvertaisuudesta hyvällä henkilöstöpolitiikalla.

Pelastustoimen vaikuttavuustavoitteet

Mittari	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Tulipalojen määrä (ensisijainen onnettomuustyyppi) ¹⁾	11 841	11 200	10 500
Muiden onnettomuuksien määrä (ensisijainen onnettomuustyyppi)	15 762	15 200	15 000
Palokuolemien määrä (ensitiedon mukaan)	58	52	50
Henkilövahinkojen määrä rakennuksissa tapahtuneissa tulipaloissa (kuolleet ja loukkaantuneet yhteensä)	562	510	500

¹⁾ Sisältää rakennuspalot, rakennuspalovaarat, maastopalot, liikennevälinepalot ja muut tulipalot.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 330 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen
- 2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitettulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen
- 4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin
- 5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Fintraffic Lennonvarmistus Oy:lle.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

*Selvitysosa:***Toiminnan tavoitteet****Onnettomuuksien ehkäisy**

Tavoitteena on onnettomuuksien määrän vähentäminen ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten pienentäminen. Tulipalojen määrä puolitetaan vuoden 2030 loppuun mennessä. Asumisen paloturvallisuuden edistämisen tavoitteena on palokuolemien, henkilövahinkojen ja aineellisten vahinkojen vähentäminen. Tavoitteena on vahvistaa omatoimisen varautumisen osaamista kaikissa väestöryhmissä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten vähentämiseksi.

Onnettomuuksien ehkäisy

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio ¹⁾
Palvelukyky ja laatu			
Pelastuslaitosten valvontatehtävät A1—A6 kohteissa (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään ²⁾	92 %	92 %	93 %
Rakennuksissa tapahtuneet tulipalot (kpl), enintään	5 042	4 800	4 600
Turvallisuusviestintätilaisuudet, lapset ja nuoret ³⁾	3 226	3 200	3 300
Turvallisuusviestintätilaisuudet, ikäihmiset	262	260	280
Turvallisuusviestintätilaisuudet, muut kohderyhmät ⁴⁾	3 054	3 000	3 000
Turvallisuusviestintätilaisuuksiin osallistujia, % asukasluvusta ⁵⁾	5 %	5 %	5 %

¹⁾ Palvelukyky ja laatu -indikaattorit seurattavia mittareita, jolle ei aseteta tavoitteita, vaan arvio v. 2026.

²⁾ Kohteet: A1 Ympäri vuorokautisessa käytössä olevat kohteet, A2 Opetusrakennukset ja päiväkodit, A3 Kokoontumis- ja liiketilat, A4 Teollisuus- ja varastorakennukset, A5 Maatalousrakennukset ja A6 Muut rakennukset ja kohteet Asuinrakennukset ja vapaa-ajan asuinrakennukset. Valvontatehtävät kattavat valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

³⁾ Alle kouluikäiset, alakoulu 1—6 luokat, yläkoulu 7—10 luokat sekä lukion ja ammattioppilaitosten opiskelijat.

⁴⁾ Korkea-asteen opiskelijat, asuinrakennusten asukkaat, varusmiehet, yhteisöjen ja järjestöjen jäsenet, maahanmuuttajat, virkamiehet ja luottamusmiehet, päivähoidon henkilökunta, oppilaitosten henkilökunta, yritysten sekä liike- ja teollisuuslaitosten henkilökunta, hoitolaitosten henkilökunta, majoitusliikkeiden henkilökunta, kotikäyntejä tekevät henkilöt, pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisuus selvityksen laatijat sekä väestönsuojeluorganisaation jäsenet.

⁵⁾ Kattaa kohderyhmät lapset ja nuoret, ikäihmiset sekä yllä määritellyt muut kohderyhmät. Ei sisällä suurta yleisöä tai muita määrittelemättömiä kohderyhmiä.

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmällä on kaikissa turvallisuustilanteissa kyky käynnistää viivytyksettä tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen, tilannekuvan kokoaminen, analysointi, ennakointi, johtopäätösten tekeminen ja jakaminen valtakunnallisella ja alueellisella tasolla ajankohdasta riippumatta. Hyvinvointialueiden pelastuslaitosten ja sisäministeriön etukäteen suunnitellulla yhteistyöllä voidaan koota pelastustoiminnan resurssit suurissa tai alueellisesti laajoissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa.

Kansainvälisellä yhteistyöllä on lisätty edellytyksiä vastata laajoihin, esimerkiksi säiden ääri-ilmiöiden aiheuttamiin uhkiin sekä erilaisiin valtioiden rajat ylittäviin uhka- ja kriisitilanteisiin.

Pelastustoiminta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Palvelukyky ja laatu

Pelastustoiminnan kiireellisten tehtävien ensimmäinen

vaste (mediaani) (m:ss), enintään ¹⁾	7:29	7:30	7:25
---	------	------	------

¹⁾ Pelastustoiminnan ensimmäisen vasteen toimintavalmiusaika tarkoittaa aikaa, joka päättyy, kun kohteeseen saapuu ensimmäinen pelastustoimen vaste, joka täyttää sille asetetut kyvykkyyksivaatimukset.

Väestönsuojeluun varautuminen ja aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävät

Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa. Erityisesti uhkien arviointi sekä väestön varoittamisen, väestönsuojien käytön ja väestön evakuointien suunnittelu ja muut järjestelyt on toteutettu hallinnonalojen viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintana. Pelastustoimen viranomaisten koordinoimana on varmistettu, että toimijoiden välinen työnjako on selkeä.

Aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtäviin kuuluvat keskushallinnon horisontaalisen koordinaation toiminnot ja alueellisten toimijoiden ohjaus, koordinaatio ja valtakunnallisen kehittämisen toiminnot. Alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä sekä kyvystä toimia häiriötilanteissa.

Väestönsuojeluun varautuminen ja aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävät

	2024 arvio ¹⁾	2025 tavoite ¹⁾	2026 tavoite
--	-----------------------------	-------------------------------	-----------------

Palvelukyky ja laatu

Väestönsuojeluun varautumisen suunnitelmien ajan-

tasaisuus (%)	70 %	80 %	90 %
---------------	------	------	------

¹⁾ Vuoden 2024 tieto perustuu arvioon, jonka vuoksi v. 2025 on tavoitearvo.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	4 614	2 367	2 330
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	4 614	2 367	2 330
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 017		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 008		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Henkilöstömenot	12	15	50
ICT-menot	38	52	38
Muut menot ²⁾	50	33	12
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

²⁾ Sisältää asiantuntija- ja tutkimuspalvelut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallintosäästön kohdennus	-1
Virve 2.0 käyttöönotto	33
Palkkausten tarkistukset	49
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	1
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-119
Yhteensä	-37
2026 talousarvio	2 330 000
2025 II lisätalousarvio	6 018 000
2025 talousarvio	2 367 000
2024 tilinpäätös	4 605 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 75 294 000 euroa.

Selvitysosa: Hätäkeskuslaitos tuottaa hätäkeskuspalvelut koko Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on ottaa vastaan hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin, Rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja välittää ne edelleen asianomaisille viranomaisille ja yhteistyökumppaneille.

— Hätäkeskukset vastaavat nopeasti ja välittävät avuntarpeeseen tarkoituksenmukaisen avun viivytyksettä.

— Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja palvelut ovat luotettavia ja lisäävät turvallisuuden tunnetta.

— Hätäkeskustoiminta on varmistettu kaikissa oloissa.

— Hätäkeskuslaitos on hyvin johdettu virasto ja henkilöstö viihtyy työssään.

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.

— Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Keskimääräinen hätäpuheluun vastausaika (sek.)	7	5	5
Hätäpuheluun vastataan 30 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	98	95	95
Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta	2 792 620	2 800 000	2 800 000
— vastatut hätäpuhelut, kpl	2 696 620	2 700 000	2 700 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 412 690	1 400 000	1 400 000
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,74	3,74	3,8
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikko 1—5), vähintään	4,44	-	4,5
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö	6 010	6 700	6 700
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	12,6	13,0	13,0
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	25,4	23,5	23,5
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	604	620	615
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	14,5	13,0	12,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,43	3,43	3,50

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	74 683	77 907	79 955
Bruttotulot	4 871	4 661	4 661
Nettomenot	69 812	73 246	75 294
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 913		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 158		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Henkilöstömenot	57	47	54
Toimitilamenot	5	5	5
ICT-menot	32	32	34
Muut menot	6	16	7
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallintosäästön kohdennus	1 180
Pääloukan sisäinen uudelleen kohdennus (siirto momentilta 26.30.03)	500
Ulkoministeriön kansalaispalvelujen avustavien tehtävien siirto Hätäkeskuslaitokseen (siirto momentille 24.01.01)	-372
Virve 2.0 käyttöönotto	279
Palkkausten tarkistukset	1 259
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	500
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 298
Yhteensä	2 048

2026 talousarvio	75 294 000
2025 II lisätalousarvio	462 000
2025 talousarvio	73 246 000
2024 tilinpäätös	76 057 000

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Pelastusopistosta annetun lain (607/2003) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten korvaamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastusopisto on valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos, jonka tehtävänä on tutkintokoulutusten kehittäminen ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa pelastustoimen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Pelastusopisto tekee EU:n ammattipätevyyden tunnustamiseen liittyviä päätöksiä.

Sisäministeriö asettaa Pelastusopistolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet

- Pelastusopiston koulutus on laadukasta ja vastaa tarvetta.
- Pelastusopiston TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta.
- Varautumiskoulutus vahvistaa kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä.
- Kansainvälisen pelastustoiminnan valmiutta ylläpidetään.
- Pelastusopiston koulutustoiminta turvaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskykyä.

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.

— Henkilöstö voi hyvin.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Pelastajatutkintojen määrä, kpl, vähintään	138	196	240
Hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	45	48	48
Alipäällystötutkintojen määrä, kpl, vähintään	20	20	20
AMK-tutkintojen määrä, kpl	43	30	30
Kansainvälisen pelastustoiminnan koulutettavapäivät (Pelastusopiston tuottamat), lkm.	944	520	520
Varautumiskoulutuksen koulutettavapäivien määrä, vähintään	5 818	4 200	4 200
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestön- suojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien lukumäärä, vähintään	285	100	100
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,26	3,15	3,11
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaiikat			
— AMK-tutkinnot	5,1	5	5
— ammatilliset tutkinnot	6,33	5	4
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet (htv sisältää koulutuksen ja tukipalvelut)	1 013	950	950
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	137	147	144
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	6,6	6,5	6,5
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,53	3,5	3,5
Panokset			
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	14 408	17 500	18 000
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija- kohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	28 035	28 000	28 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	22 630	23 436	22 574
Bruttotulot	2 538	1 951	1 174
Nettomenot	20 092	21 485	21 400
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 301		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 655		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Henkilöstömenot	42	42	44
Toimitilamenot	20	18	20
ICT-menot	7	7	7
Muut menot	31	33	29
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirtyvien määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallintosäästön kohdennus	462
Materiaalihankinnat (TA 2025)	500
Tuottavuusohjelman hallitut sopeuttamistoimet (siirto momentille 26.30.02)	-500
Palkkausten tarkistukset	276
Toimintamenoisäästö (Lisätoimet 2024)	80
Toimintamenoisäästö (Lisätoimet 2025)	-403
Tasomuutos	-500
Yhteensä	-85

2026 talousarvio	21 400 000
2025 II lisätalousarvio	101 000
2025 talousarvio	21 485 000
2024 tilinpäätös	20 445 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen tai tuen antamiseen toiselle viranomaiselle sekä pelastustoimeen kuuluvan asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta ulkomaille, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun ja siviilivalmiuden asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähytystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää siirtomenojen maksamiseen.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 26.01.29.

Selvitysosa: Korvaukset kuljetuskustannuksista on budjetoitu momentille 12.39.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	600 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
Metsäpalojen tähyystoiminta	1 300 000
rescEU, CBRN-kuljetukset	1 000 000
Yhteensä	4 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 400 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 600 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ukrainan kuljetuskustannukset ja materiaaliapu	-5 000
Yhteensä	-5 000

2026 talousarvio	4 000 000
2025 talousarvio	9 000 000
2024 tilinpäätös	2 939 186

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään hallittuun ja väärinkäytökset estävään maahanmuuttoon. Maahanmuuttovirasto vastaa, että lupa- ja kansalaisuusprosessit ovat ennakoitavia ja laadukkaita sekä hakemukset käsitellään niille asetetuissa tavoiteajoissa.

Hädänalaisimpia autetaan ensisijaisesti lähtöalueilla. Suomi auttaa täysimääräisesti Ukrainasta sotaa paenneita ja jatkaa heidän suojeluaan yhdessä muiden EU-maiden kanssa. Euroopan rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen Suomesta perustuva turvapaikkamekanismi minimoidaan. Suomen turvapaikkapolitiikkaa tiukennetaan ja saatetaan keskeisten säädösten osalta yleis-pohjoismaiselle tasolle hallitusohjelman mukaisesti. Kansainvälinen suojelu on luonteeltaan väliaikaista. Kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden ehtoja tiukentamalla varmistetaan Suomeen tulijoiden halu integroitua vastaanottavaan yhteiskuntaan sekä sen normeihin ja sääntöihin.

Turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään. Tavoitteena on, että apu kohdentuu yhä tehokkaammin kaikkein hädänalaisimmille ja järjestelmän väärinkäyttö estetään. Järjestelmän väärinkäytöksiä pyritään estämään poistamalla esteet viranomaisten tietojenvaihdolta ja luodaan tehokas valvontamalli. Kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä tiukennetaan ja te-

hostetaan. Turvapaikkahakemukset käsitellään kuuden kuukauden määräajassa. Lähtökohtaisesti kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan. Suomella on oikeudellinen ja operatiivinen valmius alkaa soveltaa EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkasopimukseen sisältyvä säädöksiä kesällä 2026. Vastaanoton piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 9 000 henkilöä vuonna 2026. Kiintiöpakolaisten määrä on 500 henkilöä vuonna 2026.

Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta tärkeää työperusteista maahanmuuttoa sujuvoitetaan, hallitaan ja väärinkäytökset estetään. Hallitus säilyttää nykymuotoisen saatavuusharkintajärjestelmän ja pyrkii siihen, että ensisijaisesti huolehditaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisestä. Lisäksi hallitus täydentää työvoimaa ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. Työperäisen maahanmuuton painopisteenä kolmansista maista ovat korkeakoulutetut ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi. Työperusteinen maahanmuutto on osa hallituksen työllisyystavoitteen saavuttamista ja se täydentää osaltaan muita työllisyystoimia. Työvoiman maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta ja huoltosuhdetta sekä turvattava osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta työvoimapula-aloilla. Työperusteisten oleskelulupien osalta tavoitellaan kuukauden enimmäiskäsittelyaikaa ja erityisasiantuntijoiden osalta viikon enimmäiskäsittelyaikaa. Työperusteinen oleskelulupa Suomessa perustuu oikeuteen ja velvoitteeseen tehdä työtä.

Hallitus jatkaa ulkomaalaislain uudistamista. Tavoitteena on tasapainoinen kokonaisuus: maahanhantulo, oleskelu, lupien jälkivalvonta ja maasta poistaminen. Turvapaikanhakijoiden perusteettomia uusintahakemuksia vähennetään ja vastaanottolaki uudistetaan.

Maahanmuuttoviraston vaikuttavuustavoitteet

Tunnusluku/mittari	2024 toteutuma	2024 ratkaistu tavoiteajassa	2025 tavoite	2026 tavoite
Hakemusten käsittelyajat (kokonais- käsittelyaika ka, vrk)				
— TTOL 1. lupa	50	58 %	30	30
— Erityisasiantuntijat + Eryt sininen kortti, 1. lupa	14	79 %	7	7
— Opiskelija 1. lupa	12	91 %	30	30
— Kansalaisuushakemus	550	46 %	365	365
— Turvapaikkahakemus	260	38 %	180	180
Avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelmän kautta palaavien määrä/vuosi	313		400	450
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanotto- keskuksissa oleskelulupapäätöksestä laskien keskimäärin enintään, vrk	83		60	60

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 87 869 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Maahanmuuttoviraston organisaatioon kuuluvat myös Helsingin, Oulun ja Joutsenon vastaanottokeskukset. Helsingin ja Joutsenon keskusten yhteydessä toimivat ulkomaalaisten säilöönottoyksiköt. Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä toimii lisäksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Virasto vastaa valtion vastaanottokeskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Sisäministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Parannetaan ulkomaisen työvoiman saatavuutta sujuvoittamalla luvan saamista ja varmistetaan kustannustehokas sekä väärinkäytökset ehkäisevä oleskelulupajärjestelmä, joka tukee kansallista turvallisuutta.

— Kansalaisuushakemusten ruuhka puretaan.

— Turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmä toimii tehokkaasti, väärinkäytökset estetään, turvallisuusuhat havaitaan varhaisessa vaiheessa ja niihin puututaan.

— Suomessa oleskelevat kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneet poistuvat tai heidät poistetaan maasta viivytyksettä päätöksen saamisesta. Vapaaehtoista paluuta tarjotaan ensisijaisena maasta poistumisen muotona. Viranomaisten välistä yhteisyyttä tehostetaan paluiden ja palautusten täytäntöönpanossa.

— Ennakoidaan ja varaudutaan toimintaympäristön muutoksiin ja turvallisuusuhkiin, erityisesti laajamittaisen ja välineellistetyin maahantulon tilanteisiin sekä kyberturvallisuusriskeihin.

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta.

— Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tavoitteet

	2024 toteutuma	2024 ratkaistu tavoiteajassa	2025 tavoite	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu				
Ratkaistut asiat ¹⁾	210 212	77 %	216 000	200 000
Asiakastyytyväisyys, työnantaja-asiakkaat, asteikko 1—5	3,3		3,8	3,5
Asiakastyytyväisyys, työ- ja koulutusperusteiset luvat, perheenjäsenet ja EU-rekisteröinnit, asteikko 1—5	3,9		3,9	3,7

Toiminnan tavoitteet

	2024 toteutuma	2024 ratkaistu tavoiteajassa	2025 tavoite	2026 tavoite
Toiminnan tehokkuus				
Prosessikohtainen tuottavuus ²⁾ (pts/htv)				
— Osaratkaisua edellyttävä työnteke TTOL	905		800	1 000
— Erityisasiantuntijat	1 235		1 450	1 500
— Opiskelu	1 141		1 550	1 550
— EU-rekisteröinnit	624		700	700
— Kansalaisuushakemukset	374		450	470
— Turvapaikkahakemukset	27		38	50
Päätöksen omakustannushinta (nettomenot euroa/päätös)	389		394	390
Henkiset voimavarat				
Henkilötyövuodet (31.12.)	1 358		1 533	1 429
Sairauspoissaolot (päivää/htv)	8,6		11,0	11,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	-		3,7	-

¹⁾ V. 2026 ratkaistujen asioiden määrä alempi, koska tilapäisen suojelun hakijoiden määrän arvioidaan vähenevän edellisiin vuosiin verrattuna.

²⁾ Lupaprosessissa tehdyt päätökset yhteensä (1. ja jatkoluvat) jaettuna lupaprosessiin kohdennetulla tehollisella työajalla henkilötyövuosina yhteensä tarkastelujakson aikana. Tehollinen työaika sisältää vain ko. lupaprosessiin käytetyn työajan eikä sisällä esimerkiksi lomiin ja muihin poissaoloihin sisältyvää työaikaa.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2024 toteutuma vireille tulevat	2024 ratkaistut (%)	2025 arvio vireille tulevat	2026 arvio vireille tulevat
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	160 879	94	162 577	175 039
— työperusteiset ¹⁾ oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	38 899	99	31 000	37 000
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	16 669	90	17 500	18 500
— perhesideperusteiset oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	49 831	92	53 850	57 850
— muut asiat ²⁾	55 480	93	60 227	61 689
Turvapaikkahakemukset	2 948	142	3 142	4 100
Tilapäinen suojelu	12 617	106	12 000	10 000
Muu kansainvälinen suojelu	1 632	76	1 600	1 600
Maasta poistaminen	1 047	85	1 055	950
Kansalaisuusasiat	20 216	86	16 745	16 745
Passit ja matkustusasiakirjat	19 752	102	17 500	18 500
Yhteensä	219 091	95	214 619	226 934

¹⁾ Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteke, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteke, kausityö, start up-yrittäjä.

²⁾ Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	127 793	132 766	132 369
Bruttotulot	41 235	44 500	44 500
Nettomenot	86 558	88 266	87 869
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 353		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28 301		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Henkilöstömenot	63	61	60
Toimitilamenot	11	9	10
ICT-menot	18	21	21
Muut menot	8	9	9
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	34 764	34 800	37 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 295	17 500	19 000
— osuus yhteiskustannuksista	36 409	30 000	36 000
Kustannukset yhteensä	54 704	47 500	55 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-19 940	-12 700	-17 500
Kustannusvastaavuus, %	64	73	68

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 609	7 696	6 000
— EU:lta saatava rahoitus	521	25	700
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	504	-	600
Tuotot yhteensä	5 634	7 721	7 300

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Hankkeiden kokonaiskustannukset	6 421	9 002	8 600
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-787	-1 281	-1 300
Omarahoitusosuus, %	12	14	15

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU tietojärjestelmien yhteentoimivuus (interoperability -hanke)	-234
Helsingin vastaanottokeskuksen toimitilat	200
Henkilöstöresurssit	-1 000
Pääkaupunkiseudun säilöhankkeen peruuntuminen v. 2025	-10
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirto momentille 26.01.66)	-90
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirto momentille 26.10.20)	-85
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024) / Lupakäsittelyn vauhdittamisen toimenpiteiden jatkaminen	5 100
Tuottavuussäästö	-37
Virve 2 käyttöönnoton kustannukset	49
Palkkausten tarkistukset	1 949
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-437
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-5 802
Yhteensä	-397

2026 talousarvio	87 869 000
2025 II lisätalousarvio	716 000
2025 talousarvio	88 266 000
2024 tilinpäätös	103 507 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 776 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, ilman kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa, edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin

2) säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttörahaa lukuun ottamatta

3) vastaanottopalveluna järjestettyyn työ- ja opintotoimintaan osallistuvien henkilöiden vastaanottolain 30 §:n mukaisten tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

4) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuviin menojen maksamiseen ja EU:n rahoittamiin hankkeisiin koskien EU:n sisäisiä siirtoja sekä vastaanottojärjestelmän kapasiteetin lisäämistä

5) turvapaikkatutkinnan ja -puhuttelujen tulkkaus- ja käännösmenoihin

6) perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien ja oikeuslääketieteellisten testien kustannuksiin sekä kotipaikan tai kansalaisuuden selvittämiseksi tehtävien kielianalyysien kustannuksiin

7) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 99 §:n mukaisesti kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuviin menojen maksamiseen

8) erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n mukaisesti Suomeen otettavien henkilöiden vastaanottopalveluiden järjestämisestä sekä näiden henkilöiden majoittamista varten vuokrattavista lisätiloista aiheutuviin kustannusten korvaamiseen

9) yksilöllistä paluuneuvontaa tarjoavien ja paluita koordinoivien paluukeskuksena toimivien vastaanottokeskusten menoihin.

Määräraha budjetoidaan ennakkomaksujen ja niiden tasausten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuoden 2026 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalvelut järjestää vastaanottokeskus vastaanottolain (746/2011) 13 §:n nojalla. Maahanmuuttovirasto sopii kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja siitä aiheutuviin kustannusten korvaamisesta kuitenkin siten, että sopimuksista voidaan irrottautua nopeasti ja joustavasti.

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastaanottokeskusten ylläpidon ja palveluiden tuottamisessa pyritään parantamaan entisestään kustannustehokkuutta mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 97 b §:n mukaan hakijalle järjestetään tämän suostumuksella lääkärintarkastus aiempaan vainoon tai vakavaan haittaan viittaavien seikkojen selvittämiseksi, jos se on tarpeen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen arvioimiseksi. Kyseessä on lääkärintarkastus, joka järjestetään Maahanmuuttoviraston aloitteesta ja valtion varoin, kun virasto pitää lääkärintodistuksen saamista tarpeellisenä ennen kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tekemistä.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään mm., täyttyvätkö perheen yhdistämisen edellytykset perheen yhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahan-tulomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Tunnusluvut ja mittarit

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	28 571	15 000	9 000
Vastaanottokeskuksissa majoitettujen osuus (%)	56	58	48
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	66	82	82
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	88 %	80 %	85 %
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	15 946	10 754	5 249
Vastaanottokeskusten lukumäärä	68	50	27

Vastaanotto- ja säilöönottotoyksiköiden kustannukset¹⁾ / euroa / vuosi

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	378 133	261 560	134 467
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/hlö/vrk (ilman alv)	34	46	53
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus/hlö/vrk (ilman alv)	41	57	72

Vastaanotto- ja säilöönottotoyksiköiden kustannukset¹⁾ / euroa / vuosi

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa tai tukiasunnossa/hlö/vrk (ilman alv)	291	360	270
— säilöön otetun kustannus/hlö/vrk	321	250	250
— yksityismajoituksen kustannus/hlö/vrk (ilman alv)	12	20	22

¹⁾ Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottotoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	71 557
Lasten edustaminen	750
Muut maahantuloon liittyvät menot	6 300
Ihmiskaupan uhrien auttamispalvelut	1 219
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	950
Yhteensä	80 776

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-1 440
Määritelmä-, menettely- ja paluudirektiivien tiukennukset ja parhaat käytänteet (HO 2023)	-24 000
Päivitetyt maahanmuuton oletamat	-85 116
Turvapaikanhakujärjestelmän tehostaminen ja laadun kehittäminen (HO 2023)	-1 600
Yhteensä	-112 156

2026 talousarvio	80 776 000
2025 talousarvio	192 932 000
2024 tilinpäätös	290 466 038

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen
- 3) vapaaehtoista paluun ja uudelleenkotoutumisen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin ja eurooppalaisiin tai pohjoismaalaisiin yhteishankkeisiin osallistumista varten
- 4) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen
- 5) vapaaehtoisen paluun mahdollistaviin välttämättömiin lääkärinlausuntoihin ja tutkimuksiin sekä viestinnän ja tiedottamisen kuluihin

6) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden ja lisäksi heidän perheenjäsenten vapaaehtoisen paluumuuton yhteiskuljetuksesta ja sen järjestämisestä aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa: Vapaaehtoinen paluu on kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneen ensisijainen maastapoistamisen muoto. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava. Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna. Vapaaehtoista paluuta tehostetaan ottamalla käyttöön tehokas paluuneuvonta turvapaikkapuhuttelusta alkaen, viestimällä tehokkaasti paluusta ja luomalla tarpeen mukaan uudelleenkotoutumisen lisämahdollisuuksia.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 31 § pykälän mukaan Maahanmuuttovirasto voi myöntää asiakkaalle, joka ei ole rekisteröitynä vastaanottokeskukseen, vapaaehtoisen paluun avustuksen hakemuksesta. Hakemusten käsittelyä ja paluujärjestelyitä varten Maahanmuuttovirastolle voi syntyä kustannuksia asiakastapaamisten järjestämisestä, kuten esimerkiksi tulkkaus- ja käännöskustannuksia tai muista erityisjärjestelyistä asiakkaan hakemuksen käsittelyä varten, mikä on edellytys vapaaehtoisen paluun toteuttamiseksi. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ohjaa, valvoo ja tukee vastaanottokeskusten lakisääteistä tehtävää vapaaehtoisen paluun järjestelyiden osalta tuottamalla materiaalia ja järjestämällä koulutusta vapaaehtoisesta paluusta ja uudelleenkotoutumisesta, joka on edellytys vapaaehtoisten paluiden toteuttamiseksi. Toiminnasta voi koitua kustannuksia esimerkiksi viestintämateriaalin tuottamisesta ja käännättämisestä asiakasryhmien äidinkielelle tai koulutusten käytännön järjestelyistä ja niiden materiaalien tuottamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Henkilöstömenot	330
Matka- ja muut avustukset	800
Ostopalvelut	1 188
Yhteensä	2 318
2026 talousarvio	2 318 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	2 318 000
2024 tilinpäätös	2 318 000

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 387 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n, säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n ja erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n perus-

teella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskau-
pan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanot-
toraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos
hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää
täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttö-
raha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia va-
roja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan
poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään
tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanottoraha	17 284
Täydentävä vastaanottoraha	1 103
Yhteensä	18 387

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-360
Määritelmä-, menettely- ja paluudirektiivien tiukennukset ja parhaat käytänteet (HO 2023)	-6 000
Päivitetyt maahanmuuton oletamat	-26 343
Turvapaikanhakujärjestelmän tehostaminen ja laadun kehittäminen (HO 2023)	-400
Vastaanottorahan alentaminen perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin (HO 2023)	5 600
Yhteensä	-27 503

2026 talousarvio	18 387 000
2025 talousarvio	45 890 000
2024 tilinpäätös	67 382 748

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen.

Turvallisuuspoliittisen uudelleenarvioinnin seurauksena Suomi ja Ruotsi hakivat Naton jäsenyyttä. Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023 ja Ruotsista 7.3.2024. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan jälkeen Naton toiminnassa on korostunut artiklan 5 mukainen yhteinen puolustus, ja Nato on vahvistanut sotilaallista läsnäoloaan itäisissä jäsenmaissa.

Suomen arktisten lähialueiden ja Itämeren sotilasstrateginen merkitys on kasvanut. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen varaudutaan ylläpitämällä ja kehittämällä omaa vahvaa puolustuskykyä osana Naton pelotetta ja puolustusta, yhdessä liittolaismaiden ja kumppaneiden kanssa. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet laajentavat merkittävästi Naton yhteisen puolustuksen vastuualueita Pohjois-Euroopassa. Suomen alue on otettu huomioon Naton operatiivisessa suunnittelussa, johon Suomikin osallistuu. Natossa on käynnissä työ Suomen integroimiseksi Naton pelotteeseen ja puolustukseen. Suomi osallistuu yhteisen pelotteen tuottamiseen sekä varautuu tukemaan muita liittolaisia mahdollisen yhteisen puolustuksen tilanteessa. Suomeen sijoitettavat Naton maavoimien johtoporras sekä eteentyönnetty maavoimajoukkojen läsnäolo vahvistavat Naton pelotetta ja puolustusta Pohjois-Euroopassa.

Toimintaympäristön muutos edellyttää kykyä ennaltaehkäistä, toimia ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Toimintaympäristön seuranta- ja analysointikyvyyn, alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen sekä valmiuden ylläpidon merkitys korostuu. Puolustuksen kehittämisessä on varauduttava myös Ukrainassa käynnissä olevan sodan kaltaiseen laajaan, pitkäkestoiseen ja moniulotteiseen kriisiin.

Suomen sotilaallinen puolustaminen, kokonaismaanpuolustus ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Varautuminen tuottaa valmiuden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiselle kaikissa turvallisuustilanteissa. Tulevina vuosina korostuvat sekä sotilaallinen että kattavampi yhteiskunnallinen varautuminen laaja-alaiseen vaikuttamiseen, jota kehittyvä teknologia osaltaan mahdollistaa ja vauhdittaa. Eri politiikka-alojen välinen keskinäisriippuvuus

on kasvanut, mikä tulee huomioida puolustuskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Toimintaympäristössä korostuvat ennakointi, tiedonvaihto, eri hallinnonalojen yhteistyö ja valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Viime vuosina sotilaallisen kriisinhallinnan painopiste on toimintaympäristön muutosten seurauksena siirtynyt lähemmäksi Eurooppaa ja Euroopan lähialueita. Muutoksella on ollut myös laajat heijastusvaikutukset kriisinhallinnan toimintaedellytyksiin ja tarpeisiin Lähi-idässä sekä Punaisellamerellä. Tämä on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan osallistumiseemme sotilaalliseen kriisinhallintaan tulevana vuosina.

Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen turvallisuusvaikutukset kohdistuvat Suomeen sekä suoraan että välillisesti. Ilmastonmuutoksen vaikutukset yhdistettyinä epätasapainoiseen väestönkehitykseen hauraissa valtioissa lisäävät entisestään konfliktien uhkaa. Puolustuksen kehittämisessä on otettava huomioon sään ääri-ilmiöt, jotka kohdistuvat suoraan esimerkiksi infrastruktuuriin, puolustusmateriaaliin ja henkilöstön toimintakykyyn.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa puolustusministeriön hallinnonalalle säädetyt tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä puolustusselonteon (VNS 9/2024 vp, VNS 3/2024 vp) ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Petteri Orpon hallituksen ohjelman (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58) mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää vahvaa kansallista puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu vastaanottamaan apua liittolaisiltaan sekä antamaan apua ja tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti.

Valtioneuvosto hyväksyi 19.12.2024 istunnossaan hallitusohjelman mukaisesti laaditun valtioneuvoston puolustusselonteon (VNS 9/2024 vp) antamisen eduskunnalle. Puolustusselonteko on valmisteltu poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja sen laatimisessa on kuultu parlamentaarista seurantaryhmää. Puolustusselonteolla ja sen toimeenpanolla turvataan Suomen puolustuskyky vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä, luodaan edellytykset kaikki operatiiviset toimintaympäristöt huomioivan puolustusjärjestelmän ylläpidolle ja kehittämiselle, linjataan henkilöstötarpeesta ja taloudellisista voimavaroista sekä ohjataan kansallisen lainsäädännön kehittämistä. Selonteossa on otettu kattavasti huomioon Nato-jäsenyyden vaikutukset ja siinä annetaan perusteet Suomen puolustuspoliittiselle ja sotilaalliselle roolille Natossa, EU:ssa ja kansainvälisessä puolustusyhteistyössä. Puolustusselonteon aikajänne ylittää kuluvan vaalikauden ulottuen 2030-luvulle.

Suomen puolustus perustuu vahvaan kansalliseen puolustuskykyyn osana liittokunnan yhteistä pelotetta ja puolustusta. Suomi osallistuu laaja-alaisesti Naton ja koko liittokunnan kattavaan pelotteeseen ja yhteiseen puolustukseen ilman ennakkorajoituksia.

Osana Naton yhteistä pelotetta ja puolustusta Suomi puolustaa aluettaan ja kansalaisiaan kokonaisuuspuolustuksen periaatteiden mukaisesti kaikkia yhteiskunnan voimavaroja hyödyntäen.

Puolustusta ylläpidetään ja kehitetään hallitusohjelman ja puolustusselonteiden mukaisesti vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Puolustusyhteistyöllä vahvistetaan Suomen ja liittokunnan puolustusta keskeisimpien liittolaisien ja kumppanien kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa. Suomeen kohdistuvaan laaja-alaiseen vaikuttamiseen varaudutaan yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti.

Puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2026 arvio
Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttaminen osana liittokuntaa	hyvä
Vahvan kansallisen puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen osana liittokunnan yhteistä pelotetta ja puolustusta	hyvä
Kokonaismaanpuolustuksen ohjaus ja yhteensovittaminen sekä kokonaisturvallisuuden edistäminen yhteiskunnan kriisinkestävyuden vahvistamiseksi	hyvä
Suomen puolustuksen ja kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen kansainvälisellä yhteistoiminnalla	hyvä

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan kansallisesti hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arviointi perustuu kokonaisarvioon hallitusohjelman ja valtioneuvoston selonteiden linjausten ja tavoitteiden toteutumisesta puolustuksen valmiuden ja suorituskyvyn kehittämisessä sekä toimintaedellytysten parantamisessa.

Nato arvioi jäsenmaiden panostusta yhteiseen puolustukseen useilla määrällisillä ja laadullisilla mittareilla, jotka Suomi ottaa huomioon puolustuksensa kehittämisessä ja resursoinnissa ja raportoi näiden toteutumisesta Natolle. Merkittävin näistä on sitoutuminen puolustusmenojen yhdessä sovittuun tasoon.

Sukupuolet tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opiskelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan.

Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään eri toimenpitein. Kutsuntauudistuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa koko ikäluokan maanpuolustustietämystä, mikä osaltaan voi kannustaa naisia hakeutumaan asepalvelukseen. Asevelvollisten ja vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvien naisten kutsuntaprosessin eri vaiheita kehittämällä luodaan selkeä, valtakunnallisesti yhteismitallinen ja loogisesti etenevä kokonaisuus, joka palvelee laajasti uudistukselle asetettuja tavoitteita.

Puolustusministeriö vastaa puolustushallinnon toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän koordinoinnista. Toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän tehtävänä on seurata tasa-arvon toteutumista toiminnan ja talouden suunnittelussa. Puolustushallinnon tasa-arvo ja yhdenvertai-

suussuunnitelmissa kuvataan toimet, joilla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti edistetään ja epäkohtiin puututaan. Asevelvollisten koulutuksessa pyritään enenevissä määrin huomiomaan tasa-arvo ja muu monimuotoisuus. Yhdenvertainen ja myönteinen palveluskokemus on keskeistä kaikkialla Puolustusvoimissa. Suunnitelmissa huomioidaan myös valtioneuvoston toimenpideohjelma rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:40).

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan neljännen kansallisen toimintaohjelman 2023—2027 periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus sotilaallisesta kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja että gender-neuvonantajien ja -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto on mukana EU- ja Nordefco-yhteistyössä sekä Naton jäsenmaana kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä kasvaa noin 150 henkilötyövuodella vuoteen 2025 verrattuna muodostuen pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä Puolustusvoimissa sekä vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuvasta Puolustusvoimien pysyvästä henkilöstölisäyksestä. Myös puolustusministeriön henkilöstöresurssia vahvistetaan viidellä henkilötyövuodella toimintaympäristön muutoksesta, Nato-jäsenyydestä ja Ukrainalle annettavasta tuesta aiheutuneiden uusien tehtävien vuoksi. Vuonna 2026 Puolustusvoimien pysyvää henkilöllisäystä Nato-jäsenyyteen liittyen on 120 henkilötyövuotta ja vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuen 121 henkilötyövuotta. Toimintaympäristön muutoksen johdosta palkatun lisähenkilöstön määräaikaista tehtäviä ei enää ole vuonna 2026.

Kestävä kehitys

Osallistutaan sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja koulutetaan henkilöitä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin tavoitteena noin 400 sotilaan tason ylläpitäminen.

Jatketaan ympäristöstrategian toimeenpanoa huomioiden ympäristövastuullisuus, ympäristörisien tehokas hallinta ja haittojen ennaltaehkäisy kaikessa toiminnassa Puolustusvoimien ISO14001-standardiin perustuvan ympäristöjärjestelmän puitteissa.

— Huomioidaan ekologinen kestävyys hankkeissa, hankinnoissa ja elinkaaren hallinnassa jatkamalla suunnitellusti Ekologisesti kestävät hankinnat -hanketta (EKOKEHA).

Puolustusvoimien toimintaa kehitetään energiatehokkaasti, ilmastokestävästi ja energiasilienssiä parantaen puolustuskykyä vaarantamatta toimeenpanemalla Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelmaa (2026—2029).

— Puolustushallinnon merkittävimmät tavoitteet ilmastomuutoksen hillitsemiseksi liittyvät liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Maa-, meri- ja ilmaliikenteestä aiheutuvien päästöjen vähentämistä ja energiamurrokseen valmistautumista jatketaan puolustusministeriön vuonna 2025 uusittavan energia- ja ilmastostrategisen ohjauksen mukaisesti. Hallinnonalan päästövähennystavoitteet tarkistetaan tässä yhteydessä. Liikenteen päästöjä pyritään vähentämään pääasiassa lisäämällä uusiutuvan polttoaineen osuutta liikenteen polttoaineen kulutuksessa.

— Puolustushallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelman toimeenpanoa jatketaan ja ilmastomuutokseen sopeutuminen huomioidaan toiminnan suunnittelussa.

— Puolustushallinnossa ei ole erillisiä hiilineutraaliutta edistäviä määrärahoja. Ilmasto- ja luontotavoitteiden toteuttamiseen liittyvät menot sisältyvät Puolustusvoimien toimintamenomäärärahaan.

Puolustushallinto jatkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030 toimeenpanoa ilmastomuutokseen sopeutumiseksi, hiilijalanjäljen pienentämiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi. Puolustushallinto arvioi mahdollisia muutostarpeita hallinnonalan kestävyystyön ohjaukseen ja raportointiin yhdessä kestävyuden osa-alueiden vastuutahojen kanssa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
27.10.01 <i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
— tilausvaltuus	202,3	115,8
27.10.18 <i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v)		
— tilausvaltuus	431,7	5 982,7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	573 990	563 739	791 406	227 667	40
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 453	18 668	21 150	2 482	13
(21.) Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	—	—	—	0
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	501 095	514 763	736 360	221 597	43
66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	52 567	30 308	33 896	3 588	12
10. Sotilaallinen maanpuolustus	4 954 903	5 880 242	5 439 615	-440 627	-7
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 457 669	2 543 209	2 622 026	78 817	3
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 421 097	1 473 584	1 452 994	-20 590	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 066 342	1 852 774	1 354 600	-498 174	-27
50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	9 795	10 675	9 995	-680	-6
30. Sotilaallinen kriisin-hallinta	62 283	64 930	66 025	1 095	2
20. Sotilaallisen kriisin-hallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)	62 276	64 920	66 015	1 095	2
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	7	10	10	—	0
Yhteensä	5 591 176	6 508 911	6 297 046	-211 865	-3
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	13 246	13 616	13 764		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalan ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisten tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta.

Puolustusministeriön toiminnan tavoitteena on toimintaympäristön vaatimuksia vastaavat toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Painopisteenä on Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta.

Puolustusministeriölle asetetut tulostavoitteet:

— Puolustusministeriö on muodostanut puolustusselonteon linjauksista kehyskauden suunnitelman ja tavoitteet hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmaan ministeriölle ja Puolustusvoimille sekä näihin perustuen valmistellut tulostavoitteet sisältäen arviointi- ja raportointikriteerit. Ministeriön toimintayksiköt ovat aloittaneet puolustusselonteon linjauksien toimeenpanon toimialoillaan em. suunnitteluun perustuen.

— Puolustusministeriö on varmistanut kansallisten tavoitteiden mukaisesti Naton pelotteeseen ja puolustukseen integroitumisen ja siihen liittyvien työlinjojen toimeenpanon sekä Naton läsnäolon valmistelut asetettujen suunnitelmien mukaisesti.

— Puolustusministeriö on varmistanut kansallisten tavoitteiden saavuttamisen puolustusyhteistyössä Suomen puolustuskyvyn tukemiseksi ja yhteistoimintakyvyn parantamiseksi asetettujen suunnitelmien mukaisesti.

— Puolustusministeriö on tarkentanut teollisen yhteistyön kokonaisuuden vastaamaan toimintaympäristön muutoksia yhteistyössä Yhdysvaltain hallinnon, teollisuuden ja muiden F-35-käyttäjien kanssa. Hankkeen toteutuneiden kustannusten ja kustannusarvioiden vertailukelpoisuutta ja jäljitettävyyttä on parannettu suunnitelman mukaisesti.

— Puolustusministeriö on kehittänyt puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä sekä puolustuksen teknologista ja teollista perustaa materiaalipoliittisen strategian linjausten mukaisesti erityisesti hallitustenvälisen hankintamallin sekä teollisen yhteistyön periaatteiden tarkastelun osalta suunnitelman mukaisesti.

— Puolustusministeriö on toteuttanut Ukrainan materiaali- sekä koulutustukea tehdyn suunnitelman mukaisesti huomioiden kotimaisen puolustusteollisuuden osaaminen. Puolustushallinnon Ukrainan tuen keskipitkän aikavälin tavoitteet on tarkennettu ja tarvittavat resurssit valmisteltu.

— Puolustusministeriö on pilotoinut uudistetun kutsuntajärjestelmän ja käynnistänyt tarvittavat lainsäädäntömuutokset asevelvollisten käytön joustavoittamiseksi.

— Puolustusministeriö on käynnistänyt vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämisen tavoitetilatryöryhmän suositusten mukaisesti sekä kehittänyt vapaaehtoisen maanpuolustuksen rahoitusmekanismeja.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen
- 2) ministeriön yhteydessä toimivien neuvottelukuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen
- 3) toimialaan liittyvän tutkimus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään arviolta 1 150 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Puolustusministeriön tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamisesta aiheutuu 1 000 000 euron kustannusvaikutus.

Toimintaympäristön muutoksesta, Nato-jäsenyydestä ja Ukrainalle annettavasta tuesta aiheutuneet tehtävät edellyttävät tehtävä- ja henkilömäärän lisäämistä, mistä aiheutuu pysyvä 1 000 000 euron kustannusvaikutus.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	18 892	18 873	21 365
Bruttotulot	399	205	215
Nettomenot	18 493	18 668	21 150
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 635		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 595		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentilta 24.01.01)	72
Puolustussektorin kansalliset asiantuntijat (VNC) (siirto momentille 24.01.01)	-8
Tehtävä- ja henkilömäärän lisääminen (siirto momentilta 27.10.01)	1 000
TKI-toiminnan kehittäminen	1 000
Palkkausten tarkistukset	418
Yhteensä	2 482

2026 talousarvio	21 150 000
2025 II lisätalousarvio	153 000
2025 talousarvio	18 668 000
2024 tilinpäätös	17 453 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 736 360 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveron laskennallinen tarve	221 597
Yhteensä	221 597

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	736 360 000
2025 talousarvio	514 763 000
2024 tilinpäätös	501 094 532

66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 33 896 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Pohjois-Atlantin liiton (North Atlantic Treaty Organisation, NATO) jäsenmaksuihin ja maksuosiin
- 2) Euroopan puolustusviraston (European Defence Agency, EDA) jäsenmaksuun
- 3) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center, MSIAC) jäsenmaksuun
- 4) muiden kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen sekä muiden rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon välittömien Nato-jäsenyyteen liittyvien maksuosiin sekä kansainvälisten jäsenmaksujen korotukset. Puolustusministeriö maksaa muita kuin Nato-jäsenyyteen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä jäsenmaksuja yhteensä noin 1 125 000 eurolla vuonna 2026.

Naton sotilasbudjetin maksuosuudessa on otettu huomioon 75 prosenttia vuoden 2026 maksuosuudesta ja 25 prosenttia vuoden 2027 maksuosuudesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nato-jäsenyydestä aiheutuvat kustannukset	32 771 000
— Naton sotilasbudjetti (Military Budget)	27 517 000
— Naton turvallisuusinvestointiohjelma (NATO Security Investment Programme, NSIP)	4 688 000
— Naton DIANA-aloite (Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic)	566 000
Euroopan puolustusvirasto (European Defence Agency, EDA)	840 000
Räjähtävän materiaalin turvallisuusjärjestö (Munitions Safety Information Analysis Center)	105 000
Muut jäsenmaksut	180 000
Yhteensä	33 896 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen maksuosiin muutos	3 588
Yhteensä	3 588

2026 talousarvio	33 896 000
2025 talousarvio	30 308 000
2024 tilinpäätös	52 567 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on muodostaa ennaltaehkäisevä sotilaallinen pidäke ja tarvittaessa torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhtenä kokonaisuutena osana liittouman yhteistä pelotetta ja puolustusta.

Puolustusta kehitetään nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön sekä liittoutumisen myötä kasvaneiden vaatimusten mukaisesti. Puolustuksen toimintaedellytyksiä turvataan pyrkimällä varmistamaan riittävä rahoitustaso ylivaalikautisesti.

Puolustusvoimat jatkaa Nato-jäsenyyteen liittyvää sotilaallista yhteensovittamista, jossa korostuu erityisesti yhteisoperaatiokyvyn kehittäminen. Puolustusvoimilla on valmius ja kyky osana liittokuntaa torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella. Puolustusvoimat osallistuu Naton yhteisen pelotteen ja puolustuksen tehtäviin koko liittokunnan alueella.

Puolustusvoimat valmistautuu toimimaan osana Naton alueellista suunnitelmaa ja osallistumaan Naton rauhan ajan tehtäviin. Puolustusjärjestelmän pitkän aikavälin kehittämisen ja Naton puolustussuunnittelun yhteensovittaminen on käynnissä. Naton tavoitteiden mukaisten suorituskykyjen rakentaminen tapahtuu asteittain osana Puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämistä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustuskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien toiminnan tason ylläpitäviä resursseja vahvistetaan.

Merkittävimmät lisäresurssitarpeet liittyvät Nato-jäsenyyden lisähenkilöstön tarpeeseen, puolustussuunnitteluprosessin suorituskykytavoitteiden saavuttamiseen ja osallistumiseen Naton rauhan ajan tehtäviin ja valmiusvelvoitteisiin sekä Naton läsnäoloon Suomessa. Resurssitarpeita muodostuu myös maapuolustuksen kehittämisen jatkamisesta ja Ukrainaan annettavan materiaali- ja koulutustuen jatkamisesta (ml. korvaavat hankinnat). Lisäksi tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistetaan.

Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

- Ennaltaehkäisevä kyky ja valmius toteuttaa sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät on ylläpidetty.
- Ennakkovaroituskykyä on ylläpidetty turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi.
- Alueellista koskemattomuutta on valvottu.
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla.
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu.
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu.
- Pyydetty virka-aputehtävät on toteutettu.

- Puolustusjärjestelmään kohdistuva kybervakoilu ja kybervaikuttaminen on havaittu, torjuttu ja raportoitu.
- Henkilöstön lisääminen Naton ja muihin kansainvälisiin rakenteisiin on toteutettu.
- Puolustusvoimat on osallistunut kansainvälisiin tavanomaisiin aseisiin sekä joukkotuhuoseisiin liittyviin asevalvontaprosesseihin ja -järjestelyihin, kansainväliseen asevalvontayhteistyöhön sekä käytännön toimien toimeenpanoon ja kehittämiseen.
- Uusien sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.
- Puolustusvoimat on ylläpitänyt valmiutta osallistua YK:n operaatioihin sen valmiusjoukkojärjestelmään ilmoitetuilla joukoilla.
- Puolustusvoimat on tukenut kansallista päätöksentekoa sotilaallisella neuvolla, josta selviää käytettävien kansallisten resurssien tarjoamat mahdollisuudet operaatioihin tai yhteistoimintaan osallistumiselle tai tarpeet niiden päättämiseksi.
- Suomen Naton ja EU:n nopean toiminnan joukkoihin ilmoittamat joukot on koulutettu ja varustettu, ja Puolustusvoimien valmistelussa huomioidaan Suomen kohtuullinen osuus taakanjaosta.
- Kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön syventäminen keskeisten liittolaisten ja kumppanien kanssa painopisteinä yhteistoimintakyky, tilannekuvan muodostaminen, kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen sekä suorituskykyjen rakentamisen ja ylläpidon tukeminen.
- Yhteistoimintakyky osana Natoa.
- Puolustusvoimat on kehittänyt avaruudellisia suorituskykyjä.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Tuotokset			
Koulutetut varusmiehet (lkm)	20 659 ¹⁾	20 700	21 000
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	30	28	28
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	21 302	25 000	25 000
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	7,6	8,9	8,9
HN-lentotunnit (lkm)	9 021	9 000	9 000
NH90-lentotunnit (lkm)	1 952	2 100	2 100
Alusvuorokaudet (lkm)	1 215	1 150	1 150
Laadunhallinta			
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,8	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppukysely)	3,9	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläiskysely)	4,3	4,0	4,0

¹⁾ Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (839 v. 2024).

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että poikkeusolojen suorituskky kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskkyvaatimuksista tinkimättä.

Puolustuskyyvyn vahvistamiseksi materiaalin kunnossapidon tasoa nostetaan. Lisämateriaalihankinnoilla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä vajeita ja puutteita sekä vastataan Ukrainassa käytävän sodan seurauksena muuttuneisiin toimintaympäristön vaatimuksiin.

Toiminnallisen tehokkuuden tavoitteita:

- Strategisten hankkeiden toimeenpano
- Materiaalisen valmiuden parantamisen ja suorituskyyjen oikea-aikaisen rakentumisen varmistaminen
- Kumppanuukien ja Puolustuskiinteistöjen palvelujen ja valmiuden varmistaminen kaikissa oloissa kustannustehokkaasti
- Digitalisaation, tietoturvallisuuden sekä tiedonhallinnan, tiedon ja datan hyödyntämisen kehittäminen
- Kyberturvallisuuteen ja -puolustuksen liittyvän tiedonvaihdon ja koordinaation kehittäminen hallinnonalalla ja yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa
- Puolustusvoimien käytössä olevien alueiden ja tilojen kehittäminen kustannustehokkaasti ja valmiudelliset vaatimukset huomioiden
- Organisaatioturvallisuuden ja teknisen turvallisuuden voimavarojen varmistaminen ja toiminnan kehittäminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	48	50	51
Reserviläispäivän hinta (euroa)	172	201	203
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	64 393	65 257	65 618
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	85	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	13	13	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	107	105	106

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Edellisessä puolustusselonteossa tunnistettu 500 henkilötyövuoden lisähenkilöstötarve kohdennetaan Puolustusvoimille vuosina 2023—2026. Henkilöstövoimavaroja keskitetään toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.

Valtioneuvoston puolustusselontekoon 2024 on kirjattu Puolustusvoimien palkatun henkilöstön kasvattaminen vielä 1 500 henkilötyövuodella kuluvalle ja seuraavalle vaalikaudella. Puolustusvoimat asettaa lisäksi Nato-rakenteisiin sekä ulkomaille että kotimaahan noin 500 henkilötyövuotta vuoteen 2027 mennessä. Puolustusvoimat laatii esitykset tarvittavista sotilasviroista. Puolustusministeriö pidetään tietoisena vuosittaisista henkilöstökohdennuksista.

Vuoden 2024 alussa vahvistetulla Työtä Suomen parhaaksi - valtion henkilöstöstrategia 2030:lla edistetään valtion yhteistä arvopohjaa ja toimintakulttuuria, osaamisen johtamista ja valtion työnantajakuvaa sekä houkuttelevuutta työnantajana. Puolustusvoimat on laatinut oman henkilöstöstrategiansa 2030+, joka on suunnattu sekä palkatulle henkilöstölle että asevelvollisille.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan tavoitteita:

Henkilöstö

— Henkilöstövoimavaroja on keskitetty toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, Nato-jäsenyyden edellyttämiin tehtäviin, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.

— Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä on huomioitu valmiuden, kansainvälisen yhteistoiminnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamat vaatimukset kansallisesti sekä osana liittokuntaa.

— Henkilöstön toimintakykyä sekä työkykyä ja -hyvinvointia on kehitetty työssäjaksamisen varmistamiseksi.

— Puolustusvoimien toimenpitein on tuettu valtion henkilöstöstrategiaa Puolustusvoimien toimintaympäristö huomioiden.

Asevelvollisuus

— Sodan ajan joukkojen vahvuutta on ylläpidetty 280 000:ssa.

— Maanpuolustustahtoa on tuettu asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kehittämällä vapaaehtoisen maanpuolustuksen osallistumismahdollisuuksia, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on toteutettu voimassa olevan lainsäädännön ja puolustusselonteossa linjatun tavoitetilan mukaisesti.

— Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta on kehitetty vastaamaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetilatyöryhmän asettamaa tavoitetta.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimussotilaat (mom. 27.10.01)	12 995	13 294	13 437
Sopimussotilaiden henkilötyövuosimäärä (htv)	473	550	550
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	6,7	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyötyytyväisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,1	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2024 toteutuma milj. euroa	%	2025 varsinainen talousarvio milj. euroa	%	2026 arvio milj. euroa	%
Puolustusmateriaalihankinnat ja monitoimi- hävittäjien hankinta	2 402	51	3 326	56	2 808	52
Materiaalin kunnossapito	449	9	696	12	458	8
Kiinteät henkilöstömenot	837	18	864	15	911	17
Kiinteistömenot	334	7	348	6	367	7
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	718	15	645	11	896	16
Yhteensä	4 739	100	5 880	100	5 440	100

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 622 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) palvelussuhdeasuntojen vuokrausmaksujen maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen
- 3) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 4) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 5) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 6) valmiusrakentamisesta ja Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin
- 7) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen
- 8) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin
- 9) Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisiä puolustushankintoja edistävillä rahoitusvälineillä rahoitettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Perustetaan 1.1.2026 alkaen kaksi kenraalin/amiraalin virkaa Puolustusvoimiin.

Valtuus

1) Vuonna 2026 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2026—2031 enintään 115 799 000 euroa (Vuoden 2026 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2026 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksyttyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 2 665,7 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: varsinaiset palkat 911,2 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 560,3 milj. euroa, kiinteistömenot 367,1 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 230,6 milj. euroa sekä muut toimintamenot 596,5 milj. euroa, josta Nato-yhteensovittaminen ja liittolaisvelvoitteet 82,5 milj. euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 38,6 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Momentille perustetaan 1.1.2026 lukien kaksi kenraalin/amiraalin virkaa Suomen Nato-jäsenyyteen liittyen. Nato-jäsenyyden myötä Puolustusvoimilta edellytetään kenraali-/amiraalitasoisten upseerien asettamista Naton organisaatorakenteisiin ja se vaikuttaa myös Puolustusvoimien kotimaan tehtävienhoitoon sekä sotilasvirkarakenteeseen. Perustettavien erittelyvirkojen palkkausten menot ja hallinnolliset menot ovat vuonna 2026 yhteensä 0,45 milj. euroa.

Palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamisen euromääräinen enimmäismäärä poistetaan ja luovutaan kyseisestä toimintamomentin lisäjaottelusta. Muutoksella yksinkertaistetaan tilijaottelun tarkkuutta hallinnollisen taakan keventämiseksi samalla säilyttäen ministeriön ohjausmahdollisuus palvelussuhdeasumisen tukemisessa.

Momentille arvioidaan kertyvän Euroopan unionin EDIRPA-rahoitusvälineen tuloja 350 000 euroa.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Aiemmistä tilausvaltuuksista aiheutuvat menot						
Kunnossapidon kumppanuus 2020 (Millog 2020) -tilausvaltuus	125 692	125 692	125 692			377 076
Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus	3 500					3 500
Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus	6 470	2 183				8 653
Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuus	7 164	5 905	1 900			14 969
Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus	33 999	12 665	6 955			53 619
Vuoden 2025 toimintamenojen tilausvaltuus	135 983	31 360	8 632	600		176 575
Yhteensä	312 808	177 805	143 179	600		634 392
Vuoden 2026 tilausvaltuudesta aiheutuvat menot						
Vuoden 2026 toimintamenojen tilausvaltuus		83 274	14 035	8 250	10 240	115 799
Yhteensä		83 274	14 035	8 250	10 240	115 799
Valtuuksista aiheutuvat menot yhteensä	312 808	261 079	157 214	8 850	10 240	750 191

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa 143 henkilötyövuodella vuoteen 2025 verrattuna. Henkilötyövuosimäärän kasvu muodostuu pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä (120 henkilötyövuotta) ja vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuvasta pysyvästä henkilöstölisäyksestä (121 henkilötyövuotta) sekä eräiden määräaikaisten tehtävien päättymisestä.

Vuoden 2026 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyytavoitteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2026—2031.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	2 370 440	2 586 833	2 665 726
Bruttotulot	42 717	43 624	43 700
Nettomenot	2 327 724	2 543 209	2 622 026
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	256 728		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	386 673		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 500	1 948	2 000
— muut tuotot	2 278	1 676	1 700
Tuotot yhteensä	3 778	3 624	3 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 252	3 110	3 100
— osuus yhteiskustannuksista	279	334	400
Kustannukset yhteensä	3 531	3 444	3 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	247	180	200
Kustannusvastaavuus, %	107	105	106
Hintatuki	155	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	402	180	200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustason tarkistus 1,5 % (2026)	23 421
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen	-2 265
Kansallisen avaruustilannekeskuksen perustaminen	250
Kehittämisojelmat (siirto momentilta 27.10.18)	56 283
Liittolaismaiden joukkojen vastaanottokyvyn edistäminen, RSOM	-16 000
Maavoimien eteentyönnetty läsnäolo, FLF	-15 000
Maavoimien johtoportaan perustaminen, MCLCC	-8 500
Menoajoitusmuutos (LTA II 2023)	-3 000
Monitoimihävittäjiin liittyvät kiinteistöjen ylläpitokustannukset	1 000
Nato-jäsenyys	2 960
Naton läsnäolo Suomessa (MCLCC, FLF)	11 000
Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät	3 026
PLM:n tehtävä- ja henkilömäärän lisääminen (siirto momentille 27.01.01)	-1 000
Toimintamenosäästön kattaminen (siirto momentilta 27.10.18)	29 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintaympäristön muutoksesta johtuva tasokorotus	-5 000
Vuoden 2024 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	1 367
Palkkausten tarkistukset	30 060
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	300
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-29 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-85
Yhteensä	78 817

2026 talousarvio	2 622 026 000
2025 II lisätalousarvio	109 179 000
2025 talousarvio	2 543 209 000
2024 tilinpäätös	2 457 669 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 1 452 994 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen
- 2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan
- 3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kotimaisen puolustusteollisuuden toiminnan tehostamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 204 352 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2026 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2026—2036 enintään 3 982 670 000 euroa (Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2026 tilausvaltuus, PVKEH 2026).

2) Vuonna 2026 saa tehdä Puolustusvoimien yhteisten asejärjestelmien kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2026—2036 enintään 2 000 000 000 euroa (Puolustusvoimien yhteisten asejärjestelmien kehittäminen 2026 tilausvaltuus, PVYHTASE 2026).

PVKEH 2026 ja PVYHTASE 2026 -tilausvaltuuksien enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2026 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

3) Ukrainan materiaalituen korvaushankinnat 2023 (UKR 2023) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 6 800 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausval-

tuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2023—2032 enintään 2 710 969 000 euroa.

4) Ukrainan materiaalituen korvaushankinnat 2024 (UKR 2024) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 1 000 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2024—2027 enintään 748 000 000 euroa.

5) Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2025 (PVKEH 2025) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 6 700 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2025—2037 enintään 555 174 000 euroa.

6) Vuonna 2026 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: UKR 2023 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 6 800 000 eurolla aiheutuu ampumatarvike- ja räjähdetuotannon kasvattamisesta aiheutuneista palkkakuluista, sekä yksittäisistä hankinnoista, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. Vähennyksestä siirretään 6 300 000 euroa tilausvaltuuden vuoden 2026 vuosiosuudelta momentille 27.10.01 ja 500 000 euroa muut puolustusmateriaalihankinnat -määrärahaksi. UKR 2024 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 1 000 000 eurolla aiheutuu ampumatarvike- ja räjähdetuotannon kasvattamisesta aiheutuneista palkkakuluista, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. Vähennys siirretään tilausvaltuuden vuoden 2026 vuosiosuudelta momentille 27.10.01. PVKEH 2025 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 6 700 000 eurolla aiheutuu siitä, että määrärahaa käytetään yksittäisiin hankintoihin, jotka eivät edellytä tilausvaltuuden käyttöä sekä tilausvaltuuksien kehittämisohjelmista aiheutuneita palkka- ja henkilöstökuluista, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. Tilausvaltuuden vuodelta 2026 vähennetystä määrärahasta siirretään 4 040 000 euroa momentille 27.10.01 ja 2 660 000 euroa muut puolustusmateriaalihankinnat -määrärahaksi.

Määrärahasta arvioidaan vuonna 2026 käytettävän 1 422 562 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 5 000 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja 204 352 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

UKR 2024 -tilausvaltuuden vuoden 2026 vuosiosuus sisältää 178 920 000 euroa valtuutta ilman määrärahaa valtuuden käytöstä aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuosina 2025—2027 valtuuden käytöstä aiheutuvat menot maksetaan Puolustusvoimille jo myönnettyjen määrärahojen puitteissa ja tarvittavilta osiltaan aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot otetaan seuraavien varainhoitovuosien talousarvioihin.

Momentin määrärahassa otetaan huomioon puolustusmateriaalihankintojen valuuttakurssimuutosten vaikutukset määrärahan lisäyksinä tai vähennyksinä siltä osin kuin maksuajankohdan mukainen valuuttakurssitaso eroaa talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasosta. Valuuttakurssimuutosten vaikutukset huomioidaan myös muihin kuin valtuudella sidottuihin menoihin. Määräraha korjataan vastaamaan päättyneen vuoden toteutumaa seuraavan vuoden kevään lisätalousarviossa.

Momentin määrärahasta käytetään arviolta 12,0 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Aiemmistä tilausvaltuuksista aiheutuvat menot						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2018) -tilaus- valtuus	230					230
Laivue 2020 -tilausvaltuus	212 710	139 732	61 187	14 635		428 264
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2020) -tilaus- valtuus	4 920	605				5 525
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2021) -tilaus- valtuus	53 933	27 727	18 000			99 660
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2022) -tilaus- valtuus	66 550	40 480	10 000			117 030
Puolustuskyvyn parantaminen (PVPAR 2022) -tilausvaltuus	205 115	255 250				460 365
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2023) -tilaus- valtuus	174 220	101 780	95 600	59 100	53 200	483 900
Ukrainan materiaalituen korvaus- hankinnat (UKR 2023) -tilausvaltuus	333 184	351 982	664 096	314 530	532 103	2 195 895
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2024) -tilaus- valtuus	28 965	20 425	12 580			61 970
Ukrainan materiaalituen korvaus- hankinnat (UKR 2024) -tilausvaltuus ¹⁾	219 000	220 000				439 000
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2025) -tilaus- valtuus	99 165	130 726	131 598	29 325	112 480	503 294
Yhteensä	1 397 992	1 288 707	993 061	417 590	697 783	4 795 133

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Vuoden 2026 tilausvaltuuksista aiheutuvat menot						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2026) -tilausvaltuus	24 570	76 500	76 065	392 035	3 413 500	3 982 670
Puolustusvoimien yhteisten asejärjestelmien kehittäminen (PVYHTASE 2026) -tilausvaltuus				250 000	1 750 000	2 000 000
Yhteensä	24 570	76 500	76 065	642 035	5 163 500	5 982 670
Valtuuksista aiheutuvat menot yhteensä	1 422 562	1 365 207	1 069 126	1 059 625	5 861 283	10 777 803

¹⁾ Vuodelle 2026 valtuuksista aiheutuvista menoista katetaan 178,92 milj. euroa hyödyntämällä aiemmin puolustusmateriaali-hankintoihin myönnettyjä määrärahoja. Vuonna 2027 vastaavalla menettelyllä rahoitetaan 168,637 milj. euroa valtuuteen liittyvistä menoista.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä kehitettäviin suorituskykyihin:

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään Puolustusvoimien suorituskykyjen käyttöä tukevaa ja Nato-yhteensovivaa johtamisjärjestelmää. Johtamisjärjestelmä mahdollistaa sotilaalliset operaatiot kansallisesti, kahden- ja monenvälisesti sekä osana liittokuntaa. Tuetaan data- ja verkostoavusteisten yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä, varmentamalla ja kehittämällä operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Ratkaisuisa hyödynnetään murroksellisten teknologioiden tarjoamia hyötyjä, viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— muodostetaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle ottamalla käyttöön uusia teknologioita sekä päivittämällä teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään muissa kehittämisohjelmissä rakentuvien suorituskykyjen edellyttämiä alusta- ja tiedonsiirtoyhteysratkaisuja

— kehitetään tietohallintoa ja toiminnanohjausjärjestelmiä, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja

— jatketaan Puolustusvoimien tarpeita vastaavan, kansainvälisen tieto- ja tilannekuvan vaihtamisen mahdollistavan johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin rakentamista

— kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyjä ja omien järjestelmien kybersietoisuutta

— kehitetään Nato-jäsenyyden edellyttämiä tiedonhallintaratkaisuja ja arkistointia.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja operaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskkyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa osana Naton tiedustelujärjestelmiä.

- ylläpidetään ja kehitetään sotilastiedustelun tiedonhankinta- ja analysointikykyä
- ylläpidetään ja kehitetään maalta, mereltä ja ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä
- ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää
- kehitetään järjestelmiä Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomiseksi
- kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyä
- kehitetään ja hankitaan avaruuteen sijoitettuja tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoitussuorituskykyjä.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään suorituskykyjä, joilla kyetään vaikuttamaan kineettisesti ja ei-kineettisesti sotilaallisesti merkittäviin kohteisiin. Ylläpidetään ja kehitetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

- jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä
- jatketaan operatiivisen tulenkäytön edellyttämien järjestelmien ja ampumatarvikkeiden hankintoja
- hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa
- hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja
- kehitetään informaatiopuolustusta ja ei-kineettisiä informaatioulottuvuutta hyödyntäviä suorituskykyjä
- kehitetään robotiikkaa, miehittämättömyyttä ja autonomiaa hyödyntäviä suorituskykyjä.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseksi, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiseksi ja taistelukykyyn palauttamiseksi. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

- jatketaan logistiikan joukkojen ja aselajijoukkojen huollon varustamista
- jatketaan Puolustusvoimien yhteisen materiaalin ja huollon suorituskykyjen hankintoja
- jatketaan räjähdetuotannon tehostamista ja kotimaisen puolustusteollisuuden huoltovarmuuden kehittämisen tukemista
- jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja
- hankitaan kenttälääkintämateriaalia

— kehitetään logistiikan kykyä vastaanottaa, ryhmittää ja tukea liittolaisten joukkoja sekä osallistua liittokunnan tukeutumisverkkojen toimintaan.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Maapuolustuksen taistelujärjestelmässä ylläpidetään ja kehitetään Maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky osana puolustusjärjestelmää.

— ylläpidetään ja kehitetään maapuolustuksen kyvykkyyttä taisteluliikkeeseen ja tulenkäyttöön

— ylläpidetään epäsuoran tulen -järjestelmää ja kehitetään miehittämättömien järjestelmien vaikuttamiskykyä

— kehitetään panssarintorjuntakykyä sekä taistelijan suojaa ja tulivoimaa

— ylläpidetään ja kehitetään liikkeenedistämisjärjestelmiä ja CBRN-suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Meripuolustuksen taistelujärjestelmässä ylläpidetään ja kehitetään Merivoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky osana puolustusjärjestelmää.

— kehitetään taisteluosastojen tulenkäyttökyvykkyyttä

— ylläpidetään rannikkojoukkojen kyvykkyyttä taisteluliikkeeseen ja tulenkäyttöön sekä kehitetään edelleen rannikkojoukkojen johtamiskykyä

— jatketaan Laivue 2020 -hankintaa

— jatketaan liikkuvan johtamiskyvyn alustojen rakentamista ja kaksikäyttöisyyttä.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmässä ylläpidetään ja kehitetään Ilmavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky osana puolustusjärjestelmää.

— hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia

— kehitetään taistelutukikohtia

— kehitetään Ilmavoimien tulenkäytön johtamisen kykyä hajauttaa toiminnot

— kehitetään kykyä toimia miehittämättömien ilma-aluksia vastaan ja suojautua niiden käytöltä

— kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyä ja täydennetään ilmataistelu- ja ilmatorjuntaohjuksia.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot ja niiden tarvitsema henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

— kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkoonpanoja

— jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa

— kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

— tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun ja puolustusjärjestelmän kehittämisen tarpeisiin.

Ukraina luovutetun suorituskyvyn tilalle hankitaan korvaavaa suorituskykyä. PVPAR 2022 -tilausvaltuus käytetään kansallisen puolustuskyvyn kannalta kriittisen materiaalin hankintoihin.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uudet PVKEH 2026 ja PVYHTASE 2026 -tilausvaltuudet kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2026) -tilausvaltuus

- kehitetään maavoimien joukkojen liikkuvuutta
- kehitetään maavoimien tiedustelu- ja tulenjohtokykyä
- ylläpidetään suluttamiskykyä
- kehitetään pitkän kantaman panssarintorjuntakykyä
- kehitetään tykistön suorituskykyä korvaamalla vanhentuvia järjestelmiä ja jatkamalla raskaiden raketinheittimien elinkaaripäivityksen toteutusta
- kehitetään maavoimien huoltojoukkojen suorituskykyä
- ylläpidetään merivoimien merenkulkukoulutuksen edellytykset ja kehitetään merivoimien joukkojen esikuntien tarvitsemia komentopaikkaratkaisuja
- kehitetään ilmavoimien johtamisaikojen siirtymiskykyä sekä ilmatorjuntajoukkojen viesti- ja johtamisjärjestelmiä
- kehitetään miehittämättömien ilma-alusten torjuntakykyä sekä hankitaan lyhyen- ja pitkän kantaman ilmapuolustusohjuksia
- ylläpidetään Hawk-kaluston ja sen koulutusympäristön käytettävyys
- hankitaan joukkojen suorituskyky- ja koulutusvaatimuksien mukaisia ampumatarvikkeita ja räjähteitä
- hankitaan ajoneuvoja maakuljetusten suorituskykyjen ylläpitämiseksi
- kehitetään logistiikkajärjestelmän kyvykkyyksiä toimitusketjujen hallinnassa ja analytiikassa
- hankitaan puolustushaarojen ja logistiikkalaitoksen kenttähuoltojoukkojen materiaalia.

Puolustusvoimien yhteisten asejärjestelmien kehittäminen (PVYHTASE 2026) -tilausvaltuus

- hankintaan Puolustusvoimien yhteisten asejärjestelmien ampumatarvikkeita
- hankitaan tykistön ja raskaan raketinheittimistön ampumatarvikkeita
- hankitaan ilmasta-maahan -ampumatarvikkeita

— hankitaan ilmapuolustusohjuksia

— hankitaan merivoimien torpedoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	22 104
Kehittämisohjelmat (siirto momentille 27.10.01)	-56 283
Kustannustasotarkistus (2024)	18 284
Muut muutokset	-2 239
Puolustusvoimien tutkimusohjelma	2 000
Siirto momentille 27.10.50	-1 000
Tilausvaltuuksien menoaajoitusmuutokset	-94 428
Toimintamenosäästön kattaminen (siirto momentille 27.10.01)	-29 000
Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaus	119 972
Yhteensä	-20 590

2026 talousarvio	1 452 994 000
2025 II lisätalousarvio	-4 040 000
2025 I lisätalousarvio	97 000 000
2025 talousarvio	1 473 584 000
2024 tilinpäätös	1 421 097 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 354 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen
- 2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon
- 3) varaosien, vaihtolaitteiden ja tuotetukipalvelun hankintaan
- 4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin
- 5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottovaiheen vuokratuksumuksiin sekä vuokrien ennakkomaksuihin
- 6) tietosuoja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin
- 7) enintään vuosittain 125 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	1 221 000
03.	Indeksimenot	133 600
Yhteensä		1 354 600

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot, hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot ja kiinteistömenot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite

Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

- ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti
- vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti
- tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittelyllä ja -siirtokyvyillä
- hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia
- hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä
- hankitaan ostajan hankintavelvollisuuteen kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän saalauslaitteita tai datalinkkijärjestelmän osia
- suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuoja- ja turvakenttäminen
- hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta						
2021 -tilausvaltuus (HX 2021)	1 221 000	1 200 000	1 838 000	610 000	309 000	5 178 000
Menot yhteensä	1 221 000	1 200 000	1 838 000	610 000	309 000	5 178 000

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa mm. kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Valuuttakurssitappioiden ennakoidaan olevan 80 milj. euroa. Arvio perustuu siihen, että suoritettavien valuuttamääräisten maksujen keskimääräinen valuuttakurssi olisi 1 EUR = 1,135 USD. Oletuksessa on otettu huomioon se, että vuoden 2026 valuuttamääräisistä maksuista 69 % on kiinnitetty hyödyntäen valuuttatermiinejä. Ennakoitu valuuttakurssitappio katetaan aiemmin myönnettyillä määrärahoilla. Ostovoimakorjausta oikaistaan 127,6 milj. euroa, koska vuoden 2021 talousarviossa hyväksytyn rahoitusmallin mukaiset aiemmat ostovoimakorjaukset on mitoitettu indeksikehityksen edellyttämää suurempina.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoitu valuuttakurssitappio	-150 400
Ennakollinen indeksitarkistus	-21 269
Maksuprofiilin muutos	-194 000
Ostovoimakorjaus	-127 602
Vuoden 2024 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	-4 903
Yhteensä	-498 174
2026 talousarvio	1 354 600 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	1 852 774 000
2024 tilinpäätös	1 066 342 000

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 995 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin
- 4) sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin
- 5) veteraaniperinteen vaalimisen tukemiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha jaetaan valtionavustuksina maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukemiseen, josta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen osuus on 8 567 000 euroa. Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämisvastuu on siirtynyt sosiaali- ja terveys-

ministeriöltä puolustusministeriön vastuulle ja sitä vastaava määräraha on siirretty momentilta 33.01.01. Puolustusministeriö toimii valtionapuviranomaisena noudattaen valtionavustuslakia avustuksia myönnettäessä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnalliset tulostavoitteet

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 tavoite
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset/ko. toiminnan koulutuspäivien määrä (euroa)	67	84	86
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä/ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä	1 437	1 099	1 087
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä (pv)	126 347	100 000	100 000
Laadunhallinta			
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (pv)	8 049	4 000	5 000
MPK:n kurssityytyväisyys			
Oppilastyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,62	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,26	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäykset (TA 2025)	-1 760
Kansallinen veteraanipäivä (siirto momentilta 33.01.01)	80
Tasokorotus Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (siirto momentilta 27.10.18)	1 000
Yhteensä	-680

2026 talousarvio	9 995 000
2025 II lisätalousarvio	1 000 000
2025 talousarvio	10 675 000
2024 tilinpäätös	9 795 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Sotilaallinen kriisinhallinta on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen kautta vaikutetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Osallistumisen kansalliset tavoitteet asetetaan operaatiokohtaisesti. Osallistumisen tavoitteiden tulee olla ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden lisäksi myös sotilaallisia, kuten suorituskyvyn tai toimintamallien kehittäminen.

Suomi jatkaa osallistumistaan kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan EU:n, YK:n, Naton ja maaryhmien puitteissa. Suomen lähestymistavassa painottuvat kokonaisvaltainen kriisinhallinta sekä toiminnan vaikuttavuus ja tarveperustaisuus. Suomi osallistuu myös YK:n nopean toiminnan joukkoihin ja on mukana niiden toiminnan kehittämisessä. Ulkomailla operoivia joukkoja tarkastellaan kokonaisuutena, joka koostuu niin sotilaalliseen kriisinhallintaan kuin Naton rauhan ajan tehtäviin sekä Naton ja EU:n valmiusjoukkoihin osallistumisesta. Osallistumistarpeet suhteutetaan kansallisiin resursseihin, jolloin sotilaallisessa kriisinhallinnassa käytettävien joukkojen ja muiden operoivien joukkojen tasapaino suhteessa kansallisiin resursseihin huomioidaan nykyisten toimeenpanossa ja uusien suunnittelussa.

Operaatioiden valmistelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että operaatiot ovat monimuotoisia ja että niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyä. Kansallisiin osallistumispäätöksiin on tarkoituksenmukaista luoda joustavuutta. Samalla pyritään pitkään jatkuvissa operaatioissa suunnitelmallisuuteen laatimalla osallistumispäätökset toistaiseksi voimassa oleviksi lyhyiden määräaikojen sijaan.

Operaatiot voivat käynnistyä nopeasti, mikä vaatii joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä puolustushallinnolta ja valtionjohdon päätöksenteolta. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta.

Kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset hyödynnetään sekä kansallisten että kriisinhallinnan suorituskykyjen kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden tai koalitioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Toiminnallinen tulostavoite sotilaalliselle kriisinhallinnalle:

— Puolustusvoimat on ylläpitänyt valmiutta osallistua ja on toteuttanut sille osoitetut sotilaalliset kriisinhallintatehtävät.

Tuotosten ja laadunhallinnan tavoitteet sotilaalliselle kriisinhallinnalle:

— Puolustusvoimat on ylläpitänyt valmiutta osallistua YK:n operaatioihin sen valmiusjoukkojärjestelmään ilmoitetuilla joukoilla.

— Puolustusvoimat on tukenut kansallista päätöksentekoa sotilaallisella neuvolla, mistä selviää käytettävien kansallisten resurssien tarjoamat mahdollisuudet operaatioihin osallistumiselle tai tarpeet niiden päättämiseksi.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

	2024 tilinpäätös	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM), milj. euroa	50,5	53,1	53,1
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM), milj. euroa	62,3	64,9	66,0
Yhteensä	112,8	118,0	119,1

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 66 015 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin
- 3) enintään vuosittain 25 henkilötyövuotta vastaavan sotilastarkkailijahenkilöstön palkkaamiseen ja kansallisen päivärahan maksamiseen sekä määräaikaisiin rotaatiokierron henkilöstön tehtäviin
- 4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen
- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen
- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen edellyttämiin ampumatarvike-, huolto- ja materiaalikuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin
- 12) yhdessä momentin 24.10.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin

13) Euroopan unionin sotilaallisen koulutusoperaation (EUMAM Ukraine) menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	4 889 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 846 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	5 100 000
06.	EUMAM/Mosambikin koulutusoperaation menot	297 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	11 123 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	11 900 000
09.	EUNAVFOR ASPIDES	100 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	812 000
12.	EUNAVFOR MED Irini, Välimeren operaation menot	230 000
13.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	7 708 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	14 843 000
18.	NSATU / NATO Security Assistance and Training for Ukraine	653 000
19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	859 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	4 655 000
Yhteensä		66 015 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2026.

Prosperity Guardian -operaatio ja EUTM/Malin koulutusoperaatio eivät jatku vuonna 2026.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 65 955 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	959
Käyttösuunnitelmakohtien muutokset	75
Vuoden 2024 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	61
Yhteensä	1 095
2026 talousarvio	66 015 000
2025 II lisätalousarvio	61 000
2025 talousarvio	64 920 000
2024 tilinpäätös	62 276 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2026 talousarvio	10 000
2025 talousarvio	10 000
2024 tilinpäätös	7 332

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Suomen talous kääntyi vuoden 2024 aikana taantuman pohjalta kasvuun, vaikka vuositasolla bruttokansantuote oli vielä 0,1 prosenttia edellisvuotta pienempi. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa niin Suomessa kuin vientimarkkinoilla. Talouden kasvua varjostavat kuitenkin Yhdysvaltojen asettamat tullit, muiden maiden asettamat vastatullit sekä yleinen kauppa- ja geopolitiikan lisääntynyt epävarmuus.

Vaje julkisessa taloudessa oli ennakoitua syvempi vuonna 2024. Talouden viriävä kasvu, menojen kasvun hidastuminen ja hallituksen aiemmin päättämät sopeutustoimet pienentävät julkisen talouden alijäämää vuodesta 2025 eteenpäin. Julkisen talouden heikko tilanne ja valtiontalouden alijäämä edellyttävät tiukkaa finanssipolitiikkaa ja uusien rahoitustarpeiden kriittistä arviointia. Talous kasvaa maltillisesti, mutta globaalit riskit, kuten kauppasota, voivat hidastaa kasvua.

Valtion korkomenot lähtivät ennätyksellisen alhaiselta tasolta, alle 800 milj. eurosta jyrkkään kasvuun vuonna 2022 ja vuonna 2026 valtionvelan korkomenot ylittävät 3 mrd. euroa.

Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa. Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje, jonka arvioidaan olevan noin 2,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen eli noin 7,5 mrd. euroa vuoden 2029 tasolla. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka on jo kasvattanut eläkemenoja ja luo tulevana vuosikymmeninä merkittäviä kasvupaineita terveys- ja hoivamenoihin. Syntyvyyden lasku ja ikäluokkien pieneneminen laskevat koulutuspalveluiden tarvetta, mutta heikentävät pitkällä aikavälillä huoltosuhdetta entisestään. Positiivisen nettomaahanmuuton seurauksena työikäisen väestön arvioidaan kuitenkin kasvavan. Työikäisen väestön kasvu lisää työpanoksen kasvuvaikutusta.

Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Suurimmat kaupunkiseudut kasvavat samalla, kun haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Julkisen kulutuksen määrän arvioidaan supistuvan lähivuosina, vaikka väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu ja puolustusvoimien hankinnat kasvattavat menoja.

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin yleiskatteisella valtion rahoituksella. Hyvinvointialueiden rahoitusasema oli vuonna 2024 edelleen heikko, -1,8 mrd. euroa. Menojen kasvu hidastui kuitenkin vuoden 2023 erittäin nopean kasvun jälkeen normaaliksi, mikä on ennakoituun hintakehitykseen nähden hyvä saavutus. Vuonna 2025 alueiden rahoitusasema palautuu tasapainoon menojen maltillisen kasvun ja valtion rahoituksen nopean kasvun takia. Menojen kasvua hidastavat sopeutustoimet ja valtion rahoitusta kasvattaa maksettava jälkikäteistarkistus vuoden 2023 tuloksen perusteella. Vuosina 2026—2027 alueiden rahoitusasema pysyy lähellä tasapainoa, ja menojen kasvu on noin kolme prosenttia vuosittain. Menojen kasvu johtuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta. Erityisesti henkilöstömenot kasvavat sopimuskorotusten ja palkkaohjelmien vuoksi yleistä ansiotasoa nopeammin.

Suomen kunnat ja kuntatalous ovat olleet jo pidemmän aikaa murroksessa. Väestökehitys on eriyttänyt kuntien taloutta, lisännyt kuntatalouteen kohdistuvia riskejä ja vaikeuttanut omalta osaltaan kuntatalouden ohjausta. Vaikka sote-uudistuksen myötä väestön ikääntymiseen liittyvät kustannukset siirtyivät pois kuntien vastuulta, kuntataloudessa vallitsee edelleen tulojen ja menojen välillä rakenteellinen epätasapaino. Kuntahallinnon alijäämä syvenee vuosina 2025—2027 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mikä johtuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta sekä valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista.

Etätyö, paikkariippumattomuus ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita tulevina vuosina. Valtion toimitilaverkkoa uudistetaan mm. alueellisen läsnäolon suunnitelmalla, valtion toimitilastrategiassa, kiinteistöstrategiassa sekä valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 arvio	2026 arvio
Kestävä julkinen talous			
— Kestävyysvaje (%)	3	2	2,5
— Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen (%)	-4,4	-3,8	-3,2
— Verovaje (arvonlisäverovaje) (%)	3	3	3
Sosiaalisesti kestävä talouskasvu			
— Työllisyysaste; 20—64-vuotiaat (%)	76,7	76,4	76,8
— Työttömyysaste (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus) (%)	8,4	8,8	8,3
Ekologisesti kestävä kasvu			
— Suomen kasvihuonekaasupäästöt milj. tonnia CO ₂ -ekv., netto (edellinen vuosi)	53,1	48,7	44,3
Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti			
— Julkishallinnon luottamusindeksi (1—5)	3,5	3,5	3,5

Sukupuolten tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisiä etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloverotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jäl-

keen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin noin 5 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja mahdollisuus monipaikkaisen työn tekemiseen tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhempien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja virastojen tulosoajauksessa.

Kestävä kehitys

Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomenteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä on turvata julkisen sektorin rahoitus. Se mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen sekä panostukset myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyysedistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla turvataan riittävät ja yhdenvertaiset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelut eri puolilla maata. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hyvinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävä kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävä julkisen talouden varmistamiseen. Ministeriö vastaa siitä, että rahoitusmarkkinoiden sääntely edistää markkinoiden luotettavuutta ja monipuolista toimintaa sekä rahoituspalveluiden tarjonnan turvallisuutta. Rahanpesulainsäädännöllä ja sen toteuttamisella vähennetään laittomia rahansiirtoja.

Valtion palveluiden ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palveluiden ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain muuttamisesta	pääluokat 21—35
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 38/2025)	28.89.31
Hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamiseksi (HE 70/2024 vp)	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi	28.89.31
Hallituksen esitys laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	28.90.30

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
28.10.02 <i>Tullin toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v) — sopimusvaltuus	130,0	135,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto	216 403	214 357	213 832	-525	0
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 983	41 296	40 341	-955	-2
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)	3 136	2 645	3 645	1 000	38
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 306	2 306	2 306	—	0
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	2 697	1 900	1 600	-300	-16
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	162 671	164 000	164 000	—	0
(50.) Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 200	1 200	1 200	—	0
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	1 910	1 010	740	-270	-27
10. Verotus ja tulli	782 055	707 264	677 091	-30 173	-4
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	430 759	413 679	402 191	-11 488	-3
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	210 396	201 743	200 748	-995	0
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 135	38 642	33 652	-4 990	-13
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	2 576	3 000	3 000	—	0
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	76 603	33 200	20 500	-12 700	-38
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	14 587	17 000	17 000	—	0
20. Palvelut valtioyhteisölle	63 832	50 980	51 114	134	0
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 180	39 223	36 882	-2 341	-6
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	784	600	600	—	0
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 599	1 700	1 700	—	0
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	5 535	3 957	6 932	2 975	75
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 235	5 000	4 500	-500	-10
(10.) Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000	—	—	—	0
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500	500	500	—	0
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	0	0	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisteri-hallinto	130 324	124 417	116 443	-7 974	-6
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 720	53 512	51 313	-2 199	-4
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 989	5 187	5 315	128	2
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	63 914	58 718	51 915	-6 803	-12
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	6 701	7 000	7 000	—	0
05. Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tuki (siirtomääräraha 2 v)	—	—	900	900	0
40. Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet	73 159	67 837	119 255	51 418	76
(01.) Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	71 143	66 621	—	-66 621	-100
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 016	1 216	216	-1 000	-82
04. Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	117 599	117 599	0
05. Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 440	1 440	0
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 976 605	6 057 400	6 105 507	48 107	1
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	5 548 523	5 608 273	5 643 490	35 217	1
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	1 660	2 790	2 830	40	1
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	38 908	40 590	41 160	570	1
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	354 032	374 113	395 505	21 392	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	33 482	31 634	22 522	-9 112	-29
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	13 470	1 510	13 620	12 110	802
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	947	500	500	—	0
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 010	1 010	1 120	110	11
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	11 513	—	12 000	12 000	0
70. Valtionhallinnon kehittäminen	198 069	53 395	52 560	-835	-2
01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	38 442	20 595	22 360	1 765	9
(02.) Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät ja hankintatoimen vaikuttavuus (siirtomääräraha 3 v)	4 170	—	—	—	0
(05.) Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	105 100	—	—	—	0
(20.) Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	22 557	—	—	—	0
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	27 800	32 800	30 200	-2 600	-8
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	350 531	318 055	345 716	27 661	9
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	249 436	207 340	231 426	24 086	12
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	100 394	110 715	114 290	3 575	3
(35.) Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	700	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
89. Hyvinvointialueiden rahoitus	24 615 419	26 255 522	27 139 863	884 341	3
31. Hyvinvointialueiden yleis- katteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)	24 615 419	26 254 522	27 138 863	884 341	3
32. Hyvinvointialueiden lisä- rahoitus (arviomääräraha)	0	1 000	1 000	—	0
90. Kuntien tukeminen	3 348 817	3 918 701	4 097 701	179 000	5
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomäärä- raha)	2 500 727	3 366 800	3 552 300	185 500	6
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arvio- määräraha)	90	11 400	11 400	—	0
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	848 000	540 501	534 001	-6 500	-1
91. Työllisyyden ja elinkeino- elämän tukeminen	57 989	57 000	44 000	-13 000	-23
41. Energiaverotuki (arvio- määräraha)	57 989	57 000	44 000	-13 000	-23
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 004 662	2 392 574	2 860 588	468 014	20
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	8 080	8 967	8 656	-311	-3
20. Euroopan unionin osallistuminen matka- menojen korvauksiin (siirto- määräraha 2 v)	1 400	1 400	2 200	800	57
40. Isäntämaakorvaus Pohjois- maiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	13 797	15 037	15 922	885	6
66. Ukrainan makro- taloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomäärä- raha)	9 379	10 000	10 000	—	0
67. Kansainvälisille rahoitus- laitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	10	10	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korottamisesta (arviomääräraha)	0	16 400	10 100	-6 300	-38
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 966 890	2 330 000	2 783 000	453 000	19
88. Suomen osuus Euroopan vakausmekanismin pääomasta (arviomääräraha)	—	—	23 080	23 080	0
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	5 117	10 760	7 620	-3 140	-29
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	2 228	2 626	2 926	300	11
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	0	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	203	300	600	300	100
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	25	26	26	—	0
Yhteensä	37 833 563	40 221 638	41 840 216	1 618 578	4

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä

13 016

12 136

12 000

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriön** strategisena tavoitteena on varmistaa tulevien sukupolvien taloudelliset valinnan mahdollisuudet hyvinvoivassa yhteiskunnassa rakentamalla taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää Suomea ja Euroopan unionia.

Pääloukkaperusteluissa on esitetty valtiovarainministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalan tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalan toiminnan tulokellisuudesta.

Valtiovarainministeriön strategiset tehtävät

— Huolehdimme julkisen talouden vakaudesta ja rakennamme julkista hallintoa entistä tehokkaammaksi, vaikuttavammaksi ja uudistumiskykyisemmäksi

— Rakennamme edellytyksiä kestäväälle talouskasvulle

— Rakennamme ihmislähtöistä digitalisaatiota ja tiedon parempaa hyödyntämistä yhteiskunnassa

— Luomme pelisääntöjä, jotka pitävät yllä luottamusta rahoitusmarkkinoiden vakaaseen, tehokkaaseen ja tasapuoliseen toimintaan.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 341 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2026, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,8	> 3,8	> 3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,4	< 6	< 6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	38 813	42 526	40 606
Bruttotulot	558	600	265
Nettomenot	38 255	41 926	40 341
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 855		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 583		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentille 28.10.03)	-45
Rahapelitoiminnan uudistus	-370
Rahoituspalveluasiodien erityisasiantuntija Suomen Washingtonin suurlähetystössä (siirto momentilta 24.01.01)	272
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytöntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-120
Valtionavustustoiminnan strateginen ohjaus ja kehittäminen	-300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	1 195
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-450
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-900
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-237
Yhteensä	-955

2026 talousarvio	40 341 000
2025 II lisätalousarvio	439 000
2025 talousarvio	41 296 000
2024 tilinpäätös	40 983 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 645 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin
- 4) valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuviin menoihin
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin sekä valtion viranomais-ten valmiuden ja varautumisen toimintaedellytysten vahvistamisesta aiheutuviin toimitilamenoihin.

Valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuosto-oikeuden käyttämisestä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuosto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Valmiuden ja varautumisen vahvistaminen	3 500 000
Yhteensä	3 645 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion toimitilojen virastovarautuminen	1 000
Yhteensä	1 000

2026 talousarvio	3 645 000
2025 I lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	2 645 000
2024 tilinpäätös	3 136 030

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen
- 2) hallitusohjelman mukaisesti digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden edistämisen, Julkiset tilat Suomi -ohjelman ja aluehallintouudistuksen välttämättömien selvitysten ja palvelujen hankkimiseen
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista ja hallitusohjelman toteuttamista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2026 talousarvio	2 306 000
2025 II lisätalousarvio	-85 000
2025 talousarvio	2 306 000
2024 tilinpäätös	2 306 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

Selvitysosa:

Menot ja tulot (euroa)

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	2 800 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	-
Keräilyrahatoiminta (nettotuotto)	1 200 000
Nettomenot	1 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-300
Yhteensä	-300

2026 talousarvio	1 600 000
2025 talousarvio	1 900 000
2024 tilinpäätös	2 696 538

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 164 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	164 000 000
2025 talousarvio	164 000 000
2024 tilinpäätös	162 670 962

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen.

2026 talousarvio	1 200 000
2025 talousarvio	1 200 000
2024 tilinpäätös	1 200 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 740 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan

keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2026 on 0,74 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-270
Yhteensä	-270
2026 talousarvio	740 000
2025 talousarvio	1 010 000
2024 tilinpäätös	1 910 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Lisäksi Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöönottoa. Positiivisesta luottotietorekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot.

Tulli osana EU:n tulliliittoa tukee ulkomaan tavarakaupan sujuvuutta ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä suojaa ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta. Tullin päätehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä ja -verotuksesta, ulkomaan tavaraliikenteen valvonnasta, tullirikosten torjunnasta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja tullilaboratoriotutkimuksista.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

- Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksuhyönteisyyttä, antamalla ennakko-ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti
- Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä ja edullisia
- Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 402 191 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen
- 3) Verohallinnon menettelystä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	91	>88	>88
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	79	>85	>85
Uusien verovelkojen osuus verovelkojen kokonaismäärästä, %	33	<35	<35
Asioinnin helppous OmaVeron ilmoituksilla ja hakemuksilla, %	85	>83	>83
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,6	<8,5	<8,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	437 275	418 379	406 891
Bruttotulot	5 633	4 700	4 700
Nettomenot	431 642	413 679	402 191
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	75 685		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	74 802		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen rahoitus (siirto momentille 28.40.05)	-147
Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-770
Kansainvälisen tuloverotuksen uudistaminen, investointimenot	-870
Kansainvälisen tuloverotuksen uudistaminen, jatkuvat menot	550
Lompakkopilotti eIDAS (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-41
Sähkönmyyjien ylimääräinen solidaarisuusvero 2024—2027	-50
Turvallisuustason nosto Verohallinnossa	580

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uusien veromuutosten lisäkustannukset	1 370
Uusien veromuutosten lisäkustannukset (investoinnit)	-896
Palkkausten tarkistukset	8 703
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-5 142
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-12 430
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 345
Yhteensä	-11 488

2026 talousarvio	402 191 000
2025 II lisätalousarvio	7 144 000
2025 talousarvio	413 679 000
2024 tilinpäätös	430 759 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 200 748 000 euroa.

Valtuus

EU-lähtöisiin tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen hankkeisiin saa sitoutua siten, että sitoumuksista aiheutuu, ottaen huomioon aiemmin myönnetyn valtuuden aiheuttamat menot, valtiolle menoja enintään 135 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, yritysasiakkaat, asteikko 1—5	3,9	4	4
Verojäämä enintään, %	0,32	1	1
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään, milj. euroa	56	25	25
Kiireellisistä laboratorionäytteistä tutkittu tavoiteajassa, %	69	65	70
Tavaraan kohdistuvat tarkastukset, osuma-%	20	>14	>14
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	11,6	<11	<11

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	213 409	204 873	203 878
Bruttotulot	3 195	3 130	3 130
Nettomenot	210 214	201 743	200 748
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22 165		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 347		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CCEI-rahoitusvälineen kansallisen osuuden rahoitus (v. 2025 rahoitus)	-1 184
CCEI-rahoitusvälineen kansallisen osuuden rahoitus (v. 2026 rahoitus)	1 502
Pakotteiden valvonnan lisäkustannukset (v. 2025)	-1 000
Tullilaboratorion toimitilahanke	2 770
Tullin toiminnan teknologisen kyvykkyyden turvaaminen	-500
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2025 rahoitus)	-8 663
Tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistus (v. 2026 menot)	5 000
Tulliselvitysjärjestelmän pysyvien ICT-menojen kasvu	3 000
Virve2-käyttöönotto	263
Palkkausten tarkistukset	3 821
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-3 048
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-1 900
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 056
Yhteensä	-995

2026 talousarvio	200 748 000
2025 II lisätalousarvio	8 783 000
2025 talousarvio	201 743 000
2024 tilinpäätös	210 396 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 652 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) positiivisen luottotietorekisterin hankehallintaan, rekisterin ja sen hallinnoinnin vaatimusmäärittelyyn, hankintaprosessiin sekä rekisterin määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen, testaukseen ja käyttöönoton vaatimaan valmisteluun
- 3) positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetun lain mukainen maksullinen toiminta budjetoidaan bruttomenettelyllä siten, että menot kirjataan toimintamomentille 28.10.03 ja toiminnan tulot tuloutetaan täysimääräisesti momentille 12.28.14.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tulorekisteripalvelut			
Käyttökätkot sähköisessä asiointissa, kpl	-	-	-
Puhelinpalvelun vastausprosentti, %	97	>75	>75
Puhelinpalveluun tyytyväisten osuus, %	87	>75	>75
Luottotietorekisteripalvelut			
Käyttökätkot sähköisessä asiointissa, kpl	-	-	-
Puhelinpalvelun vastausprosentti, luotonantajat, %	90	>75	>75
Puhelinpalveluun tyytyväisten osuus, luotonantajat, %	88	>75	>75
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,8	<8,5	<8,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	32 894	38 642	33 652
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	32 894	38 642	33 652
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	21 160		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	35 401		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-			
tuotot	5 201	9 750	8 900
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat			
tuotot	5 201	9 750	8 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 417	7 790	6 800
— osuus yhteiskustannuksista	1 085	1 960	2 100
Kustannukset yhteensä	3 502	9 750	8 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 699	-	-
Kustannusvastaavuus, %	148	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Positiivisen luottotietorekisterin perusrahoitus	490
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus	-2 810
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentilta 28.01.01)	45
Tulorekisterin käyttövarmuuden turvaaminen (kertaluonteinen)	-1 500
Palkkausten tarkistukset	306
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-116
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-1 200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-205
Yhteensä	-4 990

2026 talousarvio	33 652 000
2025 II lisätalousarvio	112 000
2025 talousarvio	38 642 000
2024 tilinpäätös	47 135 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron
- 2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä
- 3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2026 talousarvio	3 000 000
2025 talousarvio	3 000 000
2024 tilinpäätös	2 575 627

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)

2) veronkantolain (609/2005) 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös

3) autoverolain (1482/1994) 65 §

4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti

5) tullilain (304/2016) 93 §

6) arvonlisäverolain (1501/1993) 101 §:n 2 momentti

7) verotililain (604/2009) 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eräpäivää odottavien maksujen hyvityskoron lakkauttaminen (Lisätoimet 2025)	-5 000
Tarkentunut arvio	-7 700
Yhteensä	-12 700

2026 talousarvio	20 500 000
2025 II lisätalousarvio	62 000 000
2025 talousarvio	33 200 000
2024 tilinpäätös	76 603 049

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

2026 talousarvio	17 000 000
2025 talousarvio	17 000 000
2024 tilinpäätös	14 586 705

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia vastuualueelleen kuuluvien palvelujen tuottajana ja kehittäjänä. Valtiokonttori huolehtii valtion rahoitustoiminnoista, valtion keskuskirjanpidosta, laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjauksesta, analysointi- ja raportointipalveluista, valtion vahinkovakuutuksesta ja muista valtion maksamista korvauksista sekä valtionperinnöistä. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja valtiovarainministeriön kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa keskitettyjä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja. Palkeilla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. Palkeiden asiakkaita ovat valtion virastot, laitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot. Asiakkaita voivat lisäksi olla eduskunta ja sen yhteydessä toimivat virastot, eduskunnan alaisuudessa ja valvonnassa toimivat yksiköt, valtion liikelaitokset sekä valtioneemmistöiset osakeyhtiöt, joiden julkisten palveluiden tuottamisesta säädetään lailla. Palkeiden rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluita. Näitä ovat esimerkiksi tietoliikenne-, käyttö-, työasema- ja viestintäpalvelut sekä näihin liittyvät infrastruktuuri- ja tukipalvelut.

Valtorin Turvallisuusverkko toiminta (Tuve-toiminta) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisen ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluita, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiöinä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

— Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa

— Nykyaikaiset korvaus- ja muut kansalaispalvelut

— Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 882 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	7	<12	<12
Kirjanpitoyksikköjen tiedot tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	82	100	100
Asiakaskokemuksen keskiarvo (asteikko 1—5)	4,4	>4	>4
Kunta- ja hyvinvointialueetalouden raportoinnin tietojen käytettävyys annetussa aikataulussa vähintään, %	96	100	100
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,0	<7,0	<7,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	46 331	46 224	43 782
Bruttotulot	7 379	7 001	6 900
Nettomenot	38 953	39 223	36 882
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 263		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 491		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 958	5 880	6 400
— muut tuotot	11	82	150
Tuotot yhteensä	6 968	5 962	6 550

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 968	2 764	3 011
— osuus yhteiskustannuksista	3 891	3 217	3 514
Kustannukset yhteensä	6 860	5 981	6 525
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	108	-19	25
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n elvytysrahaston seurannan ja valvonnan tehtävät	-100
Kuntatalouden tietopalveluun liittyvä korjaus	-145
Psykoterapiakeskus Vastaamon korvauskäsittelyn lisämenot	-570
Valtionavustustoiminta (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-200
Velanhallinnan kehittäminen	-200
Palkkausten tarkistukset	677
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-408
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-195
Yhteensä	-2 341

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	36 882 000
2025 II lisätalousarvio	248 000
2025 talousarvio	39 223 000
2024 tilinpäätös	36 180 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen,

jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2026 talousarvio	600 000
2025 talousarvio	600 000
2024 tilinpäätös	783 660

03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuspankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin, valtion maksuliikepankkien toimintojen auditointeihin sekä muihin maksuliikepankkitoimintoihin liittyviin asiantuntijapalveluihin.

Selvitysosa: Huoltovarmuuspankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluita valtiolle.

2026 talousarvio	1 700 000
2025 talousarvio	1 700 000
2024 tilinpäätös	1 598 854

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 932 000 euroa.

Määrärahasta 5 435 000 euroa on varattu sellaisiin valtionhallintoa palvelevien talous- ja henkilöstöprosessien ja tietojärjestelmien kehittämisen, hankinnan ja toimeenpanon menoihin, jotka eivät sisälly maksullisen toiminnan kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Määrärahalla kehitetään valtionhallintoa palvelevia talous- ja henkilöstöprosesseja sekä tietojärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	3,8	>3,8	>3,8
Ostolaskut, kpl/htv	24 660	>26 520	>27 050
Palkkalaskelmat, kpl/htv	13 365	>13 600	>13 900
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,0	<8,0	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	65 357	72 786	71 834
Bruttotulot	65 543	68 829	64 902
Nettomenot	-187	3 957	6 932
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 753		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	65 383	68 032	64 902
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	64 641	68 829	66 399
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	742	-797	-1 497
Kustannusvastaavuus, %	101	99	98

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-2 460
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	5 435
Yhteensä	2 975

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2026 talousarvio	6 932 000
2025 talousarvio	3 957 000
2024 tilinpäätös	5 534 528

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 500 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran, minkä lisäksi määrärahaa voidaan käyttää palvelukehitykseen, valtiovarainministeriön virastolle osoittamiin selvityksiin ja uusiin toimintoihin sekä vakiopalveluiden käyttöönottoihin. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana tulossopimuksen tavoitteiden mukaisesti.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tuottavuusindeksi (suorite/työpanos)	105,5	>104	>105
Yksikköhintojen kehitys (vrt. 2023) (%)	100,0	<97,6	<96,9
Asiakkaan tyytyväisyys Valtorin palveluihin (pääkäyttäjät ja yhteyshenkilöt), asteikko 1—5	3,9	3,6	3,7
Laajavaikutteisten häiriöiden määrä (kpl/kk)	3,0	<3,5	<3,3
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,5	<8,0	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	480 112	461 254	449 716
Bruttotulot	480 880	456 254	445 216
Nettomenot	-768	5 000	4 500
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-3		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	480 880	456 254	445 216
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	480 112	461 254	449 716
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	768	-5 000	-4 500
Kustannusvastaavuus, %	100	99	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-500
Yhteensä	-500

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2026 talousarvio	4 500 000
2025 talousarvio	5 000 000
2024 tilinpäätös	4 235 071

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksamispalvelun Suomi.fi-maksut palvelun kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä, käytön edistämisestä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

Selvitysosa: Suomi.fi-palvelun tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

2026 talousarvio	500 000
2025 talousarvio	500 000
2024 tilinpäätös	500 000

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Varautuu omassa toiminnassaan poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriöihin sekä tukee asiakkaita toimitilojen varautumisen tason nostamisessa.

— Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.

— Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden järjestelmän kriisinsietokyky, huoltovarmuus ja energian omavaraisuus sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkö-

kulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluita koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä investointisitoumuksia vuonna 2026 enintään 1,3 mrd. eurolla.

Investoinnit kohdistuvat pääosin valtion tehtävien hoidon kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen.

Investointisitoumusten enimmäismäärä ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2026 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 14 milj. euroa vuodelle 2026.

Vuonna 2026 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 26,4 milj. euroa vuoden 2025 voiton tuloutuksena sisältäen 3 milj. euroa Puolustuskiinteistöjen tuloutusta.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä investointisitoumuksia vuonna 2026 enintään 1,3 mrd. eurolla, josta alustavasti Senaatti-kiinteistöjen osuus on 900 milj. euroa ja Puolustuskiinteistöjen 400 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkina-tilanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Tunnuslukutaulukko

Milj. euroa	Senaatti-kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2025 arvio	2026 TAE	2025 arvio	2026 TAE
Liikevaihto	644	651	379	410
— Suora vuokraus	499	515	311	330
— Edelleenvuokraus	112	103	12	20
— Palvelut	33	33	56	60
Liiketoiminnan muut tuotot	28	23	-	-
Vuokraustoiminnan käyttökate	236	245	117	127
— % liikevaihdosta	37	38	31	31

Tunnuslukutaulukko

Milj. euroa	Senaatti-kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2025 arvio	2026 TAE	2025 arvio	2026 TAE
Poistot (sis. arvonalentumiset)	190	198	103	110
Liikevoitto, milj. euroa	62	57	14	17
— % liikevaihdosta	10	9	4	4
Tilikauden tulos, milj. euroa	34	24	3	3
— % liikevaihdosta	5	4	1	1
Taseen loppusumma	5 715	6 041	1 771	2 111
Kiinteistöjen myynnin tulos	16	10	-	-
Tuloutus valtion talousarvioon	36	26	-	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,4	1,3	0,9	1,1
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	0,3	0,1	0,3	0,2
Omavaraisuusaste, %	51	48	51	46
Henkilöstömäärä	604	605	705	680

Liikelaytosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,1	0,0	0,0
13.05.01 Voiton tuloutus	36,0	36,0	26,4
Yhteensä	36,1	36,0	26,4

2026 talousarvio

—

2025 talousarvio

—

2024 tilinpäätös

—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** kerää ja yhdistää tiedot tietovarannoiksi ja jalostaa niistä tilastoja ja tietotuotteita yhteiskunnallista päätöksentekoa varten ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti sekä edistää toiminnallaan tilasto- ja muun tiedon eettistä ja monipuolista hyödyntämistä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee julkisen talouden toiminnan tehostamista ja siihen liittyvää talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa tutkimus- ja selvitystyötä. Lisäksi VATT tekee kansantalouden pitkän aikavälin kehityksen tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestäviä politiikkatoimia.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) edistää yhteiskunnan digitalisaatiota, turvaa tietojen saatavuutta ja tarjoaa palveluja asiakkaiden elämäntapahtumiin. DVV huolehtii yhteiskunnan perustana olevan väestötietojärjestelmän ylläpidosta ja yhteiskunnan digitalisaatiosta. Viraston tehtäviä ovat mm. siviilivihkimiset, nimen- ja osoitteenmuutokset, holhous- ja edunvalvonta-asiat, säh-

köisen identiteetin ratkaisujen kehittäminen sekä keskitettyjen sähköisen asioinnin tukipalvelujen kehittäminen ja ylläpito.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

- Tilastot, tietoaaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää
- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa
- Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 313 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana	137	125	125
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	96	>96	>92
Virheettömien julkistusten osuus, %	91	>93	>90
Tutkijapalveluiden käyttäjätunnusten määrä vuoden lopussa, kpl	1 507	1 400	1 300
Verkossa vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	57	>60	>63
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,1	<9	<9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	68 386	66 212	64 913
Bruttotulot	12 287	12 700	13 600
Nettomenot	56 099	53 512	51 313

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 175		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 796		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Julkisoikeudelliset suoritteet

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	693	700	340
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	281	350	150
— osuus yhteiskustannuksista	587	400	190
Kustannukset yhteensä	868	750	340
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-175	-50	-
Kustannusvastaavuus, %	80	93	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Muut suoritteet

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	9 877	10 260	10 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 881	5 600	4 900
— osuus yhteiskustannuksista	5 649	6 100	5 700
Kustannukset yhteensä	10 530	11 700	10 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-653	-1 440	-600
Kustannusvastaavuus, %	94	88	94

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki (siirto momentille 28.30.05)	-900
Palkkausten tarkistukset	1 213
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-612
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 600
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-300
Yhteensä	-2 199

2026 talousarvio	51 313 000
2025 II lisätalousarvio	445 000
2025 talousarvio	53 512 000
2024 tilinpäätös	54 720 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 315 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 370 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee päätöksentekoa palvelevaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeistä aiheista. VATT:n osana toimii Datahuone, joka tekee taloudellista päätöksentekoa tukevia selvityksiä.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtiovarainministeriö asettaa VATT:lle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— tutkimuksia julkaistaan vähintään nykyinen määrä Suomen talouden kannalta olennaisista rakenteellisista kysymyksistä ja julkaisutoiminnan laatupainotetun indeksin arvo on vähintään 88

— menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa Suomen talouden kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin ja ulkoista tutkimusrahoitusta saadaan 1,5—2,0 milj. euroa

— tutkijoiden asiantuntijatyö ja Datahuoneen (yhteistyössä muiden Datahuonetoimijoiden kanssa) tekemät selvitykset palvelevat hyvin ministeriöitä ja valtioneuvoston päätöksentekoa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,6	<5,0	<5,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	6 669	7 187	7 315
Bruttotulot	2 407	2 000	2 000
Nettomenot	4 262	5 187	5 315
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 161		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	2 888		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	300
Palkkausten tarkistukset	101
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-83
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-190
Yhteensä	128

2026 talousarvio	5 315 000
2025 II lisätalousarvio	37 000
2025 talousarvio	5 187 000
2024 tilinpäätös	4 989 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 915 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	4,4	>4,0	>4,0
VTJ-tietopalvelu-rajapinnasta luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	292	300	300
Holhoustoimen lupa-asiodien keskimääräinen käsittelyaika, pv	18,4	<40	<40
Suomi.fi-digitaaliset viestit, lähetetyt, milj. kpl	18,2	19,5	22
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,3	<8,0	<7,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	112 037	111 078	104 415
Bruttotulot	51 859	52 360	52 500
Nettomenot	60 178	58 718	51 915
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 693		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 429		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Julkisoikeudelliset suoritteet

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	31 415	31 220	31 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	40 685	38 000	38 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 270	-6 780	-7 600
Kustannusvastaavuus, %	77	82	80

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Liiketaloudelliset suoritteet

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	19 256	20 482	20 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 620	11 400	11 450
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	6 636	9 082	9 150
Kustannusvastaavuus, %	153	180	180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-700
Oikeusturvaohjelma (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-2 200
Suomi.fi -palvelujen tuki sote-sektorille	-2 000
Palkkausten tarkistukset	855
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-761
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-1 700
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-297
Yhteensä	-6 803

2026 talousarvio	51 915 000
2025 II lisätalousarvio	314 000
2025 talousarvio	58 718 000
2024 tilinpäätös	63 914 000

04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

2026 talousarvio	7 000 000
2025 talousarvio	7 000 000
2024 tilinpäätös	6 701 114

05. Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkijapalvelujen rekisteriaineistojen kustannusten tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tutkijapalveluiden rekisteriaineistojen kustannusten tukemiseen. Tuen avulla tutkijoiden kustannukset tilastoaineistojen käytössä voidaan pitää koh-
tuullisina.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki (siirto momentilta 28.30.01)	900
Yhteensä	900

2026 talousarvio	900 000
------------------	---------

40. Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet

Selvitysosa: Hallitus esittää eduskunnalle valtion aluehallinnon uudistamista siten, että uuden perustettavan valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat aluehallinto-
virastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät sekä elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvia tehtäviä. Uudistuk-
sen tavoitteet ovat hallituksen esityksen mukaisesti seuraavat:

— Kansalaisten, yritysten ja muiden viraston asiakkaisiin kuuluvien toimijoiden näkökulmasta uudistuksen pidemmän aikavälin tavoitteena on tuottaa palveluja vaikuttavammin, yhdenvertai-
semmin, tehokkaammin, laadukkaammin ja saavutettavammin.

— Koko yhteiskunnan ja kansantalouden näkökulmista tavoitteena on edistää investointeja käyt-
täjälähtöisten lupaprosessien, keskitettyjen ja digitaalisten asiointipalvelujen sekä resurssien ja
osaamisen tehokkaamman hyödyntämisen avulla.

— Hallinnon rakenteen, toimivuuden ja sisäisen tehokkuuden näkökulmista tavoitteena on, että
virasto aloittaa toimintansa viimeistään vuoden 2026 alusta ja muutosvaihe ei vaaranna käynnissä
olevia prosesseja.

Luvun nimike on muutettu.

(01.) Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lupamenettelyn sujuvoittaminen	-500
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentille 26.01.01)	-219
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentille 28.40.04)	-57 359
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentille 28.40.05)	-1 263
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentille 30.20.01)	-5 423
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentille 32.01.06)	-682
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-784
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-391
Yhteensä	-66 621

2025 II lisätalousarvio	579 000
2025 talousarvio	66 621 000
2024 tilinpäätös	71 143 000

03. *Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 216 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen suunnittelun ja koordinaation kehittämiseen
- 2) valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon hallintorakenteiden kehittämiseen
- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon
- 6) ohjausjärjestelmien kehittämiseen
- 7) hallitusohjelman mukaisen uuden monialaisen ja valtakunnallisen lupa-, ohjaus- ja valvonta-tehtäviä kokoavan viraston toimeenpanosta aiheutuvien kulujen maksamiseen
- 8) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja vakinaisen henkilöstön palkkauseroisiin.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Valtakunnallisen monialaisen viraston perustaminen (REPowerEU luvitus, v. 2025 rahoitus)	-1 000
Yhteensä	-1 000

2026 talousarvio	216 000
2025 talousarvio	1 216 000
2024 tilinpäätös	2 016 000

04. Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 117 599 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta
- 2) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 2 800 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) mukaiset valvontamaksut on budjetoitu momentille 11.19.13.

Määrärahaan sisältyy 2 800 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU).

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2026 tavoite
--	-----------------

Viraston yhteiset tavoitteet

Toiminta käynnistyy häiriöttä ja sujuvasti uudistuksen tavoitteita toteuttaen

Lupa- ja valvontaprosessit sekä toimintatavat ja ratkaisut ovat valtakunnallisesti yhtenäisiä

Palvelut toimivat asiakaslähtöisesti ja laadukkaasti

Asiakkaita palvellaan yhden luukun periaatteella

Osastokohtaiset tavoitteet

Vihreä siirtymä ja investointihankkeet etenevät sujuvasti

Väestön hyvinvointi ja yhdenvertaisuus turvataan kaikissa tilanteissa

Lasten ja oppilaiden oikeusturva paranee ja on yhdenvertaista

Varautumisen alueellinen yhteistyö edistää kokonaisturvallisuutta

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Sairauspoissaolot, pv/htv

< 9

Työtyytyväisyysindeksi (0—4)

3

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 esitys
Bruttomenot	144 509
Bruttotulot	26 910
Nettomenot	117 599

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Julkisoikeudelliset suoritteet

	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	26 830
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	34 168
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 338
Kustannusvastaavuus, %	79

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan tulojen nettobudjetointi	-240
Rahapelivalvonnan tehtävät	1 300
Saavutettavuusvalvonnan tehtävät (siirto momentilta 31.01.02)	19
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 28.40.01)	57 359
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 32.01.02)	43 583
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 33.02.05)	14 309
Palkkausten tarkistukset	3 209
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2025)	-1 940
Yhteensä	117 599

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio 117 599 000

05. Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta
- 2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle
- 3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Ahvenanmaan valtionviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Alkoholivalvonnan vuosimaksut on budjetoitu momentille 11.19.09.

Toiminnan tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Keskimääräinen käsittelyaika, kuukautta	2	2	2
Kantelujen/oikaisuvaatimusten käsittelyaika, kuukautta	1—3	1—3	1—3
Ahvenanmaan valtuuskunta: lausunnot annetaan, kuukautta	2	1	1
Alkoholihallinto: alkoholivalvonnan myyntipisteiden valvonnat, vähintään	45	20	20
Liikennehallinto: alusrekisteriasioiden käsittelyaika, päivää	2	10	10
Ajoneuvoveronkanto: ajoneuvoverolippu lähetetään, päivässä	7	7	7
EU-direktiivien maatalousvalvonta, päivää	7	7	7
Maatalousvalvonta: pöytäkirja toimitetaan maataloustuottajalle, päivässä	10	10	10
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	18,86	7	8,5
Työtyytyväisyysindeksi	3,54	-	3,8
Henkilötyövuodet	15,22	15,5	14,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 esitys
Bruttomenot	1 582
Bruttotulot	142
Nettomenot	1 440

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen rahoitus (siirto momentilta 28.10.01)	147
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 28.40.01)	1 263
Palkkausten tarkistukset	30
Yhteensä	1 440

2026 talousarvio

1 440 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehtas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehdas) yhtiöittämissä liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastaavaan järjestelmään.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 643 490 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

- 1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien
- 2) viivästyskorotusten
- 3) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen
- 4) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen
- 5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2026 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3102).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	5 626 680 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	14 650 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	2 160 000
Yhteensä	5 643 490 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	-10 389
Muutos eläkemenoennusteessa (indeksitaso 3102)	45 606
Yhteensä	35 217

2026 talousarvio	5 643 490 000
2025 talousarvio	5 608 273 000
2024 tilinpäätös	5 548 522 934

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 830 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasaisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainokeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen

5) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2026 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3102).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	10 000
Korvaus Vapo Oy:lle	140 000
Korvaus Vammass Oy:lle	11 000
Korvaus Lapua Oy:lle	150 000
Muut korvaukset	10 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 510 000
Ylimääräiset eläkkeet	990 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	2 830 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	17
Muutos eläkemenoennusteessa (indeksitaso 3102)	23
Yhteensä	40

2026 talousarvio	2 830 000
2025 talousarvio	2 790 000
2024 tilinpäätös	1 659 857

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 5) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin
- 6) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 7) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia
- 8) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin
- 9) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta

10) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuintitoimista, evakuintilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

11) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993), laki valtion henkilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta (1012/2022) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Riistavahinkolaki (105/2009)

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015)

Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta (1213/1990)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	33 400 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 300 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	150 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	80 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	450 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	1 400 000
Matkavahingot	2 000 000
Yhteensä	41 160 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	570
Yhteensä	570

2026 talousarvio	41 160 000
2025 talousarvio	40 590 000
2024 tilinpäätös	38 908 371

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 395 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen

2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajan-vaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2026 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3102).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	18 423
Muutos eläkemenoennusteessa (indeksitaso 3102)	2 969
Yhteensä	21 392

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	395 505 000
2025 talousarvio	374 113 000
2024 tilinpäätös	354 031 603

95. *Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 22 522 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muut korkomenoon vaikuttavat muutokset	904
Vakuutusmaksukorko-oletusten muutos	-10 016
Yhteensä	-9 112

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	22 522 000
2025 talousarvio	31 634 000
2024 tilinpäätös	33 482 334

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. *Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määrärahatarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa

- 2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa sopeutustilanteissa maksettujen irtisanoutumiskorvausten jälkikäteiseen korvaamiseen virastoille
- 4) valtion virkamieslain (750/1994) 27 a §:n sekä työsopimuslain 7 luvun 13 §:n mukaisissa tilanteissa viraston irtisanotulle henkilöstölle maksettujen työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 5) tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa muutostilanteissa virkamiehen virkamieslain 20 §:n mukaisesta toisessa virastossa työskentelystä aiheutuviin kustannuksiin, kun työskentely edistää virkamiehen palvelussuhteen jatkumista tai työllistymistä
- 6) valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteessä 1 olevien viraston muutostilanteisiin liittyvien muuttokustannusten tai muihin virastolle muutostilanteesta johtuvien kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisen virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

2026 talousarvio	500 000
2025 talousarvio	500 000
2024 tilinpäätös	947 258

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämysuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on valtion organisaatioiden uudistumiskyvyn kehittäminen, turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tu-

keminen toteuttamalla ja rahoittamalla aihepiiriin liittyvää viestintää, verkostotoimintaa, vuorovaikutusta sekä tietojen keräämistä, tutkimusta ja kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Valtiovarainministeriö päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista Valtiokonttorin esityksestä.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee päätökset virastojen kehittämis- ja kokeiluhankkeiden määrärahahakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	110
Yhteensä	110
2026 talousarvio	1 120 000
2025 talousarvio	1 010 000
2024 tilinpäätös	1 010 000

12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitetun korvauksen maksamiseen Työllisyysrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa korvausta Työllisyysrahastolle määrä, jonka rahasto on maksanut tai hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Työllisyysrahaston arvio maksettavista korvauksista ja ennuste koulutuskorvausten määrän tulevasta kehityksestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säästön viivästyminen (Tuottavuustoimenpiteet) (HO 2023)	12 000
Yhteensä	12 000
2026 talousarvio	12 000 000
2025 II lisätalousarvio	12 000 000
2024 tilinpäätös	11 512 853

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Momentin 28.70.01 määrärahalla ohjataan ja kehitetään valtiovarainministeriön vastuualueelle kuuluvia hallitusohjelmaan sisältyviä tai ministeriön tavoitteisiin lukeutuvia kehittämishankkeita ja -toimenpiteitä ja rahoitetaan julkisen hallinnon tuottavuutta lisääviä hankkeita sekä valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten tuottamien palvelujen kehittämisinvestointeja.

Momentin 28.70.40 määrärahalla turvataan viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun Virve 2:n kehittäminen. Määrärahalla toteutetaan uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanketta, jossa nykyinen Virve-palvelu korvataan uudella viranomaisten aikakriittisen viestinnän mahdollistavalla laajakaistaisella viestintäpalveluratkaisulla vuoteen 2030 mennessä. Uudella palvelulla mahdollistetaan mm. kuvien, videon ja tiedostojen jakaminen turvallisuusviranomaisten kesken eli käyttäjät saavat ajantasaisemman tilannekuvan toimintaansa. Määrärahaa käytetään myös viranomaisverkon varavoimaratkaisujen kovennuksiin ja ylläpitoon.

01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiovarainministeriön vastuualueelle kuuluvien hallitusohjelmaan sisältyvien tai ministeriön tavoitteisiin lukeutuvien kehittämishankkeiden ja -toimenpiteiden toteutukseen ja ohjaukseen
- 2) julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen
- 3) valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten tuottamien palvelujen kehittämisinvestoinneista aiheutuviin menoihin
- 4) kehittämiseen ja ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin
- 5) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 6) enintään 65 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin tuottavuutta lisäävissä hankkeissa.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää julkisen hallinnon, valtionhallinnon ja valtiovarainministeriön hallinnonalan toimintatapojen ja -prosessien, digitalisaation, yhteisten ICT-palvelujen, tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja riskienhallinnan kehittämiseen ja ohjaamiseen sekä niihin liittyvien ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahaa voidaan käyttää myös julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen painottaen erityisesti hallitusohjelmaan kirjattuja hankkeita. Myönnettävän rahoituksen ehtona on hankesuunnitelma, joka sisältää kustannushyötyanalyysin, ja suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin sitoutuminen. Rahoitettavissa hankkeissa painotetaan toimeenpanon nopeutta ja hankkeen kautta saavutettavia säästöjä.

Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten ja niiden tuottamien palvelujen kehittämis-, korvaus- ja laajennusinvestointeihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.01)	770
Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.30.03)	700
Kansallisarkiston Massadigitointihanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.06)	1 276
Kansallisarkiston Massadigitointihanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 29.01.06)	-1 276
Kansallisarkiston Sähköisen arkistoinnin kehittäminen -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.06)	1 272
Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen (v. 2025 rahoitus)	-700
Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen (v. 2026 rahoitus)	4 000
Lompakkopilotti eIDAS (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.01)	41
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.20.07)	2 460
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 28.20.07)	-5 435
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO-hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 35.10.52)	1 985
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO-hanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 35.10.52)	-1 770
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 601
Oikeusturvaohjelma (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.30.03)	2 200
Poliisihallituksen ICT-toiminnan modernisointiohjelma (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.01)	1 700
Poliisihallituksen ICT-toiminnan modernisointiohjelma (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 26.10.01)	-900
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	524
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantajärjestelmä (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	500
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 35.01.01)	1 166
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 35.01.01)	-749
Tuottavuusrahan tason pysyvä alentaminen (HO 2023)	-6 800
Uuden Buketti-järjestelmän jatkokehittäminen (v. 2025 rahoitus)	-1 000
Valtionavustustoiminta (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.20.01)	200
Yhteensä	1 765
2026 talousarvio	22 360 000
2025 II lisätalousarvio	4 000 000
2025 talousarvio	20 595 000
2024 tilinpäätös	38 442 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen, kehittämis- ja käyttöönotto-hankkeiden, varautumistoimenpiteiden sekä EU:n rahoittamien hankkeiden kansallisen vastinrahoituksen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn määrärahan tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Lisäksi momentilla myönnetyllä määrärahalla toteutetaan viranomaisverkon ja uuden viranomaisviestintäpalvelun varavoimaratkaisujen kovennukset ja ylläpito, joiden toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Virve2	-3 500
Virven hinta- ja alijäämätuki	5 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-4 100
Yhteensä	-2 600
2026 talousarvio	30 200 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	32 800 000
2024 tilinpäätös	27 800 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat pääsääntöisesti veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Tuloverolain (1535/1992) mukaan valtion progressiivisen tuloveroasteikon veroprosentteja alennetaan laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa. Alhaisemmat marginaaliveroprosentit johtavat siihen, että ansiotulojen valtionverotus on Ahvenanmaalla kevyempää kuin Manner-Suomessa. Ahvenanmaan kuntien kunnallisveroprosentit ovat kuitenkin korkeammat kuin Manner-Suomen kunnissa ja näin ollen ansiotuloverotuksen taso kokonaisuudessa on vastaava Ahvenanmaalla ja Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitettuihin verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasotusmäärästä ja verotasotusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasotus ja verotasotus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisäavustusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädettyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasotusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasotusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 231 426 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n mukaista tasotusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasotus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasotusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasotuksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Tasotusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasotuspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasotusperuste).

Tasotusmäärän laskennassa tulee itsehallintolain 46 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestönoisuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestönoisuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestönoisuuden kasvaessa tasotusmäärää korotetaan ja väestönoisuuden vähetessä tasotusmäärää alennetaan. Väestönoisuuden muutokset otetaan huomioon toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella lopullisen tasotuksen määrässä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	24 086
Yhteensä	24 086
2026 talousarvio	231 426 000
2025 II lisätalousarvio	644 000
2025 I lisätalousarvio	2 153 000
2025 talousarvio	207 340 000
2024 tilinpäätös	249 436 363

34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 290 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnisto- ja tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoitus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	3 575
Yhteensä	3 575

2026 talousarvio	114 290 000
2025 II lisätalousarvio	-6 425 000
2025 talousarvio	110 715 000
2024 tilinpäätös	100 394 401

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 27,1 mrd. euroa ja mahdolliseen lisärahoitustarpeeseen on varattu 1 milj. euron arviomääräraha. Valtionavustuksia tai korvauksia sisältyy pääluokkiin 25, 26, 32 ja 33.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman ja kevään 2025 kehysriihen päätösten mukaisesti mm. omais- ja perhehoidon palkkiotasoa nostetaan, ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta kehitetään teknologiaa hyödyntäen ja teknologiaa hyödynnetään kotihoidossa, vammaispalvelulain soveltamista tarkennetaan siten, että laki säilyy erityislakina ja hyvinvointialueiden puolueiden ryhmärahojen ja kokouspalkkioiden kustannuksiin osoitettua rahoitusta vähennetään.

Hyvinvointialueiden valtakunnalliset strategiset tavoitteet

Valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien hoitamiseksi yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti. Valtakunnallisissa tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 31 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 15 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön selvitykset sekä mahdolliset muut väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskevat seurantatiedot.

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista säädetään hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 12 a §:ssä. Vuonna 2025 päivitettyjen ja 1.6.2025 voimaan tulleiden tavoitteiden mukaan mm. hyvinvointialueiden tehtävien järjestämistä koskevat valtakunnalliset strategiset tavoitteet seuraavaksi nelivuotiskaudeksi 2025—2029 ovat tiivistettynä seuraavat:

Toimintaa koskevat tavoitteet:

- Hyvinvointialueen on edistettävä ja varmistettava alueensa väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta kaikissa tilanteissa.
- Hyvinvointialueen on varmistettava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kyky järjestää palvelut yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti sekä toimintaympäristön riskejä ja uhkia vastaavasti.
- Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen tulee olla taloudellisesti kestäviä, laadukkaita ja kustannusvaikuttavia.
- Investointien tulee parantaa toiminnan kustannusvaikuttavuutta ja edistää alueellista yhteistyötä.
- Toiminnassa, ohjauksessa ja johtamisessa tulee painottaa vaikuttavuusperustaisuutta.
- Hyvinvointialueen toiminnan ja talouden uudistamista on jatkettava kunnianhimoisesti.

Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet:

- Hyvinvointialueiden henkilöstön tulee olla osaavaa ja hyvinvointialueiden tehtäviin riittävää. Henkilöstön hyvinvoinnista on huolehdittava.
- Toimialojen veto- ja pitovoimaisuudesta on huolehdittava.
- Hyvinvointialueiden toiminnan paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen johtamisen, suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen tulee perustua tietoon.
- Digitalisaatiota edistetään hyvinvointialueiden kaikilla toimialoilla.
- Hyvinvointialue toimii yhteistyössä lakisääteisten velvoitteiden toteuttamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Hyvinvointialueen tehtäviä tulee hoitaa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti ihmisten välisellä hyvällä yhteistyöllä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita käsitellään lisäksi pääluokassa 33 ja sisäministeriön vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin pääluokassa 26.

Luvun nimike on muutettu.

31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 138 863 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion hyvinvointialueille myöntämä rahoitus perustuu edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin ja niihin tehtäviin hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 7—10 §:n mukaisiin tarkistuksiin huomioiden ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason muutos, tehtävämuutokset sekä jälkikätestarkistus. Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja yliopistollisen sairaalan sekä pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuudet¹⁾

Määräytymistekijä	%	1 000 euroa
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä, josta	97,80	26 565 989
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	78,97	21 450 056
Asukasmäärä	12,81	3 479 089
Asukastiheys	1,46	396 612
Vieraskielisyys	1,95	528 998
Kaksikielisyys	0,49	132 113
Saamenkielisyys	0,01	3 541
Saaristoisuus	0,11	29 964
Yliopistosairaalalisä	0,55	147 912
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	1,46	367 702
Pelastustoimi yhteensä, josta	2,20	597 771
Asukasmäärä	1,43	388 539
Asukastiheys	0,11	29 813
Riskitekijät	0,67	179 418

¹⁾ Taulukossa esitetään rahoituksen jakautuminen määräytymistekijöittäin. Esitetyistä luvuista ei ole vähennetty siirtymätasausta.

Määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Kullekin hyvinvointialueelle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 21 §:ssä tarkoitetut pelastustoimen laskennalliset kustannukset. Lisäksi alueet saavat siirtymätasausta tai alueiden rahoituksesta vähennetään siirtymätasauksen mukainen erä lain 35 §:n mukaisesti.

Määräraha hyvinvointialueittain

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Helsinki	3 083 087	4 507
Vantaa ja Kerava	1 261 659	4 355
Länsi-Uusimaa	2 031 625	4 047
Itä-Uusimaa	436 918	4 395
Keski-Uusimaa	877 611	4 238
Varsinais-Suomi	2 427 646	4 906
Satakunta	1 084 703	5 134
Kanta-Häme	826 681	4 878
Pirkanmaa	2 577 764	4 726
Päijät-Häme	994 174	4 858
Kymenlaakso	902 012	5 729
Etelä-Karjala	612 220	4 895
Etelä-Savo	781 687	6 042
Pohjois-Savo	1 328 983	5 341
Pohjois-Karjala	878 700	5 421
Keski-Suomi	1 307 800	4 771
Etelä-Pohjanmaa	1 012 269	5 330
Pohjanmaa	861 374	4 819
Keski-Pohjanmaa	343 136	5 067
Pohjois-Pohjanmaa	2 048 148	4 896
Kainuu	415 131	5 961
Lappi	1 045 524	5 935

Määräraha tehtävittäin (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuolto	26 532 371
Pelastustoimi	606 480
Yhteensä	27 138 851

Rahoituksen kehittyminen hyvinvointialueittain rahoituksen maksatuspäätösten mukaisena

	2023 ¹⁾			2024 ²⁾			2025			2026 ³⁾		
Hyvinvointialue	1 000 euroa/	euroa/		1 000 euroa/	euroa/		1 000 euroa/	euroa/		1 000 euroa/	euroa/	
	euroa	asukas		euroa	asukas (%) ⁴⁾		euroa	asukas (%) ⁴⁾		euroa	asukas (%) ⁴⁾	
Helsinki	2 600 907	3 950		2 699 662	4 066	3,8	2 951 167	4 375	9,3	3 083 087	4 507	4,6
Vantaa ja Kerava	995 427	3 601		1 061 290	3 784	6,6	1 201 112	4 205	13,2	1 261 659	4 355	5,6
Länsi-Uusimaa	1 667 668	3 482		1 769 328	3 638	6,1	1 954 282	3 948	10,5	2 031 625	4 047	3,8
Itä-Uusimaa	375 324	3 788		389 349	3 934	3,7	425 398	4 298	9,3	436 918	4 395	2,4
Keski-Uusimaa	764 700	3 788		797 968	3 927	4,4	860 230	4 187	7,8	877 611	4 238	2,2
Varsinais-Suomi	1 984 806	4 105		2 068 973	4 261	4,2	2 331 399	4 750	12,7	2 427 646	4 906	4,1
Satakunta	970 907	4 531		996 244	4 687	2,6	1 071 084	5 058	7,5	1 084 703	5 134	1,2

Rahoituksen kehittyminen hyvinvointialueittain rahoituksen maksatuspäätösten mukaisena

Hyvinvointialue	2023 ¹⁾			2024 ²⁾			2025			2026 ³⁾		
	1 000 euroa	euroa/asukas		1 000 euroa	euroa/asukas (%) ⁴⁾		1 000 euroa	euroa/asukas (%) ⁴⁾		1 000 euroa	euroa/asukas (%) ⁴⁾	
Kanta-Häme	713 901	4 194		738 281	4 355	3,4	804 330	4 744	8,9	826 681	4 878	2,8
Pirkanmaa	2 163 186	4 101		2 276 623	4 274	5,2	2 508 874	4 652	10,2	2 577 764	4 726	2,8
Päijät-Häme	861 673	4 201		893 152	4 367	3,7	955 002	4 670	6,9	994 174	4 858	4,1
Kymenlaakso	805 954	4 994		828 369	5 194	2,8	893 465	5 631	7,9	902 012	5 729	0,9
Etelä-Karjala	554 188	4 395		570 945	4 555	3,0	605 456	4 837	6,0	612 220	4 895	1,1
Etelä-Savo	694 504	5 274		709 564	5 439	2,2	757 573	5 831	6,8	781 687	6 042	3,1
Pohjois-Savo	1 174 804	4 730		1 204 223	4 862	2,5	1 289 049	5 194	7,0	1 328 983	5 341	3,0
Pohjois-Karjala	756 110	4 631		779 982	4 799	3,2	837 451	5 159	7,4	878 700	5 421	4,9
Keski-Suomi	1 158 863	4 250		1 192 187	4 376	2,9	1 271 292	4 652	6,6	1 307 800	4 771	2,8
Etelä-Pohjanmaa	885 359	4 617		909 420	4 767	2,7	964 908	5 064	6,1	1 012 269	5 330	3,9
Pohjanmaa	762 973	4 334		786 375	4 460	3,1	843 208	4 748	7,2	861 374	4 819	1,9
Keski-Pohjanmaa	301 431	4 438		311 996	4 601	3,5	333 391	4 922	6,9	343 136	5 067	2,9
Pohjois-Pohjanmaa	1 730 838	4 165		1 806 578	4 337	4,4	1 980 334	4 735	9,6	2 048 148	4 896	3,4
Kainuu	366 013	5 137		374 310	5 308	2,3	403 909	5 757	7,9	415 131	5 961	2,8
Lappi	879 316	4 982		919 190	5 229	4,5	1 009 199	5 729	9,8	1 045 524	5 935	3,4
Manner-Suomi												
yhteensä	23 168 852	4 075		24 084 008	4 352	3,9	26 252 114	4 710	9,0	27 138 852	4 841	3,3

¹⁾ Hyvinvointialueiden määrärahaan pohjana on vuoden 2024 tammikuussa päivitetyn laskelman mukainen rahoitus, sisältäen v. 2022 maksuerän sekä rahoituksen korjauksen vastaamaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaisia siirtyviä kustannuksia.

²⁾ Hyvinvointialueiden määrärahaossa ei näy v. 2024 tammikuussa maksettu kertaerä, vaan se näkyy vuodella 2023.

³⁾ Vuoden 2026 ennakkollisen rahoituslaskelman mukainen rahoitus.

⁴⁾ Rahoituksen kokonaistason kasvu suhteessa edelliseen vuoteen.

Valtion talousarvioon varatun rahoituksen kehittyminen (1 000 euroa)

2022 ¹⁾	1 860 440
2023	20 777 002
2024 ²⁾	24 615 425
2025	26 252 122
2026	27 138 863

¹⁾ Vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä maksettiin puolet joulukuussa vuonna 2022.

²⁾ Vuoden 2024 rahoitukseen sisältyi kertakorvaus 550 703 000 euroa, jolla korjattiin vuoden 2023 rahoitusta vastaamaan kunnilta siirtyneitä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannuksia, ja jonka hyvinvointialueet kirjasivat vuoden 2023 tuloksi.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 27,1 mrd. euroa v. 2026. Lisäksi hyvinvointialueet saavat asiakasmaksuja, avustuksia, rahoitustuottoja ja muita tuloja.

Valtion hyvinvointialueille myöntämän rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain koko maan tasolla huomioimalla ennakoitu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu, kustannustason nousu sekä tehtävämuutokset. Rahoitukseen tehtävän jälkikäteistarkistuksen määrän muutos on n. -184,1 milj. euroa perustuen hyvinvointialueiden vuoden 2024 tilinpäätöksiin. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 3,25 % v. 2026 ja sen vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen n. 853,2 milj. euroa, josta vuoden 2024 rahoituksen jälkikäteistarkistukseen sisältyvä indeksikorotuksen määrä on n. 36,0 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun perusteella korotetaan rahoitusta n. 248 milj. euroa, josta jälkikäteistarkistukseen sisältyvä palvelutarpeen kasvua on n. 10 milj. euroa vuodelle 2026. Vuodesta 2025 lähtien palvelutarpeen kasvusta on huomioitu 80 %.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavina hallitusohjelman sekä vuosia 2026—2029 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisina tehtävälainsäädännön muutoksina on otettu huomioon omais- ja perhehoidon palkkitason nostaminen 15,8 milj. euroa, henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen ja teknologian hyödyntäminen kotihoidossa -50,9 milj. euroa, sairaaloiden ja päivystysten erikoissairaanhoidon työnjakoon liittyvään säästön kasvu -23,4 milj. euroa, vammaispalvelulain soveltamisalan muutos ja tarkentaminen siten, että ko. laki säilyy erityislakina, nettovaikutus -13,8 milj. euroa, ns. demokratiarahan vähentäminen -5,0 milj. euroa, terveystarkastuksista saatava säästö -2,55 milj. euroa, kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmien hallinnollinen keventäminen -1,6 milj. euroa, käyttämättä jääneen palvelun maksun korotus -1,5 milj. euroa, tietoaineistojen käsittelyn laajentaminen (nk. toisiolaki) 1,0 milj. euroa ja hedelmöityshoitojen haittakorvauksen korotus 0,01 milj. euroa. Lisäksi muihin aiemmin tehtyihin säädösmuutoksiin perustuva rahoituslisäys on 10,6 milj. euroa.

Vuoden 2026 siirtymätaustan vaikutus rahoitukseen on n. -25 milj. euroa. Vuoden 2026 rahoituksessa on lisäksi huomioitu vuoden 2025 ensimmäisessä lisätalousarviossa päätetty ajokorttitarkastuksen rajaamiseen julkisen palveluvalikoiman ulkopuolelle liittyvä säästö, -3,2 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ajokorttitarkastusten rajaaminen julkisen palveluvalikoiman ulkopuolelle (Lisätoimet 2024)	-3 200
Demokratiarahan vähentäminen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-5 000
Hedelmöityshoitojen haittakorvauksen korotus (BudjL)	10
Indeksikorotuksen määrä	817 215
Iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen keventäminen teknologiaa hyödyntäen (HO 2023) ja teknologian hyödyntäminen kotihoidossa (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-50 900
Jälkikäteistarkistus, hintaindeksi	35 962
Jälkikäteistarkistus, palvelutarpeen kasvu	9 559
Jälkikäteistarkistus, rahoituksen ja kustannusten erotus v. 2024	-184 068
Kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmien hallinnollinen keventäminen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-1 600
Käyttämättä jääneen palvelun maksun korotus (BudjL)	-1 500
Omaishoidon ja perhehoidon palkkiotason nostaminen (BudjL)	15 800
Palvelujen kysynnän kasvu	237 955
Sairaaloiden ja päivystysten sekä erikoissairaanhoidon työnjako (HO 2023)	-23 400
Terapiatakuu (Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistaminen) (HO 2023)	10 982
Terveystarkastuksista aiheutuva säästö (BudjL)	-2 550
Toisiolain muuttaminen, tietoaineistojen käsittelyn laajentaminen (BudjL)	1 000
Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki (kotoutumislain muutoksen v. 2025 vaikutus) (siirto momentille 32.50.30)	-319
Vammaispalvelulain muuttaminen PEV:n elämänvaihetta koskevien linjausten mukaiseksi (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-20 200
Vammaispalvelulain soveltamisalan muutos (Lisätoimet 2024 ja StVM 28/2024)	6 400
Vuoden 2025 siirtymätaustien poistaminen	67 102
Vuoden 2026 siirtymätaustat	-24 907
Yhteensä	884 341

Momentin nimike on muutettu.

2026 talousarvio	27 138 863 000
2025 I lisätalousarvio	-2 400 000
2025 talousarvio	26 254 522 000
2024 tilinpäätös	24 615 419 291

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n mukaisen lisärahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaan 2—4 luvussa säädetyn lakisääteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoi-

keuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Lisärahoitus myönnetään rahoituslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella.

2026 talousarvio	1 000 000
2025 talousarvio	1 000 000
2024 tilinpäätös	—

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisten tehtävien järjestämisen edellytyksiä ja niiden kokonaisrahoitusta. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin. Koska merkittävä osa kuntien valtionosuustehtävistä ja -kustannuksista koskee varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta, kunnan peruspalvelujen valtionosuuden ikäryhmittäisissä kustannuksissa painottuvat erityisesti lapsi- ja nuorisoiäluokat. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyys, kaksikielisyys, vieraskielisyys, asukastiheys, saaristoisuus, koulutustausta ja laaja työttömyys.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle tai vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Lisäksi valtio voi maksaa kunnalle korvausta kuntien yhdistymisestä aiheutuvasta valtionosuuden vähenemisestä. Yhdistymisavustusten määräraha on vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Tavoitteena on varmistaa erikokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2027 alusta lähtien.

Vaikuttavuustavoitteet

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen tavoitteena on varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen varmistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen asuinpaikasta riippumatta jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeiden

sa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Työ- ja elinkeinopalveluiden tavoitteena on turvata osaavan työvoiman saatavuus ja työtä hakevien mahdollisuudet saada työtä sekä edistää uuden yritystoiminnan syntymistä. Valtioneuvosto vahvistaa työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet hallituskausittain.

Kotoutumisen edistämisen palveluiden tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 552 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen
- 3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen
- 4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnäköveroä vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin
- 5) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

— 0—5-vuotiaat	2 518 789
— 6-vuotiaat	479 989
— 7—12-vuotiaat	2 903 274
— 13—15-vuotiaat	2 683 880
— 16 vuotta täyttäneet	331 800
— 18—64-vuotiaat	282 020
— työttömyys	425 458
— kaksikielisyys	116 588
— vieraskielisyys	1 217 492
— asukastiheys	230 412
— saaristoisuus	16 037
— saaristo-osakunta	10 457
— koulutustausta	173 025
— laaja työttömyys	299 654
<i>Laskennalliset kustannukset yhteensä</i>	11 688 877

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

<i>Kuntien rahoitusosuus</i>	8 681 347
Valtionosuus	3 007 530
Valtionosuuden lisäosat	
— syrjäisyyden mukaan	68 703
— työpaikkaomavaraisuuden mukaan	78 344
— saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan	1 266
— hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	115 862
— asukasmäärän kasvun lisäosa	50 465
<i>Valtionosuuden lisäosat yhteensä</i>	314 640
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	
— lisäykset	884 729
— vähennykset	-98 302
<i>Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus yhteensä</i>	786 427
Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	10 000
Kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	20 139
Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero	9 979
Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	-596 416
Yhteensä	3 552 300

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,73. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2024/2025 asukasluku on 5 605 317.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2026 huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä:

- 53 495 000 euroa liittyen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistukseen
- 12 017 000 euroa liittyen kolmen vuosiviikkotunnin lisäämiseen perusopetukseen
- 6 363 000 euroa liittyen yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nostoon 100 prosenttiin
- 1 200 000 euroa liittyen kotihoidontuen Norjan mallin käyttöönottoon.

Lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon tehtävien ja velvoitteiden vähennyksenä:

- 2 150 000 euroa liittyen kuntien työllistämisveloitteen kumoamiseen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta
- 680 000 euroa liittyen työnhakijan palveluprosessin keventämiseen
- 580 000 euroa liittyen esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjojen vähentämiseen
- 400 000 euroa liittyen työttömyysturvaan liittyvän muistutusveloitteen kumoamiseen.

Peruspalvelujen valtionosuudessa otetaan vuonna 2026 huomioon 21 820 000 euron määräaikainen vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen. Valtionosuuden tasossa otetaan vuonna 2026 huomioon myös 167 052 000 euron määräaikainen vähennys liittyen kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaukseen vuoden 2023 osalta. Lisäksi valtionosuuden tasossa otetaan vuonna 2026 huomioon vuodelle 2024 tehdyn 192 000 000 euron määräaikaisen lisäyksen takaisinperintään liittyvä 64 000 000 euron määräaikainen vähennys. Valtionosuuden tasossa huomioidaan vuodesta 2026 alkaen myös hallituksen päättämien kasvutoimien rahoitukseen liittyvä 75 000 000 euron pysyvä valtionosuuden vähennys.

Vuonna 2026 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,5 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 111 072 000 euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024—2027. Vuonna 2026 vähennys pienentää valtionosuutta 31 558 000 euroa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksen suuruus tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Hallitusohjelman mukaisesti kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei kuitenkaan koroteta vuosina 2024—2027. Korvauksen taso tarkistetaan seuraavan kerran varainhoitovuodelle 2028.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutus vuodelle 2026 on 127 481 000 euroa valtionosuutta lisäävä, kun huomioidaan sote-siirtolaskelman yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirretyt kustannukset ja tulot.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti nousee 25,02 prosentista 25,73 prosenttiin vuonna 2026.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentissa huomioon otettavat tekijät¹⁾

Muutos	Vaikutus valtionosuusprosenttiin (%-yksikköä)	Vaikutus valtionosuuksiin (1 000 euroa)
Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus ²⁾	+0,54	127 481
Valtionosuustehtävien muutokset	+0,44	69 265
Hallitusohjelman mukaisen indeksisäästön vaikutus	-0,27	-31 558
Muutokset yhteensä	+0,71	165 188

¹⁾ Tehtävämuutoksista aiheutuvat valtionosuuden muutokset viedään valtionosuuden laskennalliseen kustannuspohjaan ja sen jälkeen uusien ja laajentuvien tehtävien osalta valtionosuusprosenttiin niin, että valtionosuus vastaa 100-prosenttisesti tehtävän aiheuttamaa kustannusta. Valtionosuuden lisäykset ja vähennykset, jotka eivät liity valtionosuustehtäviin, viedään suoraan valtionosuusprosenttiin.

²⁾ Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuden laskennalliset kustannukset tarkistetaan vastaamaan toteutuneiden kustannusten tasoa. Tarkistuksen valtionosuusvaikutusta laskettaessa otetaan kuitenkin vuoden 2024 osalta huomioon jo aikaisemmin kuntien taloudesta pois siirretyt sote- ja pelastustoimen kustannukset.

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset (1 000 euroa)

— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-102 547
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-50
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	-361 028
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000
— siirto momentille 28.90.31 vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— siirto momentille 28.90.31 kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta	-167 052
— hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tasoittamiseksi vuodelle 2024 tehtyyn määräaikaiseen lisäyksen liittyvä vähennys	-64 000
— valtionosuuden vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen	-21 820
— kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus	216 081
— kasvutoimien rahoitukseen liittyvä valtionosuuden säästö	-75 000
Yhteensä	-596 416

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus laskennalliseen valtionosuuteen	12 761
Esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjat (Lisätoimet 2024)	-580
Indeksikorotuksen 1 %-yksikköä vastaava vähennys	-31 558
Indeksikorotus	111 072
Kirjastojen perustamiskustannushankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamisen päättymisen	-3 200
Kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen (HO 2023)	12 017
Kotihoidontuen Norjan malli (BudjL)	1 200
Kotikuntaa vaille olevien kotikuntakorvausten muutos	-4 947
Kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen (57 vuotta täyttäneet työttömät työnhakijat) (HO 2023)	-2 150
Muut muutokset	-233
Oppimisen tuen uudistaminen (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	53 495
Perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden muutos vuonna 2026 (vuoden 2024 toteutumatieto)	-17 647
Työnhakijan palveluprosessin keventäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-680
Työttömyysturvaan liittyvän muistutusvelvoitteen kumoaminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-400
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vuodelle 2026	127 481
Valtionosuuden lisäosien muutos määräytymistekijöistä johtuen	6 652
Valtionosuuden vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen (Lisätoimet 2024)	870
Valtionosuusjärjestelmän säästö (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-75 000
Vuonna 2024 käyttämättä jääneiden kuntien yhdistymisavustusten palautuksen poistuminen	-10 997
Yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen nosto 100 prosenttiin (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	6 363
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveron muutos	981
Yhteensä	185 500

2026 talousarvio	3 552 300 000
2025 II lisätalousarvio	8 763 000
2025 talousarvio	3 366 800 000
2024 tilinpäätös	2 500 727 072

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 16 §:n mukaisesti erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin
- 2) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaisesti vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin
- 3) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 41 §:n mukaisesti kuntien harkinnanvaraisiin yhdistymisavustuksiin sekä 44 §:n mukaisesti valtionosuusmenetyksen kompensatioihin.

Selvitysosa: Kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta, jos yhdistyminen koskee vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Lisäksi kunnille voidaan maksaa kuntarakennelain 41 §:ssä säädettyä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota.

Määrärahasta 11 000 000 euroa on siirtoa kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (28.90.30). Jos yhdistymisavustuksiin varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan käytetä varainhoitovuoden aikana, tulee jäljelle jäänyt osa kuntarakennelain 56 a §:n ja 59 §:n mukaan palauttaa kunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena viimeistään varainhoitovuotta seuraavan vuoden aikana.

2026 talousarvio	11 400 000
2025 II lisätalousarvio	-5 500 000
2025 talousarvio	11 400 000
2024 tilinpäätös	89 666

35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 534 001 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 33 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Veroperustemuutokset vähentävät veromenetysten korvauksia nettomääräisesti 6 500 000 eurolla. Kuntien verotuloja lisäävät ja veromenetysten korvauksia vähentävät useat veroperustemuutokset, joista euromääräisesti merkittävin on työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuden poistaminen, joka vähentää korvauksia 35 000 000 eurolla.

Korvauksia kasvattavat puolestaan työtulovähennyksen kasvattaminen ja lapsikorotus, jotka lisäävät korvauksia yhteensä 29 000 000 eurolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuodelle 2026 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus	-6 500
Yhteensä	-6 500

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	534 001 000
2025 talousarvio	540 501 000
2024 tilinpäätös	848 000 000

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan maataloudessa käytettyjen eräiden energia-
tuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennustepäivitys	-13 000
Yhteensä	-13 000

2026 talousarvio	44 000 000
2025 talousarvio	57 000 000
2024 tilinpäätös	57 989 197

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Suostumus

Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (1196/2014) 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

03. Rahoitusvakausraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 656 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausrasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta perustettu viranomainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon.

Rahoitusvakausraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien pankkisektorilta kerättävillä talletussuojamaksuilla kartutettavan talletussuojarahaston hallinto ja sijoitustoiminta. Viraston lakisääteisenä tehtävänä on myös ylläpitää huoltovarmuustilijärjestelmää, jolla turvataan päivittäismaksamisen jatkuvuutta vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rahoitusvakausraston yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat pankkikriisien kustannusten minimointi sekä talletussuojan ja kriisinratkaisumekanismien uskottavuus.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,5	<8,0	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	8 688	9 755	9 457
Bruttotulot	670	788	801
Nettomenot	8 018	8 967	8 656
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 651		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 713		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitokustannukset	282
Kriisinratkaisuhuotokyvyn kehittäminen	-39
Talletussuojan maksatusjärjestelmän ylläpito ja kehitys	-261
Palkkausten tarkistukset	87

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-96
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-240
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-44
Yhteensä	-311

2026 talousarvio	8 656 000
2025 II lisätalousarvio	32 000
2025 talousarvio	8 967 000
2024 tilinpäätös	8 080 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	800
Yhteensä	800

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	2 200 000
2025 talousarvio	1 400 000
2024 tilinpäätös	1 400 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 922 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitusta perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvis-

taa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Isäntämaakorvauksesta on nimenomainen säännös (artikla VIII) Suomen valtion ja pankin välisessä isäntämaasopimuksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutuman perusteella	885
Yhteensä	885
2026 talousarvio	15 922 000
2025 talousarvio	15 037 000
2024 tilinpäätös	13 797 022

66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen koroista aiheutuvien menojen maksamiseen Euroopan komissiolle.

Selvitysosa: Euroopan unionin päätti joulukuussa 2022 välineen perustamisesta tuen antamiseksi Ukrainalle vuonna 2023 (makrotaloudellinen rahoitusapu plus). Ukrainalle annettiin välineestä vuoden 2023 aikana 18 mrd. euroa rahoitusapua. Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti jäsenvaltiot sitoutuivat komission kanssa tehtävillä sopimuksilla kattamaan Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen korkokustannukset BKTL-avaimeen perusteella määräytyvillä jäsenvaltioiden suhteellisilla maksuosuuksilla. Suomen osuus korkokustannuksista vuonna 2026 on arviolta noin 10 milj. euroa.

2026 talousarvio	10 000 000
2025 talousarvio	10 000 000
2024 tilinpäätös	9 378 710

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

2026 talousarvio	10 000
2025 talousarvio	10 000
2024 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta aiheutuvan Suomen maksuosuuden 10 100 000 euroa maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korotus 2025	-6 300
Yhteensä	-6 300

2026 talousarvio	10 100 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	16 400 000
2024 tilinpäätös	—

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 783 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömään muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen
- 2) komission esittämiin mahdollisiin pyyntöihin asettaa väliaikaisesti käteisvaroja komission käyttöön Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 9 artiklan nojalla tai neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklan nojalla.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (EU/Euratom 2020/2053).

EU:n omat varat sisältävät:

- 1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja
- 2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu, muovimaksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-, muovi- ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

- 1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta
- 2) N:o 1553/1989: neuvoston asetus (EY) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä siten kuin muutettuna asetuksella (EU, Euratom) 2021/769
- 3) N:o 2021/770: neuvoston asetus (EU, Euratom) kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen laskennasta, kyseisten omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelyistä, käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä sekä bruttokansantuloon perustuvien omien varojen tietyistä näkökohdista
- 4) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2026 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 kuudes varainhoitovuosi. Määrärahataso perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehysen maksukaton tasosta vuodelle 2026.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Elpymisvälineen 750 mrd. euron lainaan liittyvien unionin velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi komissio voi neuvoston päätöksen 2020/2053 9 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla pyytää jäsenvaltioilta käyttöönsä väliaikaisesti käteisvaroja. Käteisvarojen suurin vuotuinen määrä on päätöksen 9 artiklan 6 kohdan nojalla rajoitettu jäsenvaltion BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen päätöksen 6 artiklassa tarkoitetusta 0,6 prosentin omien varojen enimmäismäärän poikkeuksellisesti kasvattamisesta.

Perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annettun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklassa on säännöksiä käteisvarojen käyttöön asettamisesta tietyissä tilanteissa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	403 000 000
Kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvat maksut	87 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	2 293 000 000
Yhteensä	2 783 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	453 000
Yhteensä	453 000

2026 talousarvio	2 783 000 000
2025 II lisätalousarvio	-40 209 000
2025 talousarvio	2 330 000 000
2024 tilinpäätös	1 966 889 675

88. Suomen osuus Euroopan vakaushmekanismin pääomasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen pääomaosuuden jakoperusteen mukauttamisen edellyttämään pääoman merkitsemiseen Euroopan vakaushmekanismista.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti Euroopan vakaushmekanismin hallintoneuvosto päätti 5.12.2022, että Euroopan vakaushmekanismin pääoman jakoperustetta mukautetaan, kun Euroopan vakaushmekanismiin liittyy uusi jäsen tai viimeistään, kun Latviaan sovellettava peruspääoman jakoperusteen väliaikaisen korjauksen voimassaolo päättyy 1.1.2026. Suomen osuus maksetusta pääomasta kasvaa yhteensä 46,19 milj. euroa. Vuonna 2026 tästä maksetaan 23,08 milj. euroa.

2026 talousarvio	23 080 000
------------------	------------

95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan investointipankille sen yhteyteen perustetusta yleiseurooppalaisesta EU COVID-19-takuurahastosta aiheutuvien tappioiden kattamiseksi annetusta valtiontakuusta aiheutuvien takuusuoritusten maksamiseksi

2) takuurahaston maksuvalmiuden turvaamisesta Euroopan investointipankille mahdollisesti aiheutuvien korkomenojen ja muiden rahastosta aiheutuvien menojen maksamiseksi.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää Euroopan investointipankille 25.6.2020 annetusta 371 158 331,96 euron valtiontakuusta kuluvana vuonna mahdollisesti aiheutuvista takuusuorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Euroopan investointipankki hoitaa takuurahastoa ja turvaa sen maksuvalmiuden, mistä aiheutuu takuun antajille korkomenoja ja muita kuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mahdollisesti aiheutuvat takuusuoritukset (arvio)	-3 140
Yhteensä	-3 140

2026 talousarvio	7 620 000
2025 talousarvio	10 760 000
2024 tilinpäätös	5 116 725

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädöspерusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädöspерusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2026 talousarvio	300 000
2025 talousarvio	300 000
2024 tilinpäätös	—

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2026 talousarvio	2 000 000
2025 talousarvio	2 000 000
2024 tilinpäätös	2 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen
- 5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Riskien kasvu	300
Yhteensä	300

2026 talousarvio	600 000
2025 talousarvio	300 000
2024 tilinpäätös	202 766

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kassasijoitusten ja pankkitilien korkomenojen sekä luottoprovision maksamiseen.

Selvitysosa: Markkinakorkojen ollessa negatiivisia, kassasijoitukset ja varojen pitäminen euro- ja valuuttamääräisillä pankkitileillä aiheuttavat korkomenoja. Luottoprovisiota maksetaan valtion konsernitilin käyttölimiitistä.

2026 talousarvio	26 000
2025 talousarvio	26 000
2024 tilinpäätös	25 054

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja ammatillisen koulutuksen rahoitus budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisaatio, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestönmuutos, yhteiskunnallisen osallistumisen muutokset sekä eriarvoistuminen vaikuttavat nopeasti yhteiskuntaan. Talouden ja työmarkkinoiden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot. Väestönmuutos ja sen alueellinen eriytyminen aiheuttavat merkittäviä muutospaineita julkisten palveluiden järjestämiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle.

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen ja oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 ja edetään kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä OECD:n kärkimaiden tasolle. Suomesta luodaan kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Aikuisten tutkintokoulutusta suunnataan erityisesti koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen.

Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkea, mutta kehityksessä on huolestuttavia merkkejä. Suomalaisten nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut keskitason alapuolelle. Viimeisen vuosikymmenen aikana toteutetut toimet ovat lisänneet ja aikaistaneet pääsyä korkeakoulutukseen sekä nostaneet odotettavissa olevaa koulutustasoa. Tilanne on paranemassa, mutta Suomen suhteellisen aseman heikkeneminen tulee jatkumaan vähintään kuluvan vuosikymmenen loppuun.

Nuorten oppimistulokset ovat laskeneet koko 2000-luvun ajan poikkeuksellisen nopeasti ja esimerkiksi kantaväestön tulokset PISA:ssa ovat jo heikompia kuin Ruotsissa ja Saksassa. Oppimistulosten heikentyessä alueelliset ja väestöryhmien erot tuloksissa ovat kasvaneet, eikä lasten ja nuorten hyvinvointi ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Työuran aikainen jatkuva oppiminen

ei kohdennu tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti työllisyyttä parantavaan koulutukseen. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisäävät poliittisen osallistumisen eriytyminen sekä yleinen asenteiden jyrkkeneminen.

Työllisyyden ja talouden kehitys on epävarmaa ja koulutetun työvoiman saatavuus vaikeuttaa yritystoimintaa sekä julkisten palvelujen tuotantoa. Varmistetaan, että koulutusjärjestelmämme tuottaa riittävästi osaamista ja tekijöitä kriittisille aloille — jokainen suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja yhä useampi nuori myös korkea-asteen tutkinnon. Pandemian aikana kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimiseen ja syventäneet yhä jatkuvaa oppimistulosten laskutrendiä. Kulttuuri ja luovat alat, liikunta ja nuorisotyö ovat vuoteen 2023 mennessä pitkälti toipuneet koronaviruksen väliaikaisista vaikutuksista mm. palvelujen käyttöön.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vahvistaa ja uudistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle kestävässä kasvun perustavassa yhteiskunnassa. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista resilienssiä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle, joka perustuu ensisijaisesti teknologisen kehityksen ja osaamisen tuomalle tuottavuuskasvulle. Varhaiskasvatusta, koulutusta ja jatkuvaa oppimista edistävillä toimilla tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta, korkeaa työllisyyttä ja tuottavuuskasvua. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla tuetaan teknologista kehitystä, tuottavuutta ja talouden rakennemuutosta. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat hyvinvointia ja kestävästä kasvusta. Tieteellinen tieto rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä. Yliopistojen keskeinen tehtävä on kasvattaa kriittiseen ja analyttiseen ajatteluun. Edettäessä kohti T&K-toiminnan rahoituksen nostamista 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta, on varmistettava riittävä TKI-osaajien kouluttaminen.

Tieto, osaaminen ja luovuus ovat olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Sivistys, eli kasvatus, koulutus, tiede ja taide rakentavat ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kaiken toiminnan lähtökohtia ovat yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja talouskasvu.

Lukiokoulutuksen keskeinen tavoite on varmistaa laaja-alainen yleissivistys sekä tuottaa opiskelijoille jatko-opintokelpoisuus. Lukiokoulutusta kehitetään tulevaisuudessakin omana koulutusmuotonaan, jolla on oma toimintaa ohjaava lainsäädäntö sekä rahoitusjärjestelmä.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Tällä hetkellä ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllisyysaste jää monilla koulutusaloilla erittäin heikoksi. On myös merkkejä koulutuksen sopeutumisesta työmarkkinatarpeen muutokseen. Tekniikan alalla tutkintomäärien lasku on parantanut valmistuneiden todennäköisyyttä työllistyä, huolimatta tekniikan alan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden kokonaistyöllisyyden laskusta. Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu liian pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen ja heikon työmarkkinahyödyn tuottavaan moninkertaiseen koulutukseen.

Taiteella ja kulttuurilla on itseisarvo. Luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen tapahtuu kansallisen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ohjelman puitteissa. Näillä toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyuden edistämisessä.

Tavoitteellisesti toimimalla Suomella on kaikki edellytykset säilyttää paikkansa maailman arvostetuimpien sivistys- ja hyvinvointivaltioiden joukossa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tavoitteena on, että varhaiskasvatus, koulutus, tie, de, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat ja vahvistavat yhteiskunnan sivistysperustaa ja että yhteiskunnallinen yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät. Näitä tavoitteita tarkentavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Varhaiskasvatuksen laatu paranee. Suomalaisten oppimistulokset ja koulutustaso nousevat. Perustaitojen osaaminen vahvistuu ja jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot.

— Sivistys luo edellytyksiä talouden kasvuille, koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee.

— Kaiken ikäiset suomalaiset liikkuvat enemmän.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan määrällisillä indikaattoreilla, joille on asetettu tavoitearvot. Hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevat tavoitteet toteutuvat pitkällä aikavälillä. Lähivuosina tavoite on lähestyä pääosin vuodelle 2030 tai 2040 määriteltyä tavoitetasoa.

— Koulutustarjonnan ja työelämän tarpeiden vastaavuutta seurataan vastavalmistuneiden työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä ammatillisesti eriytyneessä koulutuksessa. Tavoitteena on, että kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. (Taulukossa viitearvo sisältää kaikki opiskelijoiksi siirtyneet, ei vain jatko-opintoihin siirtyneitä.)

— Väestön osaamistasoa seurataan 16—65- ja 25—34-vuotiaiden luku- ja numerotaidon tasolla kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. Tavoitteena on, että molemmissa seurantaikäryhmissä keskimääräinen luku- ja numerotaito ovat vuosien 2022—2023 tutkimuksessa korkeammalla tasolla kuin vuoden 2012 tutkimuksessa. Vuonna 2012 16—65-vuotiaiden lukutaidon taso oli 288 pistettä ja numerotaidon taso 282 pistettä, 25—34-vuotiailla lukutaito 309 pistettä, numerotaito 303 pistettä.

— Väestön koulutustason nousua seurataan Tilastokeskuksen koulutustasomittaimella, joka mittaa perusasteen jälkeisen koulutuksen keskimääräistä pituutta väestötasolla. Tavoitteena on, että 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain nousee keskimäärin vähintään 5 pistettä vuodessa jaksolla 2020—2040.

— Sivistyspohjaisen taloudellisen kasvun kannalta keskeistä tieteen tasoa ja vaikuttavuutta mitataan Top 10 -indeksillä (Web of Science), joka tarkastelee eniten viitattuun 10 prosenttiin kuuluvien julkaisujen suhteellista osuutta julkaisuista. Maiden välinen vertailu on normalisoitu tieteenalakohtaisesti niin, että maailman keskitaso tieteenalalla on 1. Tavoitteena on, että tutkimuksen TOP 10 -indeksi ei heikkene.

— Taiteen ja kulttuurin osuutta sivistykseen perustuvasta taloudellisesta kasvusta mitataan kulttuurin satelliittitilinpidoon mukaisella kulttuurialojen osuudella arvonlisäyksestä. Tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 % bruttokansantuotteesta).

— Liikunnallista elämäntapaa seurataan liikkumissuosituksen täyttävien osuudella aikuisväestöstä. Tavoitteena on, että liikkumissuosituksen täyttäneiden määrä kasvaa siten, että suosituksen täyttää puolet aikuisista.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 tavoite	2026 tavoite
Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia			
— väestön osaamistaso kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa (ei alita vuoden 2022 PIAACissa saavutettua tasoa)	25—34-vuotiaiden lukutaito 311 pistettä (tavoite 309) ja numerotaito 305 pistettä (tavoite 303), 16—65-vuotiaiden lukutaito 296 pistettä (tavoite 288) ja numerotaito 294 (tavoite 282) (2022)		lukutaito yli 311 (25—34 v) ja yli 296 (16—65 v) pistettä, numerotaito yli 305 (25—34 v) ja yli 294 (16—65 v) pistettä (2032)
— 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain (nousee yli 5 pistettä vuodessa 2020—2040)	451 (2023)	468	473
Koulutustarjonta vastaa uuden työvoiman tarvetta ja toimialan palvelurakenne vastaa väestömuutokseen			
— kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin (osuus valmistuneista, joilla tavoite toteutuu)	ammattillinen perustutkinto 23 %, ammattikorkeakoulututkinto 86 %, ylempi korkeakoulututkinto 73 % (2022)		ammattillinen perustutkinto 50 %, ammattikorkeakoulututkinto 75 %, ylempi korkeakoulututkinto 85 %
Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat			
— Top 10 -indeksi (säilyy vähintään aiemmalla tasolla)	1,09 (2019—2022)	1,14	1,14 (2016—2019 toteutuma)

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 tavoite	2026 tavoite
Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä — kulttuurialojen osuus arvonnäyksestä (ylittää vuoden 2008 tason)	3,1 % (2022)		3,6 %
Liikkuva elämäntapa vahvistuu Liikkumissuosituksen täyttävien määrä (20—69-vuotiaat), %	26 % (2021—2022)	50 %	50 %

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on tavoitteena varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä eli lapsia rohkaistaan tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Esi- ja perusopetus puolestaan on sukupuolitietoista eli opettajan tulee yhtäältä tiedostaa omat käsityksensä sukupuolesta ja sen moninaisuudesta, toisaalta osata kohdata oppilaat yksilöinä eikä sukupuolensa edustajina. Osa sukupuolitietoisuutta on myös yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden tunnistaminen sekä niiden purkaminen. Tämän seurauksena oppilaiden yksilöllisiä valintoja tuetaan ja siten esimerkiksi heidän hakeutumistaan sukupuolityypillisille aloille voidaan lieventää. Tasa-arvolain velvoite tehdä tasa-arvosuunnitelma koskee koko koulutusjärjestelmää.

Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään osana toisen asteen koulutuksen kehittämistoimia. Uudistusten keskeisinä tavoitteina on turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa. Näitä tavoitteita edistetään panostamalla opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulupolulla eteenpäin. Lukiokoulutuksen saavutettavuus turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Koulutuksen keskeyttämistä toisella asteella vähennetään määrätietoisesti.

Työ- ja opiskeluhuvinvointiin panostaminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi korkeakoulujen yhteiseksi sopimuskauden 2025—2028 tavoitteeksi. Korkeakoulun on edistettävä toiminnassaan suunnitelmallisesti ja korkeakouluyhteisöä osallistaen yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja korkeakouluyhteisön monimuotoisuutta. Lisäksi korkeakoululla tulee olla saavutettavuussuunnitelma, jonka tavoitteiden toteutumista seurataan korkeakouluissa säännöllisesti.

Kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja nuorisotyön toimialalla sukupuolten tasa-arvon tavoitteita edistävät mm. laki kuntien kulttuuritoiminnasta, taiteen valtionavustusjärjestelmän toimeenpano, koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen, opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpideohjelma moninaisuuden edistämiseksi, taide- ja kulttuurialan uusi eettinen ohjeisto, liikuntalaki, liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano ja nuorten työpajatoiminnan laajentaminen. Sukupuolten tasa-arvo on kriteerinä liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuksissa ja sillä on vaikutusta avustuksen määrän harkintaan. Nuorisolain perusteella valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille myönnettävissä yleisavustuksissa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat yksi arviointiperuste. Suo-

men elokuväsäätiö edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta elokuva-alalla mm. av-tuotannoille suunnatun digitaalisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyökalun avulla.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja hallituksen tasa-arvopolitiikan toteutumista edistetään vakiinnuttamalla sukupuolinäkökulman huomioivat hallinto- ja toimintatavat asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään osaksi säädösvalmisteluprosesseja. Hallinnonalan tulosohtaukseen sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun sisällytetään toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta. Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen, ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla.

Eräitä toimialan tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2022			2023			2024		
	lkm.	miehet	naiset	lkm.	miehet	naiset	lkm.	miehet	naiset
Ammatillisen tutkinnon suorittaneet	67 431	45 %	55 %	68 781	45 %	55 %	72 486	45 %	55 %
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	30 264	41 %	59 %	30 765	42 %	58 %	30 864	42 %	58 %
Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot (ammattikorkeakoulu- tutkinnot ja ylemmät ammattikorke- koulututkinnot)	28 089	37 %	63 %	30 495	36 %	64 %	33 336	37 %	63 %
Yliopistoissa suoritettut tutkinnot (alemmat- ja ylemmät korkeakoulu- tutkinnot ja tohtoritutkinnot)	30 459	40 %	60 %	32 988	40 %	60 %	35 865	39 %	61 %
Valtion taiteilija-apurahat	311	39 %	61 %	308	38 %	62 %	305	40 %	60 %
Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet	63	49 %	51 %	62	48 %	52 %	60	60 %	40 %
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret (15—28-vuotiaat)	20 450	56 %	44 %	20 208	44 %	56 %	20 659	57 %	43 %
Nuorten työpajatoiminta (alle 29- vuotiaat)	12 144	55 %	45 %	12 222	55 %	45 %	12 475	55 %	45 %
Urheilija-apurahapäätökset (päätökset hakemuksesta)	262	49 %	51 %	262	49 %	51 %	245	49 %	51 %

Kestävä kehitys

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävää kehitystä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävän kehityksen linjauksilla ohjataan hallinnonalan toimintaa kestävälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestävä kehitys ja Agenda2030:een pohjautuva Suomen kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022—2030.

Toimeenpantava pitkäjänteinen T&K-rahoituksen käytön suunnitelma kuvaa osaamistason nousun sekä tutkimuksen ja innovaatioiden välttämättömyyden kestävän kasvun ja hyvinvoinnin saavuttamisessa. Korkeakoulujen yhtenä tavoitteena on edistää yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävää kehitystä ja kaksoissiirtymää. Lisäksi korkeakoulut pyrkivät hiilineutraaliuuteen vuoteen 2030 mennessä. Suomen Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamissaan hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Ministeriö edistää kulttuurialan ja luovien alojen toimintaedellytyksiä, ml. kulttuuri- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kuluttamista sekä paikallista kulttuuria tukevaa ja kestävää kulttuurimatkailua.

Ministeriö edellyttää myös valtionavustusta saavilta järjestöiltä kestävä kehityksen tavoitteiden ottamista huomioon toiminnassaan.

Kirkollisasiat

Tavoitteena on edistää uskonnollisten yhdyskuntien mahdollisuuksia järjestää uskonnonharjoittamiseen liittyvää toimintaa. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuudet

Valtionosuudet opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sisältäen ammatillisen koulutuksen rahoituksen (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2024 TP	2025 TA	2026 TAE	2025/2026 muutos
29.10.30	Esi- ja perusopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta	510 362	586 265	590 837	4 572
29.10.31	Vapaa sivistystyö	162 555	177 407	172 702	-4 705
29.20.30	Ammatillinen koulutus	1 063 802	1 018 867	1 032 897	14 030
29.20.35	Lukiokoulutus	299 993	333 411	361 165	27 754
29.80.31	Esittävä taide ja museot	154 381	147 118	155 153	8 035
29.80.34	Taiteen perusopetus	94 713	97 998	102 942	4 944
29.90.30	Liikunnan koulutuskeskukset ¹⁾	16 996	16 467	22 149	5 682
29.90.30	Kuntien liikuntatoimi	19 722	19 864	19 978	114
29.91.30	Kuntien nuorisotyö	7 647	7 643	7 627	-16
Yhteensä		2 330 171	2 405 040	2 465 450	60 410

¹⁾ Sisältää valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2026 on 51,59 %, johon lisätään vuosittain euromäärä asukasta kohti ammattikorkeakoulujen kuntarahoitusosuuden poistumisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2025 tasossa.

Valtionavustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla valtionavustuksilla tuetaan koulutukseen, tieteeseen, kulttuuriin, liikuntaan ja nuorisotyöhön liittyvää toimintaa ja hankkeita. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla valtionavustuksia myöntävät ministeriön lisäksi Opetushallitus, Museo- ja kirjasto- ja kulttuurivirasto, Taide- ja kulttuurivirasto, Kansallisarkisto ja Suomen Akatemia sekä erillislainsäädännön nojalla Suomen elokuvasäätiö.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteena on lisätä valtionavustusten vaikuttavuutta, jotta myönnetyillä avustuksilla saadaan aikaan hallitusohjelmassa, politiikkaohjelmilla ja

lainsäädännöllä asetettuja tavoitteita. Valtionavustusmäärärahojen vähentyessä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla valtionavustusprosessia tehostetaan yhtenäistämällä toimintatapoja, yhdistämällä tukimuotoja, karsimalla päällekkäisyyttä ja vähentämällä hakuja. Päätöksentekoa sekä hallinnonalan viranomaisten keskinäistä työnjakoa selkeytetään.

Valtionavustukset opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Luku	Toimiala	2024 TP	2025 TA	2026 TAE
29.01	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	48 994	49 943	46 330
29.10	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	95 175	105 874	88 427
29.20	Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	36 313	5 500	1 600
29.40 ¹⁾	Korkeakouluopetus ja tutkimus	422 590	538 206	600 466
29.70	Opintotuki (korkeakouluopiskelijoiden ateriavut)	33 471	39 564	36 600
29.80	Taide ja kulttuuri	173 978	148 594	147 243
29.90	Liikuntatoimi	118 607	110 244	111 780
29.91	Nuorisotyö	67 907	61 222	61 922
Yhteensä		997 035	1 059 147	1 094 368

¹⁾ 2025 TA ja 2026 TAE sisältävät momenttien 29.40.51 ja 29.40.54 valtuudet sekä valtionavustusmäärärahat momentilta 29.40.56.

Valtionavustuspäätösten¹⁾ määrä ja suuruus

	2024 TP		2025 TA arvio		2026 TAE arvio	
Myönnettyjen valtionavustusten koko (euroa)	lkm.	%	lkm.	%	lkm.	%
< 10 000	2 519	35	3 654	38	3 284	37
10 001—30 000	2 085	29	2 730	29	2 400	27
30 001—100 000	1 036	14	1 360	14	1 389	16
100 001—500 000	990	14	1 237	13	1 075	13
> 500 001	567	8	557	6	602	7
Yhteensä	7 197		9 538		8 750	

¹⁾ Sisältää myös henkilöille myönnettävät apurahat.

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta	29.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta	29.01.51, 29.01.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	29.10.30
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi	29.20.30, 29.20.35

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
29.40.51	<i>Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat</i> (arviomääräraha)		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	515,2	527,2
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus</i> (arviomääräraha)		
	— tutkimushankevaltuus	49,6	49,6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	431 022	371 096	465 696	94 600	25
01. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 506	23 363	23 422	59	0
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	62 354	31 233	37 906	6 673	21
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 675	11 938	12 278	340	3
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	19 840	20 162	21 352	1 190	6
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 539	11 947	12 025	78	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 714	21 704	29 025	7 321	34
07. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 069	4 829	30 419	25 590	530
08. Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 767	4 512	13 859	9 347	207
(09.) Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	771	683	—	-683	-100
(10.) Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 966	6 641	—	-6 641	-100
(11.) Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 090	2 211	—	-2 211	-100
(12.) Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 291	25 107	—	-25 107	-100
(13.) Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 750	5 484	—	-5 484	-100
(14.) Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 407	7 088	—	-7 088	-100
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 211	2 496	2 516	20	1
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvomääräraha)	41 359	40 000	42 952	2 952	7
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	14 500	14 400	19 400	5 000	35
31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)	—	21 600	28 224	6 624	31
32. Eräät avustukset ja apurahat kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)	—	—	87 100	87 100	0
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 577	1 682	1 547	-135	-8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	4 551	3 442	2 962	-480	-14
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	124 133	105 030	95 651	-9 379	-9
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	22 708	3 348	2 862	-486	-15
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 245	2 196	2 196	—	0
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	841 042	940 886	902 499	-38 387	-4
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 199	43 745	44 011	266	1
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	73 750	77 779	41 800	-35 979	-46
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	543 984	625 641	632 929	7 288	1
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	165 986	185 338	181 217	-4 121	-2
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 123	8 383	2 542	-5 841	-70
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 413 344	1 370 795	1 413 379	42 584	3
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 950	9 381	9 419	38	0
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	24 132	7 600	8 362	762	10
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 080 269	1 020 403	1 034 433	14 030	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttö-kustannuksiin (arviomääräraha)	299 993	333 411	361 165	27 754	8
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 711 838	3 950 278	4 085 620	135 342	3
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	39 349	94 591	125 046	30 455	32
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 173 351	2 269 102	2 313 732	44 630	2
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arvio-määräraha)	385 388	458 186	502 208	44 022	10
54. Strateginen tutkimus-rahoitus (arviomääräraha)	56 876	55 631	54 631	-1 000	-2
55. Valtionrahoitus ammatti-korkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 001 570	1 020 666	1 038 681	18 015	2
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	28 189	24 389	23 609	-780	-3
66. Rahoitusosuudet kansain-välisille järjestöille (arvio-määräraha)	26 856	27 713	27 713	—	0
(88.) Osakehankinnat (siirto-määräraha 2 v)	259	—	—	—	0
70. Opintotuki	870 168	1 091 664	1 290 760	199 096	18
52. Opintolainojen valtion-takaus (arviomääräraha)	230 592	252 600	250 300	-2 300	-1
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	515 504	699 300	906 260	206 960	30
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	33 471	39 564	40 000	436	1
59. Koulumatkatuki (arvio-määräraha)	90 602	100 200	94 200	-6 000	-6
80. Taide ja kulttuuri	623 709	537 951	547 484	9 533	2
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	21 327	22 932	23 047	115	1
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tila-kustannukset (siirtomäärä-raha 2 v)	19 416	19 496	22 446	2 950	15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	576	576	576	—	0
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	9 126	9 228	9 185	-43	0
31. Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttö-kustannuksiin (arviomääräraha)	157 381	147 118	155 153	8 035	5
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	96 305	99 709	104 573	4 864	5
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttö-tappioon (siirtomääräraha 2 v)	252	252	252	—	0
41. Eräät käyttöoikeus-korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	27 648	22 878	22 678	-200	-1
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	109 802	91 366	83 151	-8 215	-9
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	18 672	19 004	19 443	439	2
53. Valtionavustus tila-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	31 211	31 356	31 276	-80	0
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300	2 300	2 300	—	0
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	65 101	66 764	68 432	1 668	2
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoitikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 683	1 683	1 683	—	0
75. Toimitilojen ja kiinteistö-varallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 249	3 249	3 249	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
(89.) Rahoitus Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiölle ja kiinteistöosakeyhtiölle (siirtomääräraha 3 v)	59 660	—	—	—	0
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	40	40	—	0
90. Liikuntatoimi	167 853	154 824	157 783	2 959	2
20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 026	7 210	726	-6 484	-90
30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	36 929	36 631	42 427	5 796	16
50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	56 614	56 523	114 630	58 107	103
(51.) Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	66 284	54 460	—	-54 460	-100
91. Nuorisotyö	76 815	71 450	70 504	-946	-1
20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	712	712	712	—	0
30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)	7 647	7 643	7 627	-16	0
50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	35 405	32 095	31 165	-930	-3
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)	33 050	31 000	31 000	—	0
Yhteensä	8 135 791	8 488 944	8 933 725	444 781	5
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 555	2 354	2 316		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Valtion sivistyshallinto uudistuu vuoden 2026 alusta ministeriöstä ja viidestä virastosta muodostuvaksi kokonaisuudeksi. Sivistyshallinnon yhteisten palveluiden kehittämistä jatketaan ja hallinnon tuottavuutta parannetaan kehittämällä sivistyshallintoa jatkuvasti uudistuvana sekä yhdessä ja yhtenäisesti johdettuna ja toimivana kokonaisuutena. Virastorakenneuudistuksen lisäksi toimenpiteisiin sisältyvät digitalisaation edistäminen sekä ohjauksen ja yhteisten palveluiden prosessien uudistaminen. Toimilla tavoitellaan sivistyshallinnon yhteistä strategista kokonaisnäkemyksiä, taloudellista kestävyyttä sekä toimialan avointa dialogia, uudistuvaa toimintaa ja jaettua tietoperustaa.

Virastorakenne uudistetaan siten, että hallinnonalalle muodostuu viisi virastoa. Opetushallituksen muodostavat nykyinen Opetushallitus ja Kotimaisten kielten keskus. Kansallisarkiston muodostavat nykyisten Kansallisarkiston toimintojen lisäksi Saavutettavuuskirjasto Celia sekä Varastokirjasto. Museoviraston muodostavat nykyinen Museovirasto ja Suomenlinnan hoitokunta. Taiteen edistämiskeskus ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti muodostavat Taide- ja kulttuuriviraston. Suomen Akatemia jatkaa nykyisellään.

Hankkeeseen sisältyvän kokonaisohjauksen toimintamallin mukaisesti hallitusohjelman toimeenpanoon sekä tulosohtaukseen ja taloussuunnitteluun liittyviä yhteisiä prosesseja ja toimintakäytäntöjä yhtenäistetään koko hallinnonalalla.

Momentteja 29.01.05—08 koskevat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet esitetään asianomaista toimintapolitiikkaa koskevan luvun yhteydessä.

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 422 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuviin menojen maksamiseen
- 2) enintään 4 000 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymistä kehittämishankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja toimialaa ohjaavaa. Ministeriön päätöksenteon ja strategisen toiminnan perustana on tiedolla johtaminen.
2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.

3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa huomioidaan julkisen talouden reunaehdot ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutukset. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista sekä tuottavuuden kasvua.

4. Ministeriön johtamista, toiminnan laatua ja riskienhallintaa kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia ja jatkuvaa oppimista. Ministeriön strategia uudistetaan.

5. Ministeriön hallinonalatason johtamista ja ohjausta vahvistetaan tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	22 267	23 563	23 622
Bruttotulot	436	200	200
Nettomenot	21 831	23 363	23 422
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 210		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 885		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 22 222 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	648
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-179
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-410
Yhteensä	59
2026 talousarvio	23 422 000
2025 II lisätalousarvio	238 000
2025 talousarvio	23 363 000
2024 tilinpäätös	26 506 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 906 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisiin jäsenmaksuihin ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyyntiin liikelatoudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

4) kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkinkirekisterin kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustannuksiin

5) enintään 500 000 euroa koulutusvientiä edistävien hankkeiden valmisteluun ja markkinointiin sekä Education Finland -ohjelman toimeenpanoon liittyvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii varhaiskasvatukseen, koulutukseen, jatkuvaan oppimiseen, kansainvälistymiseen, kotimaisiin kieliin sekä näihin kuuluvaan tieto- ja palvelutoimintaan liittyvissä tehtävissä. Opetushallituksen tehtävänä myös on tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin sekä muiden kotimaisten kielten käyttöä, kehittämistä ja asemaa.

Tuotokset ja laadunhallinta

Mittarit	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Opetushallituksen palvelujen kokonaisasiakastytyväisyys (asteikko 1—5)	3,71	3,7	3,7
Luottamus- ja maineindeksi kokonaisarvo	3,16	3,36	3,36
Asiakaspalveluratkaisun palvelutapahtumien asiakastytyväisyys (NPS)	54	35	35
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	2 945	3 700	3 000
Kielineuvonta (vastauksia, kpl)	5 450	5 400	5 400
Verkkopalvelun kävijämäärä (1 000 hlöä)	7 158	6 200	6 200

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	146 892	56 924	62 172
Bruttotulot	79 143	20 862	24 266
Nettomenot	67 749	36 062	37 906
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 469		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 143		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 301	1 300	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 603	1 920	1 820

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
— osuus yhteiskustannuksista	632	460	460
Kustannukset yhteensä	2 235	2 380	2 280
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-934	-1 080	-1 080
Kustannusvastaavuus, %	58	55	53
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	86	81	80

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Education Finland/Koulutusviennin rahoitus (siirto momentilta 29.01.31)	250
Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirto momentilta 29.01.07)	4 829
Koulutusalan viennin vauhdittaminen	-250
Lukutaito-hanke	-450
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset (siirto momentille 29.01.31)	-180
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen (siirto momentille 29.01.31)	-70
Vuoden 2025 talousarvion siirtojen tarkentuminen (siirto momentille 29.01.31)	-300
Yleisten kielitutkintojen järjestelmän kehittäminen (BudjL)	200
Palkkausten tarkistukset	670
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	2 611
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-637
Yhteensä	6 673

2026 talousarvio	37 906 000
2025 II lisätalousarvio	203 000
2025 talousarvio	31 233 000
2024 tilinpäätös	62 354 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 278 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	4 664 000
Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia	7 614 000
Yhteensä	12 278 000

Selvitysosa: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	15 587	18 410	15 411
Bruttotulot	3 310	6 472	3 133
Nettomenot	12 277	11 938	12 278
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 573		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 971		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet, YTL (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 802	2 677	2 922
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 322	3 226	3 302
— osuus yhteiskustannuksista	373	306	363
Kustannukset yhteensä	3 695	3 532	3 665
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-893	-855	-743
Kustannusvastaavuus, %	76	76	80

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilun seuranta- ja vaikuttavuus-	
tutkimus (siirto momentilta 29.20.21)	175
Palkkausten tarkistukset	89
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-224
Yhteensä	340

2026 talousarvio	12 278 000
2025 II lisätalousarvio	33 000
2025 talousarvio	11 938 000
2024 tilinpäätös	12 675 000

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 352 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävien mukaisten siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen tehtävänä on tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi, työllisille ja työvoiman ulkopuolisille suunnatun koulutuksen ja täydentävän koulutuksen järjestäminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Määrärahasta 10 000 000 euroa on tarkoitettu työn ohessa opiskelun pilotointi- ja kehittämissankkeeseen. Hankkeessa vahvistetaan työnantajien roolia työntekijöiden jatkuvassa oppimisessa ja kehitetään koulutuksen toteuttajien toimintaa. Tavoitteena on mahdollistaa jatkuva oppiminen siten, että työssä olevat voivat jatkaa työntekoa osaamisen kehittämisen aikana.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	30 793	20 162	21 352
Bruttotulot	2	-	-
Nettomenot	30 791	20 162	21 352
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	38 831		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 880		

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 20 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 352 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoinnin tietojärjestelmän ylläpitokustannukset (Osaamistarvekompassi) (siirto momentilta 29.01.53)	101
Työn ohessa opiskelun kehittäminen ja aikuiskoulutustuen korvaavan järjestelmän toimeenpano (siirto momentilta 29.01.53)	85
Palkkausten tarkistukset	32
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	1 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-28
Yhteensä	1 190

2026 talousarvio	21 352 000
2025 II lisätalousarvio	12 000
2025 talousarvio	20 162 000
2024 tilinpäätös	19 840 000

05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 025 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatio, joka rahoittaa korkealaatuista tieteellistä tutkimusta, toimii tieteen ja tiedepoliittikan asiantuntijana sekä vahvistaa tieteen ja tutkimustyön asemaa. Akatemia nostaa vertaisarvioidulla kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden aineistot, menetelmät ja tulokset ovat saatavilla avoimen ja vastuullisen tieteen periaatteiden mukaisesti.

— Akatemia tuottaa eri tahojen käyttöön avointa laadukasta tiedepoliittista dataa ja analyysejä sekä kehittää tutkimuksen ja tutkimustoiminnan vaikuttavuuden arviointitapoja.

— Tutkimusrahoituksen hakijat saavat ajantasaisen tiedon Akatemian rahoitusperiaatteista ja mahdollisuuksista sekä päätöksenteosta.

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon talouden reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen. Akatemian strateginen henkilöstösuunnitelma vastaa tunnistettujen riskien hallintaan.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Avoimesti saatavina olevien vertaisarvioitujen julkaisujen osuus Akatemian hankkeissa (%)	90	78	88	89
Naisten osuus (%) Akatemian hakemusrarvioinnin asiantuntijoista	41	39	38	39
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Tutkimusrahoituksen hankekanta	4 688	4 217	4 700	4 500
Rahoitustoiminnan ml. STN kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,2	2,0	<3,5	<3,5
Kaikkien rahoitusmuotojen käsittelykustannukset (euroa/hakemus)	1 357	1 319	<=1 200	<=1 000
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,75	3,45	>3,6	>3,6
Henkilötyövuodet	133,4	131,9	128	115

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	13 536	12 242	12 405
Bruttotulot	460	295	380
Nettomenot	13 076	11 947	12 025
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 233		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 696		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-222
Yhteensä	78

2026 talousarvio	12 025 000
2025 II lisätalousarvio	755 000
2025 talousarvio	11 947 000
2024 tilinpäätös	13 539 000

06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien maksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kuuluva virasto, joka toimii kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja tietoaaineistojen sekä kirjastoaineiston käytettävyyden turvaamiseen, digitaalisen arkistoinnin kehittämiseen, lukemissesteisten henkilöiden yhdenvertaisen lukemisen ja oppimisen edistämiseen sekä saavutettavan julkaisemisen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Kansallisarkisto muodostaa uuden, yhtenäisesti toimivan virastokokonaisuuden
- Kansallisarkisto tehostaa toimintaansa digitaalisilla toimintatavoilla.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvinvointi, asiantuntijuus ja osaamisen jatkuva kehittäminen.

— Johtaminen on ratkaisukeskeistä, ennakoivaa ja tietoon perustuvaa. Keskeistä on henkilöstön luottamuksen ja tuloksellisuuden vahvistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (KA, milj. tiedostoa)	205	252,6	334	390
Verkkopalveluiden käyttö (KA, milj. käyntikertaa/v)	2,0	2,2	2,7	3,0
Vastaanotettujen viranomaisten digitaalisten aineisto siirtojen määrä (KA, kpl/v)	13	17	30	35
Asiakkaita palveluiden piirissä (Celia, kpl)	76 032	74 859	76 000	76 000
Vuosittaiset kirjahankinnat Saavutettavuus-kirjasto Celian kokoelmaan (kpl)	1 482	1 474	1 300	1 300
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsitellyt tietopyynnöt (KA, kpl)	24 651	21 202	23 000	23 000
Vastaanotetun aineiston määrä (Vark, hm/v)	1 854	1 663	1 000	1 800
Tilausten määrä (Vark, kpl/v)	68 677	60 881	25 000	65 000
Aktiivisten palvelukumppanien osuus rekisterissä olevista (Celia, %)	54 %	51 %	54 %	56 %
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,5	3,5	3,7
Henkilötyövuodet	270	289	273	272

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	33 760	34 612	31 891
Bruttotulot	2 741	2 912	2 866
Nettomenot	31 019	31 700	29 025
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 035		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 247		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Celian toimintamenot (siirto momentilta 29.01.13)	5 484
Massadigitointihanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 276
Massadigitointihanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 276
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 272
Talvisota 90 -hanke	-50
Varastokirjaston muuttokustannukset	-1 330
Varastokirjaston toimintamenot (siirto momentilta 29.01.08)	4 512
Palkkausten tarkistukset	459
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-482
Yhteensä	7 321
2026 talousarvio	29 025 000
2025 II lisätalousarvio	1 802 000
2025 talousarvio	21 704 000
2024 tilinpäätös	22 714 000

07. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 419 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomenlinnan perusparannushankkeiden rahoittamiseen.

Momentille nettoutettavia tuloja vastaavia menoja voidaan maksaa myös momentilta 29.80.20.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, museoalan ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyshankkeiden ohjelmistosta ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä on huolehtia Unescon maailmanperintöluetteloon hyväksytyn ja kansainvälisesti merkittävän kulttuuriperintökohteen, Suomenlinnan, sekä muiden viraston hallintaan kuuluvien alueiden hallinnosta, hoidosta, ylläpidosta, kehittämisestä ja esittelystä. Suomenlinnan maailmanperintökohte on merkittävä kansallisomaisuus, jota hoidetaan ja säilytetään kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan linnoituksen säilymisen, kävijähallinnan ja käytöhallinnan kestävästä tasapainosta huolehditaan.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Huolehtia monimuotoisen kansallisen kulttuuriperinnön säilymisestä yhteiskunnallisena voimavarana.

— Tarjota kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä kulttuuriperintöpalveluita Suomen kansallismuseon museo- ja nähtävyyshankkeissa, Suomenlinnassa sekä digitaalisten kanavien ja asiantuntija- ja viranomaistyön kautta.

— Huolehtia ja kertoa Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja kohteiden suojelusta ja vastuullisesta käytöstä.

— Edistää kulttuurista kestävyttä ja kestävyysmurrosta yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun, kestävään ja vastuulliseen matkailuun liittyvien toimenpiteiden, omien sekä toimialan toimintatapojen kehittämisen ja sidosryhmätyön avulla.

— Edistää osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella ja restauroinnilla kulttuurista ja ekologisesti kestävyttä sekä huolehtia Suomenlinnan maailmanperintökohteen säilymisestä hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisella tavalla mahdollistamalla asuntojen, liikehuoneistojen ja koko linnoitusympäristön käyttö.

— Osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet:

— Virasto kehittää palveluita, aineistoja ja infrastruktuuria saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi.

— Virasto uudistaa Suomen kansallismuseon sekä sen kohteiden palvelut ja toimintamallit (Uusi Kansallinen -hanke) sekä toteuttaa näyttelyt ja palveluinfrastruktuurin siten, että laajentuva Kansallismuseo avataan yleisölle vuonna 2027.

— Virasto tarjoaa tietoa ja osaamista kulttuuriperinnön kehittämiseksi ja suojelemiseksi sekä vahvistaa kulttuuriperinnön ja kulttuuriperintötiedon roolia osana kokonaisturvallisuutta ja huolehtii niiden säilymisen turvaamisesta.

— Virasto saattaa Suomenlinnan kunnostusta vaativat asuinhuoneistot käyttökuntoon taloudellisten reunaehtojen puitteissa.

Tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.80.20 ja 29.80.75 määrärahoja.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	280	-	280	280
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	1 815 968	1 738 974	1 500 000	1 750 000

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus				
Finna-palvelussa, kpl	378 875	421 441	450 000	500 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	781 363	531 859	565 000	564 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	2,72	3,07	4,3	4,3
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	4,88	4,85	4,5	4,5
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	89	88	93	95
Vuokratuotot (SLHK), kasvu %	1,1	9,6	2,5	4
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (Tutka)	-	-	-	3,7
Henkilötyövuodet	398	358	378	378

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	45 902	40 133	45 719
Bruttotulot	16 574	12 815	15 300
Nettomenot	29 328	27 318	30 419
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 733		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 787		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	10 945	10 160	9 740
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 978	12 580	11 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 033	-2 420	-2 210
Kustannusvastaavuus, %	84	81	82

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallismuseon uudistamisen vaikutukset	2 680
Kansallismuseon uudistilojen varustaminen ja kalustaminen	5 200
Kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentille 29.80.50)	-1 000
Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirto momentille 29.01.02)	-4 829
Museoviraston toimintamenot (siirto momentilta 29.01.12)	25 107
Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirto momentilta 29.01.11)	2 211

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen, Sturenkadun kiinteistöstä luopuminen	-3 701
Palkkausten tarkistukset	365
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-443
Yhteensä	25 590

Momentin nimike on muutettu.

2026 talousarvio	30 419 000
2025 II lisätalousarvio	43 000
2025 talousarvio	4 829 000
2024 tilinpäätös	5 069 000

08. Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 859 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 260 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen
- 2) EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuutena ja sitä koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Taide- ja kulttuurivirasto toimii taiteen ja kulttuurin, mediakasvatuksen ja turvallisen mediaympäristön edistämiseen sekä audiovisuaalisen kulttuurin arkistointiin ja tunte-
muksen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Taide- ja kulttuurivirasto edistää taidetta ja kulttuuria sekä niiden asemaa ja merkitystä yhteis-
kunnassa sekä luo edellytyksiä taiteen tekemiselle ja taiteilijoiden työskentelylle. Taide- ja kult-
tuurivirasto edistää mediakasvatusta ja medialukutaitoa, lapsille turvallista mediaympäristöä, säi-
lyttää elokuvaan sekä radio- ja televisio-ohjelmiin liittyviä aineistoja ja edistää niiden tutkimusta
ja muuta käyttöä sekä edistää audiovisuaalisen kulttuurin tuntemusta.

Viraston yhteydessä toimii taide- ja kulttuurineuvosto, joka päättää vertaisarviointiin perustuvista
taiteilijoiden ja työryhmien apurahoista ja taidepalkinnoista sekä tekee esityksen taiteen akatee-
mikkojen nimittämisestä. Lisäksi viraston yhteydessä toimii kirjailijoiden ja kääntäjien apuraha-
lautakunta, kuvataiteen apurahalautakunta ja esittävän taiteen valtiosuuslautakunta sekä kuva-
ohjelmalautakunta.

Taide- ja kulttuuriviraston tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa
on:

- Rakentaa moniarvoista, kestävää ja demokraattista yhteiskuntaa taiteen ja kulttuurin avulla.
- Luoda edellytyksiä taide- ja kulttuurialan ammattilaisten ja yhteisöjen työlle valtakunnallises-
ti.
- Säilyttää toimialansa kulttuuriperintöä ja lisätä sen tunnettuutta, saatavuutta ja käytettävyyttä
kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti.

— Edistää kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta sekä lapsille turvallista mediaympäristöä.

— Vahvistaa demokratiakehitystä ja kansallista resilienssiä informaatiovaikuttamista vastaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taide- ja kulttuurivirastolle seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet:

— Virasto uudistaa luottamuselinrakennettaan ja sen toimintaa.

— Virasto kehittää sekä elokuva- että radio- ja tv-arkiston aineistojen digitaalisia säilyttämiskäytäntöjä entistä kustannustehokkaammiksi käytettävyydestä ja pitkäaikaissäilytyksen turvallisuudesta tinkimättä.

— Virasto edistää mediakasvatusta ja vahvistaa kriittistä medialukutaitoa osana kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa mediakasvatuksen keinoin.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta				
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	16 413	16 010	13 000	12 000
Vuoden aikana Elonet-suoratoistopalveluun lisätyt pitkät elokuvat	18	20	35	35
Maksullisten elokuvanäytösten katsojamäärä	38 854	38 114	38 000	38 000
Kuvaohjelmien tarjonnan valvontatapahtumat	35	70	54	54
Toiminnallinen tehokkuus				
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	14	14	13	13
Radio- ja TV-arkiston (RTVA:n) kokonaiskustannukset/tallennetut ja arkistoidut teratavut, euroa/teratavu	2 156	1 727	1 320	1 157
Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ohjelma ¹⁾	445	288	400	400
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet ²⁾	147	140	149	149
Työtyytyväisyysindeksi (Tutka)	-	-	-	3,25

¹⁾ Uudelleenluokitellut.

²⁾ Sisältää määräaikaiset taiteenedistäjät, joiden palkkakulut on maksettu momentilta 29.80.52 vuoteen 2023 asti sekä hanke-
rahoituksella palkattuja määräaikaisia virkahenkilöitä vuosina 2023—2026.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	15 289	14 860	14 681
Bruttotulot	1 847	1 131	822
Nettomenot	13 442	13 729	13 859

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 212		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 142		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaaliset palvelut		148
Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirto momentilta 29.01.14)		7 088
Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirto momentilta 29.01.10)		6 641
Varastokirjaston toimintamenot (siirto momentille 29.01.06)		-4 512
Palkkausten tarkistukset		236
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)		-254
Yhteensä		9 347

Momentin nimike on muutettu.

2026 talousarvio	13 859 000
2025 II lisätalousarvio	9 000
2025 talousarvio	4 512 000
2024 tilinpäätös	1 767 000

(09.) *Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistäminen sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan (siirto momentille 33.01.07)	-683
Yhteensä	-683
2025 II lisätalousarvio	7 000
2025 talousarvio	683 000
2024 tilinpäätös	771 000

(10.) *Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirto momentille 29.01.08)	-6 641
Yhteensä	-6 641

2025 II lisätalousarvio	146 000
2025 talousarvio	6 641 000
2024 tilinpäätös	6 966 000

(11.) Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirto momentille 29.01.07)	-2 211
Yhteensä	-2 211

2025 II lisätalousarvio	13 000
2025 talousarvio	2 211 000
2024 tilinpäätös	5 090 000

(12.) Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Museoviraston toimintamenot (siirto momentille 29.01.07)	-25 107
Yhteensä	-25 107

2025 II lisätalousarvio	722 000
2025 talousarvio	25 107 000
2024 tilinpäätös	27 291 000

(13.) Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Celian toimintamenot (siirto momentille 29.01.06)	-5 484
Yhteensä	-5 484

2025 II lisätalousarvio	37 000
2025 talousarvio	5 484 000
2024 tilinpäätös	5 750 000

(14.) Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirto momentille 29.01.08)	-7 088
Yhteensä	-7 088

2025 II lisätalousarvio	40 000
2025 talousarvio	7 088 000
2024 tilinpäätös	7 407 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen
- 3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 197 000
Yhteensä	2 516 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 063 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 453 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-80
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	100
Yhteensä	20

2026 talousarvio	2 516 000
2025 talousarvio	2 496 000
2024 tilinpäätös	2 211 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 952 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan arvonlisäverot (siirto momentille 29.01.31)	-2 048
Tasomuutos	5 000
Yhteensä	2 952

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	42 952 000
2025 II lisätalousarvio	-2 048 000
2025 talousarvio	40 000 000
2024 tilinpäätös	41 358 502

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolain (1285/2016) 12 a §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- ja aluetasolla sekä lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan ennen tai jälkeen koulupäivän.

Harrastustoiminnan Suomen malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Harrastustoiminnan laajuutta kuvaavat tiedot¹⁾

	Lukuvuosi 2023—2024 (toteutuma)	Lukuvuosi 2024—2025 (toteutuma)	Lukuvuosi 2025—2026 (suunnitelma)
Avustusta saaneiden kuntien määrä	262	258	264
Avustuksella tuettujen harrastusryhmien määrä	8 598	8 403	10 668
Koulujen määrä, joissa on avustuksella tuettuja harrastusryhmiä	2 046	2 017	1 975

¹⁾ Valtionavustusten tietojärjestelmä (VaDi).

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 19 250 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	5 000
Yhteensä	5 000
2026 talousarvio	19 400 000
2025 II lisätalousarvio	5 000 000
2025 talousarvio	14 400 000
2024 tilinpäätös	14 500 000

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 224 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustusten maksamiseen vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 2) luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävästä toimenpiteistä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 3) tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia (ml. elokuvat) koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen
- 4) suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen tarkoitettujen menojen ja avustusten maksamiseen
- 5) opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin
- 6) EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien sekä Luova Eurooppa -ohjelman kansallisen rahoituksen maksamiseen
- 7) avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Kouvolan seudun kristillinen kasvatus ry:lle, KRASE ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle,

Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen

8) avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle ja Sami Duodji ry:lle

9) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätösperusteisina.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset oppimateriaalien tuottamiseen	
Avustukset vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	480 000
Avustukset kehitysvammaisille tarkoitetun suomenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	315 000
Avustukset kehitysvammaisille tarkoitetun ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	100 000
Avustus saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	800 000
Suomenruotsalaisen viittomakielen oppimateriaalin tuottaminen	150 000
Kansalliset kansainväliset avustukset ja apurahat	
EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansallinen rahoitus, monenkeskinen ja kahdenvälinen yhteistyö, korkeakoulutus	997 000
Luova Eurooppa -ohjelman kansallinen vastinrahoitus	201 000
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset	1 912 000
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen	313 000
Järjestöavustukset	
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toiminta	1 795 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toiminta	1 568 000
Suomi-koulujen toiminnan tukeminen	429 000
Yleissivistävän koulutuksen järjestöt	271 000
Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hemgrundskola -toiminnan tukeminen	148 000
Karjalan Liitto	131 000
Kesälukioseura ry	128 000
Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:n ulkосуomalaisten sivistystoiminta	83 000
Kriittisen korkeakoulun toiminta	78 000
Kouvola seudun kristillinen kasvatusta ry	25 000
KRASE ry	25 000
Muut menot ja avustukset	
Kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menot	16 725 000
Muut luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet	1 550 000
Yhteensä	28 224 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 17 275 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 10 949 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Education Finland/Koulutusviennin rahoitus (siirto momentille 29.01.02)	-250
Eräät valtionavustukset järjestöille (siirto momentilta 29.10.51)	4 631
Kertamenon poistuminen	-65
Kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan arvonlisäverot (siirto momentilta 29.01.29)	2 048
Kristillisten koulujen tukeminen	50
Lukutaito-ohjelma	550
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset (siirto momentilta 29.01.02)	180
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen (siirto momentilta 29.01.02)	70
Vuoden 2025 talousarvion siirtojen tarkentuminen (siirto momentilta 29.01.02)	300
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-890
Yhteensä	6 624

2026 talousarvio	28 224 000
2025 II lisätalousarvio	89 148 000
2025 talousarvio	21 600 000

32. Eräät avustukset ja apurahat kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 87 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten ja apurahojen maksamiseen EU:n, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja muiden rahoittajien rahoitusosuuksilla toimeenpantaviin kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin.

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien Nordplus-ohjelman apurahoja koskevia menoja ja muita hankkeita.

EU:n, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja muiden rahoittajien rahoitusosuuksilla toimeenpantavien ohjelmien tulot on budjetoitu momentille 12.29.50.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	87 100 000
------------------	------------

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneyhdistys	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö (OKKA)	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
Yhteensä		1 547 000

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Kertaluonteisten erien poisto	-135
Yhteensä	-135

2026 talousarvio	1 547 000
2025 talousarvio	1 682 000
2024 tilinpäätös	1 577 000

51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 962 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 192 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle — mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	134 000 52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		2 962 000

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Indeksitarkistus (0,4 %)	10
Kertaluonteisten erien poisto	-290
Valtionavustuksen määräaikainen vähentäminen verotuksen muutoksesta aiheutuvasta kirkollisverotuottojen kasvusta johtuen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-200
Yhteensä	-480

2026 talousarvio	2 962 000
2025 talousarvio	3 442 000
2024 tilinpäätös	4 551 000

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 95 651 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (0,4 %)	421
Valtionavustuksen määräaikainen vähentäminen verotuksen muutoksesta aiheutuvasta kirkollisverotuottojen kasvusta johtuen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-9 800
Yhteensä	-9 379

2026 talousarvio	95 651 000
2025 talousarvio	105 030 000
2024 tilinpäätös	124 133 000

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 862 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työikäisten osaamisen kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 962 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoinnin tietojärjestelmän ylläpitokustannukset (Osaamistarvekompassi) (siirto momentille 29.01.04)	-101
Työn ohessa opiskelun kehittäminen ja aikuiskoulutustuen korvaavan järjestelmän toimeenpano (siirto momentille 29.01.04)	-85
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	1 000
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-1 300
Yhteensä	-486
2026 talousarvio	2 862 000
2025 II lisätalousarvio	12 500 000
2025 talousarvio	3 348 000
2024 tilinpäätös	22 708 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 196 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 409 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	22 000
Suomen maksuosuus WADAlle	95 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittais-sopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 196 000

2026 talousarvio	2 196 000
2025 talousarvio	2 196 000
2024 tilinpäätös	2 244 986

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

- Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.
- Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä.
- Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö sekä vahvistamalla koulutuksellista tasa-arvoa.

Toiminnalliset tavoitteet

- Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti.
- Esi- ja perusopetus toteutetaan tasa-arvoisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja saavat opinnoissa ja koulunkäynnissä tarvitsemansa tuen.
- Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus ja käynnistetään tarvittavat toimenpiteet sen toimeenpanemiseksi sekä uudistuksen tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi.
- Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kohdentamalla tasa-arvorahoitusta niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla.
- Käynnistetään toimenpiteitä ja vahvistetaan tietopohjaa perusopetuksen oppimistulosten ja laadun vahvistamiseksi.

— Edistetään oppijoiden koulutuksellista tasa-arvoa, hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia koulukiusaamisen ja poissaolojen vähentämiseksi.

— Edistetään lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa.

— Edistetään vapaassa sivistystyössä hankitun osaamisen tunnistamista ja hyödyntämistä jatkamalla kansallisten aikuisten perustaitojen osaamismerkkien suorittamismahdollisuuksien käyttöönottoa sekä edistämällä suoritettua osaamista Koski-tietovarantoon.

— Mahdollistetaan perusopetukseen valmistavan opetuksen jatkuminen kahden lukuvuoden ajan toteuttamalla perusopetukseen valmistavan opetuksen lisäopetus sekä tuetaan opetuksen järjestäjien edellytyksiä vahvistaa suomi ja ruotsi toisena kielenä - ja kirjallisuus -oppimäärien opetuksen vaikuttavuutta ja varmistetaan oppimäärän opetuksen kohdentuminen siitä hyötyville oppilaille.

Oppimistulokset ovat heikentyneet Suomessa lähes koko 2000-luvun ajan OECD:n PISA-tutkimusten mukaan. Tavoitteena on kääntää pitkäkestoinen oppimistulosten heikkeneminen takaisin nousuun ja saavuttaa vuosituhanen alun taso PISA-tutkimuksen kaikissa ydinalueissa.

Oppilaan kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin on lisääntynyt ja oppilaiden väliset osaamiserot ovat kasvaneet. Tavoitteena on oppilaan sosioekonomisen taustan vaikutuksen vähentäminen oppimistuloksiin sekä sosioekonomisten erojen kaventaminen sekä oppilaiden välisten osaamiserojen kaventuminen ja tasa-arvoisten oppimistulosten edistäminen.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää strategista ohjauksen kehittämistä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimialan yleisiä suunnittelu-, ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohdantamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Kehitetään varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmää. Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimistulosten arviointijärjestelmä, jolla vahvistetaan perusopetuksen arvioinnin tietopohjaa.

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietopohjaa, tutkimusta ja tutkimusperustaista päätöksentekoa.

— Toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön johtaman väestökehityksen haasteita käsittelevän työryhmän työtä. Arvioidaan väestökehityksen vaikutuksia perusopetuksen järjestämisessä.

— Toteutetaan laatuun, laadun arviointiin sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja toimialan strategiseen kehittämiseen liittyviä toimia sekä toteutetaan selvitys- ja tutkimustyötä.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus ja vapaa sivistystyö vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toteutetaan laajapohjainen perusopetuksen tulevaisuustyö, jossa tavoitteena on luoda kansallinen visio tulevaisuuden perusopetuksesta.

— Toteutetaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys, jota edistävät digitaaliset ratkaisut ja arviointikäytännöt edistävät digitalisaation ohjausta ja vaikuttavuutta sekä hallinnonalan ennakkointikykyä.

— Kehitetään varhaiskasvatus- ja koulutustoimijoiden digitaalisia palveluita ja oppimateriaaleja sekä niiden yhteentoimivuutta, parannetaan oppijoiden medialukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista sekä vahvistetaan kansalaisten digitaalista sivistystä.

— Edistetään kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria.

— Käynnistetään työ, jossa tavoitteena on luoda kansallinen visio tulevaisuuden vapaasta sivistystyöstä.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2023—2026

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	233 832	233 000	233 000	233 000
Esiopetus ²⁾	51 780	49 144	49 000	47 400
Perusopetus, vuosiluokat 1—9 ²⁾	548 083	542 630	538 300	525 700
Aikuisten perusopetus	5 060	5 424	5 400	5 200
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ³⁾	502	509	520	530
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 816	1 946	1 790	1 740
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 731	9 623	9 570	9 330
Maahanmuuttajien valmistava opetus	8 185	7 175	7 500	6 000
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 907	1 974	1 870	1 830

¹⁾ Vuoden 2024 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2023 tasolla.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät).

³⁾ Opiskelijamäärissä on otettu huomioon vain perusopetuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettava tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.

Valtionavustustoiminnan tavoitteet

Toimialan valtionavustusten tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Avustuksilla vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen laatua, tasoitetaan oppimiseroja ja vähennetään yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen vaikutuksia koulutukselliseen tasa-arvoon. Vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen avustuksilla edistetään ja tuetaan yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa, elinikäistä oppimista ja aktiivista kansalaisuutta, näitä tukevaa koulutusta ja vapaan sivistystyön laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 011 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallinto henkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen
- 2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen
- 3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilaitoksina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteysien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	816	829	838
Suomalais-venäläinen koulu	711	695	700
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	307	313	310
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	412	400	390
Koulukotien perusopetus	93	98	99
Helsingin eurooppalainen koulu	306	315	320
Yhteensä	2 645	2 650	2 657

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä			
— ohjauskäyntejä	820	1 000	1 100
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	207	225	225
Tilapäinen opetus ja kuntoutus			
— tukijaksopäivät	3 651	3 500	3 700
— tukijaksojen oppilaat	705	615	625

Henkilötyövuodet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	74,5	75	75
Suomalais-venäläinen koulu	77,4	78	78
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	491,4	477,5	477,3
Eurooppa-koulut	28	29	29
Helsingin eurooppalainen koulu	58	62	62
Yhteensä	729,3	721,5	721,3
Työtyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	6 893 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	29 000 000
Koulukotien perusopetus	2 345 000
Eurooppa-koulut	2 306 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 467 000
Yhteensä	44 011 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	70 718	67 499	69 791
Bruttotulot	24 595	23 754	25 780
Nettomenot	46 123	43 745	44 011
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	3 647		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	5 723		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 739 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Valteri-koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 196	1 154	1 238
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 804	2 524	2 599
— osuus yhteiskustannuksista	2 000	1 326	1 585
Kustannukset yhteensä	4 804	3 850	4 184

Valteri-koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 608	-2 696	-2 946
Kustannusvastaavuus, %	25	30	30

Helsingin eurooppalaisen koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	904	908	922
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 866	2 035	2 035
— osuus yhteiskustannuksista	1 395	1 550	1 550
Kustannukset yhteensä	3 261	3 585	3 585
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 357	-2 677	-2 663
Kustannusvastaavuus, %	28	25	26

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin toiminnan turvaaminen (kertaluonteisen siirron palautus momentille 29.10.30)	-760
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	163
Vuosiviikkotuntien lisäämisen vaikutukset valtion kouluille (siirto momentilta 29.10.30)	7
Palkkausten tarkistukset	856
Yhteensä	266

2026 talousarvio	44 011 000
2025 II lisätalousarvio	315 000
2025 talousarvio	43 745 000
2024 tilinpäätös	48 199 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 41 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) OECD:n ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) 25 228 000 euroa valtionavustuksina varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kouluksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 44 a §:n mukaisesti

5) 2 200 000 euroa oppimisen tuen uudistuksen tutkimushankkeesta ja toimeenpanosta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

6) enintään 6 000 000 euroa varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusmallin valtionavustuksiin

7) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa mm. päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 30 500 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 11 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-5 000
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentille 29.10.30)	-1 060
Tasa-arvon edistäminen esi- ja perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa	-30 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	81
Yhteensä	-35 979

2026 talousarvio	41 800 000
2025 II lisätalousarvio	8 000 000
2025 talousarvio	77 779 000
2024 tilinpäätös	73 750 000

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 632 929 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 8 302 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten avustusten maksamiseen

3) enintään 22 550 000 euroa edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentin ja vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukio-

koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun asetuksen (1777/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

4) edellä mainitun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

5) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi

6) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

7) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla

8) enintään 8 000 000 euroa perusopetuksen vahvistamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustuntien hinta on 22,37 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

VALTIONOSUUEDET JA RAHOITUS (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

1. Esi- ja perusopetus	547 597 000
1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	117 138 000
1.2. Aikuisten perusopetus	55 234 000
1.3. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat viisivuotiaat	4 177 000
1.4. Perusopetuksen aineenopetus	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	5 000 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
1.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	73 307 000
1.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	247 101 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	3 409 000
1.10. Koulukotikorotus	986 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä	6 000 000
1.12. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	6 741 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	503 000
1.14. Valmistavan opetuksen lisäopetus	20 279 000
2. Aamu- ja iltapäivätoiminta	43 240 000
Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	43 240 000
Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä	590 837 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**VALTIONAVUSTUKSET**

3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset (enintään)	8 302 000
3.1. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylpytoiminta	842 000
3.2. Kerhotoiminnan tukeminen	2 865 000
3.3. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin	4 095 000
3.4. Avustukset yksityisten kielisaarekekoulujen käyttökustannuksiin	500 000
4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset	24 750 000
4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin mukaiset valtionavustukset saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisesti	2 200 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin ja asetuksen (1777/2009) mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin ja asetuksen (1777/2009) mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	22 475 000
5. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset	240 000
5.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaaminen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	240 000
6. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat menot	800 000
6.1. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	450 000
6.2. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen menot	350 000
7. Hallitusohjelman mukaiset toimenpiteet	8 000 000
7.1. Perusopetuksen vahvistaminen	8 000 000
Valtionavustukset ja menot yhteensä	42 092 000
Yhteensä	632 929 000

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	8 833,75 euroa/oppilas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	22,37 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esi- ja perusopetuksen kustannustenjaon tarkistus	10 467
Indeksikorotukset (3,5 %)	17 826
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentille 28.90.30) (HO 2023)	-53 495
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentille 29.10.01) (HO 2023)	-163
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentilta 29.10.20) (HO 2023)	1 060
Perusopetuksen vahvistaminen (HO 2023)	67 983
Valmistavan opetuksen laajentaminen	-37 000
Valmistavan opetuksen lisäopetus (BudjL)	13 800
Valteri-koulun toiminnan turvaaminen (kertaluonteisen siirron palautus momentilta 29.10.01)	760
Vuosisiikkotuntien lisäämisen vaikutukset valtion kouluille (siirto momentille 29.10.01)	-7
Yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen nosto 100 prosenttiin (siirto momentille 28.90.30) (HO 2023)	-6 363
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	200
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-780
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-7 000
Yhteensä	7 288
2026 talousarvio	632 929 000
2025 talousarvio	625 641 000
2024 tilinpäätös	543 983 729

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 181 217 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle, mistä valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärän estämättä enintään 12 330 000 euroa 100 prosentin valtionosuutena lain 9 §:n 2 momentin mukaiseen koulutukseen

2) enintään 8 515 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 464 392	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	234 440	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	125 960	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	42 256	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 3 792 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä kansanopistojen ylläpitäjäil-

le myönnetään oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen 100 prosentin valtionosuuteen oikeutavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 6 500 000 euroa.

Opetustuntien tai opiskelijaviikkojen enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	88 122 000	2 149 000	90 271 000
Kansanopistot	52 898 000	1 166 000	54 064 000
Opintokeskukset	15 296 000	150 000	15 446 000
Kesäyliopistot	4 056 000	50 000	4 106 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	12 330 000	5 000 000	17 330 000
Yhteensä	172 702 000	8 515 000	181 217 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla tuetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Määrärahalla järjestetään elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	103,69 euroa/opetustunti
Kansanopistot	321,21 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	183,56 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	156,94 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotukset (3,5 %)	5 173
Kotoutumiskoulutus (maahanmuuttokokonaisuus)	-3 500
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (kansalaisopistot)	-373
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (kansanopistot)	-6 182
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (kesäyliopistot)	-163
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (opintokeskukset)	340
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	584
Yhteensä	-4 121

2026 talousarvio	181 217 000
2025 talousarvio	185 338 000
2024 tilinpäätös	165 985 811

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 918 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin
- 2) 1 624 000 euroa vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoimintaan sekä opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoiminta	915 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaiset valtionavustukset	918 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoiminta	709 000
Yhteensä	2 542 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eräät valtionavustukset järjestöille (siirto momentille 29.01.31)	-4 631
Kertaluonteisten menojen poistuminen	-1 210
Yhteensä	-5 841

2026 talousarvio	2 542 000
2025 talousarvio	8 383 000
2024 tilinpäätös	9 123 000

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuus työntekijäammateissa, tuetaan alueiden elinvoimaa ja osaamistasoa, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä. Opiskelijoille varmistetaan riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin.

— Lukiokoulutuksella tuetaan väestön koulutus- ja osaamistason nousua tuottamalla opiskelijoille laaja-alainen yleissivistys, korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja jatkuvaan oppimiseen.

— Tutkintokoulutukseen valmentavalla koulutuksella (TUVA) mahdollistetaan joustava siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen tutkintokoulutukseen oppivelvollisuutta suorittamalla. Oppivelvollisuusikäisten lisäksi TUVA-koulutuksella parannetaan myös muiden väestöryhmien, kuten maahanmuuttajien ja aikuisopiskelijoiden opiskeluvalmiuksia.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla saapuville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille otetaan käyttöön lukuvuosimaksut 1.8.2026 alkaen. Tämä pienentää vuonna 2026 valtionosuusrahoitteiseen koulutukseen osallistuvien määriä ammatillisessa koulutuksessa arviolta noin 800 opiskelijavuodella ja lukiokoulutuksessa arviolta noin 200 opiskelijalla.

Ammatillisen koulutuksen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Laadukkaan ammatillisen koulutuksen tarjonta turvataan maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti oppivelvollisten ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut. Jatkuvaa oppimista suunnataan erityisesti tutkinnon osien ja pienempien osaamiskokonaisuuksien suorittamiseen.

— Yhteishaussa turvataan perusopetuksen päättävien oppivelvollisten välitön sijoittuminen jatko-opintoihin kohdentaen tarkoitukseen samalla riittävästi myös TUVA-koulutuksen ja TELMA-koulutuksen opiskelupaikkoja.

— Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta siten, että tukiopetuksesta ja muusta tuesta ja ohjauksesta muodostuu matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Uudistus tulee voimaan 1.8.2026.

— Vuoden 2026 alusta sovellettavalla uudella rahoitusmallilla kannustetaan laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän tutkintokoulutuksen järjestämiseen oppivelvollisille ja muille vailla tutkintoa oleville sekä ensisijaisesti tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjoamiseen tutkinnon jo suorittaneille osaamistaan täydentäville aikuisille. Uudet rahoitusperusteet palkitsevat aiempaa enemmän opintosuorituksista ja valmistumisesta sekä koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä. Uutena kriteerinä rahoituksen määräytymisperusteissa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtötaso ja aiempi koulutustausta.

— Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta ja lupasäätelystä uudistetaan järjestäjäneutraali- teetti varmistuen ja ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen erityispiirteet huomioiden. Vuoden 2026 alusta käynnistyvässä kahdeksanvuotisessa toiminnanohjauksen kehittämisen kokeilussa luodaan koulutuksen järjestäjille ohjausmekanismit, joilla koulutustarjonta suuntautuu aiempaa paremmin työelämän tarpeiden mukaisesti. Kokeiluun valituilla koulutuksen järjestäjillä on aiempaa laajemmat mahdollisuudet järjestää eri alojen tutkintokoulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy kokeiluun osallistuvien koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut, joissa sovitaan tavoitteista ja toimenpiteistä.

— Edistetään ammatillisen koulutuksen digitalisaatiota mm. yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaitojen ja -osaamisen kehittymisen osalta ja kasvatetaan koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Lukiokoulutuksen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Turvataan laadukas, monipuolinen ja saavutettava lukiokoulutus maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä.

— Vahvistetaan 1.8.2025 voimaan tulleen uudistuksen mukaisesti lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen siten, että tukiopetuksesta ja muusta tuesta ja ohjauksesta muodostuu matalan kynnyk-

sen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

— Vuoden 2026 alusta sovellettavilla uudistetuilla rahoitusperusteilla vahvistetaan syrjäisten ja opiskelijamäärältään pienempien sekä vähemmistökielellä sijaintikunnassa opetusta järjestävien lukiokoulutuksen järjestäjien rahoitusta. Tällä turvataan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

— Valmistellaan ylioppilastutkinnon digitaalisen koejärjestelmän uudistusta ja kielitaidon suullisen osaamisen arvioinnin sisällyttämistä osaksi ylioppilastutkintoa.

— Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjontaa vahvistetaan ja mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen syksystä 2028 lukien. Tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia. Englanninkielinen koulutus voi käynnistyä syksyllä 2026.

— Mahdollistetaan yhden taito- ja taideaineen kokeen suorittaminen osana ylioppilastutkintoa ja yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella syksystä 2029 lukien. Muutokset koskevat ensimmäistä kertaa syksyllä 2027 aloittavia opiskelijoita.

— Edistetään lukiokoulutuksen digitalisaatiota mm. yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaalisten ja -osaamisen kehittymisen osalta ja kasvatetaan koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Edistetään opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia suorittaa joustavasti ammatillisia opintoja, lukio-opintoja sekä korottaa perusopetuksen arvosanoja.

— Yhdenmukaistetaan eri koulutusmuotojen opiskelijoiden saamia palveluja ja tukea.

— Turvataan vaativan erityisen tuen järjestämisen edellytykset.

— Lisätään koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja koulutuksen hankintaa koulutuksen järjestämisessä.

— Valmistellaan TUVA-koulutuksen kehittämistä ja oppivelvollisuuslain tarkentamista valmistelevan työryhmän ehdotusten pohjalta tarvittavat muutokset koulutuksen valintaperusteisiin, sisältöön ja keston sekä arvioidaan koulutuksen järjestäjäverkon ja rahoitusjärjestelmän muutostarpeita.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uudet opiskelijat

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
--	-------------------	-------------------	-------------------	---------------	---------------

Ammatillisen koulutuksen uudet

opiskelijat¹⁾

Perustutkintokoulutus	81 882	82 038	83 808	81 000	81 000
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	64 944	63 966	64 749	61 500	61 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen ²⁾	16 938	18 072	19 059	19 500	20 000

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uudet opiskelijat

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkinto- koulutus	37 161	39 669	36 792	34 000	34 000
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	29 673	31 566	28 374	26 000	26 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen ²⁾	7 488	8 103	8 418	8 000	8 000
Valmentavat koulutukset ³⁾	8 583	10 023	10 110	10 500	11 000
Muu ammatillinen koulutus	6 135	6 858	6 261	5 500	5 000

Lukiokoulutuksen uudet opiskelijat

Tutkintokoulutus	43 494	45 498	46 140	47 300	47 800
— nuorten oppimäärä	34 566	35 100	36 057	37 000	37 500
— aikuisten oppimäärä	8 076	9 564	9 276	9 500	9 500
— ulkomainen tutkinto	852	834	807	800	800
Aineopiskelijat	1 992	627	96	100	100
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ⁴⁾	242	351	405	450	500

¹⁾ Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat.

²⁾ Sisältää myös tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien uudet opiskelijat.

³⁾ Sisältää ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA). Vuonna 2022 lukuun sisältyy ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA).

⁴⁾ Sisältää lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA). Vuonna 2022 lukuun sisältyy lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVVA).

**Ammatilliset perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sekä ylioppilas-
tutkinnot**

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Ammatilliset tutkinnot yhteensä¹⁾	67 488	68 819	72 324	74 000	74 000
Perustutkinnot	43 323	44 979	45 857	47 000	48 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	24 165	23 840	26 467	27 000	26 000
Ylioppilastutkinnot yhteensä	31 251	31 443	31 464	32 150	32 650
Ylioppilastutkinnot, pl. ulkomaiset tutkinnot	30 612	30 846	30 864	31 500	32 000
Ulkomaiset tutkinnot	639	597	600	650	650

¹⁾ Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen tutkinnot.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio
Ammatillisen koulutuksen järjestäjät					
yhteensä²⁾	138	135	135	133	131
— kuntajärjestäjät	8	8	8	8	8
— kuntayhtymäjärjestäjät	33	33	33	33	33
— yksityiset järjestäjät	97	94	94	92	90
Lukiokoulutuksen järjestäjät yhteensä³⁾	257	257	257	257	257
— kuntajärjestäjät	217	217	217	217	217
— kuntayhtymäjärjestäjät	6	6	6	6	6
— yksityiset järjestäjät	34	34	34	34	34

¹⁾ Ammatillisen koulutuksen järjestäjät 1.1. ja lukiokoulutuksen järjestäjät 20.9. -tilanteen mukaisesti.

²⁾ Lisäksi yksi valtion oppilaitos.

³⁾ Lisäksi valtion oppilaitoksia kolme ja seitsemään eri yliopistoon kuuluvia harjoittelukouluja kahdeksan.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 419 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemiessä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa.

Toiminnan tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus			
Koulutettavien määrä	5 266	4 200	4 400
Saamelaisalueen koulutuskeskus			
Opiskelijavuosimäärä, ammatillinen koulutus	104	121	121
Opiskelijatyöpäivien määrä, saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutus	3 972	5 064	6 358
Opiskelijatyöpäivien määrä, lyhytkoulutus	5 250	5 000	5 000

Henkilötyövuodet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	53,7	58,5	58,5
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	27	27	27
Yhteensä	80,7	85,5	85,5

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 674 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	1 345 000
Yhteensä	9 419 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	11 169	11 601	11 484
Bruttotulot	2 402	2 220	2 065
Nettomenot	8 767	9 381	9 419
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 725		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 908		

**Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannus-
vastaavuuslaskelma (1 000 euroa)**

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 779	1 500	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 559	3 010	3 900
— osuus yhteiskustannuksista	1 467	1 452	562
Kustannukset yhteensä	5 026	4 462	4 462
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 247	-2 962	-2 962
Kustannusvastaavuus, %	35	34	34
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	83	87	87

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentille 29.20.21)	-89
Palkkausten tarkistukset	127
Yhteensä	38

2026 talousarvio	9 419 000
2025 II lisätalousarvio	47 000
2025 talousarvio	9 381 000
2024 tilinpäätös	8 950 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 362 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen
- 4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

6) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 6 800 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 562 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilun seuranta- ja vaikuttavuus-tutkimus (siirto momentille 29.01.03)	-175
Hankerahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-1 000
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentilta 29.20.01)	89
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	2 628
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-780
Yhteensä	762
2026 talousarvio	8 362 000
2025 talousarvio	7 600 000
2024 tilinpäätös	24 132 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 034 433 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020), oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) ja ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annetussa laissa (1077/2024) säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi:

1) 984 112 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen järjestäjille myönnettävään laskennalliseen perusrahoitukseen ja harkinnanvaraiseen rahoitukseen

2) edellä mainitun rahoituslain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 536 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1) tarkoitettuun harkinnanvaraiseen rahoitukseen sisältyvän strategisen kehittämisen rahoituksen osuus on enintään 1,5 prosenttia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annetun lain (1077/2024) 11 § mukaisena harkinnanvaraisena strategisen kehittämisen rahoituksena toiminnanohjauksen kokeilun to-

teutukseen myönnettävän rahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Selvitysosa: Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 14 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puun myyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensatio, joka otetaan valtion talousarviossa lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksena.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä arvonlisävero- eikä opetusmetsäkompensatioita)	2 109 640 000
— Laskennallisen perusrahoituksen osuus yhteensä	2 074 640 000
— Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävä rahoitus	1 037 320 000
— Suoritettujen osaamispisteiden ja tutkintojen perusteella myönnettävä rahoitus	622 392 000
— Työllistymisen ja jatko-opiskelun perusteella myönnettävä rahoitus	373 436 000
— Opiskelijapalautteen perusteella myönnettävä rahoitus	20 746 000
— Työelämäpalautteen perusteella myönnettävä rahoitus	20 746 000
— Harkinnanvaraisen rahoituksen osuus yhteensä	35 000 000
— Strategisen kehittämisen rahoitus (1,11 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	23 500 000
josta toiminnanohjauksen kokeilun toteutus (0,95 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	20 000 000
josta ammattitaitokilpailujen järjestäminen	2 500 000
josta urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukeminen	500 000
josta muu koulutuksen järjestäjien toimintojen tukeminen	500 000
— Koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset	11 500 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 125 528 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	48 785 000
Kompensatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 536 000
Yhteensä	1 034 433 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen koulutuksen indeksi (2,7 %)	26 241
Arvonlisäverokompensaation tarkentuminen	1 790
Lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille opiskelijoille (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-10 000
Strategiarahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-5 000
Vuoden 2024 ammatillisen koulutuksen indeksin tarkistus	999
Yhteensä	14 030

2026 talousarvio	1 034 433 000
2025 talousarvio	1 020 403 000
2024 tilinpäätös	1 080 268 945

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 361 165 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen lukiokoulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	968 384 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (92 520 * 8 993,00 €)	832 032 000
— yksityinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (9 100 * 9 095,86 €, sis. alv.)	82 772 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (4 950 * 5 256,82 €)	26 021 000
— yksityinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (1 450 * 5 445,92 €, sis. alv.)	7 897 000
— kunnallinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (380 * 10 475,56 €)	3 981 000
— yksityinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (70 * 10 954,92 €, sis. alv.)	767 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,51 % kokonaiskustannuksista)	14 914 000
Kuntien rahoitusosuus	-607 219 000
Yhteensä	361 165 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	8 953,47 euroa/opiskelija
---------------	---------------------------

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 12 201 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	9 809
Lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille opiskelijoille (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-960
Opiskelijamääräarvion muutos ilman lukuvuosimaksujen vaikutusta	5 628
Vailla kotikuntaa olevien opiskelijoiden määrän kasvu	550
Valtion oppilaitosten ja harjoittelukoulujen opiskelijamäärämuutokset	-257
Valtionosuuden indeksikorotus (3,5 %)	12 984
Yhteensä	27 754

2026 talousarvio	361 165 000
2025 talousarvio	333 411 000
2024 tilinpäätös	299 992 872

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomalaisen tieteen ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tasoa ja vaikuttavuutta nostetaan.

— Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan mahdollistaen yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistuminen.

— Tieto- ja osaamispohja vahvistuvat edistään talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä.

Valtion investoinnit T&K-toimintaan kohdennetaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022) asettamien tavoitteiden ja reunaehtojen sekä T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman mukaisesti. Luvun 29.40 valtionavustukset käytetään lähes kokonaisuudessaan tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamispohja vahvistuvat

Toiminnalliset tavoitteet

— Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akatemia ja Kansallisarkisto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestäväen kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukykyyn vahvistamiselle.

— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkotuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin.

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

— Korkeakoulut profiloituvat sekä terävöittävät koulutuksen ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintansa vahvuusalueitaan luoden edellytykset kansainväliseen kärkeen tähtäävälle tutkimukselle.

— Tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä sekä korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja yritysten välistä yhteistyötä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla digitalisaatiota hyödyntäen.

— Avointa tiedettä ja innovaatiotoimintaa sekä vastuullista tutkijan ja tutkimuksen arviointia edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä tiedeyhteisön kanssa.

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan ja korkeakoulutuksen saavutettavuutta parannetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä, läpäisyä parantamalla, koulutuksen kasautumista vähentämällä ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä.

— Korkeakoulut lisäävät kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja tutkijoiden määrää ja samanaikaisesti parantavat heidän valmiuksiaan työllistyä valmistumisen jälkeen Suomeen.

— Yliopistot lisäävät ja uudistavat tohtorikoulutusta siten, että tutkinnon suoritusajat lyhenevät, koulutuksen laatu paranee ja osaaminen siirtyy nykyistä nopeammin työelämän käyttöön.

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien pedagogista osaamista. Digitaalisuudella parannetaan laadun lisäksi resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

— Korkeakoulut lisäävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia koulutustarjontaa uudistamalla ja rahoituspohjaa laajentamalla, monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä muun työelämän kanssa.

— Korkeakouluja johdetaan hyvin, hyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti.

— Korkeakoulujen toiminta edistää yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävää kehitystä ja kaksoissiirtymää.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelija- ja tutkintomäärät

	2022	2023	2024	2025 arvio	2026 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot¹⁾					
— korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat	38 123	37 213	..	38 500	38 500
— ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuvat opiskelijat	28 430	28 768	29 000	29 400	29 900
— tutkinnot	23 430	25 251	27 282	28 000	28 000
— suoritetuista tutkinnoista koulutustasoa nostavia	21 072	22 611	24 300	24 300	24 300
— opiskelijamäärä	142 344	147 411	151 605	153 000	153 000
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	4 659	5 244	6 057	6 100	6 100
Yliopiston perustutkinnot²⁾					
— korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat	26 607	25 655	..	26 600	26 600
— ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuvat opiskelijat	15 990	15 271	15 600	16 000	16 400
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	13 170	14 040	15 435	16 000	16 200
— suoritetuista alemmista korkeakoulututkinnoista koulutustasoa nostavia	11 748	12 699	14 000	14 400	14 400
— suoritettut ylemmät korkeakoulututkinnot	15 666	17 223	18 555	19 000	19 500
— suoritetuista ylemmistä korkeakoulututkinnoista koulutustasoa nostavia	14 691	16 302	17 200	17 600	17 600
— opiskelijamäärä	143 487	147 327	152 076	153 000	153 300
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 623	1 725	1 875	1 900	2 000

¹⁾ Korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa opiskelijana kyseisessä ammattikorkeakoulussa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneita. Ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuneiden luvuissa ei ole mukana lukuvuosimaksuvelvollisia ja tilauskoulutuksen opiskelijoita. Koulutustasoa nostavat tutkinnot, joiden suorittajilla ei ole ollut aiempaa samantasoista Suomessa suoritettua korkeakoulututkintoa. Vuosi 2024 on arvio näiden molempien tietojen kohdalla.

²⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot. Korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa uutena opiskelijana kyseisessä yliopistossa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneina. Ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuneiden luvussa ei ole mukana lukuvuosimaksuvelvollisia ja tilauskoulutuksen opiskelijoita. Koulutustasoa nostavat tutkinnot, joiden suorittajilla ei ole ollut aiempaa samantasoista Suomessa suoritettua korkeakoulututkintoa. Vuosi 2024 on arvio näiden molempien tietojen kohdalla.

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 125 046 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ammattikorkeakouluihin, yliopistoihin ja tiedelaitoksiin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, digitalisaation edistämiseen sekä korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen
- 3) enintään 23 000 000 euroa datanhallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurien rakentamisen ja ylläpitämisen sekä käytön monipuolistamisen ja kyvykkyyksien vahvistamisen rahoittamiseen
- 4) 75 000 000 euroa LUMI-AI-supertietokoneen hankinnasta ja käytöstä aiheutuviin menoihin
- 5) 1 079 000 euroa CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy:lle EU:n rahoittamien tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen
- 6) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 7) enintään 187 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnalla tuetaan korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla ja digitalisaation edistämällä kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Valtio on varautunut uuden LUMI-AI-supertietokoneen rakentamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	3 532 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut, tietoverkko ja digitalisaation edistäminen	22 435 000
Datahallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito sekä käytön monipuolistaminen ja kyvykkyyksien vahvistaminen (enintään)	23 000 000
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus CSC Oy:lle	1 079 000
LUMI-AI-supertietokoneen hankinta ja käyttö	75 000 000
Yhteensä	125 046 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 124 046 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 123 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	469
EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella	25 000
EuroQCI-hanke (siirto momentille 32.01.49)	-65
Kertamenon poistuminen	-1 100
Psykoterapeuttikoulutus (siirto momentille 33.03.63) (HO 2023)	-2 000
Suurteholaskennan ekosysteemin käytön monipuolistaminen ja kyvykkyyksien vahvistaminen	8 000
Team Finland Knowledge -verkoston asiantuntija (siirto momentilta 24.01.01)	86
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	65
Yhteensä	30 455

2026 talousarvio	125 046 000
2025 II lisätalousarvio	-2 000 000
2025 talousarvio	94 591 000
2024 tilinpäätös	39 349 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 313 732 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 955 318 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen
- 2) 208 298 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 150 116 000 euroa yliopistojen tuloksellisuusrahoitukseen ja muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (170/2024) perusteella.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 600, josta noin 2 300 on lukiolaisia.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2020 toteutuma	2022 toteutuma	2024 toteutuma ¹⁾	2026 arvio
Alemmat korkeakoulututkinnot	15 096	13 476	15 435	16 200
Ylemmät korkeakoulututkinnot	18 513	15 663	18 555	19 500
Tohtorin tutkinnot	1 839	1 626	1 876	2 000
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta, % ²⁾	62,9	64,4	69,0	65,0
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	53,9	54,0	54,0	56,5
Tavoiteajassa suoritettujen alemmien ³⁾ korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	36,4	51,4	53,0	55,0
Tavoiteajassa suoritettujen ylempien korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	28,6	34,1	36,6	40,0

¹⁾ Julkaisutiedot perustuvat arvioon.

²⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

³⁾ Alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 955 318 000
— Kansalliskirjasto	22 697 000
— Harjoittelukoulut	57 982 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 874 639 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	208 298 000
— Arvio vuoden 2026 alv-kompensatioksi	190 312 000
— Vuoden 2024 korvauksiin kohdennetun alv-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	17 986 000
Yliopistojen tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	150 116 000
— Tohtorikoulutuksen pilotti	86 000 000
— EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	31 930 000
— Tutkimuksen vahvistaminen	20 000 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen	8 421 000
— Aalto-yliopistolle datahuoneen rahoitukseen	365 000
— Aalto-yliopistolle liikennetaloustieteen tutkimuksen ja osaamisen vahvistaminen	200 000
— Tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus	3 200 000
Yhteensä	2 313 732 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 10 462 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahasta käytetään arviolta 897 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	17 747
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-900
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	8 809
EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärän korottaminen (HO 2023)	-2 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen (2024—2027)	3 973
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen (TA 2025)	2 500
Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	-20 400
Tutkimuksen vahvistaminen	20 000
Vuoden 2024 yliopistoindeksin tarkistus	-3 638
Yliopistoindeksi (2,8 %)	55 089
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-750
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-35 800
Yhteensä	44 630

2026 talousarvio	2 313 732 000
2025 talousarvio	2 269 102 000
2024 tilinpäätös	2 173 351 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 502 208 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2026 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 527 226 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 700 000 euroa Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen tietojärjestelmän ylläpitoon ja yhteisen valtionavustusjärjestelmän integraatioon.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Tutkimusrahoituksesta saa maksaa enakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Määrärahasta on varattu

- 1) 3 900 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 2) 870 000 euroa kansallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

3) 3 000 000 euroa paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, josta enintään 139 000 euroa voidaan käyttää rahoitushauista aiheutuviin toimeenpanokustannuksiin ja enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen, palkkausmenoihin.

Selvitysosa:

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	445,4	353,5	270,2	142,4	27,0	1 238,5
Vuoden 2026 sitoumukset	56,8	107,3	136,7	114,3	112,1	527,2
Yhteensä	502,2	460,8	406,9	256,7	139,1	1 765,7

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 452 088 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 50 120 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-8 100
Kansalliset tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-2 130
Liikuntatieteen tutkimus (siirto momentilta 29.90.20)	817
Paikalliset tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-6 500
T&K-rahoituslain mukaisten lisäysten määräraha-vaikutus	59 935
Yhteensä	44 022

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	502 208 000
2025 II lisätalousarvio	3 600 000
2025 talousarvio	458 186 000
2024 tilinpäätös	385 388 168

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 54 631 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 49 631 000 euron arvosta.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti

2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle

3) arvioinneista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa tarvittaessa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista. Strateginen tutkimus palvelee yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä sekä etsii ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan haasteiden tutkimukseen sekä tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä sekä työelämän ja julkisen sektorin kehittämistä. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	54,6	39,1	24,0	-	117,7
Vuoden 2026 sitoumukset	-	7,5	25,6	16,5	49,6
Yhteensä	54,6	46,6	49,6	16,5	167,3

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 51 890 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 741 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatuksen ajoituksen muutos	-1 000
Yhteensä	-1 000

2026 talousarvio	54 631 000
2025 II lisätalousarvio	-1 244 000
2025 talousarvio	55 631 000
2024 tilinpäätös	56 875 817

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 038 681 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena:

- 1) 939 168 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen
- 2) 80 108 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 19 055 000 euroa tuloksellisuusrahoitukseen ja ammattikorkeakoulujen muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen
- 4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (171/2024) perusteella.

Kohdan 4) kompensatio perustuu Metsähallituksen opetusmetsämallin mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa momentin 29.20.30 perusteluihin viitaten.

Määrärahasta käytetään arviolta 133 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Ammattikorkeakoulujen määrälliset tavoitteet

	2020 toteutuma	2022 toteutuma	2024 ¹⁾ toteutuma	2026 arvio
Ammattikorkeakoulututkinnot	24 372	23 430	27 282	28 800
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	3 870	4 659	6 057	5 800
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 620	1 632	1 752	1 640
Julkaisut/opettajat ja T&K-henkilöstö	1,82	1,94	1,95	2,00
Tavoiteajassa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen osuus, % ²⁾	62,4	66,3	68,0	70,0

¹⁾ Julkaisutiedot perustuvat arvioon.

²⁾ Ammattikorkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	939 168 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	80 108 000
— Arvio vuoden 2026 alv-kompensaatioksi	72 125 000
— Kertaluonteinen tarkistus edellisten vuosien korvauksena kohdennettuun alv-kompensatioon	7 983 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	19 055 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen	5 279 000
— EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	1 126 000
— Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	10 000 000
— Tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus	2 650 000
Kompensaatio ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	350 000
Yhteensä	1 038 681 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	17 533
Ammattikorkeakouluiindeksi (2,8 %)	26 544
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-1 100
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-52
EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksut (HO 2023)	-3 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen (2024—2027)	-4 573
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen (TA 2025)	1 300
Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	-9 600
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	10 000
Vuoden 2024 ammattikorkeakouluiindeksin tarkistus	-1 787
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-350
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-16 900
Yhteensä	18 015

2026 talousarvio	1 038 681 000
2025 talousarvio	1 020 666 000
2024 tilinpäätös	1 001 570 000

56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 609 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin ja rahoitusosuuksiin
- 3) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti
- 4) tiedekasvatukseen ja tiedekeskus Heurekan toimintaan

5) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti sekä valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen

6) tiedeyhteisön käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin

7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteiskunnallista ja poliittista päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta	700 000
Yksityiset arkistot	5 600 000
Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Suomen Tiedeakatemit	7 486 000
Ulkomailla sijaitsevat tiedeinstituutit	3 203 000
Tiedekasvatus	3 475 000
Muut tiedepoliittisia tavoitteita tukevat tehtävät	3 145 000
Yhteensä	23 609 000

Määrärahasta käytetään arviolta 18,7 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 17 527 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 6 082 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-780
Yhteensä	-780

2026 talousarvio	23 609 000
2025 talousarvio	24 389 000
2024 tilinpäätös	28 189 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille ja Euroopan sirontatutkan järjestelmän yhtiölle (EISCAT AB).

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantulo-osuuksien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2026 talousarvio	27 713 000
2025 talousarvio	27 713 000
2024 tilinpäätös	26 855 847

70. Opintotuki

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opintotukitoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason nousuun tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta. Opintolainaa nostonut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuun kasvu.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä. Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräajoin toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet

Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2023	2024	2026 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	343,2	362,3	387,2
— toinen aste	135,3	138,3	140,0
Asumislisä	15,6	14,9	379,1
Opintolainan valtiontakaus	189,1	230,6	250,3
— opintolainahyvitys	93,6	94,7	106,6
— takausvastuusuoritukset	85,2	112,1	135,7
Koulumatkatuki	75,5	90,6	94,2
Ateriatuki	32,2	33,5	40,0
Opintotuen saajat			
Opintoraha	307 337	309 131	326 450
— korkea-aste	198 682	202 029	214 750
— toinen aste	108 655	107 102	111 700
Asumislisä			
— korkea-aste	13 100	13 161	151 600
— toinen aste	2 875	1 972	75 300
Koulumatkatuki	100 569	112 696	108 800
Opintolainahyvityksen saajat	19 680	20 140	21 940
Opintolainan valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	208 294	211 574	212 000
Toinen aste	54 407	50 425	51 000

Keskimääräinen opintotuki (euroa/kk)

	2023	2024	2026 arvio
Opintoraha			
— korkea-aste	273	281	286
— toinen aste	207	209	211
Asumislisä	201	201	253
Koulumatkatuki	129	137	151

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2024 lopussa 6 272 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2024 lopussa 532 145 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 11 900 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 18 400 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 23 700 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2025
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	43,15
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	90,85
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	113,57

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2025
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	279,38
— avioliitossa olevat	279,38
— alle 18-vuotiaista lasta huoltavat	421,01

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 141,63 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraishuolontakausen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään.

— Asumislisään olisivat oikeutettuja opiskelijat, joka asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa majoituksessa. Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenoista.

— Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta yhdensuuntaisen koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Opintotuen saajamäärät ja käyttöaste (%)

	2023	2024	2026 arvio
Lukio	27 114 (26 %)	27 107 (28 %)	26 000 (27 %)
Ammatillinen koulutus	82 982 (62 %)	81 127 (62 %)	81 000 (62 %)
Ammattikorkeakoulu	106 841 (65 %)	109 149 (66 %)	109 500 (66 %)
Yliopisto	102 187 (65 %)	103 294 (66 %)	103 500 (66 %)

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 250 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Takaustavastuusuorituksesta aiheutuvat tulot on budjetoitu momentille 12.29.70.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	106 600 000
Takaustavastuusuoritukset	135 700 000
Korkoavustukset	8 000 000
Yhteensä	250 300 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Budjetointitavan muutos	-16 000
Korkoavustusten määrän kasvu	2 800
Opintolainahyvitysten kasvu	8 300
Takausvastuiden määrän kasvu	2 600
Yhteensä	-2 300

2026 talousarvio	250 300 000
2025 talousarvio	252 600 000
2024 tilinpäätös	230 592 399

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 906 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	387 160 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	140 000 000
Asumislisä	379 100 000
Yhteensä	906 260 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumislisän ympärivuotisuus	198 700
Opintotuen saajamäärän muutos	8 260
Yhteensä	206 960

2026 talousarvio	906 260 000
2025 talousarvio	699 300 000
2024 tilinpäätös	515 503 552

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskeljaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,80 eurolla ateriala kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriaa kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	37 300 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 700 000
Yhteensä	40 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ateriatuen korottaminen 1.1.2026 25 sentillä	3 400
Tarvearvion muutos	-2 964
Yhteensä	436

2026 talousarvio	40 000 000
2025 talousarvio	39 564 000
2024 tilinpäätös	33 470 704

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 94 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2026 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-6 000
Yhteensä	-6 000

2026 talousarvio	94 200 000
2025 talousarvio	100 200 000
2024 tilinpäätös	90 601 808

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030:n ja valtioneuvoston kulttuuripoliittisen selonteon mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— *Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi:* Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

— *Kulttuurin tekijät avainasemassa:* Taiteellisen ja luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat.

— *Yhteistyön ja osallisuuden voima:* Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja arvoverkot vahvistuvat hallinnonalojen ja toimijoiden välisen yhteistyön tuloksena.

— *Uudistumisen, kestävän kasvun ja kansainvälistymisen mahdollistaminen:* Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen ja kansainvälistymisen toimenpiteet monipuolistuvat. Kulttuurin talous vahvistuu kestäväällä tavalla.

Tavoite 1: Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön infrastruktuurin ylläpitäminen ja kehittäminen mahdollistaa kulttuurin säilymisen, saatavuuden ja saavutettavuuden sekä vahvistaa demokratiaa, henkistä kriisinkestävyttä, luovuudesta kehittyvää kasvua ja ihmisten hyvinvointia. Päivitettyjen mediakasvatuslinjausten toimeenpano vahvistaa henkistä kriisinkestävyttä. Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamista edistetään hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantaminen eri taiteenalat huomioiden.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Toimeenpannaan kulttuuripoliittista selontekoa.

— Uudistetaan taiteen perusopetusta koskeva lainsäädäntö ja valtionrahoitusjärjestelmä.

— Toimeenpannaan kulttuuriperintöstrategiaa.

— Edistetään digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuutta ja yleisten kirjastojen palveluja sekä huolehditaan digitaalisen kulttuuriperinnön keskitetyn pitkäaikaissäilytyksen ylläpidosta.

— Vahvistetaan kulttuuritoimijoiden varautumista ja roolia yhteiskunnan henkisen kriisinkestävyyden avaintoimijoina.

— Valmistellaan uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon toteuttamista.

— Tuetaan uudistuneen Museoviraston toiminnan kehittymistä osana Sivistyshallinto 2030 -uudistusta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Finna-palvelu, mittarit	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	453	461	470	470
Haettavissa oleva aineistomäärä (milj.)	17,8	18,6	18,9	19,3
Verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	3,2	3,4	3,5	3,6
Verkkokäynnit (milj.)	59,3	91,4	108	120

Tavoite 2: Taiteellisen ja luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat

Tavoitteena on, että luovaan työhön ja tekijänoikeuksiin perustuva ansainta vahvistuu kulttuurin ja luovan talouden kaikilla osa-alueilla tekijänoikeuksien toimeenpanon ja oikeuksien taloudellisen hyödyntämisen kautta. Tekijöitä, teoksia ja tekijänoikeuksia koskevan tiedon laadun parantaminen edistää toimivaa tekijänoikeusjärjestelmää.

Tuetaan toimintamallien ja verkostojen kehittymistä sekä laaja-alaista yhteistyötä. Hyödynnetään kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten osaamista nykyistä paremmin yhteiskunnan eri sektoreilla. Vahvistetaan sektoreiden kykyä edistää digitaalista kehitystä ja kestävyysmurrosta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Laaditaan kulttuuripoliittisen selonteon mukaisesti kirja-alan toimenpideohjelma.

— Kehitetään tekijänoikeusdatan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria ja etsitään ratkaisuja digitaalisen ja muun teknisen kehityksen erityiskysymyksiin.

— Tuetaan Taide- ja kulttuuriviraston ja taide- ja kulttuurineuvoston toiminnan käynnistymistä osana Sivistyshallinto 2030 -uudistusta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
<i>Taiteilijat</i>				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	304/4 453	302/3 860	300/3 800	300/3 800
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista, %	50/53	51/52	51/52	51/52
— pääkaupunkiseudulla rekisteröityjen yhteisöjen osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen avustusten hakijoista/saajista, %	37/43	44/48	44/48	44/48
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 150	1 159	1 165	1 170
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	9,9	8,8	8,8	8,5
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	7 541	7 193	8 000	8 200
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammatteja päätyönään harjoittavat (työvoimatutkimus)	130 000	121 000	120 000	120 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	44 484	-	43 000	43 000
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	49 673	45 000	45 000	40 000

Tavoite 3: Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja arvoverkot vahvistuvat hallinnonalojen ja toimijoiden välisen yhteistyön tuloksena

Eri väestöryhmien osallisuutta kulttuuriin edistetään turvaamalla kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja kehittämällä toimintatapoja. Kulttuurisen moninaisuuden toteutumista sisällöissä, palveluissa ja toimijarakenteissa vahvistetaan. Kulttuuri- ja luovien alojen vaikutus sivistisyhteiskunnan eri sektoreilla ulottuu kasvusta kestävyys- ja elämäntilanteesta hyvinvointiin ja viennistä aluepolitiikkaan ja turvallisuuteen.

Kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden keskinäisellä ja sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä sekä hallinnonalojen välisen yhteistyön parantamisella lujitetaan ja monipuolistetaan kulttuurin arvoverkkoja. Rakenteiden ja hallinnollisten resurssien kautta mahdollistetaan kulttuurin alan ammatilaisten työskentelemistä kaikkialla Suomessa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Huolehditaan, että taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin.

— Vahvistetaan lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia taiteeseen ja kulttuuriin.

— Vahvistetaan kulttuurihyvinvoinnin roolia osana hyvinvointialueiden ohjausta ja kuntayhteistyötä.

— Toimeenpannaan kulttuurimatkailun tiekarttaa, arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa ja kulttuurisen moninaisuuden toimenpideohjelmaa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— kirjastojen määrä, kpl	711	706	706	706
— kirjastoautojen määrä, kpl	123	118	114	110
— fyysisten aineistojen hankinta, kpl	1 720 038	1 622 676	1 650 000	1 650 000
— fyysisten aineistojen kokonaislainaus, kpl	82 999 801	85 435 376	85 500 000	85 600 000
— kirjastojen järjestämien tapahtumien ja koulutustilaisuuksien osallistujat, hlöä	1 485 561	1 582 446	1 650 000	1 700 000
<i>Kuntien kulttuuritoiminta</i>				
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. €/asukas	169	-	170	170

Tavoite 4: Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen ja kansainvälistymisen toimenpiteet monipuolistuvat

Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen ja kasvun mahdollistamiseksi tarvitaan rakenteiden ja rahoituksen strategista kehittämistä ja tukemista arvoketjun eri vaiheissa. Toimijoiden keskinäinen yhteistyö toimialojen ja niiden rakenteiden kehittämisessä, rahoituksen kysymyksissä ja digitalisaation haasteiden selättämisessä tuottaa lisäarvoa kulttuuri- ja luoville aloille ja yhteiskunnan eri sektoreille. Kulttuurin talous avaa mahdollisuuksia kestäväälle liiketoiminnalle, koska se perustuu aineettomiin tuotannontekijöihin. Kansainvälistyminen edistää uudistumista ja kasvua ja sen vaikutukset näkyvät niin taloudessa, kulttuuri-ilmaisujen moninaisuudessa kuin kulttuurin rikastumisessa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Käynnistetään kulttuurin poikkihallinnollisen kansainvälistymisstrategian valmistelu.

— Toimeenpannaan luovan talouden kasvustrategiaa.

— Tuetaan ja kannustetaan eri alojen toimijoita, oppilaitoksia ja viranomaisia yhteistyössä panostamaan tekijänoikeusosaamisen ja -koulutuksen lisäämiseen.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
<i>Kansalliset taidelaitokset</i>				
<i>Suomen Kansallisooppera ja -baletti</i>				
— esitysten määrä	495	542	665	665
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	198	214	215	212
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	249	262	300	300
<i>Suomen Kansallisteatteri</i>				
— esitysten määrä	643	772	600	600
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	131	146	139	142
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	143	160	155	160
<i>Kansallisgalleria</i>				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	16	19	19	19
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	714	697	580	620
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	929	918	800	840
<i>Suomen kansallismuseo</i>				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	-	2	2	1
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	-	271	230	270
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	-	532	503	564
<i>Valtionosuutta saavat esittävän taiteen toimijat ja museot</i>				
— teattereiden, tanssi- ja sirkusesitysten määrä	11 700	11 200	12 200	12 200
— teatterin, tanssin ja sirkuksen kävijät, 1 000 henk.	2 020	2 080	2 200	2 200
— orkestereiden konserttien määrä	2 715	2 709	2 800	2 700
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk.				
(ei sis. striimejä)	1 124	1 178	1 200	1 100
— museoiden kävijät, 1 000 henk.	8 734	8 400	6 400	6 500 ¹⁾
<i>Elokuva</i>				
— kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	49	48	35	35
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuva-teattereissa, 1 000 henk.	1 600	2 100	2 000	2 000

¹⁾ Luku sisältää vuodesta 2025 alkaen vain VOS-museot.

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 047 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saa myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä, joista enintään kaksi on täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke on 1 623,02 euroa kuukaudessa vuonna 2025. Osa-eläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2026 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3102).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (0,5 %)	115
Yhteensä	115
2026 talousarvio	23 047 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	22 932 000
2024 tilinpäätös	21 327 253

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 22 446 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallismuseon lisärakennuksen vuokramenot	2 760
Toimitiloista työn muutokseen ja digitalisuuteen -hanke	190
Yhteensä	2 950
2026 talousarvio	22 446 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	19 496 000
2024 tilinpäätös	19 416 000

21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 576 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) taiteen ja kulttuurin tilasto- ja tietopohjasta, tietoteknisistä palveluista, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä sekä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 3) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin

4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeilla tuetaan taiteen ja kulttuurin toimialan strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 486 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 90 000 euroa.

2026 talousarvio	576 000
2025 talousarvio	576 000
2024 tilinpäätös	576 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 185 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen

2) yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin, valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja kirjastoalan järjestötoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen sekä Lupa- ja valvontavirastolle kirjastotoimen alueellisesta ja muusta kehittämisestä sekä palveluista aiheutuviin avustuksiin ja menoihin

3) yleisille kirjastoille kulttuurilehtien hankinnoista aiheutuviin menoihin

4) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset valtakunnallisiin ja alueellisiin kehittämistehtäviin	3 151 000
Avustukset erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja eräille kirjastojärjestöille sekä Lupa- ja valvontavirastolle kirjastotoimen alueellisesta ja muusta kehittämisestä aiheutuviin menoihin	5 478 000
Kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille	136 000
Avustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin	200 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	9 185 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 329 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 8 856 000 euroa.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	291	274	274	274
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	20	17	17	17
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	2 521	2 564	2 566	2 566
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	8,6	9,1	9,2	9,3
Verkkokäynnit, kpl/asukas ¹⁾	7,8	8,3	8,5	8,7
Lainaukset, kpl/asukas	15,0	15,3	16	16
E-aineistojen lainaukset, kpl/asukas	1,7	1,9	2,1	2,3
Toimintakustannukset, euroa/asukas	64,7	65,7	65,7	65,7

¹⁾ Verkkokäyntien osalta kävijätilastoihin tallentuvat vain evästeet hyväksyneet kävijät. Todellinen kävijämäärä on huomattavasti suurempi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %)	107
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-150
Yhteensä	-43

2026 talousarvio	9 185 000
2025 talousarvio	9 228 000
2024 tilinpäätös	9 125 645

31. Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 155 153 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on esittävällä taiteella enintään 3 770 ja museoilla enintään 1 228.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnalisäveroton yksikköhinta on musiikilla 61 018 euroa, muulla esittävällä taiteella 68 199 euroa ja museoilla 93 394 euroa henkilötyövuotta kohden.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Esittävän taiteen valtionosuus	99 331 000
Museoiden valtionosuus	55 822 000
Yhteensä	155 153 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuurimuseon kiinteistön vuokrauksesta vapautuva määräraha (siirto momentilta 29.80.53)	210
Indeksitarkistus (3,5 %)	6 136
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (museot)	1 403
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (musiikki)	-3
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (muu esittävä taide)	289
Yhteensä	8 035

Momentin nimike on muutettu.

2026 talousarvio	155 153 000
2025 talousarvio	147 118 000
2024 tilinpäätös	157 380 750

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 104 573 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen
- 2) enintään 1 430 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:ssä tarkoitettuihin valtionavustuksiin taiteen perusopetuksen järjestäjille ja muihin valtionavustuksiin taiteen perusopetuksen oppilaitosten ylläpitäjille
- 3) enintään 201 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 658 000 tuntia ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 179 400 tuntia.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnalisäveroton yksikköhinta on 96,41 euroa opetustuntia kohden.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 104 372 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 201 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %)	3 660
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	1 284
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-80
Yhteensä	4 864

2026 talousarvio	104 573 000
2025 talousarvio	99 709 000
2024 tilinpäätös	96 304 913

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2026 talousarvio	252 000
2025 talousarvio	252 000
2024 tilinpäätös	252 000

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 678 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 5 500 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 17 178 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytöstä sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-200
Yhteensä	-200

2026 talousarvio	22 678 000
2025 talousarvio	22 878 000
2024 tilinpäätös	27 648 000

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 83 151 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämiseen
- 2) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja valtionavustuslain (688/2001) mukaisten valtionavustusten maksamiseen
- 3) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuurin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuviin menoihin
- 4) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 5) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 6) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta ja kulttuurimatkailun edistämisestä aiheutuviin menoihin
- 7) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoimintaa koskevien menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin
- 8) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö	53 432 000
Elokuva, audiovisuaalinen kulttuuri ja luovat sisällöt	20 439 000
Esittävä taide, kirjallisuus, visuaalinen ja rakennustaide, muotoilu	2 264 000
Kulttuurivienti, kansainvälistyminen sekä pohjoismainen, EU- ja kansainvälinen yhteistyö	7 256 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026	9 500 000
Taide- ja kulttuurialan valtakunnalliset yhteisöt	7 391 000
Lastenkulttuuri	2 256 000
Saamelainen kulttuuri	522 000
Kulttuuriperintö	591 000
Kulttuuritilojen investointiavustukset ja seurantalojen korjausavustukset	2 234 000
Taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus ja erityishankkeet	979 000
2) Taide- ja kulttuurivirasto	25 261 000
Taiteenalojen edistäminen	18 542 000
Kulttuuriin osallistumisen ja saavutettavuuden, kulttuurihyvinvoinnin sekä kulttuurin moninaisuuden edistäminen	6 397 000
Mediakasvatuksen ja lukutaidon edistäminen	322 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

3) Museovirasto	4 458 000
Näyttelypalkkiot	1 000 000
Museoalan edistäminen ja kulttuuriperinnön perusta ja jatkuvuus	2 843 000
Kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpano	615 000
Yhteensä	83 151 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 82 481 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 670 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	4 500
Kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentilta 29.01.07)	1 000
Kertaluonteisten erien poisto	-3 765
Yritystukileikkaus	-7 800
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-550
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-1 600
Yhteensä	-8 215

2026 talousarvio	83 151 000
2025 II lisätalousarvio	2 500 000
2025 talousarvio	91 366 000
2024 tilinpäätös	109 802 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 443 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin

3) enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	14 786 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Kuvataiteen tekijöiden apurahat (enintään)	960 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	597 000
Yhteensä	19 443 000

Taiteilija-apurahan suuruus on 2 249,02 euroa/kk ajalla 1.1.2026—30.9.2026 ja 2 296,25 euroa/kk ajalla 1.10.2026—31.12.2026. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkausten tarkistuksia vastaavasti Taide- ja kulttuuriviraston päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	439
Yhteensä	439

2026 talousarvio	19 443 000
2025 talousarvio	19 004 000
2024 tilinpäätös	18 672 205

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 31 276 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtion omistamissa ja vuokraamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää 11:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Hanasaaren ruotsalais-suomalaisen kulttuurikeskuksen tilakustannukset	2 458 000
Muut tilakustannukset	28 818 000
Yhteensä	31 276 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuurimuseon kiinteistön vuokrauksesta vapautuva määräraha (siirto momentille 29.80.31)	-210
Saamelaismuseosäätiön kohonneiden vuokratilakustannusten kattaminen	130
Yhteensä	-80

2026 talousarvio	31 276 000
2025 II lisätalousarvio	65 000
2025 talousarvio	31 356 000
2024 tilinpäätös	31 211 437

55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta sekä kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin menoihin
- 2) museo- ja kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista sekä museoiden sisältötuotannon tukemisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 3) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä suomalaisten kulttuuriperintösisältöjen viemiseen osaksi Europeana-palvelua tarkoitettuihin menoihin ja avustuksiin
- 4) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin
- 5) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 300 000 euroa.

2026 talousarvio	2 300 000
2025 talousarvio	2 300 000
2024 tilinpäätös	2 300 000

56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 68 432 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetun lain (942/2022) mukaiseen rahoitukseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Kansallisgalleria	14 403 000
2.	Suomen Kansallisteatteri	12 412 000
3.	Suomen Kansallisooppera ja -baletti	41 617 000
Yhteensä		68 432 000

Selvitysosa: Kansallisgalleria vastaa Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa sekä osallistuu asiantuntijana taidemuseoalan kehittämiseen. Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateneumin taidemuseo, Nykyaikaisen taiden museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Tehtävänä on vahvistaa kulttuuriperintöä ja edistää taiteellista sivistystä sekä kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Suomen Kansallisteatteri ylläpitää teatteria, harjoittaa teatteritoimintaa sekä kehittää ja vaalii teatteritaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen teatteritaiteen edistäminen, korkeatasoisen teatteritaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä teatteritaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Suomen Kansallisooppera ja -baletti ylläpitävät ooppera- ja balettiteatteria sekä harjoittavat, vaalivat ja kehittävät ooppera- ja balettitaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen ooppera- ja balettitaiteen edistäminen, korkeatasoisen ooppera- ja balettitaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä ooppera- ja balettitaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,9 %)	1 936
Kansallisgallerian alv-menojen korvaaminen	202
Kansallisgallerian kokoelmakeskuksen vuokramenot	-470
Yhteensä	1 668

2026 talousarvio	68 432 000
2025 II lisätalousarvio	1 482 000
2025 talousarvio	66 764 000
2024 tilinpäätös	65 101 000

72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 683 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmiin tehtävistä taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) valtionavustuksen myöntämiseen Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti valtion taideteostoimikunnan toiminnasta sekä kokoelman ylläpidosta ja turvaamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1.	Kansallisgallerian kokoelmaan tehtävät taidehankinnat	739 000
2.	Valtion taideteostoimikunnan taidehankinnat valtion kiinteistöihin ja valtion käytössä oleviin rakennuksiin	544 000
3.	Valtion taideteostoimikunnan kokoelman hoito ja valtion taideteostoimikunnan toiminta	400 000
Yhteensä		1 683 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan taidehankintoihin tarkoitettujen sijoitusmenojen osuudeksi 1 283 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

2026 talousarvio	1 683 000
2025 talousarvio	1 683 000
2024 tilinpäätös	1 683 000

75. *Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen sekä museolaivojen korjaamisesta ja kunnossapidosta aiheutuviin menoihin

2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 1 319 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 930 000 euroa.

2026 talousarvio	3 249 000
2025 II lisätalousarvio	200 000
2025 talousarvio	3 249 000
2024 tilinpäätös	3 249 000

95. *Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2026 talousarvio	40 000
2025 talousarvio	40 000
2024 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön liikunnallisen elämäntavan lisääminen, liikunnan ja huippu-urheilun vastuullisuuden edistäminen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallinen elämäntapa tarkoittaa arjessa tapahtuvaa fyysistä aktiivisuutta ja liikunnan harrastamista. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikuntaa edistetään liikuntaolosuhteita kehittämällä, arjen toimintaympäristöjä liikunnallistamalla sekä tukemalla liikuntajärjestöjä ja -seuroja sekä huippu-urheilua. Väestön liikunnallista elämäntapaa edistetään yhteistyössä eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Liikuntapolitiikan tavoitteena on päätöksenteon perustaminen yhä vahvemmin tutkittuun tietoon sekä jatkuvaan seurantaan ja arviointiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

- Hyvinvoiva, terve ja liikkuva väestö
- Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunta ja huippu-urheilu on vastuullista
- Suomalainen huippu-urheilu on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään suunnitelmallisesti. Liikunta-paikkarakentamisen avustamisessa painotetaan laajoille käyttäjäryhmille suunnattuja liikunta-paikkoja sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja saavutettavuuden sekä kestä-vän kehityksen edistämistä.

Tuetaan liikunnan kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta ja vastuullisuutta. Tuetaan liikun-nan kansalaisjärjestötoimintaa sekä kaikille avointa paikallista seuratoimintaa. Edistetään kansa-laistoiminnan vastuullisuutta. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutus-toimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjes-tää kestäviä kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa lisääntyy eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallista Liikkuvat-kokonaisuutta liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja). Avustetaan Liikkuvat-kokonaisuuden toimeenpanoa tukevia liikunnallisen elämäntavan hankkeita.

Kehitetään huippu-urheilu-uran edellytyksiä ja huippu-urheilun vastuullisuutta. Huippu-urheilua edistetään tukemalla urheilijoiden valmentautumista sekä kehittämällä valmennusosaa-mista, kaksoisurapolkuja, huippu-urheilun koordinaatiota, huippu-urheilun tutkimus- ja innovaa-tiotoimintaa, huippu-urheilun rahoitusta ja kilpailu- ja harjoitteluolosuhteita. Vahvistetaan lii-kunnan ja huippu-urheilun vastuullisuutta avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Liikunnan tietopohjaa vahvistetaan ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätök-senteon tarpeiden suuntaisesti. Vahvistetaan tiedon hyödyntämistä toimialan avustusvalmiste-luissa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaa ja arviointia. Kehitetään valtion liikuntaneu-voston toteuttamaa liikuntapolitiikan arviointitoimintaa.

Liikuntaa edistetään eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Edistetään liikunnan laaja-alaisen yhteiskunnallisten yhteyksien tunnistamista. Liikuntapolitiikan koordinaatioelin koordinoi ja yhteen sovittaa liikunnan edistämisen toimia eri ministeriöissä. Vahvistetaan liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia sekä liikunnan edistämisen poikkihallinnollista huomioimista eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.

Valtionavustukset ja -osuudet liikuntatoimen rahoituksessa valtion talousarviossa

Liikuntatoimen määrärahoista avustuksiin kohdentuu noin 75 %. Hankkeista riippuen kuntatalouteen tästä kohdentuu noin neljännes, yleishyödyllisille yhteisöille (säätiöt, yhdistykset) noin 55—60 % ja yrityssektorille alle 15 %. Lisäksi määrärahaa kohdentuu vähäisessä määrin kotitalouksille (urheilija-apurahat, ylimääräiset urheilijaeläkkeet) ja yliopistoille. Valtionosuudet, joiden osuus liikuntatoimen siirtotalouden kuluista on noin 23 %, kohdentuvat kuntatalouteen ja liikunnan koulutuskeskuksille.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2024 toteutuma	2026 arvio
Urheiluseuroissa harrastavien lasten ja nuorten osuus, %¹⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	65	67	67
— pojat	66	67	67
11-vuotiaat			
— tytöt	71	68	68
— pojat	69	72	72
13-vuotiaat			
— tytöt	53	58	58
— pojat	57	60	60
15-vuotiaat			
— tytöt	38	45	45
— pojat	47	44	44
Liikuntapalveluiden käyttö, %²⁾			
Aikuiset (20—69-vuotiaat)			
Naiset			
— omatoimisesti	95		95
— kunnan liikuntapalvelut	21		21
— liikunta- tai urheiluseura	19		19
— liikunta-alan yritykset	35		35
Miehet			
— omatoimisesti	94		94
— kunnan liikuntapalvelut	17		17
— liikunta- tai urheiluseura	23		23
— liikunta-alan yritykset	29		29
Ikääntyneet (70 v. ja vanhemmat)			
Naiset			
— omatoimisesti	90		90
— kunnan liikuntapalvelut	39		39
— liikunta- tai urheiluseura	12		12
— liikunta-alan yritykset	31		31

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2024 toteutuma	2026 arvio
Miehet			
— omatoimisesti	97		97
— kunnan liikuntapalvelut	27		27
— liikunta- tai urheiluseura	13		13
— liikunta-alan yritykset	20		20
Kansallisten liikkumissuosittelujen mukaisesti liikkuvien osuudet, %³⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	36	31	31
— pojat	59	56	56
11-vuotiaat			
— tytöt	25	19	19
— pojat	42	44	44
13-vuotiaat			
— tytöt	7	8	8
— pojat	26	17	17
15-vuotiaat			
— tytöt	3	4	4
— pojat	16	6	6
Aikuiset (20—69-vuotiaat)			
— naiset	27		27
— miehet	24		24
Ikääntyneet (70 v. ja vanhemmat)			
— naiset	17		17
— miehet	16		16
Koululaisten Move!-mittausten 20 m juoksutestin mediaanitulos (min:sek)⁴⁾			
11-vuotiaat			
— tytöt	3 min 37 s	3 min 51 s	3 min 51 s
— pojat	4 min 26 s	4 min 46 s	4 min 46 s
15-vuotiaat			
— tytöt	4 min 12 s	4 min 12 s	4 min 12 s
— pojat	5 min 47 s	6 min 00 s	6 min 00 s
Varusmiespalvelukseen astuvien miesten Cooper-juoksutestin keskiarvo (metriä)⁵⁾	2 376	2 398	2 398

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2024 toteutuma	2026 arvio
Dopingtestien määrä/rikkomusten määrä (SUEK)⁶⁾	3 169/4	2 818/5	2 818/5
Suomen saavuttamat pisteet (sijat 1.—8.) Olympialaisissa ja olympialajien MM-kisoissa⁷⁾	117 pist.	48 pist.	48 pist.

¹⁾ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU 2018 sekä 2022 -tutkimukset (harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti sekä harrastan silloin tällöin), lisäanalyysi KIHU 18.4.2023.

²⁾ Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023.

³⁾ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018, 2022 sekä 2025 tutkimukset (liikemittarilla mitattu liikkumissuosituksen saavuttaminen). Lisäanalyysi Jyväskylän yliopisto 8.4.2025. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023. (liikkumisen suosituksen toteutuminen kyselytietojen mukaan).

⁴⁾ 5.- ja 8.-luokkalaisten fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset. Mediaanitulokset.

⁵⁾ Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kuntotestien tulokset. Puolustusvoimat.

⁶⁾ Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) tekemät kaikki dopingtestit sekä dopingrikkomusten määrä SUEKin kansallisessa dopingtestausohjelmassa.

⁷⁾ Urheilumuseo -Tahto. Suomen saavuttamat pisteet (sijat 1.—8.) Olympialaisissa ja olympialajien MM-kisoissa.

20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 726 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien liikuntapolitiikan ja liikuntakulttuurin edistämisestä, kehittämisestä ja arvioinnista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) valtion liikuntaneuvoston menoihin

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 3) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan osaaminen ja tietopohja	
Liikunnan yleiset kehittämishankkeet	500 000
Valtion liikuntaneuvosto	226 000
Yhteensä	726 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 480 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 246 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen yhteistyö (siirto momentille 29.90.50)	-268
Liikuntatiede ja tutkimus (siirto momentille 29.90.50)	-2 139
Liikuntatieteen tutkimus (siirto momentille 29.40.51)	-817
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt (siirto momentille 29.90.50)	-3 260
Yhteensä	-6 484

2026 talousarvio	726 000
2025 talousarvio	7 210 000
2024 tilinpäätös	8 026 000

30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 427 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 300 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 14 §:n mukaisiin opintotseteliavustuksiin.

Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 256 329. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 978 000
Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	21 578 000
Valtionosuudet alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille	571 000
Liikunnan koulutuskeskusten opintotseteliavustukset	300 000
Yhteensä	42 427 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonnäkövero-ton keskimääräinen yksikköhinta on 123,12 euroa ja arvonnäköveroollinen keskimääräinen yksikköhinta on 129,78 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %), valtakunnalliset koulutuskeskukset	755
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	4 927
Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan (asukasmäärän muutos)	114
Yhteensä	5 796

2026 talousarvio	42 427 000
2025 talousarvio	36 631 000
2024 tilinpäätös	36 928 801

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 114 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen

3) kokeilu-, kehittämis- ja selvitystoiminnan menoihin sekä yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan aluehallinnon toiminnan sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden menoihin

4) liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin

5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätöille

6) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen

7) enintään 459 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin

8) Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen

9) enintään 20 000 000 euroa poikkihallinnollisesta valtioneuvostojohtoisesta Suomi Liikkeelle -ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

10) enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, josta enintään 1,5 henkilötyövuotta Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin menoihin.

Kohtien 2) ja 7) määrärahat budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdassa 10) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Poikkihallinnollisen valtioneuvostojohtoisen Suomi Liikkeelle -ohjelman tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Määräraha on tarkoitettu eri hallinnonalojen käyttöön ja sitä on tarkoitus käyttää ohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinointiin, vuorovaikutukseen, viestintään ja selvityksiin sekä eri ministeriöistä ja virastoista myönnettäviin valtionavustuksiin. Ohjelman toimeenpanoa ohjaa ja seuraa ministerityöryhmä. Ohjelman toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus (liikuntapaikkarakentamisen avustaminen)</i>	15 320 000
<i>Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen</i>	66 271 000
Liikunnan kansalaistoiminta	42 202 000
— liikuntajärjestöjen yleisavustukset	40 202 000
— seuratuki	2 000 000
Huippu-urheilu	15 739 000
Liikunnan ja urheilun suurtahtumat	2 850 000
Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	5 212 000
Kansainvälinen yhteistyö	268 000
<i>Koko väestön liikunnan edistäminen</i>	6 240 000
<i>Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointi</i>	500 000
<i>Liikunnan osaaminen ja tietopohja</i>	6 299 000
Liikuntatiede ja tutkimus	2 139 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3 660 000
Liikunnan aluehallinto	500 000
<i>Suomi liikkeelle -ohjelma</i>	20 000 000
Yhteensä	114 630 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeen lisärahoitus (26 milj. euroa/LTA 2017)			
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	2,0	2,0	4,0
Menot yhteensä	2,0	2,0	4,0

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 111 330 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 3 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointi (siirto momentilta 29.90.51)	500
Kansainvälinen yhteistyö (siirto momentilta 29.90.20)	268
Kertamenon poisto (TA 2025)	-300
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus ja Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö (siirto momentilta 29.90.51)	2 015
Koko väestön liikunnan edistäminen (siirto momentilta 29.90.51)	6 240

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Launeen perhepuiston rakennushankkeet (liikuntapaikkarakentamiseen)	250
Liikunnan ja urheilun suurtahtumat (siirto momentilta 29.90.51)	2 000
Liikunnan ja urheilun suurtahtumat (yleisurheilun EM-kilpailut ja hiihdon MM-kilpailut)	850
Liikunnan kansalaistoiminta (seuratuki) (siirto momentilta 29.90.51)	2 000
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus (liikuntapaikkarakentamisen avustaminen) (siirto momentilta 29.90.51)	17 470
Liikuntatiede ja tutkimus (siirto momentilta 29.90.20)	2 139
Suomi liikkeelle -ohjelma (siirto momentilta 29.90.51)	20 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt (siirto momentilta 29.90.20)	3 260
Urheiluakatemit ja valmennuskeskukset (siirto momentilta 29.90.51)	4 235
Ylimääräisen urheilijaeläkemäärärahan tasokorotus	100
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-520
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-2 400
Yhteensä	58 107

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2026 talousarvio	114 630 000
2025 talousarvio	56 523 000
2024 tilinpäätös	56 614 163

(51.) Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointi (siirto momentille 29.90.50)	-500
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus ja Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö (siirto momentille 29.90.50)	-2 015
Koko väestön liikunnan edistäminen (siirto momentille 29.90.50)	-6 240
Liikunnan ja urheilun suurtahtumat (siirto momentille 29.90.50)	-2 000
Liikunnan kansalaistoiminta (seuratuki) (siirto momentille 29.90.50)	-2 000
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus (liikuntapaikkarakentamisen avustaminen) (siirto momentille 29.90.50)	-17 470
Suomi liikkeelle -ohjelma (siirto momentille 29.90.50)	-20 000
Urheiluakatemit ja valmennuskeskukset (siirto momentille 29.90.50)	-4 235
Yhteensä	-54 460

2025 talousarvio	54 460 000
2024 tilinpäätös	66 284 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2024—2027 toimii valtion nuorisotyön ja -politiikan strategia-asiakirjana, jossa hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpidekoko-
naisuudet ovat:

- Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin.
- Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielenterveyden tukemiseen.
- Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla.

Lisäksi ohjelma sisältää nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset, ml. painopisteet nuorisotalouden osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle, sekä kansalliset tavoitteet nuorisotalouden eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat.
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat.
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa.
- Nuorten elämänhallintataidot vahvistuvat.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

- Koordinoidaan nuorisolain (1285/2016) mukaisen valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2024—2027 nuorisopoliittisten tavoitteiden toimeenpanoa.
- Kehitetään ja vahvistetaan kunnallisen nuorisotyön rakenteita, laatua ja tulosten tunnettuutta ohjelman linjausten mukaisesti.
- Tavoiteohjataan ohjelmakauden 2024—2027 nuorisotalouden osaamiskeskuksia.
- Kehitetään ja toimeenpannaan toimenpide-ehdotuksia nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi.

Valtionavustukset ja -osuudet nuorisotyön rahoituksessa valtion talousarviossa

Nuorisotyön määrärahoista avustuksiin kohdentuu noin 90 %. Hankkeista riippuen kuntatalouteen avustuksista kohdentuu noin 40 %, yleishyödyllisille yhteisöille (säätö- ja yhdistykset) noin 50 % ja yritys sektorille alle 10 %. Nuorisotyön valtionosuudet, joiden osuus nuorisotyön siirtotalouden kuluista on noin 10 %, kohdentuvat kuntatalouteen.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2026 arvio
10—29-vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus 2024), %	50	43	45
15—29-vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri 2024), %	81	72	72
15—29-vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri 2024), %	86	85	85
Yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveyskysely 2023/THL), %	11	11	10
15—29-vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri 2023), %	38	38	38
15—29-vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri 2024), %	10	14	15
15—29-vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri 2024), %	80	61	55
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	33 400	37 500	34 000

20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolain (1285/2016) mukaisiin nuorisotyön ja -politiikan toimeenpanosta, kehittämisestä ja arvioinnista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan menoihin
- 3) kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä sekä yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	212 000
Nuorisotyön ja -politiikan toimeenpano, kehittäminen ja arviointi sekä nuorisotoimialan kansainvälinen yhteistyö	500 000
Yhteensä	712 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 492 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 220 000 euroa.

2026 talousarvio	712 000
2025 talousarvio	712 000
2024 tilinpäätös	712 000

30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 627 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesti kuntien nuorisotyön valtionosuuksiin.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuus kuntien nuorisotyön käyttökustannuksiin (asukasmäärän muutos)	-16
Yhteensä	-16
2026 talousarvio	7 627 000
2025 talousarvio	7 643 000
2024 tilinpäätös	7 647 460

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 165 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisotalle, valtakunnallisille nuorisotalle osaamiskeskustoille sekä nuorisokeskustoille
- 2) nuorisokeskusten investointiavustuksiin ja sosiaalisen nuorisotyön avustuksiin
- 3) nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyviin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä palkintojen ja apurahojen maksamiseen
- 4) nuorisotalle tiedontuotantoa, yleistä kehittämistä ja viestintää tukevien järjestelmien, ml. etsivän nuorisotyön yhteydenottojärjestelmän, ylläpidon ja kehittämisen menoihin
- 5) nuorten osallistumista ja kuulemista tukevien tietojärjestelmien ja verkkopalveluiden ylläpidon ja kehittämisen menoihin
- 6) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemista edistäviin avustuksiin
- 7) nuorisotyön, -toiminnan ja -politiikan kehittämisavustuksiin
- 8) Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemista edistäviin avustuksiin
- 9) alueellisen nuorisotoimen, aluehallinnon ja valtion virastojen nuorisotoimialan hankkeiden menoihin.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 000 000
Nuorisokeskukset	4 668 000
Alueellinen ja paikallinen nuorisotyö	5 067 000
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	1 300 000
Nuorisotyön kokeilu, koulutus, tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö	2 130 000
Yhteensä	31 165 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 30 430 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 735 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-670
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-260
Yhteensä	-930

2026 talousarvio	31 165 000
2025 talousarvio	32 095 000
2024 tilinpäätös	35 405 092

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön tukemisesta ja kehittamisestä aiheutuvien avustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Nuorten työpajatoiminta	14 000 000
Etsivä nuorisotyö	13 000 000
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö	4 000 000
Yhteensä	31 000 000

2026 talousarvio	31 000 000
2025 talousarvio	31 000 000
2024 tilinpäätös	33 050 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen turvallisuutta ja huoltovarmuutta uhkaava Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäyssota jatkuu. Lisäksi geopoliittista jännitettä ovat lisänneet Lähi-Idän konfliktin kärjistyminen ja muutokset Yhdysvaltojen hallinnon toimintatavassa. Toimintaympäristössä vallitsevat monet maailmanlaajuiset muutostekijät, jotka ovat vaikeasti ennakoitavia ja lisäävät kansainvälisten markkinoiden epävarmuutta. Näiden muutostekijöiden voimakkuuteen ja nopeuteen Suomi ei juuri voi vaikuttaa vaan niiden seurauksiin on sopeuduttava. Uhkien lisäksi niissä voi olla myös paljon uusia mahdollisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) turvallisuusympäristön kehitys, 2) planetaaristen rajojen ylittymistä seuraava bio- ja kiertotalouden voimistuminen, 3) maaseudun kehitys, 4) teknologinen- ja energiamurros, 5) globaalin talousjärjestelmän kehitys ja julkisen talouden niukkuus sekä 6) arvojen ja asenteiden muutos.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut jännittyneen geopoliittisen tilanteen vuoksi.

Laadukas ja turvallinen paikkatieto ja sen hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, peruspaikkatietojen ja luonnonvaratiedon käytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta. Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa sekä turvaavat omistusta ja kansallista vakuus- ja rahoitusjärjestelmää.

Suomi on vastuullinen globaali toimija ja sitoutunut kestävän kehityksen Agenda2030:n toimeenpanoon. Kansainvälisen kilpailun lisääntyessä myös hallinnon merkitys vapaan kilpailun esteiden poistamisessa sekä biotalouden, uusien innovaatioiden, liiketoimintamallien ja arvonaluonnin tapojen mahdollistamisessa kasvaa. Mahdollistava hallinto toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa yk-

sityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja mahdollisuuksia. Rajalliset resurssit kyetään suuntaamaan vaikuttavammin taloudellista optimia tavoittelun sekä luomaan kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö uusiutuvalle ja kansainvälistyvälle biotaloudelle, yhteensovittaen kestäväää kehitystä ja riskienhallintaa. Maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan nykyiset tehtävät luovat luontevan alustan bio- ja kiertotalouden seuraavan vaiheen toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoihin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen, arvoketjujen luomiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinon kilpailukykyä kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/ arvio	2025 tavoite	2026 tavoite
Biotalous tuottaa merkittävää arvonlisää ja kannattavaa yritystoimintaa			
— Biotalouskeinojen arvonlisäys, mrd euroa ¹⁾	30,1	31,3	32,5
— Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ²⁾	(38 425)	kasvaa	kasvaa
Elinvoimainen maaseutu vahvistaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta			
— Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, % ³⁾	(26,7)	kasvaa	kasvaa
— Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista (%) ³⁾	(34,1)	kasvaa	kasvaa
Tietovarannoista ja tutkimuksesta vakautta ja vaurautta			
— Hallinnonalan T&K-rahoituksen määrä, milj. euroa ⁴⁾	133,1	142,0	150,3

¹⁾ Vuoden 2023 toteutuma oli 29 mrd. euroa. Vuoden 2024 arvio ja vuosien 2025—2026 tavoite perustuu Suomen biotalousstrategiassa asetettuun tavoitteeseen: tavoitteena on kiihdyttää biotalouden arvonlisän 3 prosentin vuosikasvutaso 4 prosenttiin.

²⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpidon tulot ja tuotanto, yritysten tilinpäätösaineisto, teollisuuden ja palvelualojen liikevaihtokuvaajat, maatalouden taloustilit. Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Arviona on käytetty vuoden 2024 ennakkotietoa.

³⁾ Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Tiedot koskevat Manner-Suomea. Vuodesta 2024 lähtien tietoja ei ole vielä saatavilla ja vuoden 2024 arviona on käytetty vuoden 2023 toteutumatietoja.

⁴⁾ Sisältää hallinnonalan tutkimuslaitosten yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot.

Sukupuolten tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuoli-näkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten tasa-arvoon.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Yhteisen maatalouspolitiikan, maaseudun kehittämisen ja luonnonvaratalouden toimeenpanossa on tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet, vaikka tukijärjestelmiä tai tukien myöntämisen perusteita ei ole rakennettu sukupuolinäkökulmasta. Esimerkiksi nuorten viljelijöiden aloitustuessa seurataan yritystoiminnan aloittaneiden sukupuolijakaumaa. Erityisesti useissa paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta toteutetuissa hankkeissa on tavoitteena erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhusten, maahanmuuttajien ja työttömien osallistuminen alueen kehittämiseen. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Leader-toiminnassa esimerkiksi seurataan päättävän elimen eli hallituksen sukupuolijakaumaa.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa, vihreää siirtymää ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin 28 milj. euroa. Ympäristökorvauksiin ja luonnonmukaiseen tuotantoon kohdennetaan 278,8 milj. euroa, ekojärjestelmätukeen vähintään 86 milj. euroa ja ravinnekierrätyksen edistämiseen ravinnekiertotuella 5 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 5,3 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan mm. kansallista biotalousstrategiaa, kansallista metsästrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 11,0 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 6,1 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyys turvaamiseen kohdennetaan 36,2 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys metsätalouden määräraikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	30.40.45

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	117,0	105,0
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki</i> (arviomääräraha)		
— korkotukilainavaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maa-seudun kehittämiseen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	149,8	135,4
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen</i> (arviomääräraha)		
— Avustusten myöntämisvaltuus	15,0	20,0
30.40.45 <i>Metsäluonnon hoidon edistäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— Avustusten myöntämisvaltuus	-	0,8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	145 954	154 584	158 640	4 056	3
01. Maa- ja metsätalous- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 482	22 172	22 962	790	4
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	85 023	90 878	88 494	-2 384	-3
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943	3 943	8 243	4 300	109
29. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	30 198	32 652	32 652	—	0
40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	—	700	2 050	1 350	193
66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 308	4 239	4 239	—	0
10. Maaseudun kehittäminen	582 412	483 070	440 046	-43 024	-9
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	130 650	122 200	110 000	-12 200	-10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
41. Maaseutuelinkeino- toiminnan korkotuki (arvio- määräraha)	36 421	40 000	40 000	—	0
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	15 100	13 200	10 600	-2 600	-20
43. Eläinten hyvinvointi- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000	74 000	74 000	—	0
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämis- toimiin (siirtomääräraha 3 v)	5 226	4 651	3 576	-1 075	-23
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 569	2 223	2 123	-100	-4
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	39 192	31 092	26 992	-4 100	-13
55. Valtionavustus 4H- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 955	4 005	3 805	-200	-5
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 450	3 350	3 040	-310	-9
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	271 849	188 349	165 910	-22 439	-12
20. Maa- ja elintarviketalous	1 930 467	1 742 336	1 724 472	-17 864	-1
01. Ruokaviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	79 626	78 862	80 015	1 153	1
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	47 643	5 868	10 268	4 400	75
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirto- määräraha 2 v)	350 000	350 000	350 000	—	0
41. EU-tulotuki ja EU- markkinatuki (arviomäärä- raha)	517 413	524 200	526 200	2 000	0
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomäärä- raha 3 v)	335 816	275 716	265 016	-10 700	-4
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	570 815	479 815	463 815	-16 000	-3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
46. EU-rahoitteinen ruoka- ketjun kehittäminen (siirto- määräraha 3 v)	11 005	11 005	11 005	—	0
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 282	7 603	3 336	-4 267	-56
49. Alkutuotannon tuotanto- panosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000	2 400	8 050	5 650	235
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400	400	400	—	0
62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 467	6 467	6 367	-100	-2
40. Luonnonvaratalous	194 024	186 417	175 647	-10 770	-6
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 582	3 512	-70	-2
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomäärä- raha 3 v)	14 189	14 225	13 815	-410	-3
22. Luonnonvara- ja bio- talouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 304	5 964	5 268	-696	-12
31. Vesi- ja kalatalous- hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 296	7 016	6 136	-880	-13
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomäärä- raha)	1 597	1 541	1 541	—	0
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 590	3 590	3 800	210	6
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	11 350	8 850	8 850	—	0
44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	38 461	37 277	36 247	-1 030	-3
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	11 027	11 027	11 027	—	0
46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirto- määräraha 2 v)	43 025	41 379	41 074	-305	-1
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 490	2 500	1 000	-1 500	-60

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 868	14 779	13 697	-1 082	-7
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 139	10 360	9 625	-735	-7
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirto- määräraha 2 v)	1 332	1 332	1 332	—	0
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	25 357	22 995	18 723	-4 272	-19
64. Metsähallitus	7 244	7 134	7 007	-127	-2
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 244	7 134	7 007	-127	-2
70. Maanmittaus ja asunto- osakkeiden kirjaaminen	54 608	53 085	47 253	-5 832	-11
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	52 608	51 085	45 253	-5 832	-11
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
Yhteensä	2 914 709	2 626 626	2 553 065	-73 561	-3
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	4 280	4 324	4 460		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Valtionavustusta saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä. Hallinnonalan tehtäviä hoitavat valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus sekä talousarvion ulkopuolisina rahastoina toimivat maatalouden kehittämisrahasto ja maatalouden interventiorahasto.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan myös elinvoimaketuksissa, Lupa- ja valvontavirastossa, Turvallisuus- ja kemikaalivirastossa, Huoltovarmuusketuksessa sekä Suomen ympäristökeskuksessa, joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Lisäksi maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan kunnissa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa alustavasti seuraavat pääluokkaperusteluissa esitetyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tulostavoitteet.

Biotalous tuottaa merkittävää arvonlisää ja kannattavaa yritystoimintaa:

- Toimintaympäristö on kilpailukykyinen uusille yrittäjille sekä uudistuvalla ja vastuullisella biotalouden arvoketjulle
- Uusiutuvia luonnonvaroja ja luontohyötyjä käytetään monipuolisesti ja kestävästi
- Luonnon monimuotoisuus on elpymisuralla
- Kotimaisia elintarvikkeita ja puhdasta vettä on riittävästi saatavilla
- Kannattava alkutuotanto luo perustan kotimaiselle ruoantuotannolle
- Toimivat markkinat mahdollistavat arvonlisän oikeudenmukaisen jakautumisen
- Eläintauti- ja kasvintuhoojatilanne on hallinnassa
- Ruoka on turvallista ja terveellistä
- Eläimet voivat hyvin ja eläinlääkkeiden käyttö on vähäistä
- Tuotantopanosten omavaraisuus kasvaa
- Viennin arvo ja jalostusarvo kasvavat
- Luonnon virkistyskäyttöön liittyvät harrastukset ja palvelut lisäävät hyvinvointia.

Elinvoimainen maaseutu vahvistaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta:

- Maaseutu- ja saaristoalueet ovat hyviä paikkoja elää, asua sekä yrittää monipuolisesti
- Paikallisyhteisöt toimivat aktiivisesti
- Hiilinieluja ja -varastoja, kiertotaloutta ja resurssitehokkuutta vahvistetaan
- Ilmastonmuutokseen sopeudutaan ja varaudutaan
- Yhteiskunnan toimivuuden kannalta elintärkeitä toiminnot turvataan (elintarvike- ja vesihuolto, tulva- ja kuivuusriskien hallinta, patoturvallisuus).

Tietovarannoista ja tutkimuksesta vakautta ja vaurautta:

- Luotettavat kiinteistöjen ja osakehuoneistojen rekisteritiedot turvaavat kansallista omistus- ja rahoitusjärjestelmää sekä edistävät uutta liiketoimintaa
- Peruspaikkatietojen ja paikannuksen referenssijärjestelmien kehittäminen turvaavat paikantamisen perustan ja mahdollistavat yritysten lisäarvopalvelut
- Tukipalvelut ja tutkimus tukevat paikkatietojen yhteen toimivuutta ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä sekä uusien innovaatioiden syntymistä
- Huipputasoiset hyödynnettävissä olevat tietovarannot houkuttelevat kansainvälisiä investointeja Suomeen

— Luotettava tutkimus ja tietovarannot turvaavat luonnon kantokykyä ja luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tulostavoitteet

Hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tulostavoitteita:

— Toiminta on ennakoivaa ja vastuullista sekä toimintaprosessit ja resurssien käyttö ovat tehokkaita

— Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on korkealaatuista ja sen tulokset välittyvät tehokkaasti päätöksenteon, elinkeinojen ja kansalaisyhteiskunnan hyödynnettäviksi

— Digitaaliset ratkaisut ovat kustannustehokkaita, turvallisia, hyvin käytettäviä ja niissä hyödynnetään laajasti valtion yhteisiä palveluita

— Häiriötilanteisiin varaudutaan kattavalla riskien hallinnalla sekä kehittämällä jatkuvuudenhallintaa ja vahvistamalla selviytymis- ja palautumiskykyä

— Henkilöstö on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin

— Toimitilahallinta ja toimipaikkaverkko sekä hankintatoimi ovat tehokkaita ja tukevat kestävyyttä.

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 962 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ministeriön yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö luo toiminnallaan luonnonvaroista kasvua, hyvinvointia ja turvallisuutta. Ministeriö ohjaa ja johtaa maataloutta, maaseudun kehittämistä, kalataloutta, metsätaloutta, erätaloutta, elintarviketurvallisuutta, eläin- ja kasvinterveyttä, vesivarojen käyttöä, maanmittausta, paikkatietojen yhteiskäyttöä sekä toimialan tutkimusta.

Ministeriö tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	27 709	23 522	24 312
Bruttotulot	3 213	1 350	1 350
Nettomenot	23 496	22 172	22 962

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 229		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 215		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uusien EU- ja muiden tehtävien resursointi (siirto momentilta 30.20.01)	1 500
Palkkausten tarkistukset	647
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-210
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-577
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-570
Yhteensä	790

2026 talousarvio	22 962 000
2025 II lisätalousarvio	187 000
2025 talousarvio	22 172 000
2024 tilinpäätös	24 482 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 88 494 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin
- 3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrärahasta
- 7) maatilayritysten osaamisverkoston (AgriHubi) toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen ja toiminnan rahoittamiseen
- 8) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 500 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi
- harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa
- tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle
- ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä
- hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä
- edistää kansainvälistä yhteistyötä
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman REPowerEU-luvun tuloilla rahoitetaan puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-hanketta.

Luonnonvarakeskus tukee pääluokkaperusteluissa ja luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2024 tilinpäätös		Htv	2025 arvio		Htv	2026 arvio		Htv
	Kust. ¹⁾	Tuotot ²⁾		Kust. ¹⁾	Tuotot ²⁾		Kust. ¹⁾	Tuotot ²⁾	
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €	
Tutkimus- ja asiakkuusprosessi	111 037	60 241	989	115 100	57 000	994	117 100	58 900	997
Viranomaisprosessi	30 328	7 536	262	31 200	6 800	253	31 600	6 800	250
Tilastoprosessi	5 867	311	55	5 700	400	53	5 800	500	53
Yhteensä	147 232	68 088	1 306	152 000	64 200	1 300	154 500	66 200	1 300

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,0—2,5 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	686	650	650
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	-	-	-
— Yritykset (1—5)	3,60	-	-
— Kansalaiset (1—5)	-	-	3,50
— Päättäjät (1—5)	3,55	-	-
— Tutkimuskumppanit (1—5)	3,64	-	-
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset 1 000 €/kokonaishtv	113	117	119
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,0	1,0	1,0
Muut julkaisut/tutkijahtv	1,0	1,0	1,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut julkaisut (sis. ammattiyleisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	678	650	650
Tilastojulkistusten määrä, kpl	176	145	125
Annetut lausunnot, kpl	573	375	375
Valiokuntakuulemiset, kpl	61	60	60
Tilastojulkistusten virheettömyys, %	92	98	98
Voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	65	70	70
Työtyytyväisyysindeksi	3,86	3,90	3,90

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	148 578	157 178	157 094
Bruttotulot	69 728	66 300	68 600
Nettomenot	78 850	90 878	88 494
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 424		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 597		

Bruttotulot ovat yhteensä 68 600 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 46 900 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 8 100 000 euroa, EU-maataloustukia 600 000 euroa sekä muita tuloja 13 000 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	191	170	190
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	191	170	190
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	83	95	95
— osuus yhteiskustannuksista	78	75	95
Kustannukset yhteensä	161	170	190
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	30	-	-
Kustannusvastaavuus, %	119	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 874	7 830	7 910
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	7 874	7 830	7 910
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 168	4 090	4 150
— osuus yhteiskustannuksista	2 737	2 440	2 450
Kustannukset yhteensä	6 905	6 530	6 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	969	1 300	1 310
Kustannusvastaavuus, %	114	120	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	23 998	26 300	25 100
— EU:lta saatava rahoitus	10 890	10 500	13 000
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	9 939	7 800	8 800
Tuotot yhteensä	44 827	44 600	46 900
Hankkeiden kokonaiskustannukset	73 277	72 000	77 700
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-28 450	-27 400	-30 800
Omarahoitusosuus, %	39	38	40

Määrärahaa noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 88 394 000 euroa, josta kansainvälistä jäsenmaksuja noin 40 000 euroa, ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 68 192 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennallistamisen tutkimus (T&K)	1 000
Enonkosken kalanviljelylaitoksen säilyminen ja sen toiminnan vahvistaminen	500
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	762
Jokioisten kotieläintuotannon infrastruktuurin uudistaminen (siirto momentille 30.01.22)	-4 000
Luontotyyppi- ja ekosysteemitiedon uusien kustannustehokkaiden menetelmien kehittäminen (T&K)	1 000
Maa- ja metsätalouden vesistökuormituksen kalastovaikutusten seuranta (siirto momentilta 30.40.21)	188
Maatalouden ympäristöseuranta, CAP-suunnitelmakauden rahoitus	-300
Metsäbiotalouden arvonnäkökulman kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	1 200
Metsätalouden vesistökuormitusseuranta (siirto momentilta 30.40.21)	200
Puhdas energia ja materiaalivirtojen T&K-rahoitus (REPowerEU T&K) aikaistus	-1 000
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	1 240
Palkkausten tarkistukset	1 694
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-1 340
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-1 298
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 230
Yhteensä	-2 384

Määräraha on osittain kehityksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	88 494 000
2025 II lisätalousarvio	622 000
2025 talousarvio	90 878 000
2024 tilinpäätös	85 023 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 243 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionavustusten myöntämiseen

2) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimustoiminta tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan noin 250 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 5 243 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 3 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 7 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-2 000
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	2 300
Jokioisten kotieläintuotannon infrastruktuurin uudistaminen (siirto momentilta 30.01.05)	4 000
Yhteensä	4 300

2026 talousarvio	8 243 000
2025 II lisätalousarvio	700 000
2025 talousarvio	3 943 000
2024 tilinpäätös	1 943 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 652 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	32 652 000
2025 talousarvio	32 652 000
2024 tilinpäätös	30 198 405

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elintarvikeviennin edistämiseen ja ruoka-alan arvoketjun kehittämiseen, kasvu- ja kuiviketurpeen sekä energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen ja metsäsektorin arvonlisän kasvattamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 250 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.22)	2 000
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.47)	3 000
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.22)	-2 300
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.20.47)	-700
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.49)	2 400
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.20.49)	-2 000
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.40.22)	1 900
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.05)	-1 200
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.40.22)	-1 300
Ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta (siirto momentille 30.20.49)	-450
Yhteensä	1 350
2026 talousarvio	2 050 000
2025 II lisätalousarvio	-700 000
2025 talousarvio	700 000

66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien sekä kulutusmenoluonteisten jäsenmaksujen että rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin

2) enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen

3) enintään 50 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin ja valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenoina maksettavien jäsenmaksujen sekä rahoitusosuuksien osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 139 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 100 000 euroa.

2026 talousarvio	4 239 000
2025 talousarvio	4 239 000
2024 tilinpäätös	4 307 634

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Kriisit lisäävät toimintaympäristön epävarmuutta

Toimintaympäristössä pitkään vaikuttaneet häiriötilanteet (Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ja Gazan tilanne), kansainväliset kauppapoliittiset jännitteet sekä yleinen turvallisuustilanne ovat heikentäneet maa- ja elintarviketalouden toimintaympäristön ennustettavuutta sekä entisestään korostaneet varautumisen ja huoltovarmuuden merkitystä. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti tuotantopanosten ja maataloustuotteiden hintaan. Polttoaineiden, lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden sekä täydennysvalkuaisen kaltaisten rehukomponenttien kotimaisuusastetta on tarpeen lisätä. Huoltovarmuuden ohella tämä tukisi ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Tuotantopanosten lisäksi osaavan työvoiman saatavuus ja riittävän kausityövoiman varmistaminen etenkin puutarhataloudessa ovat merkityksellisiä tekijöitä kotimaisen tuotannon ylläpitämisessä.

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu vakinaisesti runsas neljännes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituihin väkilukuun eikä siinä huomioida ihmisten liikkuvuutta. Monipaikkaisuuden puuttuvan tietoperustan vuoksi yhteiskunnan suunnittelu ja palvelurakenteet sekä erilaiset järjestelmät eivät ota tarpeeksi hyvin huomioon lisääntyvästä liikkumisesta ja työnteon tapojen moninaistumisesta johtuvaa monipaikkaisuutta. Maaseutu- ja saaristoalueiden kannalta tämä on ongelmallista, koska maaseudun tilastoituihin väkiluku on vähentynyt jo pitkään, vaikka kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Monipaikkainen työskentelytapa on lisääntynyt merkittävästi ja sen arvioidaan lisääntyvän edelleen. Maaseudulla on kausittain edelleen yli 1,1 milj. ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että vakituisten ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestäväan ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys yhteiskunnallisten ja globaalien haasteiden ratkaisussa. Ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa maaseutualueilla on keskeinen merkitys sekä maankäyttösektorin että elinkeinotoiminnan osalta. Maaseutualueet mahdollistavat hyvät edellytykset vihreän siirtymän voimistamiseen niin toimintamahdollisuuksien kuin resurssien osalta. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen

mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet ovat heikot. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Etelä- ja Länsi-Suomessa maaseutualueiden tilanne on parempi kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa. Toimintakykyiset maaseutu- ja saaristoalueet auttavat yhteiskuntaa vastaamaan mitä moninaisimpiin haasteisiin, liittyivät ne sitten turvallisuushkiin, muuttuvaan ilmastoon tai odottamattomiin pandemioihin. Myös paikallinen kansalaistoiminta ja yhteisöllisyys lisäävät yhteiskunnan muutosjoustavuutta. Talkootyön määrä kuvaa osaltaan yhteisöllisyyttä. Kylätoiminnassa ja maaseuturahaston hankkeissa tehdään merkittäviä määriä talkootyötä, jolla on sekä rahallista arvoa että hyvinvointivaikutuksia. Esimerkiksi Leader-ryhmien Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta rahoittamissa hankkeissa on vuosina 2014—2021 tehty talkootyötä yhteensä reilut 2,6 miljoonaa tuntia.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti laaditaan maaseutupoliittinen selonteko, joka täsmentää tavoitteet ja poikkihallinnolliset toimet erilaisten maaseutu- ja saaristoalueiden elinvoiman uudistumiselle, asuttavuuden, palveluiden, infrastruktuurin, yrittäjyyden, kansalaistoiminnan edellytyksille sekä suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden vahvistamiselle.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta

Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on entisestään korostunut viimeaikaisten kriisien yhteydessä. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti laaditaan suomalaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategia ja elintarvikevientiä lisäävä ruoka-alan kasvuohjelma, jotka muodostavat Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä -kokonaisuuden. Strategiatyössä luodaan visio siitä, millainen ruokajärjestelmä Suomessa on vuonna 2040, mitä toimenpiteitä sen saavuttamiseksi tarvitaan ja millaisiin muutoksiin on syytä varautua.

Tuotannon jatkuvuuden turvaaminen edellyttää tuotannon kannattavuuden parantumista nykytilanteesta. Pitkäjänteinen kannattavuuden turvaaminen edellyttää sitä, että markkinatuottojen osuus viljelijöiden kokonaistuloista olisi nykyistä suurempi.

Käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, mutta niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoja (mm. täydennysvalkuaista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan edelleen koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan. Tuotantomäärät ja peltoala ovat säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin ja jossain määrin myös alueellisesti. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 28 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen vuonna 2024 noin 56 hehtaaria (luomutilat noin 78 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuushitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla sekä rahoituslaitosten rahoituksen ja vakuuksien saannilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maataloista lisää maataloilla harjoitettavan muun yritystoiminnan määrää maataloustuotannon kasvattamisen tai erikoistumisen sijaan, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatalojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Nuorten viljelijöiden kannustaminen tilanpidon jatkajiksi on erityisen tärkeää. Maatalouden riittävä kannattavuus ja kilpailukyky ja sen parantaminen ovat kotimaisen alkutuotannon säilymisen kulmakiviä. Tämä varmistaa myös sen, että ruoan alkuperä pystytään jäljittämään mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille. Investoinnit parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestäväää käyttöä, ympäristön tilaa sekä ilmaston muutoksen hidastamista ja siihen sopeutumista.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin, koska tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen vaihtelu on aikaisempaa suurempaa. Viimeaikaiset kriisit ovat entisestään heikentäneet ennakoitavuutta. Myös vuoden 2025 alkupuolella alkanut Yhdysvaltojen asettamien tullien korotukset ja niille asetetut vastatullit ovat lisänneet yleistä talouden epävarmuutta. Tämän vaikutukset suomalaiselle maataloudelle tarkentuvat vasta myöhemmin. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta.

Epävarmassa toimintaympäristössä maa- ja puutarhatalousyrittäjien osaamisen ja yhteistyön merkitys korostuvat. Osaamista kehittämällä voidaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta parantaa markkinaehtoisesti mm. tuotantoa ja tuottoa kasvattamalla sekä kustannuksia alentamalla ja tuotantopanosten hintoihin vaikuttamalla (kilpailuttaminen, yhteisostot, vuokraus tai leasing hankinnan sijaan, yhtiöittäminen). Kilpailutilanteen takia maatalojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan sekä Gazan sodan kaltaiset tapahtumat ovat nostaneet esiin myös uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloittaa elintarvikemarkkinoiden ennakkointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden liikevaihdosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla.

Vuosien 2024—2026 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	74,0	74,0	74,0
— valtion osuus	42,2	42,2	42,2
— EU:n osuus	31,8	31,8	31,8
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40)	347,8	345,4	346,0
EU-tulotuki (30.20.41)	520,0	523,0	525,0
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43) ²⁾	275,9	275,9	275,9
— valtion osuus	157,3	157,3	157,3
— EU:n osuus	118,6	118,6	118,6
Luonnonhaittakorvaukset (30.20.44) ²⁾	496,8	496,8	496,8
— valtion osuus	420,7	420,7	420,7
— EU:n osuus	76,1	76,1	76,1
Yhteensä pinta-ala ja eläintuet	1 714,5	1 715,1	1 717,7
— valtion osuus	968,0	965,6	966,2
— EU:n osuus	746,5	749,5	751,5
— EU:n osuus, %	44	44	44

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2024—2026 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

²⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Suomen CAP-suunnitelma 2023—2027

Pääosa lukujen 10 ja 20 määrärahoista liittyy asteittain vuoden 2023 alusta käyttöön otettuun Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 (CAP-suunnitelma) toimeenpanoon. CAP-suunnitelma koostuu yhteisen maatalouspolitiikan suorista tuista, sektoritoimista sekä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämistoimenpiteistä. Päätehtäviksi on kiteytetty aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus ja uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Suorissa tuissa perustulotuen lisäksi merkittävä osa rahoituksesta käytetään Suomessa tarkasti kohdennettuihin toimiin kuten tuotantosidonnaisen tulotuen toimenpiteisiin, nuorten viljelijöiden täydentävään tulotukeen ja ekojärjestelmään toimenpiteisiin. Markkinatoimilla edistetään esimerkiksi toimijoiden välistä yhteistyötä alkutuotannossa. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaukset, eläinten hyvinvointikorvaukset, luonnonhaittakorvaukset, maatalouden investointien rahoitus sekä kehittämishankkeet, yritysrahoitus, Leader-toiminta, osaamisen kehittäminen, innovaatiot ja digitalisaatio.

CAP-suunnitelman arviointisuunnitelman mukaisesti toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan useiden jo käynnistyneiden arviointihankkeiden kautta.

Kilpailukykyä kuluttajälähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja niiden nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan li-

sätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi- ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista kolmanneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 320 000 henkeä eli lähes 12 prosenttia työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Jalosteiden kotimaisuusaste on keskimäärin 82 prosenttia. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 prosenttia lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, noin 65 prosenttia työllistää enintään viisi henkilöä. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluista ja kilpailukykyisiä yrityksiä.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokaketjun ruokahävikin määrä on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Ruokahävikin kokonaismäärän elintarvikeketjussa arvioidaan olevan 350–380 milj. kiloa.

Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Kuluttajahintojen nousu on jossain määrin muuttanut kulutustottumuksia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tauteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastomuutoksen liittyviin haasteisiin Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseuturahaston toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastomuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessakin keskeisinä haasteina säilyvät ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä tulee huomioida kaikki kestävyysnäkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Maaseuturahaston toimenpiteillä tuetaan Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta.

Myös maatalousrahaston sekä kansallisen tuen toimenpiteet, esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta tärkeän kotimaisen kasviperäisen valkuaistuotannon tukeminen sekä luonnon monimuotoi-

suutta sekä maaperään hiilensidontaa parantavien viljelymenetelmien tukeminen, ovat tärkeitä ilmastokestävän ruokajärjestelmämme rakentamisessa. Huoltovarmuutemme kannalta eläintuotannon EU:n suorat sekä kansalliset tuet ovat välttämättömiä. Myös luonnon monimuotoisuuden, maaseutumaiseman ja siihen liittyvän kulttuuriperinnön säilymiselle laiduntavat kotieläimet ovat tärkeitä.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta. Maa-ilmanlaajuiset kriisit tulevat nopeuttamaan ja voimistamaan tätä kehitystä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tunnusluvut.

Maa- ja elintarviketalous

	2022	2023	2024	2025—2026 tavoite
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ¹⁾	2 303	2 158	2 263	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä (%) ²⁾	83	82	83	nykytaso
— maitotuotteet yhteensä (%) ²⁾	72	73	73	nykytaso
— viljat yhteensä (%) ³⁾	133	113	122	nykytaso
— tomaatti (%) ⁴⁾	59	59	63	kasvaa
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ⁵⁾	52 400	18 100	22 500	kasvaa
Maatilojen keskikoko (ha) ⁶⁾	52	54	55	kasvaa
Maatilojen tuettujen investointien määrä (milj. euroa) ⁷⁾	337	210	358	kasvaa
Maatilojen aloitustukiavustusten määrä (kpl) ⁷⁾	188	220	286	nykytaso
Luomutuotannon määrä				
— maito (milj. litraa) ⁸⁾	80,7	73,3	66,6	kasvaa
— naudanliha (milj. kg) ⁸⁾	3,4	3,6	3,7	kasvaa
— kananmunat (milj. kg) ⁸⁾	6,0	4,4	4,9	kasvaa
— kaura (milj. kg) ⁸⁾	106,5	86,6	91,1	kasvaa
— luomueläintilojen lukumäärä (kpl) ⁹⁾	1 145	1 039	1 011	kasvaa
— luomutuotannon sitoumusala yhteensä (ha) ¹⁰⁾	307 886	287 253	291 393	kasvaa

Maa- ja elintarviketalous

	2022	2023	2024	2025—2026 tavoite
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹⁾				
— lukumäärä (kpl)	2 329	2 328	(2 328)	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	672	695	(695)	kasvaa

¹⁾ Lähde: Luke. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden ulkomaankauppatilasto, pois lukien sokerikemian ja tärkkelys-johdannaiset tuotteet.

²⁾ Lähde: Kantar TNS Oy/Luke.

³⁾ Lähde: Luke/VYR: Satokausittainen viljatase. Luvut sisältävät viljat: vehnä, ruis, ohra ja kaura sekä niiden kaikki kotimaiset käyttökohteet. Vuoden 2024 luku on arvio.

⁴⁾ Lähde: Luke ravintotase. Vuoden 2024 luku on ennakkotieto.

⁵⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,78 henkilöä tilaa kohti vuonna 2022). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2024 luku on ennuste.

⁶⁾ Lähde: Luke

⁷⁾ Lähde: Ruokavirasto

⁸⁾ Lähde: Luke tilastotietokanta

⁹⁾ Lähde: Ruokavirasto/luomuvalvonta (sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan).

¹⁰⁾ Lähde: Ruokavirasto. Luonnonmukaisessa tuotannossa ja sen siirtymävaiheessa oleva peltopinta-ala. CAP-suunnitelman tavoitteena, että vuonna 2027 luonnonmukaisen tuotannon ala olisi 577 200 ha.

¹¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Vuoden 2024 lukua ei vielä saatavilla.

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2022 keskim.	2023	2023—2027 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	53,8	46,3	48,9	45,5	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha ¹⁾	7,6	4,0	4,6	4,1	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasu- päästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,3	6,2	6,3	6,2	<6,2
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	8,3	8,4	8,0	9,4	<9,4
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	35,4	34,7	31,4	26,6	<27,0

¹⁾ Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori. Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaareille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta. Tavoite perustuu CAP-suunnitelmaan.

²⁾ Lähde: Tilastokeskus Kasvihuonekaasut 2023, viralliset tiedot. Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt.

³⁾ Lähde: Tilastokeskus Kasvihuonekaasut 2023, viralliset tiedot. Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöt ovat viljelysmaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumissopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland's Informative Inventory Report, IIR 2025, Part 5 Agriculture.

Elintarvikkeiden laatu¹⁾

	2022	2023	2024	2025—2026 tavoite
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytysepidemiat (kpl)				
— epidemioiden lukumäärä	60	44	46	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	771	810	1 569	alle 1 000
Eläinten hyvinvointivaatimukset täyttävien tilojen osuus otantavalvonnassa tarkastetuista tiloista (%)	72	73	63	yli 80
Vakavien eläintautien esiintyminen (kpl) ²⁾				
— ihmisen pitämät eläimet (kpl)	1	71	0	vähenee
— luonnonvaraiset eläimet (kpl)	24	36	1	vähenee
Mikrobilääkeresistenssin määrä sioilla ja broilereilla (%) ³⁾	21	25	24	vähenee

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto

²⁾ EU:n eläinterveysseurantajärjestelmän mukaiset A- ja B-luokan eläintaudit ja muut torjuttavat eläintaudit, sekä C-luokan eläintaukeista ne, joille Suomella on virallinen tautivapaus.

³⁾ FINRES-Vet -ohjelmassa yhdelle tai useammalle tutkitulle antibiootille vastustuskykyisten E. coli -bakteerien %-osuus tutkituista indikaattori-E. coli -bakteereista sioilla ja broilereilla.

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut¹⁾

	2019	2020	2021	2022	2023
Työllisyysaste yhteensä, % ²⁾	68,3	65,8	68,4	69,5	68,5
— harvaan asuttu maaseutu	64,3	63,2	66,2	67,2	67,0
— ydinmaaseutu	67,4	66,4	68,9	69,7	68,8
— kaupunkien läheinen maaseutu	71,8	69,8	72,1	73,2	72,4
— kaupungit	68,2	65,3	68,1	69,1	68,1
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	35,5	35,0	34,3	34,0	33,6

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea.

²⁾ Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15—64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot*Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)*

Makeran avustusvaroja käytetään lain (657/1966) mukaisesti mm. maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja edellä mainittuihin tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen. Lisäksi rahastoa voidaan käyttää myös muihin Makera-lain mukaisiin tarkoituksiin sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään.

MAKERAn tunnusluvut 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 arvio	2026 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä ¹⁾	121,3	111,6	92,5
— omat tulot ²⁾	5,8	6,1	5,0
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	114,2	105,5	87,4
— muut tulot	1,3	0,01	0,1
— siirto talousarviosta	-	-	-
MENOT			
Rakennetukiaivustukset	5,5	12,4	5,0
Muut menot	10,3	11,8	11,3
LAINAT			
Valtionlainat	9,4	8,0	6,0
Valtiontakaukset	78,9	80,0	85,0
— josta maksuvalmiuslainat	8,7	5,0	2,0

¹⁾ Laskennalliset erot johtuvat pyöristyseroista.

²⁾ Mm. lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotoimien avulla. Interventiotoiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto*, jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 110 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamisavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä 105 000 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2025 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2026.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla valtiontakauksilla.

CAP-suunnitelmaa toteutettavien avustusten myöntämispäätösten kokonaismääräksi vuonna 2026 arvioidaan 105 000 000 euroa. Tästä määrästä aloittamisavustuksia arvioidaan olevan 10 000 000 euroa ja investointiavustuksia 95 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2026 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	110 000 000
— EU-osuus	47 300 000
— valtion osuus	62 700 000

CAP-suunnitelman maatalouden aloittamis- ja investointiavustusten valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	62,1	27,2	8,1	2,1	99,5
Vuoden 2026 sitoumukset	39,0	55,7	7,2	3,1	105,0
Menot yhteensä	101,1	82,9	15,3	5,2	204,5

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2024 maksettu	2025 budjetoitu	2026 esitys
Aloittamis- ja investointiavustukset	227,040	300,960	528,000	81,055	121,600	110,000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelman mukainen rahoituksen ajoittumisen muutos	-11 600
Saaristomeriohjelman toteuttaminen sekä biokaasu-, lannankäsittely-, ravinne- kierrätys- ja hiilensidontainvestointien vauhdittaminen (siirto momentille 30.20.49)	-600
Yhteensä	-12 200

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	110 000 000
2025 talousarvio	122 200 000
2024 tilinpäätös	130 650 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttalain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2026 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikajankohdan mukaan. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2024 lopussa yhteensä noin 1,22 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2026 keskimääräiseksi korkotueksi 3,0 prosenttia korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 myönnettyt korkotukilainat	38,5	32,7	29,7	24,2	74,1	199,2
Vuonna 2026 myönnettävät korkotukilainat	1,5	6,0	6,0	6,0	24,0	43,5
Menot yhteensä	40,0	38,7	35,7	30,2	98,1	242,7

2026 talousarvio	40 000 000
2025 talousarvio	40 000 000
2024 tilinpäätös	36 420 508

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoja maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2026 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kahdesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2026

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2026 lopussa, arvio kpl	Keskimääräinen korvaus v. 2026, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Luopumiseläke			2 550	286
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	62	362
Luopumistuki 2015—2018	626	849	51	553
Yhteensä	2 693	4 126	2 663	

Vuosina 2025 ja 2026 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2025 arvio	2026 arvio
Luopumiseläkkeet	11,44	9,86
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	1,10	0,56
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	1,23	0,59
Hoitokulu ¹⁾	0,27	0,15
Yhteensä	14,04	11,16

¹⁾ Hoitokulun perusteet ovat voimassa vuosille 2025—2027.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 600
Yhteensä	-2 600

2026 talousarvio	10 600 000
2025 talousarvio	13 200 000
2024 tilinpäätös	15 100 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinmukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä nautaloista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on yksivuotinen, mutta se voidaan uusita vuosittain. CAP-suunnitelman mukaiseen järjestelmään on sitoutunut kotieläintiloja siten, että noin 90 prosenttia eläinyksiköistä on eläinten hyvinvointikorvausten piirissä.

Vuonna 2026 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 74 000 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 31 820 000 euroa ja kansallista osuutta 42 180 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2024 maksettu	2025 budjetoitu	2026 esitys
Eläinten hyvinvointikorvaukset	159,100	210,900	370,000	89,170	74,000	74,000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	74 000 000
2025 talousarvio	74 000 000
2024 tilinpäätös	74 000 000

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 576 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalveluiden ja eräiden muiden kehittämistoimien valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (945/2023) mukaisesti neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin myönnettävien valtionavustusten maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa maatalouden kehittämistoimintaa harjoittaville yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavustuksella turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta- ja muu kehittämistoiminta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionavustusta saavien järjestöjen tavoitteiden toteutumista mitataan mm. neuvonta-, kotieläinjalostus-, tietämyksenvaihto- ja tiedotustoiminnan määrällä ja kattavuudella. Noin puolet maatalous- ja puutarhayrityksistä käyttävät valtionavustusta saavien yhteisöjen tarjoamia palveluita.

Valtionavustuksen käytölle asetetaan alustavasti valtionavustuksen myöntöperusteita seuraaville yhteiskunnallisille vaikuttavuustavoitteille:

1. Biotalous tuottaa merkittävää arvonlisää ja kannattavaa yritystoimintaa
2. Elinvoimainen maaseutu vahvistaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta
3. Tietovarannoista ja tutkimuksesta vakautta ja vaurautta

Valtionavustuksen myöntöperusteena oleva valtioneuvoston asetus perustuu maa- ja metsätalouseläinjalostusalan ja maaseutualueiden ryhmäpoikkeusasetukseen (EU 2022/2472). Neuvontapalveluihin, kotieläinjalostusta koskevaan toimintaan sekä tietämyksenvaihtoa ja tiedotusta koskevaan toimintaan myönnettävä avustus on yleisavustusta.

Maatalousalan kehittämistoimintaan mahdollisesti myönnettävä avustus on erityisavustusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ProAgria, kotimaista ruuantuotantoa edistävät neuvontapalvelut, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-400
Suomen Hevostietokeskus ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Suomen Maitoyrittäjät ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-65
Svenska Trädgårdsförbundet fr, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-60
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-500
Yhteensä	-1 075

2026 talousarvio	3 576 000
2025 talousarvio	4 651 000
2024 tilinpäätös	5 226 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 123 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä aitaustyön kannalta välttämättömien työmaa-asuntojen uusimiseen ja ylläpitoon myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää Suomen ja Norjan välisen poroesteaitoja koskevan valtiosopimuksen (SopS 92 ja 93/2016) toimeenpanosta aiheutuviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä. Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen hallinnoinnista aiheutuvien kulutusmenojen osalta toimivaltainen viranomainen on Lapin elinvoimakeskus.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	1 262 000
Neuvonta- ja kehittämistyön tukeminen (sis. porotalouden koetoiminta)	856 000
Poroesteaitojen hallinnoinnista aiheutuvat kulutusmenot	5 000
Yhteensä	2 123 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 118 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 5 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Poroesteaitojen hallinnoinnista aiheutuvat kulutusmenot (v. 2025 rahoitus)	-100
Yhteensä	-100

2026 talousarvio	2 123 000
2025 talousarvio	2 223 000
2024 tilinpäätös	2 569 000

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 992 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen myönnettävistä avustuksista annetun lain (331/2023) mukaisten valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavustukset maksetaan hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämistä annetun lain (331/2023) nojalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapeliuudistus	1 500
Suomenhevosen kannan turvaaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-400
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-5 200
Yhteensä	-4 100

2026 talousarvio	26 992 000
2025 talousarvio	31 092 000
2024 tilinpäätös	39 192 000

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseutu- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus. 4H-toiminnan mahdollistama nuorten palkkatulo on ollut viime vuosina n. 4,3 milj. euroa ja 4H-yrityksiä yli 2 800 kappaletta.

4H-järjestöissä on yhteensä 197 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa suuren osan Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on noin 48 800.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

4H-toiminnan tukeminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Yhteensä	-200

2026 talousarvio	3 805 000
2025 talousarvio	4 005 000
2024 tilinpäätös	3 955 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot
- 2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan
- 3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen
- 5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan
- 6) päivittäistavarakauppapalveluiden tukemisesta monipalvelukeskuksina maaseutualueilla annettuun valtioneuvoston asetukseen (357/2019) perustuvien valtionavustusten maksamiseen maaseutualueiden päivittäistavarakauppapalveluille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	690 000
Kylätoiminnan valtionavustus	1 010 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	70 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	70 000
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki)	1 200 000
Yhteensä	3 040 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 440 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 690 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kyläkauppatuki (siirto momentilta 31.10.20)	200
Kylätoiminnan valtionavustus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-150
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	-160
Yhteensä	-310

2026 talousarvio	3 040 000
2025 talousarvio	3 350 000
2024 tilinpäätös	3 450 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 165 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen

3) Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomessa tarvittavan enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Vuonna 2026 saa käyttää vuodelta 2024 siirtynyttä määrärahaa 50 henkilötyövuotta Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttamiseen tarvittavan määräaikaisen henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenojen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien hankkeiden myöntämispäätöksiä 135 361 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2025 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2026.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät Manner-Suomen toimenpiteet sisältyvät Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 (CAP-suunnitelma). Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. CAP-suunnitelman toimeenpanoon tarkoitetun teknisen avun määräraha on tällä momentilla. Momentilta voidaan maksaa Suomen CAP-suunnitelman toteuttamiseen tarvittavan määräaikaisen henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoja ja muita välttämättömiä kulutusmenoja.

CAP-suunnitelmaa toteuttavien hankkeiden myöntämispäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 135 361 000 euroa, josta osoitetaan 21 600 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 113 761 000 euroa alueelliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2026 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	165 910 000
— EU-osuus	76 321 000
— valtion osuus	89 589 000

CAP-suunnitelman paikallisten ja alueellisten toimien valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
CAP-suunnitelman sitoumukset					
— ennen vuotta 2026 tehty ¹⁾	104,802	64,537	12,000	-	181,339
— vuonna 2026 tehty	61,108	38,629	25,624	10,000	135,361
Yhteensä	165,910	103,166	37,624	10,000	316,700

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista (ml. tekninen apu) maksetaan vuodelta 2025 siirtyvällä määrärahalla.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			2023—2024 maksettu	Määräraha	
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä		2025 budjetoitu	2026 esitys
CAP-suunnitelma yhteensä	373,234	442,752	867,986 ¹⁾	92,395	188,349	165,910
— josta tekninen apu	43,920	58,220	102,140	-	17,600	17,600

¹⁾ Sisältää kuntarahan osuuden 52 milj. euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 148 110 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 17 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelman mukainen rahoituksen ajoittumisen muutos	-22 439
Yhteensä	-22 439

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	165 910 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	188 349 000
2024 tilinpäätös	271 849 000

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 015 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 684 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin
- 2) enintään 800 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja
- 3) sisämarkkinaohjelman perustamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) tuella maksettaviin kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyviin menoihin
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) Ruokaviraston yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen
- 6) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 20 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin.

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) tuella maksettavat sisämarkkinaohjelman mukaiset kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virasto vastaa Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtävistä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto

vastaa tehtäväalueensa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisten ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädettyt ja maa- ja metsätalousministeriön määrittämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät. Määrärahatasossa on otettu huomioon aluehallintouudistuksessa aluehallintovirastosta Ruokavirastoon siirtyvät elintarvikelaissa (297/2021) ja eläinlääkintähuoltolaissa (285/2023) määritellyt sekä eräät muut tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa, luvussa 30.01 sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Ruokavirastolle luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Viraston tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	92,4	102,5	103,0
Tuottavuusindeksi (2019=100)	95,9	102,5	103,0

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2024 toteutuma ¹⁾			2025 arvio			2026 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous ²⁾	20 078	6 529	156	22 579	6 367	147	21 037	5 910	145
Maaseudun kehittäminen	9 946	5 326	77	10 416	5 075	76	9 968	4 821	71
Metsätalous	712	10	9	1 001	10	6	2 013	9	10
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	665	111	7	666	110	8	663	100	6
Elintarvike- turvallisuus, josta	36 821	16 892	351	36 954	16 632	338	37 721	15 733	332
— valvonta	26 738	16 261	245	26 851	16 007	235	27 386	15 145	233
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	10 083	631	106	10 103	625	103	10 335	588	99
Eläinten terveys ja hyvinvointi, josta	27 002	5 789	228	29 795	5 234	219	30 297	5 391	264
— valvonta	13 065	4 887	95	14 964	4 341	95	15 216	4 551	143
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	13 937	902	133	14 831	893	124	15 081	840	122
Kasvintuotanto ja kasvinterveys, josta	11 419	4 436	114	12 159	3 958	109	11 727	4 131	105
— valvonta	7 536	3 045	71	7 944	2 887	68	7 729	2 836	66
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	3 883	1 391	43	4 215	1 071	41	3 998	1 295	40
Tutkimustoiminta	1 607	602	12	4 000	2 000	18	4 000	2 000	13

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2024 toteutuma ¹⁾			2025 arvio			2026 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Ulkoiset IT-palvelut	3 407	3 400	16	3 300	3 300	29	3 300	3 300	20
Elintarvikemarkkina- valtuutetun toimisto	463	-	4	678	-	6	684	-	6
Yhteensä	112 120	43 095	974	121 548	42 686	956	121 410	41 395	972

¹⁾ Vuoden 2024 kustannukset ja tuotot eivät sisällä ulkoisen IT-asiantuntijapalveluiden osalta läpilaskutusta.

²⁾ Tiedot sisältävät Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) toimeenpanoon tarvittavan teknisen tuen. Taulukko ei sisällä varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytettävää Euroopan sosiaalirahaston ohjelmarahoitusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	117 589	121 548	121 410
Bruttotulot	41 431	42 686	41 395
Nettomenot	76 158	78 862	80 015
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 144		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 612		

Bruttotulot ovat yhteensä 41 395 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 2 000 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 28 601 000 euroa ja muita tuloja 10 794 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	22 398	23 225	24 551
— muut tuotot	86	-	-
Tuotot yhteensä	22 484	23 225	24 551
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 984	16 000	16 633
— osuus yhteiskustannuksista	7 873	7 225	8 174
Kustannukset yhteensä	23 857	23 225	24 807
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 373	-	-256
Kustannusvastaavuus, %	94	100	99

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)¹⁾

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 414	3 900	4 050
— muut tuotot	29	-	-
Tuotot yhteensä	3 443	3 900	4 050
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 981	3 200	3 323
— osuus yhteiskustannuksista	2 251	1 500	1 558
Kustannukset yhteensä	6 232	4 700	4 881
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 789	-800	-831
Kustannusvastaavuus, %	55	83	83
Hintatuki	800	800	800
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	68	100	99

¹⁾ Vuodesta 2012 lähtien viraston kehukseen on sisällytetty 0,6 milj. euron määräraha pienten teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihan tarkastusmaksujen kohtuullistamiseksi.

Elintarvikemarkkina- (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Ruokavirasto toimii Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) vähävaraisimmille suunnatun aineellisen avun välittävänä toimielimenä, työ- ja elinkeinoministeriön toimiessa hallintoviranomaisena. Toimeenpanoon tarvittaviin palkkauksiin (arvio 4 htv) liittyvä määräraha tarve kateetaan osin työ- ja elinkeinoministeriön myöntämällä 115 000 euron teknisellä tuella ja osin toimintamenoista (arvio 170 000 euroa). Varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytetään Euroopan sosiaalirahaston ohjelmärahoitusta, jonka suuruudeksi arvioidaan 7 900 000 euroa.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 800 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) sisämarkkinaohjelman tuella maksettavat kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa Ruokavirastolle osoitettu CAP-suunnitelman 2023—2027 tekninen apu noin 6 700 000 euroa sisältäen maaseutuverkostoyksikön osuuden noin 1 700 000 euroa. CAP-suunnitelman 2023—2027 teknistä apua saa käyttää henkilöstökulujen lisäksi ostopalveluihin (tietojärjestelmä-, koulutus-, viestintä- ja verkostokulut).

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettaviin korvauksiin tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Lisäksi määrärahasta on varattu 20 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin. Kansainvälisiä jäsenmaksuja arvioidaan maksettavan momentilta noin 7 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 79 945 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 70 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 220 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintouudistus (siirto momentilta 28.40.01)	5 423
Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston laajentuneet tehtävät (siirto momentilta 30.20.47)	184
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-597
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-524
SAMPO - Ruokaviraston maksu-, raportointi- ja saatavien seurantajärjestelmän uudistaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-500
Toiminnan vahvistaminen	-1 100
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	620
Uusien EU- ja muiden tehtävien resursointi (siirto momentille 30.01.01)	-1 500
Palkkausten tarkistukset	1 508
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-401
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 960
Yhteensä	1 153
2026 talousarvio	80 015 000
2025 II lisätalousarvio	505 000
2025 talousarvio	78 862 000
2024 tilinpäätös	79 626 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 268 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (285/2023) nojalla maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintäutilain (76/2021) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) nojalla eläinten hyvinvoinnin edistämisestä ja eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuvien ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 3) kasvinterveyslain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin
- 6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2016/429) 13 artiklan tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2017/625) 5 artiklan velvoitteiden täyttämiseksi a-c luokan eläintautien, uusien tai muiden torjuttavien eläintautien aiheuttamien laaja-alaisen, kansanterveyttä tai kotieläintaloutta uhkaavien eläintautikriisien yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan eläinlääkintähuoltolain nojalla kunnille maksettavien korvausten osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella. Muiden siirtomenojen osalta määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Kulutusmenojen osalta määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n nojalla maksetaan korvauksia eläinlääkärien eläintäutilain (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintäutilain, eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnissä annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kar-toitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Päätösosan kohdassa 6) tarkoitetussa tilanteessa määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen Ruokavirastoon erityisesti kentällä tehtäviä tarkastuksia ja näytteenottoja varten.

Määrärahasta on valtion osuutta 10 218 000 euroa ja EU-osuutta 50 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Eläinlääkintähuoltolain nojalla maksettavat korvaukset	8 800 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 368 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	10 268 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 850 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 418 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kunnille eläinlääkintähuoltolain nojalla maksettavien korvausten kasvu	4 400
Yhteensä	4 400

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	10 268 000
2025 II lisätalousarvio	1 600 000
2025 talousarvio	5 868 000
2024 tilinpäätös	47 643 284

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)
- 2) vuonna 2025 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoidun tukime-
nekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaukset ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tuki-järjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahaa maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	347,8	345,4	346,0
Etelä-Suomen kansallinen tuki	16,7	16,4	16,0
Pohjoinen tuki	322,8	321,0	322,0
Muu kansallinen tuki	8,3	8,0	8,0
2026 talousarvio			350 000 000
2025 talousarvio			350 000 000
2024 tilinpäätös			350 000 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 526 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen
- 4) vuonna 2025 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission delegoitu asetus (EU) 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n va-

roista. Momentilta on mahdollista maksaa myös vuonna 2025 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjä EU-tulotukia ja EU-markkinatukia.

EU:n suorat tuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Suorien tukien ehdollisuusjärjestelmä sisältää ympäristöön, ilmastoon, kansanterveyteen sekä eläinten ja kasvien hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä perusvaatimuksia. Ekojärjestelmän osuus on vähintään 16,5 % EU-tulotuesta. Uudelleenjakotulotuki, jonka osuus suorista tuista on 5,0 % edistää suorien tukien tasapainoisempaa jakautumista pienille ja keskisuurille tiloille.

Nuorten viljelijöiden tulotuen osuus on 2,5 % ja tuotantosidonnaisen tulotuen osuus on 19,4 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2025 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksimääräaikaisten (komission delegoitu asetus (EU) 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2026 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki ¹⁾ , josta	525 000 000
— Perustulotuki	297 900 000
— Uudelleenjakotulotuki	26 300 000
— Ekojärjestelmätuki	86 000 000
— Nuorten viljelijöiden tulotuki	13 100 000
— Tuotantosidonnainen tulotuki	101 700 000
EU-markkinatuet (EU-yksityisen varastoinnin tuki)	1 200 000
Yhteensä	526 200 000

¹⁾ Tukikelpoisten pinta-alojen määrät vaikuttavat määrärahan jakautumiseen EU-tulotuen eri tukimuotojen välillä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	2 000
Yhteensä	2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	526 200 000
2025 talousarvio	524 200 000
2024 tilinpäätös	517 412 934

43. *Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 265 016 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2025 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2026.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma).

Ympäristökorvaukset jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin. Sitoumus on viisivuotinen. Ympäristökorvausten toimenpiteet on sovitettu yhteen suorien tukien ekojärjestelmiin, jotta järjestelmien toimenpiteet olisivat vaaditusti erilaisia. Kohdentaminen on lohkokohtaista, ei alueellista. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus voi kattaa tilan kasvintuotannon ja kotieläintuotannon. Sitoumus on viisivuotinen. Toimenpide toteuttaa luomuhjelmaa sekä Pelolta pöytään -strategiaa. Neuvontatoimenpiteessä myönnetään korvaus tehdystä neuvontapalvelusta hyväksytyille neuvoijille. Ei-tuotannollisina investointeina tuetaan kosteikkojen perustamista. Ei-tuotannollisten investointien edellytyksenä on ympäristökorvauksen mukaisen ympäristösopimuksen tekeminen investoinnin jälkeen kohteen hoidon varmistamiseksi. CAP-suunnitelman mukaiseen järjestelmään on sitoutunut 77 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Vuonna 2026 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 265 016 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 123 331 000 euroa ja kansallista osuutta 141 685 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2024 maksettu	2025 budjetoitu	2026 esitys ¹⁾
Ympäristökorvaukset	428,855	568,483	997,338	267,864	188,630	177,930
Luonnonmukainen tuotanto	163,662	216,948	380,610	95,818	76,122	76,122
Neuvonta	17,136	22,716	39,852	20,483	7,964	7,964
Ei-tuotannolliset investoinnit	6,450	8,550	15,000	0,186	3,000	3,000
Yhteensä	616,103	816,697	1 432,800	384,351	275,716	265,016

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Vuonna 2026 saa tehdä CAP-suunnitelmaan kohdistuvia uusia ympäristösitoumuksia ja -sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuodelta 2025 siirtyneestä valtuudesta.

CAP-suunnitelman ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2026 ¹⁾	2027	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	240,852	240,852	-	-	-	481,704
— ympäristökorvaukset	189,730	189,730	-	-	-	379,460
— luonnonmukainen tuotanto	51,122	51,122	-	-	-	102,244
Vuonna 2026 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	175,000
— ympäristökorvaukset	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000
— luonnonmukainen tuotanto	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000
Menot yhteensä²⁾	275,852	275,852	35,000	35,000	35,000	656,704

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

²⁾ Vuodelle 2026 arvioidaan siirtyvän valtuutta noin 200 milj. euroa vuodelta 2025. Alkuperäinen koko CAP-suunnitelma-kauden 2023—2027 kattava valtuus sisältyi vuoden 2023 talousarvioon (1 115 milj. euroa).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO-säästön toimeenpano (HO 2023)	-10 700
Yhteensä	-10 700

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	265 016 000
2025 talousarvio	275 716 000
2024 tilinpäätös	335 816 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 463 815 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavien luonnonhaittakorvausten maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maataloustuotannon jatkuminen pohjoisesta sijainnista aiheutuvista epäsuotuisista ilmasto-oloista huolimatta ja estää maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä maksamalla korvausta näissä oloissa toimiville viljelijöille. Luonnonhaittakorvauksia voidaan maksaa EU:ssa epäsuotuisilla alueilla sijaitsevilla tiloilla. Koko Suomi katsotaan epäsuotuisaksi alueeksi. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2026 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	463 815 000
— EU-osuus	76 130 000
— valtion osuus	67 917 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	319 768 000

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys				Määräraha		
	EU	Valtio	Kokonaan kansallinen	Julkinen yhteensä	2023—2024 maksettu	2025 budjetoitu	2026 esitys ¹⁾
Luonnonhaittakorvaukset	381,406	505,584	1 596,154	2 483,144	955,586	479,815	463,815

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO-säästön toimeenpano (HO 2023)	-16 000
Yhteensä	-16 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	463 815 000
2025 talousarvio	479 815 000
2024 tilinpäätös	570 815 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) mukaisesti mehiläishoitoalan toimenpiteistä aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) mukaisesti hedelmä- ja vihanneustuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen
- 4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnäisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishjelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 2021/2115) tarkoitettuun mehiläishoitoalan toimenpiteiden edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) perusteella.

Koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin maksetaan tukea Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 perusteella. Koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnäisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Vuoden 2026 määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä, EU-osuus
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU) N:o 1144/2014	2 200 000
Mehiläishoitoalan toimenpiteet (EU 2021/2115) ¹⁾	400 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 2021/2115)	4 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU) N:o 1308/2013	4 405 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 154 000
— josta liittännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteet	251 000
Yhteensä	11 005 000

¹⁾ EU-rahoitusosuus 50 %, joten sisältää 200 000 euroa kansallista rahoitusta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 10 754 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 251 000 euroa.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	11 005 000
2025 talousarvio	11 005 000
2024 tilinpäätös	11 005 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion avustuksesta ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 868/2023) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden valtionavustuksiin

2) elintarvikemarkkinatoimien rahoittamiseen

3) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokastrategian tavoitteiden toteutumista

4) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi

5) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokastrategian tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan

kehittämishojelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi sekä hallitusohjelman mukaisesti elintarvikemarkkinatoimien edistämistä (HO 2023).

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 100 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 236 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeattasea Soulin suurlähetystöön (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 24.01.01)	284
Elintarvikeattasea Soulin suurlähetystöön (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 24.01.01)	-299
Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston tehtävät (siirto momentille 30.20.01)	-184
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-3 000
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	700
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 768
Yhteensä	-4 267

2026 talousarvio	3 336 000
2025 talousarvio	7 603 000
2024 tilinpäätös	6 282 000

49. Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kasvualusta- ja kuivikemateriaaleja koskeviin selvityksiin, kehittämis-, kokeilu- ja investointihankkeisiin sekä viestintään
- 2) ravinnekiertotuen maksamiseen kierrätettäviä biomassoja vastaanottaville ja käsitteleville laitoksille
- 3) biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukien maksamiseen
- 4) ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartan valmisteluun ja siihen liittyviin selvityksiin
- 5) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla turvataan kotimaisten kuivike- ja kasvualustamateriaalien saatavuutta, lisätään alan osaamista, tuotekehitystä ja tuotantoa sekä edistetään omavaraisuutta.

Ravinnekiertotuella edistetään ravinteiden kierrättämistä ja kierrätyslannoitemarkkinoiden kehittymistä.

Biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien maksamiseen osoitettu määräraha on osa Saaristomeri-ohjelman toteuttamista.

Ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta turvaa ruuantuotannon huoltovarmuutta vahvistamalla lannoiteomavaraisuutta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ravinnekierrätyksen edistäminen ravinnekiertotuella	5 000 000
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen	2 000 000
Saaristomeriohjelman toteuttaminen sekä biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien vauhdittaminen	600 000
Ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta	450 000
Yhteensä	8 050 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 700 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 350 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 400 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-2 400
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	2 000
Ravinnekierrätyksen edistäminen ravinnekiertotuella	5 000
Ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta (siirto momentilta 30.01.40)	450
Saaristomeriohjelman toteuttaminen sekä biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien vauhdittaminen (siirto momentilta 30.10.40)	600
Yhteensä	5 650

2026 talousarvio	8 050 000
2025 talousarvio	2 400 000
2024 tilinpäätös	5 000 000

60. *Siirto interventiorahastoon* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen
- 2) niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä mahdollisesta interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida etukäteen tarkkaan arvioida markkinatilanteen vaikean ennustettavuuden vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

2026 talousarvio	400 000
2025 talousarvio	400 000
2024 tilinpäätös	400 000

62. *Eräät valtionavustukset* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionavustukseen (VNA 998/2017)
- 2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin (VNA 166/2005)
- 3) valtionavustusten myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen
- 4) valtionavustusten myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU) 1069/2009 vaatimusten mukaisesti.

Valtionavustuksia on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen. Lisäksi valtionavustusta myönnetään Tampereen yliopistolle (FHAIVE, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään koulutukseen sekä eläinkokeita korvaavien menetelmien validointiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavustukset valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionavustus Helsingin yliopistolle	900 000
Valtionavustus Tampereen yliopistolle, FHAIVE	300 000
Yhteensä	6 367 000

Määrärahasta käytetään arviolta 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikkalaisen sikaruton riskin pienentäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-100

2026 talousarvio	6 367 000
2025 talousarvio	6 467 000
2024 tilinpäätös	6 467 000

40. Luonnonvaratalous*Selvitysosa:**Toimintaympäristö*

Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestävää ja vastuullista hyödyntämistä. Yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa ja kotimaisiin luonnonvaroihin perustuvaa energian ja ravinnon tuotantoa.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos sekä turvallisuuspoliittisen tilanteen järkkyminen — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia. Luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon, tulva- ja kuivuusriskien hallinnan sekä patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolehtiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesiololoissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä muuttaen, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuuksia arvoverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassälähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvaratalou-

delle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehittämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, kalatalous ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinvoimaketuksissa sekä lupa- ja valvontavirastossa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehävissä työskentelee vaki-naista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot on otettu huomioon valtiovarainministeriön pääluokan momentilla 28.40.04, työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavar-tiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa luonnonvaratalouden (luku 30.40) politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikutavuustavoitteita tukevat tunnusluvut.

Tunnusluvut

	2022	2023	2024	2025—2026 tavoite
Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	3 880	4 274	4 566	nousee
Bruttokantorahatulot, milj. euroa	2 850	3 097	3 607	nousee
Puuston vuotuinen kasvu metsä- ja kitumaalla, milj. m ³	104	103	nousee	nousee
Metso-ohjelman edistymisen maa- ja metsä-talousministeriön hallinnonalalla, %	73	79	80	nousee
Kuollut puusto metsämaalla, m ³ /ha	- ¹⁾	6,9	nousee	nousee
Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	44,3	53,3	ennallaan	nousee
Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	125,2	115,6	125,1	nousee
Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	782	765	ennallaan	nousee
Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	106,1	- ¹⁾	nousee	ennallaan
Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien luku-määrä, milj. kpl	20,8	- ¹⁾	ennallaan	ennallaan
Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariski-alueilla	5 841	5 947	5 484	laskee
Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakenne-muutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 155	1 139	1 103	laskee

Tunnusluvut

	2022	2023	2024	2025—2026 tavoite
Vesiliiketoiminnan arvo, milj. euroa	- ¹⁾	6 300	- ¹⁾	nousee
Riistasaaliin arvo, milj. euroa	70,1	55,5	57,6	ennallaan
Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,7	2,8	2,9	ennallaan

¹⁾ Tilastotietoa ei saatavilla.

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 512 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin.

Momentin menoihin liittyvät vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalatalousmaksukertymän muutos	-70
Yhteensä	-70
2026 talousarvio	3 512 000
2025 talousarvio	3 582 000
2024 tilinpäätös	3 000 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 815 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä val-

tion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla

- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 3) enintään 95 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen
- 5) vesistörakenteiden siirtomenoihin tapauksissa, joissa vesistörakenteita luovutetaan paikallisille hyödynsaajille.

Momentille nettoutetaan yhteistyösopuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeinokeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 87 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alalla. Momentilta rahoitetaan myös sellaisia valtion vesistörakenteiden ylläpito- ja perusparannusmenoja, jotka on tarkoitus luovuttaa paikallisille hyödynsaajille.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	3 372 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	2 943 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	13 815 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 8 815 000 euroa, siirtomenojen osuudeksi noin 200 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 4 800 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 3 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattori (siirto momentille 24.01.01)	-22
Maa- ja metsätalouden vesistökuormituksen kalastovaikutusten seuranta (siirto momentille 30.01.05)	-188
Metsätalouden vesistökuormitusseuranta (siirto momentille 30.01.05)	-200
Yhteensä	-410

2026 talousarvio	13 815 000
2025 talousarvio	14 225 000
2024 tilinpäätös	14 189 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 268 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen
- 3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Määrärahalla toteutetaan kansallista metsästrategiaa, Suomen biotalousstrategiaa sekä ilmastolakia maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevien maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman sekä kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman osalta.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tenojoen kalastusluvista kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41. Kalastusluvatuloista vesialueiden omistajille palautettava osuus on huomioitu momentilla 30.40.40.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	44 000
Ilmastolain toimeenpano	800 000
Metsätuhojen ennaltaehkäisy	700 000
Metsäbiotalouden arvonnäisän kasvattaminen	500 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Metsäbiotalouden tiedepaneeli	800 000
Kansallisen metsästrategian toimeenpano ja muut kehittämishankkeet	1 852 000
Suomen biotalousstrategian toimeenpano	63 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	204 000
Tenojoen kalastusta koskevien sopimusten valvonta ja lupamyynti	305 000
Yhteensä	5 268 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 2 853 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 2 415 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elinkeinokalatalouden tietojärjestelmien ylläpitorahoitus (siirto momentille 30.40.62)	-556
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-1 900
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	1 300
Metsätuhojen ennaltaehkäisy	700
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	-240
Yhteensä	-696

2026 talousarvio	5 268 000
2025 II lisätalousarvio	11 500 000
2025 talousarvio	5 964 000
2024 tilinpäätös	6 304 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 136 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 5) kansallisten ja kansainvälisten vesitaloushankkeiden vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäättösperusteisena sekä kulutus- ja sijoitusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen sekä vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen ja vesienhallintaan. Erityisesti tukea suunnataan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistävillä hankkeilla. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 459 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	2 677 000
Yhteensä	6 136 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 657 000 euroa, kulutusmenojen osuudeksi noin 581 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 898 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto Haarajoen kalaportaat	-200
Kertaluonteisen lisäyksen poisto Siikajoen ennallistamishanke vaelluskaloille Siikajoki, Siikalahti ja Pyhäntä	-110
Kertaluonteisen lisäyksen poisto Tornio-Muonionjokiseura, lohikantojen elvytystyö	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto Vanajanveden vesistön yläjuoksun vesistöjen kunnostustoimet ja vaelluskalahankkeet	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto Virtavedet hoitoyhdistys Virhon toiminta: Suomenlahteen laskevien jokien vaelluskalahankkeet	-100
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-270
Yhteensä	-880

2026 talousarvio	6 136 000
2025 talousarvio	7 016 000
2024 tilinpäätös	7 296 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen
- 2) kalastuslain (379/2015) 60 §:n mukaisista saimaannorpan suojeluun liittyvistä kalastuksen rajoittamissopimuksista vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin siten, että korvauksen suuruus on 2,5 euroa hehtaarilta
- 3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen
- 4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen
- 5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista
- 7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen sekä poroaitasopimukseen perustuvan poroestaidan rakentamiseen liittyvien lunastustoimitusmenojen ja käyttöoikeuskorvausten maksamiseen erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisesti
- 8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen
- 9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen
- 10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista
- 11) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vesialueiden omistajille vuonna 2025 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta on jouduttu rajoittamaan kesästä 2021 lähtien ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen. Lohikantojen heikon tilanteen on arvoitu jatkuvan, mikä pienentää lupakertymää. Yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, mikä on huomioitu momentin määrärahasossa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrarahassa. Tenojoen kalastusluvista kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuskorvauksilla korvataan vapaaehtoisista kalastuksen rajoittamissopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Vuonna 2026 kalastuksen rajoitussopimuksia on voimassa noin 2 720 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 281 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 260 000 euroa.

2026 talousarvio	1 541 000
2025 talousarvio	1 541 000
2024 tilinpäätös	1 596 680

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin
- 2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin.

Hirvieläinten pyyntilupamaksuista kertyväksi arvioidut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	1 700 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	500 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	700 000
Riistavahinkorekisteri ja riistavahingot -palvelu	400 000
Hirvieläinkantojen hoito	500 000
Yhteensä	3 800 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 3 400 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hirvieläinten pyyntilupamaksutulojen muutos	210
Yhteensä	210
2026 talousarvio	3 800 000
2025 talousarvio	3 590 000
2024 tilinpäätös	3 590 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2025 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti.

Vuonna 2024 petoeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä oli yhteensä 11,95 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 11,09 milj. euroa ja kotieläin- ja viljelysvahinkojen osuus 0,86 milj. euroa. Vuonna 2025 porovahinkojen määrän arvioidaan edelleen nousevan. Myös kotieläin- ja viljelysvahinkojen arvioidaan nousevan erityisesti karhun kannanhoidollisen metsästyksen loppumisen johdosta. Kun porovahinkojen korvaamiseen on käytettävissä 7,5 milj. euroa, ei momentin määrärahataso mahdollista vahinkojen täysimääräistä korvaamista. EU:n asettama korvauskatto (C(2016) 1752 final) mahdollistaa porovahinkojen korvaamisen 10 milj. euroon saakka.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 500 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	750 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 250 000 euroa.

2026 talousarvio	8 850 000
2025 II lisätalousarvio	2 800 000
2025 talousarvio	8 850 000
2024 tilinpäätös	11 350 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 247 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä kestävä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) mukaisten avustusten myöntämispäätöksiä enintään 20 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Vuoden 2024 alusta tuli voimaan metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain mukainen Metka-tukijärjestelmä. Se korvasi kestävä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain mukaisen Kemera-tukijärjestelmän. Kemera-tukipäätöksiin liittyviä maksatuksia voidaan tehdä vuoden 2026 loppuun asti. Tukijärjestelmällä kannustetaan yksityisiä maanomistajia aktiivisiin ja oikea-aikaisiin toimiin, joilla lisätään metsien kasvua, edistetään metsätalouden vesiensuojelua, hillitään ilmastonmuutosta, edistetään metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä pidetään yllä metsätalouden tieverkkoa.

Metsätalouden määräaikaisessa kannustejärjestelmälaissa taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea haetaan työn toteuttamisen jälkeen, jolloin sitä varten ei tarvita myöntämisvaltuutta. Myöntövaltuuden käyttöä edellyttäviä työlajeja ovat terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekeminen sekä metsätien tekeminen.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 600 henkilötyövuotta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	5,0	5,0	2,0	0,3	0,3	12,6
Vuoden 2026 sitoumukset	5,2	6,0	6,5	1,8	0,5	20,0
Menot yhteensä	10,2	11,0	8,5	2,1	0,8	32,6

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsälannoituksen edistäminen	3 500
Tuhkalannoituksen lisääminen	-1 500
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-3 030
Yhteensä	-1 030
2026 talousarvio	36 247 000
2025 talousarvio	37 277 000
2024 tilinpäätös	38 460 726

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) luvun 4 a mukaisten kokeiluhankkeisiin myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä enintään 800 000 eurolla.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelmaa. Vuonna 2026 otetaan käyttöön uudet valtuudelliset työlajit suon ennallistaminen ja lehdon luonnonhoito. Työlajeilla kokeillaan tulospäätösten tukien käyttöä luonnonhoidossa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2026 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella, metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla, maanomistajalähtöisillä hankkeilla ja kulotuksella noin 4 000 hehtaarin alueella
- vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita
- ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 400 hehtaarin alueella
- palautetaan vesiä 8 suojelusoolle ympäröiviltä alueilta
- perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia monitavoitteisia kosteikkoja 6 kpl.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Vuoden 2026 sitoumukset	160	160	160	160	160	800
Menot yhteensä	160	160	160	160	160	800

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	7 327 000
Metsäluonnon hoitohankkeet ja kulutus	2 000 000
Helmi-elin ympäristöohjelman toimenpiteet	1 700 000
Yhteensä	11 027 000
2026 talousarvio	11 027 000
2025 talousarvio	11 027 000
2024 tilinpäätös	11 027 000

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 074 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionavustustoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Suomen metsäkeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen metsäkeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

- valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista
- hallinnoi valtion tukia metsätalouden toimenpiteisiin ja talousmetsien luonnonhoitoon
- kerää ja julkaisee kaukokartoitusperusteista metsä- ja luontotietoa
- tuottaa tietoa sekä asiantuntijapalveluita yhteiskunnan, yritysten ja metsänomistajien päätöksenteon tueksi

— edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämistä

— parantaa toimialan ja oman toimintansa tuottavuutta tehostamalla metsä- ja luontotiedon käyttöä ja kehittämällä sähköisiä palveluitaan

— tarjoaa viestintää, koulutusta ja ratkaisuja metsäalan toimijoille ja metsänomistajille

— hoitaa muut erikseen säädettyt tai maa- ja metsätalousministeriö määräämät tehtävät.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Suomen metsäkeskukselle vuodelle 2026 seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2024 toteutuma	2025 tulostavoite	2026 tulostavoite
Vaikuttavuus			
Luottamus- ja maine -indeksi (1—5)	3,4	3,5	3,5
Avoimen metsätiedon hyödyntäminen laajenee			
— ladattujen aineistopakettien määrä, GiB	82 702	60 000	75 000
— rajapintakutsujen määrä rajapinnassa, kpl	113 575 719	60 000 000	115 000 000
— karttapalvelujen katselukerrat, kpl	219 121	150 000	220 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Metsälain mukaisten metsänkayttöilmoitusten ja poikkeuslupien käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	13,2	14	13,0
Metsätalouden kannustejärjestelmän mukaisten taimikon ja nuoren metsän hoidon hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €	133,8	99,6	99,5
Päätös metsätalouden kannustejärjestelmän taimikon ja nuoren metsän hoidon hankkeista, viikkoa vireille tulosta	9,5	2,6	2,5
Tuotokset ja laadunhallinta			
Metsävaratiedon keruutavoite, ha ¹⁾	1 990 000	2 600 000	2 000 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet, % yksityismetsien pinta-alasta	52	53	56
Aktiiviset sähköisen asioinnin yritykset, kpl ²⁾	342	360	380
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha ¹⁾	3,7	3,6	3,0
Voimavarat			
Metsäkeskuksen henkilöstötutkimuksen Efekti-indeksi (1—5)	3,67	3,7	3,7

¹⁾ Kansallisen laserkeilaus ja ilmakuvaohjelman toteutuminen vaikuttaa toteutumismääriin ja keruukustannuksiin.

²⁾ Uusi mittari, korvaa aiemman M.fi-rekisteröityneiden yritysten määrän. Metsätalouden toimenpiteitä ja luonnonhoitoa koskevia hakemuksia ja ilmoituksia sähköisesti tuottavien yritysten määrä, eli vastaanotetut metka-hakemukset ja metsänkayttöilmoitukset Metsään.fi:ssä ja rajapintojen kautta.

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2024 toteutuma kustannukset	2025 arvio ¹⁾ htv kustannukset	2026 arvio ¹⁾ htv kustannukset	htv
Metsälait ja tiedontuotanto	14,6	188	16,9	197
Metsäohjelmat ja -osaaminen	4,4	47	3,8	41
Asiakkuudet ja viestintä	2,9	42	3,1	40
Järjestelmät ja tietohallinto	13,6	56	14,7	50
Hallinto	6,9	33	5,8	24
Yhteensä	42,4	366	44,3	352

¹⁾ Osa kustannuksista katetaan edelliseltä vuodelta siirtyneellä määrärahalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	991
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-760
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-536
Yhteensä	-305

2026 talousarvio	41 074 000
2025 II lisätalousarvio	3 753 000
2025 talousarvio	41 379 000
2024 tilinpäätös	43 025 000

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Joutoalueiden metsitystukijärjestelmä on päättynyt vuoden 2023 lopussa. Met-sitettäväksi hyväksyttiin joutoalueita yhteensä noin 6 000 hehtaaria. Momentin määräraha käytetään tehtyjen tukipäätösten mukaisten metsityskorvausten ja hoitopalkkioiden maksatuksiin.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2026 ¹⁾	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	2,0	0,3	0,5	0,1	2,3	5,2

¹⁾ Osa vuoden 2026 tukimaksatuksista hoidetaan vuodelta 2025 siirtyvällä määrärahalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (turvepaketin osuus)	-200
Tukijärjestelmän tarkentunut tarvearvio	-1 000
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-300
Yhteensä	-1 500
2026 talousarvio	1 000 000
2025 talousarvio	2 500 000
2024 tilinpäätös	2 490 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 697 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (303 394) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiaalta 10 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 10 575. Riistanhoitomaksuina kertyväksi arvioitut tulot on merkitty momentille 12.30.45.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille

— ylläpitää ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa sähköistä Oma riista -palvelua ja sen tietovarantoja lupahallinnon, saalistilastoinnin sekä riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustana joukkoistetun tiedonkeruun periaatteella

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä pysyy kohtuullisena mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	8 405 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 800 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	450 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämissankkeet	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, kansainvälinen vaikuttaminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	2 042 000
Yhteensä	13 697 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 13 547 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Riistanhoitomaksukertymän muutos	-82
SOTKA-kosteikkojen perustaminen	-1 000
Yhteensä	-1 082

2026 talousarvio	13 697 000
2025 talousarvio	14 779 000
2024 tilinpäätös	14 868 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 625 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2026 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2024 valtion tilinpäätöksen mukaisesti kalastonhoitomaksujen myyntimääriin. Vuonna 2026 kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 9 625 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelu, toimeenpano, ohjaaminen ja kehittäminen sekä kalastuksenvälvonta	2 500 000
Kalatalousalueiden toiminta	1 395 000
Kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestäminen	2 000 000
Kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	760 000
Kalavesien yleiskalastusoikeuksista sekä kalastusopastoinnasta maksettavat korvaukset vesialueiden omistajille	2 825 000
Kalavarojen käytön ja hoidon tietovarannon rekisterit	145 000
Yhteensä	9 625 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 181 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 444 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalastonhoitomaksukertymän muutos	-295
Kalatalouden Keskusliitto, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-70
Pyhäjärvi-instituutti: hoitokalastus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Suomen Kalankasvattajaliitto ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-70
Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestö ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-735

2026 talousarvio	9 625 000
2025 talousarvio	10 360 000
2024 tilinpäätös	10 139 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 332 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja metsäpuiden siementuotannon kehittämistä varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuaista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	640 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 332 000

Määrärahasta käytetään arviolta 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2026 talousarvio	1 332 000
2025 talousarvio	1 332 000
2024 tilinpäätös	1 332 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 723 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti
- 2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 7 754 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena ja kulutusmenojen osalta suori-teperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmätyn meripolitiikan mukaisina menoina 17 292 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri-, kalatalous ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 9 538 000 euroa.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) 2021—2027 ohjelman tuloja yhteensä 10 000 000 euroa.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston ohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää myös saimaannorpan suojelusta kaupalliselle kalastukselle aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta vuosina 2024—2027 myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (212/2024) mukaisiin avustuksiin sekä maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontuen EU:n säästöjen mukaisesti. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen sekä elinkeinokalatalouden tietojärjestelmien ylläpitokuluihin. Vuonna 2025 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 1 431 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKVR)	Yhteensä
Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston toimintaohjelma yhteensä, josta	7 754 000	9 538 000	17 292 000
— tekninen tuki	-	467 000	467 000
Kansalliset toimenpiteet	1 431 000	-	1 431 000
Yhteensä	9 185 000	9 538 000	18 723 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 14 723 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 4 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elinkeinokalatalouden tietojärjestelmien ylläpitorahoitus (siirto momentilta 30.40.22)	556
EMKVR 2021—2027 ohjelman mukainen vuosimuutos	-3 778
Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistys: Savo-Karjalan elintarvikekalastuksen edistäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-4 272

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	18 723 000
2025 talousarvio	22 995 000
2024 tilinpäätös	25 357 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osallaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,488 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 30 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2026 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2026 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhempinä tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen

hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2026 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2026 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 169,1 milj. euroa. Tavoite vastaa 6,8 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Alustava tuloutustavoite vuonna 2026 on 138,0 milj. euroa vuoden 2025 tuloksesta. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2025 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiansa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2024 lopussa 3 474 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 617 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 346 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 272 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2024 lopussa 117,1 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 1.1.—31.12.2024 tilinpäätöksen mukaan 2 580,3 milj. euroa per 31.12.2024. Vuoden 2025 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman korottamisen 8,289 milj. eurolla.

Vuonna 2026 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi enintään yhteensä 0,488 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 13,0 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat tuulivoimapuistojen rakenteet, puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Muita merkittäviä investointikohteita ovat maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma		2025 ennakoitu		2026 esitys	
	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	122,9	471,2	144,1	487,4	124,9	517,5
— muutos, %	3	12	17	3	-13	6
Käyttökate, %	98	45	93	41	105	43
Liikevoitto/tappio, milj. €	117,9	201,2	131,4	184,7	127,3	204,4
Tilikauden tulos, milj. €	134,7	180,0	169,1	164,8	171,0	187,2
— liikevaihdosta, %	110	38	117	34	137	36
— peruspääomasta, %	5,2	7,0	6,5	6,4	6,6	7,3
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. € ¹⁾	110,0		125,0		138,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, % ²⁾	5,4	7,8	6,8	6,9	6,9	7,9
Investoinnit liikevaihdosta, %	8	6	15	6	10	6
Omavaraisuusaste, %	98	97	99	98	98	97
Taseen loppusumma, milj. €	3 043	3 184	2 969	3 133	3 131	3 235
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	182	594	183	592	179	578

¹⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite. Vuoden 2026 tuloutus sisältää 8 milj. euron lisätuloutuksen.

²⁾ Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiö-osingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	110,000	125,000	138,000
Yhteensä	110,000	125,000	138,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	7,244	7,134	7,007
MMM:n hallinnonala yhteensä	7,244	7,134	7,007
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	49,640	50,133	47,649
YM:n hallinnonala yhteensä	49,640	50,133	47,649
Yhteensä (MMM ja YM)	56,884	57,267	54,656

Julkiset hallintotehtävät

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

- Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä
- Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja yhteensovittamisella
- Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävä, eettistä ja vastuullista
- Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa
- Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisen kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset
- Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	5 282	7 134	7 007
Ympäristöministeriö (35.10.52)	46 347	50 133	47 649
Ympäristöministeriö (35.10.22)	486	545	545
Ympäristöministeriö (35.10.63)	3	-	-
EU-rahoitus	2 691	3 280	3 180
OM avolaitostyöt	1 210	-	-
Muu ulkopuolinen rahoitus	4 517	4 175	3 000
Tulorahoituksella maksetut menot	13 355	11 710	11 600
Yhteensä	73 891	76 977	72 981

¹⁾ Rahoituseriin 2024—2025 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2024 toteutuma	2025 ennakoitu	2026 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	15 972	12 230	11 900
Muut tuotot	4 807	4 335	4 260
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	51 637	58 627	55 051
Tuotot yhteensä	72 416	75 192	71 211
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	26 711	28 100	28 978
Muut kulut	42 724	48 372	43 433
Kulut yhteensä	69 435	76 472	72 411
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	2 981	-1 280	-1 200
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi ¹⁾	-2 981	1 280	1 200
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	421	420	415

¹⁾ Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 007 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 4) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- toimitaan lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi- ja Sotka- ja NOUSU-ohjelmien luonnonhoito- ja ennallistamistoimia
- vahvistetaan Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä
- vähennetään vastakkaisasettelua metsästyksen ja muun käytön välillä
- kehitetään kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja
- ennaltaehkäistään ja estetään luonto- ja erärikollisuutta toteuttamalla valtion maiden ja vesien valvontaa yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten ja sidosryhmien kanssa
- vahvistetaan kaupallisen kalastuksen kautta kotimaisen kalan tarjontaa ja huoltovarmuutta sekä luodaan edellytyksiä kalastusmatkailulle
- edistetään eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa
- parannetaan monipuolisia ja kestäviä metsästyksen sekä vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia ja lupatarjontaa
- kehitetään asiakaslähtöisesti eränkävynnin kestävyys ja vaikuttavuuden seuranta
- rakennetaan yhtenäistä asiakaskokemusta monikanavaisen asiakaspalvelun kautta
- kehitetään asiakaslähtöisesti palvelujen ja asiointin digitaalisia ratkaisuja, lisätään toiminnan vaikuttavuutta dataan pohjautuen sekä tehostetaan toiminnan ohjausta teknologiaa hyödyntäen.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 600 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 6 100 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen vuosittain 900 000 euroa. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet, milj. kpl	8,6	8,9	9,0
Asiakastytyväisyys eränkävintämahdollisuuksiin ja lupatarjontaan, asiakastytyväisyyskyselyn luvat-osion tulos (asteikko 1—5)	3,7	3,7	3,7
Valtion kalastonhoitomaksujen vuosimaksut, lkm	184 836	195 000	200 000

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 esitys
Kaupallisen kalastuksen lupamäärä valtion vesialueilla, lkm	1 100	1 100	1 100
Erävalvonnan valvontakontaktit, kpl	6 794	7 200	7 400
Metsästyksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	52	55	56

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	3 069 000
Eräasiat	2 218 000
Muut tehtävät	1 720 000
Yhteensä	7 007 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	107
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-44
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-190
Yhteensä	-127

2026 talousarvio	7 007 000
2025 II lisätalousarvio	661 000
2025 talousarvio	7 134 000
2024 tilinpäätös	7 244 000

70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kysyntään. Näillä kysyntämuutoksilla on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Myös muuttunut turvallisuusympäristö vaikuttaa Maanmittauslaitoksen toimintaan.

Kiinteistöjärjestelmän ja huoneistotietojärjestelmän ylläpidolla ja palveluilla luodaan edellytyksiä mm. toimivalle markkinataloudelle, luotokselle, kiinteistö- ja asuntomarkkinoille ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana perustasoisena paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Näillä tietovarannoilla on myös tärkeä rooli yksityisen sektorin palveluiden mahdollistajana. Tilusjärjestelyillä voidaan parantaa kiinteistörakennetta ja vaikuttaa heikon tilusrakenteen aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin sekä alentaa ilmastopäästöjä ja parantaa liikenneturvallisuutta.

Huoneistotietojärjestelmällä luodaan edellytykset osakkeilla hallittavien asuinhuoneistojen omistaja- ja huoneistotietojen rekisteröinnille sekä asuinhuoneistojen vaihdantaan ja vakuushalintaan. Järjestelmässä uudet asuntoyhtiöt perustetaan vain digitaalisesti eikä osakekirjoja paineta. Ennen 1.1.2019 perustettujen asunto-osakeyhtiöiden osakeluetteloista oli siirretty 94 % huoneistotietojärjestelmään vuoden 2024 lopussa. Hankkeen seuraavassa vaiheessa toteutetaan huoneistotietojärjestelmän laajentaminen käsittämään taloyhtiöiden ja osakehuoneistojen hallinnollisia tietoja. Tähän kehitystyöhön on myönnetty Suomen RRF-ohjelman mukaista elpymis- ja palautumistukivälineen mukaista rahoitusta.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat digitaalisiin palveluihin, IT-kehittämiseen ja ICT-korjausvelan pienentämiseen. Kehittämishankkeet ja tehtävät hoidetaan usein yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Palveluiden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojaan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa edelleen, mikä edellyttää, että vastuut ovat selkeitä palveluketjuissa ja yhteistyössä.

Metsähovin geodeettisen tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin kehittämistä jatketaan mm. perustettavan uuden Avaruustilannekeskuksen vaatimusten pohjalta. Metsähovi ja Maanmittauslaitoksen FinnRef-verkko muodostavat kansalliset infrastruktuurit, joiden avulla ylläpidetään jatkuvasti koordinaatti- ja korkeusjärjestelmien perustana olevia geodeettisia seurantajärjestelmiä ja tuetaan paikantamisen luotettavuutta Suomessa. Paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merkitys korostuu digitalisoituvassa yhteiskunnassamme tuottaen laajasti hyötyä esimerkiksi turvallisuussektorilla, liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen (luku 30.70) politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tunnusluvut.

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	19 ¹⁾	25	27
Tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	22	3	3
Sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	99,9	99,9	99,9
Uusien yritysten lukumäärä rajapintapalveluissa	539	320	540
Tie- ja rakennustietojen täydellisyys, %	98	96	96
Metatietopalvelun saatavuus, %	99	99	99

¹⁾ KTJ-perusparannuksen sisällölliset tavoitteet ja lopputulos muuttuvat 2024 alkaen, joten indeksi-arvo esitetään 2024 alkaen kokonaan uudistettuna.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 253 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta
- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön
- huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä
- huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 ja 30.70 selvitysosissa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2024 tilinpäätös			2025 arvio			2026 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	41 248	39 398	462	42 995	42 995	511	41 243	41 243	460
Tilusjärjestelytehtävät	3 162	-	42	4 000	-	44	3 300	-	43
Kirjaamistehtävät	40 907	37 796	535	39 656	38 656	518	41 000	41 000	518
Perustietovarantojen ylläpito	33 023	2 792	331	34 000	2 895	366	32 400	3 200	315
Tietopalvelu	12 386	18 300	97	15 249	16 011	93	16 571	17 400	102
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asian- tuntijapalvelut	17 950	7 786	275	17 670	6 034	225	18 700	6 300	269
Yhteensä	148 677	106 072	1 742	153 570	106 591	1 757	153 214	109 143	1 706

Viraston tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kokonaistuottavuus	104,2	101,5	101,5
Asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	91	90	90
Tieteelliset referoidut julkaisut, kpl	116	110	110
Lohkominen, http/toimitus	3,5	3,2	3,2
Lainhuutoratkaisuja kpl/http	3,4	3,4	3,4
Kansallisen maastotietokannan ilmakuviin perustuva ylläpito, km2/http	-	-	8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	149 750	157 676	154 396
Bruttotulot	106 072	106 591	109 143
Nettomenot	43 678	51 085	45 253
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 758		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 688		

Bruttotulot ovat yhteensä 109 143 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 5 900 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 99 943 000 euroa ja muita tuloja 3 300 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	92 871	95 102	97 243
— muut tuotot	1	-	-
Tuotot yhteensä	92 872	95 102	97 243
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	60 367	66 397	67 892
— osuus yhteiskustannuksista	32 619	28 705	29 351
Kustannukset yhteensä	92 986	95 102	97 243
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	- 114	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 019	2 690	2 700
— muut tuotot	565	-	-
Tuotot yhteensä	2 584	2 690	2 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 489	1 978	1 985
— osuus yhteiskustannuksista	735	578	580
Kustannukset yhteensä	2 224	2 556	2 565
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	351	134	135
Kustannusvastaavuus, %	116	105	105

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 779	4 569	4 151
— EU:lta saatava rahoitus	1 553	1 063	1 449
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	461	272	400
Tuotot yhteensä	6 793	5 904	6 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 023	5 608	5 699
— osuus yhteiskustannuksista	5 545	6 200	6 301
Kustannukset yhteensä	11 568	11 808	12 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 775	-5 904	-6 000
Omarahoitusosuus, %	41	50	50

Kansainvälisien jäsenmaksujen osuudeksi määrärahasta arvioidaan noin 40 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 9 659 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avaruustilannekeskus	445
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	188
Huoneistotietojärjestelmä (RRF pilari2)	-5 000
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	610
Palkkausten tarkistukset	1 041
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-790

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 076
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 250
Yhteensä	-5 832

2026 talousarvio	45 253 000
2025 II lisätalousarvio	382 000
2025 talousarvio	51 085 000
2024 tilinpäätös	52 608 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014) mukaisten toimenpiteiden sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään peltotilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä osuus määrärahasta on noin 50 % ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 50 %

2026 talousarvio	2 000 000
2025 talousarvio	2 000 000
2024 tilinpäätös	2 000 000

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävästi mahdollistaen hyvinvointia, kilpailukykyä ja kokonaisturvallisuutta.

Toimintaympäristö

Suurimman murroksen liikenteen ja viestinnän toimialalle aiheuttavat puhtaaseen energiaan ja vähäpäästöiseen liikenteeseen siirtyminen oikea-aikaisesti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä digitalisoituminen. Suomi on sitoutunut vähentämään päästöjään edelleen. Vähentämisen tulee jatkossa olla kansantalouden kannalta kestävää, eikä se saa kasvattaa arjen kustannuksia tai heikentää elinkeinoelämän kilpailukykyä. Digitaalisten ratkaisujen tarjoamat mahdollisuudet Suomen voimassa olevien kansainvälisten sitoumusten ja päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa ovat merkittävät. Digitalisaation vauhti on kiihtynyt, mikä on korostanut tietoturvallisuuden merkitystä yhteiskunnan palvelujen tarjonnassa. Tiedonhallinta sekä kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten palveleminen entistä paremmin ovat digitalisaation kehittämisen keskiössä.

Huoltovarmuuden ja varautumisen merkitys digitaalisten yhteyksien, liikenteen ja viestinnän kehittämisessä on korostunut. Kyberturvallisuuden uhkataso on korkealla ja sen ennustetaan olevan pysyvä asiantila. Liikenne- ja viestintäjärjestelmän toimivuus ja resilienssi edellyttävät kaikissa olosuhteissa markkinoiden toimivuutta ja kriittisen infran turvaamista. Yhteistyöhön ja eri sektorien keskinäisriippuvuuksien tunnistamiseen on yhä enemmän kiinnitetty huomiota.

Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Erityisenä haasteena ovat taloudellinen epävarmuus, tuottavuuden heikko kehitys sekä rahoituksen rajallisuus. Julkisen talouden tervehdyttäminen on välttämätöntä ja se edellyttää koko hallinnonalan tuottavuuden kohentamista, tehtävien priorisointia sekä entistä parempaa riskien ja kustannusten hallintaa. Käytettävissä olevat määrärahat on kohdistettava entistä vaikuttavammin kansalaisten ja elinkeinoelämän sujuvan ja turvallisen arjen rakentamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 arvio	2026 arvio
Digitalisaatio ja datatalous luovat kestävä kasvua sekä vahvistavat luottamusyhteiskuntaa.			
— Maailman digitaalisen kilpailukyvyyn vertailu (World Digital Competitiveness Ranking), Suomen sijoitus	15.	<=10.	<=10.
— Suomalaisten luottamus uutisia kohtaan (Digital News Report), kehitys, %:ia vastaajista	69 %	>=70 %	>=70 %
Tulevaisuuden liikennejärjestelmä on turvallinen, tietopohjainen ja kestävä.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys, toimijoiden määrä	226	>226	> v. 2025 toteutuma
— Liikenteen päästöjen kehitys, tCO ₂ -ekv. (WEM 09/22)	9 662 000	7 973 607	7 790 162
— Liikenneturvallisuuden kehitys, tieliikenteessä kuolleiden henkilöiden lukumäärä	176	Mahdollisimman vähän	Mahdollisimman vähän
— Liikenneturvallisuuden kehitys, tieliikenteessä loukkaantuneiden henkilöiden lukumäärä	3 445	Mahdollisimman vähän	Mahdollisimman vähän
Dataan perustuvat liikenteen palvelut ovat tehokkaita ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys, välitys- ja yhdistämispalveluita tarjoavien yritysten määrä	66 kpl	> 66 kpl	> v. 2025 toteutuma
Digitaaliset yhteydet ja liikennejärjestelmä parantavat Suomen kilpailukykyä sekä kansainvälistä saavutettavuutta.			
— Viestintäverkkojen kattavuus ja peitto, kiinteän verkon laajakaistasaatavuus, %-osuus kotitalouksista	81 %	> 81 %	> v. 2025 toteutuma
— Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa)	2 574	2 600	2 700
— Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa)	1 616	1 740	1 800
— Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa)	30	30	30

Sukupuolten tasa-arvo

Uusi liikenne- ja viestintäministeriön ja sen hallinnonalan toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2026—2029 valmistuu vuoden 2026 aikana. Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma perustuu vuoden 2026 aikana toteutettuun tilannekartoitukseen koko hallinnonalalla, joka toteutetaan yhdessä Yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa. Uuden toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tavoitteista ja toimenpiteistä viestitään ministeriön ja hallinnonalan virkakunnalle, ja järjestetään koulutusta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaikutusten arviointi säädöshankkeissa jatkuu. Voimassa olevaa liikenne- ja viestintäministeriön henkilöstöpoliittista tasa-arvosuunnitelmaa toimeenpannaan ministeriön henkilöstöpoliittisen strategian linjausten mukaisesti.

Kestävä kehitys

YK:n kestävä kehityksen Agenda2030:n tavoitteiden edistäminen on mukana liikenne- ja viestintäministeriön toiminnassa.

Suomi tekee oman osansa päästöjen vähentämiseksi ja ekologisen kestävyuden parantamiseksi. Toimenpiteet liittyvät erityisesti vähäpäästöisen ja päästöttömän liikenteen hallittuun lisäämiseen.

teknologianeutraalisti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä logistiikan tehostamiseen tiedon avulla. Päästövähennyksiä tavoitellaan myös väylien turvallisuutta ja liikenteen sujuvuutta parantamalla.

Sosiaalisen kestävyyskannalta ministeriön työ varmistaa ihmisten perustarpeiden toteutumista. Toimet liittyvät esimerkiksi liikenneturvallisuuteen ja liikenne- ja digitaalisten palveluiden esitteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

Hallinnonala edistää taloudellista kestävyyttä sitoutumalla julkisen talouden tasapainottamiseen, tuottavuutta parantamalla, kilpailutuksia ja hankintoja tehostamalla sekä investointimäärärahoja laskemalla. Taloudellisen kestävyysnäkökulmasta digitaalisilla yhteyksillä, liikenteellä ja viestinnällä on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyille ja uudistumiselle sekä koko Suomen elinvoimalle ja hyvinvoinnille.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin datasäädöksen toimeenpanosta	31.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta	31.20.51

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
31.01.04	<i>Ilmatieteen laitoksen toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	1,5	1,5
31.01.88	<i>Osakehankinnat</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	400,0	-
31.10.30	<i>Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakentamisvaltuus	214,6	-
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakentamisvaltuus	873,9	264,2
31.20.20	<i>Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	85,0	30,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	822 581	796 776	799 883	3 107	0
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 108	21 896	17 168	-4 728	-22
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	95 263	89 938	88 750	-1 188	-1
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	62 579	57 580	57 534	-46	0
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 380	46 812	47 966	1 154	2
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	571 015	570 000	588 465	18 465	3
(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	20 236	10 550	—	-10 550	-100
10. Liikenne- ja viestintäverkot	2 109 193	2 200 799	2 115 005	-85 794	-4
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 565 751	1 605 411	1 412 382	-193 029	-12
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	22 440	43 650	95 850	52 200	120
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	18 176	10 100	9 400	-700	-7
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	13 776	34 997	24 997	-10 000	-29
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	385 050	405 141	474 676	69 535	17
(78.) Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	104 000	101 500	97 700	-3 800	-4
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	922 808	841 797	933 744	91 947	11
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 386	19 886	19 886	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	102 424	106 924	107 324	400	0
22. Yöjunarungon vaunu- kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	—	3 794	4 612	818	22
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantaminen (arviomääräraha)	110 521	89 000	89 000	—	0
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	95 825	28 541	119 270	90 729	318
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (kiinteä määräraha)	593 652	593 652	593 652	—	0
Yhteensä	3 854 581	3 839 372	3 848 632	9 260	0
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 406	2 406	2 580		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot*01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

— Digitalisaatiota ja datataloutta koskevan EU-säätelyn toimeenpanolla on varmistettu tehokkuus, kilpailukyky ja ihmislähtöisyys

— Uusien teknologioiden käyttöönotossa ja turvallisuusympäristön muutoksessa on varmistettu, että digitaaliset palvelut, tuotteet ja verkot ovat käyttäjille luotettavia ja kokonaisturvallisia ja huomioivat sähköisen viestinnän tietosuojan

— Liikennejärjestelmän digitaalisen kaksosen kehitykselle, yhteentoimivuudelle ja hyödyntämiselle on luotu edellytykset

— Vaikutusten arviointi on systemaattista, tasalaatuista ja tukee asioiden valmistelua hallinnonalalla

— Rautatieliikenne on houkutteleva kulkumuoto ja sen yhteiskunnalle tuottamat hyödyt kasvavat

— Julkisesti tuetut liikkumispalvelut ovat tehokkaita, taloudellisia ja asiakkaiden liikkumistarpeita vastaavia

— Suomessa on käytössä kattavat, turvalliset ja kestävät tietoliikenneyhteydet

— Väyläverkko on toimintavarma ja kansainväliset yhteydet toimivat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	23 027	21 146	17 418
Bruttotulot	255	250	250
Nettomenot	22 771	21 896	17 168
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 614		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 951		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalaisen digitaali-infrastruktuurikonsortion kieliteknologian allianssin (ALT-EDIC) jäsenmaksu (siirto momentilta 31.01.02)	80
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-258
Kyberturvallisuuden harjoitustoiminta (RRF pilari2)	-1 000
Ministeriön toiminnan ja talouden tasapainottaminen (siirto momentille 31.01.02)	-500
Virkasiirron päättymisen (siirto momentille 31.01.02)	-110
Yhteiskunnan kyberturvallisuuden kehittäminen ja kansainvälinen yhteistyö	-3 000
Palkkausten tarkistukset	460
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	100
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2025)	-400
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-100
Yhteensä	-4 728

2026 talousarvio	17 168 000
2025 II lisätalousarvio	169 000
2025 talousarvio	21 896 000
2024 tilinpäätös	23 108 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 88 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistamisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Liikenne- ja viestintävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

- EU:n digi- ja datataloussääntely ja niiden viranomaistehtävät on toimeenpantu tehokkaasti (DGA, DSA, TCO, DA)
- Kyberhäiriöiden sietokyky liikenteen ja viestinnän sektoreilla on vahvistunut
- Liikenteen yhtenäistä dataekosysteemiä on vahvistettu
- Liikennejärjestelmän tietopohjaa on parannettu kehittämällä vaikutustenarviointia
- Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoittila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano
- Henkilöjunaliikenteen kilpailutus on toteutettu hallinnonalalla
- Julkisesti tuetut kuljetukset ovat tehokkaita
- Suomi on 6G teknologian kärkimaa
- Liikennejärjestelmäanalyysia, erityisesti liikenneverkon strategista tilannekuvaa on kehitetty tavoitteellisesti.

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Asiakastytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,1	3,6	3,6
Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti	Toteutui	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään
Lupien myöntäminen määräajassa (%)	Alle 90	90	90
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (%; kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)	Alle 90	90	90
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuva-			
tuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakas-			
tyytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)	4,46	>= 4,46	>= v. 2025 toteutuma
Viraston sähköiset palvelut ovat valtion-			
hallinnon digitaalisten asiointipalveluiden			
laatukriteereiden mukaisia	20/22	>= 20/22	>= 20/22
Ajoneuvojen sähköisen rekisteröinnin			
käyttöaste (%)	77,0	>= 77,0	>= v. 2025 toteutuma
Viraston palvelujen digitaalisuuden aste			
(%-osuus viraston palveluista)	74,8	>= 74,8	>= v. 2025 toteutuma
Viraston sähköisten palvelujen			
kehittämisestä aiheutuneet käyttökatkot			
suhteessa tehtyihin muutoksiin (%-osuus)	0	0	0
Sähköisen asiointin tuen yhteydenottojen			
määrä/asiointitapahtumien määrä (%)	1,0	<=1,0	<=v. 2025 toteutuma

Toiminnallinen tehokkuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Ajoneuvoverotuksen kustannukset/verokertymä (€/€)	0,0097	<= 0,0097	<= v. 2025 toteutuma
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkökustannus (€)	4,52	<= 4,52	<= v. 2025 toteutuma
Tietoyksikkö, yksikkökustannus (€)	0,0072	<= 0,0072	<= v. 2025 toteutuma
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus (€)	34,94	<= 34,94	<= v. 2025 toteutuma
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus (€)	68,55	<= 68,55	<= v. 2025 toteutuma
Verkkotunnus, yksikkökustannus (€)	3,54	<= 3,54	<= v. 2025 toteutuma
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannus-			
vastaavuus (%; kolmen vuoden keskiarvo)	101	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannus-			
vastaavuus (%; kolmen vuoden keskiarvo)	166	116—122	116—122

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Liikenne- ja viestintäviraston toiminta	69 450
Kyberturvallisuuskeskuksen toiminta	19 300
Yhteensä	88 750

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	253 563	221 138	233 850
Bruttotulot	137 606	131 200	145 100
Nettomenot	115 957	89 938	88 750
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	64 962		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	44 268		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	114 907	108 300	122 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	121 177	110 500	125 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 270	-2 200	-2 700
Kustannusvastaavuus, %	95	98	98

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	10 067	9 900	12 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 457	8 100	10 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 611	1 800	2 100
Kustannusvastaavuus, %	119	122	120

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta
(1 000 euroa)**

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	10 282	11 000	8 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 462	11 000	8 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-180	-	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 32.01.02)	2 425
Eurooppalaisen digitaali-infrastruktuurikonsortion kieliteknologian allianssin (ALT-EDIC) jäsenmaksu (siirto momentille 31.01.01)	-80
Eurooppalaisen sähköisten kuljetustietojen tietojenvaihdon ja infrastruktuurin (eFTI) kansallinen osuus	-500
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen ja palvelutuotannon kustannuksien kattaminen	-600
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentille 31.20.51)	-600
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentille 31.20.51)	-880
Komission 55-valmiuspaketista aiheutuvat viranomaistehtävät	-85
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 24.01.01)	-160
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentilta 24.01.01)	239
Ministeriön toiminnan turvaaminen (siirto momentilta 31.01.01)	500
Rautatiealan sääntelyelin (siirto momentille 32.01.06)	-383
Saavutettavuusvalvonnan tehtävät (siirto momentille 28.40.04)	-19
Vaarallisten aineiden kuljetusten valvonta (siirto momentille 32.01.08)	-110
Virkasiirron päättymisen (siirto momentilta 31.01.01)	110
Palkkausten tarkistukset	1 305
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	1 450
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-2 300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 500
Yhteensä	-1 188

2026 talousarvio	88 750 000
2025 II lisätalousarvio	353 000
2025 talousarvio	89 938 000
2024 tilinpäätös	95 263 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 57 534 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Väylävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet vuosille 2024—2027:

— Kyberhäiriöiden sietokyky on vahvistunut

— Vaikutusten arviointia on kehitetty systemaattiseksi ja tasalaatuiseksi, ja viraston tuottama tieto tukee asioiden valmistelua hallinnonalalla

— Ympäristövastuullisuus on otettu osaksi väylänpitoa ja pitkäjänteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua

— Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano

— Rautatieliikenne on houkutteleva kulkumuoto ja sen yhteiskunnalle tuottamat hyödyt ovat kasvaneet

— Väyläverkon toimintavarmuutta ja resilienssiä on parannettu.

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon kesäkaudella (vähintään)	2,9	3,0	3,0
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon talvikaudella (vähintään)	2,9	2,9	3,0
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus kaukojunaliikenteessä, % junista väh. 6 min. myöhässä (enintään)	9,0	6,0	5,8

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus lähijunaliikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	2,6	2,8	2,7
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus tavarajunaliikenteessä, % junista väh. 16 min myöhässä (enintään)	1,5	1,9	1,7
Talvimerenkulun palveluiden odotusaika, h (enintään)	6,5	4,0	4,0
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla keskimäärin (pääväylät/muu verkko), km (enintään)	72/137	75/245	75/200
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen/muu verkko), km (enintään)	799/9 404	1 040/9 190	950/10 250
Huonokuntoiset sillat, maantiet/rautatiet, kpl (enintään)	910/145	955/190	980/170
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	2,5	5,0	5,0
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteilla (enintään)	1 444	1 518	1 480
Valtion rataverkon tasoristeysonnettomuusennuste (10 v. kumulatiivinen ennuste) (enintään)	156	149	142
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa) (enintään)	2 574	2 600	2 700
Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa) (enintään)	1 616	1 740	1 800
Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa) (enintään)	30	30	30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	59 560	57 768	57 554
Bruttotulot	88	188	20
Nettomenot	59 472	57 580	57 534
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 596		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 703		

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 208	7 546	6 408
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 101	7 327	6 392
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 107	219	16
Kustannusvastaavuus, %	135	103	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	60 883	27 326	15 367
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	15 276	69 865	8 287
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	45 607	-42 539	7 080
Omarahoitusosuus, %	299	61	85

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	1 374
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	1 620
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 400
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 640
Yhteensä	-46

2026 talousarvio	57 534 000
2025 II lisätalousarvio	505 000
2025 talousarvio	57 580 000
2024 tilinpäätös	62 579 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

- 5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 6) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 7) valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi siirtomenojen maksamiseen kehitysyhteistyön kohde-maille.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Määrärahasta käytetään arviolta 15,7 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikutta-vuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

- Kyberhäiriöiden sietokyky yhteiskunnassa on vahvistunut
- EU:n digitalisaation ja datataloussääntelyn täytäntöönpano on toteutettu
- Vaikutustenarviointi on systemaattista, tasalaatuista ja tukee hallinnonalan asioiden valmiste-lua ja päätöksentekoa
- Ymmärrämme merituulipuistojen vaikutukset Itämeren meriliikenteeseen ja olosuhteisiin
- Liikennejärjestelmätöimijat saavat tarvitsemansa tiedon ilmastomuutoksen vaikutuksista
- Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma lii-kennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano
- Lentoasemien sääennustepalveluiden kustannustehokkuus ja palvelutaso on parantunut
- Tietopohjaiset liikenteen palvelut ovat tehokkaita
- Liikenne- ja viestintäsektorin huoltovarmuus on vahvistunut
- Avaruustilannekeskus lisää turvallisuutta Suomen avaruustoiminnoissa.

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,34	4,0	4,0
Sijoitus lämpötilaennusteiden osuvuudessa Ruotsin ja Norjan ilmatieteen laitoksiin verrattuna	1	1	1
1 vrk lämpötilaennusteiden osuvuus, %	90,2	90,0	90,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk (%)	81,0	80,0	80,0

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Lentopaikkaennusteiden osuvuus (%)	92,3	91,0	91,0
Viittausten lkm web of science tietokannassa	27 911	28 000	28 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit (lkm)	397	370	370

Toiminnallinen tehokkuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	97	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	111	102	102
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	72	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi (1 000 euroa)	26 312	20 000	22 000
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/htv)	1,28	1,35	1,35
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (ei sisällä kv. jäsenmaksuja) (€/asukas)	3,00	3,40	3,40
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (sisältää kv. jäsenmaksut) (€/asukas)	4,38	4,90	4,90

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	92 348	81 612	87 766
Bruttotulot	45 054	34 800	39 800
Nettomenot	47 294	46 812	47 966
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 033		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 119		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 417	6 800	8 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 300	6 800	8 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	117	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	10 882	8 000	8 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	9 838	7 850	8 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 044	150	150
Kustannusvastaavuus, %	111	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	26 312	20 000	22 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	36 372	33 500	36 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 060	-13 500	-14 500
Omarahoitusosuus, %	28	40	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Vuonna 2026 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	2 000	1 000	1 000	4 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 39 466 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 8 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	359
Ilmanlaatudirektiivin toimeenpano (siirto momentilta 35.01.01)	103
Kansallisen avaruustilannekeskuksen jatkorahoitus	336
METNET/MOI määrärahatarpeen muutos	-12
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	600
Palkkausten tarkistukset	898
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	1 430
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-1 100
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 460
Yhteensä	1 154

2026 talousarvio	47 966 000
2025 II lisätalousarvio	330 000
2025 talousarvio	46 812 000
2024 tilinpäätös	50 380 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 588 465 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentille 31.20.51)	-1 535
Tarvearvion muutos	20 000
Yhteensä	18 465

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	588 465 000
2025 talousarvio	570 000 000
2024 tilinpäätös	571 014 505

(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	10 550 000
2024 tilinpäätös	20 236 000

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylästä. Maantieverkon pituus oli 77 852 km, rataverkon pituus 5 915 km ja vesiväylien pituus 17 100 km vuoden 2024 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2024	2025 arvio	2026 arvio
Tiet	14 782	14 795	14 813
Radat	5 621	5 842	6 062
Vesiväylät	269	264	261
Yhteensä	20 672	20 901	21 136

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuoden 2024 lopussa yhteensä noin 4,2 mrd. euroa (ostovoimakorjaamaton).

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Perusväylänpito (20)	1 565,8	1 605,4	1 412,4
Tulot	46,0	55,3	62,0
— Ratamaksu	46,0	55,3	62,0
Menot	1 611,8	1 660,7	1 474,4
Kunnossapito	1 045,2	1 088,6	1 093,3
— Hoito	475,4	483,1	478,3
— Jäänmurto	72,0	75,0	88,0
— Korjaus	497,8	530,5	527,0
Parantaminen ja suunnittelu	90,5	145,0	34,5
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	70,0	121,7	19,1
— Suunnittelu	20,5	23,4	15,4
Liikennepalvelut	226,0	227,0	228,6
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	168,0	168,0	166,6
— Maantielauttaliikenne	58,0	59,0	62,0
Korjausvelan vähentäminen	250,0	200,0	118,0
Avustukset (30, 31)	40,6	53,8	105,3
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	22,4	43,7	95,9
Eräät avustukset (31)	18,2	10,1	9,4
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	502,9	541,6	597,4
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	13,8	35,0	25,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	385,1	405,1	474,7
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	104,0	101,5	97,7
Nettomenot yhteensä	2 109,3	2 200,8	2 115,0
Bruttomenot yhteensä	2 155,3	2 256,1	2 177,1

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2024 toteutuma	2025 arvio	muutos	2026 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	45 808	85 000	85,6 %	87 600	3,1 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	4 138	579	-86,0 %	200	-65,4 %
Kustannukset, 1 000 euroa	127 544	117 486	-7,9 %	124 157	5,7 %
Kustannusvastaavuus	39,2 %	72,8 %	33,6 %-yks.	70,7 %	-2,1 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 412 382 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä, Väyläviraston hallinnassa olevaan kulttuuriperintöön kuuluvan omaisuuden

ylläpidosta ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää kattamaan irtaimelle omaisuudelle tai henkilöille koituneiden vahinkojen kustannuksia tilanteessa, jossa Väyläviraston tai elinvoimakeskuksen sopimusurakoitsija ei ole saanut vakuutuksia toimintaansa. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 166 607 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamenomäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

MAL-sopimukseen perustuvan määrärahan käytön edellytyksenä on, että Helsingin, Tampereen, Lahden, Jyväskylän, Kuopion ja Oulun seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2024—2035 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja niiden rahoitukseen siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sekä sellaiset muut tulot, joista on syntynyt perusväylänpitoon vastaava meno, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, väylänpidon vahingonkorvaustulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen liittyen kohtaan 2).

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt valtuudet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvalaitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000
Jyväskylä—Pieksämäki -radan peruskorjaus	124 000 000
Jäänmurtopalvelut	220 000 000

Lounais-Suomen elinvoimakeskus oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin valtuuksiin liittyen siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt valtuudet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
--	---

Maantielauttaliikennepalvelut

1 450 000 000

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väyläpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Kaikissa toimenpiteissä pyritään huomioimaan parlamentaarisen liikennejärjestelmäsuunnitelman asettamat tavoitealueet, joita ovat saavutettavuus, kestävyys, tehokkuus ja ilmastomuutoksen hillintä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 62,0 milj. euron ratamaksun perusmaksu.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 tilinpäätös			2025 varsinainen talousarvio			2026 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	925	-	925	933	-	933	768	-	768
Radanpito	410	46	364	446	55	391	414	62	352
Vesiväylänpito	109	-	109	113	-	113	125	-	125
Liikenteen ohjaus ja informaatio	168	-	168	168	-	168	167	-	167
Yhteensä	1 612	46	1 566	1 660	55	1 605	1 474	62	1 412

Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi noin 681 584 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 730 798 000 euroa. Lisäksi momentille voidaan kirjata joitakin satoja tuhansia euroja siirtomenoja.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Inkoon Satamatien liittymä (investointiohjelma)	2 800
Inkoon Tähtelän liittymä (investointiohjelma)	3 200
Itä-Suomen pienet liikennehankkeet	-2 700
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentille 31.20.51)	-2 910
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-30 055
Kertaluonteisen siirron poistuminen (siirto momentille 31.20.21)	-500
Kertaluonteisen siirron poistuminen (siirto momentilta 31.10.31)	100
Korjausvelan purku (investointiohjelma)	-82 000
Kulttuuriperintöön kuuluvan omaisuuden ylläpito (siirto momentilta 32.01.02)	361
Luikonlahden raakapuutermiinaali	500
MAL-sopimusten mukainen valtion osuus	-78 900
Mt 17941 Kivi—Pörkenäs (Fäbodantie); uusi tieyhteys välillä Länsiväylä—Västergärden (investointiohjelma)	-2 000
Mt 455 ja 15323 Joroisten Järvikyläntien risteys (investointiohjelma)	2 200
Mt 476 Siikasalmen kevyen liikenteen väylä (välillä meijerin risteys—Siikasalmen koulu), Liperi	875
Mt 484 Hammaslahden jalankulku- ja pyöräilyväylä, Joensuu	1 000
Pienet liikennehankkeet	1 700
Pienet liikennehankkeet (siirto momentille 30.10.63)	-200
Vt 8 Tjock—Ömossa välillä päällystysten ja rakenteiden korjaus (investointiohjelma)	-6 500
Yhteensä	-193 029
2026 talousarvio	1 412 382 000
2025 II lisätalousarvio	5 376 000
2025 talousarvio	1 605 411 000
2024 tilinpäätös	1 565 751 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 95 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeelle Sahasaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeelle Viikki—Malmi pikaraitiotie, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie), valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeelle Vantaan ratikka, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Tampereen seudun raitiotiet sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	15 750 000
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500 000
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	3 000 000
Vantaan ratikka	48 400 000
Tampereen seudun raitiotiet	21 600 000
Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus	5 600 000
Yhteensä	95 850 000

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan myöntämään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia valtionavustuksia tai tekemään muita sitoumuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Länsi-Helsingin pikaraitiotieiden mukaan lukien Vihdintien pikaraitiotie eli Länsiratikoiden suunnittelu ja rakentaminen on osa Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupungin suunnittelua ja toteuttamista. Hankkeen valtuus on 105 000 000 euroa. Hanke sisältää läntisen kantakaupungin raitiotieiden kehittämisen sekä Vihdintien pikaraitiotien toteuttamisen. Hankesuunnitelma valmistui 2023 ja se hyväksyttiin Kaupunkiympäristölautakunnassa 9.1.2024. Hankkeen allianssitoiminta käynnistyi 12/2024. Länsiratikat-projektin kehitysvaihe on käynnissä vuoden 2025 aikana, ja tavoitteena on toteutusvaiheen aloitus keväällä 2026. Arvio hankkeen valmistumisvuodesta on 2030—2031. Helsingin kaupunki ja Helen Sähköverkko Oy ovat allekirjoittaneet 15.2.2024 Läntisen bulevardikaupungin sähköverkkojärjestelyitä koskevan toteutussopimuksen, jossa sovitaan mm. nykyisten suurjännitteisten ilmajohtojen osittaisesta maakaapeloinnista, mikä on edellytys uuden pikaraitiotieyhteyden ja Läntisen bulevardikaupungin toteutumiselle. Sähköverkkojärjestelyihin liittyvät ensimmäiset esirakentamistyöt ovat alkaneet syksyllä 2024. Pitäjänmäen sähköaseman rakentaminen on alkanut kesällä 2025. Hankkeen hyödyt saadaan keskeisellä alueella tapahtuvan tiivistyvän maankäytön ja parantuvan joukkoliikenteen palvelutason myötä. Keskeisiä hyötyjä ovat kestävien kulkutapojen matkamäärän muutos ja liikenteen CO₂-päästöjen vähenemä sekä työvoiman saavutettavuuden paraneminen.

Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi Viikki—Malmi pikaraitiotien yleissuunnitelman 16.4.2025, ja hankesuunnittelu käynnistyy vuonna 2025. Ensimmäisen vaiheen hankesuunnitelma tuodaan kaupunginvaltuuston päätettäväksi valtuustokaudella 2025—2029. Hankkeen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on suunniteltu alkavan 2020-luvun loppupuolella, mutta tämä tulee vielä tarkentumaan jatkosuunnittelussa.

Vantaan raitiotie eli Vantaan ratikka on 19,3 km pitkä pikaraitiotieyhteys lentoasemalta Aviapoliksen ja Tikkurilan kautta Hakunilaan, ja siitä Länsimäkeen ja Helsingin Mellunmäkeen. Ratikalla pyritään varmistamaan, että koko ratikkakäytävä kehittyy Vantaan kaupungin yleiskaavan ja kaavarungon tavoitteiden mukaisesti. Ratikan kaavarungon alueen asukasmäärän on ennustettu kaksinkertaistuvan nykytilanteesta noin 124 000 asukkaaseen vuonna 2050. Työpaikkojen määrän on arvioitu kasvavan noin 83 000 työpaikkaan. Hankesuunnitelman mukaan raitiotie edistää kestävien kulkumuotojen saavutettavuutta ja kestävästä liikennejärjestelmästä, vähentää autoliikenteen suoritetta sekä parantaa yhdyskuntarakenteen kestävyyttä. Vantaan ratikan on arvioitu rakentuvan vuosien 2025—2031 aikana. Ratikan kustannusarvio on hankesuunnitelman mukaan

yhteensä 606 milj. euroa, joista Vantaan kaupungin osuus on 591 milj. euroa ja Helsingin kaupungin osuus 15 milj. euroa. Valtio sitoutuu Vantaan ratikan rakentamisen avustamiseen enintään 144 100 000 eurolla, mutta valtionavustusten yhteismäärä on kuitenkin enintään 30 % kiinteästi raitiotien rakentamiseen liittyvistä kustannuksista.

Tampere ja Pirkkala jatkavat Pirkkala—Linnainmaa -raitiotien suunnittelua ja käynnistävät vaiheen 1 Partola—Niihama -yhteysvälin toteutuksen. Valtio sitoutuu Pirkkala—Linnainmaa -raitiotien suunnittelun ja Partola—Niihama -yhteysvälin toteutuksen avustamiseen enintään 55 milj. eurolla. Valtionrahoitusta kohdennetaan koko Pirkkala—Linnainmaa -raitiotien hankesuunnitelmaan 0,5 milj. euroa, toteutussuunnitteluun 4 milj. euroa ja osuuden Partola—Niihama rakentamiseen ja siihen liittyvään varikon laajentamiseen 50,5 milj. euroa. Raitiotien toteutuksen valtionavustus voi olla enintään 30 % Partola—Niihama -yhteysvälin kiinteästi raitiotien rakentamiseen ja varikkoon liittyvistä kustannuksista ja Pirkkala—Linnainmaa -yhteysvälin suunnittelukustannuksista. Varikon osalta avustus kohdennetaan vain uuden yhteysvälin tuomiin varikon laajennustarpeisiin. Lisäksi valtio sitoutuu Lielähti—Ylöjärvi raitiotien suunnittelun avustamiseen enintään 0,5 milj. eurolla. Valtionavustus voi olla enintään 30 % suunnittelukustannuksista.

Helsingin kaupunki on käynnistänyt metroasemien peruskorjausten toteutuksen. Metroasemien peruskorjausten kokonaiskustannusarvio vuosina 2024—2031 on 209 milj. euroa. Peruskorjauksiin käytetään vuosina 2024—2027 noin 123,5 milj. euroa. Tämän lisäksi Helsingin seudun rautatieasemia parannetaan sopimuskaudella ja valtio avustaa Helsingin kaupungin omistuksessa olevien asemakohteiden perusparantamisessa. Hankkeilla edistetään erityisesti matkustajien kannalta toiminnallisuutta, turvallisuutta, esteettömyyttä ja viihtyisyyttä asemilla. Valtio sitoutuu Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaukseen liittyvään suunnitteluun ja rakentamisen avustamiseen enintään 15 000 000 eurolla suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä, mutta avustusten yhteismäärä on kuitenkin enintään 30 % asemakohtaisten suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500	1 500		3 000
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalte	3 000			3 000
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	15 750	17 400	17 400	50 550
Vantaan ratikka	48 400	48 400	24 100	120 900
Tampereen seudun raitiotiet	21 600	25 900		47 500
Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus	5 600	2 000		7 600
Menot yhteensä	95 850	95 200	41 500	232 550

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus	-1 800
Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	6 000
Tampereen seudun raitiotiet	13 600
Vantaan ratikka	34 400
Yhteensä	52 200

2026 talousarvio	95 850 000
2025 II lisätalousarvio	4 602 000
2025 talousarvio	43 650 000
2024 tilinpäätös	22 440 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin

2) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin

3) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

4) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	900 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	5 500 000
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	3 000 000
Yhteensä	9 400 000

Selvitysosa: Valtio voi myöntää avustusta kunnille kävelyn ja pyöräilyn olosuhteista parantaviin toimenpiteisiin. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esim. liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille ja muuhun kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen kuin infrahankkeisiin. Tällaisissa hankkeissa valtionavustuksen suuruus voi olla enintään 75 prosenttia.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtiontukisuuntaviivoista (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetuksella 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden ja siltojen parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Suomen tieverkosta lähes 60 % (noin 385 000 km) on yksityisteitä, josta vajaa puolet on järjestäytynyt tiekunniksi. Siltoja yksityisteillä on noin 12 000 kpl sekä avustettavia erityiskohteita noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat erityisesti tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset sekä liikenneturvallisuutta parantavat hankkeet. Yksityisteitä koskevan valtioneuvoston asetuksen (1069/2018) mukaisesti avustuksen enimmäismäärä tavanomaisissa tien parantamiskohteissa on 50 % ja merkittävimmissä siltakohteissa ja muissa merkittävässä luonnonolosuhteiden aiheuttamissa yllättävissä korjauskohteissa enintään 75 %.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 9 150 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen siirron poistuminen (siirto momentille 31.10.20)	-100
Kertaluonteisten lisäysten poistuminen	-600
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitus (HO 2023)	-500
Yksityistieavustus (HO 2023)	-7 500
Yksityistieavustus sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitus (HO 2023)	8 000
Yhteensä	-700
2026 talousarvio	9 400 000
2025 II lisätalousarvio	3 500 000
2025 talousarvio	10 100 000
2024 tilinpäätös	18 176 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen

3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä

4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen

6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen

7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavat ennakkokorvaukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tialueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 18 900 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 6 000 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 97 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-10 000
Yhteensä	-10 000
2026 talousarvio	24 997 000
2025 talousarvio	34 997 000
2024 tilinpäätös	13 776 064

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 474 676 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin

2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä

3) palveluiden ostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen liikenteenohjauspalveluyhtiö Fint-traffic Oy:lle tai sen tytäryhtiöille liittyen momentille budjetoituihin Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe sekä Digirata-pilotti (ETCS-testirata ja -laboratorio) -hankkeisiin sisältäen sekä yhtiöiden palvelutuotannon että yhtiöiden palvelutuotantoa varten tekemät investoinnit.

Määrärahasta on varattu 9 000 000 euroa Digiradan kehitys- ja verifiointi -hankkeelle (RRF pila-ri2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen

- 1) Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjausinvestointi (Digiradan toteutusvaihe) liittyen siten, siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 95 000 000 euroa
- 2) Pääradan kehittäminen: kohtauspaikat Riihimäki—Tampere ja pääradan peruskorjauksen aloittaminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 100 000 000 euroa
- 3) Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 40 800 000 euroa
- 4) Lieksanjoen sillan uusiminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 20 000 000 euroa
- 5) Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 8 400 000 euroa.

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankeet	
Vt 25 osuus Meltola—Mustio	17 000 000
Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria	11 000 000
Vt 27 Ylivieskan eteläinen ylikulkusilta	14 000 000
Mt 180 Kurkela—Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie	103 200 000
E18 kt 40 Turun kehätie Raision keskustassa	190 000 000
Vt 4 Palokan kohta, Jyväskylä	15 500 000
Vt 4 Lahden väylä välillä Kehä I—Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä	64 000 000
Mt 101 Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo	33 700 000
Mt 642 Äänekosken silta	15 000 000
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola	122 000 000
Vt 21 Palojoensuu—Maunu	30 000 000
Vt 23 Karvion kohta	14 000 000
Vt 12 Mankala—Tillola	92 000 000
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe	13 000 000
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystien 1. vaihe	31 000 000
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	16 000 000
Vt 21 Ailakkalahti—Kilpisjärvi, Enontekiö	5 000 000
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	5 040 000
Vt 5 Leppävirta—Kuopio	180 000 000
Vt 8 Edsevö—Lepplax	24 000 000
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie)	8 170 000
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	11 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa	14 000 000
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä	8 000 000
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla	30 000 000
Kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3	9 500 000
Mt 8155 Poikkimaantie	33 500 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentätien liikennejärjestelyt	42 600 000
Vt 6 Korian kohta	15 500 000
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	128 000 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	50 000 000
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	17 000 000
Hailuodon kiinteä yhteys	121 000 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta	
V-1879, Pedersöre	6 200 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	3 000 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	13 000 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	31 000 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	17 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	25 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja	
Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	30 000 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	69 200 000
Vt 8 Turku—Pori, Mynämäen ja Luvian ohituskaistat	30 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	147 800 000
Ratahankkeet	
Turun satamaradan siirto	11 000 000
Oulun henkilöratapiha	24 500 000
Karjalan radan kehittäminen	90 000 000
Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus	15 000 000
Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti	80 000 000
Tampereen henkilöratapiha	183 000 000
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	18 000 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	130 000 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	16 500 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	24 500 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	86 000 000
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	11 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	43 500 000
Oritkarin kolmioraide	15 600 000
Espoon kaupunkirata	178 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	26 500 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	102 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	12 500 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	133 500 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	66 000 000
Joensuun ratapihan parantaminen	83 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	163 000 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	383 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	210 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	10 100 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000
Vesiväylähankkeet	
Inkoon meriväylän parantaminen	5 000 000
Tornion meriväylän geometrian parantaminen ja Vaasan meri- väylän sisäosan leventäminen	11 500 000
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	41 700 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Koverharin meriväylän syventäminen	2 500 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Väylähankkeiden suunnittelu	
Eurooppalaisen raidelevyyden ratayhteyksien suunnittelu	
Tornio—Haaparanta—Kemi	20 000 000
Tornio—Kolari -rataosan sähköistyksen suunnittelu	7 500 000
Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	4 200 000
Pääradan kehittäminen: Riihimäki—Tampere kehittämisen suunnittelu	22 000 000
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	4 200 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	6 800 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	4 200 000
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	4 600 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

Selvitysosa: Määrärahaa 9 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista liittyen Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe -hankkeeseen. Hanketta rahoitetaan tämän lisäksi kansallisesti 2 000 000 eurolla.

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään:

Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjausinvestointi (Digiradan toteutusvaihe)

Digirata-hankkeessa mahdollistetaan tulevaisuuden turvallinen rautatieliikenne Suomen rautateillä toteuttamalla välttämätön korvausinvestointi, jossa modernisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Toteutusvaiheessa rakennetaan ERTMS-järjestelmä sekä uusitaan ja nykyaikaistetaan koko turvalaitekanta ja liikenteenhallintajärjestelmät erillisen toteutussuunnitelman mukaisesti koko Suomen rataverkolle. Digirata-hankkeen toteutusmallilla poistetaan myös suunnitelmallisesti asetinlaitteiden korjausvelka ja mahdollistetaan junaliikenteen kasvattamista kapasiteetin kasvun myötä. Koko hankkeen kustannusarvio on kaikkiaan noin 1,2 mrd. euroa vuosina 2025—2040, ja hankkeelle on myönnetty myös EU-rahoitusta noin 100 milj. euroa. Hankkeen toteuttamiseksi tarpeelliset valtuudet ja määrärahat huomioidaan talousarvioissa vuosittain hankkeen etenemisen mukaisesti. Toteutusvaiheen käynnistämiseksi on osoitettu 10 milj. euron valtuus vuoden 2025 talousarviossa.

Pääradan kehittäminen: kohtauspaikat Riihimäki—Tampere ja pääradan peruskorjauksen aloittaminen

Riihimäki—Tampere välinen rataosa on henkilöliikenteessä koko maan vilkkain ja tavaraliikenteessä kuljetusmäärät Riihimäen ja Tampereen välillä ovat koko maata tarkastellen merkittävät. Hankkeessa rakennetaan Leteensuon, Kuurilan ja Leppäkosken kohtauspaikat, jotka ovat kriittisimmät toimintavarmuuden varmistamiseksi. Kohtauspaikat parantavat selvästi rataosan häiriösietoisuutta ja helpottavat tavaraliikenteen sovittamista aikatauluun, ja ne tarvitaan, jotta peruskorjaus voidaan toteuttaa erittäin vilkkaasti liikennöidyllä rataosalla. Lisäksi sähkönsyötön riittävyyden varmistamiseksi toteutetaan uusi sähkönsyöttöasema. Peruskorjauksen toimenpiteissä keskitytään kohtauspaikkojen yhteydessä tarvittaviin peruskorjaustoimenpiteisiin ja tarvittaessa muihin kriittisiin toimenpiteisiin.

Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus

Kouvola—Kuopio -rataosuus on osa Savon rataa ja pituudeltaan 269 kilometriä. Rata on keskeinen osa Suomen matkustaja- ja tavaraliikenteen verkkoa. Hankkeen tavoitteena on lyhentää Kouvola—Kuopio -välillä henkilöliikenteen matka-aikoja sekä parantaa yhteysvälin välityskykyä ja liikenteen sujuvuutta pienin tehokkain toimenpitein. Hankkeessa toteutetaan nopeuden noston toimenpiteitä, kuten rataoikaisuja ja tasoristeysten poistoja sekä erityisesti välityskykyä parantavia ja kapasiteettia lisääviä liikennepaikkojen parantamistoimenpiteitä. Lisäksi päivitetään sähkörata- ja turvalaitteet radan muutosalueilla ja rakennetaan uusi sähkönsyöttöasema.

Lieksanjoen sillan uusiminen

Nykyinen Lieksanjoen ylittävä maantiesilta on huonokuntoinen ja tällä hetkellä ainoa joen ylittävä tieyhteys Lieksan keskustan kohdalla. Hankkeessa rakennetaan uusi silta nykyisen sillan itäpuolelle sekä toteutetaan Kantatien 73 ja Siltakadun liittymään kiertoliittymä katuyhteyksineen. Hankkeen tavoitteena on mahdollistaa häiriötön liikenneyhteys Lieksanjoen ylitse myös tulevaisuudessa. Lisäksi tavoitteena on parantaa liikenneturvallisuutta Siltakadun liittymän kohdalla ja

liikenneyhteyksiä Lieksan satamaan sekä sataman itäpuolelle kaavoitetulle alueelle huomioon ottaen erikoiskuljetusten vaatimukset.

Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa

Nykytilanteessa liikenne kulkee Loviisan kaupungin ja Hästholmenin välillä reittiä Mannerheiminkatu—Saaristotie—Atomitie. Tie on pääreitti Loviisan ydinvoimalaitokselle. Tien vaaka- ja pystygeometria on paikoin puutteellinen. Tämä heikentää liikenneturvallisuutta, sillä lähes koko Saaristotien osuus on ohituskieltoaluetta. Lisäksi kapeat pientareet tekevät jalankulusta ja pyöräilystä turvatonta. Hankkeessa rakennetaan uusi tieyhteys Loviisan voimalaitokselle. Hankkeen myötä erityisesti Saaristotien liikenneturvallisuus paranee, kun raskas liikenne siirtyy uudelle tieyhteydelle. Hanke parantaa saavutettavuutta voimalaitokselle ja samalla elinkeinoelämän toimintaedellytykset paranevat. Hankkeen kustannusarvio on 8,4 milj. euroa (MAKU 145, 2020=100). Hankkeen hyötykustannussuhde on 1,5.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2026 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Tiehankkeet						
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	IV LTA 2022	2026	42,6	41,02	1,58	-
Kt 68 välillä Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3	TA 2024/II LTA 2025	2026	9,5	4,0	5,5	-
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa	TA 2024	2026	14,0	12,0	2,0	-
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla	TA 2024	2026	30,0	16,0	14,0	-
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	II LTA 2024	2026	16,0	11,75	4,25	-
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	II LTA 2024	2026	5,04	2,04	3,0	-
Vt 5 Leppävirta—Kuopio	II LTA 2024	2029	180,0	11,0	45,0	124,0
Vt 8 Edsevö—Lepplax	II LTA 2024	2026	24,0	11,0	13,0	-
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyvännäntientie)	II LTA 2024	2026	8,17	6,0	2,17	-
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	II LTA 2024	2026	11,0	9,0	2,0	-
Mt 642 Äänekosken silta	TA 2025	2027	15,0	1,0	10,0	4,0
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola	TA 2025	2029	122,0	1,0	28,0	93,0
Vt 21 Palojoensuu—Maunu	TA 2025	2027	30,0	1,0	20,0	9,0
Vt 23 Karvion kohta	TA 2025	2026	14,0	1,0	13,0	-
Vt 12 Mankala—Tillola	TA 2025	2029	92,0	1,0	10,0	81,0
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta						
1. vaihe	TA 2025	2027	13,0	1,0	6,0	6,0
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystie 1. vaihe	TA 2025	2028	31,0	-	3,0	28,0

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2026 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Mt 180 Kurkela—Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie E18 kt 40 Turun kehätie Raision keskustassa	TA 2025	2028	103,2	65,0	-	38,2
Vt 4 Palokan kohta, Jyväskylä	TA 2025	2030	190,0	23,0	2,5	164,5
Vt 4 Lahdenväylä välillä Kehä I— Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä	TA 2025	2027	15,5	7,0	3,0	5,5
Mt 101 Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo	TA 2025	2028	64,0	1,0	40,0	23,0
Vt 27 Ylivieskan eteläinen ylikulku- silta	TA 2025	2027	33,7	1,0	20,0	12,7
Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria	II LTA 2025	2027	14,0	1,0	12,0	1,0
Vt 25 osuus Meltola—Mustio	II LTA 2025	2027	11,0	1,0	9,0	1,0
		2028	17,0	0,5	2,0	14,5
Ratahankkeet						
Digiradan kehitys- ja verifiointi- vaihe	III LTA 2021	2027	130,0	110,0	11,0	9,0
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	IV LTA 2020/TA 2024	2030	383,0	264,4	20,0	98,6
Espoon kaupunkirata	IV LTA 2020/II LTA 2023	2028	178,5	139,6	8,2	30,7
Tampereen henkilöratapiha	TA 2024/II LTA 2025	2030	183,0	37,0	34,0	112,0
Rantaradan kehittäminen Karjaa— Kauklahti	II LTA 2024/TA 2025	2028	80,0	17,0	19,0	44,0
Karjalan radan kehittäminen Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus	TA 2025	2028	90,0	10,5	37,5	42,0
Turun satamaradan siirto	TA 2025	2029	15,0	1,0	2,0	12,0
Oulun henkilöratapiha	TA 2025	2026	11,0	6,0	5,0	-
Rautatieliikenteen kulunvalvonta- järjestelmän modernisointi ja perus- korjausinvestointi (Digiradan toteutusvaihe)	TA 2025	2027	24,5	1,0	20,0	3,5
			10,0	1,0	3,0	6,0
Väylähankkeiden suunnittelu						
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vika- järvi -hankkeen suunnittelu	II LTA 2023		4,6	2,5	1,9	0,2
Tornio—Kolari sähköistys suunnittelu	TA 2024		7,5	3,0	2,5	2,0

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2026 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Savon rata välillä Kouvola— Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	TA 2024/II LTA 2025		4,2	2,3	1,7	0,2
Pääradan kehittäminen: Riihi- mäki—Tampere kehittämisen suunnittelu	TA 2024		22,0	6,5	6,0	9,5
Eurooppalaisen raidelevyden rata- yhteyksien suunnittelu Tornio— Haaparanta—Kemi	II LTA 2025		20,0	1,0	3,0	16,0
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	8,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			2 269,0	832,1	453,8	991,1
Uudet väylähankkeet						
Rautatieliikenteen kulunvalvonta- järjestelmän modernisointi ja perus- korjausinvestointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko)	TA 2026		95,0	-	14,0	81,0
Pääradan kehittäminen: kohtaus- paikat Riihimäki—Tampere ja pää- radan peruskorjauksen aloittaminen	TA 2026		100,0	-	5,0	95,0
Savon rata välillä Kouvola— Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus	TA 2026		40,8	-	1,0	39,8
Lieksanjoen sillan uusiminen	TA 2026		20,0	-	0,5	19,5
Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa	TA 2026		8,4	-	0,4	8,0
Uudet väylähankkeet yhteensä			264,2	-	20,9	243,3
Keskeneräiset ja uudet väylä- hankkeet yhteensä			2 533,2	832,1	474,7	1 234,4

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	445 776	376 656	373 920	247 500	1 443 852
Uudet väylähankkeet	20 900	80 000	99 000	64 300	264 200
Menot yhteensä	466 676	456 656	472 920	311 800	1 708 052

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 1 333 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	-3 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe (RRF pilari2)	-34 000
E18 kt 40 Turun kehätie Raision keskustassa (investointiohjelma)	-500
Espoon kaupunkirata	-16 800
Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu Tornio—Haaparanta—Kemi (investointiohjelma)	3 000
Hailuodon kiinteä yhteys	-35 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	-48 300
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 2. vaihe - hankkeen sisällön ja valtuuden tarkistaminen (investointiohjelma)	9 500
Joensuun ratapihan parantaminen	-1 000
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentille 31.20.51)	-2 230
Karjalan radan kehittäminen (investointiohjelma)	27 000
Koverharin meriväylän syventäminen	-2 450
Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria (investointiohjelma)	9 000
Kt 68 välillä Edsevö—Pietarsaari (investointiohjelma)	2 000
Lieksanjoen sillan uusiminen (investointiohjelma)	500
Mt 101 Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo (investointiohjelma)	19 000
Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa (investointiohjelma)	400
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	-20 000
Mt 180 Kurkela—Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie (investointiohjelma)	-5 000
Mt 642 Äänekosken silta (investointiohjelma)	9 000
Muu kehittämisen hankesuunnittelu	-8 900
Oulun henkilöratapiha (investointiohjelma)	19 000
Pääradan kehittäminen: kohtauspaikat Riihimäki—Tampere ja pääradan peruskorjauksen aloittaminen (investointiohjelma)	5 000
Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti (investointiohjelma)	2 000
Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjaus-investointi (Digiradan toteutusvaihe)	2 000
Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjaus-investointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko)	14 000
Savon rata Kouvola—Kuopio kehittäminen (investointiohjelma)	1 000
Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu (investointiohjelma)	700
Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus (investointiohjelma)	1 000
Tampereen henkilöratapiha (investointiohjelma)	2 000
Tampere—Jyväskylä-radan parantaminen, 1. vaihe	-2 500
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	-12 700
Turun satamaradan siirto (investointiohjelma)	4 000
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	4 255
Vt 12 Mankala—Tillola (investointiohjelma)	9 000
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie) (investointiohjelma)	-2 830
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola (investointiohjelma)	27 000
Vt 21 Palojoensuu—Maunu (investointiohjelma)	19 000
Vt 23 Karvion kanavan kohta (investointiohjelma)	12 000
Vt 25 osuus Meltola—Mustio (investointiohjelma)	2 000
Vt 27 Ylivieskan eteläinen ylikulkusilta (investointiohjelma)	12 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka (investointiohjelma)	-6 000
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	1 960
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi-hankkeen suunnittelu	1 360
Vt 4 Lahdenväylä välillä Kehä I—Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä (investointiohjelma)	39 000
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella (investointiohjelma)	-9 000
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä (investointiohjelma)	-6 000
Vt 4 Palokan kohta, Jyväskylä (investointiohjelma)	1 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari-tieosuuden kehittäminen	-4 800
Vt 5 Leppävirta—Kuopio (investointiohjelma)	34 000
Vt 6 Korian kohta	-1 500
Vt 8 Edsevö—Lepplax (investointiohjelma)	2 000
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystie 1. vaihe (investointiohjelma)	3 000
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe (investointiohjelma)	5 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	-19 419
Tasomuutos	8 789
Yhteensä	69 535

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	474 676 000
2025 II lisätalousarvio	198 800 000
2025 talousarvio	405 141 000
2024 tilinpäätös	385 050 000

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 97 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuu-
den edellyttämät määrärahat. Vuonna 2026 momentilta rahoitetaan neljää elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

		Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2026 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaari- hankkeet							
E18 Muurla—Lohja	I LTA 2004/III						
	LTA 2024	2008	725,0	607,4	26,7	90,9	
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	600,8	44,0	5,2	
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/IV LTA						
	2019/III LTA						
	2024	2018	525,0	235,0	25,0	265,0	
E18 Muurla—Lohja, palvelutason nosto	IV LTA 2020		30,0	11,0	2,0	17,0	
Yhteensä			1 930,0	1 454,2	97,7	378,1	

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	97 700	53 800	54 000	270 303	475 803

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 155 milj. euroa. Valtuuksien uusiminen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

E18 Koskenkylä—Kotka	-4 000
E18 Muurla—Lohja	200
Yhteensä	-3 800
2026 talousarvio	97 700 000
2025 talousarvio	101 500 000
2024 tilinpäätös	104 000 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen
- 3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen
- 4) aikaisempina vuosina myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Lounais-Suomen elinvoimakeskus oikeutetaan solmimaan 15-vuotinen kokonaispalvelusopimus ja vuoden jatkosopimus saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamisesta yhdellä reittialueella enintään 30 000 000 euron kokonaiskustannusten määrästä.

Lounais-Suomen elinvoimakeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissään kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituksesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Lounais-Suomen elinvoimakeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2026 arvioidaan olevan n. 260 000. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 61 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 20 900 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissään kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Vuoden 2025 aikana käynnistetään vuonna 2025 myönnettyjen valtuuksien mukaisten 15-vuotisten liikennöintisopimusten kilpailutuksen Porvoo-Sipoon, Utön, Paraisten sekä Nauvo eteläisen reittialueilla. Uudet, nykyistä pidemmät kokonaispalvelusopimukset mahdollistavat kaluston uusimisen, uuden teknologian käyttöönoton ja vähäpäästöisiin käyttövoimiin siirtymisen. Porvoon ja Sipoon reittien kilpailutus toteutetaan ensimmäisenä ja sopimuksen mukainen kokonaispalvelu koskisi ajanjaksoa 1.5.2027—30.4.2042.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 352 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 534 000 euroa.

2026 talousarvio	19 886 000
2025 talousarvio	19 886 000
2024 tilinpäätös	20 386 000

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 107 324 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin sekä kaluston vuokrauksesta ja kunnossapidosta aiheutuviin kustannuksiin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 7) keskusuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 8) liikennepalveluiden kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2025 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 1 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	45 170
Alueellinen ja paikallinen liikenne	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	9 750
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	10 600
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	107 324

Junaliikenteen ostot

Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR-Yhtymä Oy:n kanssa sopimuksen junaliikenteen hankinnasta vuosille 2022—2030. Valtion ostoliikennesopimukseen sisältyviä palveluita ovat Etelä-Suomen taajamajunaliikenne, Yöjunaliikenne, markkinaehtoista liikennettä täydentävä IC-liikenne sekä sähköistämättömillä rataosilla ajettava kiskobussiliikenne. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on tosiasiallisen kilpailun lisääminen raideliikennemarkkinalla. Tarkoitusta varten perustetaan julkinen kalustoyhtiö julkisesti tuetulle ostoliikenteelle.

Henkilöjunaliikenteen hankinnan tavoitteena on ylläpitää junaliikenteen palvelutasoa ja joukko-liikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden. Ostoliikenteen järjestämisestä aiheutuu kustannuksia valtiolle kalustoyhtiölle maksettavasta kalustovuokrasta, kaluston kunnossapidosta sekä ostoliikennesopimuksen mukaisista palvelumaksuista VR:lle.

Alueellinen ja paikallinen liikenne

Liikenne- ja viestintävirasto hankkii toimivalta-alueellaan lähtökohtaisesti kuntien välistä peruspalveluluontoista julkista henkilöliikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat ja muut tahot voivat osallistua. Liikenne- ja viestintävirasto voi myös myöntää toimivalta-alueensa kunnille tai kuntayhtymille valtionavustusta, minkä perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta voi käyttää lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio voi myöntää valtionavustusta suurten kaupunkiseutujen liikenteen palvelujen tukemiseen. Valtionavustuksen edellytyksenä on, että avustus kytketään maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevassa sopimuksessa sovittuihin liikenteen palvelujen kehittämistoimiin. Lisäksi valtio voi rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio voi myöntää valtionavustusta keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muille keskisuurille kaupunkiseuduille edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä.

Valtio avustaa keskisuuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeitä yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot voivat osallistua kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa 13.11.2023—19.12.2025. Uuden sopimuksen kilpailutus ajanjaksolle 19.1.2026—15.12.2028 on käynnissä.

Sopimukset lentoliikenteen järjestämisestä Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman välille ovat voimassa 29.4.2024—28.3.2026. Sopimuksissa on optio 27.2.2028 asti. Sopimus Helsingin ja Porin väliset reittilennoista on tehty ajanjaksolle 1.1.2025—27.3.2027 ja siinä on optio 27.2.2028 asti. Sopimuksia jatketaan optiokaudelle 27.2.2028 asti.

Kehittämishankkeet

Strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen. Keinoina ovat mm. informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 80 843 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 26 481 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Junaliikenteen palvelujen ostot	10 300
Kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentilta 31.10.20)	500
Lentoliikennepalvelujen ostot	-17 000
Lentoliikennepalvelujen ostot lisärahoitus	6 600
Yhteensä	400

2026 talousarvio	107 324 000
2025 II lisätalousarvio	105 000
2025 talousarvio	106 924 000
2024 tilinpäätös	102 424 000

22. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 612 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n välisen yöjunarungon vaunukaluston hankintaa koskevasta sopimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään v. 2022 lisätalousarviossa myönnetystä 40 000 000 euron valtuudesta yöjunarungon vaunukaluston hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Hankinta perustuu liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n väliseen sopimukseen, jonka perusteella VR-Yhtymä Oy hankkii uuden yöjunarungon vaunukaluston yöjunaliikenteen palvelutason parantamiseksi. Kyseessä on yhdeksän makuuvaunun ja kahdeksan autovaunun kokonaisuus.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	4 612	4 582	24 432	33 626

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yöjunarungon vaunukalusto	818
Yhteensä	818

2026 talousarvio	4 612 000
2025 talousarvio	3 794 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle.

Selvitysosa: Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava tuki vastaa ennakonpidätyksenalaista merityötuloa saaneiden yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää.

Muiden rajoitetusti verovelvollisten eli lähdeverotuksessa olevien merenkulkijoiden osalta tuki vastaa merenkulkijan alukselta saamasta palkkatulosta toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää.

Vuonna 2026 tukea maksetaan 1.7.2025—30.6.2026 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2025—31.10.2026.

Vuonna 2024 tukea maksettiin 110,5 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2026 olevan 102 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 87 on lastialuksia ja 15 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 700 000 tonnia.

2026 talousarvio	89 000 000
2025 talousarvio	89 000 000
2024 tilinpäätös	110 520 571

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 119 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti
- 2) vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräraikaisesta tukemisesta annetun lain (1289/2021) mukaisen avustuksen maksamiseen
- 3) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 4) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (561/2023) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen ja luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin
- 5) sanomalehtien määräraikaiseen jakelutukeen
- 6) Merenkurkun laivaliikenteen tukemiseen päästökaupasta aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi
- 7) liikenteeseen liittyvän tiedonvaihdon kansallisen yhteyspisteen ja liikennejärjestelmän perustietopalvelun tukemisesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen
- 8) pienten ja keskisuurten yritysten kyberkompetenssihankkeiden kansalliseen omarahoitukseen
- 9) henkilöautojen romutuspalkkioihin sisältäen romutuspalkkioihin liittyvien Liikenne- ja viestintäviraston tehtävien hoitamiseen tarvittavat resurssit
- 10) merenkulun varustamoille myönnettyjen valtionavustusten maksamiseen

11) Naantali—Ahvenanmaa yhteysvälin tukemiseen huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavaraliikenteen jatkumiseksi.

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuonna 2021 henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen budjetoitua määrärahaa saa käyttää myös kohdan 2) mukaisiin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	7 500 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	9 500 000
Merenkurkun laivareittien tukeminen saaripoikkeuksen käyttöönoton johdosta	2 000 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	600 000
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin	600 000
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu	7 555 000
Romutuspalkkio	20 000 000
Varustamoiden valtiontukiohjelma	70 324 000
Huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaaminen välillä Naantali—Ahvenanmaa	350 000
Yhteensä	119 270 000

Selvitysosa: Laki postilain muuttamisesta ja sanomalehtien jakelun tuesta kevensi yleispalvelukirjeiden jakelupäiviä kolmeen päivään koko maassa. Tiedonvälitystä tuetaan kilpailutettavalla ja määräaikaisella valtionavustuksella, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös haja-asutusalueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa.

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun. Liikenneturvallisuusmaksu on 1,3 prosenttia vakuutusyhtiön vuosittain liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta ja se tuloutetaan momentille 11.19.05.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikkö hinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen. Lisäksi määrärahalla korvataan luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuvia välttämättömiä kustannuksia.

Suomi soveltaa aikarajoitettua saaripoikkeusta EU:n meriliikenteen päästökauppajärjestelmän puitteissa. Huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että Merenkurkun laivaliikennettä tuetaan

päästökaupan tuomien kustannusten vähentämiseksi samalla tai saaripoikkeusta vastaavalla tavalla. Tämä varmistaa meriliikenteen päästöjen vähentämisen sekä vaihtoehtojen vähäpäästöisten polttoainevaihtoehtojen kehittämisen.

Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin mahdollistaa EU:n kyberkompetenssikeskuksen rahoitusinstrumentit pk-yrityksille kyberturvallisuusratkaisujen ja -tuotteiden kehittämiseen.

Kansallisen yhteyspisteen ja liikennejärjestelmän perustietopalvelun toteuttaminen tehostaa liikenteeseen liittyvän tiedon vaihtoa ja parantaa siten liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja infrastruktuurin kunnossapitoa sekä luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Varustamoiden valtiontukiohjelmalla varmistetaan, että covid19-pandemian vuoksi asetettujen kansallisten matkustusrajoitusten voimassaoloaikana Suomelle kriittisillä merenkulun yhteysväleillä liikennöineiden varustamoiden matkustajaliikenteen taloudellista vahinkoa kompensoidaan EU:n valtiontukisääntelyn kanssa yhdenmukaisella tavalla.

Naantali—Långnäs yhteysväleillä kulkee viikoittain 1 925 tonnia rahtia, josta noin 75 % on nk. vaarallisten aineiden kuljetuksia (VAK). Naantali—Ahvenanmaa yhteysvälille kohdistettavalla tuella varmistetaan huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavaraliikenteen jatkuminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaaminen yhteysväleillä Naantali—Ahvenanmaa	50
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentilta 31.01.02)	600
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentilta 31.01.02) (BudjL)	880
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentilta 31.01.29) (BudjL)	1 535
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentilta 31.10.20) (BudjL)	2 910
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentilta 31.10.77) (BudjL)	2 230
Romutuspalkkio	20 000
Saimaan luotsauksen hintatuen tasoleikkaus	-300
Sanomalehtien jakelutuen tason puolittaminen (HO 2023)	-7 500
Varustamoiden valtiontukiohjelma	70 324
Yhteensä	90 729
2026 talousarvio	119 270 000
2025 talousarvio	28 541 000
2024 tilinpäätös	95 825 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 593 652 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	593 652 000
2025 talousarvio	593 652 000
2024 tilinpäätös	593 652 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan kestävästä talouskasvusta, joka edistää talouspoliittisesti vahvaa ja välittävää yhteiskuntaa.

Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotoutumista koskevat politiikka-alueet. Hallinnonalan politiikka-alueet tarjoavat perustaa hallitusohjelman mukaiselle tavoitteelle, jolla mahdollistetaan kilpailukykyinen ja yrittäjämysteinen Suomi, joka houkuttelee investointeja sekä turvallinen Suomi, jolla on huoltovarmuudesta nouseva kyky vastata kriiseihin.

Taloudellisesti vahvan Suomen keskeisin haaste on kääntää velkaantuminen laskuun, saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä ja nostaa t&k-menojen osuus 4 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2030 mennessä. Globaalien arvoverkoston murroksessa huoltovarmuuden turvaaminen on noussut entistä tärkeämmäksi strategiseksi kysymykseksi.

Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää uutta teknologiaa ja muuta osaamista kansainvälisen liiketoiminnan kasvattamisessa. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää myös kykyä ennakoita ja reagoida markkinoiden ja arvoverkoston muutoksiin. Tki-toimintaan ja -yhteistyöhön pitkäjänteisesti kannustava ja ennakoitava kansallinen innovaatiojärjestelmä luo edellytyksiä yritysten uudistumiselle ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumiselle ja houkuttelee sekä kotimaisia että ulkomaisia sijoittajia ja tki-investointeja, osaajia ja yrityksiä. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat kannustavat yrityksiä vaikuttavuudeltaan kunnianhimoiseen ja aiempaa riskipitoisempaan t&k-toimintaan sekä monialaiseen yhteistyöhön tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti. Tavoitteena on uuden teknologian ja osaamisen kehittäminen, soveltaminen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kestävästä talouskasvusta ja yhteiskunnan hyvinvointia tukien.

Suurten yritysten uudistuminen ja menestys ovat tärkeitä koko talouden kasvun kannalta. Pitkäjänteisellä teollisuuspolitiikalla huolehditaan logistisesta kilpailukyvyistä, saavutettavuudesta ja markkinoiden toimivuudesta, jolla houkutellaan investointeja ja turvataan kasvuhakuisten ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu. Yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monenkeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden, kuten kaupunkien, sitoutuminen yhteistyöhön pitkäjänteisesti.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan erityisrahoituksella täydennetään markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Suomen Teollisuussijoitus Oy:llä on aiempaa vahvempi kasvuun, uudistumiseen ja investointien edistämiseen keskittyvä teollisuuspoliittinen tehtävä. Julkisella vienninrahoituksella turvataan suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet globaaleilla markkinoilla sekä edistetään vientiä ja työllisyyttä.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Työelämän lainsäädännön uudistaminen muun muassa työllistämisen esteitä purkamalla on keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta.

Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus sekä osaavan työvoiman riittävyyden ja saatavuuden turvaaminen tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä ja välttämättömiä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän ja investointien tarpeisiin painopisteinä korkeakoulutetut ja työvoimapula-alat.

Puhdas siirtymä voi luoda Suomeen runsaasti uutta elinkeinoelämää ja työpaikkoja, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Luonnonvaroihin, puhtaaseen siirtymään ja niiden osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävästä talouskasvusta ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Työ- ja elinkeinohallinto edistää kaupunkien kanssa kumppaneina talouden vauhdittamista työllisyyden, innovaatiopolitiikan ja kansainvälistymisen keinoin.

Hallinnonala uudistaa myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Puhtaan talouden kasvattamiseksi ja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi on edistettävä teollisuuden puhdasta siirtymää ja sitä palvelevia investointeja. Puhtaan siirtymän varmistamiseksi tarvitaan investointeja uusiutuvaan ja fossiilittomaan energiatuotantoon ja uusiin energiaratkaisuihin tki-rahoituksen tuella. Sähköntuotanto moninkertaistetaan, hintavaihteluja hillitään ja toi-

mintavarmuus varmistetaan. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö tavoittelee elinkeinoelämän uudistumista ja alueiden elinvoiman vahvistumista, työllisyysasteen nousua ja osaavan työvoiman saatavuuden paranemista sekä puhtaila investoinneilla ilmastotavoitteiden edistämistä. Talouden taantuman takia arvio työllisyysasteen kehityksestä vuosina 2024—2025 on kuitenkin heikko.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2026:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 arvio	2026 arvio
Elinkeinoelämä uudistuu ja alueiden elinvoima vahvistuu			
— Viennin määrän muutos (%)	0,1	2,9	2,5
— Investointien muutos vuoden takaisesta (%)	-7,1	6,5	3,3
— T&k-menot/BKT (%)	3,2	3,2	3,3
Työllisyys kasvaa ja osaavan työvoiman saatavuus paranee			
— Työllisyysaste, 15—64-v. (%)	72,1	71,7	72,1
— Työttömyysaste, 15—74-v. (%)	8,4	8,8	8,3
— Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste (%)	62,8	> 64	> 65
Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita			
— Fossiilivapaan energian osuus kokonaiskulutuksesta (%)	71,2	73	74

Sukupuolten tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään mm. työllisyyden ja yrittäjyyden toimenpiteiden avulla. Työvoimapalveluiden uudistusten jatkamisella tuetaan työllistymistä. Tehokkaila työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Eräitä tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2023 Naiset	2023 Miehet	2024 Naiset	2024 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	42	58	41	59
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	51	49	49	51
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	66	34	63	37
— palkkatuetty työ (%)	44	56	43	57
— starttiraha (%)	55	45	53	47
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	62	38	61	39

Uuden ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua ja kehitystä sekä globaaleja kestävä kehityksen tavoitteita (Agenda2030). Ministeriö edistää toimillaan erityisesti seuraavia kestävä kehityksen tavoitteita: uusiutuva energia (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä kasvu (SDG8), innovaatiot ja kestävä teollistuminen (SDG9) sekä ilmastomuutoksen torjunta (SDG13).

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia ja -politiikka ovat keskeinen osa kestävä kehitystä. Päästöttömillä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Ministeriö myös tukee ympäristöä ja hyvinvointia palvelevia innovaatioita sekä edistää uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestävä kehityksen kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävä talouskasvua ja kestävä työllisyyttä.

Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan huomioon politiikan toteutuksessa. Ministeriö suojaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, edistää työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä, ehkäisee rekrytointisyrjintää sekä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 ohjelmakaudella 30 % Suomen EAKR-rahoituksesta kohdistuu EU:n toimintapoliittiseen tavoitteeseen Vihreämpi ja vähähiilisempi Eurooppa. Lisäksi EAKR-toimenpiteiden rahoituksesta 35 % tulee kohdistua ilmastotoimenpiteisiin, mikä on siten viisi prosenttiyksikköä EU:n minimitasoa kunnianhimoisempi tavoite. Tämän lisäksi kaikki oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavat hankkeet katsotaan komission linjauksen mukaisesti täysimääräisesti ilmastotoimenpiteiksi.

Vuonna 2026 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 64,1 milj. euroa energiatuokivaltuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän noin 240 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta	11.19.10
Hallituksen esitys valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	32.40.47, 32.40.60, 32.40.(82)
Hallituksen esitys huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamiseksi	32.01.11
Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi	28.90.30, 32.01.02

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
32.01	Hallinto		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,4	8,4
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.01.04	<i>Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— rahoitusvaltuus	18,0	-
32.01.41	<i>Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin</i> (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	35,5	66,3
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen</i> (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	940,5	633,2
32.20.41	<i>Energiatuki</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	14,1	9,9
32.20.(42)	<i>Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	140,0	-
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	156,8	156,8
32.30.46	<i>Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	-	8,0
32.30.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	376,5	391,2
32.40.(82)	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	1 000,0	-
32.40.88	<i>Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	-	100,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto	996 695	729 351	698 125	-31 226	-4
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 161	38 675	36 847	-1 828	-5
02. Elinvoimakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	222 558	237 401	185 250	-52 151	-22
(03.) Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	282 887	—	—	—	0
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 377	37 997	36 403	-1 594	-4
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	99 485	71 708	70 684	-1 024	-1
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 309	20 471	21 381	910	4
07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	14 246	15 729	12 954	-2 775	-18
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 351	23 189	22 658	-531	-2
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 460	11 815	11 421	-394	-3
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	27 000	11 113	4 575	-6 538	-59
11. Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	24 668	24 668	0
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	6 145	5 600	5 600	—	0
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	61 328	51 072	49 072	-2 000	-4
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	3 833	3 543	2 093	-1 450	-41
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	4 920	47 750	67 621	19 871	42

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	118 355	131 259	125 114	-6 145	-5
51. Valtion osuus merimies-palvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 724	1 550	1 500	-50	-3
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	19 456	20 029	19 834	-195	-1
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	1 700	50	50	—	0
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	955 548	1 600 505	1 571 092	-29 413	-2
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	3 400	—	0
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	422 124	538 025	669 464	131 439	24
41. Energiatuki (arviomääräraha)	87 425	443 761	276 713	-167 048	-38
(42.) Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	143 203	150 000	150 000	—	0
44. Suomen elpymis- ja palautumisvälineen mukainen investointituki vähähiilisen vedyn ja hiili-dioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (arviomääräraha)	9 239	51 558	55 354	3 796	7
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	17 449	15 050	20 900	5 850	39

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomäärä- raha)	0	3 334	8 000	4 666	140
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomäärä- raha)	123 604	234 097	239 531	5 434	2
(49.) InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	—	14 100	—	-14 100	-100
(50.) EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus tutkimus- ja kehittämistoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	145 629	146 180	147 730	1 550	1
(87.) Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritys- vetoisten liiketoimintaeko- systemien kehittämiseen (arviomääräraha)	3 475	1 000	—	-1 000	-100
30. Työllisyys ja yrittäjyys	730 232	693 127	639 388	-53 739	-8
(32.) Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden moni- alaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 347	4 500	—	-4 500	-100
(35.) Valtion korvaus kunnille TE -palvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen (kiinteä määräraha)	34 000	—	—	—	0
38. Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)	—	30	30	—	0
40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	10 157	12 497	6 221	-6 276	-50

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
(41.) Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	2 000	—	—	—	0
42. Yritysten kehittämiss- hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	11 270	12 071	4 000	-8 071	-67
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 300	5 300	3 700	-1 600	-30
46. Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (arviomäärä- raha)	—	—	2 400	2 400	0
(51.) Julkiset työvoima- ja yritys- palvelut (siirtomääräraha 2 v)	230 971	—	—	—	0
52. Palkkaturva (arviomäärä- raha)	33 592	33 460	33 460	—	0
(55.) Toimet työurien pidentämiseksi (arviomäärä- raha)	18 331	—	—	—	0
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopoliitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	376 452	619 269	583 577	-35 692	-6
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomäärä- raha)	5 813	6 000	6 000	—	0
40. Yritysten erityisrahoitus	171 524	262 099	88 373	-173 726	-66
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arvio- määräraha)	900	800	1 000	200	25
(43.) Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)	1 000	—	—	—	0
(46.) Yöjunarungon vaunu- kaluston hankinta (arvio- määräraha)	2 090	—	—	—	0
47. Finnvera Oyj:n tappio- korvaukset (arviomäärä- raha)	21 261	47 769	25 153	-22 616	-47
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alus- luotoille (arviomääräraha)	145 273	112 500	61 200	-51 300	-46
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomäärä- raha)	1 000	1 020	1 020	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
(82.) Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arvio- määräraha)	—	10	—	-10	-100
88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	100 000	—	-100 000	-100
50. Kotoutuminen ja kansain- välinen osaaminen	321 005	384 364	351 853	-32 511	-8
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	4 801	2 209	2 109	-100	-5
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)	316 204	382 155	349 744	-32 411	-8
Yhteensä	3 175 004	3 669 446	3 348 831	-320 615	-9
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	10 044	5 961	5 331		

01. Hallinto**Valtuus**

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2026 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2026 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa toimenpiteitä, joilla tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Talouskasvun perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kansainvälisen kilpailukykyyn ja talouden kestäväen kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Yrityksiä kannustetaan uudistumaan ja kasvattamaan puhdasta siirtymää tukevaa kansainvälistä liiketoimintaa uuden osaamisen, teknologian ja monialaisen yhteistyön avulla sekä hyödyntäen uusia arvonaluonnon lähteitä ja digitalisaatiota. Yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden TKI-toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten ekosysteemien kasvattamiseksi strategisesti merkittävillä kasvualoilla. Yhteistyöllä kasvatetaan osaamista ja edellytyksiä markkinoita muuttavien innovaatioiden kehittymiselle ja vahvistetaan tutkimustulosten laajaa hyödyntämistä. Oleellista on kyetä tekemään kansallisia valintoja teemoista ja aiheista, joihin kansallisten innovaatio-, teollisuus- ja elinkeinopolitiikkojen voimavaroja strategisesti kohdennetaan.

Suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla tuetaan auttamalla yrityksiä tunnistamaan kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia, pääsemään osaksi globaaleja arvoverkostoja ja ekosysteemejä sekä rakentamaan kansainvälisiä kumppanuuksia. Tavoitteena on kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu sekä teollisten työpaikkojen säilyminen Suomessa. Talouden ja viennin kivijalkaa vahvistetaan toteuttamalla toimia, joilla muun muassa merkittävästi lisätään kasvavien keskisuurten yritysten määrää vuosikymmenen loppuun mennessä.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukykyyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen — työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava — työlainsäädäntö, osaava työvoima sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan mm. työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhaluutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2026:

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö	404	431	390	3,59	> 3,6	> 3,6
Elinvoimakeskukset	-	-	2 700	-	-	> 3,7
ELY-keskukset	3 543	3 300	-	3,91	> 3,7	-
Työ- ja elinkeinotoimistot	4 865	-	-	-	-	-
Geologian tutkimuskeskus	446	450	450	3,76	3,87	3,76
Business Finland ¹⁾	640	663	663	3,6	3,5	> 3,7

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	229	220	222	4,03	> 3,8	> 3,8
Patentti- ja rekisterihallitus	428	443	434	4	4,0	-
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	283	254	<240	3,7	> 3,5	> 3,5
Energiavirasto	110	115	130	4	> 4,0	> 4,0
Huoltovarmuuskeskus	96	105	102	3,89	3,70	3,75
	11 044	5 981	5 331			

¹⁾ Luvut sisältävät Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland Oy:n henkilötyövuodet. Vuoden 2025 ja 2026 arvioissa ei ole huomioitu Business Finlandin ulkomaanverkoston siirtoa.

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 847 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta on varattu

- 1) 50 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)
- 2) 50 000 euroa investointeihin uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)
- 3) 33 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 4) 40 000 euroa tukiviranomaisroolin voimavaroihin (REPowerEU)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotoutumista.

Määrärahasta 173 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025	2026 esitys
		varsinainen talousarvio	
Bruttomenot	37 638	39 686	38 258
Bruttotulot	959	1 011	1 411
Nettomenot	36 679	38 675	36 847

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 084		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 566		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 36 347 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestäminen (siirto momentilta 23.01.01)	48
Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen (RRF pilari3)	-50
ELA-asiantuntijan palkkausmenot (siirto momentilta 33.02.07)	58
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-240
Ilmastosuunnitelman politiikkaskenaariolaskelmat	-300
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	-230
Kotoutumisjärjestelmän uudistamisen ja lainsäädäntöjen toimeenpano (siirto momentille 32.50.03)	-240
Kotoutuslain mukaiset tehtävät (siirto momentille 32.01.02)	-153
Merituulivoiman talousvyöhykkeen aluevalintavalmistelun toimeenpano	270
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-20
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-248
Työnvälitystilastojärjestelmän kehittämismenot (siirto momentille 32.01.02)	-300
Vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-433
Palkkausten tarkistukset	991
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	-599
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2025)	-382
Yhteensä	-1 828

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	36 847 000
2025 II lisätalousarvio	235 000
2025 talousarvio	38 675 000
2024 tilinpäätös	44 161 000

02. Elinvoimakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 185 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttilain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen

4) yrityspalvelutietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Määrärahasta on varattu 50 800 000 euroa Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen työllisyyden ja elinkeinojen edistämiseen.

Selvitysosa: Elinvoimakeskukset aloittavat 1.1.2026. Elinvoimakeskukset edistävät alueiden elinvoimaa hoitamalla niille säädettyjä kehittämis-, rahoitus- ja toimeenpanotehtäviä. Elinvoimalla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka kuvaa alueen ja sen elinkeinotoiminnan kestävää kasvua ja puhdasta siirtymää, uudistumista ja kilpailukykyä sekä yrittäjyyden toimintaedellytyksiä, ruuantuotannon ja muun elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja toimivia liikenneyhteyksiä, luonnonvarojen kestävää käyttöä, luonnon monimuotoisuutta ja ympäristön hyvää tilaa, huoltovarmuutta ja turvallisuutta, työvoiman osaamista, työllisyyttä ja asukkaiden hyvinvointia sekä muita alueen vetovoimaa lisääviä tekijöitä. Elinvoimakeskukset toimivat asiakaslähtöisesti, digitalisatiota hyödyntäen ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi elinvoimakeskuksilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). KEHA-keskuksen vastuulla ovat edellä olevan lisäksi muun muassa työvoima- ja kotoutumistehtävien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja neuvontapalvelujen tuottaminen, tiedolla johtamisen tukipalvelut, työttömyysturvaan ja palkkaturvaan liittyviä tehtäviä sekä osajien maahanmuuton edistäminen osana ns. Work in Finland -toimintoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinvoimakeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2026 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	> 4,2
Elinvoimakeskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys (1—5)	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 esitys
Bruttomenot	216 950
Bruttotulot	31 700
Nettomenot	185 250

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2026 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>	
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	4 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
— erilliskustannukset	4 000
— osuus yhteiskustannuksista	1 400
Kustannukset yhteensä	5 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-800
Kustannusvastaavuus, %	85

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 000
— EU:lta saatava rahoitus	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 500
Tuotot yhteensä	9 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	10 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 000
Omarahoitusosuus, %	10

Elinvoimakeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.41 ja 51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.20, 32.01.20, 32.30.42, 44, 52 ja 64, 32.50.03 ja 30, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 23, 61 ja 63 sekä 35.20.64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallinnon uudistus (siirto momentille 28.40.04)	-43 583
Aluehallinnon uudistus (siirto momentille 31.01.02)	-2 425
HE kotoutumislain muuttamisesta, tilapäinen suojelu (maahanmuuttokokonaisuus)	-1 875
Kotoutumiseen liittyvät menot (siirto momentilta 32.50.03)	100
Kotoutumislain mukaiset tehtävät (siirto momentilta 32.01.01)	153
Maakunnallinen investointitiimi (Itäinen Suomi)	250
Maakunnallinen investointitiimi (Pohjoinen Suomi)	250
TE-palvelu-uudistuksen muutuskustannukset	-440
Tienpitoviranomaisen perinnetoiminta (siirto momentille 31.10.20)	-361
Työnhakija-asiakkaan ennakollisen muistutusjärjestelmän ylläpitokustannus (BudjL)	259
Työnvälitystilastojärjestelmä (siirto momentilta 32.01.01)	300
Voimavarat lupamenettelyihin (REPowerEU t&k)	50
Ympäristöllisten lupamenettelyjen voimavarojen lisääminen	-4 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	4 942
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	1 813
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-4 605
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 879
Yhteensä	-52 151

Momentin nimike on muutettu.

2026 talousarvio	185 250 000
2025 II lisätalousarvio	2 595 000
2025 talousarvio	237 401 000
2024 tilinpäätös	222 558 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 403 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) tutkimustoimintaan liittyvien rahoitusosuuksien ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Mikäli vuoden 2025 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2026 enintään 10 500 000 eurolla.

Valtuutta saa käyttää GTK Mintecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa, koota ja hyödyntää geotieteellistä tietoa, joka edistää maankamaran luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään geotiedon tuottajana, kokoajana ja hyödyntämisen edistäjänä sekä eurooppalaisena geotieteellisen tutkimuksen huippuosajana.

GTK tuottaa tieteellisiä tuloksia ja innovaatioita vauhdittamaan siirtymää kestävään, hiilineutraaliin maailmaan sekä syventää tutkimuslaitosten, yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä elinkeinon toimintaedellytysten parantamiseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 13 777 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Tulosalueen osuus ydintoiminnasta (v. 2024 % ja v. 2025—2026 htv)¹⁾			
— tiede ja innovaatiot	39,2 %	78 htv	79 htv
— geotieto	22,2 %	90 htv	90 htv
— asiakasratkaisut	14,7 %	35 htv	37 htv
— muu ydintoiminta	24,0 %	65 htv	63 htv
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä	28,2 %	74 htv	77 htv

¹⁾ Seuranta muutetaan %-jakaumasta tulosalueiden prosessien seurantaan HTV:nä v. 2025 alkaen, minkä vuoksi tavoitetasot vuosille 2025—2027 tarkennetaan vuoden 2024 aikana kertyneen tiedon perusteella. Laskentatavan muutoksen vuoksi luvut eivät ole vertailtavissa aiempiin vuosiin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	57 769	56 947	58 103
Bruttotulot	20 495	18 950	21 700
Nettomenot	37 274	37 997	36 403
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 613		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 716		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 900	10 500	10 900
— muut tuotot	64	-	-
Tuotot yhteensä	7 964	10 500	10 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 941	5 400	5 700
— osuus yhteiskustannuksista	3 419	4 300	4 400
Kustannukset yhteensä	7 360	9 700	10 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	604	800	800
Kustannusvastaavuus, %	108	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 669	3 000	3 400
— EU:lta saatava rahoitus	4 015	2 500	3 800
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	3 523	1 000	1 000
Tuotot yhteensä	10 207	6 500	8 200
Hankkeiden kokonaiskustannukset	15 156	13 000	16 400
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 949	-6 500	-8 200
Omarahoitusosuus, %	33	50	50

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	3 000	5 000	5 000	13 000
Menot yhteensä	3 000	5 000	5 000	13 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	621
Mintecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttaminen ja käyttöönotto	-2 000
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	150
Palkkausten tarkistukset	689
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	54
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2025)	-654
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-454
Yhteensä	-1 594

2026 talousarvio	36 403 000
2025 II lisätalousarvio	253 000
2025 talousarvio	37 997 000
2024 tilinpäätös	33 377 000

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 70 684 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 000 000 euroa Business Finland -yhtiön toiminnasta aiheutuvien sanktioluonteisten menojen, vahingonkorvausten, oikeudenkäyntikulujen, viivästyskorkojen, kurssitappioiden ja muiden näihin rinnastettavien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Määrärahasta on varattu

- 1) 67 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 2) 100 000 euroa keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöön ja kiertäykseen (RRF pilari1)
- 3) 100 000 euroa veturihankkeisiin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kestävä kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnallaan sekä muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finland edistää kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämisessä vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Määrärahasta 267 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimenpiteiden toimeenpanon rahoitusta. Rahoitus on kohdistettu EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviin markkinointi-, selvitys-, tuki- ja muihin hallinnollisiin resursseihin, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Rahoitustyön kokonaiskustannus/myönnetty rahoitus, % ¹⁾	3,2	2,8—3,0	2,8—3,0
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhaluus (-100—100)	71	> 62	> 62

¹⁾ Mittarin toteutumaan vaikuttaa vuosittaiset vaihtelut Business Finlandin rahoituksen määrässä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, hanke- ja ohjelmatoiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien edistäminen	59 995 000
Talent-toiminta (sisältäen Work in Finland -toiminnan)	2 605 000
RRF-toiminta	267 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	7 817 000
Yhteensä	70 684 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	104 047	71 908	70 884
Bruttotulot	416	200	200
Nettomenot	103 631	71 708	70 684
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	42 435		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	38 289		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Business Finlandin ulkomaanverkosto (siirto momentilta 24.01.02)	60
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	-100
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-100
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-67
Palkkausten tarkistukset	655
Toimintameno- ja lisätoimet (Lisätoimet 2024)	1 025
Toimintameno- ja lisätoimet (Lisätoimet 2025)	-1 203
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 294
Yhteensä	-1 024

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	70 684 000
2025 II lisätalousarvio	240 000
2025 talousarvio	71 708 000
2024 tilinpäätös	99 485 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 381 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetussa asetuksessa (1100/2019) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavalvonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastuualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös kuluttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	32,7	28,0	30,0
Kilpailuvalvonta	79,6	77,0	77,5
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	46,8	47,0	47,5
Kuluttajaneuvonta	48,9	49,0	48,0
Digi- ja hallintopalvelut	21,5	19,0	19,0
Yhteensä	229,5	220,0	222,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	20 820	20 871	21 781
Bruttotulot	439	400	400
Nettomenot	20 381	20 471	21 381
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	954		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	882		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rautatiealan sääntelyelin (siirto momentilta 31.01.02)	383
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 28.40.01)	682
Palkkausten tarkistukset	526
Toimintameno- ja säästö (Lisätoimet 2024)	-97
Toimintameno- ja säästö (Lisätoimet 2025)	-339
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-245
Yhteensä	910

2026 talousarvio	21 381 000
2025 II lisätalousarvio	187 000
2025 talousarvio	20 471 000
2024 tilinpäätös	20 309 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 954 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteisena.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja 80 000 euroa teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 720 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut 3 450 000 tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Asiakastytyvyisyys (1—5)	4,0	4,0	4,1

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	65 043	71 041	68 506
Bruttotulot	54 168	55 312	55 552
Nettomenot	10 875	15 729	12 954
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 548		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 919		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
<i>Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	53 113	54 182	53 864
— muut tuotot	807	1 095	1 641
Tuotot yhteensä	53 921	55 277	55 505
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	49 563	52 492	56 408
— osuus yhteiskustannuksista	14 590	17 913	15 784
Kustannukset yhteensä	64 152	70 405	72 192
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10 231	-15 128	-16 687
Kustannusvastaavuus, %	84	79	77

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Osakeyhtiölain muutokset	-300
Säätiörekisterin uudistaminen	-1 200
Tietopalvelujärjestelmä Virren uudistaminen	-2 500
Palkkausten tarkistukset	270
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	1 259
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-165
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-139
Yhteensä	-2 775

2026 talousarvio	12 954 000
2025 II lisätalousarvio	100 000
2025 talousarvio	15 729 000
2024 tilinpäätös	14 246 000

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 658 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla toimiva lupa- ja valvontaviranomainen. Tukes on yksi kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta edistävä turvallisuusviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa ja edistää palveluiden, teollisen toiminnan ja tuotteiden turvallisuutta ja luotettavuutta. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja Tukesissa toimii kansallinen akkreditointieliin FINAS-akkreditointipalvelu. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riski- ja tietoperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
— Asiakas- ja sidosryhmätyytyväisyys (1—5)	4,2	> 4,0	> 4,0
— Yrityksen itsearvio tehdyistä turvallisuutta edistävästä muutoksista	-	> 7,1	> 7,1

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	33 177	29 687	28 690
Bruttotulot	7 505	6 498	6 032
Nettomenot	25 672	23 189	22 658
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 169		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 847		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 tavoite
<i>Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 346	8 067	8 897
Tuotot yhteensä	8 346	8 067	8 897
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	4 343	3 535	3 892
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 599	4 067	4 397
— osuus yhteiskustannuksista	6 116	4 000	4 500
Kustannukset yhteensä	10 715	8 067	8 897
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 369	-	-
Kustannusvastaavuus, %	78	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

F-kaasuasetuksen ja otsoniasetuksen toimeenpano (TA 2025)	-100
Sujuva luvitus	-500
Vaarallisten aineiden kuljetuksen valvonta (siirto momentilta 31.01.02)	110
Palkkausten tarkistukset	485
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-31
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-216
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-279
Yhteensä	-531
2026 talousarvio	22 658 000
2025 II lisätalousarvio	228 000
2025 talousarvio	23 189 000
2024 tilinpäätös	23 351 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 421 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 240 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja kaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja kaasuverkko-toiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Määrärahasta 240 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta lupamenettelyjen voimavaroihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	818	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	33	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	48	< 50	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja kaasumarkkinoiden valvonnan ja edistämisen toimintakustannukset sähkön ja kaasun kulutusta kohden (c/kWh)	0,0069	< 0,0059	< 0,0059
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästökaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	6 125	< 5 000	< 5 000
— Uusiutuvan energian hallinnoinnin toimintakustannukset uusiutuvalla energialla tuotettua energiaa kohden (c/kWh)	0,063	< 0,0015	< 0,0015

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	12 628	14 503	13 970
Bruttotulot	2 612	2 688	2 549
Nettomenot	10 016	11 815	11 421
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 200		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 644		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SJ-verkkotyöryhmän raportin mukaisten sähkömarkkinalain lisätehtävien toimeenpano (2,5 htv)	200
Palkkausten tarkistukset	270
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-178
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-86
Tasomuutos	-600
Yhteensä	-394

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	11 421 000
2025 II lisätalousarvio	99 000
2025 I lisätalousarvio	100 000
2025 talousarvio	11 815 000
2024 tilinpäätös	10 460 000

10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 575 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmä uudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) digitalisaatiohankkeiden toimeenpanon tukemiseen ja arviointiin
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin
- 4) taloustietojen viranomaisraportointi (VirTa) -uudistuksen valmisteluvaiheen tehtäviin ja sen edellyttämään hankehallintaan, vaatimusmäärittelyyn, määrittelyyn ja hankintasuunnitteluun sekä muihin käyttöönottoedellytysten valmistelutehtäviin.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittämiseen ja käytön laajentamiseen sekä RED III direktiivin muutosten ja puhtaan siirtymän edellytysten toteuttamiseen (REPowerEU luvitus) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmä uudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Määrärahalla rahoitetaan keskeisiä digitaalisuutta edistäviä uudistuksia, joita toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Määrärahasta 1 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittämiseen ja RED III direktiivin muutosten toteuttamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luvat ja valvonta -palvelu sekä RED III (REPowerEU luvitus)	1 000 000
Luvat ja valvonta -palvelu	500 000
Työvoimapalveluihin liittyvät tietojärjestelmämuutokset	2 575 000
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen	500 000
Yhteensä	4 575 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edunsaajarekisteri (RRF pilari2)	-1 531
Luvat ja valvonta (RePower EU) -hankkeen rahoituksen aikaistus	-1 000
Luvat ja valvonta -palvelu	500
Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittäminen ja käytön laajentaminen sekä RED III direktiivin muutosten ja puhtaan siirtymän edellytysten toteuttaminen (REPowerEU luvitus)	-1 750
TE-palvelu -uudistuksen tietojärjestelmäkustannukset	-2 000
Työvoimapalveluihin liittyvät tietojärjestelmämuutokset	2 575
Yritysten digitalous-hanke	-3 332
Yhteensä	-6 538

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	4 575 000
2025 II lisätalousarvio	450 000
2025 talousarvio	11 113 000
2024 tilinpäätös	27 000 000

11. Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 668 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kulujen lisäksi sektori- ja poolitoiminnan kuluihin.

Selvitysosa: Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä on kehittää julkishallinnon, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistoimintaa huoltovarmuusasioissa. Lisäksi virasto edistää sektori- ja poolitoimintaan liittyvää viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen varautumista ja valmiutta toimia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Virasto turvaa myös yhteistyössä muiden viranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa huoltovarmuuden kannalta välttämättömän kriittisen infrastruktuurin toimivuuden, välttämättömien tavaroiden ja palvelujen saatavuuden normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä sotilaallista maanpuolustusta tukevan tuotannon.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 esitys
Bruttomenot	24 678
Bruttotulot	10
Nettomenot	24 668

2026 talousarvio 24 668 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

- 1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia
- 2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksoja sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palveluspaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena vuoden kuluessa täydennyspalvelukseen hakeutumisesta. Vuoden 2024 aikana täydennyspalvelushakemusten määrä on kasvanut ja tämä on lisännyt koulutustarvetta merkittävästi. Syksystä 2024 Siviilipalveluskeskus on tilapäisesti lyhentänyt täydennyspalveluksen keston kolmeen päivään.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 292	2 200	2 200
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 160	1 200	1 200
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	44	40	40
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	3 457	2 500	2 500
— koulutetut (hlöt)	2 050	1 500	1 500

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 3 330 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 270 000 euroa.

2026 talousarvio	5 600 000
2025 talousarvio	5 600 000
2024 tilinpäätös	6 145 383

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös momentilta 32.20.40 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-2 000
Yhteensä	-2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	49 072 000
2025 talousarvio	51 072 000
2024 tilinpäätös	61 327 585

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 093 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävä kasvun edistämiseen
- 2) yhteisöille, jotka edistävät kestävä kasvupolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä (VNA 104/2021 ja 154/2024).

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkkisistä tukea koskevan asetuksen (EU 2831/2023) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalveluiden tuottamiseen, kestävän kuluttajakäyttäytymisen edistämiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen ja suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuluttajaliitto ry	-100
Länsi-Uudenmaan kauppakamari, Joddbölen kehittäminen	-100
Music Finland ry	-100
Osuuskunta Viexpo (siirto momentille 24.90.50)	-420
Räyskälä-säätiö	-200
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari (siirto momentille 24.90.50)	-400
Suomen mikro- ja yksinyrittäjät ry	-30
Suomen Yrityskummit ry	-80
Ympäristömerkintä Suomi ry	-20
Yhteensä	-1 450

2026 talousarvio	2 093 000
2025 talousarvio	3 543 000
2024 tilinpäätös	3 833 000

41. *Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 621 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2026 saa uusia rahoituspäätöksiä tehdä enintään 66 300 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) kvanttietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin
- 2) VTT:n kyberturvallisuuden kehittämisinvestointeihin
- 3) Kvanttinova-Micronova puhdastilaympäristön yhteiskäyttöisten pilotointilaitteiden hankintaan ja käyttöönottoon
- 4) uuden kellon hankkimiseen Suomen ajan varmistamiseksi
- 5) ydinenergiatutkimuksen laboratorioden toimintaedellytysten varmistamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan myös ennen vuotta 2026 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Määrärahasta käytetään arviolta 67 121 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kvanttitietokone	21 471
Kvanttinova-Micronova pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta	42 500
Kyberturvallisuuden kehittämisinvestoinnit	350
Uuden kellon hankinta Suomen ajan varmistamiseksi	500
Ydinenergiatutkimuksen laboratorioden toimintaedellytysten varmistaminen (T&K)	2 800
Yhteensä	67 621

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	1 321	1 321
Vuoden 2026 sitoumukset	66 300	66 300
Menot yhteensä	67 621	67 621

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta	27 500
Kvanttisalausta hyödyntävä viestintäverkko	-230
Kvanttitietokone	-5 529
Puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU T&K)	-4 770
TL IV -tason tutkimusverkon ja TL II -tason tietoverkon rakentaminen	-400
Uuden kellon hankinta Suomen ajan varmistamiseksi	500
Ydinenergiatutkimuksen laboratorioden toimintaedellytysten varmistaminen (T&K)	2 800
Yhteensä	19 871

2026 talousarvio	67 621 000
2025 II lisätalousarvio	-471 000
2025 talousarvio	47 750 000
2024 tilinpäätös	4 920 000

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 125 114 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määrärahasta on varattu 1 040 000 euroa REPowerEU-suunnitelman toteutukseen (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä

ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakkointitoimintaa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrintipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. VTT:n tavoitteena on ratkaista yhdessä asiakkaiden ja muiden tutkimuskumppanien kanssa aikamme suurimpia yhteiskunnallisia haasteita ja luoda siten kestäväää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, resurssien riittävyys, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, teollisuuden uudistuminen sekä terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytykset. Lisäksi määrärahaa käytetään yhteisrahoitteisten EU-projektien kansallisena vastinrahoituksena.

Määrärahasta 1 040 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta REPowerEU-suunnitelman toteutukseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 101 294 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite/arvio	2026 tavoite
— VTT:n merkitys asiakkaiden innovaatiotoiminnassa: uusien tuotteiden, palveluiden, prosessien ja teknologioiden luominen (% asiakkaista saavutti tavoitteensa)	70	75	75
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	43	45	45
— Yhteistyö VTT:n kanssa edisti asiakkaiden kestävyys- ja vastuullisuustavoitteiden saavuttamista (%)	59	70	70
— Yhteistyö VTT:n kanssa lisäsi asiakkaiden osaamista ja tietopohjaa (%)	96	95	95

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
— Tuottavuus (kokonaistuotot/htv, 1 000 euroa)	133	138	142
— Maksullisen toiminnan tuotot (milj. euroa)	70	76	80

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	96 019
Arvonlisäveromenot	23 820
REPowerEU-suunnitelman toteutus	1 040
Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	250

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Tutkimuslaitosten post doc-ohjelma	3 910
Yhteensä	125 114

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenojen lisäys	2 020
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-22
EuroQCI	-200
EuroQCI-hankkeen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.40.20)	65
Kansallisia tarpeita palvelevan valmiuden ja osaamisen kehittäminen pienydinvoimalahankkeiden teollistamisessa	-120
Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden käyttöönotto	1 300
Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä (REPowerEU T&K)	-740
REPowerEU-suunnitelman toteutus T&K (RRF pilari I)	-8 200
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	2 040
Yhtiön kyberpuolustuskyvyn parantaminen	-230
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2025)	-2 058
Yhteensä	-6 145

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	125 114 000
2025 talousarvio	131 259 000
2024 tilinpäätös	118 355 000

51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin.

Selvitysosa: Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista (HO 2023)	-50
Yhteensä	-50

2026 talousarvio	1 500 000
2025 talousarvio	1 550 000
2024 tilinpäätös	2 724 160

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustannukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 700 000 euroa v. 2026.

2026 talousarvio	400 000
2025 talousarvio	400 000
2024 tilinpäätös	400 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 834 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu ja osuudet eläkemaksuista	4 048 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	9 562 000
Guianan avaruuskeskukseen maksut	862 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	741 000
Yhteensä	19 834 000

Määrärahasta käytetään arviolta 14 870 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 629 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 205 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestö ESAn maksut (siirto momentille 32.20.40)	-195
Yhteensä	-195

2026 talousarvio	19 834 000
2025 talousarvio	20 029 000
2024 tilinpäätös	19 456 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) mukaisesta kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnosta tai kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) mukaisista oikeusprosesseista aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkinalaissa (588/2013), maakaasumarkkinalaissa (587/2017), maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa (588/2017), sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetussa laissa (498/2023), sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetussa laissa (950/2012), laissa energian alkuperätakuista (1050/2021), sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetussa laissa (117/2011), energiatehokkuuslaissa (1429/2014), uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa laissa (1396/2010), valmiuslaissa (1552/2011), päästökauppalaissa (1270/2023), laissa fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta (1066/2024), laissa biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista (393/2013), laissa uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä (446/2007), laissa tuulivoiman kompensatioalueista (490/2013), laissa biopolttoöljyn käytön edistämisestä (418/2019) ja

laissa merituulivoimasta talousvyöhykkeellä (937/2024) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitetussa säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

5) eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), kyberturvallisuuslaissa (124/2025), rakentamislaisissa (751/2023), eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), laissa eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024), laissa vaarallisten aineiden kuljetuksesta (541/2023), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksesta annetussa laissa (1005/2008), jätelaissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), laissa kuluttajatuotteiden turvallisuudesta (184/2025) ja laissa kulutuspalvelujen turvallisuudesta (185/2025), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaisissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmeettisista valmisteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2026 talousarvio	50 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	50 000
2024 tilinpäätös	1 700 000

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumista, energiatehokkaan teollisen tuotannon ratkaisujen käyttöönottoa sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat edistää Suomen omien ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja globaaleille markkinoille.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyttä ja fossiilivapaan energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestävä kehityksen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys.

Innovaatiojärjestelmän ennakoitavuutta ja kansainvälistä houkuttelevuutta kehitetään parlamentaarisen tki-työryhmän linjausten mukaisesti. Valtion t&k-rahoituksen monivuotinen suunnitelma ohjaa t&k-rahoituslisäysten kohdentamista yritysten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja muiden tki-toimijoiden pitkäjänteisen ja laajapohjaisen tki-yhteistyön vahvistamiseen sekä yritysten kannustamiseen vaikuttavuudeltaan kunnianhimoiseen ja aiempaa riskipitoisempaan t&k-toimintaan.

Innovaatiopolitiikan toimenpiteillä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Alueellisia, kansallisia ja EU:n tki-rahoitusvälineitä hyödynnetään rinnakkain ekosysteemien tukena. T&k- ja innovaatorahoitusta suunnataan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin, mm. data- ja alustatalouteen, murrosteknologioiden kehittämiseen sekä puhtaan siirtymän tukemiseen. Toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustulosten jatkojalostamista ja tutkimuksessa syntyneen osaamisen hyödyntämistä kaupallisesti sekä laajemmin yhteiskunnassa. Yrityksiä kannustetaan luomaan kansainvälistä, korkean arvonlisän liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja hyödyntämällä uutta teknologiaa sekä uusia arvonluonnin lähteitä.

Suomen tulisi valita strategiset osaamisen ja panostusten painopistealueet, joiden ytimessä ovat teknologinen edelläkävijyys, kansainvälinen yhteistyö laadukkaiden kumppanien kanssa ja osaamis pohjan laaja uudistuminen. Strategiset valinnat tuottavat ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja muodostavat tiiviin kokonaisuuden teollisuuspolitiikan valintojen kanssa.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja tki-toiminnan kannalta olennaisilla sovellusalueilla, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2026:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 arvio/toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita			
— Kasvihuonekaasupäästöt yhteensä ilman maankäyttösektoria (Mt CO ₂ ekv.)	41	40	38
Investoinnit Suomessa lisääntyvät			
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta/BKT (%)	29,5	29,5	29,5
T&k- ja innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Yritysten t&k-investoinnit/BKT (%)	2,12	2,23	2,31

20. Energiatohokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämiss-hankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan
- 2) energiatohokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toi-meenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiatohokkuusdi-rektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, kuluttajien energiata-loudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vai-kutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet ja yhteishankkeet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uu-den teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyö-dyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatus-sa energian tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedo-tustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa sekä tuetaan alueellisia toimijoita.

Vaikuttavuus

	2025 tavoite	2026 tavoite	2030 tavoite
Energian loppukäyttö (TWh)	< 280	< 280	< 239
Kumulatiivinen energiansäästö vuodesta 2021— (TWh)	> 91	> 115	> 189

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	1 500 000
Energiatohokkuussopimusjärjestelmä	850 000
Energiakatselmusjärjestelmä	200 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	200 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja kansainvälinen raportointi	600 000
EU-kehityshankkeet ja taustaselvitykset	50 000
Yhteensä	3 400 000
2026 talousarvio	3 400 000
2025 talousarvio	3 400 000
2024 tilinpäätös	3 400 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 669 464 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 633 218 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin
- 2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin
- 3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin
- 4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen
- 5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin
- 6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa
- 7) valtionavustuslain (688/2001), yrityksille myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (91/2024) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen
- 8) yritysten materiaalikatselemusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselemuskokeiluihin
- 9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi
- 10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin vuosina 2024—2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (1203/2023) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämiseen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille
- 11) valtionavustuslain (688/2001), kiertotalouden ja kestäväen vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) sekä Euroopan ko-

mission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen

12) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston asetuksen (2/2025) mukaisesti teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen liittyviin investointihankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakkoita Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha on varattu 100 000 000 euroa teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen liittyvien investointien tukemiseen.

Määräraha on varattu

- 1) 49 175 000 euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1)
- 2) 3 600 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)
- 3) 2 728 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)
- 4) 4 026 000 euroa 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöihin (RRF pilari2)
- 5) 7 637 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari3)
- 6) 21 889 000 euroa veturiyrittäjärahoitukseen (RRF pilari3)
- 7) 1 052 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamiseen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 8) 1 300 000 euroa innovatiivisten kasvuyritysten tukemiseen (RRF pilari3)
- 9) 710 000 euroa teollisuuden vähähiilisen, kiertotalouden ja digitaalisen uudistumisen edistämisen ja teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelmaan (RRF pilari3)
- 10) 100 000 euroa terveys- ja hyvinvointiteknologioihin ja osaamiseen (RRF pilari3)
- 11) 542 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnalisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumista sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä kasvusta nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita pitkäjänteiseen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan teknologian ja uuden osaamisen kehittämistä, kasvattamaan arvonnalisää ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoituksella edistetään yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa sekä tutkimustulosten ja tutki-

muspohjaisten ideoiden kaupallistamista. Rahoitusta kohdennetaan myös julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden esikaupallisiin, elinkeinoelämän kanssa verkottuneisiin tutkimushankkeisiin, joilta ei edellytetä välitöntä vientipotentiaalia. Rahoituksella edistetään myös luovien alojen t&k-intensiteetin lisäämistä ja luovilta aloilta syntyvien, tutkimuspohjaisten ideoiden kaupallistamista. Business Finland kohdentaa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022), tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjausten mukaisesti.

Määrärahasta 92 759 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia.

Valtuudesta kohdennetaan arviolta 605 695 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mistä luovien alojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan 9 000 000 euroa.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on budjetoitu momentille 12.32.99.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Vaikutavuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
— Business Finlandin yritysasiakkaiden yhteenlaskettujen t&k-paostusten kasvu (%)	5,9	> 7	> 7 ¹⁾
— Projekteihin osallistuneiden kumppanien lukumäärä ekosysteemeissä, joissa tavoitteena miljardiluokan uusi liiketoiminta (lkm)	235	> 150	> 150

¹⁾ Vuoden 2026 tarkempi tavoitetaso on tarkoituksenmukaista määrittellä vasta kun tiedetään Business Finlandin myöntövaltuuksien taso vuonna 2026.

Valtuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Rahoitus tutkimukseen ja kehitykseen (t&k-rahoitus)	447 707	605 695
— Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	133 250	236 188
— Muu t&k-rahoitus	281 333	336 383
— Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	33 124	33 124
Muu kuin t&k-rahoitus (innovaatorahoitus, elinkeinorahoitus)	28 998	27 523
— AV-tuotantokannustin	7 000	10 000
— Muu innovaatio- ja elinkeinorahoitus	21 998	17 523
Puhtaan siirtymän investointitukiohjelma	100 000	
RRF-toiminta	92 759	
Yhteensä	669 464	633 218

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	616 675	417 780	309 250	258 640	42 190	1 644 535
Vuoden 2026 sitoumukset	52 789	225 254	170 259	80 750	104 166	633 218
Menot yhteensä	669 464	643 034	479 509	339 390	146 356	2 277 753

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 589 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 665 875 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämissympäristöt (RRF pilari2)	-574
Akkuarvoketju	-2 000
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	-1 325
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-2 648
Business Finland, avustukset tutkimukseen (T&K)	15 500
Business Finland, avustukset yrityksille (T&K)	27 150
Euroopan avaruusjärjestö ESA (siirto momentilta 32.01.66)	195
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	7 000
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-563
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	-1 700
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	15 365
Luovien alojen tutkimus- ja kehittämistoiminta (TA 2025)	1 350
Maksatusten tarkistukset (v. 2026)	7 553
Matkailualan kestävä ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	-15
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	-3 272
Muiden kuin T&K-tukien vähennys	-15 000
Puhtaan siirtymän investointitukiohjelma (investointiohjelma)	100 000
Siirto momentille 32.20.46	-14 638
T&K-rahoituksen maksatukset	41 100
Talent Explorer (HO 2023)	-2 170
Tasomuutos (Lisätoimet 2025)	-12 000
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	-890
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja -teknologia (RRF pilari3)	-100
Tki-avustukset	-5 260
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	-1 258
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisolalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	-3 950
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-8 411
Yritystukien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-8 000
Yhteensä	131 439

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	669 464 000
2025 II lisätalousarvio	8 692 000
2025 talousarvio	538 025 000
2024 tilinpäätös	422 124 446

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 276 713 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2026 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 9 900 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1098/2017 ja 262/2023) mukaisesti investointeihin ja selvityksiin, jotka edistävät uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa sekä liikenteen uusiutuvien polttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin

2) tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) sekä kiertotalouden ja kestäväen vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) mukaisiin vetyhankkeisiin, akkuarvoketjuhankkeisiin sekä liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointihankkeisiin sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille unionin normit ylittäviin ympäristönsuojelun investointihankkeisiin tai ympäristönsuojelun tason parantamiseen sekä jätteen kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin investointihankkeisiin

3) Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisiin energiainvestointi- ja energiainfrastruktuurihankkeisiin (VNA tuesta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisille energiainvestoinneille vuosina 2022—2026).

Määrärahasta on varattu

- 1) 44 633 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)
- 2) 43 988 000 euroa uuden energiateknologian investointeihin (RRF pilari1)
- 3) 20 699 000 euroa teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1)
- 4) 10 900 000 euroa puhtaan siirtymän investointeihin (REPowerEU)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä

hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Määrärahasta 120 220 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaan sekä teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	763	56—71	256—321
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	193	14,1	14,1
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,0	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	275 723	107 469	11 941	1 410	396 543
Vuoden 2026 sitoumukset	990	3 960	2 475	2 475	9 900
Menot yhteensä	276 713	111 429	14 416	3 885	406 443

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Akkustrategian mukaiset investoinnit	-10 000
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-49 719
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	-43 401
Maksatusten tarkistukset	1 783
Myöntämisvaltuuden puolittaminen (HO 2023)	-3 500
Puhtaan siirtymän investoinnit (REPowerEU investoinnit)	-32 700
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	909
Tuen tasoleikkaus	-420
Vetyhankkeet	-30 000
Yhteensä	-167 048

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	276 713 000
2025 talousarvio	443 761 000
2024 tilinpäätös	87 425 350

(42.) *Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio

—

43. *Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetyn lain (493/2022) mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella korvataan päästökaupasta sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia laissa määritellyille toimialoille vuosien 2021—2025 tietojen perusteella. Laissa määriteltyjen toimialojen katsotaan olevan erityisen alttiita merkittävälle hiilivuotoriskille päästökaupan sähkönhintaan aiheuttaman lisäkustannuksen johdosta. Sähköistämistuen tavoitteena on ehkäistä riskiä hiilivuodolle, turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata toiminnanharjoittajia kehittämään teollista tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Toiminnanharjoittajien tulisi käyttää myönnetystä tuesta vähintään 50 % kehittämistoimiin, jolla ne edistävät toimintansa muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Sähköistämistukea maksetaan vuosien 2021—2025 tietojen perusteella vuosien 2022—2026 talousarvioista. Maksettavan tuen suuruus riippuu mm. päästöoikeuden hinnasta ja tuensaajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä. Arvio tuen laskennassa sovellettavasta päästöoikeuden hinnasta vuonna 2026 on 67 euroa. Vuositasolla maksettavan tuen enimmäismäärä on rajattu enintään 150 000 000 euroon. Laissa energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetään tuen myöntämisen perusteista ja tuen määrän laskemisesta.

2026 talousarvio	150 000 000
2025 talousarvio	150 000 000
2024 tilinpäätös	143 202 896

44. *Suomen elpymis- ja palautumisvälineen mukainen investointituki vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 354 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (RRF pilari1), joko Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisille energiainvestoinneille vuosina 2022—2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (1112/2021) tai tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) nojalla.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Määräraha on osa elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Rahoitettavat hankkeet ovat EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen. Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseksi pyritään mahdollistamaan puhtaalla energialla tuotetun vedyn tuotanto, hyödyntämisen skaalaaminen ja ratkaisut hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen. Investoinnit mahdollistavat kasvihuonekaasujen vähentämisen.

Investointituki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmastoon sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Tukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen. Investointituki on investointihankkeissa enintään 45 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatuksen tarkistus	3 796
Yhteensä	3 796

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	55 354 000
2025 talousarvio	51 558 000
2024 tilinpäätös	9 238 799

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään laivanrakennuksen innovaatiotukihankkeisiin. Laivanrakennuksen innovaatiotuki on tarkoitettu laivaprojektien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	20 900	12 500	33 400
Menot yhteensä	20 900	12 500	33 400

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lisävaltuuden maksatukset (siirto momentilta 32.20.40)	14 638
Maksatusten tarkistukset	-8 788
Yhteensä	5 850

2026 talousarvio	20 900 000
2025 II lisätalousarvio	11 422 000
2025 talousarvio	15 050 000
2024 tilinpäätös	17 448 646

47. *Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Valtuus

Mikäli vuoden 2025 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2026 enintään 1 870 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää sähköisen liikenteen, uusiutuvan kaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuurituesta vuosina 2022—2025 annetun asetuksen (178/2022) mukaisesti.

Määrärahasta on varattu 2 000 000 euroa julkisiin liikennesähkön lataus- ja vedyn tankkausinfrastruktuurihankkeisiin (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisten liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointien tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa latausinfrastruktuuria. Kattava lataus- ja tankkausverkosto on edellytys sähkökäyttöisten ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen yleistymiselle.

Osa-alue edistää merkittävästi puhdasta siirtymää tukemalla liikenteen siirtymää pois fossiilisista polttoaineista. Liikenteen päästövähennykset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorin vuoden 2030 päästövähennystavoitteen ja EU:n vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Investoinnit toteuttavat kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitteita taakanjakosektorin päästöjen vähentämisestä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	8 000	5 000	1 300	900	15 200
Menot yhteensä	8 000	5 000	1 300	900	15 200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisen liikennesähkön lataus- ja vedyn tankkausinfrastruktuurihankkeet (RRF pilari1)	666
Suuritehoisten latauspisteiden rakentaminen ja sähköbussien sekä muun raskaan kaluston latausinfra rakentaminen (investointiohjelma)	4 000
Yhteensä	4 666

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	8 000 000
2025 I lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	3 334 000
2024 tilinpäätös	—

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 239 531 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti:

- 1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen
- 2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen
- 3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpremiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpremiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tuki maksetaan preemiona (keskihinta 2,49 euroa/MWh) voimalaitoskohtaisesti enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Preemion enimmäismäärä maksetaan sähkön kolmen kuukauden markkinahinnan keskiarvon ollessa enintään 30 euroa/MWh. Hyväksytyjen hankkeiden enimmäistukimäärä on 3,5 milj. euroa vuodessa.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian lopukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %, mikä ylitettiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on ilmoittanut komissiolle kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan tavoittelevansa 62 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	233 423 000
Biokaasuvoimalat	2 482 000
Puupolttoainevoimalat	126 000
Preemiotuki	3 500 000
Yhteensä	239 531 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sähkön markkinahinta-arvion muutos	5 434
Yhteensä	5 434

2026 talousarvio	239 531 000
2025 II lisätalousarvio	-25 000 000
2025 talousarvio	234 097 000
2024 tilinpäätös	123 603 817

(49.) *InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	14 100 000
------------------	------------

83. *Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 147 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan ko-

mission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

- 1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan
- 2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa enakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoiksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojen suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspääätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2026 uusia lainoja saa myöntää enintään 156 823 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1,25 % v. 2026. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1,1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2,2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Valtuudesta käytetään arviolta 141 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on budjetoitu momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	94 410	27 320	9 240	2 030	-	133 000
Vuoden 2026 sitoumukset	53 320	56 460	20 390	7 840	18 813	156 823
Menot yhteensä	147 730	83 780	29 630	9 870	18 813	289 823

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta¹⁾

	2022	2023	2024
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	1 114,9	1 120,4	1 142,4
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	19,5	56,9	35,4

¹⁾ Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnettyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	50
T&K-rahoituksen maksatusten tarkistukset	1 500
Yhteensä	1 550

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	147 730 000
2025 talousarvio	146 180 000
2024 tilinpäätös	145 629 074

(87.) Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	1 000 000
2024 tilinpäätös	3 475 000

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien, palkkaturvan sekä alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen menoista. Lisäksi lukuun sisältyy eräitä pienempiä työllisyyden, yrittäjyyden ja alueiden elinvoiman edistämiseen tarkoitettuja menoja.

Ennen vuoden 2025 talousarviota lukuun sisältyivät julkisista työvoima- ja yrityspalveluista aiheutuvat menot. Vuodesta 2025 alkaen kuntien muodostamat työvoimaviranomaiset vastaavat

työvoimapalveluiden järjestämisestä. Rahoitus työvoimapalveluiden järjestämiseen on siirretty momentille 28.90.30.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaa- mistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. Myös tehtyjen työtuntien määrää pyritään kasvattamaan. Hallitus toteuttaa uudistuksia työllisyyden nostamiseksi vähintään 100 000 työllisellä. Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli 2 mrd. eurolla. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus toteuttaa laajan kokonaisuuden uudistuksia, joilla muun muassa parannetaan työn- teon kannustimia, yksinkertaistetaan sosiaaliturvajärjestelmää, helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla, parannetaan työ- hyvinvointia sekä työn ja perheen yhteensovittamista ja jatketaan työvoimapalveluiden uudistamista. Hallitusohjelman mukaan hallitus huolehtii, että TE-palvelujen rahoitus, ohjausjär- jestelmä ja asiakaspalvelun lainsäädäntö turvaavat kuntien todelliset mahdollisuudet onnistua kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa kannustinjärjestelmän edellyttämällä tavalla.

Osana TE-palvelut 2024 -uudistusta työvoimapalvelujen ohjausmalli on muuttunut. Valtioneu- vosto vahvisti työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet vuoden 2024 lopussa. Tavoitteet asetetaan hallituskausittain ja ne ovat voimassa siihen saakka, kunnes uudet tavoitteet asetetaan. Kuluvalle hallituskaudelle asetettuina tavoitteina taa- taan yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset palvelut kaikille asiakkaille molemmilla kansalliskielillä, nostetaan matalan työllisyysasteen asiakasryhmien työllisyyttä, tuetaan työnhakijan nopeaa työl- listymistä vaikuttavilla ja etuusmenoja vähentävillä palveluilla, tuetaan ammatillista, alueellista ja kansainvälistä liikkuvuutta työvoimapula-aloille sekä vahvistetaan alueen elinvoimaa yhteis- työssä alueen muiden toimijoiden kanssa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio ¹⁾	2026 arvio ¹⁾
Työttömät työnhakijat (1 000 hlöä)	289	303	258
Päättäneiden työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto (vko)	23	25	21
Virta yli 3 kk:n työttömyyteen, %	47,8	50,1	42,7

¹⁾ Arviot tulevasta kehityksestä perustuvat VM:n mukaisiin arvioihin työttömyysasteen kehityksestä vuosina 2025 ja 2026 pois lukien päättäneiden työttömyysjaksojen keskimääräistä kesto, jonka on oletettu jatkavan maltillista laskevaa trendiä.

Aluekehittäminen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikka

Aluekehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja- alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Alue- kehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä val- takunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Aluekehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävää kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Aluekehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (aluekehittämispäätös) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Aluekehittämispäätös 2024—2027 sisältää pääministeri Petteri Orpon hallituksen aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Aluekehittämisen painopisteet vuosille 2024—2027 ovat: kestävä elinvoima ja investoinnit, hyvinvoiva väestö ja yhteisöt sekä vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto. Aluekehittämispäätös ohjaa eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen aluekehittämistä ja niiden toimenpiteiden yhteensovittamista. Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalan toimissa. Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omassa strategioissaan yhteistyössä aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, joka yhteensovittaa ja linjaa alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on seurata valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toteuttamista sekä edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Valtion aluehallintouudistuksen mukaisesti perustetaan vuoden 2026 alussa nykyisten 15 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen pohjalta 10 alueellista elinvoimakeskusta, joilla on toimipaikka kaikissa maakunnissa. Elinvoimakeskusten toiminnan on tarkoitus tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa. Elinvoimakeskukset huomioivat tehtävissään valtakunnalliset aluekehittämisen painopisteet ja toimialueen maakuntaohjelmat. Elinvoimakeskukset hoitavat monialaisesti, ja alueellisessa kumppanuusyhteistyössä, alueiden elinvoimaan liittyviä tehtäviä muun muassa elinkeinon, työllisyyden, maahanmuuton, maatalouden, liikenteen, ympäristön ja EU:n rahoitusinstrumenttien parissa.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia sekä olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämispolitiikan vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään eroavat kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

Pohjoisen ja Itäisen Suomen ohjelmien tavoitteena on pohjoisen ja itäisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi edistetään Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta sekä vahvistetaan turvallisuutta muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa. Tavoitteena on erityisesti lisätä koko Suomen menestymistä elinkeinorakennetta uudistavien ja vihreää kasvua edistävien investointien houkuttelussa sekä tukea suunniteltujen ja jo toteutettujen investointien onnistumista. Ohjelmatyössä korostuu etenkin elinkeinoelämän, kaupunkien, alueiden, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä valtion vuorovaikutteinen yhteistyö. Ohjelmien toimikausi kestää koko hallituskauden.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelma "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. EAKR-toimien avulla kehitetään alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia, digitalisaatiota, pk-yritysten kestävä kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista, kiertotaloutta ja paikallisen saavutettavuuden lisäämistä. Ohjelman ESR-toimet tukevat työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. JTF-toimien avulla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

(32.) *Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	4 500 000
2024 tilinpäätös	1 347 000

38. *Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien hoitamisesta ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta 20 000 euroa kohdistuu ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien hoitamiseen ja 10 000 euroa ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitamiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Työttömyysturvan ansioturvaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnalle maksettava korvaus perustuu Tasavallan presidentin asetukseen eräiden työttömyysturvalain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla (1088/2024).

Ahvenanmaan maakunnan hallitus hoitaa valtakunnan hallinnolle kuuluvaa tehtävää laatia ulkomaisen työvoiman käytön linjaukset Ahvenanmaata koskien. Tehtävän hoitamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään Tasavallan presidentin asetuksessa ulkomaisen työvoiman käytön linjauksista Ahvenanmaalla (1087/2024).

2026 talousarvio	30 000
2025 talousarvio	30 000

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 221 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) Kutilan kanavan rakentamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
 - 2) kansainvälistä rekrytointia edistävään sopimusperusteiseen yhteistyöhön kaupunkien kanssa.
- Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) mukaisesti:
- 3) alueiden kehittämistä, kestävää kasvua ja elinvoimaa edistäviin hankkeisiin sekä niihin sisältyviin investointeihin
 - 4) kuntien ja kuntayhtymien toteuttamiin yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin perusrakenteen investointihankkeisiin
 - 5) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin sekä sopimusperusteiseen yhteistyöhön.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

- 6) kohtien 1)–5) kulutusmenojen maksamiseen
- 7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen
- 8) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ulkorajamaakuntien kehittämisen rahoituksella tuetaan itäisen rajaseudun elinvoiman vahvistamista, kestävää kasvua ja vetovoiman lisäämistä. Lisäksi määrärahaa käytetään Kutilan kanavan rakentamiseen ja kansainvälistä rekrytointia edistävään sopimusperusteiseen yhteistyöhön kaupunkien kanssa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansainvälistä rekrytointia edistävä sopimusperusteinen yhteistyö kaupunkien kanssa	1 000 000
Kutilan kanava	2 000 000
Ulkorajamaakuntien kehittäminen	3 221 000
Yhteensä	6 221 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 400 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 5 821 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hämeenlinnan kaupungin ampumahiihtoinfran rakentaminen Ahvenistolle	-200
Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistus	-1 000
Kutilan kanava	-3 000
Lahden kaupungin Salpausselän hiihtostadionin rullahiihtoradan rakentaminen	-300
Maksatusten tarkistukset	-1 611

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakylä Vuolenkoski vierasvenesataman kehittäminen yhdessä kunnan kanssa	-40
Utsjoen Lohikeskushanke	-125
Yhteensä	-6 276

2026 talousarvio	6 221 000
2025 II lisätalousarvio	5 000 000
2025 talousarvio	12 497 000
2024 tilinpäätös	10 157 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) ja valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisten avustusten maksamiseen yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	4 000	4 000	1 000	9 000
Menot yhteensä	4 000	4 000	1 000	9 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta	-2 000
Brexit-mukautusvaraus	-6 771
Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	-200
Maksatusten tarkistukset	2 000
Myöntämisvaltuuden lakkauttaminen (HO 2023)	-1 000
Uudelleenkohdennus	-100
Yhteensä	-8 071
2026 talousarvio	4 000 000
2025 talousarvio	12 071 000
2024 tilinpäätös	11 269 761

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla alueellisesta kuljetustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan sekä Imatran, Ruokolahden, Rautjärven ja Parikkalan kuntien alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten parantaa yritysten kilpailukykyä ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan matkan pituuden mukaan määräytyvänä prosenttiosuutena (9—20 %) hyväksytyistä kustannuksista.

Kuljetustukea maksetaan noin 140 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

Alueellisesta kuljetustuesta annetaan vuonna 2025 uusi asetus, joka koskee kuljetuskustannuksia vuodesta 2026 alkaen. Vuoden 2026 määrarahasta maksetaan kuljetustukea vuoden 2026 kuljetuskustannuksista. Koska kuljetustukea haetaan ja maksetaan jälkikäteen vuosittain aina edellisen vuoden kuljetuskustannuksista, maksetaan kuljetustukea vuoden 2026 kuljetuskustannuksista vasta vuonna 2027.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuen tasoleikkaus	-1 600
Yhteensä	-1 600
2026 talousarvio	3 700 000
2025 talousarvio	5 300 000
2024 tilinpäätös	6 300 000

46. Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisten avustusten myöntämiseen ja maksamiseen pienten ja keskisuurten yritysten sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman mukaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2026 saa uusia sitoumuksia tehdä enintään 8 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Momentin valtuus on osa tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen rahoitussuunnitelman mukaista rahoitusta. Valtuus kohdennetaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022), tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjausten mukaisesti.

Valtuutta käytetään erityisesti kotimarkkinoilla vielä pääosin toimivien, mutta vientipotentiaalia omaavien, pk-yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Rahoitus kohdennetaan pk-yrityksille, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään ja vahvistamaan uudistavaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa. Lisäksi valtuutta voidaan käyttää korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaa koskeviin yhteistyöhankkeisiin. Tavoitteena on erityisesti lisätä tutkimus- ja kehitystoimintaa tekevien pk-yritysten määrää sekä vivuttaa pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä kasvupolulle. Toimenpiteet tukevat tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen neljän prosentin tavoitteen saavuttamista.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Vuoden 2026 sitoumukset	2 400	3 200	2 000	400	8 000
Menot yhteensä	2 400	3 200	2 000	400	8 000

2026 talousarvio 2 400 000

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen
- 3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannusten maksamiseen sekä työnantajien tilitoimistoille maksettaviin kustannuksiin, kun palkkaturvaviranomainen on pyytänyt työnantajan tilitoimistolta selvitystä palkkasaatavista
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkatur-

vana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvolinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	33 270 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	60 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	130 000
Yhteensä	33 460 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 33 270 000 euroa on budjetoitu momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työntantajilta (1 000 euroa)	6 849	8 000	8 000
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	6 397	6 500	6 500
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	1 724	2 000	2 000
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	161	120	120
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	31	35	35

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 33 380 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 80 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	33 460 000
2025 talousarvio	33 460 000
2024 tilinpäätös	33 591 902

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 583 577 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2026 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 391 246 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2025 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2026.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa”, ”Vihreämpi Eurooppa”, ”Yhteenliitetyn Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen

3) enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen

4) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 ENI CBC -täytäntöönpanoasetuksen 897/2014 71—76 artiklan (rahoitusoikausut ja takaisinperintä) mukaisten rahoitusoikausuiden maksamiseen, ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan, EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 139 artiklan mukaisten ennakkomaksujen maksamiseen, 143—147 artiklan mukaisten rahoitusoikausuiden maksamiseen, EU:n ohjelmakauden 2021—2027 neuvoston asetuksen 1060/2021 103—104 artiklan mukaisten rahoitusoikausuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen

5) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen

6) Interreg-ohjelmien 2021—2027 teknisen tuen jäsenvaltion rahoitusosuuden korvaamiseen ohjelmien hallintoviranomaisille sekä teknisen tuen maksamiseen kertaluonteisena eränä ohjelman hallintoviranomaisena toimivalle maakunnan liitolle ohjelman maksatusten suorittamiseen tuensaajille määrääjän puitteissa

7) Interreg-ohjelmien 2021—2027 jäsenvaltion velvoitteista aiheutuviin maksuihin.

Momentin myöntämisvaltuudesta 15 209 000 euroa ja määrärahasta 19 209 000 euroa kohdistuu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 246 640 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuutta ja 144 606 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 391 507 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 192 070 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027". Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,1 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 61 % eli noin 1,9 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännös-

ten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepolitiikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämä- ja innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistamiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työnhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan mm. raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" jakautuminen toimintalinjoittain (pl. InvestEU:n ja Interreg-ohjelmien osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Innovatiivinen Suomi (EAKR)	29,4
TL 2. Hiilineutraali Suomi (EAKR)	14,2
TL 3. Saavutettavampi Suomi (ESR+)	3,6
TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+)	29,7
TL 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+)	1,0
TL 6. Aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+)	1,1
TL 7. Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi (JTF)	21,0
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ohjelmakausi 2021—2027					
Aikaisempien vuosien sitoumukset	64,764	21,588	43,176	-	129,528
Vuoden 2024 sitoumukset	125,750	41,916	83,823	-	251,489

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Vuoden 2025 sitoumukset	314,814	177,878	152,239	289,066	933,997
Vuoden 2026 sitoumukset	78,249	136,936	97,812	78,249	391,246
Yhteensä	583,577	378,318	377,050	367,315	1 706,260

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämisvaltuus v. 2026	Määräraha v. 2026
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	50,305	7,732	9,766
Valtakunnalliset teemat	54,301	8,317	12,462
Aluerahoitus	1 122,324	165,128	247,427
Kaupunkirahoitus	110,723	36,868	55,243
Yhteensä	1 337,653	218,045	324,898
InvestEU	31,571	-	-
Yhteensä	1 369,224	218,045	324,898
Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)			
Tekninen tuki	38,700	5,351	6,758
Valtakunnalliset teemat	184,030	26,115	39,417
Aluerahoitus	654,908	90,213	136,163
Aineellisen puutteen torjuminen	32,301	4,341	6,552
Yhteensä	909,939	126,020	188,890
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	25,587	2,126	2,685
Aluerahoitus	591,692	37,385	57,104
Yhteensä	617,279	39,511	59,789
Interreg-ohjelmat ¹⁾	55,305	-	10,000
Interreg-ulkorajaohjelmat ¹⁾	7,670	7,670	-
Yhteensä	62,975	7,670	10,000
Kaikkiyhteensä	2 959,417	391,246	583,577

¹⁾ Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Suomen alue- ja rakennepoliitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" ydinindikaattorit

	Toteutuma 2021—2024 ¹⁾	Tavoite (2029)
Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	*	24 284
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	993	18 756
Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	854	3 417
Yritykset, joissa on suurempi liikevaihto	*	5 307
Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	95	550
Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun maaperän pinta-ala (ha)	670	13 596
18—29-vuotiaat nuoret (JTF-toimenpiteet)	372	1 210
Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät	15 332	76 740
Työelämän ulkopuolella olevat	16 483	26 515
Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat	26 692	18 424

¹⁾ Tähdellä (*) merkittyjä EAKR- ja JTF-tuotosindikaattoreiden toteutumatietoja ei ole vielä saatavilla.

EU-tuen maksut on budjetoitu momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 567 577 000 euroa.

Valtuudesta käytetään arviolta 104 814 000 euroa ja määrarahasta arviolta 156 339 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Interreg-määrärahan vähennys	-4 000
Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 rahoituskehys	-28 970
Vähennys Interreg-ulkorajaohjelmista	-2 722
Yhteensä	-35 692

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	583 577 000
2025 II lisätalousarvio	-1 500 000
2025 talousarvio	619 269 000
2024 tilinpäätös	376 452 272

95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulospäätösten työllisyyden vaikuttavuusinvestointihankkeen tuoton maksamiseen.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö on kilpailuttanut ja solminut yksityisen hankehallinnoijan kanssa sopimuksen tulospäätösten työllisyyden vaikuttavuusinvestointirahaston perustamisesta. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tavoitteleva hanke käynnistyi v. 2018.

Vaikuttavuusinvestointihankkeissa hankehallinnoija kerää rahastoihin sijoittajilta pääomia, jotka käytetään pitkäaikaistyöttömien työnhakijoiden palveluiden rahoittamiseen. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin hankkeen tuloksellisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on sitoutunut maksamaan rahastoon sijoittaneille toimijoille tulokseen perustuvaa palkkiota. Tulospalkkio määrittyy toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden perusteella.

2026 talousarvio	6 000 000
2025 talousarvio	6 000 000
2024 tilinpäätös	5 813 017

40. Yritysten erityisrahoitus

Suostumus

Finnvera-konsernin rahoitusvaltuudet

Finnvera Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden vastuusitoumusten 50 mrd. euron enimmäismäärästä Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen vastuusitoumukset saavat olla enintään 10 mrd. euroa ja viennin rahoituksen vastuusitoumukset enintään 40 mrd. euroa. Tästä viennin rahoituksen sitoumusten enimmäisvastuumäärästä enintään 20 mrd. euroa saa olla a) Finnvera Oyj:n hallituksen erityisriskinotona hyväksymää, b) yhtiökokouksen tai omistajan erityistilanteessa päättämää taikka c) yhtiön hallituksen erityisellä perusteella työ- ja elinkeinoministeriön suostumuksella valtuuden piiriin siirtämää rahoitusta.

Ukrainan vientitakuu

Työ- ja elinkeinoministeriö voi korvata Finnvera Oyj:lle valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) ja valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain nojalla Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuosina 2024—2026 myönnetyn vienninrahoituksen luottotappioita yhteensä enintään 200 milj. euroa.

Selvitysosa: Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, erityisesti kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloitettavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen

puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitus-
 aseman ja oman pääoman vahvistamista, puhtaan siirtymän rahoitusta sekä InvestEU- ja muun
 EU-rahoituksen hyödyntämistä yritysten elinkaaren jokaisessa vaiheessa. Julkisella yritysrahoi-
 tuksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa.
 Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimen-
 pitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysra-
 hoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvu-
 yrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalais-
 sille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.
 Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan viennin edistämisen rakenteita ja Finnveran vientiä tuke-
 vaa roolia. Julkisella vienninrahoituksella turvataan suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolo-
 suhteet globaaleilla markkinoilla ja edistetään vientiä ja työllisyyttä. Hallitusohjelman mukaan
 valtion pääomasijoitustoimintaa on tehostettu keskittämällä se osaksi Suomen Teollisuussijoitus-
 -konsernia (Tesi). Tesi toimeenpanee uuden sijoitusstrategian mukaista aikaisempaa vahvempaa
 kasvuun ja uudistumiseen ja investointien edistämiseen keskittyvää teollisuuspoliittista tehtävää.
 Teollisuustuki Oy on Tesin tytäryhtiö, joka voi myöntää valtiontukea sisältävää rahoitusta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulos-
 alueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2026:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— pääomasijoitukset/BKT (%)	0,5	0,7	0,8

Finnvera-konsernin rahoitusvaltuudet

Finnvera Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden vastuusitoumusten enimmäismäärä saa olla valtion erityis-
 rahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 6 §:n 1 momentin perusteella yhteensä
 enintään 50 mrd. euroa ja Finnvera Oyj:n varainhankintaa varten ottamien valtion vastuulla ole-
 vien velkojen määrä enintään 20 mrd. euroa.

Suostumuksella mahdollistettaisiin vastuusitoumusten enintään 50 mrd. euron määrän jaottelu
 Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen sekä vienninrahoituksen vastuusitoumusten enimmäisvas-
 tuumääräksi. Enimmäismäärän rajoissa suostumuksella mahdollistettaisiin edellä mainitusti eri-
 tyisriskinotona tai erityisillä perusteilla hyväksytyjen vastuusitoumusten enintään 20 mrd. euron
 valtuus.

Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen vastuusitoumusten 10 mrd. euron enimmäismäärän perus-
 teena on kotimaan rahoituksen nykyinen vastuukanta ja arvio vastuukannan kehittymisestä.

Finnvera Oyj:n viennin rahoituksen vastuusitoumusten 40 mrd. euron enimmäisvastuumäärän
 perusteena on vientitakuiden ja erityistakausten nykyinen vastuukanta ja arvio vienninrahoituk-
 sen vastuukannan kehittymisestä sekä erityisesti arviot nykyisen vientitakuulain (laki valtion
 vientitakuista 422/2001) mukaisen erityisriskinoton piiriin kuuluvan vastuukannan kehittymises-

tä. Arvioitu erityisriskinoton piiriin kuuluvan vastuukannan kasvu on myös peruste uuden lain-säädännön mukaisen erityiset perusteet sisältävien vastuusitoumusten 20 mrd. euron valtuudelle.

Finnvera Oyj:n normaalia riskinottoa korkeampaan riskinottoon sisältävien vastuusitoumusten vastuukantaan voi sisältyä valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 10 §:n mukaisena erityisriskinottopäätöksenä Finnvera Oyj:n hallituksen hyväksymää rahoitusta tilanteissa, joissa rahoitukseen liittyvä riski on niin suuri, että yhtiön tavanomaisen riskiarvioinnin perusteella sitä ei voitaisi myöntää, tai jos rahoitus myönnettäisiin poikkeuksellisilla ehdoilla. Vastuukantaan voi sisältyä myös mainitun lain 11 §:n mukaisena omistajapäätöksenä myönnettyä rahoitusta, jos rahoituspäätökseen liittyy yhtiön riskinkantokyvyn ja valtion riskienhallinnan kannalta merkittäviä seikkoja tai jos rahoituspäätökseen liittyy muita valtion kannalta erityisen painavia perusteita.

Finnvera Oyj:n hallitus tai Finnvera Oyj:n hallituksen esityksestä yhtiökokous tai omistaja voivat harkinnan mukaan siirtää erityisin perustein riskinkohteen vastuut yhtiön tavanomaista toimintaa korkeamman riskinoton rahoitusvaltuuden piiriin. Finnvera Oyj:n hallituksen tekemä siirtopäätös ja yhtiölle tai omistajalle tekemä esitys vastuuden siirtämisestä tavanomaista toimintaa korkeamman riskinoton rahoitusvaltuuden piiriin edellyttää työ- ja elinkeinoministeriön suostumusta. Yhtiökokous, omistaja tai Finnvera Oyj:n hallitus voivat myös harkinnan mukaan siirtää erityisillä perusteilla riskinkohteen pois erityisrahoitusvaltuuden piiristä, jos erityisriskinottopäätöksen tai omistajapäätöksen kriteerit tai muut vastaavat kriteerit eivät enää täyty. Yhtiön hallituksen tekemä riskinkohteen siirto pois erityisrahoitusvaltuuden piiristä saatetaan tiedoksi työ- ja elinkeinoministeriölle.

Ukrainan vientitakuu

Suostumus korvaa vuosien 2024 ja 2025 talousarvioissa annetut suostumukset. Suostumuksella mahdollistetaan Finnveran vienninrahoitus vienninedistämiseksi Ukrainaan ja kehitysysteistyöperusteiset korkotukiluotot, joihin liittyvän luottoriskin Finnvera kantaa. Arvioituun rahoitusky-syntään liittyy merkittävää epävarmuutta. Vienninrahoitus voidaan myöntää mm. viennistä, vien-nin rahoituksen järjestämisestä tai ulkomaille suuntautuvasta investoinnista syntyvän luottoriskin kattamiseksi. Ukrainan sotatilasta johtuen vienninrahoitukseen liittyvät riskit ovat niin suuret, että takuiden myöntämiseksi tarvitaan erillinen tappiokorvaussitoumus toiminnasta mahdollisesti syntyvien luottotappioiden korvaamiseksi. Vienninrahoitukselle on tärkeitä elinkeinopoliittisia tai kilpailukykyyn liittyviä perusteita.

42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköver-kon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon kor-vausinvestointeihin v. 2021 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	1 000	1 000	900	450	3 350
Menot yhteensä	1 000	1 000	900	450	3 350

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	200
Yhteensä	200

2026 talousarvio	1 000 000
2025 II lisätalousarvio	200 000
2025 talousarvio	800 000
2024 tilinpäätös	900 000

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 153 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 3 kohdan sekä valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 6 §:n 3 momentin nojalla myönnettyistä luotoista ja takauksista syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioita. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Yksittäinen iso tappio tai yksittäiset isot tappiot saattavat kasvattaa määrärahatarvetta olennaisesti, vaikka Finnvera Oyj:n lainojen ja takausten vastuukannan suhteellisessa riskiasemassa ei tapahtuisikaan merkittävää muutosta.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän noin 5 500 rahoituspäätöstä vuonna 2026. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan noin 1 000 yritystä. Finnvera Oyj:llä on noin 21 000 asiakasta, joista alle 10 henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 84 %.

Vaikuttavuus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	2,1	2,7	2,7
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	0,9 (42 %)	1,2 (45 %)	1,2 (45 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,2 (48 %)	1,5 (55 %)	1,5 (55 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	1 610	2 200	2 200
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	5 146	6 500	6 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotimaan rahoitustoiminnan tappiokorvausten alentaminen (HO 2023)	-10 000
Tappiokorvausten pienentyminen	-12 616
Yhteensä	-22 616

2026 talousarvio	25 153 000
2025 II lisätalousarvio	-8 000 000
2025 talousarvio	47 769 000
2024 tilinpäätös	21 261 325

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen
- 2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen
- 3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työllisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasaussopimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisättynä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (1547/2011) säädettävällä lisällä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasausluottoja koskevia korontasauspimuksia tai näitä vastaavia korontasauspäättöksiä enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehdoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Korontasauspitoumukset vuoden lopussa ¹⁾ (milj. euroa)	6 606	6 000	5 500

¹⁾ Sisältää Vientiluoton korontasauspimuksia ja -päättökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasauspitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	53 500	54 800	60 800	62 700	231 800
Suojausmenot	7 600	7 500	6 600	5 500	27 200
Menot yhteensä	61 100	62 300	67 400	68 200	259 000

Korontasautoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasautoiminnan arvioidaan olevan 8 800 000 euroa ylijäämäinen vuonna 2026.

Korontasauspitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Korkohyvitykset	12 400	22 300	28 700	33 800	97 200
Suojaustulot	57 500	49 800	46 500	41 600	195 400
Tulot yhteensä	69 900	72 100	75 200	75 400	292 600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotason muutokset	100
Luottokannan ja korkotason muutokset	17 500
Luottokannan ja korkotason muutokset (v. 2026)	-35 100
Vientiluottojen korkotuki ja suojausmenot	-33 800
Yhteensä	-51 300

2026 talousarvio	61 200 000
2025 talousarvio	112 500 000
2024 tilinpäätös	145 272 704

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 15 §:n mukaisten valtion vastuiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 28 § 3 momentin mukaisiin vastuisiin

2) huoltovarmuusvarastojen hoitokorvausten maksamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää valtion vastuiden maksamiseen Valtiontakuurahastolle, mikäli erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaus-toiminnan rahaston varat tai Valtiontakuurahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää varmuusvarastojen hoitokorvauksen maksamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

2026 talousarvio	1 020 000
2025 talousarvio	1 020 000
2024 tilinpäätös	1 000 000

(82.) Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion erityisrahoitustoiminnan uudelleenjärjestely (BudjL)	-10
Yhteensä	-10

2025 talousarvio	10 000
2024 tilinpäätös	—

88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Suomen Teollisuussijoitus Oy saa tehdä Kasvu-suorasijoitusohjelman mukaisia uusia rahoituspäätöksiä enintään 100 000 000 eurolla vuonna 2026.

Selvitysosa: Valtuus on tarkoitettu Suomen Teollisuussijoitus Oy:n markkinaehtoiisiin sijoituksiin, jotka yhtiö tekee kasvua edistäviin kohdeyhtiöihin Suomessa. Suoralla sijoitustoiminnal-

la tavoitellaan vahvempaa teollisuuspoliittista roolia, suurempaa kohdennusta ja kykyä vahvistaa nopeammin kasvua luomalla muun muassa uusia toimialoja ja osaamiskeskittymiä Suomeen tai vahvistamalla olemassa olevien kasvualojen kehitystä.

Painopisteenä ovat markkinoiden pullonkauloina pidetyt kaksi keskeisintä osa-aluetta. Sijoitusten kohteena on tutkimus- ja teknologialähtöisten yritysten skaalausvaiheen rahoitus uusien kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatio- ja yritysekosysteemien rakentamiseksi Suomeen. Toisena alueena on sijoitukset ja rahoitus teollisen mittakaavan investointihankkeisiin, jolla tavoitellaan uuden teollisuuden rakentamisen vauhdittamista. Suomen Teollisuussijoitus Oy tekee sijoitukset markkinaehtoisesti yhteistyössä yksityisten ja julkisten rahoittajien kanssa. Tesin sijoitusohjelman ja siihen liittyvän pääomituksen arvioidaan kanavoivan suorissa kasvuyhtiösijoituksissa vähintään kaksinkertaisen määrän yksityistä pääomaa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2028—	Yhteensä vuodesta 2028 lähtien
Vuoden 2026 sitoumukset	100 000	100 000
Menot yhteensä	100 000	100 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lisäpääomistusten maksatuksen ajoitusmuutos	-100 000
Yhteensä	-100 000

2026 talousarvio

—

2025 talousarvio

100 000 000

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Selvitysosa: Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaisen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Kotoutumistoimien keskeinen tarkoitus onkin varmistaa mahdollisimman nopea siirtyminen työmarkkinoille riittävin valmiuksin. Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi maahanmuuttajien neuvontaa ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen työllistymisedellytysten vahvistamiseksi. Kotoutumista tehostetaan myös kotoutumispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Lisäksi hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvat kunnat huolehtivat ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisista palveluista.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Tehostetaan kiintiöpakolaisten kuntapaikkojen etsimistä myös ruotsinkielisistä kunnista. Hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2026 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Suomen menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen. Hallitusohjelman mukaan ensisijaisesti pyritään huolehtimaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisestä. Lisäksi hallitus täydentää työvoimaa ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. EU:n ulkopuolisen työperäisen maahanmuuton painopisteenä ovat korkeakoulutetut henkilöt ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi. Hallitus seuraa työperäisen maahanmuuton vaikutuksia työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen. Työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta. Hallitus edistää työvoiman liikkuvuutta EU/ETA-alueen sisältä ja kohdentaa työperusteisen maahanmuuton toimia kumppanuusmaamallin maihin muun muassa sujuvoittamalla oleskelulupamenettelyjä samalla väärinkäytöksiä torjuen sekä vahvistamalla Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana. Työperusteisten oleskelulupien osalta tavoitellaan kuukauden enimmäiskäsittelyaikaa ja erityisasiantuntijoiden osalta viikon enimmäiskäsittelyaikaa. Ennakkovalvontaa, jälkivalvontaa ja osa-automaation käyttöä Maahanmuuttovirastossa kehitetään ja lisätään. Suomalaisten työmarkkinoiden mainetta parannetaan puuttamalla aktiivisesti ja ennakoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Hallitus varmistaa, että opiskeluperusteinen maahantulo on hallittua. Arvioidaan kolmansista maista tulevien opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä toimeentuloon, lupajärjestelmän väärinkäyttöön ja mahdollisiin turvallisuusuuhkiin liittyvät haasteet ja lainsäädäntömuutostarpeet, jotta voidaan ehkäistä hyväksikäyttöä, ihmiskauppaa, haavoittuvaan asemaan joutumista (mm. toimeentulon haasteet) ja väärinkäytöksiä ja mahdollisia turvallisuusuuhkia. Selvityksen pohjalta tarpeelliseksi arvioidut toimenpiteet viedään eteenpäin vuoden 2025 loppuun mennessä ja toimeenpannaan vuonna 2026. Huomiota kiinnitetään myös kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Valtion Work in Finland -toiminnalla (WiF) tuetaan mm. osaajakysynnän ja -tarjonnan kartoittamista, kansainvälisen rekrytoinnin palveluiden kehittämistä sekä rekrytointien eettisyyttä ja maakuviaviestintää erityisesti kumppanimaissa. Business Finlandin WiF-toimintaan arvioidaan käytettävän 2,6 milj. euroa momentilta 32.01.05. KEHA-keskuksen Work in Finland -toimintaan arvioidaan käytettävän yhteensä noin 2,5 milj. euroa momentilta 32.01.02.

Vaikuttavuustavoitteet

Kotoutuminen

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste (%)	62,8	61	72,1
Kansainvälisen suojelun perusteella maahan tulleiden työllisyysaste (%) 1/3/5/8 v maahantulon jälkeen	5/17/25/40	5/17/25/40	15/30/50/72,1
Työllisyysaste (%) 1/3/5/8 v kotoutumissuunnitelman saamisen jälkeen	10/25/35/45	10/25/35/45	20/40/60/72,1
Kotoutumissuunnitelman saaneiden sosiaaliturvakiinnitys	-	-	Vähenee
Saavuttanut kotoutumiskoulutuksessa vähintään tavoitekielitaitotason B1 (%)	32	32	40

Kansainvälinen osaaminen

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Työperusteiset oleskeluluvat kumppanuusmaamallin maista (pl. kausityö) (kpl)	2 731	> 2 200	> 2 700
EU-kansalaisten rekisteröinnit, työ (kpl)	2 847	> 2 300	> 2 800
Kumppanuusmaamallin maiden oleskelulupien ja EU-kansalaisten rekisteröintien osuus työperusteisesta maahanmuutosta (pl. kausityö)	44 %	46 %	48 %

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 109 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen
- 2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen
- 3) kotoutumisen kokonaisuuden ja kotoutumisen edistämistä koskevan politiikan seurantaan ja arviointiin
- 4) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen, kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyyn sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön
- 5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 13 §:ssä säädettyihin kunnan kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin osallistuvien työtapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen
- 6) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin
- 7) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua
- 8) kohdan 4) mukaisten siirtomenojen maksamiseen
- 9) valtion virastojen ja laitosten toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumisasiäitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaisen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisesta sekä kotoutumista edistävien palveluiden velvoittavuutta lisätään. Parannetaan maahanmuuttajaäitien asemaa.

Työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta. Työperusteisen maahanmuuton avulla panostetaan osaavan työvoiman saatavuuteen oikea-aikaisesti vastaten työmarkkinoiden tarpeisiin. Työvoiman houkuttelussa ja työmahdollisuuksien markkinoinnissa erityisiä kohderyhmiä ovat osaajat kumppanimaamallin maista, korkeasti koulutetut, EU-kansalaiset ja työvoimapula-alojen työntekijät. Keskeisinä toimina ovat osaavan työvoiman houkuttelu, maakuvaviestinnän kehittäminen, oleskelulupaprosessin sujuvoittaminen ja työn perusteella muuttaneiden asettautumisen ja kotoutumisen tukeminen sekä kuntien roolin kehittäminen.

Työ- ja koulutusperusteisten maahanmuuttajien sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja ja muita viranomaispalveluita, kehittämällä kansainvälisen rekrytoinnin palveluita, vahvistamalla työelämän vastaanottavuutta sekä lisäämällä Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamista. Samalla puututaan aktiivisesti ja ennakoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Lisäksi parannetaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön uhrien tavoittamista ja tunnistamista.

Maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia, palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista, ohjausta, monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kieli- ja kotoutumiskoulutusta, kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita sekä palvelujen yhdistämistä kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Toteutetaan kotoutumispalvelujen, mukaan lukien kotoutumiskoulutus, uudistus, jossa järjestelmää tehostetaan ja rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Vahvistetaan mahdollisuuksia kotoutua myös ruotsin kielellä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	1 709 000
Valtionavustukset	
— Ruotsinkielinen kotoutuminen	300 000
— Työvoiman maahanmuutto ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy	100 000
Yhteensä	2 109 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 709 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotoutumiseen liittyvät menot (siirto momentille 32.01.02)	-100
Kotoutumisjärjestelmän uudistamisen ja lainsäädäntöjen toimeenpano (siirto momentilta 32.01.01)	240
Tasomuutos	-240
Yhteensä	-100
2026 talousarvio	2 109 000
2025 II lisätalousarvio	-100 000
2025 talousarvio	2 209 000
2024 tilinpäätös	4 801 000

Momentille myönnetään 349 744 000 euroa.

1) kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä

2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta, vastaanottoon varautumisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle, hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen

3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä hyvinvointialueelle, Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle sekä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen

4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua

5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin

6) Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin

7) kohdan 3) mukaisten kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kahden edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja kansainvälistä suojelua saavien perheen yhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Vuonna 2026 arvioidaan kuntiin muuttavan noin 33 000 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä, joille on rekisteröity kotikunta. Vuoden 2026 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle ja hyvinvointialueelle kahdelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan kolmelta vuodelta. Henkilöistä,

joista maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaika on alkanut ennen 1.1.2025 korvausaika on kolme vuotta, kiintiöpakolaisten osalta neljä vuotta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on mahdollisuus hakea Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sodissa vapaaehtoisina palvelleet	1 000 000
— Heimoveteraanit	1 000 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (12 063 henkilöä) ja tilapäistä suojelua saavista (33 017 henkilöä)	164 468 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	184 276 000
— Toimeentulotuki (157 euroa/vuosi/hlö)	3 855 000
— Erytyiskustannukset (2 960 euroa/vuosi/hlö)	115 183 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	65 238 000
Yhteensä	349 744 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 719 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 349 025 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotoutumiskoulutuksen hintatason tarkistus (Lisätoimet 2024)	2 300
Kotoutumislain kokonaisuudistus	-2 562
Laskennallisen korvauksen muutos (Lisätoimet 2024)	6 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-4 313
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön v. 2022	-1 100
Pakolaiskiintiö nosto 1 500 henkilöön v. 2022	-2 475
Perustoimeentulotuki (siirto momentille 33.10.57)	-9 168
Tarkentuneet arviot momentin kustannuksista	-21 412
Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki (siirto momentilta 28.89.31)	319
Yhteensä	-32 411

2026 talousarvio	349 744 000
2025 talousarvio	382 155 000
2024 tilinpäätös	316 203 533

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Hallinnonalan merkittävimmät toimintaympäristön muutokset liittyvät hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden haasteisiin sekä talous- ja työllisyyskehityksen vaikutuksiin palvelutarpeissa ja etuuksien käytössä. Toimintaympäristön merkittävimmät riskit pidemmällä aikavälillä liittyvät väestön ikääntymiseen sekä hyvinvoinnin sosioekonomisen ja alueellisen eriarvoistumisen kasvuun.

Suomessa taloudellinen eriarvoisuus on kansainvälisesti vertaillen vähäistä, mutta varallisuuserot ovat kasvaneet. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä on korostunut covid-19-pandemian sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman Ukrainan kriisin myötä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin. Erityisesti energiakriisi ja hintojen nousu vaikuttavat suomalaisten elintason. Monikriisin aika haastaa ihmisten mielenterveyttä ja luottoa tulevaisuuteen.

Teknologista murrosta vie eteenpäin tarve löytää uusia kasvun, tuottavuuden ja hyvinvoinnin tekijöitä. Voimakas panostaminen teknologian kehittämiseen lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan ja palvelujen kehittymistä yhä vaikuttavampaan suuntaan. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla toiminnan, päätöksenteon ja kehittämisen tukena. Hyvinvointi, terveys ja työllisyys sekä niitä tukevat avut ja palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä.

Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta. Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysnäkymän ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuuksia ja tekoälyä hyödyntämällä toiminta tehostuu sekä palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikkatoimilla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveydentilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä etuuksien tarve muuttuu. Terveys- ja hyvinvointiala on myös kasvuala sekä teknologian, datatalouden, palvelujen ja hoitomuotojen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian tulevaisuuskuvan *Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi* mukaisesti ministeriön tehtävänä on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan poikkihallinnollisen ja ratkaisuhakuisen yhteistyön, vuorovaikutteisen ohjauksen sekä lainsäädäntötyön keinoin. Ministeriö toimii aktiivisesti myös EU:ssa sekä maailmanlaajuisesti ja ottaa huomioon toiminnassaan kansainväliset velvoitteet. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi sosiaali- ja terveysministeriön strategisista vaikuttavuustavoitteista. Seurantaindikaattorit ovat 1. Palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioiden ero sukupuolittain (%), 2. Isien osuus kaikista korvatuista vanhempainpäivärahapäivistä (%) ja 3. Kuntien osuus, joilla on voimassa oleva suunnitelma sukupuolten tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi (%). Lisäksi muissa seurantaindikaattoreissa on sukupuolittainen tarkastelu. Ministeriöllä on vastuu tasa-arvopolitiikasta ja -lainsäädännöstä sekä kansainvälisestä ja EU-yhteistyöstä sukupuolten tasa-arvoon liittyen. Lisäksi sukupuolinäkökulmaa valtavirtaistetaan sosiaali- ja terveyspolitiikassa sekä työ- ja elinympäristöjen suojelussa.

Hallitusohjelman tasa-arvotavoitteita toteutetaan mm. toimeenpanemalla ja seuraamalla hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa. Jatketaan raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämiseen liittyviä toimenpiteitä. Jatketaan sukupuolten välisen palkkaeron kaventamista toteuttamalla samapalkkausohjelmaa 2024—2027 ja teettämällä tutkimushanke sukupuolten väliseen palkkaeroon vaikuttavista tekijöistä. Jatketaan ja kehitetään THL:ssä lakkautetun Tasa-arvotiedon keskuksen toimintaa vuosina 2024—2027. Käynnistetään tasa-arvopoliittisen selonteon väliraportin valmistelu. Tasa-arvo-asiain neuvottelukunta jatkaa sukupuolten tasa-arvon edistämistä yhteiskunnassa. Hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvollisuus laatia toiminnalliset suunnitelmat yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Suurin osa alueista arvioi suunnitelmiensa valmistuvan 1—2 vuoden kuluessa.

Elatustukijärjestelmää uudistetaan. Tavoitteena on edistää lapsen oikeutta riittävään elatukseen ja elatusvelvollisen vanhemman oikeutta hänen elatuskykyään vastaavaan elatusapuun.

Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin ehdotetaan 31 milj. euroa ja toiminnan saavutettavuutta pyritään vahvistamaan. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu 150 000 euroa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön on osoitettu 46 000 euroa. Serituki-keskukset auttavat täysi-ikäisiä seksuaaliväkivaltaa kohdanneita hyvinvointialueiden omalla rahoituksella.

Sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat otetaan huomioon useissa ohjelmissa (esim. Terveysteksi- ja Hyvän Työn ohjelmat). Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 -rakennerahasto-ohjelma tukee sukupuolten tasa-arvoa mm. Hyvinvointialueiden toiminnassa.

Sukupuolten tasa-arvo huomioidaan myös esim. vammaispalvelulain soveltamisalaa koskevassa säädösvalmistelussa.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan erityisesti hallitusohjelman mukaisten uudistusten toimeenpanossa, sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksessa, sosiaaliturvauudistuksen ja tasa-arvo-ohjelman valmistelussa sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa.

Seurantaindikaattorit 2024—2026

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2024	2025	2026
Turvaamme väestön hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden kaikissa tilanteissa			
Menetetty elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta/100 000 asukasta			
— Yhteensä	5 725 ¹⁾	5 700 ¹⁾	5 690 ¹⁾
— Miehet	7 360 ¹⁾	7 300 ¹⁾	7 270 ¹⁾
— Naiset	4 015 ¹⁾	4 000 ¹⁾	4 020 ¹⁾
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, (%) 20—64-vuotiaat			
— Yhteensä	51,0 ¹⁾	52,0 ¹⁾	52,0 ¹⁾
— Miehet	50,0 ¹⁾	51,0 ¹⁾	51,0 ¹⁾
— Naiset	52,0 ¹⁾	53,0 ¹⁾	53,0 ¹⁾
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, (%) 8. ja 9. luokan oppilaista			
— Yhteensä	26,8 ¹⁾	27,0 ¹⁾	27,2 ¹⁾
— Pojat	16,9 ¹⁾	17,0 ¹⁾	17,1 ¹⁾
— Tytöt	36,5 ¹⁾	37,0 ¹⁾	37,3 ¹⁾
Varmistamme vaikuttavat etuudet ja palvelut kestäväällä tavalla			
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv. hoidon tarpeen arvioinnista, (%) toteutuneista käynneistä	48,0 ¹⁾	48,3 ¹⁾	48,5 ¹⁾
Erikoissairaanhoidon yli 6 kk odottaneet 31.12./10 000 asukasta ²⁾	44,0	44,0 ¹⁾	45,0 ¹⁾
1.10.—31.3. välisenä aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, (%)	82,9	82,0 ¹⁾	81,8 ¹⁾
Ehkäisemme ja vähennämme ihmisten eriarvoistumista			
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, (%) vastaavan ikäisistä			
— Yhteensä	16,6 ¹⁾	17,0 ¹⁾	17,2 ¹⁾
— Miehet	19,7 ¹⁾	20,0 ¹⁾	20,3 ¹⁾
— Naiset	13,4 ¹⁾	13,7 ¹⁾	14,0 ¹⁾

Seurantaindikaattorit 2024—2026

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2024	2025	2026
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet kotitaloudet vuoden aikana, (lkm.)	75 000 ¹⁾	80 000 ¹⁾	82 000 ¹⁾
Pitkittyneesti pienituloisten lasten lukumäärä asuntoväestössä, (lkm.)	52 000 ¹⁾	55 000 ¹⁾	56 000 ¹⁾
Pitkäaikaistyytöt, (lkm.)			
— Yhteensä	109 597	113 270 ¹⁾	93 550 ¹⁾
— Miehet	65 791	68 400 ¹⁾	56 230 ¹⁾
— Naiset	43 806	44 870 ¹⁾	37 320 ¹⁾
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet työeläkejärjestelmän kautta, (lkm.)			
— Yhteensä	17 700 ¹⁾	17 750 ¹⁾	17 760 ¹⁾
— alle 35-v.	1 940 ¹⁾	1 950 ¹⁾	1 953 ¹⁾
Edistämme sukupuolten tasa-arvon toteutumista			
Palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioiden ero sukupuolittain ³⁾	16,0 ¹⁾	16,0 ¹⁾	15,7 ¹⁾
Isien osuus kaikista korvatuista vanhempainpäivärahapäivistä, (%)	17,0 ¹⁾	18,0 ¹⁾	18,5 ¹⁾
Kunnilla on voimassa oleva suunnitelma sukupuolten tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, (%)	65,0 ¹⁾	70,0 ¹⁾	73,0 ¹⁾
Parannamme elin- ja työympäristön terveyttä ja turvallisuutta			
Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleet			
— Yhteensä	3 400 ¹⁾	3 350 ¹⁾	3 420 ¹⁾
— Miehet	2 280 ¹⁾	2 260 ¹⁾	2 290 ¹⁾
— Naiset	1 120 ¹⁾	1 090 ¹⁾	1 130 ¹⁾
Työpaikkatapaturmataajuus ⁴⁾	25,4	25,5 ¹⁾	25,4 ¹⁾
Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan, (%)			
15—74-vuotiaista			
— Yhteensä	15,0 ¹⁾	14,5 ¹⁾	14,3 ¹⁾
— Miehet	13,0 ¹⁾	12,5 ¹⁾	12,4 ¹⁾
— Naiset	17,0 ¹⁾	16,8 ¹⁾	16,6 ¹⁾

¹⁾ Arvio, sillä vahvistettu toteutuma ei ole tietokannasta vielä saatavilla.

²⁾ Indikaattorin tulkinta: Keskimäärin noin 45 henkilöä 10 000 asukasta kohden oli odottanut erikoissairaanhoidoa yli 6 kk huhtikuun lopussa.

³⁾ Indikaattorin tulkinta: Naiset tienavat keskimäärin 84,3 % miesten vastaavasta palkasta.

⁴⁾ Indikaattorin tulkinta: Työpaikkatapaturmien määrä on noin 25,4 tapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohti.

Lähteet: Terveystieteiden tutkimuskeskus/Sotkanet, Tilastokeskus, Kela, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, TEA-viisari ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 61/2024).

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja eräksi muiksi laeiksi (HE 80/2025 vp)	33.01.07
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta	33.10.50
Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi	33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle toimeentulotulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	33.10.57, 33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle lasten kotihoidon tuesta ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta	28.90.30, 33.10.57, 33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	33.20.50, 33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi	33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 86/2025 vp)	33.60.38
Hallituksen esitys eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi	33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja tapaturman ja palvelus- sairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamisesta	33.40.52
Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilain muuttamisesta	28.40.04
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta	28.89.31

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
33.10.60	<i>Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	233,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Hallinto	150 653	157 215	153 890	-3 325	-2
01. Sosiaali- ja terveys- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 527	40 229	39 844	-385	-1
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	284	483	2 083	1 600	331
05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lasten- suojeluyksiköiden toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	2 810	5 310	5 310	—	0
06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vanki- terveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	22 466	22 502	23 766	1 264	6
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakun- nan toimintamenot (siirto- määräraha 3 v)	9 237	9 012	9 731	719	8
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arvio- määräraha)	8 483	7 750	8 527	777	10
25. Sosiaali- ja terveyden- huollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomäärä- raha 3 v)	34 270	26 050	21 355	-4 695	-18
29. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	26 607	40 000	37 000	-3 000	-7
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirto- määräraha 2 v)	5 969	5 879	6 274	395	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
02. Valvonta	94 220	84 369	54 990	-29 379	-35
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 128	20 633	18 767	-1 866	-9
(05.) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 786	14 209	—	-14 209	-100
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 035	5 272	4 601	-671	-13
07. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 663	29 128	29 482	354	1
08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 200	2 140	2 140	—	0
(09.) Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	5 400	—	—	—	0
(20.) Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	14 008	12 987	—	-12 987	-100
03. Tutkimus- ja kehittämis-toiminta	121 058	118 971	122 220	3 249	3
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 003	80 833	89 447	8 614	11
(25.) Terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelma (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	—	-5 000	-100
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	3 500	2 000	-1 500	-43
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	24 418	23 556	23 446	-110	0
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	8 637	6 082	7 327	1 245	20

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
10. Perhe- ja asumis- kustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 699 412	4 703 970	4 285 307	-418 663	-9
50. Perhe-etuudet (arviomäärä- raha)	1 613 771	1 626 400	1 600 420	-25 980	-2
53. Sotilasavustus (arviomäärä- raha)	21 700	23 000	25 100	2 100	9
54. Asumistuki (arviomäärä- raha)	1 696 100	1 406 300	1 097 400	-308 900	-22
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arvio- määräraha)	57 986	64 900	67 850	2 950	5
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	789 805	1 088 220	1 042 100	-46 120	-4
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomäärä- raha 2 v)	520 050	495 150	452 437	-42 713	-9
20. Työttömyysturva	2 185 035	1 884 379	2 067 684	183 305	10
31. Valtion korvaus hyvin- vointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomäärä- raha)	17 150	30 484	25 484	-5 000	-16
50. Valtionosuus työttömyys- etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	797 203	539 800	597 000	57 200	11
52. Valtionosuus työttömyys- etuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 365 555	1 312 500	1 445 200	132 700	10
(55.) Valtionosuudet Työllisyys- rahastolle (arviomääräraha)	5 126	1 595	—	-1 595	-100
30. Sairausvakuutus	2 206 388	1 838 880	1 756 800	-82 080	-4
50. Korvaukset rajat ylittävistä terveydenhuollosta (arvio- määräraha)	368	6 000	2 000	-4 000	-67
60. Valtion osuus sairaus- vakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 206 019	1 832 880	1 754 800	-78 080	-4
40. Eläkkeet	5 532 316	5 546 500	5 522 300	-24 200	0
50. Valtion osuus merimies- eläkekassan menoista (arviomääräraha)	65 897	68 000	66 700	-1 300	-2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
51. Valtion osuus maa- talousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	835 678	850 000	846 300	-3 700	0
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	535 054	521 800	593 400	71 600	14
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	24 097	27 600	32 300	4 700	17
54. Valtion osuus maa- talousyrittäjien tapaturma- vakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 390	14 000	14 200	200	1
60. Valtion osuus kansaneläke- laista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	4 058 201	4 065 100	3 969 400	-95 700	-2
50. Veteraanien tukeminen	138 463	123 000	89 250	-33 750	-27
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	508	700	600	-100	-14
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	4 253	3 500	2 300	-1 200	-34
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	43 813	42 000	35 550	-6 450	-15
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutus- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 080	500	400	-100	-20
(54.) Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaa- ehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	9	—	—	—	0
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	800	800	400	-400	-50
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumis- ta tukevat palvelut (arviomääräraha)	88 000	75 500	50 000	-25 500	-34

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	458 845	358 149	331 350	-26 799	-7
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350	350	350	—	0
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 052	7 405	17 550	10 145	137
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	34 955	40 000	40 000	—	0
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	97 351	108 000	89 890	-18 110	-17
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	13 827	15 700	15 200	-500	-3
35. Valtionosuus korkea-kouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	68 712	72 732	73 348	616	1
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	2 662	2 662	2 662	—	0
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 036	2 000	1 600	-400	-20

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
38. Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	—	—	7 500	7 500	0
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	300	2 800	2 300	-500	-18
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteri-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	47 500	40 400	41 100	700	2
52. Valtion rahoitus turvakoti-toiminnan menoihin (kiinteä määräraha)	26 550	27 550	31 000	3 450	13
(61.) Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	149 000	30 000	—	-30 000	-100
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	2 450	1 450	1 250	-200	-14
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100	7 100	7 600	500	7
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	80 113	59 718	59 568	-150	0
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	63 840	40 710	40 710	—	0
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	460	430	430	—	0
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460	460	460	—	0
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 525	11 300	9 650	-1 650	-15
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900	2 900	2 900	—	0
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928	918	918	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
53. Valtion rahoitus peli- haittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirtomäärä- raha 2 v)	—	—	1 500	1 500	0
54. Valtionavustukset ruoka- aputoiminnan tukeen (siirto- määräraha 3 v)	—	3 000	3 000	—	0
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomit- toiminta	127 804	132 540	128 400	-4 140	-3
40. Valtion korvaus maa- talousyrittäjien lomit- palvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	110 494	115 600	112 600	-3 000	-3
41. Valtion korvaus turkis- tuottajien lomituspävelujen kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	1 700	1 300	1 300	—	0
42. Valtion korvaus poron- hoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	450	500	500	—	0
50. Valtion korvaus maa- talousyrittäjien ja turkis- tuottajien lomituspävelujen hallintomenoihin (siirto- määräraha 2 v)	15 160	15 140	14 000	-1 140	-8
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	383 588	304 088	268 588	-35 500	-12
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomäärä- raha)	383 588	304 088	268 588	-35 500	-12
Yhteensä	16 177 895	15 311 779	14 840 347	-471 432	-3
Henkilötyövuosien kokonaismäärä ¹⁾	4 107	4 084	3 999		

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2026 maksullisen toiminnan osuus arvioidaan olevan 1 650 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 400 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveystalouden suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisanalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 844 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 3) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin sekä maksamiseen valtionavustuksina
- 4) lapsistrategian toimeenpanosta, arvioinnista ja seurannasta sekä hallituskausittain laadittavan toimeenpanosuunnitelman koordinoinnista ja johtamisesta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2026:

Toiminnallinen tehokkuus

— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointia, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa mm. Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointia Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Ministeriön johto ja erillisyyksiköt	386	415	411
Strategia- ja talousyksikkö	2 809	3 024	2 995
Viestintäyksikkö	1 384	1 489	1 475
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	1 295	1 394	1 381
Kansainvälisten asioiden yksikkö	1 888	2 032	2 012
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	4 477	4 820	4 773
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 825	4 117	4 078
Työ- ja tasa-arvo-osasto	5 665	6 100	6 041
Turvallisuus ja terveys -osasto	4 573	4 922	4 875
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto	7 530	8 105	8 028
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto	3 541	3 811	3 775
Yhteensä	37 373	40 229	39 844

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	44 380	47 329	46 944
Bruttotulot	7 007	7 100	7 100
Nettomenot	37 373	40 229	39 844
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 017		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 171		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 39 544 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen vesiasioiden koordinointi (siirto momentille 24.01.01)	-7
Kansallisen veteraanipäivän järjestäminen (siirto momentille 27.10.50)	-80
Palkkausten tarkistukset	1 047
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-200
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 345
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	200
Yhteensä	-385

2026 talousarvio	39 844 000
2025 II lisätalousarvio	225 000
2025 talousarvio	40 229 000
2024 tilinpäätös	40 527 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 083 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin
- 5) kuntouttavaan työterapiatoimintaan osallistumisesta potilaille maksettaviin korvauksiin
- 6) mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa hyvinvointialueiden maksamilla hoitomaksuilla. Hoitomaksut hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liikeloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2026.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2024 toteutuma	htv	2025 arvio	htv	2026 arvio	htv
Toimintamääräraha	434	8	483	8	2 083	8
Liiketaloudelliset suoritteet	72 581	867	78 607	871	87 465	920
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	397	2	442	2	361	2
Yhteensä	73 412	877	79 532	881	89 909	930

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	73 412	79 532	89 909
Bruttotulot	72 978	79 049	87 826
Nettomenot	434	483	2 083
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	648		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	498		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötyövuodet) kehitys

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Niuvanniemen sairaala	185	184	183
Vanhan Vaasan sairaala	171	161	162

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Niuvanniemen sairaala	457	483	510
Vanhan Vaasan sairaala	492	559	635

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	71 872	78 043	86 619
— muut tuotot	1 106	1 006	1 207
Tuotot yhteensä	72 978	79 049	87 826
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	72 457	78 592	87 296
— osuus yhteiskustannuksista	415	411	505
Kustannukset yhteensä	72 872	79 003	87 801
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	106	46	25
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik. os.)	147 103	145 868	152 069
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik. os.)	4 350	3 955	4 131
Mielentilatutkimuksia (aik. os.)	63	64	64
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 459	4 417	6 059
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	105	110	146
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	1	1

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat mm. psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 826 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 257 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla oleva tahdosta riippumaton hoito (siirto momentilta 33.60.34)	500
Vanhan Vaasan sairaalan uudisrakennuksen toiminnan käynnistäminen	1 100
Yhteensä	1 600

2026 talousarvio	2 083 000
2025 II lisätalousarvio	500 000
2025 talousarvio	483 000
2024 tilinpäätös	284 392

05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 310 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) sijaishuoltopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuositaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 5) koulukoteihin sijoitetuille lapsille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen
- 7) vakavasti päihkeitä ja väkivaltaa käyttävien sekä rikoksia tekevien lasten kuntouttavan palvelun perustamiseen
- 8) enintään 1 700 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden ja kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Lastensuojelulain mukaan sijoitetuille lapsille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihoitolakiin (1301/2014).

Hyvinvointialueilta ja kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liikeloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja koulukotien välisessä tulossopimuksessa vuodelle 2026.

Vaikuttavuus

Vaativimman sijaishuollon tarpeessa olevien valtion koulukoteihin sijoitettavien lasten tarpeita vastaavia palveluita kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetuksen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttävien sekä rikoksia tekevien lasten auttamiseen perustetaan uusi kuntouttava palvelu, mikäli ehdotetut lakimuutokset tulevat voimaan. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan mm. asiakaspalautetta keräämällä ja yhteistyötä tekemällä Rikosseuraamuslaitoksen sekä hyvinvointialueiden kanssa.

Toiminnan laatua valvotaan omavalvonnan keinoin. Omavalvontaohjelmaa kehitetään erityisesti vuoden 2026 aikana. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikutavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Koulukotien toimitiloille asetetaan palveluiden erityisyydestä johtuvat korkeat terveellisyys-, turvallisuuden terapeuttisuuden ja kestävyys- ja laatuvaatimukset. Koulukotien uusi toimitilakonsepti on kehitetty vastaamaan näihin tarpeisiin. Sekä suomen- että ruotsinkielisen palvelun turvaaminen edellyttää perusparannus- ja uudisrakennushankkeiden toteuttamista. Myös uuden kuntouttavan palvelun perustaminen edellyttää toimitilamuutoksia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2024 toteutuma	htv	2025 varsinainen talousarvio	htv	2026 esitys	htv
Toimintamenomääräraha	2 756		5 310		5 310	
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetus- hallituksen rahoitusosuuden)	30 047	338	32 095	353	33 729	420
Yhteensä	32 803	338	37 405	353	39 039	420

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	32 803	37 405	39 039
Bruttotulot	30 047	32 095	33 729
Nettomenot	2 756	5 310	5 310

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 581		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 635		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	27 150	29 460	33 378
— muut tuotot	2 951	3 000	3 000
Tuotot yhteensä	30 101	32 460	36 378
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	54	365	2 649
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	31 573	36 467	42 150
— osuus yhteiskustannuksista	579	600	600
Kustannukset yhteensä	32 152	37 067	42 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 051	-4 607	-6 372
Kustannusvastaavuus, %	94	88	85

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Hoitovuorokausi (vaativa)	20 066	20 000	16 000
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	15 390	15 000	9 600
Hoitovuorokausi suljettu palvelu	-	-	3 650
Koulupäivä	19 146	18 000	18 000
Jälkihuoltovuorokausi	1 470	150	0

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista. Lisäksi käytössä ovat kattavat työterveyshuollon palvelut sekä työnohjaus. Työterveyshuollon palveluita on laajennettu käsittämään korvaavan työn malli sekä lyhytpsykoterapia.

2026 talousarvio	5 310 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	5 310 000
2024 tilinpäätös	2 810 000

06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 766 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto- sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 3) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
- 4) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
- 5) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveystalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan momentin 33.01.08 määrärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveystalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	22 710	22 784	24 048
Bruttotulot	259	282	282
Nettomenot	22 451	22 502	23 766
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 404		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 419		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikosten rangaistusten tiukentuminen (siirto momentilta 25.40.01)	554
Ensikertalaisuussäännösten muuttaminen, kriminaalipolitiikka (HO 2023)	92
Rangaistusten määräämistä koskevan sääntelyn tarkistaminen	229
Tarvearviomuutos	-102
Palkkausten tarkistukset	491
Yhteensä	1 264

2026 talousarvio	23 766 000
2025 II lisätalousarvio	239 000
2025 talousarvio	22 502 000
2024 tilinpäätös	22 466 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 731 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitutkintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevissa asioissa. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä. Vuoden 2026 alusta lukien muutoksenhakulautakunta käsittelee myös opintotukea ja koulumatkatukea koskevat asiat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	241	236	234
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	407	407	408
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	7,8	< 9,0	< 9,0
Muutosaste vakuutusoikeudessa	8,2	< 12	< 12
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,77	> 3,70	> 3,6
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	5,2	< 7,0	< 7,0
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	68	66	> 64,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistäminen sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan (siirto momentilta 29.01.09) (BudjL)	683
Palkkausten tarkistukset	236
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-200
Yhteensä	719

2026 talousarvio	9 731 000
2025 II lisätalousarvio	80 000
2025 talousarvio	9 012 000
2024 tilinpäätös	9 237 000

08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 527 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 2 §:n mukaisesti ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palveluiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, joiden määrä riippuu vankien määrästä ja heidän sairastavuudestaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikosten rangaistusten tiukentuminen (siirto momentilta 25.40.01)	156
Erikoissairaanhoidon kasvaneet kustannukset	366
Vankilan ulkopuolella tapahtuva hoito	255
Yhteensä	777

2026 talousarvio	8 527 000
2025 talousarvio	7 750 000
2024 tilinpäätös	8 482 808

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 355 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisten Kanta-palvelujen kehittämiseen ja kansallisten määrittelyjen valmisteluun ja ylläpitoon (Kela), sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekeilta käyttömaksuina (Kela) sekä sosiaali- ja terveys-

tietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) mukaisten Kelalle aiheutuvien kustannusten kattamiseen (Kela)

2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen

3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

4) sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden sekä muun tiedonhallinnan suunnittelu- tehtäviin ja ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM, THL)

5) sosiaali- ja terveysministeriön hankintoihin DigiFinland Oy:ltä, joilla toteutetaan julkisten palveluntarjoajien sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämis- ja ylläpitoa hankkeita.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toiminnallisuuden ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämissuunnitelmien lisäksi myös palveluiden tekninen infrastruktuuri, palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttävät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisääteisiä tehtäviä kuten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen hyvinvointialueille, kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kanta-palvelut (jatkuvat palvelut ja kehittäminen)	-195
Kriittisten palveluiden toimintavarmuuden parantaminen Kanta-palveluissa	-1 500
Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio-ohjelma (investointiohjelma)	-3 000
Yhteensä	-4 695

2026 talousarvio	21 355 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	26 050 000
2024 tilinpäätös	34 270 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonnalisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-3 000
Yhteensä	-3 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	37 000 000
2025 talousarvio	40 000 000
2024 tilinpäätös	26 606 504

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 274 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa mm. Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 20 % katetaan jäsenmaksuilla ja loput jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:n on tehnyt päätöksen jäsenmaksuosuuksien korottamisesta portaittain niin, että perusbudjetista 50 % katetaan jäsenmaksuilla viimeistään vuonna 2031. WHO:n rooli on noussut keskeiseksi maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Vuonna 2020 aloitettu prosessi pandemiavalmiuden ja -vasteen tehostamiseksi ja WHO:n rakenteiden toiminnan vahvistamiseksi edellyttää Suomen aktiivista osallistumista. Suomen kokonaisrahoitusosuus on huomattavan pieni verrattuna esim. muihin pohjoismaihin, mutta Suomi on pitkän aikajänteen työllä rakentanut itselleen vahvan roolin vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin. Suomen hallitus tukee WHO:n johtoroolia globaaliterveydessä ja terveysturvallisuudessa ja katsoo, että WHO:n rahoitus tulee varmistaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkennukset	495
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-100
Yhteensä	395

2026 talousarvio	6 274 000
2025 talousarvio	5 879 000
2024 tilinpäätös	5 969 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto ja Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus

- yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- valvonnan painopiste on turvallisuutta, palveluiden järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakkoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvon-
nassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 767 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 2) siirtomenojen maksamiseen virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitys yhteistyöhön annettussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden sekä lähialueyhteistyön toteuttamiseksi.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Euroopan unionin itärajan lähialueeksi luettavien maiden ydin- ja säteilyturvallisuutta edistävään kansainväliseen yhteistyöhön:

- 1) Suomen ja Euroopan unionin itärajan lähialueeksi luettavien maiden ydin- ja säteilyturvallisuustilanteen seuraamisesta ja arvioinnista, ympäristön säteilyvalvonta mukaan lukien, ja näitä tukevasta kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen kattamiseen
- 2) säteily- ja ydinturvallisuutta edistävien yhteistyöhankkeiden rahoitusosuuksien sekä kansainvälisen avun antamisesta ja siihen varautumisesta aiheutuvien menojen kattamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle (STUK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet

Ydinenergialaki ja sitä toimeenpanevat määräykset uudistetaan ydinenergian käyttöön liittyvien hankkeiden sujuvuutta ja Suomen kilpailukykyä investointikohteena tukevalla tavalla. Uudistuksen yhteydessä helpotetaan myös modulaaristen pienydinreaktoreiden (SMR) rakentamista ja kannustetaan ydinvoimaan liittyvien innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon Suomessa. STUK osallistuu yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistamiseen ja kriisinkes-

tävyuden vahvistamiseen huolehtimalla oman toiminnan liittymisestä kansalliseen huoltovarmuuteen sekä huomioi valmiuslain kokonaisuudistusta sekä kokonais- ja kyberturvallisuuden johtamisrakenteen uudistamisesta seuraavat vaikutukset toiminnassaan. Hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden osalta STUK tukee asiantuntemuksellaan hallitusohjelman tavoitteita vahvistaa Suomen osaamista ydinaseisiin liittyvissä kysymyksissä sekä pyrkii vahvistamaan ja syventämään Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyötä. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti STUK edistää myös digitaalisten palveluiden ensisijaisuutta viranomaisasiointikanavana sekä huolehtii uuden omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen toteutumisesta STUK International Oy:n kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2024 toteutuma	htv	2025 varsinainen talousarvio	htv	2026 esitys	htv
Budjettirahoitus	18 474	142	20 633	150	18 767	150
Maksullinen toiminta	21 907	156	21 400	152	21 400	152
Yhteisrahoitteinen toiminta	586	8	600	8	600	8
Yhteensä	40 967	306	42 633	310	40 767	310

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2024 toteutuma	htv	2025 arvio	htv	2026 arvio	htv
Ydinenergia	20 251	71	20 000	70	19 685	70
Säteilytoiminta	5 578	22	5 500	22	5 413	22
Valmius ja turvajärjestelyt	3 157	10	3 200	11	3 149	11
Tutkimus ja kehitys	1 049	6	1 200	7	1 181	7
Palvelut	3 246	9	3 420	9	3 366	9
Viestintä	243	1	250	1	246	1
Ympäristö	3 133	10	4 500	10	2 954	10
Mittanormaali	1 692	5	1 700	5	1 673	5
Lainsäädäntö ¹⁾	2 618	13	2 863	15	3 100	16
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät ²⁾	-	107	-	107	-	106
Lomat ja poissaolot		52		53		53
Yhteensä	40 967	306	42 633	310	40 767	310

¹⁾ Varsinaisten tulosalueiden ulkopuolinen toiminto.

²⁾ Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	40 967	42 633	40 767
Bruttotulot	22 493	22 000	22 000
Nettomenot	18 474	20 633	18 767

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 483		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 137		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	17 189	17 100	17 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 196	17 100	17 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	824	700	700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	612	700	700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	212	-	-
Kustannusvastaavuus, %	135	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	210	200	200
— EU:lta saatava rahoitus	344	350	350
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	32	50	50
Tuotot yhteensä	586	600	600
Hankkeiden kokonaiskustannukset	1 514	1 500	1 500

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-928	-900	-900
Omarahoitusosuus, %	61	60	60

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 18 167 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 600 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,1 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-64
Pienydinvoimaloiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautuminen (HO 2023)	-500
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	150
Ulkoisen säteilyn valvontaverkon uusiminen	-1 000
Ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmistelu (HO 2023)	200
Palkkausten tarkistukset	393
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 045
Yhteensä	-1 866

2026 talousarvio	18 767 000
2025 II lisätalousarvio	145 000
2025 talousarvio	20 633 000
2024 tilinpäätös	22 128 000

(05.) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuu (Lisätoimet 2024)	100
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentille 28.40.04)	-14 309
Yhteensä	-14 209

2025 II lisätalousarvio	225 000
2025 talousarvio	14 209 000
2024 tilinpäätös	15 786 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 601 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

*Toiminnallinen tuloksellisuus**Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus*

- mahdollistaa tietoperusteista rationaalisen lääkehoidon toteuttamista ja ohjausta
- osallistuu lääkkeiden käyttöönottoon liittyvien arviointiprosessien ja -kriteerien yhtenäistämiseen
- tukee apteekkijärjestelmän ja apteekkitalouden kokonaisuudistusta
- aktiivisesti mahdollistaa innovaatioita tukien kliinisiä lääke- ja laitetutkimuksia sekä IVD-suorituskykytutkimuksia
- tukee EU-lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa
- osallistuu geeniteknikkarekisterin uudistamistyöhön
- turvaa lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja infuusionesteiden saatavuutta osallistumalla huoltovarmuuden ylläpitoon, ennakoinnin kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen
- tukee lääkkeiden velvoitevarastointilainsäädännön uudistamista
- tukee EU-lainsäädännön kehittämistä.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = edellinen vuosi)

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	102,79	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	100,15	> 100	> 100

Viraston henkilötövuodet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Maksullinen toiminta	245	255	255
Ei-maksullinen toiminta	75	77	84
Yhteensä	320	332	339

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	37 587	42 280	41 601
Bruttotulot	33 933	37 008	37 000
Nettomenot	3 654	5 272	4 601
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 643		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 024		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Budjettirahoitus	3 654	5 272	4 601
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	30 203	33 365	33 400
— liiketaloudelliset suoritteet	15	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 812	2 800	2 800
Muut tuotot	903	843	800
Yhteensä	33 933	37 008	37 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	30 218	33 365	33 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 777	21 500	21 010
— osuus yhteiskustannuksista	10 738	9 179	12 390
Kustannukset yhteensä	29 515	30 679	33 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	703	2 686	-
Kustannusvastaavuus, %	102	109	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	2 812	2 800	2 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 276	2 010	2 010
— osuus yhteiskustannuksista	989	790	790
Kustannukset yhteensä	3 265	2 800	2 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-453	-	-
Kustannusvastaavuus, %	86	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

- edistetään aktiivisesti organisaatorajat ylittävää toiminnallista yhteistyötä eri toimijoiden kesken
- valmistaudutaan tuottavuussäästöjen/tuottavuusohjelman toteuttamiseen kestäväällä tavalla ja sekä panostetaan ammattimaiseen johtamiseen ja henkilöstön hyvinvointiin
- huolehditaan henkilöstöpolitiikasta sekä strategisesta tulevaisuuden osaamistarpeista huomioiden henkilöstösuunnittelusta.

Tunnusluvut

	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,82	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	5,6	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määrärahasta 150 000 euroa on tarkoitettu tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitettut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahasta käytetään arvioilta 2,4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-472
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	150
Palkkausten tarkistukset	111
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-460
Yhteensä	-671

2026 talousarvio	4 601 000
2025 II lisätalousarvio	40 000
2025 talousarvio	5 272 000
2024 tilinpäätös	5 035 000

07. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 482 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15, 18 ja 21 a §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojeluosastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojeluosasto pyrkii osaltaan ehkäisemään ja vähentämään ihmisten eriarvoistumista tuemalla ja edistämällä työpaikkojen omaa turvallisuustoimintaa työpaikkavalvonnan, ohjauksen ja

viestinnän avulla. Valvonnan tavoitteena on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla, toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa kehittämällä.

Valvonta perustuu toimintaympäristössä tunnistettuihin ilmiöihin, jotka ovat työolot, reilu työelämä ja psykososiaalinen kuormitus. Toiminta kohdennetaan riski- ja tietoperusteisesti niin, että valvonnan ja muun vaikuttamistoiminnan (ml. viestintä) keinoja yhdistelemällä saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus työpaikoilla.

Valvonnan keskeisin toimintamuoto on työsuojelutarkastus. Tarkastukset toteutetaan pääsääntöisesti työpaikalla tehtävinä tarkastuksina, mutta soveltuvin osin asiakokonaisuuksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti tai asiakirjojen perusteella tehtävänä valvontana. Tarkastusmäärä sovitaan vuosittaisessa tulossopimuksessa. Muulla vaikuttamistoiminnalla tavoitetaan myös niitä työpaikkoja, joihin ei kohdenneta valvontaa. Työperäisen hyväksikäytön torjumisessa jatketaan ulkomaisen työvoiman valvonnan lisäksi tietopohjaista viranomaisyhteistyötä.

Työsuojeluosasto vastaa täysimääräisesti asiakaskysyntään toimitusaikatavoitteidensa puitteissa ml. lausunnot ja luvat.

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2024			2025			2026		
	%-osuus	toteutuma	htv	%-osuus	tavoite	htv	%-osuus	tavoite	htv
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	70	20 208	297	70	20 409	298	70	20 637	290
Valvontaa tukeva toiminta	30	8 661	127	30	8 719	127	30	8 845	127
Yhteensä	100	28 869	424	100	29 128	425	100	29 482	417

Tuotokset ja laadunhallinta

Valvonnan vaikuttavuuden tehostamiseksi hyödynnetään ja analysoidaan tietoa nykyistä paremmin ja laaja-alaisemmin. Toiminnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Työsuojeluosasto on vastuullinen, kilpailukykyinen ja uudistuva hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisesta yhteisen arvopohjan mukaisesti.

Tulostavoitteiden edistetään kehittämällä resurssien käyttöä, suunnittelua ja johtamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	29 345	29 420	29 774
Bruttotulot	476	292	292
Nettomenot	28 869	29 128	29 482
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	995		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 789		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ELA-asiantuntijan (European Labour Authority) palkkausmenot (siirto momentille 32.01.01)	-58
Palkkausten tarkistukset	842
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-430
Yhteensä	354

Momentin nimike on muutettu.

2026 talousarvio	29 482 000
2025 II lisätalousarvio	309 000
2025 talousarvio	29 128 000
2024 tilinpäätös	29 663 000

08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelystä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Findatan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaaajilta perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen. Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu alustavasti seuraavat tavoitteet vuodelle 2026:

- lupaviranomainen jatkaa säännönmukaista lupatoimintaa ja aineistotoimituksia
- lupaviranomaisen neuvontapalvelun sekä lupaprosessin sekä tietojen kokoamis- ja käsittelyprosessin kehittäminen
- toimintaan liittyvien sähköisten palvelujen edelleen kehittäminen
- tietoturvallisen teknisen käyttöympäristön kehittäminen tietojen luovuttamiseksi ja eri käyttöympäristöjen koordinointi
- lupa- ja aineistoprosessin koordinaation ja lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittäminen
- kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet osana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimusta lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	3 893	3 810	3 140
Bruttotulot	1 350	1 670	1 000
Nettomenot	2 543	2 140	2 140
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 978		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 634		
2026 talousarvio			2 140 000
2025 talousarvio			2 140 000
2024 tilinpäätös			2 200 000

(20.) Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CT-kuva-arkiston hankkiminen	120
Siirto momentille 33.03.04	-13 107
Yhteensä	-12 987
2025 talousarvio	12 987 000
2024 tilinpäätös	14 008 418

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalan tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua sekä niiden toimeenpanoa ja informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

- hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- toiminta- ja työkyky ovat parantuneet
- elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

- päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella
- tietotuotannon parantamisella
- tutkitun tiedon välittämisellä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 89 447 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuihin, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin
- 6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin
- 7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) mukaisiin tehtäviin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) oikeuslääketieteellisen ruumiinavaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2026. Tavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. THL toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strateginen visio eheästä yhteiskunnasta ja kestävästä hyvinvoinnista. Laitoksen stra-

tegisissä päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaaineiston tehokas käyttöönotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus

Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon sekä asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus ovat laitokselle tärkeitä. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tasapainoinen laitoksen tehtäviin nähden.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

THL kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työnantajakuva kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973) määrittelee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen perusteet. Momentilta maksetaan myös asetuksen (133/2020) mukaisia palkkioita ruumiinavauksia suorittaville oikeuslääkäreille.

Vuonna 2024 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 400, vuosina 2025 ja 2026 arvioidaan tehtävän 8 400 ruumiinavausta per vuosi.

Toiminnan tavoitteena on:

- oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittaminen lain mukaisin indikaatioin
- yleisen oikeusturvan toteutuminen selvittämällä kuoleman olosuhteet, kuolemansyy ja kuolemanluokka
- selvittää alkoholi- ja huumemyrkytyskuolemat, alkoholin ja muiden päihteiden sekä lääkeaineiden merkitys kuolemantapauksissa
- saada väkivaltaisista kuolemista oikeuden käyttöön puolueeton ja riippumaton asiantuntijalausunto ja todisteluaineisto
- varmistaa potilaan ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva
- tuottaa tietoa tapaturmaisista, ammattitaudin aiheuttamista ja luonnollisista kuolemista vakuutus oikeudellisia selvityksiä varten
- oikeuslääkäriresurssien saatavuuden varmistaminen erikoislääkärikoulutuksella.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiö	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecim	1 182 000
Suomen Syöpäyhdistys	1 107 000
Näkövammaisten keskusliitto	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiö	742 000
Yhteensä	3 507 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	131 036	130 633	139 947
Bruttotulot	49 867	49 800	50 500
Nettomenot	81 169	80 833	89 447
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 740		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 574		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, myyntituotot	8 708	8 800	9 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 145	5 500	5 400
— osuus yhteiskustannuksista	2 243	2 300	2 200
Kustannukset yhteensä	7 388	7 800	7 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 320	1 000	1 400
Kustannusvastaavuus, %	118	113	118

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	29 236	30 500	30 500
— EU:lta saatava rahoitus	3 312	3 500	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	8 540	7 000	7 500
Tuotot yhteensä	41 088	41 000	41 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	57 187	58 000	59 000

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-16 099	-17 000	-17 500
Omarahoitusosuus, %	28	29	30

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2024 toteutuma	htv	2025 arvio	htv	2026 tavoite	htv
Sote	48 653	463	43 082	404	45 652	399
Väestö	27 741	264	31 459	295	33 242	291
Turva	30 579	291	31 245	293	32 577	285
Tieto	24 063	229	24 847	233	28 476	249
Yhteensä	131 036	1 247	130 633	1 225	139 947	1 224

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 85 940 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 507 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 20,1 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-3 312
Hoitotyön tutkimussäätiö: hoitotyön tutkimus	-200
ICD-11-diagnoosiluokituksen kansallinen käyttöönotto	-220
Kansallinen varautuminen lääkkeiden hankintaan ja jakeluun (9 htv)	-500
Käypä hoito -suositukset (ruotsinkieliset käännökset)	-42
Lakisääteisten tehtävien turvaaminen (TA 2023)	-1 000
Siirto momentilta 33.02.20	13 107
Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintasäädösten kokonaisuudistus	-425
Toksikologisen osaamisen keskuksen perustaminen ja toiminta (Itäinen Suomi)	300
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	1 050
Palkkausten tarkistukset	1 776
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2025)	-1 520
Tasomuutos	-400
Yhteensä	8 614

2026 talousarvio	89 447 000
2025 II lisätalousarvio	752 000
2025 talousarvio	80 833 000
2024 tilinpäätös	81 003 000

(25.) *Terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelma* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio	5 000 000
2024 tilinpäätös	5 000 000

31. *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poikkihallinnollisen kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman toimeenpanoon
- 2) ohjelman toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisyavustusten maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, hyvinvointialueille, Kansaneläkelaitokselle, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille
- 3) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan poikkihallinnollista ja yhdessä järjestöjen kanssa toteutetaan kolmevuotista kansallista terveys- ja hyvinvointiohjelmaa, jolla vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta ottamalla käyttöön vaikuttaviksi arvioituja käytäntöjä sekä kehitetään uusia ratkaisuja perustuen kokonaistaloudelliseen hyötyyn ja kustannusvaikuttavuuteen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen terveyden ja hyvinvoinnin ohjelman tasomuutos (HO 2023)	-1 500
Yhteensä	-1 500

2026 talousarvio	2 000 000
2025 talousarvio	3 500 000
2024 tilinpäätös	2 000 000

50. *Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 446 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen
- 3) enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisuutta ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen. Toiminnan painopisteet ovat työkyvyn varmistaminen työn murroksessa, työelämän digitalisaatiomuutoksen johtaminen sekä kestävä kehityksen huomioiminen työelämän kehittämisessä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työterveyslaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat:

Pienennetään työkyvyttömyysriskejä kehittämällä työterveyshuoltoa hybridityön, henkisen jaksamisen ja moniroolisuuden paineessa

— Kehitetään työterveyshuollon ennaltaehkäisevää ja työkykyä edistävää toimintaa sekä parannetaan työterveysyhteistyötä

— Uudistetaan kolmikantaisesti työterveyshuollon menetelmiä ja toimintamalleja

— Arvioidaan työterveyshuollossa käytössä olevien menetelmien ja prosessien toimivuutta ja vaikuttavuutta

— Kehitetään ratkaisuja henkistä työkykyä ja mielenterveyttä tukevaan työterveysyhteistyöhön työpaikoille ja työterveyshuoltoihin.

Vähennetään sairauspoissaoloja

— Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään

— Juurrutetaan TYÖOTE valtakunnallisesti kaikkiin merkittäviin sairausrhythmiin

— Laajennetaan työterveyshuollon, perusterveydenhuollon ja kuntoutuksen välistä yhteistyötä

— Kehitetään opiskelijaterveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä.

Helpotetaan työvoima- ja osaajapulaa luomalla toimintamalli täsmätyökyvyn johtamiseen

— Kehitetään työelämävalmiuksia työurasiirtymien tukemiseksi työuran nivelkohdissa

— Kehitetään työkyvyn tuen palveluja sekä ammattilaisten osaamista sote-keskuksissa

— Tutkitaan kehittämisohjelmien vaikutuksia palvelujen käyttäjien työ- ja toimintakykyyn

— Toteutetaan projekteja nuorten työelämään kiinnittymisen tukemiseksi, urajumien tunnistamiseksi ja työuralta syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Vähennetään modernin työelämän mielenterveysongelmia erityisesti nuorilla

— Kehitetään mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin tukea työssä kokonaisuutena huomioiden sekä työyhteisöt että yksilöt

— Luodaan työpaikoille parempia valmiuksia mielenterveyden edistämiseen, riskien tunnistamiseen ja mielenterveysasioihin tarttumiseen

— Toteutetaan Mielenterveyden tuen keinot ja menetelmät ja eri ammattialojen tuki -hanketta.

Turvataan hyvän työn edellytykset sote-sektorilla

— Parannetaan työvoiman saatavuutta ja riittävyyttä sote-sektorilla vahvistamalla työhön liittyviä veto- ja pitovoimatekijöitä

— Levitetään sotetyöpaikoilla hyvinvointia edistäviä keinoja yhteistyössä soteorganisaatioiden kanssa

— Seurataan keinojen toimivuutta ja vaikutuksia.

Työelämän vahvistaminen kriisi- ja poikkeusoloissa

— Tuetaan yhteiskunnan toimintakykyä ja väestön henkistä kestävyyttä häiriö- ja kriisitilanteissa sekä kehitetään työterveyshuollon ja työsuojelun kykyä vastata toimintaympäristön äkillisiin muutoksiin.

Tuetaan teollisuuden vihreän siirtymän toteuttamista ja varmistetaan työntekijöiden turvallisuus

— Tuetaan teollisuuden vihreää siirtymää arvioimalla uusien materiaalien, energiatehokkaiden prosessien ja vihreän energian lähteiden työympäristöriskejä sekä kehittämällä riskien hallinta-keinoja yhdessä yritysten kanssa

— Kehitetään työyhteisöjen kykyä pärjätä digitaalisessa murroksessa ja ottaa käyttöön uusia työn sujuvuutta ja työhyvinvointia parantavia teknologioita

— Luodaan malleja, kehittämisvälineitä ja käsitteistöä johtaa hybridityötä

— Tuetaan TYÖ2030-ohjelman toteutusta. Jatketaan työturvallisuuden kehittämistä tason nostamista yhteistyössä työpaikkojen kanssa.

Kehitetään työpaikkojen resilienssiä sekä toiminnan jatkuvuutta

— Varmistetaan suomalaisten työyhteisöjen työturvallisuus ja toiminnan jatkuvuus ääri- ja kriisiolosuhteissa

— Parannetaan turvallisuus- ja huoltovarmuuskriittisten toimijoiden resilienssiä ja kykyä toimia hybridiuhan alaisuudessa sekä ääri- ja kriisiolosuhteissa

— Poikkeusolojen ja kriisitilanteiden varautumis-, ennakointi- ja hallintaosaamisen kautta syntyvien uusien mahdollisuuksien tunnistamiseen ja hyödyntämiseen työ- ja elinkeinoelämässä sekä viranomaisten ja päättäjien toiminnassa

— Taataan Työterveyslaitoksen toiminnan relevanttius, turvallisuus ja jatkuvuus kaikissa olosuhteissa.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa talousarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Talousarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan vuonna 2026 olevan 49 290 000 euroa, esitetään myönnettäväksi valtionosuutta 23 446 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tuottojen arvioidaan olevan suurempia kuin viidesosa valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan menoista. Ylimenevät tuotot käytetään Työterveyslaitoksen t&k-toimintaan ja vaikuttamistoimintaan.

Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2026 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2024—2026 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2024 tot.	2025 arvio	2026 arvio	2024 tot.	2025 arvio	2026 arvio	2024 tot.	2025 arvio	2026 arvio
Tutkimus ja kehittäminen	18 498	25 456	22 656	10 199	12 800	10 200	8 299	12 656	12 456
Vaikuttaminen	17 661	16 544	16 634	1 542	5 644	5 644	16 119	10 900	10 990
Muu valtionosuustoiminta	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	36 159	42 000	39 290	11 741	18 444	15 844	24 418	23 556	23 446
Liiketoiminta	14 193	10 000	10 000	14 193	10 000	10 000	-	-	-
Yhteensä	50 352	52 000	49 290	25 934	28 444	25 844	24 418	23 556	23 446
Rahoitusosuus, %							48	45	48

Määrärahasta käytetään arviolta 6,9 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-260
Toksikologisen osaamisen keskuksen perustaminen ja toiminta (Itäinen Suomi)	100
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	450
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-400
Yhteensä	-110

2026 talousarvio	23 446 000
2025 talousarvio	23 556 000
2024 tilinpäätös	24 418 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 327 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeiden läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin

8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti

9) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 790 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 537 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustuslisäykset sosiaali- ja terveysalan hankkeisiin (TA 2025)	-935
Hyvän työn ohjelman rahoitus (HO 2023)	-1 000
Ikääntyneiden perhehoidon kartoittamisen hanke (TA 2025)	-30
Kansallinen syöpästrategian toimeenpano (TA 2025)	-80
Psykoterapeuttikoulutuksen kaksiporaisuus	3 000
Psykoterapeuttikoulutuksen kaksiporaisuus (siirto momentilta 29.40.20) (HO 2023)	2 000
Sairaanhoitajien kliininen erikoistumiskoulutus	-500
Vaikuttavuusrahan tasomuutos (HO 2023)	-1 500
Väestöpoliittinen ohjelma	290
Yhteensä	1 245
2026 talousarvio	7 327 000
2025 II lisätalousarvio	2 000 000
2025 talousarvio	6 082 000
2024 tilinpäätös	8 637 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähenyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.89.31 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään hyvinvointialueiden yleiskatteeseen valtionrahoitukseen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	43 460	44 500	45 500
Äitiysavustuksen euromäärä	170	170	210

Toiminnan laajuus 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	49	90	90
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	935 711	929 200	915 200
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	176 014	176 200	176 100
Lapsilisää saavia perheitä	529 338	525 600	517 500
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	157	200	200
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	9 941	10 200	10 500
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	354,26	356,00	370,00
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	389 938	311 600	265 100
Keskimääräinen tuki euroa/kk	347,02	327,00	333,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	88 298	89 200	87 500
— täysimääräisenä	70 211	69 300	67 900
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	19 076	19 800	19 500
Täysi elatustuki euroa/kk	196,02	198,13	199,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	6 026	6 100	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	357 432	381 900	383 600
Kotitalouksia vuoden aikana	249 576	266 100	268 000

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 600 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen
- 2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin
- 3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen
- 4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen
- 5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 61 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Lisäksi alle kolmevuotiaasta lapsesta maksetaan lapsilisää korotettuna. Myös yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	11 820 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	500 000
Lapsilisä	1 360 500 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	500 000
Elatustuki	227 100 000
Yhteensä	1 600 420 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elatustukijärjestelmän uudistaminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-2 000
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	100
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Tarvearvion muutos	-25 000
Äitiysavustuksen korotus	1 320
Yhteensä	-25 980

2026 talousarvio	1 600 420 000
2025 talousarvio	1 626 400 000
2024 tilinpäätös	1 613 771 457

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Asumisavustuksen kulut ovat noin 96 % kaikista kuluista. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 2 % vuosittain.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 100
Yhteensä	2 100
2026 talousarvio	25 100 000
2025 talousarvio	23 000 000
2024 tilinpäätös	21 700 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 097 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotulovähennyksen poisto 1.4.2024 (HO 2023)	-5 000
Asumistuen kuntaryhmien muutos (Lisätoimet 2024)	-1 600
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	600
Nuoren ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan alentamisen vähimmäismääräisen tasoiseksi, vaikutus asumistukeen (HO 2023)	400
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023)	200
Opiskelijoiden asumislisän palauttaminen ja opiskelijoiden poistaminen yleisen asumistuen piiristä (Lisätoimet 2024)	-219 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Tarvearvion muutos	-89 100
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	300
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työttömyysturvan ikäsidonnoisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	2 000
Työttömyysturvan korotusosien poisto (Lisätoimet 2024)	700
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	2 000
Työttömyysturvaseuraamusten muutos (BudjL)	2 300
Varallisuusharkinta 1.1.2025 (HO 2023)	-3 300
Yhteensä	-308 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	1 097 400 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	1 406 300 000
2024 tilinpäätös	1 696 100 000

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 950
Yhteensä	2 950

2026 talousarvio	67 850 000
2025 talousarvio	64 900 000
2024 tilinpäätös	57 985 826

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 042 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin
- 2) väliaikaisesta epidemiakorvauksesta annetun lain (687/2020) mukaisten korvausten maksatukseen oikaisuun.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus

määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumistuen kuntaryhmien muutos (Lisätoimet 2024)	800
Eläkeläisten asumistukeen tehtävät muutokset (Lisätoimet 2024)	200
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	2 300
Kotihoidontuen Norjan malli (BudjL)	-100
Kotoutuslain muuttaminen 1.4.2025 (siirto momentilta 32.50.30)	9 168
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023)	600
Opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumisalisalle (Lisätoimet 2024)	3 300
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Tarvearvion muutos	21 112
Toimeentulotuen kokonaisuudistus (BudjL)	-107 000
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	100
Työttömyysturvan ikäsidonnaisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	1 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	1 000
Työttömyysturvaseuraamusten muutos (BudjL)	21 800
Yhteensä	-46 120

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	1 042 100 000
2025 talousarvio	1 088 220 000
2024 tilinpäätös	789 805 000

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 452 437 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen
- 3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin

5) sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) 24 b ja 26 a §:n mukaisen biologisten lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseen

6) Kelan järjestelmäkokonaisuudistuksen (Eepos-ohjelma) hankkeiden rahoitukseen.

Valtuus

Mikäli vuoden 2025 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia vuonna 2026.

Valtuuden käytöstä aiheutuvat menot budjetoidaan maksuperusteella.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 53 %, sairausvakuutusrahaston osuus 37 % ja kansaneläkerahaston osuus 10 % vuonna 2026. Valtio rahoittaa 33,4 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	324 337 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	65 400 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	61 000 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Kelan ohjaus- ja valvontatehtävä	1 000 000
Yhteensä	452 437 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2026 lähtien
Ennen vuotta 2026 tehdyt sitoumukset	9 600	9 600	23 300	176 400	218 900
Menot yhteensä	9 600	9 600	23 300	176 400	218 900

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotason kasvu	10 437
Eläkekulujen kasvu	800
Etuusjärjestelmien ja asiointipalvelun kehittäminen	-4 700
Kertaluonteinen toimintameno säästö (Lisätoimet 2025)	-50 000
Valinnanvapauskokeilu (Investointiohjelma)	750
Yhteensä	-42 713

2026 talousarvio	452 437 000
2025 II lisätalousarvio	750 000
2025 talousarvio	495 150 000
2024 tilinpäätös	520 050 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 12 kuukauden työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Toukokuusta 2026 alkaen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki yhdistetään työttömän yleistueksi. Yleistuki vastaa tasoltaan nykyistä peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Ansiopäivärahan kesto on porrastettu päivärahan keston mukaan.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työ- ja toimintakyvyn edistäminen. Hyvinvointialue järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on päätetty edistää poistamalla työttömyysturvan lisäpäivät vaiheittain vuoden 2023 jälkeen.

Toiminnan laajuus 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Työttömyysaste (%)	8,4	9,4	9,0
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	26 925	43 160	36 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	118 785	120 000	112 000
— miehiä	66 272	67 000	62 000
— naisia	52 513	53 000	50 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	28,1	28,0	26,0
— työttömyysajalta	26,1	26,0	24,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	2,0	2,0	2,0

Toiminnan laajuus 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	71,95	65,00	60,00
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	32 002	32 900	13 200
— miehiä	17 450	17 900	7 200
— naisia	14 552	15 000	6 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	8,5	9,0	3,0
— työttömyysajalta	7,5	8,0	2,5
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	1,0	1,0	0,5
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	33,40	32,60	33,10
— miehillä	35,06	34,20	34,70
— naisilla	31,40	30,70	31,10
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	165 995	193 200	89 200
— miehiä	88 602	103 100	47 600
— naisia	77 392	90 100	41 600
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	43,2	51,0	23,0
— työttömyysajalta	31,6	37,0	17,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	11,6	14,0	6,0
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	37,66	36,70	36,70
— miehillä	37,37	36,50	36,40
— naisilla	37,98	37,10	36,90
Yleistuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa			143 300
— miehiä			76 700
— naisia			66 600
Korvauspäiviä yht. milj. kpl			38,0
— työttömyysajalta			29,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta			9,0
Keskimääräinen yleistuki (€/pv)			36,20
— miehillä			36,20
— naisilla			36,10

31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 484 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2026 noin 36 000 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päivil-

tä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-5 000
Yhteensä	-5 000
2026 talousarvio	25 484 000
2025 talousarvio	30 484 000
2024 tilinpäätös	17 150 023

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 597 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta
- 2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti
- 4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta
- 6) aikuiskoulutusetuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat, valtio ja kunnat. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 %. Valtio ja kunnat rahoittavat peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Kuntien rahoitusosuus perusosasta kasvaa työttömyyden keston pitkittyessä. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	529 000 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	40 000 000
Kulukorvaukset	10 000 000
Liikkuvuusavustus	3 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	15 000 000
Yhteensä	597 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	135 000
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	5 000
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	-19 000
Työttömyysturvan ikäsidonnoisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	-11 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	-42 000
Työttömyysturvaseuraamusten muutos (BudjL)	-10 800
Yhteensä	57 200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	597 000 000
2025 II lisätalousarvio	50 000 000
2025 talousarvio	539 800 000
2024 tilinpäätös	797 203 371

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 445 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) ja yleistukilain perusteella maksettavien peruspäivärahan, työmarkkinatuen tai yleistuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa ja yleistukilaissa on säädetty valtion osuudesta
- 2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha rahoitetaan valtion varoista, kunnan rahoitusosuudella ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palve-

lujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Työmarkkinatuki rahoitetaan valtion varoista ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Peruspäiväraha rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla sekä valtion varoista ja työmarkkinatuki vain valtion varoista siihen saakka, kunnes henkilölle on tullut maksetuksi työttömyyspäivärahaa yhteensä 100 päivältä. Tämän jälkeen saajan kotikunnan rahoitusosuus kasvaa työttömyyskauden keston mukaan siten, että kunnan osuus on 10 prosenttia siihen saakka, kunnes henkilölle on tullut maksetuksi työttömyyspäivärahaa yhteensä 200 päivältä. Työttömyyspäivien 200—300 väliseltä ajalta kunnan rahoitusosuus on 20 prosenttia, 300—400 työttömyyspäivän väliseltä ajalta 30 prosenttia ja 400—700 työttömyyspäivän väliseltä ajalta 40 prosenttia. Tämän jälkeiseltä ajalta kunnan rahoitusosuus on 50 prosenttia.

Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen ja peruspäivärahan osalta (maksuvalmiussuoritus).

Toukokuusta 2026 alkaen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki yhdistetään työttömän yleistueksi. Yleistuki vastaa tasoltaan nykyistä peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Yleistukea rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla sekä valtion varoista ja tuen saajan kotikunnan rahoitusosuudella kuten peruspäiväraha ja työmarkkinatuki nykyisin.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	707 700 000
— kuntien rahoitusosuus	-380 300 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	287 200 000
— kulukorvaukset	32 500 000
— liikkuvuusavustus	1 400 000
Työmarkkinatuki yhteensä	648 500 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	118 700 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	15 600 000
— kulukorvaus	2 700 000
Kuntien rahoitusosuus	-19 200 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-48 500 000
Peruspäiväraha yhteensä	69 300 000
Yleistuki	
— työttömyysajalta	826 300 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	302 800 000
— kulukorvaus	35 000 000
Kuntien rahoitusosuus	-399 400 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-48 500 000
Yleistuki yhteensä	716 200 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työttömyysetuuksien vähimmäismäärän muutos	11 200 000
Yhteensä	1 445 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiiviajan korotusosista luopuminen (Lisätoimet 2024)	-5 100
Kotihoidontuen Norjan malli (BudjL)	600
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Tarvearvion muutos	16 800
TE24: Työmarkkinatuen vähimmäismäärän muutos	-100
Toimeentulotuen kokonaisuudistus (BudjL)	50 000
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	-6 000
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	19 000
Työttömyysturvan ikäsidonnoisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	15 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	62 000
Työttömyysturvaseuraamusten muutos (BudjL)	-17 300
Yleistuen ensimmäinen vaihe, muutokset tarveharkintaan ja osittaiseen yleistukeen (BudjL)	-1 800
Yhteensä	132 700

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	1 445 200 000
2025 II lisätalousarvio	53 500 000
2025 talousarvio	1 312 500 000
2024 tilinpäätös	1 365 555 411

(55.) Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikuiskoulutustuen ja ammattitutkintostipendin lakkauttamisen vaikutus	-595
Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen 1.8.2024 (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-1 595

2025 talousarvio	1 595 000
2024 tilinpäätös	5 126 166

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveystalvveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	305 700	309 300	312 900
— miehiä	118 500	120 300	122 100
— naisia	187 200	189 000	190 800
Vanhempainpäivärahan saajat	143 000	144 900	148 100
— miehiä	65 100	66 200	67 900
— naisia	77 900	78 700	80 200
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	62,64	59,30	59,00
— miehillä	64,78	61,40	61,00
— naisilla	60,98	57,80	57,40
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	82,82	85,90	88,90
— miehillä	99,96	101,70	106,20
— naisilla	78,31	81,30	83,90
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	31,99	31,99	31,99
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	34 100	33 800	34 200
Sairausvakuutuksen korvaama osuus lääkkeistä (%)	75,8	76,0	76,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	626,94	633,17	635,14
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	333 600	337 700	342 000
Sairaanhoitokorvaukset			
Vuonna 2024 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 21,8 %, hammaslääkärin-palkkioista 13,9 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 10,9 % sekä matkojen osalta 86,8 %.			

50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n nojalla henkilölle maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää tilanteessa, jossa henkilölle rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain nojalla maksetaan korvausta, kun hän varta vasten on matkustanut toiseen EU- tai ETA-valtioon, Sveitsiin tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan tarkoituksenaan käyttää siellä terveydenhuollon palvelua ja hän on itse maksanut kaikki palvelusta aiheutuneet kustannukset. Sen sijaan sitä ei käytetä tilanteessa, joissa henkilö on sairastunut äkillisesti tilapäisen oleskelunsa aikana tai hänelle on annettu EU-asetuksen 883/2004 20 artiklan tai kansainvälisessä sopimuksessa olevan vastaavan sisältöisen määräyksen mukainen ennakkolupa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-4 000
Yhteensä	-4 000
2026 talousarvio	2 000 000
2025 II lisätalousarvio	-4 000 000
2025 talousarvio	6 000 000
2024 tilinpäätös	368 458

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 754 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 14, 19, 20, 20 a §:n sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 987/2009 25 artiklan mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää, valtion ja vakuutettujen rahoitusosuudet yhteensä huomioiden, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 81 400 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 7 900 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 51,4 % ja vakuutetut 48,6 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista sekä turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2026 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuutetuilta peritään 1,10 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,49 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 17 245 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 0,87 % ja yrittäjiltä 1,11 %. Alle 17 245 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,24 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,89 %.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2026 (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	970
Vanhempainpäivärahat	1 400
Perhevapaakorvaus	54
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	243
Työterveyshuolto	543
Yrittäjien lisäpäivät	11
Rahaston 8 %:n osuus	9
Yhteensä	3 234

Sairanhoitovakuutus

Lääkekorvaukset	2 026
Matkat	388
Sairanhoitokorvaukset EU-maihin	64
Lääkäripalkkiot	122
Hammaslääkäripalkkiot	69
Muut sairaanhoitokorvaukset	25
Kuntoutuspalvelut	593
Rahaston 8 %:n osuus	7
Yhteensä	3 294
Menot yhteensä	6 528

Tulot

<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>	
Vakuutettujen maksut	967
Työnantajamaksut	2 177

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2026 (milj. euroa)

Yrittäjien lisäpäivät	13
Valtion rahoitusosuus	200
Vuoden 2025 maksuyli-/alijäämä	3
Yhteensä	3 360

Sairaanhoitovakuutuksen tuotot

Palkansaajien ja yrittäjien maksut	1 078
Etuudensaajien maksut	520
Valtion rahoitusosuus	1 555
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	8
Vuoden 2025 yli-/alijäämä	68
Yhteensä	3 229
Tulot yhteensä	6 589

Valtion osuudetyhteensä

1 755

Työtulovakuutus

Osuus sairauspäivärahoista	37
Osuus tartuntatautipäivärahoista	-
Osuus vanhempainpäivärahoista	28
Osuus kuntoutusrahoista	133
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 502
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	53

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kannan alennuksen vaikutus sairaanhoitokorvauksiin	-5 100
Ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksuarvioiden kasvu	-15 400
Ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen ohjaaminen valtiolle, lisäsäästö (BudjL)	-14 600
Ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen ohjaaminen valtiolle (BudjL)	-29 100
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan korotus 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	-28 100
Kela-korvausten uudistaminen, yli 65-vuotiaiden valinnanvapauskokeilu (Investointiohjelma)	44 500
Kela-korvausten uudistaminen (Investointiohjelma)	22 300
Laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden oikeus vain kiireellisiin terveys- ja sosiaalipalveluihin (HO 2023) (BudjL)	-560
Lääkekorvaukset, lääkkeiden alkuomavastuun nosto (Lisätoimet 2024)	-1 000
Lääkekorvausten vuosiomavastuun luotottaminen Kelasta rajatulle asiakasryhmälle	-2 500
Lääkesäästön pienentyminen, lääkesäästöt hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-1 600
Lääketaksan ja apteekkiveron tarkistaminen (HO 2023) (BudjL)	-15 400
Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle (HO 2023)	-6 000
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023)	-1 500
Sairaaloiden päivystysverkon muutokset	3 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 180
Yleis- ja erikoislääkärin vastaanottokäynnin Kela-korvauksen laskeminen 8 euroon (Investointiohjelma)	-29 200
Yhteensä	-78 080

2026 talousarvio	1 754 800 000
2025 II lisätalousarvio	15 300 000
2025 I lisätalousarvio	16 200 000
2025 talousarvio	1 832 880 000
2024 tilinpäätös	2 206 019 386

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisetuuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2024 yhteensä 1 660 923, joista vanhuuseläkkeellä 1 456 307, perhe-eläkkeellä 227 715, työkyvyttömyyseläkkeellä 177 331 sekä muilla eläkkeillä 4 008. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2022—2024 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Yksityinen sektori	19 830	21 563	23 037
Kunnalliset eläkkeet	6 193	6 787	7 307
Valtion eläkkeet	4 955	5 279	5 547
Muut julkiset yhteensä	421	457	486
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>31 400</i>	<i>34 086</i>	<i>36 377</i>
Solita-eläkkeet	433	462	469
Kelan eläkkeet	2 477	2 576	2 667
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>34 310</i>	<i>37 124</i>	<i>39 513</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 845	1 977	2 100

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2024—2026

Eläkkeen saajia	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Merimieseläkkeen saajia	7 760	7 691	7 622
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	104 812	99 299	93 986
Yrittäjäeläkkeen saajia	149 474	150 217	151 381
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	3 001	2 939	2 886
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuajan päivä- rahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	8 350	8 197	8 013
Kelan eläkkeensaajat:			
Kansaneläkkeen saajia	540 600	513 900	512 600
— miehiä	199 800	192 200	192 400
— naisia	340 800	321 700	320 200
Takuueläkkeen saajia	116 500	116 600	117 300
— miehiä	53 600	53 800	54 400
— naisia	62 900	62 800	62 900
Lapseneläkkeen saajia	13 600	13 400	13 400
Leskeneläkkeen saajia	4 200	4 200	4 200
— miehiä	1 100	1 100	1 100
— naisia	3 100	3 100	3 100
Vanhuuseläkkeen saajia	427 300	403 500	404 500
— miehiä	141 500	135 300	136 600
— naisia	285 800	268 200	267 900
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	113 200	110 400	108 100
— miehiä	58 200	56 900	55 800
— naisia	55 000	53 500	52 300

Toiminnan laajuus 2024—2026

Vakuutettujen lukumäärä	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
MEL-vakuutettuja	7 811	7 566	7 483
MYEL-vakuutettuja	47 459	46 420	44 953
YEL-vakuutettuja	252 763	253 433	253 887
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 079	3 894	3 894
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	71 376	71 376	70 232

Toiminnan laajuus 2024—2026

Keskimääräisiä eläkkeitä	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 840	1 870	1 900
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	729	769	817
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	493	499	505
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalous- yrittäjät	873	894	920
Kelan eläkkeensaajat:			

Toiminnan laajuus 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Keskimääräisiä eläkkeitä			
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	352,54	367	364
— miehillä	386,86	403	401
— naisilla	332,43	345	341
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	221,42	224	225
— miehillä	218,07	221	221
— naisilla	224,28	227	228
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	187,35	188	186
— miehillä	185,48	184	182
— naisilla	188,03	189	187
Keskimääräinen vanhuuseläke (€/kk)	297,73	309	307
— miehillä	302,08	315	315
— naisilla	295,57	306	302
Keskimääräinen työkyvyttömyyseläke (€/kk)	559,43	576	578
— miehillä	593,23	610	612
— naisilla	523,72	539	542

Toiminnan laajuus 2024—2026, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	202 400	191 000	182 000
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	196 800	196 000	196 400
Vammaistuki, saajat	66 700	69 800	72 100

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan mm. sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaiseturuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaiseturuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 66 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemennoista on 29 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-1 300
Yhteensä	-1 300
2026 talousarvio	66 700 000
2025 talousarvio	68 000 000
2024 tilinpäätös	65 897 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 846 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) enintään 2 000 000 euroa maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 115 b §:n mukaisiin maatalousyrittäjien varhaisen tuen palvelujen tuotannon kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2026 olevan 84,1 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 700
Yhteensä	-3 700
2026 talousarvio	846 300 000
2025 talousarvio	850 000 000
2024 tilinpäätös	835 678 301

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelain johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 593 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2026 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 307 300 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 762 300 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 105 900 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutos YEL-järjestelmään (BudjL)	15 000
Tarvearvion muutos	56 600
Yhteensä	71 600
2026 talousarvio	593 400 000
2025 II lisätalousarvio	60 100 000
2025 talousarvio	521 800 000
2024 tilinpäätös	535 053 699

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	4 700
Yhteensä	4 700
2026 talousarvio	32 300 000
2025 talousarvio	27 600 000
2024 tilinpäätös	24 096 733

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	200
Yhteensä	200
2026 talousarvio	14 200 000
2025 talousarvio	14 000 000
2024 tilinpäätös	13 390 000

60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 969 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen
- 7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2026 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 313
Takuueläke	327
Vammaisetuudet	700
Eläkkeensaajan asumistuki	630
Yhteensä	3 970

Tulot	
Valtion osuudet etuuksista	3 970
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	-1
Yhteensä	3 969

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkeläisten asumistukeen tehtävät muutokset (lisätoimet 2024)	-19 200
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	-3 400
Tarvearvion muutos	-70 100
Ulkomaille maksettavien kansaneläkelain mukaisten etuuksien maksamisen lopettaminen (Lisätoimet 2024)	-3 000
Yhteensä	-95 700

2026 talousarvio	3 969 400 000
2025 talousarvio	4 065 100 000
2024 tilinpäätös	4 058 200 531

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidioiden sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa.

Kuntoutustoiminnan ja kotiin vietävien palveluiden tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoitensa mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2024—2026 vuoden lopussa

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Sotainvalidien määrä	230	170	130
Sotilasinvalidien määrä	1 260	1 180	1 100
Rintamaveteraanien määrä (pl. sotainvalidit)	1 160	800	530
Sota- ja sotilasinvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	1 380	1 130	900
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	820	660	520
Puolisokuntoutukseen oikeutettujen leskien ja puolisojen määrä	970	780	620

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit) että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään usein ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisua pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2026 olevan alle kymmenen. Määräraha jakautuu sekä korvaussennakoiden että loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotasiirtolaisten määrän vähenemisen huomioiminen	-100
Yhteensä	-100
2026 talousarvio	600 000
2025 talousarvio	700 000
2024 tilinpäätös	507 500

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Tarvearvion muutos	-1 200
Yhteensä	-1 200

2026 talousarvio	2 300 000
2025 talousarvio	3 500 000
2024 tilinpäätös	4 252 774

52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 3) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan korvauksen maksamiseen sekä sotainvalidien neuvontapäivien ja muun neuvontapalvelutoiminnan kulujen maksamiseen
- 4) sotilasvammalain (404/1948) 6 §:n 5 momentin mukaiseen laitoshoidon ja laituskuntoutukseen.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista, sota- ja sotilasinvalidien leskille ja lapsille maksettavasta huoltoeläkkeistä, laitoshoidosta sekä kotiin vietävien palveluiden kustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2026 alussa olevan noin 2 480, joista elinkoron saajia on 1 350.

Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan sekä hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien tai käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakkaiden siirtyminen edullisempaan avokuntoutukseen sekä laitoshoitopäivien merkittävä väheneminen	-2 000
Hyvinvointialueille maksettavien korvausten tarkentuminen (TA 2025)	-5 871
Indeksitarkistukset	421
Laitoskustannusten sekä korvausten indeksikorotukset	4 000
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien	-3 000
Yhteensä	-6 450

2026 talousarvio	35 550 000
2025 talousarvio	42 000 000
2024 tilinpäätös	43 813 264

53. *Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotalleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuoden 2026 alussa olevan noin 780 . Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti ja avokuntoutuksen hoitosarja 15 kertaa kuntoutujaa kohden.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolisoiden ja leskien poistuma sekä avokuntoutuksen yleistyminen	-100
Yhteensä	-100

2026 talousarvio	400 000
2025 talousarvio	500 000
2024 tilinpäätös	1 080 000

55. *Eräät kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan vuoden 2026 alussa olevan noin 660.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakkaiden toimintakyvyn heikentymisestä aiheutuva lisäkuntoutustarve	-400
Yhteensä	-400
2026 talousarvio	400 000
2025 talousarvio	800 000
2024 tilinpäätös	800 000

58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 3 000 000 euroa:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen
- 3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2026 alussa olevan noin 800 henkeä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden määräraha-arvioiden tarkentuminen (TA 2025)	-5 500
Palvelutarpeen kasvu	-7 000
Rintamaveteraanien määrän väheneminen	-10 000
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien	-3 000
Yhteensä	-25 500
2026 talousarvio	50 000 000
2025 talousarvio	75 500 000
2024 tilinpäätös	88 000 000

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtion yleiskatteinen rahoitus sisältyy valtiovarainministeriön pääluokkaan. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on momentilla 28.89.31.

Järjestelmäkuvaukset

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella valtion korvausta kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta. Lisäksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) nojalla maksetaan valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille sekä suoritetaan yliopistoille korvausta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentit 33.60.32 ja 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan hyvinvointialueille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotihoito 75+, saajia vuoden aikana	90 000	114 000	120 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	2 000	1 500	1 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	52 433	54 000	55 000
Ympäri vuorokautinen palveluasuminen 75+, asukkaiden määrä 31.12.	43 000	55 000	55 000
Vaikeavammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	19 375	20 000	20 100
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	406	375	350
Kehitysvammaisten laitospalvelun pitkäaikaisasiakkaat 31.12.	300	320	300
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	85 347	86 000	85 000

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Kansanterveystyö			
Hoitopäivät (milj.)	2,2	2,2	2,2
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	11,4	11,4	11,4
— Muun ammattihenkilön luona	21,1	21,1	21,1
— Hammashuollon käynnit	5,0	5,0	5,0
— Kotisairaanhoidon käynnit	4,5	5,0	5,0
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,1	2,1	2,1
Päättyneet hoitokaksot (milj.)	0,6	0,6	0,6
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,8	3,8	3,8
Avohoitokäynnit (milj.)	9,8	9,8	9,8
Psykiatrinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	1,1	1,1	1,1
Päättyneet hoitokaksot (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	26,0	26,0	26,0
Avohoitokäynnit (milj.)	2,3	2,3	2,3

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 470	1 520	1 600
Tutkintokorvaus, euroa	42 000	40 000	32 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	840	820	700

Mielentilatutkimustoiminta

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	96	100	100
— valtion yksiköt	66	68	68
— hyvinvointialueiden sairaalat	21	24	24
— vankiterveydenhuollon sairaalat	9	8	8

30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien häiriötilanteiden ja onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityisissä häiriötilanteissa yksittäisen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. STM on nimennyt ja valtuuttanut HUS-yhtymän sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiksi toimijoiksi erillistehtävien hoitamiseksi (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 52 §), ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinnälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen liittyviin tukitehtäviin kaikille hyvinvointialueille. Lisäksi STM on nimennyt Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen valtakunnalliseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmius-toimijaksi, ja sen toteuttamia valtakunnallisen valmiussuunnitteluportaalien ylläpito- ja kehittämiskustannuksia voidaan kattaa tältä momentilta. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia häiriötilanteiden varautumiseen ja toimintaan liittyviä kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2026 talousarvio	350 000
2025 II lisätalousarvio	6 300 000
2025 talousarvio	350 000
2024 tilinpäätös	350 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) C-hepatiitin eliminointiin tähtääviin kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 2) nuorten huumekuolemien ehkäisyn määräaikaisen kehittämishankkeen valtionavustusten maksamiseen
- 3) lastensuojelun hybridimallin kehittämiseen ja käynnistämiseen liittyvien valtionavustusten maksamiseen

4) enintään 600 000 euroa valtionavustuksina HUS-yhtymän, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lakisääteisiä tehtäviä tukeviin määräaikaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin

5) enintään yhdeksää henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin ja edellä mainittujen toimien kehittämiseen, ohjaukseen, tukeen, viestintään sekä palkkauksesta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta kohdennetaan rahoitusta määräaikaisiin kehittämistoimiin, joiden tavoitteena on nuorten huumeiden käytön ehkäisy ja nuorten huumekuolemien vähentäminen sekä C-hepatiitin eliminointiin tähtäävään ohjelmaan, jossa kehitetään C-hepatiitin jäljittämiseen, tunnistamiseen ja eliminointiin tähtääviä uusia toimintamalleja, jotka täydentävät vankiterveydenhuollon, hyvinvointialueiden, Helsingin ja HUS-yhtymän lakisääteisiä tartuntatautien torjuntatehtäviä ja velvoitteita, mutta ovat lakisääteisistä tehtävistä erillisiä. Momentilta kohdennetaan rahaa myös lastensuojelun hybridimallin kehittämiseen ja käynnistämiseen liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Lisäksi momentilta kohdennetaan rahoitusta EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen valtionavustuksina. Määräraha on tarkoitettu hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä tukeviin määräaikaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, joita hyvinvointialueet voivat hyvinvointialueista säädetyn lain 6 §:n mukaisesti ottaa hoitaakseen. Valtionavustus HUS-yhtymälle, Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle kohdistetaan siinä suhteessa kuin ko. organisaatiot ovat saaneet EU-rahoitusta T&K-hankkeisiin kulu- van puiteohjelmakauden aikana.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 16 550 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Barnahus -hankkeen määräaikaisen rahoituksen päättymisen	-2 800
C-hepatiitin eliminointi (HO 2023)	10 050
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-505
Lastensuojelun hybridimallin käynnistäminen (siirto momentilta 33.60.39)	500
Nuorten huumekuolemien ehkäisy, vuoden 2025 rahoituksen poisto	-3 500
Nuorten huumekuolemien ehkäisy (HO 2023)	7 400
Nuorten huumekuolemien ehkäisy (siirto momentille 33.90.50) (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	10 145

2026 talousarvio	17 550 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	7 405 000
2024 tilinpäätös	7 052 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihoitolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään yliopistotason terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta yhteistyöalueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille yhteistyöalueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2026 talousarvio	40 000 000
2025 talousarvio	40 000 000
2024 tilinpäätös	34 955 130

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 89 890 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 78 530 000 euroa terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen
- 2) enintään 400 000 euroa terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen
- 3) enintään 1 000 000 euroa sosiaalihoitolain (1301/2014) 60 a § ja 60 b § mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihoollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen
- 4) enintään 9 960 000 euroa sosiaalihoitolain 60 d §:n ja terveydenhuoltolain 60 b §:n nojalla sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän ammattitaitoa edistävän harjoittelun korvaukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 51 130 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen hyvinvointialueelle, jossa on yliopistollinen sairaala ja HUS-yhtymälle, 24 300 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 3 100 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä 1 000 000 euroa sosiaalihoollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisesta erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille, 400 000 euroa rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen sekä 9 960 000

euroa korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille ja muille toimintayksiköille sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteinen lisäsäästö (Lisätoimet 2025)	-15 000
Tuottavuussäästö (HO 2023)	-3 110
Yhteensä	-18 110
2026 talousarvio	89 890 000
2025 talousarvio	108 000 000
2024 tilinpäätös	97 351 108

34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen
- 3) lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1)–4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista hyvinvointialueille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena hyvinvointialueille
- 8) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 4 600 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 10 000 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 500 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi ja 100 000 euroa lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen menoihin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 15 100 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotikunnattoman tahdosta riippumaton psykiatrinen hoito (siirto momentille 33.01.04)	-500
Yhteensä	-500

2026 talousarvio	15 200 000
2025 II lisätalousarvio	-500 000
2025 talousarvio	15 700 000
2024 tilinpäätös	13 826 832

35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 73 348 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 72 348 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen. Määrärahan mitoitus perustuu 94 100 000 euron kokonaiskustannukseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisen liittyvien valtionavustusten maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Koordinaatioasetuksen (EU 883/2004) piiriin arvioidaan kuuluvan noin 2 000 EU/ETA-opiskelijaa.

Hyväksyttävät kokonaiskustannukset perustuvat 305,5 euron opiskelijakohtaiseen hyväksyttävään kustannukseen ja 308 000 opiskelijan määrään.

Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon kustannukset

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Opiskelijakohtainen kustannus talousarviolla rahoitettu	289,6	306,7	305,5
Keskimääräinen opiskelijamäärä	298 580	307 000	308 000
Valtion rahoitusosuus	64 873 805	72 732 000	72 348 000
Valtion rahoitusosuus, %	75,0	77,0	77,0
Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen (erillinen valtionavustus)	1 000 000	1 000 000	1 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Terapiatakuu	616
Yhteensä	616
2026 talousarvio	73 348 000
2025 talousarvio	72 732 000
2024 tilinpäätös	68 712 000

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 662 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen määräaikaiseen kehittämishankkeeseen
- 2) enintään 1 100 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Pohjanmaan hyvinvointialueen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskuksen määräaikaisiin kehittämistehtäviin
- 3) enintään 1 000 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueiden ruotsinkielisten palvelujen määräaikaiseen kehittämishankkeeseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on kehittää saamen- ja ruotsinkielisten sosiaali- ja terveyspalveluja sekä parantaa potilas- ja asiakasturvallisuutta. Valtionavustuksilla rahoitetut määräaikaiset kehittämistoimet täydentävät hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymällä olevia lakisääteisiä tehtäviä sekä velvoitteita sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa, mutta ovat lakisääteisistä tehtävistä erillisiä.

Ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja kehitetään Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden yhteyteen perustettujen verkostomaisten osaamiskeskittymien kautta. Käyttötarkoitukseen osoitettavalla valtionavustuksella on tarkoitus rahoittaa määräaikaista kehittämishanketta, jonka tuella kyseisten kaksikielisten hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän toimintojen yhteydessä kehitetään ruotsinkielisten oikeuksia edistäviä uusia toimintamalleja.

2026 talousarvio	2 662 000
2025 talousarvio	2 662 000
2024 tilinpäätös	2 662 000

37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisiin hyvinvointialueille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksista.

Selvitysosa: Turvapaikkahakemuksia tuli Suomeen 3 202 kpl vuonna 2024 (sisältää uusintahakemukset) ja vuonna 2025 hakemuksia arvioidaan tulevan 3 642 kpl ja vuonna 2026 5 300 kpl. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin vuonna 2024 yhteensä 4 176. Vuonna 2024 kielteisten päätösten osuus turvapaikkapäätöksistä oli 22 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta, vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Hyvinvointialueet voivat hakea tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista korvausta Kansaneläkelaitokselta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-400
Yhteensä	-400
2026 talousarvio	1 600 000
2025 talousarvio	2 000 000
2024 tilinpäätös	1 036 016

38. *Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 7 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin sotilaallisen voimankäytön tilanteessa hyvinvointialueille myönnettäviin korvauksiin
- 2) normaaliolojen tason ylittävään ensihoidon, lääkkeiden, hoitotarvikkeiden ja lääkinnällisten laitteiden kustannusten korvaamiseen hyvinvointialueille
- 3) varautumistehtävien hoitamiseksi ja tarvittavan osaamisen varmistamiseksi voidaan korvausta käyttää myös yhteiseen suunnitteluun, koulutukseen ja harjoitteluun Puolustusvoimien kanssa
- 4) valtionavustusten maksamiseen hyvinvointialueille ja kansallisille toimijoille puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen edellyttämiin kustannuksiin.

Selvitysosa: Sotilaalliseen voimakäyttöön varautuminen suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja Puolustusvoimien kesken. Tavoitteena on vahvistaa ja varmistaa terveydenhuollon riittävät suorituskyvyt sotilaallisen voimankäytön tilanteessa turvaten kansallisen terveydenhuollon toimivuus.

2026 talousarvio	7 500 000
------------------	-----------

39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 300 000 euroa itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon
- 2) enintään 2 000 000 euroa matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelun määräaikaista kehittämishankkeista aiheutuviin valtionavustuksiin seurakunnille ja järjestöille sekä hyvinvointialueille niiden lakisääteisistä tehtävistä erillisiin kehittämishankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan itsemurhien ehkäisyohjelmaa ja matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelujen -kehittämishanke. Matalan kynnyksen mielenterveysavun- ja palvelujen määräraha on tarkoitettu määräaikaisten kokeilu- ja kehittämishankkeiden valtionavustusten maksamiseen hyvinvointialueille, järjestöille, seurakunnille sekä muille toimijoille, joilla on yhteys julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Hyvinvointialueiden osalta uudet matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen ja -avun toimintamallit täydentäisivät lakisääteisiä tehtäviä, mutta olisivat lakisääteisistä tehtävistä erillisiä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lastensuojelun hybridimallin käynnistäminen (siirto momentille 33.60.31)	-500
Yhteensä	-500
2026 talousarvio	2 300 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	2 800 000
2024 tilinpäätös	300 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen enakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yhteistyöalueiden ensihoitokeskukset vastaavat terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisesti alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialue tehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kannan nousun korvaus (10 prosentista 14 prosenttiin), vuoden 2025 lisäyksen poisto	-1 300
Tukikohtaverkoston laajentumisen kustannusnousu	2 000
Yhteensä	700

2026 talousarvio	41 100 000
2025 talousarvio	40 400 000
2024 tilinpäätös	47 500 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 31 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 30 489 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 511 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvakotipaikkamäärän turvaaminen	3 450
Yhteensä	3 450

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2026 talousarvio	31 000 000
2025 talousarvio	27 550 000
2024 tilinpäätös	26 550 000

(61.) *Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 II lisätalousarvio	56 200 000
2025 talousarvio	30 000 000
2024 tilinpäätös	149 000 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaan osaamiskeskusten tehtävänä on alueellaan kehittää sosiaalialan osaamista sekä turvata perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolista yhteyttä.

Hallituksen päätöksen mukaisesti sosiaalialan osaamiskeskusten määrää vähennettiin 31.10.2024 annetulla valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet määriteltiin uudelleen siten, että 1.7.2025 alkaen sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet vastaisivat yhteistyöalueita ja viiden yhteistyöaluetasoisien sosiaalialan osaamiskeskuksen lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus. Muutos varmistaa sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan yhteyttä muuhun yhteistyö- ja hyvinvointialueiden tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määriteltä valtionneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden ja vaikuttavien sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä hyvinvointialueiden, kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen lisärahoituksen poisto	-200
Yhteensä	-200
2026 talousarvio	1 250 000
2025 talousarvio	1 450 000
2024 tilinpäätös	2 450 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) käytettäväksi THL:n kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen enakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 7 450 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannusten nousu	500
Yhteensä	500
2026 talousarvio	7 600 000
2025 II lisätalousarvio	300 000
2025 talousarvio	7 100 000
2024 tilinpäätös	7 100 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geeniteknikka-, tupakka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus
- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautien torjuntatyötä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä ja hyvinvointialueilla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautien ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seuranta- ja torjuntaa sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotahuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä yhteistyössä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen kanssa rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

- rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus ja yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)
 - tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)
 - Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)
 - HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus ja kansallisten strategioiden päivitykset
 - pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)
 - Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.
- THL toimii myös Euroopan unionin tartuntatautien epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautien ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena elimenä.

Terveiden edistämisen (momentti 33.70.50) määrärahalla tuetaan kunnissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa sekä toimintaa, jota kunnat, hyvinvointialueet ja järjestöt toteuttavat yhdessä. Toiminnan tulee kohdentua lisäämään väestön kriisinkestävyttä vahvistamalla arjen toimintakykyä, yhteisöjen toimivuutta sekä joustavuutta toimia nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Toiminnalla tulee vähentää väestöryhmien ja alueiden välistä eriarvoisuutta hyvinvoinnissa ja terveydessä. Toiminnan tulee tukea Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa ja siinä tulee huomioida hyvät väestösuhteet ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen parantaminen.

Sisällölliset painopisteet vuodelle 2026 ovat seuraavat:

1. Hyvinvointijohtamisen vahvistaminen kehittämällä menetelmiä ja/tai toimintamalleja kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisen tilannekuvan ja tulkinnan, tiedolla johtamisen, asiantuntemuksen ja päätöksenteon kehittämiseksi mukaan lukien kuntien ja hyvinvointialueiden talouden asiakirjat ja seurantajärjestelmät.
2. Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen lapsille, nuorille ja perheille eri toimintaympäristöissä, mukaan lukien digitaaliset ympäristöt. Erityisesti keskitytään tukemaan vanhemmuutta esimerkiksi valmiuksien lisäämiseksi tai ylisukupolvisten ongelmien ehkäisemiseksi sekä auttamaan haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä.
3. Huumevalistustyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen lähiyhteisöjä aktivoimalla ja kokemusasiantuntijoiden osallisuutta vahvistamalla, painotuksena erityisesti jalkautuva ja etsivä työ myös digitaalisessa ympäristössä. Pääpainona on haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, hei-

dän vanhempiensa ja heitä kohtaavien toimijoiden valmiuksien parantaminen yhteistyössä kuntien ja/tai hyvinvointialueiden kanssa.

4. Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja erityinen huolenpito:

a) Ennaltaehkäistään nuorten väkivaltaa ja rikollisuutta vahvistamalla lasten ja nuorten yhteisöllistä osallisuutta (primääripreventio)

b) Vahvistetaan alueellisia asiantuntijatiimejä nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi ja katuväkivallan ennaltaehkäisemiseksi (sekundääripreventio).

5. Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen:

a) Otetaan käyttöön Kansallinen muistipalvelupolku -toimintamalli

b) Tuetaan iäkkäiden hyvinvointia ja terveyttä lisäämällä ja uudistamalla toimintakykyä tukevaa ryhmämuotoista toimintaa

c) Otetaan käyttöön Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille -ohjelmassa kehitettyjä kulttuurisisältöjä

d) Tuetaan iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallisuuteen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja elinikäiseen oppimiseen

e) Edistetään omaishoitajan terveyttä, vahvistetaan voimavaroja ja jaksamista

f) Tukimalli omaishoidon erilaisiin kuormittaviin tilanteisiin.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos (TTL) käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva uusien työterveyslääkärien koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2024—2026

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemiat, lkm.	2	2	2
— sairastuneet henkilöt	108	100	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	58	65	65
Hinkuyskätapaukset, lkm.	2 814	400	400
Kampylobakteerilöydökset, lkm.	2 698	3 000	3 000
Epidemioiden epäilyilmoitukset	98	100	100
Tuberkuloositapaukset, lkm.	187	200	200
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm.	100	65	100
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm.	233	200	200
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm.	1 096	1 200	1 200
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm.	438	400	400
Tippuritartunnat, lkm.	1 850	1 000	1 500
Kuppatartunnat, lkm.	313	400	400
Klamydiatartunnat, lkm.	14 384	17 000	17 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkinnot, lkm.	45	45	48

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 40 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tartuntalain (1227/2016) 44 §:n—48 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokoteohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmän kehittämisestä, hankinnasta ja ylläpidosta sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta ja harvinaisten rokotteiden ja vasta-aineiden hankkimisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen
- 2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun
- 3) rokotteiden hankintapäätösprosessista, hankkimisesta, edelleen toimittamisesta ja välitystoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rokotuksilla estettävien vakavien epidemioiden ja pandemioiden rokotteiden kustannuksiin
- 5) enintään neljää henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansalliseen rokotusohjelmaan otettavien rokotteiden arviointityöhön, rokotteiden hankintaan, rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotteisiin

7) covid-19-rokotteiden vastikkeettomaan luovutukseen sekä rokotteiden luovuttamisesta, myynnistä ja hävittämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy influenssapandemiarokotteen vuosivarausmaksu sekä muu varautuminen rokotuksilla estettäviin vakaviin epidemioihin. Rokotusohjelman arviointi, kilpailutus ja hankintojen toteutus ovat huomattavasti vaikeutuneet ja monimutkaistuneet uusien rokotteiden, rokotepulan ja muuttuneen maailmantilanteen vuoksi. Rokotteiden varastointiin, jakeluun ja välitystoimintaan on arvioitu käytettävän 1 400 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04.

Käyttämättä jäävät rokotteet pyritään ensisijaisesti ohjaamaan muille EU-maille, myymään tai lahjoittamaan kolmansiin maihin COVAX-rokoteyhteistyömekanismin kautta tai kahdenvälisesti.

2026 talousarvio	40 710 000
2025 talousarvio	40 710 000
2024 tilinpäätös	63 840 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geeniteknikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018), tupakkalain (549/2016) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysturvonnasta, terveysturvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 210 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 220 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2026 talousarvio	430 000
2025 talousarvio	430 000
2024 tilinpäätös	460 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuosittain ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 92 000 euroa ja kulusmenojen osuudeksi 368 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2026 talousarvio	460 000
2025 talousarvio	460 000
2024 tilinpäätös	460 000

50. Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, hyvinvointialueille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin (1 000 euroa/vuosi)

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointijohtamisen ja koordinaation kehittäminen	552	980	850
Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen lapsille, nuorille ja perheille			850
Huumevalistustyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen			400
Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja erityinen huolenpito			2 500
Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen			5 000

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin (1 000 euroa/vuosi)

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	691	800	
Nuoriin kohdistuva erityinen huolenpito	3 220	2 500	
Kuntien terveyden edistämisen määräraha ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen (investointiohjelma)	6 500	6 500	
Huumevalistustyö		500	
Luontolähtöisten menetelmien käyttöönotto	542		
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	20	20	50
Yhteensä	11 525	11 300	9 650

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 9 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 50 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huumevalistustyö	-100
Ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukeminen (investointiohjelma) (HO 2023)	500
Ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukeminen (investointiohjelma) tasomuutos (HO 2023)	-2 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-50
Yhteensä	-1 650

2026 talousarvio	9 650 000
2025 talousarvio	11 300 000
2024 tilinpäätös	11 525 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työntantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso

vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkärin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Koulutustarpeeksi on arvioitu 48 uutta työterveyshuollon erikoislääkärinä vuosittain.

2026 talousarvio	2 900 000
2025 talousarvio	2 900 000
2024 tilinpäätös	2 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 918 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituutisäätiölle annetun lain (1284/2010) 2 §:n mukaisen valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituutisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille.

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

2026 talousarvio	918 000
2025 talousarvio	918 000
2024 tilinpäätös	928 000

53. Valtion rahoitus pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lakisääteisiä palveluja täydentävien sähköisten, anonymien rahapeli- ja digipelihaittapalveluiden toimintaan
- 2) pelihaittoja vähentävän alueellisen työn kehittämiseen
- 3) pelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä tukevaan tieteelliseen tutkimukseen
- 4) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitetyn, palkkaamiseen vuodessa kohtien 1)–3) koordinointi-, toimeenpano- ja hallinnointikuluista sekä muista kulusmenoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha käytetään lakisääteisiä palveluja täydentävien sähköisten, anonymien pelihaittapalveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi siirtymävaiheessa huomioiden valtionavustuksen hakemiseen ja myöntämiseen kuluva aika ja nykyisen rahoituspohjan (Veikkaus Oy) lakkaaminen viimeistään 1.1.2027 mennessä. Määräraha käytetään sähköisten palveluiden toiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen viimeistään vuoden 2027 alusta sekä valtionrahoitus-

kokonaisuuden toimeenpanon käynnistämisen tukeen, kansalliseen koordinaatioon ja hallinnointiin kohtien 1—3 osalta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 1 400 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustukset pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirto momentilta 33.90.50)	1 500
Yhteensä	1 500

2026 talousarvio 1 500 000

54. Valtionavustukset ruoka-aputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuksen maksamiseen ruoka-aputoimintaan
- 2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Toiminnan tarkoitus on tukea edellytyksiä ruoka-aputoiminnan järjestämiseen, vahvistaa kuntien ja ruoka-aputoimijoiden yhteistyötä ja ruoka-aputoiminnan yhteyttä alueen hyvinvointityöhön.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 2 900 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

2026 talousarvio 3 000 000
2025 talousarvio 3 000 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoitamasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä. Sijaisapua myön-

netään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin. Lomituspalveluja järjestäviä paikallisyksiköitä on vuoden 2026 alussa 11.

Toiminnan laajuus

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	10 880	10 287	9 721
Lomituspäivien lukumäärä	273 434	258 531	244 312
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,13	25,13	25,13
Lomitustuntien lukumäärä	1 790 337	1 692 757	1 599 655
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,55	6,55	6,55
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	3 394	3 209	3 032
Lomituspäivien lukumäärä	161 307	152 508	144 116
Lomituspäiviä/käyttäjä	47,53	47,53	47,53
Lomitustuntien lukumäärä	1 138 422	1 076 291	1 017 095
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	7,06	7,06	7,06
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	5 484	5 185	4 900
Lomituspäivät	49 772	47 534	45 443
Lomituspäiviä/käyttäjä	9,08	9,17	9,27
Lomitustunnit	333 334	318 667	304 645
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,70	6,70	6,70

Toiminnan laajuus

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	179	174	168
Lomituspäivät	3 141	3 132	3 024
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,55	18,00	18,00
Lomitustunnit	22 251	22 187	21 422
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,08	7,08	7,08
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	123	119	116
Lomitustunnit	14 144	14 280	13 920
Lomitustunteja/käyttäjä	115	120	120
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	262	288	315
Lomitustunnit	23 131	25 400	27 800
Lomitustunteja/päätös	88	88	88
Käyttäjiä	172	180	188
Lomitustunteja/käyttäjä	134	141	148

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 112 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 420 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta ja uusien maatalouslomittajien perehdyttämisestä paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2024 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2025 ja 2026. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lomittajapulaa aiheuttama tarve oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-3 000
Yhteensä	-3 000
2026 talousarvio	112 600 000
2025 talousarvio	115 600 000
2024 tilinpäätös	110 493 661

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2026 talousarvio	1 300 000
2025 talousarvio	1 300 000
2024 tilinpäätös	1 700 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2026 talousarvio	500 000
2025 talousarvio	500 000
2024 tilinpäätös	450 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 12 381 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä erälle kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän

1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueiden yhdistämisestä saatava tuottavuussäästö	-1 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-140
Yhteensä	-1 140
2026 talousarvio	14 000 000
2025 talousarvio	15 140 000
2024 tilinpäätös	15 160 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille niiden hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksamista, valvoo niiden käyttöä ja suorittaa avustetun toiminnan tuloksellisuusseuranta. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettua määrärahaa on tarkoitus käyttää vuonna 2026 yhteensä 268,588 milj. euroa. Määrärahasta 25,788 milj. euroa on aiemmilta vuosilta käyttämättä jäänyttä, Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa, joka on käytettävä arpalaislain siirtymäsäännöksen nojalla 31.12.2026 mennessä.

Vuonna 2025 avustuksia myönnettiin yhteensä 304,088 milj. euroa.

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 268 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 3 §:n 1 momentissa sekä mainitun lain nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen (1059/2023) 2 §:n 1 momentissa taikka 12 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa:

Avustetun toiminnan strategiset tavoitteet

— vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä

— tunnistaa kohtaavan työn merkityksen järjestölähtöisessä työssä ja tukea sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytyksiä.

Avustuskokonaisuudet

1) Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja vaikuttamiseen liittyviä toimintoja kuten viestintä ja vaikuttamistoiminta, edunvalvonta, kehittämistoiminta, arviointi ja tutkimus sekä jäsenjärjestöjen tukeminen.

2) Terveiden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämänhallintaa edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen	96	85	80
Terveiden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen	106	83	68
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen	135	99	100
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	47	37	21
Yhteensä	384	304	269

**Avustusmäärärahan käyttö avustustlajeittain toteutunut/arvio vuosina 2024—2026
(milj. euroa)**

	2024 toteutunut	2025 arvio	2026 arvio
Yleisavustukset	68	63	84
Kohdennetut toiminta-avustukset	237	220	172
Investointiavustukset	7	1	1
Hankeavustukset	72	20	12
Yhteensä	384	304	269

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nuorten huumekuolemien ehkäisy (siirto momentilta 33.60.31) (HO 2023)	1 000
Säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	-25 000
Valtionavustukset pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirto momentille 33.70.53)	-1 500
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2025)	-10 000
Yhteensä	-35 500

2026 talousarvio	268 588 000
2025 talousarvio	304 088 000
2024 tilinpäätös	383 588 000

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestäväää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastomuutoksen hillintä, sen vaikutukset ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen säästäminen ja niiden hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti. Pyrkimyksenä on materiaalien suljettu kierto, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, kansainvälistä ja alueellista yhteistyötä, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vähähiilistä kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös viennin edistämistä.

Suomi on sitoutunut YK:n kestävään kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanon vauhdittamiseen. Suomi vaikuttaa monenväliseen kansainväliseen ilmasto- ja ympäristöyhteistyöhön aktiivisesti osana EU:ta ja korostaa tarvetta vahvistaa kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden ja -toimien johdonmukaisuutta. Siirtymä hiilineutraaleihin yhteiskuntiin tulee toteuttaa tavalla, joka tukee myös luonnon monimuotoisuutta sekä vahvistaa kokonaisturvallisuutta. Suomi korostaa ilmasto- ja ympäristökysymysten yhteyksiä rauhaan ja turvallisuuteen sekä edistää näiden tuomista vahvemmin osaksi eurooppalaista ja kansainvälistä turvallisuuspolitiikkaa. Johdonmukainen ympäristö- ja ilmastopolitiikka vahvistaa myös suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2030—2050 ulottuvien ilmastoto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopöytäkirjan puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon. Suomi tukee EU-komission suositusta asettaa päästöt ja poistumat kattava 90 prosentin nettopäästövähennystavoite vuodelle 2040, millä varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähennykset. Kansallisella ilmastolailla varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuoteen 2035 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilille teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastotavoitteiden toteutumista edistetään konkreettisin toimin ja vaikuttavalla ilmastopolitiikalla kansallisesti, EU-tasolla ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyen. Yhtenä ilmastopolitiikan painopisteenä on päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kiihtyvä kehitys teollisuudessa ja energiantuotannossa. Kehittämällä Suomesta puhtaan energian edelläkävijää vauhditetaan investointipolitiikan lisäksi yhteiskunnan päästöjen vähentämistä. Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä päästöjä sekä lisäämällä puhtaan energian tuotantoa ja käyttöä. Luontaisten hiilinielujen lisäksi edistetään teknisten nielujen hyödyntämistä. Energiaomavaraisuudella ja -huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan.

Kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä rakennuksista ja asumisesta sekä liikenteestä aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisäämällä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Suunnataan rakentamista nykyisen yhdyskuntarakenteen osaksi tai sen läheisyyteen hyödyntäen olemassa olevaa infrastruktuuria. Energian omavaraisuudella ja huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan. Yhdyskunnissa, erityisesti kaupunkiseuduilla, maankäyttöä, asumista ja palveluja yhteensovitetään siten, että eri toimintojen saavutettavuus paranee ja kestävien liikennemuotojen käyttö lisääntyy.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittävä tarjonta hillitsee vuokra- ja hintatason nousua. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta jatketaan kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin.

Ympäristöministeriö jatkaa toimia rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi ja rakennuskannan elinkaarien hiilidioksidipäästöjen pienentämiseksi. Keskeiset toimet liittyvät rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen toimeenpanoon sekä rakentamislain sisältämän uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvo-ohjauksen toteuttamiseen. Rakentamisen kiertotaloutta edistetään kehittämällä edelleen rakentamislain edellyttämän purkumateriaali- ja rakennusjätteselvityksen tueksi käyttöön otettua purkumateriaali- ja rakennusjätetietojärjestelmää Rapua.

Yhden luukun mallissa, jota kohti edetään, asiointi ja ympäristöllisten lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupamenettelyn kautta. Ympäristölupakäsittely (lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät) kootaan juridisesti yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen. Säädetään laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä lupa- ja valvontavirastossa. Investointien vaatimille kaavoitus-, rakennus-, ympäristö- ja vesilupamenettelyille sekä niitä koskevien valitusten käsittelylle määritetään tavoiteltavat käsittelyajat. Viranomaisten keskinäisiä valitusoikeuksia rajoitetaan. Selkiytetään ja yhteensovitetään YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Arvioidaan varovaisuusperiaatetta sekä sen tulkinnan vaikutuksia lupamääräyksiin ja lupien hyväksymiseen. Tarkastellaan mahdollisuutta palauttaa lupamääräysten tarkistamismenettely osaksi lupamenettelyä. Selkeytetään lainsäädäntöä siten, että ympäristölupaharkinnassa voidaan rajautusti huomioida elinkeinonharjoittajan vapaaehtoiset kompensatiotoimet. Edistetään teollisuuspuistojen perustamista kevennetyllä lupamenettelyllä tinkimättä ympäristövaikutuksista.

Selvitetään mahdollisuus teollisuuspuistokohtaisiin ympäristövaikutuskiintiöihin ja ennakkoluvitukseen.

Huolehditaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksista ja oikeusturvasta. Huolehditaan ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta. Toimeenpannaan valtakunnallista pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa ja edistetään etenkin maamassojen kiertotaloutta ja kestävä kunnostamista. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030. Huolehditaan EU:n ilmanlaatudirektiivin, teollisuuspäästädirektiivin ja teollisuuspäästöportaaliasetuksen toimeenpanosta.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävä käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien, haavoittuvan Saaristomeren sekä muun Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpito edellyttävät erityisesti näihin ympäristöihin kohdistuvien paineiden vähentämistä, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesien ja meren tilan parantamisen ohjelmalla (Ahti) vahvistetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanoa ja edistetään ravinteiden kierrätystä sekä Saaristomeren tilan parantamista. Erityisesti toimia kohdennetaan Saaristomeren pilottialueille. Vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa laajennetaan mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään ravinnekuormituksen hillitsemiseksi, vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Pintavesien ja ympäristön kuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Myös Itämeren suojelu edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja Itämeren suojelun toimintaohjelman (HELCOM BSAP) yhteistä toimeenpanoa.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja sen suotuisa tila turvataan ilmastoviisaasti vuoteen 2030 mennessä toimeenpanemalla uusi kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma, toteuttamalla Helmi-elin ympäristöohjelmaa, METSO-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Toimien vaikuttavuuden lisäämiseksi toimeenpannaan uudistettua luonnonsuojelulainsäädäntöä ja jatketaan METSO-ohjelmaa uudella ohjelmakaudella. Lisäksi kehitetään luontoarvomarkkinoita ja tuetaan yritysten työtä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Alueidenkäytön suunnittelulla vastataan toimintaympäristön muutoksiin, joista keskeisiä ovat ilmastomuutoksen torjunta, uusiutuvan energian tarve ja huoltovarmuus, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros. Lainsäädäntöä uudistamalla sekä alueidenkäyttöä ja sen suunnittelua kehittämällä edistetään tarkoituksenmukaista maankäyttöä, hyvää elinympäristöä, kaavoituksen sujuvuutta, kaupunkien ja kuntien kasvua, riittävää asuntotuotantoa, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Sään ääri-ilmiöt ja tulvariskit huomioidaan yhdyskuntarakenteen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-ainekomavaraisuutta ja talouden perustaa. Jätelain-säädäntöä kehitetään kiertotalouslainsäädännöksi hallitusohjelman ja EU-lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Kiertotalouden tavoitteiden ja elinkaariajattelun edistämiseksi sekä markkinoiden kehittämiseksi toteutetaan kiertotalousohjelmaa mm. eri toimijoille suunnattu kiertotalouden strateginen green deal -sitoumus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2025 arvio	2026 arvio
Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen			
— Helmi- ja METSO-ohjelmien edistyminen ympäristöministeriön hallinnonalalla vuoteen 2030, ohjelmien toimenpiteiden kokonaistavoitteesta keskimäärin saavutettu, %	66,3	71,0	33,4 ¹⁾
— Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria, Mt CO ₂ -ekv.	41,4	38,8	37,0
Vihreä siirtymä on kasvun perusta			
— Materiaalien kiertotalousaste, %	5,5	6,0	6,0
— Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevien ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioiden mediaanikäsittelyaika, kk	10,5	10	10
— Ympäristöliiketoiminnan liikevaihto, milj. euroa	47 800	48 000	48 200
Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa			
— Asuntoaloituksien määrä, kpl	18 000	22 000	27 000

¹⁾ METSO-ohjelman uusi kausi alkaa 2026, luvut eivät ole vertailukelpoisia aiempiin vuosiin.

Sukupuolten tasa-arvo

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin mm. rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävästä alueidenkäytöstä, rakentamista sekä hyvää elinympäristöä. Ympäristöministeriö edistää kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisen määräaikaisen etusijamenettelyn ja muutoksenhakujen kiireellisen käsittelyn avulla saavutetut hyödyt puhtaan siirtymän hankkeille ja tehdään sen pohjalta tarvittavia lakimuutoksia.

Uudessa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa tarkastellaan taakanjakosektorilla tarvittavia toimia vuosien 2030 ja 2035 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi edistetään vuonna 2022 valmistuneen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa.

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelmalla myös hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista, kestävää kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jossa kiertotalous tehostaa luonnonvarojen käyttöä ja uudistaa Suomen taloutta.

Ympäristöministeriö torjuu luontokatoa mm. uudistetun luonnonsuojelulain, Helmi-elinympäristöohjelman ja METSO-ohjelman toimenpiteiden sekä muiden luontotyyppien ja lajien suojelutoimien avulla sekä kehittämällä luontoarvomarkkinoita.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion asuntorahaston lakkauttamisesta ja valtion tukeman asuntotuotannon takausmaksuista	12.35.(20), 12.35.21, 35.20.57, 35.20.58 ja 35.20.(60)

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
35.10.63	<i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10,0	10,0
35.20.58	<i>Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)</i>		
	— korkotukilainat	-	1 135,0
	— vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksen takausvastuut	-	300,0
	— asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen takausvastuut	-	100,0
	— purkuakordit	-	8,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	83 757	91 427	86 171	-5 256	-6
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 300	40 433	38 451	-1 982	-5
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 436	36 384	34 260	-2 124	-6
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	10 446	12 435	11 435	-1 000	-8
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 575	2 175	2 025	-150	-7
10. Ympäristön- ja luonnon-suojelu	142 429	137 092	135 778	-1 314	-1
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	2 260	1 260	3 040	1 780	141
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 590	15 570	15 540	-30	0
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	7 120	4 310	4 830	520	12
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 735	15 335	12 235	-3 100	-20
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	49 640	50 133	47 649	-2 484	-5
61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	16 292	6 042	8 042	2 000	33
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	37 630	39 380	39 380	—	0
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 162	2 062	2 062	—	0
67. Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)	—	3 000	3 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	28 591	26 130	271 565	245 435	939
(01.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 216	1 700	—	-1 700	-100
(04.) Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	3 000	—	—	—	0
(06.) Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)	600	—	—	—	0
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
33. Ohjelma pitkäaikais-asunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 825	3 650	4 650	1 000	27
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	3 700	3 700	3 700	—	0
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	9 550	7 550	6 985	-565	-7
57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)	—	—	80 600	80 600	0
58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arvio määräraha)	—	—	152 020	152 020	0
(60.) Siirto Valtion asunto-rahastoon	—	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

	v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026	
				1000 €	%
64. Avustukset rakennus- perinnön hoitoon (siirto- määräraha 3 v)	1 700	1 700	1 700	—	0
95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	—	5 830	19 910	14 080	242
Yhteensä	254 777	254 649	493 514	238 865	94
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	1 013	983	972		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestävää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävä kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä muita lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen ja uudistamiseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristötehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.04.

Elinvoimakusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinvoimaketuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

— Kasvihuonekaasujen päästöt vähentyneet suunnitelmien, politiikkatoimien, ohjelmien, hankkeiden ja yhteistyön tuloksena

— Vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteet ovat toteutuneet

— Luonnon monimuotoisuus on vahvistunut sekä luonnonsuojelualueverkoston kattavuus parantunut.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

— Jätealan lainsäädännön toimeenpanoa on tehostettu ja edistetty luonnonvarojen kestäväää käyttöä toteuttaen kiertotalousohjelman, valtakunnallisen jätesuunnitelman ja muovitiekartan toimenpiteitä.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

— Yhdyskuntarakenteen kestävyys ja elinympäristön laatu vahvistuvat.

Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään

— Puhtaan siirtymän investointien toteutus vauhdittuu.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2024 toteutuma	2025 tavoite	2026 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	2 906	3 200	5 000
Soiden suojelu, ha	4 672	5 500	5 500
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64,6	64,6	64,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 451 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

- 1) rakennustuotteet
- 2) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä
- 3) rakennustuoteyhteyspisteen ylläpito.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan sekä muiden siirtomenojen maksamiseen Metsähallituksen luontopalveluille yhteishankkeisiin
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen, hankkekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen	Ilmastomuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet on tunnistettu ja ne ratkaistaan yhdessä. Hiilineutraaliustavoite on saavutettu, Suomi on hiili-negatiivinen. Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa. Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastomuutosta.
2. Vihreä siirtymä on kasvun perusta	Vihreän siirtymän ratkaisut ovat Suomen talouden veturi. Vihreä siirtymä vahvistaa luontopääomaa ja huolto-varmuutta. Kiertotalous on talouden valtavirtaa, ja luonnonvaroja käytetään planeetan kantokyvyn mukaan. Kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta parannetaan ja rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaali-tehokas.
3. Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa	Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestäväälle elämäntavalle. Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita. Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea. Kestävien valintojen tekeminen on helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti kannustavaa.
4. Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään	Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet tukevat kestävää muutosta. Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö ohjaa pää-omia ja vihreän siirtymän toimia. Ympäristötietoa ja digitalisaatiota hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti — tieto ohjaa vihreää siirtymää ja kulutusvalintoja. Suomi vaikuttaa ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti. Oikeudenmukaista siirtymää valmistellaan vuoro-vaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan sekä sidos-ryhmien kanssa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	39 070	42 133	40 151
Bruttotulot	2 047	1 700	1 700
Nettomenot	37 023	40 433	38 451

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 262		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 539		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 37 551 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 1 000 000 euroa ympäristöluvituksen vauhdittamiseen liittyviin toimiin ja yhden luukun palvelut -kokonaisuuden kehittämiseen sekä ympäristöllisten tietovarantojen digitalisaatiohankkeeseen (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 3 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnan lakkauttamisen viivästyminen (siirto momentilta 35.20.01)	1 700
Ilmanlaatudirektiivin toimeenpano (siirto momentille 31.01.04)	-103
Jäte- ja tuotetietojärjestelmä	-350
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattori (siirto momentille 24.01.01)	-22
Materiaalitori ja teollisten symbioosien palvelu	-110
Matkahallinnon neuvonta ja tuki (siirto momentille 23.01.01)	-15
REPowerEU YLP	-500
REPowerEU YTY-digi	-1 000
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 166
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	749
VARKEN osuus VNHY-tukipalveluista (siirto momentille 23.01.01)	-700
Ympäristövahinkorahastolain määrärahan tarkennus	-75
Palkkausten tarkistukset	815
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-700
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-440
Tasomuutos	-65
Yhteensä	-1 982

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	38 451 000
2025 II lisätalousarvio	2 270 000
2025 talousarvio	40 433 000
2024 tilinpäätös	37 300 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 2) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 3) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille.

Määrärahasta on varattu 1 710 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (Syke) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestäväen kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi Syke tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Syke huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

Syke hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Syken toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. Syken toimintameno määrärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erilisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

Syke keskittyy kansallisesti Agenda2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssi-
viisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Syken yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet kiinnittyvät suoraan ympäristöministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteisiin, joiden toteutumiseen Syke vaikuttaa tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa sekä uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtioneuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, elinkeinoelämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset.

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

- 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
- 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta

3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ympäristöministeriö asettaa Syken toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

Tuloksellisuusmittarit

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit/T&K-htv	0,7	0,9	1,0
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit ja blogit/htv	0,29	0,35	0,40
Julkaisut/htv	0,78	1,0	1,1
Julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannus- vastaavuus (%)	129	100	100
Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	96	105	105
<i>Tutkimuksen ja asiantuntijatyön laatu</i>			
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit (kpl)	243	250	270
Julkaisuiden tieteellinen vaikuttavuus (TOP 10 -viittaus- indeksi)	1,63	1,45	1,45
Tieteellisten julkaisuiden laatu (tasolle JUFO2 ja JUFO3 luokiteltujen artikkeleiden osuus, %)	51	50	50
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit (kpl)	193	220	220
<i>Dataa, aineistot ja sähköiset palvelut</i>			
Verkkosivuvierailujen määrä — syke.fi (1 000 kpl/v), temaattiset verkkosivut yhteensä: ymparisto.fi, itameri.fi, vesi.fi (1 000 kpl/a)	(seuranta- teknologian muutoksen myötä luvut eivät ole vertailu- kelpoisia)	Määrä pysyy ennallaan tai kasvaa edellisvuoteen verrattuna.	Määrä pysyy ennallaan tai kasvaa edellisvuoteen verrattuna.
Paikkatietoaineistojen rajapintojen käyttömäärä (milj. kpl)	299	>200	>200
<i>Palvelukyky</i>			
Tyytyväisyys Syken palvelukykyyn kokonaisuutena (YM, MMM, ELYt/elinvoimakeskukset)	ei mitattu	3,5/5 vuoden välein	Mitataan kahden
Tyytyväisyys Syken asiantuntijatukeen (YM, MMM, ELYt/elinvoimakeskukset)	ei mitattu	3,5/5 vuoden välein	Mitataan kahden

Voimavarojen hallinta

Syken kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan 670 vuonna 2026. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 270 henkilötyövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2024—2026

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Henkilötyövuosien määrä (htv)	671	673	670

Syken tuloarvio vuodelle 2026 on n. 40,6 milj. euroa. Tuotoista 5,3 milj. euroa kertyy maksupelustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloista, joista vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin kolmannes.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Bruttomenot	77 606	77 332	74 818
Bruttotulot	48 003	40 948	40 558
Nettomenot	29 603	36 384	34 260
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 235		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 068		

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee noin 17 milj. euroa, ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja noin 19,5 milj. euroa. EU:n osuus yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista on noin 9 milj. euroa ja yhteistoiminnan kustannusten korvauksista noin 0,2 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	12 492	10 000	9 500
— EU:lta saatava rahoitus	7 669	8 000	8 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 319	1 800	1 500
Tuotot yhteensä	21 480	19 800	19 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	31 587	31 000	30 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 107	-11 200	-11 000
Omarahoitusosuus, %	32	36	36

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan. EU-rahoituksen merkitys yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoissa on kasvanut, ja vastaavasti muilta valtion virastoilta saatava rahoitus supistunut. Tämän kehityksen myötä hankkeiden omarahoitusosuus kasvaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 34 160 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 22 972 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Arvioon sisältyy REPowerEU -rahoituksella toteutettava hanke, 1 710 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennallistamisen tutkimus (T&K)	1 000
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-860
Luontotyyppi- ja ekosysteemitiedon uusien kustannustehokkaiden menetelmien kehittäminen (T&K)	1 000
RepowerEU KV-YVA Lupa	-40
REPowerEU T&K	-2 440
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	1 050
Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuus	-750
Palkkausten tarkistukset	746
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 400
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-430
Yhteensä	-2 124

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	34 260 000
2025 II lisätalousarvio	274 000
2025 talousarvio	36 384 000
2024 tilinpäätös	33 436 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 435 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 000
Yhteensä	-1 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	11 435 000
2025 talousarvio	12 435 000
2024 tilinpäätös	10 446 314

65. *Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille
- 3) saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisesti avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin
- 4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen
- 5) avustuksiin ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön
- 6) kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen Metsästäjäliitto ry	-150
Yhteensä	-150
2026 talousarvio	2 025 000
2025 talousarvio	2 175 000
2024 tilinpäätös	2 575 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat, monikansalliset ympäristösopimukset ja näiden sekä muiden kansainvälisten tahojen sitoumukset kuten HELCOMin Baltic Sea Action Plan. Tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön hyvä tila. Saaristomeren osalta tavoitteena on saada alueen maatalouden ravinnekuormitus pois Itämeren suojelukomissio HELCOMin pahimpien kuormittajien hot spot -listalta. Suunnitelmien ja sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelman toteutuksella. Tavoitteena on hallituskaudella 2023—2027 saada ravinnekuormitus kuriin, maan rakenne kuntoon, haitta-aineet hallintaan sekä resurssit talteen ja käyttöön ravinteiden kierrätyksen edistämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Vedenalaisen meriluonnon inventointeja (Velmu) jatketaan Itämeren suojelutoimien kohdenta-

miseksi ja luonnonvarojen kestäväen käytön ohjaamiseksi. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistustyö jatkuu.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa-alueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla. Jatketaan mainitun määrärahan puitteissa myös käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarvioita sekä vastuuselelyksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin. Turvataan elinvoimakusten yhteisen, alueellisesti hoidettavan ympäristövahinkopäivystyksen toiminta. Valmistellaan uutta lainsäädäntöä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan jälkeisistä jälkitoimista (jälkitorjunta). Ympäristövahinkorahasto on aloittanut toimintansa vuodesta 2025 alkaen toissijaisena ympäristövastuujärjestelmänä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa ja aloitetaan ilmanlaatudirektiivin uudistuksen toimeenpano.

Vaikutetaan EU:n kemikaalistrategian aloitteiden valmisteluun ja valmistaudutaan niiden kansalliseen täytäntöönpanoon. Toteutetaan kansallista kemikaaliohjelmaa.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030—2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia kaikilla sektoreilla. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastopöimukseen 1,5 asteen tavoitteen mukaiseen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön toimeenpanoon, tuetaan komission suositusta asettaa EU:lle päästöt ja poistumat kattava 90 prosentin nettopäästövähennystavoite vuodelle 2040 ja edistetään EU:n 2050 ilmastoneutraalustavoitetta. Korostetaan, että toimeenpanon pääpainon tulisi olla kustannustehokkaissa päästövähennyksissä, jäsenmaiden päästövähennysvelvoitteiden välisten erojen tulisi kaventua merkittävästi tai poistua vuoteen 2040 mennessä ja ydinenergian tulisi säilyä osana energiapalettia sekä tulisi luoda kannustimia teknisten nielujuen käyttöönnotolle. Lisäksi toimeenpanossa huomioitava maankäyttösektorin nykytilanne ja epävarmuudet sekä maatalouden haasteet ja sen ensisijainen ruoantuotantotehtävä.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämää uutta keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaa (KAISU) valmistellaan ja nykyisen KAISU:n toimeenpanoa edistetään; KAISU:n kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla. Ilmastopaneeli edistää tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua. Se tuottaa, koostaa ja erittelee tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastomuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. Paneeli tukee päätöksentekoa myös antamalla lausuntoja ilmastopolitiikan asiakirjoista.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa.

Jatketaan johdonmukaista kansallista ja EU-työtä kiertotalousmurroksen toteuttamiseksi. Kiertotalous tuo ratkaisuja niin ilmastomuutoksen, luonnonvarojen tuhlauksen kuin luontokadon hillintään.

Jatketaan toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi. Edistetään vuonna 2023 voimaan tulleen uuden luonnonsuojelulain toimeenpanoa ja ohjeistusta. Edistetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion ja luonnonarvomarkkinoiden käyttöönottoa.

Käynnistetään YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman toimeenpano. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä etenkin osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä EU:n vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun sitoumusta. METSO-ohjelmaa jatketaan vuonna 2026.

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyypppejä kuten perinnebiotooppeja, arvokkaita lintuvesiä, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita lajistollisesti arvokkaita metsäisiä ympäristöjä. Jatketaan uudistetun luonnonsuojelulain mukaisten suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien inventointia, suojelupäätösten valmistelua ja maanomistajien tiedottamista tiukasti suojelluista luontotyypeistä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta.

Luontopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa tuetaan Suomen Luontopaneelin avulla.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman toimia sekä kansallista green deal -sitoumusta toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumatto-

mien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

**Eräiden luonnon- ja ympäristönsuojelun kohteiden jakautuminen momenteittain
(1 000 euroa)**

	METSO	Helmi	Vedet	Ilmasto	Kiertotalous	Maaperä
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	500	15 040				
35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)				1 260	520	1 250
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)			12 235			
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)		7 000				
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)			6 521			1 521
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	19 000	5 000				
Yhteensä	19 500	27 040	18 756	1 260	520	2 771

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierrojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia saada heti perityksi aiheuttajalta
- 3) menoihin, jotka liittyvät ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä
- 4) menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta, saneerauksien valmistelusta ja saneerauksesta
- 5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 6) alueellisen ympäristövahinkopäivystyksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat viranomaisille ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamatto-

missa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksien valmisteluun sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen. Näistä vastaa Suomen ympäristökeskus, jolle aiheutuvia kuluja korvataan määrarahasta.

Määrarahasta 135 000 euroa on tarkoitettu ympäristövahinkopäivystyksen aiheuttamiin kustannuksiin, joita ovat päivystäjille maksettavat korvaukset, päivystyksen puhelinkulut, päivystykseen liittyvät koulutuskulut sekä arviointikulut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hituran kaivosalueen jälkihoidon toimenpiteiden ylläpito	700
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	500
Tasomuutos	580
Yhteensä	1 780
2026 talousarvio	3 040 000
2025 talousarvio	1 260 000
2024 tilinpäätös	2 260 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -alueiden ja direktiiviluontotyyppien, luonnonsuojelulain luontotyyppien sekä muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, suunnitteluun ja hoitoon sekä maisemanhoitoalueiden valmisteluun, hoidon ja käytön suunnitteluun
- 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon ja metsien suojelun edistämiseen
- 3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen, EU:n CITES-asetuksen edellyttämiin kansallisen tieteellisen viranomaisen tehtäviin sekä rauhoitettujen vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen
- 4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja selvityksiin

5) kohtiin 1)—4) liittyen enintään 110 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kuluihin

6) Suomen Luontopaneelin toiminnan rahoitukseen

7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)—3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yksityisten luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -alueiden ja direktiiviluontotyyppien, luonnonsuojelulain luontotyyppien sekä muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, suunnitteluun ja hoitoon sekä uhanalaisten eliölajien suojeluun, seurantaan ja EU:n luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkojen hoitoon. Määrärahalla toimeenpannaan luonnonsuojelun toteutusta kuten METSO-ohjelmaa ja Helmi-ohjelman soidensuojelua. Lisäksi määrärahalla voidaan hankkia luonnonsuojelun ja luonnonsuojelusuunnittelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset.

Määrärahasta pääosa käytetään Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan mm. soiden, arvokkaiden lintuvesien, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä elinympäristöjä ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta sekä lisätään heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamisen, kunnostusten ja hoidon edellyttämää tietopohjaa ja osaamista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 14 540 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Heinolan lintutarhan avustus	-30
Yhteensä	-30
2026 talousarvio	15 540 000
2025 talousarvio	15 570 000
2024 tilinpäätös	15 590 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 830 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoimintaan ja sen kehittämiseen sekä seurantaan
- 2) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 3) ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 4) kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin

5) merialuesuunnitteluyhteistyöhön liittyviin kulutusmenoihin ja avustuksiin

6) enintään 55 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 2) sekä 33 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin

7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Valtionavustuslain (688/2001) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan enintään 150 000 euroa. Valtionavustuslain (688/2001) ja asetuksen (684/2020) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta ilmastopaneelin toimintaan enintään 750 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristön kunnostaminen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 250 000
Ympäristöhallinnon ohjaus, kehittäminen ja ympäristötutkimuksen tuki	1 800 000
Kiertotalouden edistäminen	520 000
Ilmastopaneeli, saamelainen ilmastoneuvosto ja ilmastohankkeet	1 260 000
Yhteensä	4 830 000

Määrärahasta käytetään 1 250 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään selvitys- ja puhdistustoimintaan sekä niiden kehittämiseen sekä valtion vastuulla olevien käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) seurantaan, selvityksiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon sekä mm. saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan (150 000 euroa). Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus.

Määrärahasta 1 800 000 euroa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin ja -tehtäviin elinvoimaketuksissa, lupa- ja valvontavirastossa ja ympäristöministeriössä. Määräraha kohdennetaan osana tulosohtausprosessia tukemaan ympäristöhallinnon tehokasta toimintaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 930 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	520
Yhteensä	520
2026 talousarvio	4 830 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	4 310 000
2024 tilinpäätös	7 120 000

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, pinta- ja pohjavesien suojelun edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja niiden kehittämiseen
- 2) vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 5) enintään 51 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 7) siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saaristomeriohjelma ja panostus vesiensuojeluun	3 000 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 210 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	5 025 000
Yhteensä	12 235 000

Määrärahasta käytetään 7 210 000 euroa Saaristomerien tilan ja ravinteiden kierrätyksen edistämiseen ja vesien ja meren tilan parantamiseen Ahti-ohjelmalla, vesien- ja merenhoidon suunnitteluun, pohjavesialueiden tarkistamiseen sekä pohjavesien riskienhallinnan edistämiseen, vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden kartoitukseen ja kestävän käytön tukemiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Määrärahasta käytetään 5 025 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtäviin, seurannan kehittämiseen sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 11 735 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesitietojärjestelmän uudistaminen ja vesienhoidon seuranta	-3 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-100
Yhteensä	-3 100
2026 talousarvio	12 235 000
2025 talousarvio	15 335 000
2024 tilinpäätös	11 735 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 47 649 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

- 1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin
- 2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien kiinteistöjen hankkimiseen sisältäen rakennukset ja maa-alueet
- 3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta
- 4) luontopalveluiden tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon
- 5) edellä mainittuihin tehtäviin liittyen, EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

- Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä
- Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja edunvalvonnalla
- Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävää, eettistä ja vastuullista
- Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa
- Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisen kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset
- Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä ennallistaminen ja luonnonhoito, osuus kokonaistavoitteesta vuosille 2020—2030, %	37	42	47
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista %	64	81	82
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	41	50	110
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet, %	54	54	54
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	8,6	8,9	9,0
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa ¹⁾	412		

¹⁾ Uusi mittari kehitteillä.

Metsähallitus

- toimii lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi-ohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimia
- toteuttaa luonto- ja lintudirektiivin lajien ja luontotyyppien suojelutason parantamisen ja ylläpitämisen edellyttämiä toimenpiteitä
- vahvistaa Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä
- kehittää kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja

— edistää eri toimenpitein eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa

— rakentaa yhtenäistä asiakaskokemusta monikanavaisen asiakaspalvelun kautta

— ylläpitää kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden suojelu- ja käyttöarvoja

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien (ULJAS) ylläpidosta ja tietosisältöjen laadun parantamisesta ja jatkaa luonnonsuojelun tietojärjestelmien uudistamistyötä prosessi- ja käyttäjälähtöisesti kehittäen

— kehittää asiakaslähtöisesti palvelujen ja asioinnin digitaalisia ratkaisuja, lisää toiminnan vaikuttavuutta dataan pohjautuen sekä tehostaa toiminnan ohjausta teknologiaa hyödyntäen

— pitää luontoarvoja esillä julkisessa keskustelussa viestimällä aktiivisesti

— tehostaa vastuullisen retkeilyn, kalastuksen ja metsästyksen asiakasviestintää yhteistyössä kumppaneiden kanssa.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 300 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnonsuojelu (Luontoarvot-arvovirta)	17 900 000
Luonnon virkistyskäyttö ja kulttuurihistorialliset kohteet (Luontoon-arvovirta)	14 500 000
Tietojärjestelmät ja digitaaliset palvelut	9 081 000
Muut	6 168 000
Yhteensä	47 649 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alv-kannan muutoksesta aiheutuva lisäys	-5
Kansallispuistot, luonto- ja kulttuurikohteet	-1 410
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 985
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 770
Tiilikkajärven kansallispuisto	-200
Palkkausten tarkistukset	546
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-600
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-600
Yhteensä	-2 484

2026 talousarvio	47 649 000
2025 II lisätalousarvio	2 192 000
2025 talousarvio	50 133 000
2024 tilinpäätös	49 640 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen ja tavoitteiden edistämisen avustuksiin ja tukiin sisältäen ravinteiden kierrätyksen ja Saaristomeren tilan parantamisen sekä näiden myöntämisestä aiheutuviin kulutusmenoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelma	3 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	3 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Yhteensä	8 042 000

Määrärahasta käytetään 6 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen pohja- ja pintavesien sekä meren hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Eri-tyisesti panostetaan Saaristomeren tilaa parantaviin toimiin. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden sekä pilaantuneiden sedimenttien selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveysriskien kannalta merkittävässä kohteissa, jotka on priorisoitu yhteistyössä alueellisten elinvoimakeskusten kanssa ja joiden toteuttamisesta Sisä-Suomen elinvoimakeskus vastaa keskitetysti.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 7 142 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saaristomeri ja vesiensuojelu (HO 2023)	2 000
Yhteensä	2 000
2026 talousarvio	8 042 000
2025 II lisätalousarvio	500 000
2025 talousarvio	6 042 000
2024 tilinpäätös	16 292 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen luonnonsuojelulain (9/2023) 108 §:n mukaisesti
- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 47, 48, 64 ja 77 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) korvausten maksamiseen luonnonsuojelulain 111 §:n mukaisista valtion korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvista haitoista
- 4) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 110 ja 113 §:n, alueidenkäyttölain (132/1999) 197 §:n sekä yksityistielain (560/2018) 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin
- 5) maa-aineslain (555/1981) 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
- 6) luonnonsuojelulain 124 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
- 7) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
- 8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 95 §:n 1 momentin mukainen
- 9) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain (15/2022) mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin

10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua

11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2026 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2026 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti yhteensä 19 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaan alustavasti 5 000 000 euroa. Loput määrärahoista kohdentuvat Natura-verkoston ja vanhojen luonnonsuojeluohjelmien korvauksiin sekä muihin luonnonsuojelun korvauksiin. Lisäksi määrärahasta maksetaan rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot.

Luonnonsuojeluhankintoja tekevän määräaikaisen henkilöstön palkkauskulut sekä METSO-ohjelman edistämisen kuluja kuten viestintä- ja hankekuluja maksetaan momentilta 35.10.21.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Vuoden 2026 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000
Menot yhteensä	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 380 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 39 000 000 euroa.

2026 talousarvio	39 380 000
2025 II lisätalousarvio	—
2025 talousarvio	39 380 000
2024 tilinpäätös	37 630 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 062 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille
- 2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijajäseninäareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	330 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	530 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	730 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	220 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	42 000
Muut maksut ulkomaille	60 000
Kehitysmaiden osallistumistuki	150 000
Yhteensä	2 062 000
2026 talousarvio	2 062 000
2025 talousarvio	2 062 000
2024 tilinpäätös	2 162 000

67. Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ympäristövahinkorahastosta annetun lain (1262/2022) 20 §:ssä tarkoitettuihin torjuntakaluston hankintakustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Ympäristövahinkorahasto myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen.

2026 talousarvio	3 000 000
2025 talousarvio	3 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu rakentamisen ja asumisen edistämiseen tähtäävät määrärahat hallinnonalalla.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on huolehtia riittävästä asuntorakentamisesta, tukea talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata ihmisten asumistarpeisiin. Toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen taloudelliselle elinvoimalle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyyn parantumisessa. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan suhteen. Valtion tuke-
man kohtuuhintaisen asuntotuotannon perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, joilla tarve kohtuuhintaiselle asumiselle on suurin ja ihmisille, joiden on vaikea vuokrata asuntoa vapailta markkinoilta.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä hyödynnetään hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä, rakentamisessa ja elinympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta. Avustuksilla rakennusperinnön hoitoon säilytetään arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä osana kansallista kulttuuri-perintöä ja tuetaan korjausrakentamisen työtapojen säilymistä.

Ikääntyneen väestön asumisen edellytyksiä edistetään ja huolehditaan ikääntyneiden tarpeita vastaavien asunusratkaisujen tarjonnasta. Erityisryhmien avustukset kohdistetaan hallitusohjelman ja kehysriihen linjausten mukaisesti erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen kohteisiin. Asunnottomuusohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen ja asunnottomuuteen. Asumisen jatkuvuuden turvaaminen helpottaa ratkaisemaan asukkaan taloudellisia ja muita elämänhallinnan ongelmia edistäen siten hyvinvointia ja ehkäisten syrjäytymistä.

Rakennetun ympäristön tiedonhallinnassa on käynnissä muutos, jossa alueidenkäytön ja rakentamisen tiedot tuodaan entistä helpommin saataville koneluettavana ja kansallisesti sovitussa yhteentoimivassa muodossa. Uusi toimintamalli syntyy yhteisesti sovitusta tiedonrakenteista, lainsäädännöstä ja siitä, että tiedot ovat saatavilla yhdestä paikasta, valtakunnallisesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä Ryhtistä. Kunnat ja maakuntien liitot ovat keskeisessä osassa rakennetun ympäristön digitalisaatiouudistuksen toteutuksessa. Ympäristöministeriö myöntää avustuksia kunnille ja maakuntien liitoille tiedonhallinnan uudistuksen toimeenpanoon siten, että maakunta-, yleis- ja asemakaavan sekä rakentamisen lupiin liittyvät tiedot ovat saatavilla uudessa, valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietojärjestelmässä ja kansallisesti määriteltävässä koneluettavassa muodossa. Siirtymäajan jälkeen kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäris-

tön tiedon hallinta kevenee ja päällekkäisistä viranomaisille toimitettavista tiedoista voidaan luopua. Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta, tietoturvaa ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Valtion tukema uudistuotanto			
Kasvukeskukset	5 600	4 300	3 000
Muu maa	800	600	350
Erityisryhmien investointiavustuksella rahoitetut asunnot valtion tukemassa asuntotuotannossa	2 000	1 400	1 200
Takauslainoitettujen vuokra-asunnot	-	500	500

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	9 600	8 000	14 000

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2024 ja arvio vuosista 2025—2026

	2024 toteutuma asuntoa	2025 arvio asuntoa	2026 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettujen uusien asunnot yhteensä	18 010	22 000	27 000
— valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki	8 400	7 000	4 300
— takauslainoitettujen vuokra-asunnot	110	500	500
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	9 500	14 500	22 200
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	4 500	3 000	2 500
Perusparannuksen takauslainoitus	-	-	500
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	5 800	6 000	8 000
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus ¹⁾	7 000	7 000	9 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion tukeman asuntotuotannon riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat.

Yhteisöille myönnettyjen valtiontakauksellisten lainojen takausvastuun määrä oli syyskuussa 2024 kasvanut 19,26 mrd. euroon, joka on noin 9,3 % vuoden takaista tilannetta enemmän. Suurin osa (86 %) yhteisöille myönnettyistä valtiontakauksellisista lainoista sijaitsee erittäin pienen riskin tai pienen riskin kunnassa. Aravalainojen maksuviiveiden määrää on saatu hallittua kohdistamalla talouden tervehdyttämistoimia maksuvaikeuksissa oleviin vuokrataloyhteisöihin ja tehostamalla maksuviiveiden perintää. Aravalaina-asiakkaiden pääomista noin 77 % sijaitsee kuntien riskiluokituksella mitattuna erittäin pienen riskin tai pienen riskin kunnissa. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisen tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2024 noin 260 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2024 toteutuma	2025 arvio	2026 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 700	1 500	1 200
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	19 400	21 000	22 000
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 500	1 500	1 500
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,2	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	2 000	2 000	2 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Avustukset korjaustoimintaan 35.20.55	9,55	7,55	6,985
— Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 35.20.31	2,0	2,0	2,0
— Asumistuki 33.10.54	1 696,1	1 406,3	1 097,4
— Eläkkeensaajan asumistuki 33.40.60	703	679	630
— Opiskelijoiden asumislisä 29.70.55	14,9	179,2	379,1
Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet 35.20.58			
— asuntolainojen korkotuki	239,8	215,9	138,8
— aravatalojen purkuakordit	6,0	6,0	6,0
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0

Asumisen tuen kehitys vuosina 2024—2026 (milj. euroa)

	2024 toteutuma	2025 varsinainen talousarvio	2026 esitys
Valtion tukeman asuntokannan avustukset 35.20.57			
— avustukset erityisryhmille	63,0	15,0	15,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	2,6	0,6
— purkuavustukset	5,0	5,0	4,7
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	2 250	1 750	1 135
Takauslaina vuokratalojen rakentamiseen	100	100	300
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjaus-lainoille	100	100	100

(01.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnan lakkauttamisen viivästyminen (siirto momentille 35.01.01)	-1 700
Yhteensä	-1 700
2025 II lisätalousarvio	-840 000
2025 talousarvio	1 700 000
2024 tilinpäätös	6 216 000

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 annetun lain (1036/2022) mukaisiin avustuksiin.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen.

Lain asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 mukaisesti avustuksen myöntämisessä painotetaan kuntia, joissa on suurimmat määrät asunnottomia ja häättöjä, tai muu erityinen perustelu avustuksen tarpeelle. Lisäksi painotetaan kuntia, jotka käynnistävät asumisneuvontatoimintaa uutena palveluna, jolla parannetaan asumisneuvonnan saatavuutta.

Avustuksen saaja voi tuottaa asumisneuvontapalvelua itse tai hankkimalla sitä sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta. Kunnan velvollisuudesta toimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yri-

tysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021).

Avustusta asumisneuvontapalveluun myönnetään valtion talousarvion rajoissa enintään 80 % asumisneuvontapalvelun tuottamisen, laajentamisen tai kehittämisen aiheuttamista hyväksyttävistä ja kohtuullisista kustannuksista.

Avustukset vuosina 2023—2025

Kaupunki	2023	2024	2025
Helsinki	1 039 000	643 000	514 000
Espoo	473 000	271 000	208 000
Vantaa	-	183 000	147 000
Tampere	129 000	163 000	145 000
Turku	247 000	152 000	96 000
Muut kaupungit yhteensä	1 600 000	1 090 000	884 000
Yhteensä	3 488 000	2 502 000	1 994 000

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.01.01.

2026 talousarvio	2 000 000
2025 talousarvio	2 000 000
2024 tilinpäätös	2 000 000

33. Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallitusohjelman mukaisen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tähtäävän ohjelman toteuttamiseen.

Selvitysosa: Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vaatii niin kuntien vastuulla olevan asuntotoimen kuin hyvinvointialueiden vastuulla olevien sosiaali- ja terveystalvelujen yhteensovittamista. Määrärahalla tuetaan ohjelman puitteissa hankkeita, joilla vähennetään asunnottomuutta, kehitetään ohjelmakaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä, jotta pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen liittyviin haasteisiin voidaan muuttuneessa hallintorakenteessa vastata tehokkaasti.

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.01.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000
2026 talousarvio	4 650 000
2025 talousarvio	3 650 000
2024 tilinpäätös	1 825 000

35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain, rakentamislain ja alueidenkäyttölain uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Avustusta myönnetään täysimääräisenä avustuspäätöksessä avustettaviksi hyväksytyistä ja toteutuneista kohtuullisista ja tarkoituksenmukaisista kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan toimenpiteeseen.

Avustusta voidaan myöntää lainsäädännön muutoksesta aiheutuviin seuraaviin toimenpiteisiin sekä niistä aiheutuviin kohtuullisiin kotimaan matkustuskustannuksiin:

- järjestelmämuutokset ja -hankinnat, tietojen tietomallimuutokset sekä nykyisten ja uusien tietojen tuottaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään
- henkilöstön koulutus ja osaamisen lisääminen
- kunnan tai maakunnan liiton henkilöstöresursoinnit.

Selvitysosa: Avustuksen tavoitteena on tukea kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäristön tiedonhallinnan uudistuksen toimeenpanoa ja maankäytön avoimen datan direktiivin arvokkaiden tietoaineistojen valtakunnallista saatavuutta. Avustuksella varmistetaan kuntien ja maakuntien liittojen hallittu siirtyminen siirtymäaikojen puitteissa yllä mainittujen lakien uusien digivelvoitteiden mukaiseen viranomaistyön toteuttamiseen.

Valtionapuviranomaisena toimii ympäristöministeriö, joka tekee avustuspäätöksen toimitetun hakemuksen, toteuttamissuunnitelman, kustannusarvion ja hakuilmoituksen rajoitusten mukaisesti.

2026 talousarvio	3 700 000
2025 talousarvio	3 700 000
2024 tilinpäätös	3 700 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 985 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyyden sekä turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömään korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksia lukuun ottamatta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-565
Yhteensä	-565

2026 talousarvio	6 985 000
2025 talousarvio	7 550 000
2024 tilinpäätös	9 550 000

57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 80 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisten avustusten myöntämiseen yhteensä enintään 15 000 000 euroa
- 2) vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisten avustusten myöntämiseen yhteensä enintään 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin
- 3) valtionavustuslain (688/2001) nojalla asuntojen purkuavustusten myöntämiseen yhteensä enintään 4 700 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty
- 4) aiempina vuosina myönnettyjen avustusten maksatukseen.

Lisäksi Valtiokonttori saa käyttää enintään 300 000 euroa saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Vuonna 2026 valtion tukeman asuntokannan uusia avustuksia voidaan myöntää yhteensä noin 20,6 milj. euroa. Erityisryhmien investointiavustusten kohdentumisessa turvaan vammaisten asumiseen liittyvien investointikohteiden avustukset.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 80 300 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 300 000 euroa.

2026 talousarvio	80 600 000
------------------	------------

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 152 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion varoista maksettaviin vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun

lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaisiin korkotukiin, korkohyvityksiin ja luottovarauskorvauksiin

2) vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitettujen valtionvastuiden kattamiseen.

Vuonna 2026 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa. Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asplainoissa olla yhteensä enintään 2 400 000 000 euroa vuoden 2026 lopussa.

Valtuus

Vuonna 2026 saa valtion varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 135 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2026 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 300 000 000 euroa.

Vuonna 2026 saa asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla, tai mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2026 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapäätöksiä yhteensä enintään 8 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Mikäli vuoden 2025 korkotukilainavaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2026.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteisöjen korkotukimaksut	138 800 000
Yhteisöjen takauskorvaukset	12 820 000
Yksityishenkilöiden takauskorvaukset	400 000
Yhteensä	152 020 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio 152 020 000

(60.) Siirto Valtion asuntorahastoon

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2025 talousarvio —
2024 tilinpäätös —

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistävälle yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen
- 2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin
- 3) alueidenkäyttölain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille
- 4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2026 talousarvio 1 700 000
2025 talousarvio 1 700 000
2024 tilinpäätös 1 700 000

95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää InvestEU-ohjelman kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	14 080
Yhteensä	14 080

2026 talousarvio	19 910 000
2025 talousarvio	5 830 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 718 milj. eurolla vuonna 2026.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2024—2026

		v. 2024 tilinpäätös 1000 €	v. 2025 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2026 esitys 1000 €	Muutos 2025—2026 1000 € %	
01.	Valtionvelan korko	3 183 096	3 170 773	3 223 632	52 859	2
90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	3 183 096	3 170 773	3 223 632	52 859	2
09.	Muut menot valtionvelasta	23 325	20 460	22 434	1 974	10
20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	23 325	20 460	22 434	1 974	10
	Yhteensä	3 206 421	3 191 233	3 246 066	54 833	2

01. Valtionvelan korko

90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 223 632 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelyä varten tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2024 lopussa 166 748 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 2,02 prosenttia. Vuonna 2026 otettaville lainoille on käytetty 1,80 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja 3,00 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot, valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot ja saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sarjaobligatiolainat	2 865 933
Muut obligatiolainat	100 556
Velkasitoumuslainat	363 179
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-106 036
Yhteensä	3 223 632

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	52 859
Yhteensä	52 859

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	3 223 632 000
2025 II lisätalousarvio	-197 000 000
2025 talousarvio	3 170 773 000
2024 tilinpäätös	3 183 095 594

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 434 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym.

palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2025—2026 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	19 750 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	1 000
Muut menot	2 683 000
Yhteensä	22 434 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 974
Yhteensä	1 974

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2026 talousarvio	22 434 000
2025 talousarvio	20 460 000
2024 tilinpäätös	23 325 151

Liite hallituksen esitykseen eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2026¹

Taloudellinen katsaus

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-420-2

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Taloudellinen katsaus, syksy 2025

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:49	Teema	Talousnäkymät
Julkaisija Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä Kansantalouselosasto		
Kieli Suomi	Sivumäärä	116

Tiivistelmä

Suomen bruttokansantuote (BKT) kasvoi viime vuonna 0,4 prosenttia vuositasolla ja talouden toipuminen jatkuu. Inflaation hidastuminen, korkojen lasku ja tuloveronalennukset lisäävät kulutusta. Rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustushankinnat kasvattavat investointeja. Talouden kasvua hidastavat Yhdysvaltojen tullien korotukset ja yleinen epävarmuus. BKT kasvaa 1,0 prosenttia vuonna 2025, ja 1,4 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia 2027. Työllisyys kasvaa vasta vuosina 2026–2027 talouden vahvistuessa. Työttömyysaste laskee vuoden 2025 9,4 prosentista 8,4 prosenttiin vuonna 2027.

Heikko lähtötilanne ja talouden hidas kasvu painavat julkista taloutta tänä vuonna. Lähivuosien ennakoitu talouskasvu sekä hallituksen sopeutustoimet pienentävät alijäämää vain maltillisesti, kun menoja lisäävät kasvavat puolustusinvestoinnit, hoiva- ja hoitomenot sekä velanhoidokustannukset. Julkisyhteisöjen alijäämä on tänä vuonna 4,3 prosenttia suhteessa BKT:hen ja pienenee siitä n. 3,6 prosenttiin vuonna 2026 ja kolmen prosentin tuntumaan ennustejakson lopulla. Velkasuhde vakiintuu hetkellisesti vuonna 2027, minkä jälkeen se kääntyy uudelleen kasvuun ja ylittää 90 prosenttia vuonna 2029.

Asiasanat talousnäkymät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettineuvottelut.

ISBN PDF 978-952-367-420-2 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-420-2>

Ekonomisk översikt, hösten 2025

Finansministeriets publikationer 2025:49	Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet	
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen	
Språk	Finska	Sidantal 116

Referat

I föl ökade Finlands bruttonationalprodukt (BNP) med 0,4 procent på årsnivå, och den ekonomiska återhämtningen fortsätter. Den lägre inflationen, nedgången i räntenivån och ändringarna av inkomstbeskattningen ökar konsumtionen. Återhämtningen inom byggandet, energiomställningen och försvarsupphandlingarna ökar investeringarna. Den ekonomiska tillväxten belastas av USA:s förhöjda tullar och den allmänna osäkerheten. BNP växer med 1,0 procent 2025, 1,4 procent 2026 och 1,7 procent 2027. Sysselsättningen ökar endast från 2026–2027 i och med den positiva ekonomiska utvecklingen. Arbetslöshetsgraden sjunker från 9,4 procent 2025 till 8,4 procent under 2027.

Det svaga utgångsläget och den långsamma ekonomiska tillväxten belastar de offentliga finanserna i år. Den förväntade ekonomiska tillväxten under de närmaste åren och regeringens anpassningsåtgärder minskar endast måttligt underskottet, då utgifterna ökar till följd av de växande investeringarna i försvaret, utgifterna för omsorg och vård samt kostnaderna för skuldhanteringen. De offentliga samfundens underskott är i år 4,3 procent i förhållandet till BNP och minskar till cirka 3,6 procent 2026 och vidare till cirka 3 procent i slutet av prognosperioden. Skuldkvoten stabiliseras tillfälligt 2027, varefter den vänder uppåt på nytt och överstiger 90 procent 2029.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförhandlingar.

ISBN PDF 978-952-367-420-2 **ISSN PDF** 1797-9714

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-420-2>

Economic Survey, Autumn 2025

Publications of the Ministry of Finance 2025:49	Subject	Economic Prospects
Publisher	Ministry of Finance	
Group	Economics Department	
Author		
Language	Finnish	Pages 116

Abstract

Finland's GDP grew last year by 0.4 per cent at an annual level, and the economic recovery continues. Consumption will be boosted by the slowdown in inflation, declining interest rates and income tax reductions. Recovery of the construction sector, the energy transition and defence materiel purchases will increase investments. Growth in the economy is slowed down by the US tariff increases and the general uncertainty. GDP will grow by 1.0% in 2025, by 1.4% in 2026 and 1.7% in 2027. Employment will grow only in 2026 and 2027 as economic growth picks up. Unemployment will fall from 9.4% in 2025 to 8.4% in 2027.

General government finances are weighed down this year by the weak current situation and the slow economic growth. The economic growth forecast for the next few years and the Government's adjustment measures will have only a moderate decreasing impact on the deficit, as defence investments, health and welfare service and debt servicing costs will increase expenditure. The general government deficit is 4.3 per cent of GDP this year and will gradually decrease to around 3.6 per cent in 2026 and to around three per cent at the end of the outlook period. The debt ratio will momentarily stabilise in 2027, after which it will take an upward turn again and exceed 90 per cent in 2029.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, budget negotiations.

ISBN PDF	978-952-367-420-2	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-420-2>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

*	Ennuste
-	Puuttuva tieto
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

LUKIJALLE

Katsauksessa esitetään vuosien 2025–2027 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2029 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio ovat laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen elokuussa 2025 julkaisemat kansantalouden neljännesvuositilinpidoon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 22.8.2025 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 1.-2.9.2025 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2025

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander, osastopäällikkö, ylijohtaja

Janne Huovari, finanssineuvos, reaalitalouden yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen, finanssineuvos, julkisen talouden yksikön päällikkö

Sisältö

Lukijalle	7
Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	22
1.1 Maailmantalous	22
1.1.1 Kasvunäkymät	22
1.1.2 Rahoitusmarkkinat ja raaka-aineet	25
1.1.3 Maailmankauppa	26
1.2 Ulkomaankauppa	29
1.2.1 Vienti ja tuonti	29
1.2.2 Vaihtotase	32
1.3 Hinnat ja kustannukset	34
1.4 Palkat ja tulot	39
1.5 Kulutus	44
1.6 Investoinnit	50
1.7 Kotimainen tuotanto	55
1.7.1 BKT ja tuottavuus	55
1.7.2 Toimialat	57
1.8 Työmarkkinat	62
1.9 Keskipitkän aikavälin näkymät 2028–2029	66
2 Julkinen talous	70
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	70
2.2 Julkisyhteisöjen velka	79
2.3 Valtionhallinto	85
2.4 Kuntahallinto	93
2.5 Hyvinvointialuehallinto	98

2.6	Sosiaaliturvarahastot.....	101
2.6.1	Työeläkelaitokset.....	101
2.6.2	Muut sosiaaliturvarahastot.....	104
2.7	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	106

Liitteet:

Liite 1	Verotulojen laskennan keskeiset oletukset.....	109
Liite 2	Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon eroista.....	112

Liitetaulukot	114
---------------------	-----

Teemat:

Finanssipolitiikan mitoitus.....	76
Velkasuhde pitkällä aikavälillä.....	82
Vuoden 2026 budjetti ja valtiontalouden kehukset	90

Julkaisun ulkopuoliset liitteet:

Liitteet on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-420-2>

ESIPUHE

Suomen talous toipuu kauppakiistojen ja epävarmuuden varjossa. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomen BKT kasvaa tänä vuonna 1 prosentin vauhtia. Kasvu nopeutuu ensi vuonna 1½ prosentin tuntumaan ja edelleen hieman vuonna 2027.

Kesän aikana kertyneet tiedot vahvistivat käsitystä, että nimenomaan yksityinen kulutus jarruttaa talouden elpymistä Suomessa. Vaikka kotitalouksien ostovoima kasvaa, pelko työttömyydestä syö kotitalouksien luottamusta tulevaisuuteen. Kuluttamisen sijaan kotitaloudet laittavat normaalia suuremman osuuden kasvavista tuloistaan säästöön.

Yksityiset investoinnit ovat puolestaan kasvaneet varsin reipasta vauhtia viime vuoden lopulta saakka. Tiedot viittaavat siihen, että yritykset uskovat tuotteidensa kysynnän ja tuotantonsa kasvavan tulevaisuudessa.

Näin valtiovarainministeriökin arvioi ennusteessaan. Erityisesti yksityiset ja julkiset investoinnit kasvattavat kysyntää ja talouden tuotantoa tänä vuonna. Kasvava tuotanto vaatii vähitellen yrityksiin lisää työvoimaa. Kun työllisyys alkaa kasvaa ja työttömyys vähentyä, kotitalouksien kuva tulevaisuudesta kirkastuu. Ne alentavat säästämistään ja kulutus alkaa kasvaa. Ennusteessa näin käy enenevästi vuoden 2026 aikana. Koska kotitalouksilla on runsaasti säästöjä tileillään, kulutuksen kasvu voi vielä yllättää meidät.

Sen sijaan julkinen talous nousee vaivalloisesti syväkyykystä. Julkisen talouden alijäämät sulavat hitaasti ja velka kasvaa suhteessa BKT:hen. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon menot, puolustusmenot ja korkomenot, kasvavat nopeaa vauhtia – jälkimmäiset pitkälti Venäjän hyökkäyssodan sekä siitä eskaloituneen inflaation ja korkojen nousun seurauksena.

Jos puolustusmenot ja korkomenot olisi voitu pitää vuoden 2022 tasolla suhteessa BKT:hen, julkisen talouden menot olisivat merkittävästi ennustettua pienemmät vuonna 2029. Toisaalta samaan aikaan erityisesti työeläkelaitoksille kertyisi ennustettua vähemmän korkotuloja. Tällaisessa vaihtoehtoisessa maailmassa myös talouden kasvu olisi epäilemättä ollut toteutunutta ripeämpää, työllisyys korkeampaa ja hintojen nousu maltillisempaa. Eikä kuluttajien luottamus talouteen varmaankaan olisi yhtä heikko kuin nyt. Kaikkiaan julkisen talouden tilanne ja näkymä olisi huomattavasti ennustettua suotuisampi.

Menneisyyttä ei kannata jossitella liiaksi. Velat täytyy hoitaa ja NATO:n sitoumuksista pitää kiinni. Talouspolitiikan ydinkysymykseksi muodostuu, miten nämä sitoumukset ja muut hyvinvointiyhteiskunnan moninaiset palvelulupaukset kyetään täyttämään niin, että julkinen taloudenpito pysyy vakaalla pohjalla pitkällä aikavälillä.

Ennusteessa julkisen talouden velkasuhde vakautuu väliaikaisesti vuonna 2027. Hallitus on käyttänyt koko valikoimapalettiaan velkasuhteen kasvun vakauttamiseksi. Hallitusohjelmassa ja kevään 2024 kehysriihen päätöksissä korostuivat säästöt ja veronkorotukset, jotka pienentävät velkaantumista suoraan ja nopeasti. Kevään 2025 kehysriihen päätöksillä tuetaan talouden kasvua, mikä nopeutuessaan vahvistaisi julkisen talouden rahoituspohjaa. Syksyn 2025 budjettiriihen päätökset sisältävät mm. rahoitustaloustoimia, joilla katetaan vaikutusvajetta, joka on syntynyt, kun suhdannenousu on viivästynyt ja työn tarjonnan kasvu on osin kanavoitunut työllisyyden sijasta työttömyydeksi. Toimilla varmistetaan, että velkasuhde vakiintuu vuonna 2027, ellei talous yllätä epäsuotuisasti. Toimista huolimatta velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen vuoden 2027 jälkeen.

Vastikään uudistetut EU:n ja hallituksen esittämät uudet kansalliset julkista taloudenpitoa ohjaavat säännöt vaativat, että velka kääntyy kestävästi alenevalle uralle suhteessa BKT:hen. Jotta vauhti olisi riittävä, puolustusmenojen ja velanhoitomenojen kasvu täytyy kattaa ja julkisen talouden alijäämää pienentää useilla miljardeilla nykyisestä lähelle tasapainoa seuraavien vaalikausien aikana. Kun tässä onnistutaan – kun alijäämä pienenee riittävän lähelle tasapainoa ja pysyy siinä – velkaa kertyy vuosittain hitaammin kuin talous kasvaa ja velkasuhde alenee.

Helpommin sanottu kuin tehty. Alijäämän pienentäminen riittävästi ja pysyvästi vaatii, että talous ja julkisen talouden tulot kasvavat ennustettua nopeammin ja menot ennustettua hitaammin.

Kokonaisuus vaatii seuraavina vaalikausina lisää menojen priorisointia, lisää säästöjä, lisää verotuksen kiristämistä yhtäällä ja kenties keventämistä toisaalla. Tässä on entistä vaikeampi edetä ilman, että julkisen vallan palvelulupaus sovitetaan talouden voimavarojen kasvun asettamaan budjettirajoitteeseen. Palvelulupaus on poliittinen arvovalinta.

Lisäksi talouden ja hyvinvointivaltion rakenteita pitää muuttaa edelleen niin, että työtä, osaajia ja pääomaa on tarjolla ja ne liikkuvat entistä tehokkaammin taantuvilta aloilta tuottamattomista kohteista nouseville aloille tuottavampiin kohteisiin.

Monet ovat peräänkuuluttaneet laajaa parlamentaarista yhteisymmärrystä julkisen taloudenpidon tavoitteista pitkällä aikavälillä ja vähintään kahden vaalikauden mitaista raamia julkiselle taloudenpidolle. Kukin hallitus valitsisi ohjelmassaan omat toimensa tämän raamin puitteissa.

Yhteisymmärrys julkisen taloudenpidon tavoitteista ja ymmärrys taloudellisten voimavarojen merkityksestä julkiselle taloudenpidolle olisi tosiaan tarpeen. Julkisen velan taittaminen kestävästi ja riittävän nopeasti alenevalle uralle olisi yhteinen kansallinen saavutus, josta tulevat sukupolvet meitä vielä kiittäisivät.

YHTEENVETO

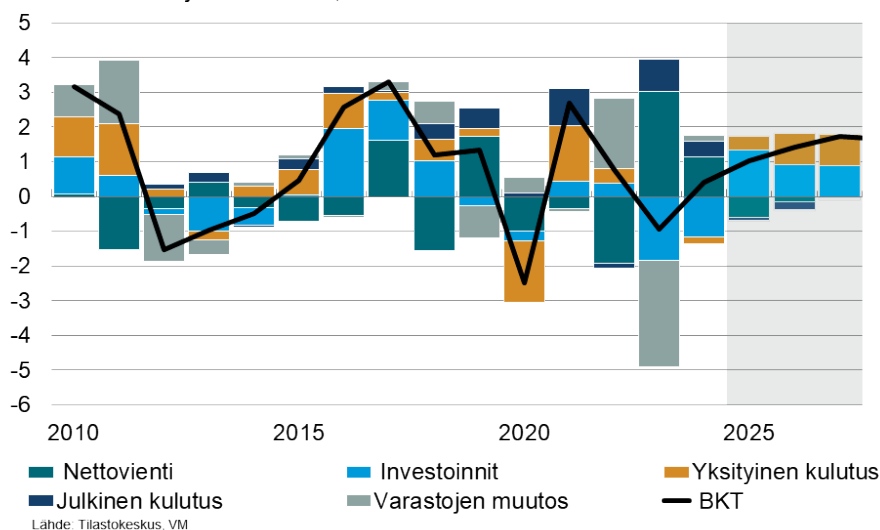
Talouden suhdannenäkymät vuosina 2025–2027

Suomen talouden toipuminen on ollut hidasta, mutta merkkejä nopeammastakin kasvusta on. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Talouden epävarmuus on kuitenkin kotimaassa ohjannut toistaiseksi lisätuloja enemmän säästämiseen kuin kulutukseen. Investoinneissa on odotettavissa nopeampaa kasvua, sillä energiasiirtymään ja puolustukseen liittyvät hankkeet lisäävät investointeja merkittävästi ennustejaksolla. Suurelta osin investointeihin liittyi myös viime vuoden talouskasvun tarkentuminen tilastoissa. Odotusten ja ennakkotietojen vastaisesti Suomen talous ei enää supistunutkaan viime vuonna, vaan kasvoi 0,4 prosenttia.

Talouskasvua hidastavat Yhdysvaltojen asettamat tullit. Talouskasvun kannalta on suotuisaa, että EU:n asettamat vastatoimet ovat jäämässä vähäisiksi ja tehdyt tullisopimukset joka tapauksessa vähentävät epävarmuutta. Kysyntää vientimarkkinoilla tukevat Euroopan kasvavat panostukset puolustukseen ja infrastruktuuriin. Vuonna 2025 bruttokansantuote (BKT) kasvaa 1,0 prosenttia, 1,4 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia vuonna 2027.

Suomen BKT ja kysyntäerät

vuosimuutos ja kontribuutio, %

Epävarmuus ja tullit hidastavat maailmantalouden elpymistä

Epävarmuus maailmantaloudessa on hieman vähentynyt alustavien tullisopimusten myötä. Alkuvuoden tiedot maailmantaloudesta ovat myös olleet odotuksia jonkin verran suotuisampia. Tästä huolimatta epävarmuus on edelleen korkealla tasolla. Epävarmuus yhdessä aiempaa selvästi korkeampien Yhdysvaltojen tullien kanssa jarruttaa reaalityulojen nousun ja investointien aikaan saamaa kasvua. Euroalueen talous on elpymässä, mutta hitaasti. Yhdysvallat kärsii talous- ja kauppapolitiikastaan eniten ja sen talouskasvu hidastuu selvästi.

Suomen vientiä on heikentänyt erityisesti vaisu kysyntä Euroopassa. Viennin kasvun odotetaan nopeutuvan euroalueen talouden elpyessä ja Suomen kustannuskilpailukyvyyn ollessa kunnossa. Viennin kasvua heikentävät kuitenkin selvästi Yhdysvaltojen tullit ja euron vahvistuminen. Tuonnin kasvu on nopeutumassa vientiä enemmän, sillä Suomessa kysynnän kasvusta iso osa tulee investoinneista, joissa tuontipanoksilla on merkittävä osuus.

Kotitalouksien kulutus kasvuun ostovoiman perässä

Inflaatio on alentunut selvästi ja hintojen nousu on myös pysymässä maltillisena. Inflaatiota on hidastanut ennen muuta energian ja omistusasumisen hintojen lasku. Kuluttajahintaindeksin mukaan hintojen nousu olisi jo lähes pysähtynyt. Tämä johtuu kuitenkin korkojen laskusta. Pohjainflaatio on reilusti yli kahden prosentin ja pitkästä aikaa nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin, toki osin kulutusverojen korotusten takia.

Inflaation hidastumisen ja palkkojen korotusten myötä reaaliansiot ovat kääntyneet kasvuun. Kotitalouksien keskimääräisten reaalitulojen kasvua hidastavat tänä vuonna kuitenkin heikko työllisyystilanne, sosiaalietuuksien leikkaukset ja kulutusverojen korotukset. Ensi vuonna käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu nopeutuu työllisyystilanteen parantuessa ja ansiotuloverotuksen alentuessa.

Reaalitulojen kasvusta huolimatta kulutus ei ole kasvanut. Heikko työllisyystilanne, epävarmuus ja vaatimaton luottamus talouteen ovat saaneet kotitalouden säästämään kuluttamisen sijaan ja säästämisaste on noussut. Ennusteen mukaan kulutus kasvaa tulevana vuosina tuloja nopeammin, mikä alentaa säästämisastetta vähitellen kohti pitkän aikavälin keskimääräistä tasoa.

Investointeja paljon lähivuosina

Tänä vuonna investoinnit kasvavat selvästi kahden laskuvuoden jälkeen. Rakentamisessa tilanne on kuitenkin edelleen heikko. Varsinkin asuntorakentamisessa elpyminen on hidasta, sillä kauppamäärien noususta huolimatta asuntomarkkinat eivät ole vielä toipuneet normaalitasolle. Asuntojen rakennetaan kuitenkin tällä hetkellä selvästi alle pidemmän aikavälin tarpeen ja kuopasta nousu luo tulevana vuosina kasvua.

Energiasiirtymään ja uuden teknologian käyttöönottoon liittyvät investoinnit sen sijaan kasvavat vauhdilla. Investointisuunnitelmia Suomeen on ennätysmäisen paljon ja tänä vuonna suunnitelmista on päästy myös toteutukseen. Investoinneissa on sekä puhdasta energiaa tuottavia että käyttäviä hankkeita. Investointeja lisäävät myös puolustushankinnat, joihin tulee tänä vuonna selvä hyppäys hävittäjien myötä ja taso pysyy korkeana myös tulevana vuosina.

Työllisyyden odotetaan kääntyvän kasvuun

Työllisyydessä ei ole tapahtunut käännettä kasvuun alkuvuoden aikana. Tuotannon kasvun myötä työllisyystilanteen odotetaan kuitenkin paranevan ensi vuodesta lähtien. Vuositasolla työllisiä on tänä vuonna hieman viimevuotista vähemmän ja työttömiä selvästi enemmän, noin 9,4 prosenttia työvoimasta. Ensi vuonna työllisten määrä kasvaa ja työttömyys laskee 9,0 prosenttiin. Myös vuonna 2027 työllisyyden kasvu jatkuu ja työllisyysaste (20–64-vuotiaat) nousee 77,3 prosenttiin.

Heikosta työllisyystilanteesta huolimatta työvoiman määrä on kasvanut viime vuosina reippaasti ja alkuvuonna työvoiman määrä on kääntynyt uudelleen kasvuun. Työmarkkinoilla on paljon tilaa työllisyyden kasvulle. Työvoiman määrää lisäävät hallituksen työllisyystoimet ja maahanmuutto. Vaisun kysynnän takia työvoiman määrän kasvu on toistaiseksi näkynyt kuitenkin ennen muuta työttömyyden nousuna.

Taantumasta toipuminen, investoinnit ja puolustusmenot nopeuttavat talouskasvua lähivuosina

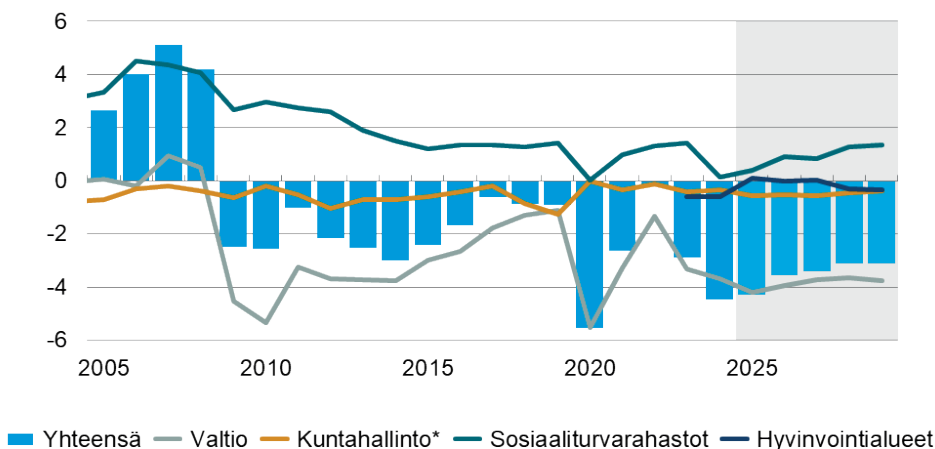
Suomen potentiaalisen eli pitkän aikavälin keskimääräisen tuotannon kasvun arvioidaan olevan keskimäärin prosentin vuosittain vuosina 2025–2029. Potentiaalisen tuotannon hidas kasvu on seurausta ennen muuta tuottavuuden heikosta kasvusta. Ennustejaksolla talous kuitenkin kasvaa potentiaalista tuotantoa nopeammin, koska taantumasta toipuminen ja Suomen talouden tuotanto on selvästi potentiaalisen tuotannon alapuolella ja talous toipuu taantumasta lähivuosina. Investoinneilla on merkittävä rooli tuotannon kasvussa. Lisäksi puolustusmenojen varsin merkittävä nosto lisää talouden kysyntää.

Julkinen velkasuhde voi vakiintua hetkellisesti mutta ei pysyvästi

Talouden toipuminen antaa odottaa itseään ja verotulot kehittyvät heikosti tänä vuonna. Menojen kasvu maltillistuu hidastuvan inflaation ja sopeutustoimien ansiosta, joskin korkomenot ja puolustusmenot kasvavat edelleen voimakkaasti. Julkisyhteisöjen alijäämä on tänä vuonna 4,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Talouden heikko suhdanne osuu kaikkein kipeimmin valtionhallintoon ja sen alijäämä on 4,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Valtio kantaa myös puolustusmenojen ja velanhoidtoimien kasvusta aiheutuvan rasituksen.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

*Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kevään 2025 kehysriihessä sekä syksyn 2025 budjettiriihessä päätettiin joukosta sopeutustoimia, joiden vaikutukset alkavat näkyä vuosien 2026 ja 2027 aikana. Lisäksi Työllisyysrahasto ilmoitti elokuun lopussa työttömyysvakuutusmaksujen korotuksesta vuodesta 2026 alkaen. Myös talouskasvun odotetaan kiihtyvän, mikä voimistaa verotulojen kasvua ja hillitsee sosiaaliturvamenojen kasvua. Kaiken tämän seurauksena alijäämä pienenee 3,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2026 ja asettuu n. 3,1 prosenttiin vuonna 2029.

Velkasuhde ottaa tänä vuonna aiemmin ennakoitua suuremman harppauksen ylöspäin lähes 87 prosenttiin syvien alijäämien ja alijäämästä riippumattomien syiden, kuten arvioitujen valtion kassan muutosten, takia. Kuluven vuoden jälkeen velkasuhteen nopeimman nousun pitäisi olla takana. Hallituksen jo aiemmin sekä syksyn 2025 budjettiriihessä päättämien sopeutustoimien ansiosta velkasuhde vakiintuu vuonna 2027, minkä jälkeen se kääntyy uudelleen maltilliseen kasvuun. Vuonna 2029 julkinen velkasuhde ylittää 90 prosenttia.

Suomessa julkisyhteisöjen menot ovat rakenteellisesti liian korkeat suhteessa tuloihin. Se näyttäytyy kestävyysvajeena, joka on noin 2 prosenttia suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa vuoden 2029 tasossa. Menojen ja tulojen rakenteellinen

epätasapaino ilmenee myös siten, että neutraalissa tai edes sangen suotuisassakaan suhdannetilanteessa Suomen julkinen talous ei ole tasapainossa ja velkasuhde jatkaa kasvuaan.

Keskeiset riskit ennusteessa

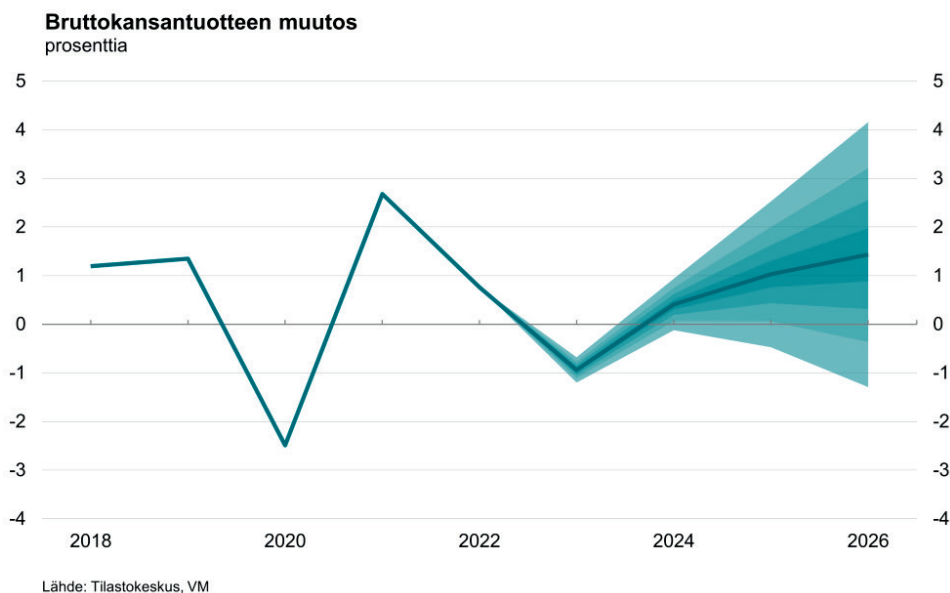
Yhdysvaltojen tekemät alustavat tullisopimukset vähentävät epävarmuutta kauppapolitiikasta, mutta eivät poista sitä. Lopullisia sopimuksia ei ole solmittu ja sopimusten pitäminen ei ole varmaa. Kauppapolitiikassa saattaa siis edelleen tulla yllätyksiä. Ylipäättään geopolitiittinen epävarmuus on edelleen suurta. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen on alasuuntainen riski, mutta Ukrainan mahdollinen jälleenrakennus yläsuuntainen riski.

Positiivinen riski ennusteessa ovat Euroopan maiden puolustus- ja infrastruktuuri-investoinnit, jotka voivat nousta selvästi suuremmiksi kuin ennusteessa on oletettu. Niillä olisi suotuisa vaikutus euroalueen ja Suomen talouden kasvuun. Suomessa tuotannon taso on tällä hetkellä selvästi alle potentiaalin. Työvoiman kasvava tarjonta, investointisuunnitelmien suuri määrä ja puhtaan energian alhainen hinta antavat eväitä myös ennustettua nopeampaan kasvuun.

Suomen julkinen talous reagoi voimakkaasti reaalitalouden vaihteluihin. Matala-suhdanteessa verotulot kehittyvät heikosti ja julkisilla menoilla on taipumus kasvaa. Korkeasuhdanteessa verotulojen ja julkisten menojen kehitys puolestaan on suotuisaa, jolloin alijäämän pitäisi supistua. Heikosta kotimaan suhdanteesta riippumatta korot ovat viime vuosina nousseet, mikä on kasvattanut valtion velanhoitomenoja. Rahoitusmarkkinoiden myllerryksellä ja maailmantalouden epävarmuudella voi puolestaan olla haitallisia vaikutuksia työeläkerahastojen omaisuustuloihin, jotka tähän saakka ovat kehittyneet suotuisasti. Kuluneiden viiden vuoden aikana Suomen julkinen talous onkin saanut useita epäsuotuisia yllätyksiä peräjälkeen, mutta suotuisat yllätykset antavat odottaa itseään.

Ennusteessa ei ole mukana arviota uusien NATO-linjausten ja 5 prosentin puolustusmenotavoitteen vaikutuksista julkiseen talouteen, sillä niiden oletetaan ajoittuvan ennustejakson ulkopuolelle. Kuten kaikki muutkin lisämenot, puolustukseen tehtävät lisäpanostukset kasvattavat julkista velkaa, ellei lisämenoja rahoiteta säästämällä muista menoista tai korottamalla veroja. Vaikka velkasuhde näyttää

ennusteessa vakiintuvan vaalikauden lopulla hetkellisesti, ei sitä voi taata, koska monet velkasuhteeseen vaikuttavat tekijät ovat päätöksenteon vaikutuspiirin ulottumattomissa ja hyvin vaikeasti ennakoitavissa.

Talouskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Luottamusvälit kuvaavat väliä, jolle toteutunut kehitys on aiemmissa ennusteissa osunut 80 prosentin todennäköisyydellä. Nämä luottamusvälit sisältävät kuitenkin vain normaalin ennusteisiin liittyvän epävarmuuden, eivätkä ne ota huomioon kullakin ennustekierroksella olevia erityisiä riskitekijöitä.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Volyymin muutos, %					
Bruttokansantuote markkinahintaan	-0,9	0,4	1,0	1,4	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-6,7	-1,0	2,5	1,9	3,0
Kokonaistarjonta	-2,8	0,0	1,5	1,6	2,1
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,4	1,7	1,0	1,6	2,9
Kulutus	1,2	0,3	0,4	0,9	1,2
yksityinen	0,0	-0,4	0,8	1,8	1,8
julkinen	3,9	1,7	-0,3	-1,0	-0,1
Investoinnit	-7,4	-5,0	6,0	3,9	3,7
yksityiset	-8,3	-7,7	4,2	3,9	4,8
julkiset	-3,1	7,7	13,4	4,2	-0,3
Kokonaiskysyntä	-2,8	0,3	1,5	1,6	2,1
kotimainen kysyntä	-3,9	-0,3	1,7	1,6	1,8

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeiset ennusteluvut

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Suhteessa BKT:hen, %					
Julkisyhteisöjen menot	55,9	57,8	57,4	56,6	55,7
Veroaste	42,7	42,2	42,3	42,4	41,9
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-2,9	-4,5	-4,3	-3,6	-3,4
Valtionhallinnon nettoluotonanto	-3,3	-3,7	-4,2	-4,0	-3,7
Julkisyhteisöjen velka	77,1	82,1	86,9	88,5	88,6
Valtionvelka	57,2	61,4	65,7	67,1	67,7

Taulukko 3. Muut keskeiset ennusteluvut

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	273	276	285	295	307
Bruttokansantuotteen hinta, muutos, %	3,5	0,7	2,0	2,2	2,4
Palvelut, volyymin muutos, %	0,6	0,0	0,3	0,9	1,4
Koko teollisuus, volyymin muutos, %	1,6	3,9	2,6	1,8	1,6
Työn tuottavuus, muutos, %	-0,3	1,2	1,8	0,7	0,4
Työlliset, muutos, %	0,3	-1,0	-0,3	0,8	1,3
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat), %	77,9	76,7	76,2	76,5	77,3
Työttömyysaste, %	7,2	8,4	9,4	9,0	8,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	6,2	1,6	0,4	1,4	1,9
Ansiotasoindeksi, muutos, %	4,2	3,1	3,0	3,6	3,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-2,2	-0,1	-1,0	-1,0	-1,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,8	0,0	-0,3	-0,4	-0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	3,4	3,6	2,1	1,8	2,0

1 Talousnäkymät

1.1 Maailmantalous

Näkymät ovat varovaisen myönteiset, vaikka epävarmuus leijuu yhä maailmantalouden yllä. Euroopassa talouskasvu elpyy inflaation hidastuessa ja mittavien investointien tukemana. Yhdysvaltojen näkymät ovat heikot epävarmassa ympäristössä. Kiinassa pyritään kohentamaan kotimaista kulusta ja uudelleensuuntaamaan vientiä. Maailman tavarakaupan kasvua hidastaa Yhdysvaltojen tullipolitiikka, mutta kasvu elpyy etenkin nousevien talouksien vetämänä.

Yhdysvaltojen aiheuttamat kaupan jännitteet vaikuttavat monella tavalla maailmantalouden näkymiin. Vaikka epävarmuus tulleista on osin vähentynyt saavutettujen sopimusten myötä, se ei ole kokonaan hävinnyt. Yhdysvaltojen asettamat tullit haittaavat maailman tavarakauppaa ja aiheuttavat kustannusten nousua yrityksille ja hintojen nousua kuluttajille. Samaan aikaan geopoliittiset jännitteet aiheuttavat levottomuutta, joskin niiden markkinavaikutukset ovat viime kuukausina olleet vaihtelevia. Maailmantalous kasvaa 2,9 prosenttia 2025, ja kasvu kiihtyy kolmeen prosenttiin 2026 pitkälti Euroopan vetämänä.

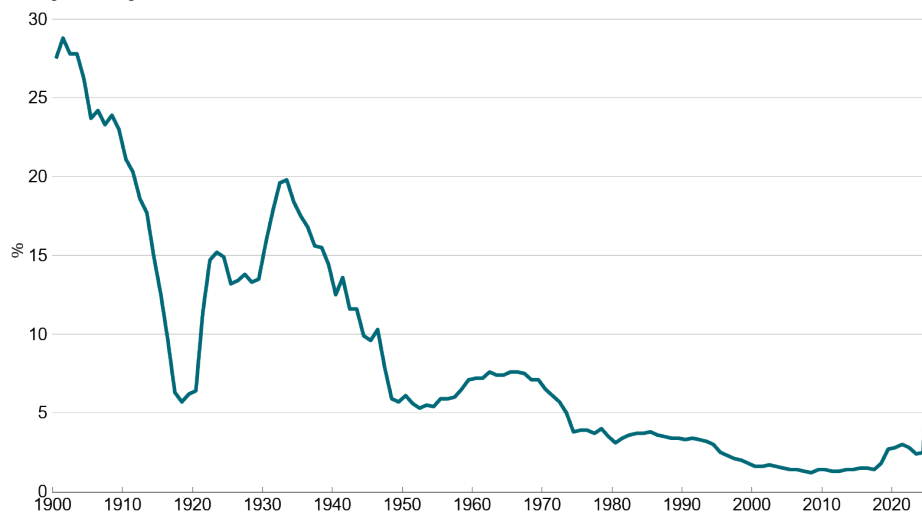
1.1.1 Kasvunäkymät

Euroalueen kasvu on kiihtynyt loppuvuonna 2024 ja alkuvuonna 2025 reaalityulojen kasvaessa ja yksityisen kulutuksen elvyttyä. Lisäksi erityisesti eteläisen Euroopan kasvua on tukenut EU:n mittava NextGenerationEU -elvytyspaketti ja Espanjan osalta laajamittainen maahanmuutto Etelä-Amerikasta. Teollisuuden näkymät ovat aiempaa myönteisimpiä etenkin Saksan ilmoittamien suurten infrastruktuuri- ja puolustusinvestointien tukemana. Puolustusteollisuuden näkymät ovatkin kohentuneet kautta maanosan kireässä geopoliittisessa tilanteessa. Vahva euro ja Yhdysvaltojen asettamat tullit vaikeuttavat kuitenkin vientiä Yhdysvaltoihin. EU-USA

tulli- ja investointisopimus hälvensi epävarmuutta, joskin sopimuksen toteutuminen kaikilta osin ei ole taattu. Euroalueen kasvu elpyy 1,1 prosenttiin 2025 ja edelleen 1,3 prosenttiin 2026.

Yhdysvalloissa pitkään potentiaalin yläpuolella ollut talouskasvu hidastuu 1,8 prosenttiin 2025 ja edelleen 1,6 prosenttiin 2026 yksityisen kulutuksen heiketessä. Investointien ja yksityisen kulutuksen näkymiä varjostaa epävarmuus talouspolitiikan suunnasta ja tullien vaikutukset. Tullit ovat keskimäärin korkeimmalla tasolla sitten 1930-luvun.

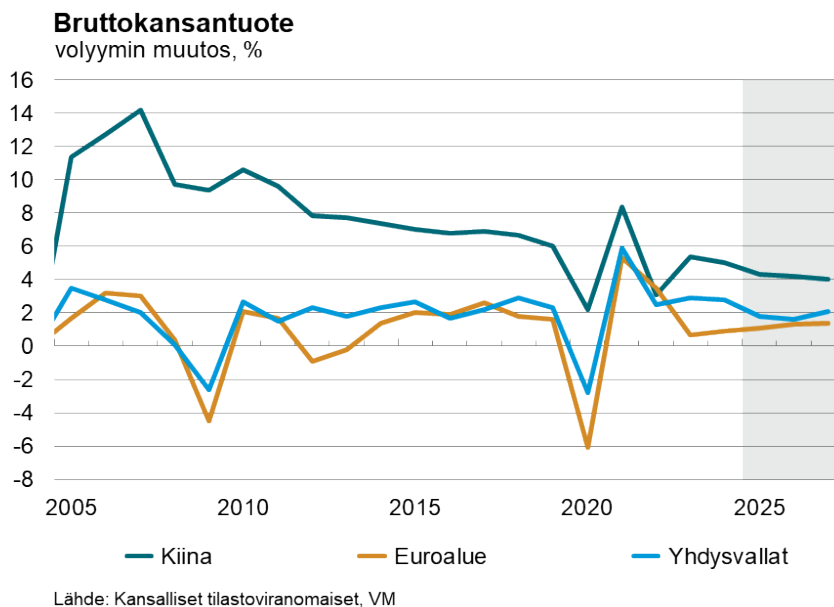
Yhdysvaltojen keskimääräinen efektiivinen tullitaso 1900-2025

Lähde: Tax Foundation, Macrobond, VM

Vaikka ei ole täysin selvää, missä määrin lähtömaan vientiyritykset ja lyhyellä aikavälillä amerikkalaiset tuontiyritykset absorboivat korkeat tullit, on odotettavaa, että ajan mittaan kuluttajat kohtaavat niistä suurimman osan kohonneina vähittäiskauppahintoina Yhdysvalloissa. Joitain merkkejä tuottaja- ja kuluttajahintojen nousupaineista onkin jo nähtävissä. Tästä huolimatta rahapolitiikan kevenemisen odotetaan jatkuvan loppuvuonna 2025. Hallituksen ilmoittama mittava finanssipoliittinen paketti tukee jossain määrin taloudellista aktiviteettia, mutta heikentää julkista taloutta. Luottamus Yhdysvaltoihin ja erityisesti dollariin reservivaluuttana on heikentynyt kuluvana vuonna, mikä heijastuu kohonneina valtionlainojen korkoina ja heikentyneenä dollarina.

Kiinassa julkisiin investointeihin perustuva talousmalli on tullut tiensä päähän, ja tavoitteena on nyt kasvattaa kotimaista kulutusta. Hallinto pyrkiikin elvyttämään vähittäiskauppaa finanssipoliittisin keinoin. Esimerkiksi kestokulutustavaroiden ostoa on tuettu suorilla tuilla kotitalouksille. Kuluttajien luottamuksen ollessa sangen heikkoa selviä merkkejä vähittäiskaupan kestävästä elpymisestä ei kuitenkaan ole ilmassa. Johtuen vaatimattomasta kotimaisesta kulutuksesta talous on deflaation partaalla. Teollisuuden näkymät ovat kuitenkin suhteellisen myönteiset ja vienti vetää hyvin erityisesti muualle Aasiaan ja Eurooppaan. On merkkejä siitä, että Yhdysvaltoihin suuntautuvaa suoraa vientiä kierrätetään Kaakkois-Aasian kautta. Talouskasvu hidastuu 4,3 prosenttiin 2025, ja pitkälti vaatimattoman kotimaisen kulutuksen takia 4,2 prosenttiin 2026.

Intiassa hidastunut inflaatio tukee yksityistä kulutusta. Korkeat tullit kuitenkin haittaavat vientiä Yhdysvaltoihin. Kohonneet palkat tukevat yksityistä kulutusta Japanissa, mutta samaan aikaan kiihtyvä inflaatio heikentää ostovoimaa. Iso-Britanniassa työttömyys jatkaa kasvuaan. Pyrkimys tervehdyttää julkista taloutta aiheuttaa tyytymättömyyttä. Venäjän talousnäkymät ovat muuttuneet yhä tukalammiksi. Pitkittynyt sota ja öljyn hinnan laskusta aiheutunut kaivannaistuotannon supistuminen alkuvuonna ovat heikentäneet liittovaltion taloutta. Pienenä vientivetoisena

taloutena myös Ruotsi kärsii Yhdysvaltojen tulleista samaan aikaan kun heikentyvä kruunu kiihdyttää inflaatiota. Toisaalta myös Ruotsin näkymiä kohentaa puolustus-teollisuuden vahva veto.

Yllä kuvattua perusnäkömää varjostaa etenkin epävarmuus Yhdysvaltojen talous- ja kauppapolitiikasta sekä solmittujen kauppasopimusten pitävyydestä. EU:n ja Yhdysvaltojen solmima kauppasopimus on vähentänyt epävarmuutta tullien tasosta, mutta siihen liittyvien investointi- ja puolustustoimien toteutuminen on herättänyt epäilyjä. Lisäksi nykytilanteessa ei voida pitää varmana, että Yhdysvallat pitää kiinni sopimuksesta. Yhdysvaltojen talouspolitiikkaan liittyvä epävarmuus voi kasvaa äkillisesti ja heijastua valtiolainojen korkojen nousuna. Epäluottamusta herättäisi myös hallinnon ja keskuspankin välisten jännitteiden kärjistyminen.

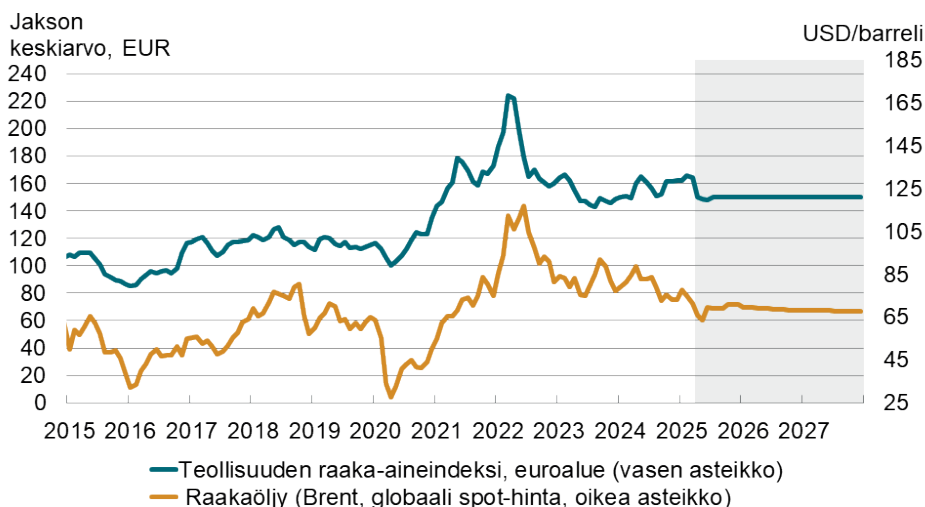
Positiivisena riskinä voidaan nähdä mahdollinen vakautuminen Yhdysvaltojen kauppapolitiikassa, mikä hälventäisi epävarmuutta ja lisäisi luottamusta kauppakumppaneiden piirissä. Venäjän hyökkäyssodan päättyminen näkyisi Ukrainan jälleenrakennuksen alkamisena, mikä kohentaisi talousnäkymiä Euroopassa.

1.1.2 Rahoitusmarkkinat ja raaka-aineet

Huolimatta kauppapoliittisesta levottomuudesta ja geopolittisistä jännitteistä tilanne rahoitusmarkkinoilla on ollut suhteellisen vakaa. Energian hinnan kehitys on ollut maltillista ja monet pörssi-indeksit ovat huipputasoillaan. Yhdysvaltojen pitkien valtionlainten korot ovat olleet hieman koholla ja uusien lainojen kysyntä on ollut aiempaa vaatimattomampaa, peilaten epävarmuutta koskien Yhdysvaltojen talouspolitiikkaa. Vastoin odotuksia dollarin valuuttakurssi suhteessa euroon on ollut laskusuunnassa, ja futuurit viittaavat yhä heikkenevään suuntaan.

Teollisuuden raaka-aineiden hintakehitys on ollut vakaata ainakin euromääräisesti arvioituna, eikä merkittäviä nousupaineita ole näköpiirissä. Ruoan hinta on ollut noususuunnassa maailmanmarkkinoilla, mikä viittaa maltillisesti kohoaviin vähittäishintoihin n. vuoden aikana. Raakaöljyn futuurit ovat laskevia, ja näkymä maakaasun hinnalle Euroopassa on myös maltillinen.

Raaka-aineiden hinnat

Lähde: HWWI, Macrobond, VM

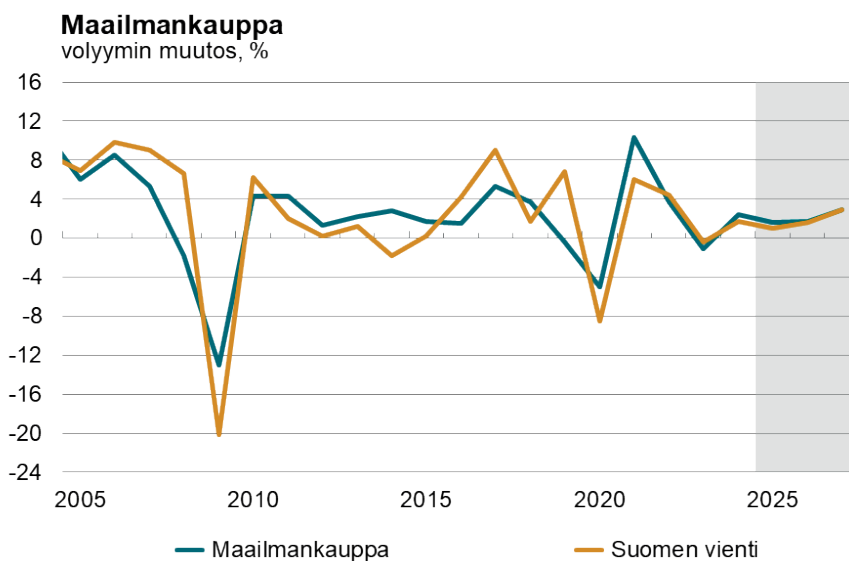
1.1.3 Maailmankauppa

Yhdysvaltojen kauppapolitiikka on aiheuttanut volatiliteettia maailman tavarakaupassa kuluvan vuoden aikana. Yhdysvaltojen tuonti Euroopasta kasvoi erittäin voimakkaasti maaliskuussa tullipäätöksiä ennakoiden ja palautui kasvupiikin jälkeen alkuvuotta korkeammalle tasolle. Samaan aikaan Yhdysvaltojen suora tuonti Kiinasta on suorastaan romahtanut. Kiinan vienti Kaakkois-Aasiaan on kasvanut nopeasti. Euroalueen tuonti on yhä vaatimatonta, mutta on merkkejä Kiinan viennin kasvusta Eurooppaan. Maailman tavarakauppa hidastuu edellisvuoden melko nopeasta kasvusta 1,6 prosenttiin 2025 pitkälti Yhdysvaltojen kauppapolitiikan takia, ja kasvu jatkuu vaatimattomasti 1,7 prosenttia vuonna 2026. Tavarakaupan kasvunäkymä on pitkälti nousevien talouksien varassa.

Maailman palvelukauppa on kehittynyt tavarakauppaa suotuisammin viime vuosina. Palvelutuonti kasvoi käyvin hinnoin mitattuna kaikissa isoimmissa talouksissa loppuvuonna 2024, ja näkymä kasvun jatkumiselle ennustejaksolla on melko myönteinen. Viime vuosina tavarakauppaa ovat painaneet useat tekijät, kuten toimitusketjujen häiriöt ja talouspoliittiset jännitteet. Palvelukauppa on sen sijaan saanut vauhtia pandemian jälkeisestä matkailun ja kuluttajapalveluiden elpymisestä.

Merkittävin ajuri on kuitenkin ollut maailmankaupan palveluvaltaistuminen, jota on ohjannut tietotekniikka- ja ohjelmistopalveluiden merkityksen kasvu. Tämän kehityksen odotetaan jatkuvan myös tulevien vuosien aikana.

On selvää, että maailmankaupan näkymiin liittyy merkittävää epävarmuutta vallitsevassa tilanteessa. Suurin tekijä on epävarmuus Yhdysvaltojen kauppapolitiikan johdonmukaisuudesta ja neuvoteltujen kauppasopimusten pitävyydestä. Vaikka vastatulleja on asetettu maltillisesti, kauppasodan leimahtamisen riski on käsin kosketeltava. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen haittaisi kauppavirtoja erityisesti Lähi-idässä.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Volyymin muutos, %					
Maailma (PPP)	3,8	3,3	2,9	3,0	3,3
Euroalue	0,7	0,9	1,1	1,3	1,4
EU	0,7	1,0	1,2	1,4	1,4
Saksa	-0,7	-0,5	0,4	0,9	1,2
Ranska	1,6	1,1	0,8	1,3	1,3
Ruotsi	0,0	1,0	1,3	1,8	2,1
Iso-Britannia	0,4	1,1	1,1	1,3	1,4
Yhdysvallat	2,9	2,8	1,8	1,6	2,1
Japani	1,4	0,2	0,7	0,5	0,8
Kiina	5,4	5,0	4,3	4,2	4,0
Intia ¹	9,2	6,5	6,6	6,4	6,0
Venäjä	4,1	4,3	1,1	0,8	1,1

¹ Tilivuosi (1.4.-31.3)

Lähteet: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

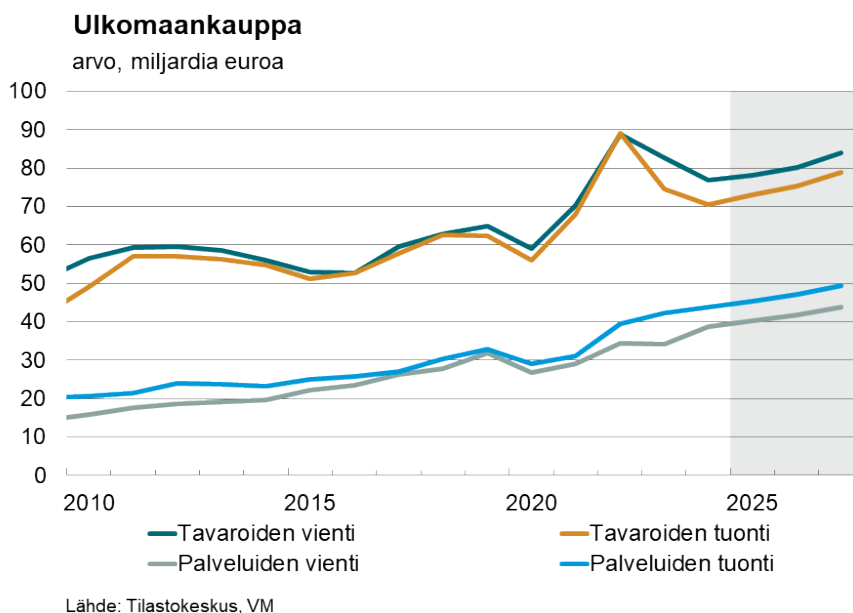
Taulukko 5. Taustaoletukset

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Maailmankauppa, volyymin muutos, %	-1,1	2,4	1,6	1,7	2,9
USD/EUR	1,08	1,08	1,12	1,18	1,20
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, %	-16,7	3,21	-2,15	-2,1	0,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	82,0	79,7	70,3	68,9	68,0
3 kk euribor, %	3,4	3,6	2,1	1,8	2,0
Valtion obligaatiot (10 v), %	3,0	2,9	3,0	3,0	2,9
Tuontihinnat, muutos, %	-2,7	-1,0	1,0	1,3	1,7

Lähteet: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM.

1.2 Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankaupan näkymät ovat vahvistuneet, kun epävarmuutta vähentänyt EU:n ja Yhdysvaltojen poliittisen tason tullisopimus on kohentanut viennin kasvunäkymiä. Viennin kasvu pysyy kuitenkin kuluvana vuonna maltillisena, ja vauhdittuu vasta ennustejakson lopulla. Tuonti kasvaa ennustejaksolla voimakkaasti suurten investointien myötä, ja vaihtotase pysyttelee lähellä tasapainoa lievästi alijäämäisenä.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Suomen ulkomaankaupan tilastotietojen tarkentuminen edellisen vuoden osalta ylöspäin on hieman parantanut vientiennusteen lähtötilannetta ja vaikuttaa täten myös tulevien vuosien ennusteeseen. Vienti vuoden 2015 hinnoin tarkentui vuoden ensimmäiseltä neljännekseltä vajaan miljardin verran ylöspäin. Tuonnin puolella vastaavan suuruusluokan muutosta ei ollut, vaan kevään tuonti pysyi lähempänä aiemmin tilastoitua varsin pienin muutoksin. Korjauksen seurauksena nettovien- nin vaikutus Suomen talouteen on ollut keväällä aiemmin tilastoitua merkittävästi vahvempi.

Myös ulkomaankaupan hinnat ovat tarkentuneet kesän tilastopäivityksen yhteydessä. Muutos näkyi sekä tuonti- että vientihintojen laskuna. Suurin tietojen tarkentuminen kohdistui palveluihin, laskien edeltävien vuosien tuontihintoja. Vaihtosuhde on kevään aikana pysynyt kuitenkin lähes ennallaan. Yksikkötyökustannusten kehitys on verrokkimaiden tasolla ja hintakilpailukyky säilyy kohtuullisen hyvänä euroalueella, mutta sitä heikentää euron vahvistuminen euroalueen ulkopuolisilla markkinoilla.

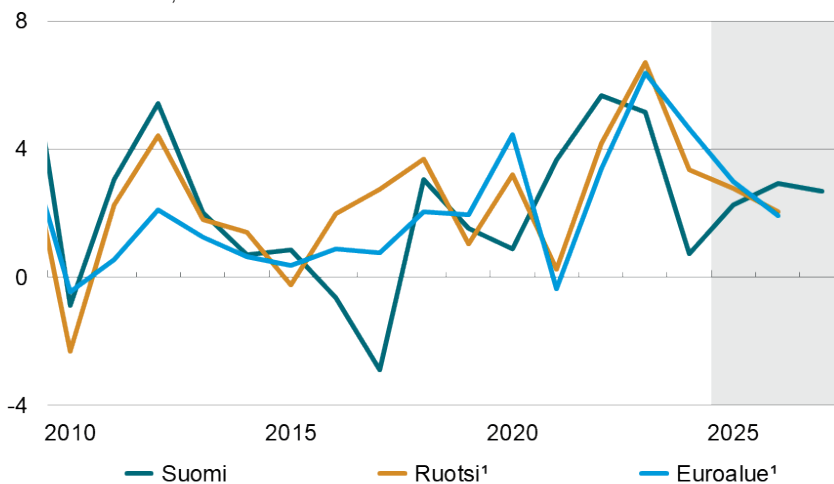
EU:n ja Yhdysvaltojen poliittisella tasolla solmittu tullisopimus on vähentänyt ulkomaankaupan epävarmuutta ja kohentanut vientikysynnän kasvunäkymiä. Yhdysvaltojen tuonnin odotetaan kuitenkin tämän ja ensi vuoden aikana heikentyvän etupainotteisen tuontipiikin, tullimaksujen sekä dollarin heikentyneen kurssin myötä. Mahdollisen kauppasodan uhan hälveneminen on vähentänyt talouspoliittisen ympäristön epävarmuutta, jonka seurauksena myös Suomen vientinäkymät ovat hieman vahvistuneet. Viennin kasvun odotetaan kuluvan vuoden osalta olevan varsin maltillista, mutta hieman nopeampaa kuin kesän ennusteessa. Kysynnän varsinaisen elpymisen odotetaan kuitenkin vauhdittuvan vasta ennusteperiodin lopussa.

Maltillisista vientinäkymistä huolimatta tuonti kasvaa voimakkaasti ennustejakson aikana, sillä monet investoinnit kuten datakeskukset ja hävittäjähankinnat sisältävät paljon tuontipanoksia. Tuonnin kasvu tasaantuu hieman ensi vuoden aikana, mutta vauhdittuu ennusteperiodin lopulla.

Käypähintainen ulkomaankauppa on kehittynyt kesän aikana verrattain symmetrisesti sekä viennin että tuonnin osalta. Elpyminen on ollut laaja-alaista sekä palveluiden että tavarakaupan osalta, minkä vuoksi vienti ja tuonti kasvoivat kesällä karkeasti kahden prosentin tuntumassa. Ulkomaankauppa Suomen suurimpien kauppakumppaneiden kanssa kehittyi kesällä vaihtelevasti. Tavaravienti Kiinaan laski voimakkaasti samalla kun tuonti sekä vienti Yhdysvaltoihin kasvoi. Aiemmin keväällä nähty palvelukaupan heikko kehitys pysähtyi, kun palvelukauppa kääntyi kesällä jälleen kasvuun.

Yksikkötyökustannukset

2010 = 100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Muutos, %					
Viennin volyymi	-0,4	1,7	1,0	1,6	2,9
Tuonnin volyymi	-6,7	-1,0	2,5	1,9	3,0
Vientihinnat ¹	-4,8	-2,7	1,3	1,6	1,8
Tuontihinnat ¹	-2,7	-1,0	1,0	1,3	1,7

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

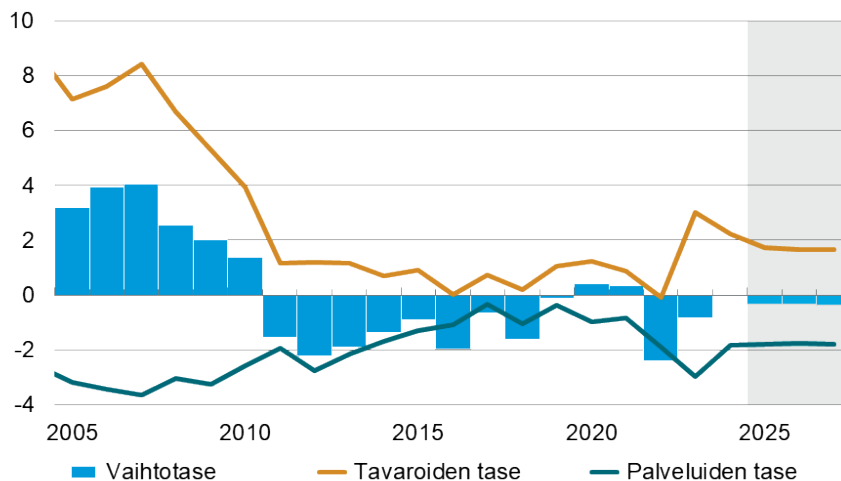
1.2.2 Vaihtotase

Vaihtotase oli viime vuonna lähes tasapainossa, oltuaan edeltävän kahden vuoden ajan syvemmin alijäämäinen. Tilastopäivityksen myötä vuoden 2024 vaihtotaseen aiempaa suurempi ylijäämä kääntyi kuitenkin lievästi alijäämäiseksi. Vaihtotaseen odotetaan heikentyvän hieman tämän vuoden aikana ja pysyvän lähellä tasapainoa – lievästi alijäämäisenä – ennusteperiodin loppuun. Vaihtotaseen kehitykseen on vaikuttanut etenkin energiakriisin jälkeisen tuonnin vaisu kehitys. Merkittävimmät ajurit muutoksen taustalla ovat olleet kriisin aiheuttama energiatuotteiden etupainotteinen tuonti, sähkön tuonnin huomattava lasku, ja tavaratuonnin muutoinkin laaja-alainen heikkous. Tulevan vaihtotaseen kehityksen odotetaan olevan hieman keväällä ennustettua heikompaa, mutta pysyvän ennustejakson lähes tasapainossa.

Tilastotietojen tarkentuminen ei aiheuttanut kevään osalta muutoksia Suomen vaihtosuhteessa. Isoimmat tilastokorjaukset kohdentuivat vuosille 2023 ja 2024. Vaihtosuhteen odotetaan palautuvan viime vuoden laskusta kuluvaan vuoden aikana. Tämän jälkeen vaihtosuhteen odotetaan pysyttelevän lähellä saavutettua tasoa. Ulkomaankaupan hintojen odotetaan kasvavan vaisusti tulevan kahden vuoden aikana, sillä kansainvälisten talousnäkymien odotetaan kehittyvän myönteisesti vasta ennustejakson lopussa, mikä näkyy tuolloin hintojen voimakkaampana kasvuna, kysynnän ajaessa hintojen nousua. Suomessa vientituotteiden hinnat ovat vuodesta 2023 jääneet jälkeen tuontihintojen kehityksestä, mutta vientihintojen odotetaan kurovan eroa umpeen ennustejakson aikana.

Vaihtotase

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 7. Vaihtotase

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,1	1,2	-0,2	-0,3	-0,3
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-2,3	-1,3	-0,8	-0,8	-0,8
Vaihtotase	-2,2	-0,1	-1,0	-1,0	-1,1
Suhteessa BKT:hen, %					
Vaihtotase	-0,8	0,0	-0,3	-0,4	-0,4

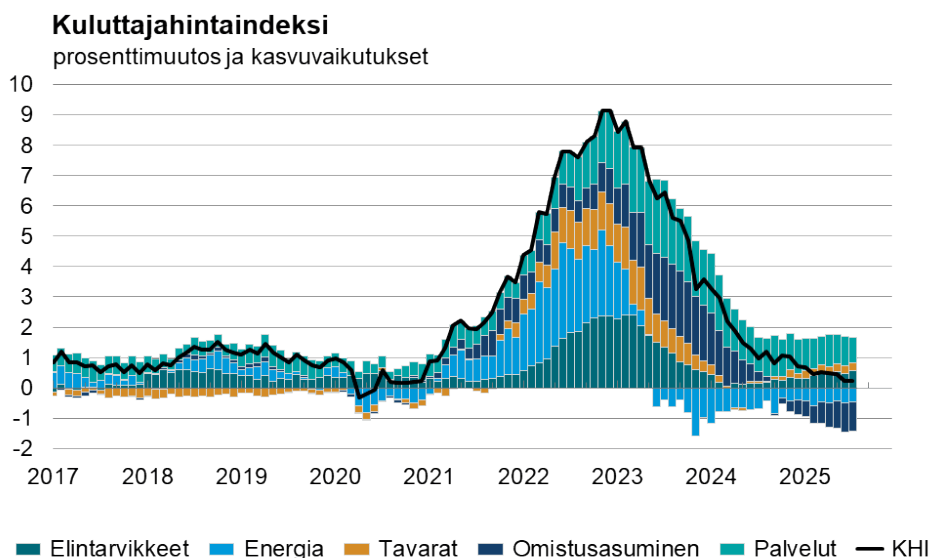
1.3 Hinnat ja kustannukset

Inflaatio on hidastunut selvästi viime vuosista, vaikka eri inflaatiomittarit antavatkin hintojen noususta tällä hetkellä hyvin erilaisen kuvan. Inflaatio pysyy myös lähivuosina maltillisena.

Eri inflaatiomittarit antavat tällä hetkellä hintojen noususta erilaisen kuvan. Kuluttajahintaindeksin (KHI) vuosimuutos painui kesällä lähes nolnaan, kun samaan aikaan yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) mukaan hinnat ovat nousseet vuodessa 2 prosenttia. Eroa selittää pitkälti (asuntolainojen ja kulutusluottojen) korkojen laskeva vaikutus. Korot sisältyvät KHI:hin mutta eivät YKHI:iin.¹ Toisin sanoen, hintatason kehitys näyttäytyy tällä hetkellä kuluttajille hyvin erilaiselta riippuen siitä, onko heillä velkaa vai ei. Joka tapauksessa hintojen nousu on hidastunut selvästi viime vuosista.

Korkojen, jotka ovat osa omistusasumiseen hintaa, alenemisen lisäksi inflaatiota hidastaa edelleen energian hintojen lasku, joka on jatkunut viime kuukausina sekä sähkön että öljyn halpenemisen vuoksi. Elintarvikkeiden hintojen uusi nousu selittyy paljolti yksittäisten tuotteiden, kuten kahvin, suklaan, alkoholin ja tupakan, kallistumisella. Veronkorotukset ovat nostaneet tavaroiden ja palveluiden hintoja.² Palveluiden hintojen nousussa korostuu lisäksi terveyspalveluiden hintojen kehitys, mikä johtuu suurimmaksi osin hyvinvointialueiden palvelumaksujen korotuksista alkuvuodesta.

-
- 1 Asuntolainojen ja kulutusluottojen korkojen vaikutus on viime vuosina korostunut kuluttajahintaindeksissä (KHI). Korkojen nousun vuoksi KHI:llä mitattu inflaatio oli vuosina 2023 ja 2024 yhdenmukaistetulla indeksillä (YKHI) mitattua nopeampaa. Tänä ja ensi vuonna korkojen laskiessa vaikutus on päinvastainen ja inflaatio YKHI:llä mitattuna KHI:tä nopeampi. Myös asuntojen hintojen laskun jatkuminen on painanut KHI:ta mutta ei YKHI:ä.
 - 2 Välillisten verojen korotukset (erityisesti arvonlisäveron) kiihdyttävät inflaatiota ennustejaksolla. Kaikkien välillisten veromuutosten suora vaikutus inflaatioon on vuosina 2025–2027 kumulatiivisesti yli prosenttiyksikön. Vaikutus on suurin vuonna 2025.

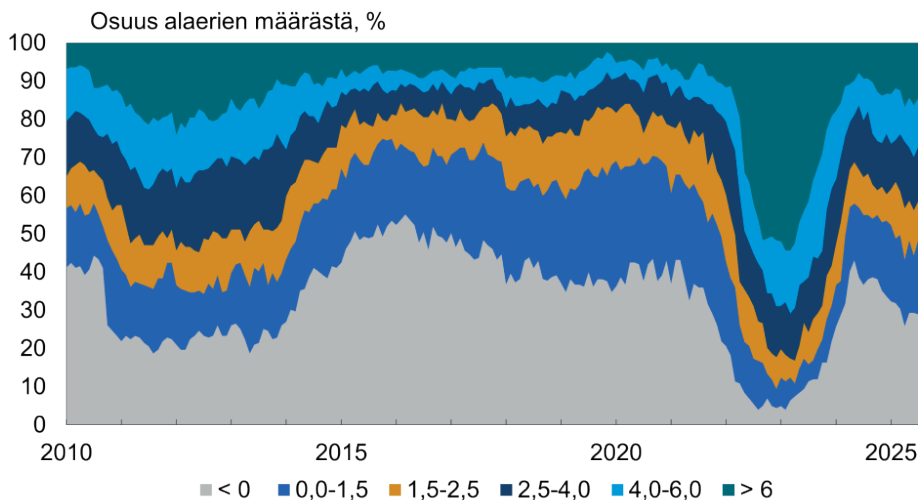

Lähde: Tilastokeskus

Vaikka KHI:n vuosimuutos on lähellä nollaa, puheet yleisestä hintatason laskusta eli deflaatiosta ovat liioiteltuja. Hinnat eivät ole lähelläkään laskua, kun jätetään korkojen indeksia laskeva vaikutus pois. Pohjainflaatio³ on tällä hetkellä jopa nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin. Ilman veronkorotustenkin vaikutusta hinnat nousevat laskennallisesti yhä noin prosentin vuosivauhtia. Hintojen nousu on siis hidasta, mutta hintataso ei yleisesti laske. Lisäksi hetkellinen hintojen lasku ei olisi vaarallista vuosina 2022–2023 koetun nopean hintatason nousun jälkeen, vaan päinvastoin parantaisi kuluttajien ostovoimaa. Tämänhetkistä hintojen nousua voidaan havainnollistaa myös jakamalla kulutuskori vuosimuutoksen suuruuden mukaan luokkiin. Viime kuukausina hinnat ovat pysyneet ennallaan tai nousseet noin 70 prosentissa kuluttajahintaindeksin alaeriä. Osuus on pienempi kuin muutama vuosi sitten, mutta edelleen suurempi kuin ennen pandemiaa.

3 YKHI ilman energiaa ja elintarvikkeita.

Kuluttajahintaindeksin alaerien jaottelu vuosimuutoksen mukaan

Alaerien lukumäärä 201 (1/2025). Viimeisin havainto 7/2025. Lähde: Tilastokeskus, VM

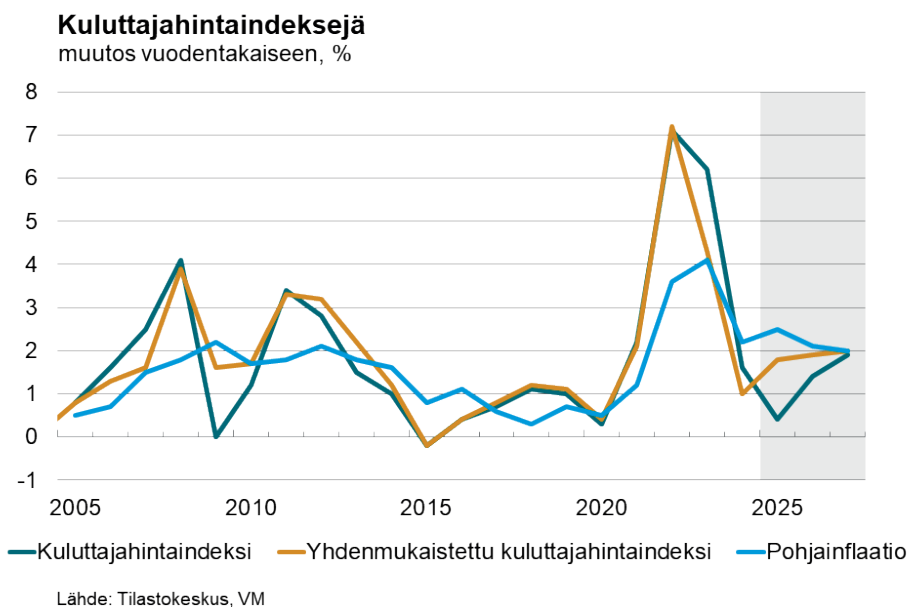
Kuluttajista ei myöskään tunnu, että hintojen nousu olisi merkittävästi hidastunut. Tilastokeskuksen (kuluttajien luottamustilaston) mukaan kuluttajat arvioivat inflaation olevan tällä hetkellä noin 5 prosenttia. Ero toteutuneen inflaation (KHI) ja kuluttajien arvion välillä on tilastohistorian suurin.

Ennakoivat indikaattorit viittaavat jatkossakin viimevuosia maltillisempiin hintapaineisiin. Tuontihinnat ovat jatkaneet laskuaan energian ja raaka-aineiden hintojen vetämänä. Erityisesti öljyn hinta on laskenut ja euron kurssi vahvistunut. Toisaalta ruoan maailmanmarkkinahinnat ovat nousussa. Myös kotimaassa tuottajahinnat ovat maataloudessa ja elintarviketeollisuudessa nousseet. Muuten kotimaan tuottajahinnat ovat yleisesti ottaen pysyneet kaksi vuotta samalla tasolla. Palveluiden tuottajahintojen nousu on hidastunut pandemiaa edeltäviin mataliin lukemiin. Työehtosopimusneuvotteluissa keväällä saavutettu palkankorotusten yleinen linja pitää palveluhintojen nousun ennustejaksolla hieman keskimääräistä nopeampana, mutta palveluissakin hintojen nousu hidastuu vähitellen.

Ennustejaksolla inflaatiota ylläpitää vahvimmin palveluiden hintojen nousu. Tavaroiden hintojen nousu on kohtuullista, joskaan niiden ei odoteta palaavan aiemalle laskevalle trendille. Elintarvikkeissa hintojen nousu jatkuu keskimääräistä ripeämpänä kansainvälisten hintapaineiden ja veronkorotusten vuoksi. Energian

inflaatiota laskeva vaikutus pienenee ennustejaksolla, koska sähkön kuluttajahintojen suurin normalisoituminen on jo tapahtunut, öljyn markkinahinnoissa ei tapahdu suuria muutoksia ja vuonna 2027 energian vaikutus inflaatioon kääntyy positiiviseksi osin päästökaupan laajentumisen vuoksi.

Vuonna 2025 KHI:lla mitattu inflaatio on keskimäärin vain 0,4 prosenttia, vuonna 2026 1,4 prosenttia ja vuonna 2027 1,9 prosenttia. Kuluvana vuonna inflaatiota painaa korkojen lasku. Inflaation kiihtyminen ensi vuonna on seurausta omistus-asumisen negatiivisen vaikutuksen poistumisesta korkojen laskun tasaantuessa ja asuntojen hintojen kääntyessä vähitellen nousuun. Sen sijaan YKHI:llä mitattu inflaatio nousee 1,8 prosenttiin kuluvana vuonna pitkälti veronkorotusten ajamana. Seuraavana kahtena vuotena energian laskevan vaikutuksen poistuessa ja muiden hyödykkeiden kysynnän elpyessä YKHI:llä mitattu inflaatio pysyy noin kahdessa prosentissa, vaikka veronkorotusten vaikutus pienenee.

Riskit inflaation suhteen ovat euroalueella tasaantuneet. Kauppasodan kärjistymisen, puolustusmenojen kasvattaminen Euroopassa ja Ukrainan jälleenrakentaminen voivat toki nostaa hintoja, mutta lisääntynyt epävarmuus on kuluvana vuonna heikentänyt kysyntää ja hillinnyt inflaatiota. Kotimaassa riskit ovat alaspäin. Kuluttajien käsitys inflaatiosta eroaa selvästi toteutuneesta inflaatiosta, mikä hillitsee

kysyntää. Kysyntää hillitsee myös heikko työllisyystilanne. Jos tilanne jatkuu, voi kysyntä jatkossakin vähentyä odotettua enemmän, millä olisi hintojen nousua hidastava vaikutus. Pidemmällä aikavälillä on mahdollista, että globalisaation hidastuminen edelleen, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, sekä ilmastonmuutoksen torjunta ja sen vaikutukset nostavat hintoja totuttua enemmän.

Taulukko 8. Hintaindeksejä

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Muutos, %					
Vientihinnat ¹	-4,8	-2,7	1,3	1,6	1,8
Tuontihinnat ¹	-2,7	-1,0	1,0	1,3	1,7
Kuluttajahintaindeksi	6,2	1,6	0,4	1,4	1,9
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	4,3	1,0	1,8	1,9	2,0
Pohjainflaatio ²	4,1	2,2	2,5	2,1	2,0
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-2,2	-1,2	0,0	1,3	1,9
Rakennuskustannusindeksi	3,0	0,0	0,6	1,0	1,1

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

² Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, ilman energiaa ja elintarvikkeita.

1.4 Palkat ja tulot

Palkkojen nousuvauhti nopeutuu ensi vuonna uusien työehtosopimusten seurauksena. Reaalipalkkojen odotetaan saavuttavan vuoden 2021 tason vuonna 2027. Kotitalouksien yhteenlaskettu ostovoima kasvaa hitaasti vuonna 2025 heikon työllisyystilanteen, sosiaalietuuksien leikkausten sekä arvonlisäverokantojen noston seurauksena. Vuonna 2026 ostovoimaa kasvattavat työehtosopimusten mukaiset palkankorotukset sekä ansiotuloverotuksen aleneminen.

Nimelliset ansiot lisääntyivät vuonna 2024 runsaan prosenttiyksikön hitaammin kuin edellisenä vuonna, 3,1 prosenttia. Tämä oli seurausta edellisvuotta pienemmistä sopimuspalkoista. Alkuvuonna 2025 palkkojen nousuvauhti hidastui alle kolmeen prosenttiin, sillä sopimuspalkkojen nousuvauhti hidastui edelleen. Sen sijaan reaaliansioiden muutos oli positiivinen jo kuudentena vuosineljänneksenä peräkkäin, kun nimellispalkkojen nousuvauhti on ylittänyt inflaation. Nimellispalkkojen nousuvauhti oli 2,9 prosenttia kuluvan vuoden tammi-maaliskuussa. Korkokulut huomioiva inflaatio puolestaan hidastui lähes puoli prosenttiyksikköä 0,6 prosenttiin, joten reaalipalkat nousivat alkuvuonna koko taloudessa 2,4 prosenttia. Tulospalkkioiden muutos ei juuri heikentänyt ansioiden kasvua, toisin kuin vielä viime vuonna.

Ansioiden nousuvauhti oli alkuvuonna nopeinta julkisella sektorilla, erityisesti hyvinvointialueilla, jossa ansiot nousivat 5,7 prosenttia viime vuodesta. Myös muussa paikallishallinnossa ansioiden nousuvauhti ylitti selvästi keskimääräisen. Sen alle jäi puolestaan yksityisen sektorin ansioiden nousu, joka oli 2,4 prosenttia. Erot johtuvat osin sopimuskorotusten ajoituksesta ja toisaalta paikallishallinnon palkkarakenneohjelmasta. Ansiot nousivat julkisen sektorin lisäksi keskimääräistä nopeammin myös tekstiili- ja kemianteollisuudessa sekä vakuutuspalveluissa. Vastaavasti keskimääräisen ansioiden nousun alle jäätiin metsä- ja metalliteollisuudessa sekä informaation- ja viestinnän palvelualoilla.

Alkuvuoden aikana on solmittu valtaosa uusista työehtosopimuksista. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan yleissitovuus huomioiden uudet sopimukset koskevat lähes miljoonaa yksityisen sektorin palkansaajaa ja uudet sopimukset on neuvoteltu myös noin puolelle miljoonalle julkisen sektorin työntekijälle. Ensi vuoden kevääseen mennessä päättyy noin 150 000 palkansaajan työehtosopimukset.

Tehdyt sopimukset ovat pääsääntöisesti kolmen vuoden mittaisia, joista viimeinen vuosi on mahdollista irtisanoa, pl. paikallishallinnon sopimus, jonka kesto on pitempi. Sopimuskorotusten yhteenlaskettu kustannusvaikutus on keskimäärin noin kahdeksan prosenttia, ja suurimmat korotukset ajoittuvat monilla aloilla vuodelle 2026. Poikkeuksena on kaupan ala, jolla suurimmat korotukset ajoittuvat jo kuluvalle vuodelle. Palkankorotukset toteutetaan joko kaikille yhtenäisinä yleiskorotuksina tai yhdistelmänä yleiskorotuksia ja paikallisesti sovittuja korotuksia. Vuonna 2023 maksettuja kertapalkkioita ei ole tyypillisesti sisällytetty uusiin sopimuksiin.

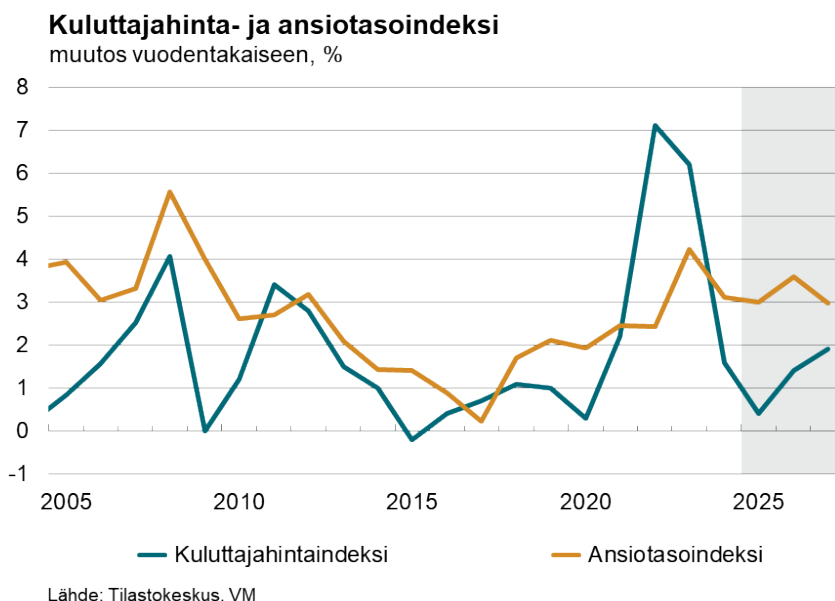
Vuonna 2025 yleisin palkankorotuksen taso on noin 2,5 prosenttia. Palkkaliukumat ovat viime vuosina olleet keskimäärin 0,4 prosenttia vuodessa, ja saman tason odotetaan säilyvän jatkossakin. Koko talouden palkkakehitystä kiihdyttää vuonna 2025 erityisesti kunta- ja hyvinvointialojen palkkaohjelma, jonka ansiosta etenkin hyvinvointialueiden palkkojen korotukset ovat muuta taloutta suurempia. Tämän seurauksena koko talouden nimellisansioiden arvioidaan kasvavan tänä vuonna keskimäärin 3 prosenttia.

Vuonna 2026 toteutuvat uusien työehtosopimusten suurimmat korotukset. Toisaalta paikallishallinnon palkankorotusten vaikutus pienenee suhteessa kuluvaan vuoteen. Näiden tekijöiden seurauksena nimellisansiot kasvavat ensi vuonna keskimäärin 3,6 prosenttia koko taloudessa. Muilla sektoreilla kuin paikallishallinnossa sopimuskorotukset pienenevät vuonna 2027, jolloin ansiotason nousuvauhti hidastuu keskimäärin noin kolmeen prosenttiin.

Vuosina 2021–2023 reaali-palkat laskivat yhteensä 6,6 prosenttia. Vaikka palkkojen nousu kiihtyy ja inflaatio pysyy maltillisena lähivuosina, reaali-palkkojen vuoden 2021 tasoa ei saavuteta vielä vuosina 2025–2026. Vasta vuonna 2027 reaali-palkkojen arvioidaan palautuvan vuoden 2021 tasolle. Jos huomioidaan työllisyyden kehitys, reaalin koko talouden palkkasumman ennustetaan ylittävän vuoden 2021 tason tänä vuonna, sillä reaalin palkkasumma supistui vuodesta 2021 vuoteen 2023 1,6 prosenttia.

Palkkasummaan vaikuttavat nimellisansioiden kasvun lisäksi työllisyyden yleinen kehitys ja työllisyyden kohdentuminen eri toimialoille. Vuonna 2025 työllisyys heikkenee, joten palkkasumma kasvaa alle 3 prosenttia. Vuonna 2026 sekä ansioiden nousun että työllisyyden paranemisen seurauksena palkkasumma kasvaa noin

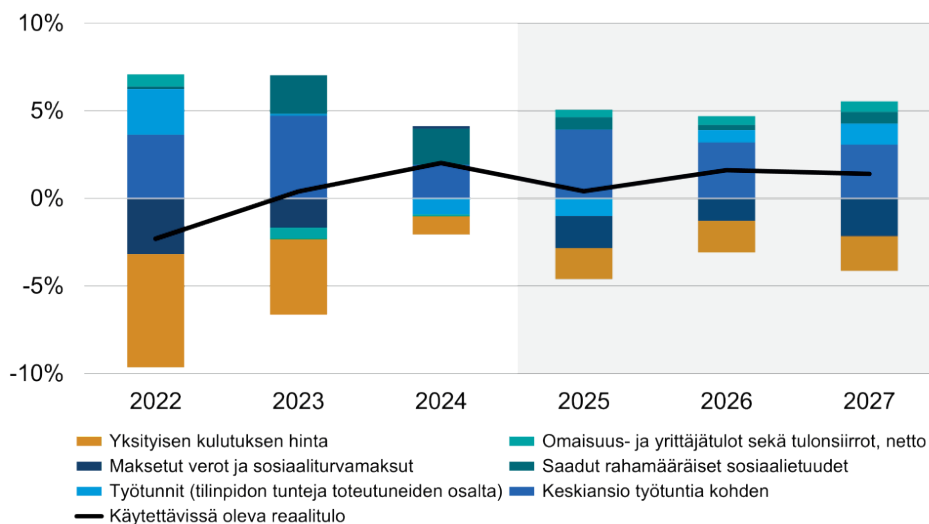
neljä ja puoli prosenttia. Vuonna 2027 palkkojen nousuvauhti hidastuu noin kolmeen prosenttiin, mutta työllisyyden parantuessa palkkasumma kasvaa myös noin 4,5 prosenttia.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaavan käytettävissä olevan reaalitulon ennakkoidaan kasvavan noin puoli prosenttia vuonna 2025. Ostovoimaa nostaa lähinnä keskiansioiden nousu, jota ajavat teknologiateollisuuden palkkaratkaisun mukaiseksi muodostunutta yleistä linjaa noudattelevat sopimuspalkkojen korotukset. Rahamääräisten sosiaalietuuksien kasvu sen sijaan pysähtyy eläkkeiden indeksikorotusten pienentymisen ja sosiaalietuuksiin kohdistuvien leikkausten seurauksena. Arvonlisäverokantoihin tehdyt korotukset syyskuussa 2024 ja tammi-kuussa 2025 nostavat yksityisen kulutuksen hintoja, mikä heikentää ostovoimaa.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo

muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo¹

Vuosina 2026–2027 ostovoiman ennakoidaan paranevan selkeämmin keskiansioiden kasvaessa kuluttajahintoja nopeammin. Ostovoiman kasvun nopeutuminen on kuitenkin pitkälti riippuvaista työllisyystilanteen paranemisesta, jonka ennakoidaan tapahtuvan vuonna 2026. Vuonna 2026 ansiotuloverotuksen keventäminen nostaa käytettävissä olevia tuloja. Sosiaalietuuksien käypähintainen kasvu on ennustejaksolla hidasta ja reaalisesti ne pienenevät.

¹ Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalituloa.

Taulukko 9. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Muutos, %					
Sopimuspalkkaindeksi	3,9	2,7	2,6	3,2	2,6
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,3	0,5	0,4	0,4	0,4
Ansiotasoindeksi	4,2	3,1	3,0	3,6	3,0
Reaalinen ansiotaso ¹	-2,0	1,5	2,6	2,2	1,1
Palkkasumma	5,0	1,9	2,8	4,6	4,4
Keskiansiot ²	3,9	2,5	3,8	3,8	3,2
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	5,2	0,7	2,3	3,0	2,7

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.5 Kulutus

Inflaation hiipumisesta ja laskevista lainakoroista huolimatta kotitaloudet ovat olleet varovaisia lisäämään kulutustaan. Heikko työllisyystilanne painaa kuluttajien luottamusta, mutta kertyneitä säästöjä aletaan vähitellen purkamaan ja yksityinen kulutus kääntyy kasvuun vuonna 2025. Yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu vuonna 2026 kotitalouksien reaalityulojen nousun myötä, ja kulutus kasvaa vajaan kahden prosentin vauhdilla myös vuonna 2027 säästämistason laskiessa.

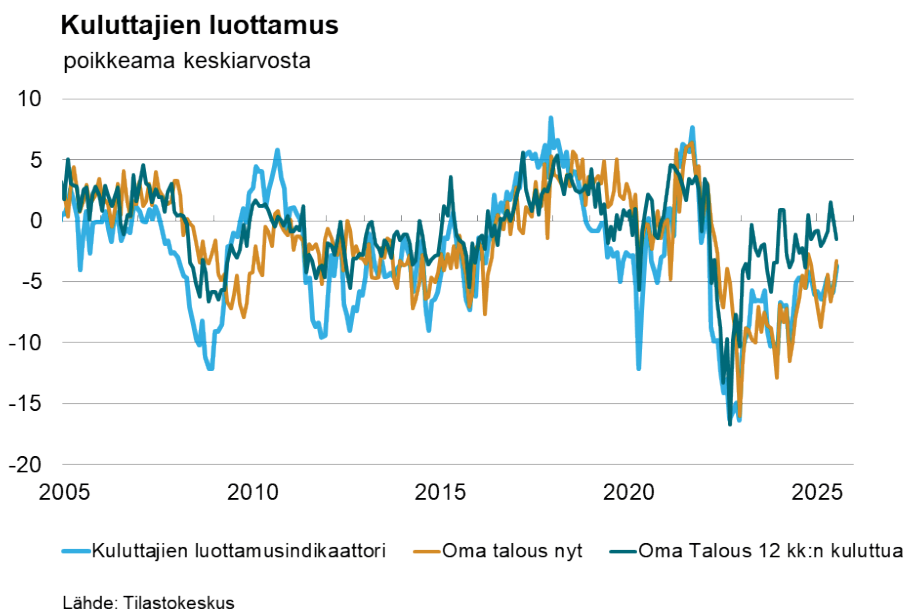
Julkisen kulutuksen määrä supistuu lähivuosina hallituksen säästöjen ja paikallishallinnon säästötoimien vuoksi.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla yksityinen kulutus on laskenut selvästi vuoden takaiseen verrattuna. Kesäkuussa tarkentuneiden vuoden 2024 tilastotietojen mukaan kotitalouksien säästämistaso on kuitenkin noussut hyvin korkealle, joten potentiaalia kulutuksen kasvulle on olemassa.

Vuonna 2025 yksityinen kulutus kasvaa vajaan prosentin korkotason laskun vähentäessä asuntopalvelujen velanhoitorasitetta ja kertyneiden säästöjen ohjautuessa vähitellen kulutukseen. Vaikka kotitalouksilla on paljon rahaa säästössä talletustileillä, pitää työttömyyden uhka ja korkeaksi koettu hintataso kuluttajien rahahanat yhä tiukilla.

Yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu vuonna 2026 työllisyystilanteen parantuessa ja kotitalouksien reaalityulojen noustessa. Sopimuspalkkojen korotukset sekä ansiotuloverotuksen kevennys lisäävät kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja, mikä tukee kulutusta. Myös kuluttajien luottamus omaan talouteensa on ensi vuoden osalta nousussa. Suurin riskitekijä kulutuksen kasvulle on edelleen työllisyyden ennakoitua heikompi kehitys. Ennusteessa on oletettu, että työllisyys kääntyy kausitasolla kasvuun vielä vuoden 2025 aikana.

Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan vajaan kaksi prosenttia vuonna 2025 arvonlisäverokantojen korotusten nostaessa tavaroiden ja palveluiden hintoja. Hinnat nousevat noin kahden prosentin vauhdilla myös vuosina 2026–2027 ansiotason nousun välittyessä palveluiden hintoihin.

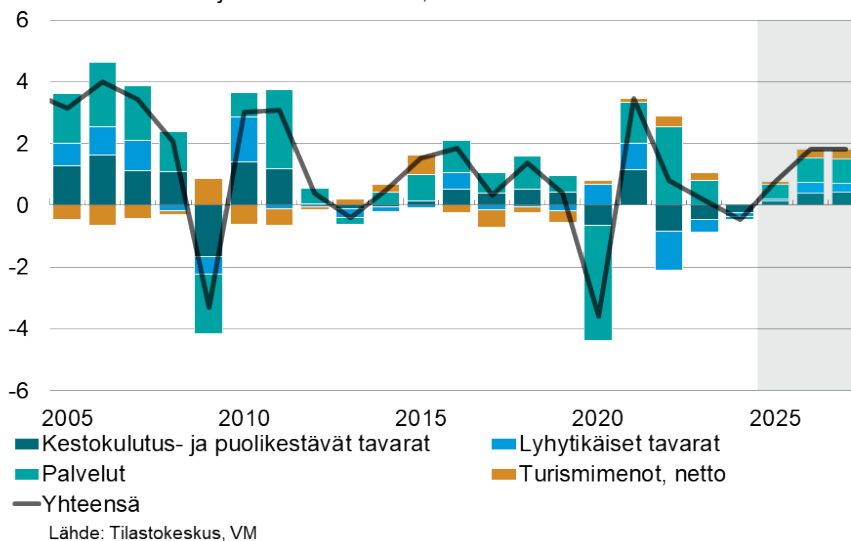

Kuluttajien luottamus on ollut edelleen keskimääräistä heikompaa. Kuluttajat näkevät Suomen talouden tilanteen ja työttömyyden uhan melko synkkänä, mutta näkyvät oman talouden tilanteesta 12 kk kuluttua ovat nousseet jo keskimääräiselle tasolleen.

Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat pysyneet niukkoina myös vuoden 2025 alkupuoliskolla, eikä kysynnän siirtyminen käytettyjen autojen kauppaan ole täysin pystynyt korvaamaan uusien autojen vähäistä myyntiä. Kestokulutustavaroiden ostoaiheet kuluttajien luottamuskyselyssä ovat kuitenkin muuttuneet vähemmän negatiivisiksi kesän aikana, mistä johtuen kestokulutustavaroiden kulutuksen odotetaan piristyvän loppuvuodesta 2025.

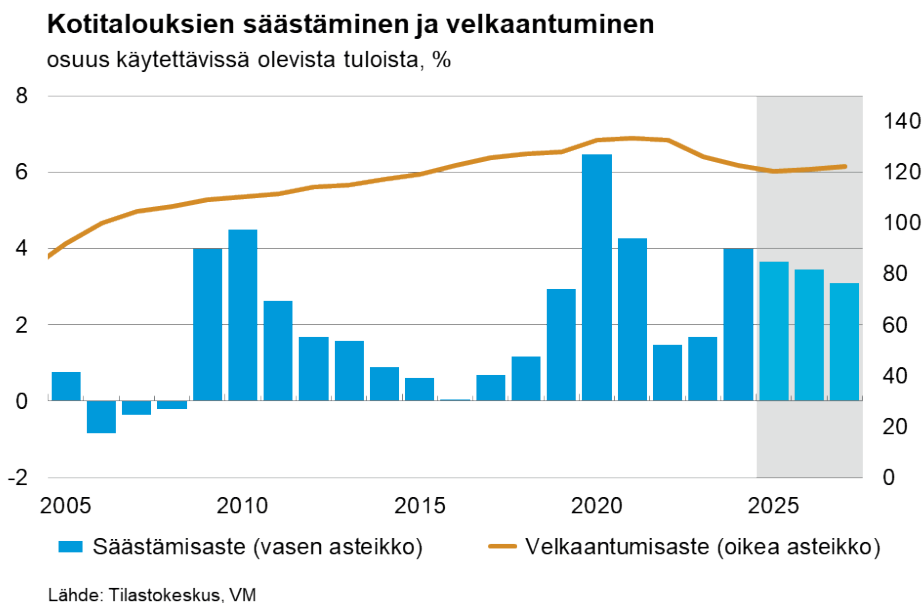
Kotitalouksien kulutusmenot

määrän muutos ja kasvuvaiikutukset, %

Lyhytikäisten tavaroiden, kuten elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden kulutus ei juurikaan kasvanut kuluvaan vuoteen ensimmäisellä neljänneksellä. Vuonna 2025 energian hintojen laskun ennakoitaan jatkuvan ja lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen ennustetaan kasvavan hieman.

Palveluiden kulutus on kasvanut hitaasti, mutta melko tasaisesti jo useamman neljänneksen ajan ja vuoden 2025 osalta kasvua arvioidaan kertyvän prosentti verran. Ensi vuonna ostovoiman parantuminen lisää palveluiden kulutusta ja kasvu nopeutuu 1,7 prosenttiin.

Vuonna 2024 nettosäästämisaste nousi neljään prosenttiin, kun kotitalouksien kulutus kasvoi käytettävissä olevia tuloja hitaammin. Vuosina 2025–2027 säästämisaste laskee vähitellen kulutuksen elpyessä.

Kotitalouksien velkaantumisaste laski edelleen vuonna 2024 asuntolainakannan pienentyessä. Kotitalouksien lainakanta ei ole kuluvana vuonna kasvanut, joten velkaantumisasteen arvioidaan yhä laskevan vuonna 2025. Korkotason laskiessa asunto- ja kulutusluottojen kysynnän arvioidaan kuitenkin vähitellen voimistuvan ja velkaantumisasteen ennakoidaan tasaantuvan noin 120 prosentin tasolle vuosina 2026–2027.

Julkisen kulutuksen kasvu hidastui 1,7 prosenttiin vuonna 2024. Valtion kulutus kasvoi vain hieman, ja paikallishallinnon kulutusmenojen kasvu hidastui selvästi kuntien ja hyvinvointialueiden toteuttamien sopeutustoimien seurauksena.

Vaikka väestön ikääntyminen lisää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta ja puolustusmenoihin panostetaan aiempaa enemmän, julkisen kulutuksen kokonaismäärän arvioidaan pienenevän lähivuosina. Julkinen kulutus supistuu 0,3 prosenttia vuonna 2025 ja prosentin vuonna 2026. Vuonna 2027 kulutuksen määrä pysyy

likimain ennallaan. Kulutusmenojen kehitystä jarruttavat etenkin hallituksen säästötoimet. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden pysyvät sopeutustoimet hidastavat paikallishallinnon kulutusmenojen kasvua kuluvana vuonna.

Julkisen kulutuksen arvo kasvaa ennustevuosina, sillä kulutuksen hinta nousee. Hinnan nousua vauhdittavat julkisten alojen palkankorotukset. Kunta- ja hyvinvointialan palkkausjärjestelmien kehittämisohjelmat pitävät paikallishallinnon ansiokehityksen koko ennustejakson ajan yleistä ansiokehitystä nopeampana.

Taulukko 10. Kulutus

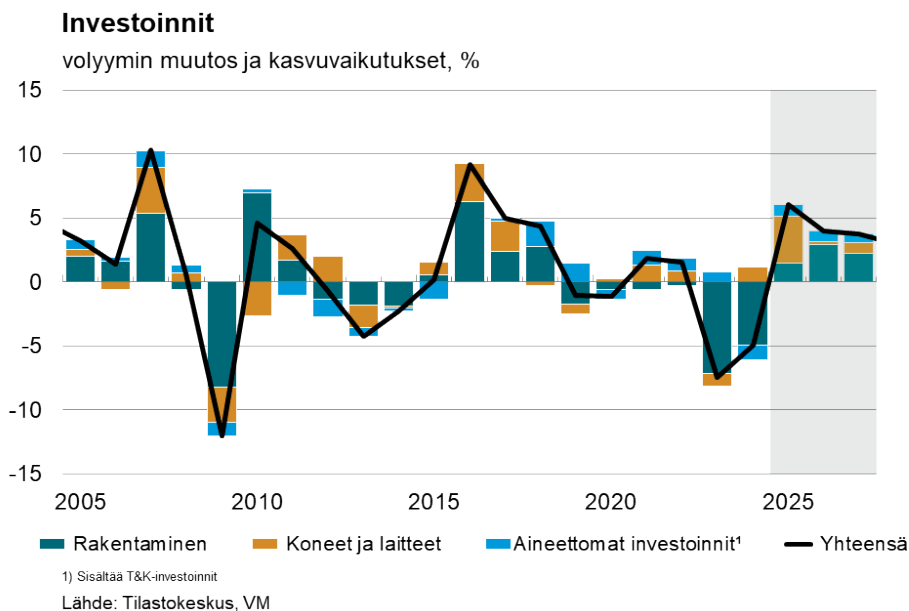
	2023	2024	2025*	2026*	2027*	Osuus vuonna 2023
Volyymin muutos, %						
Yksityinen kulutus	0,0	-0,4	0,8	1,8	1,8	100,0
kotitaloudet	0,2	-0,5	0,8	1,8	1,8	96,1
kestokulutustavarat	-2,8	-2,4	0,5	3,6	4,0	7,1
puolikestävät kulutustavarat	-3,1	-1,1	1,7	2,4	2,5	7,3
lyhytikäiset tavarat	-1,7	-0,6	0,2	1,4	1,3	29,2
palvelut	1,7	-0,2	1,0	1,7	1,7	52,5
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	-5,0	1,8	0,7	1,5	1,5	3,6
Julkinen kulutus	3,9	1,7	-0,3	-1,0	-0,1	
Kulutus yhteensä	1,2	0,3	0,4	0,9	1,2	
Muutos, %						
Yksityisen kulutuksen hinta	4,3	1,0	1,8	1,8	2,0	
Julkisen kulutuksen hinta	4,9	0,9	2,7	3,4	3,4	
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo	4,7	3,1	2,2	3,4	3,4	
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo	0,4	2,1	0,4	1,6	1,4	
Prosenttia						
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käypiin hintoihin)	77,1	77,2	76,8	76,4	76,1	
Kotitalouksien säästämisaste	1,7	4,0	3,6	3,5	3,1	
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹	125,9	122,7	120,3	120,9	122,0	

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.6 Investoinnit

Investointien supistuminen on pysähtynyt, ja piristymisen merkkejä näkyy erityisesti kone- ja laiteinvestoinneissa sekä aineettomissa investoinneissa. Rakentamisen osalta asuinrakentaminen laahaa edelleen, mutta muu talonrakentaminen ja infrastruktuurihankkeet ovat jo kääntyneet kasvuun. Energiasiiirtymä, puolustusmenot ja asuntomarkkinoiden toipuminen vauhdittavat investointeja tulevina vuosina.

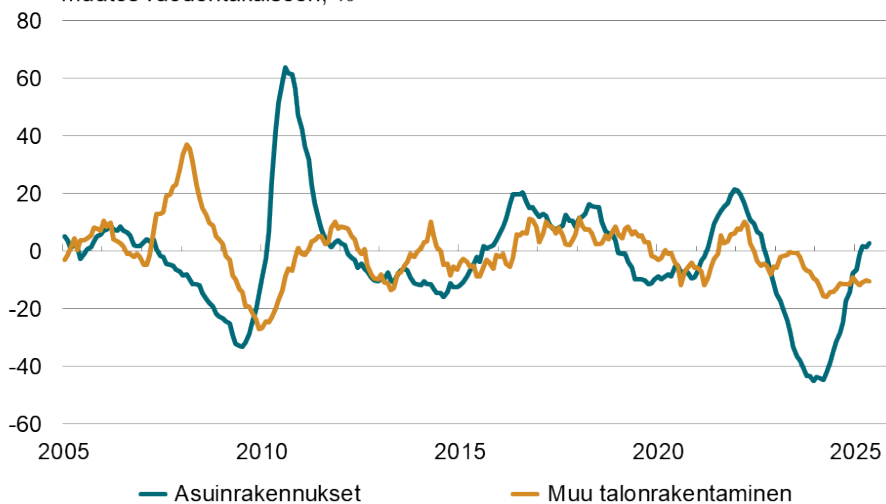
Investointien supistuminen pysähtyi viime vuoden syksyllä, minkä jälkeen investoinnit ovat pysyneet ennallaan ilman kasvua. Kone- ja laiteinvestoinneissa sekä aineettomissa investoinneissa on kuitenkin tapahtunut piristymistä. Asuinrakentamisen osalta kasvua saadaan edelleen odottaa, mutta muussa talonrakentamisessa kasvu on jo alkanut viime vuoden puolella. Investointien ennakoidaan kasvavan tulevina vuosina energiasiiirtymän, puolustusinvestointien sekä asuntomarkkinoiden toipumisen myötä. Vuonna 2025 investoinnit kasvavat yhteensä 6 prosenttia, vuonna 2026 3,9 prosenttia ja vuonna 2027 3,7 prosenttia.

Asuinrakennusinvestoinnit ovat vähentyneet noin kolmanneksen verrattuna korkojen nousua edeltävään tasoon. Asuntoaloituksissa pohja on jo saavutettu, mutta uudet aloitukset ovat keskittyneet pääosin tuettuun asuntorakentamiseen. Vuonna 2025 asuntorakentamisen odotetaan kääntyvän lievään kasvuun. Selvempää toipumista odotetaan vasta vuosina 2026 ja 2027, jolloin kasvu on 9 prosenttia ja 6 prosenttia. Mielialat asuntomarkkinoilla ovat kohentuneet korkojen laskun myötä. Kaupparamäärät ovat kohonneet, vaikka ovatkin edelleen normaalitason alapuolella. Asuntojen hinnoissa nousua ei kuitenkaan ole vielä nähty. Toipuminen kestää, sillä valmiita asuntoja on edelleen myymättä viime vuosien vilkkaan rakentamisen jäljiltä. Lisäksi uusien ja vanhojen asuntojen hintaero on edelleen liian suuri, jotta uusien asuntojen rakentaminen käynnistyisi nopeasti. Asuntojen kysyntää kasvattavat maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto. Rakentaminen on tällä hetkellä selvästi vähäisempää kuin pitkän aikavälin tarpeet edellyttäisivät. Alueellisesti on kuitenkin nähtävissä kasvua, erityisesti Varsinais-Suomessa, jossa asuntorakentamisen aloitukset ovat jo tuntuvassa nousussa.

Uudisrakentamisen volyymi-indeksi

muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

Muussa rakentamisessa toipuminen on nopeampaa kuin asuinrakentamisessa. Maa- ja vesirakentaminen on jo kääntynyt selvään kasvuun, ja muu talonrakentaminen kasvaa tuntuvasti sekä tänä että ensi vuonna. Toipumista vauhdittavat energiasiirtymään liittyvät rakennushankkeet sekä hallituksen investointiohjelma, joka lisää panostuksia liikenneverkon kehittämiseen.

Suomella on useita kilpailuetuja vihreässä siirtymässä, kuten suurelta osin fossiilivapaaseen tuotantoon perustuvan ja edullisen sähkön saatavuus, sähköverkon luotettavuus sekä kiertotalouden mahdollisuudet, esimerkiksi hukkalämmön hyödyntäminen kaukolämmössä. Vihreän siirtymän investointisuunnitelmia on vireillä jopa 300 miljardin euron edestä. Vaikka suuri osa hankkeista ei toteudu, lähivuosille on odotettavissa merkittävä määrä projekteja, joista monet ovat jo käynnissä tai päätetty. Toteutuvia hankkeita ovat erityisesti datakeskus-, tuulivoima- ja akkuinvestoinnit.

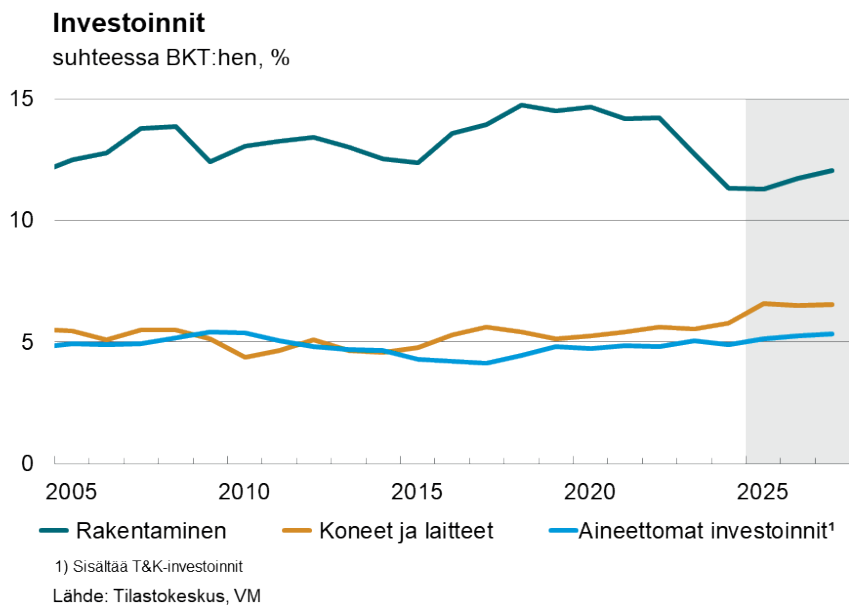
Energiasiirtymä vauhdittaa erityisesti kone- ja laiteinvestointeja. Puhtaan ja edullisen energian saatavuus on tehnyt Suomesta houkuttelevan investointikohteen, mikä näkyy kone- ja laiteinvestointien kasvussa. Viime vuonna kone- ja laiteinvestoinnit, sisältäen asejärjestelmät, kasvoivat noin viisi prosenttia, ja tänä vuonna kasvu kiihtyy noin 14 prosenttiin. Merkittävä osa lisäyksestä tulee hävittäjähankinnoista ja muista puolustusinvestoinneista.

Aineettomien investointien odotetaan kääntyvän kasvuun kuluvan vuoden aikana, ja kasvun jatkuvan myös lähivuosina. Suomen tavoitteena on nostaa aineettomiin investointeihin sisältyvät tutkimus- ja kehitysrahoituksen osuus neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitetta tukevat julkisen T&K-rahoituksen kasvu sekä vuoden 2023 alussa voimaan tullut T&K-menojen vähennysoikeus. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta saadut tuet ja lainat tukevat investointeja. Teknologian nopea kehitys kannustaa yrityksiä lisäämään panostuksiaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Julkiset investoinnit kasvoivat viime vuonna lähes kahdeksan prosenttia, ja kasvu kiihtyy edelleen tänä vuonna yli kymmeneen prosenttiin. Tähän vaikuttavat erityisesti valtionhallinnon puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvät hankinnat. Lisäksi T&K-rahoituslaki kasvattaa valtionhallinnon investointeja tutkimus- ja kehittämistointintaan huomattavasti vuosina 2024–2030.

Kuluvan vuoden investointien kasvua vauhdittavat ilmavoimien monitoimihävittäjien ensimmäiset toimitukset. Toimitusten odotetaan jatkuvan usean vuoden ajan, mikä osaltaan ylläpitää investointitasoa yhdessä muiden puolustusinvestointien kanssa. Paikallishallinnon investointinäkyvät vaihtelevat alueittain merkittävästi. Kasvukeskuksissa investointipaineet pysyvät korkeina, mikä ylläpitää kuntasektorin investointien määrää. Toisaalta kohonneet rahoituskustannukset ja kuntatalouden haasteet voivat hidastaa investointien toteutumista.

Julkisten investointien kehitykseen vaikuttavat keskeisesti hallituksen päätökset. Suurten hankkeiden ja toimitusten ajoitus voi aiheuttaa vaihtelua investointien määrässä ennustejakson aikana.

Taulukko 11. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	Osuus vuonna 2023
Volyymin muutos, %						
Talorakennukset	-13,4	-9,1	2,5	7,0	5,0	44,8
asuinrakennukset	-18,9	-17,7	0,5	9,0	6,0	23,3
muut talorakennukset	-5,2	2,2	4,5	5,0	4,0	19,4
Maa- ja vesirakennukset	-7,8	-8,9	4,5	1,0	2,0	9,9
Koneet ja laitteet	-4,3	4,8	14,0	1,0	3,0	23,6
Aineettomat investoinnit ¹	3,8	-5,3	4,0	3,5	3,0	21,7
Yhteensä	-7,4	-5,0	6,0	3,9	3,7	100,0
yksityiset	-8,3	-7,7	4,2	3,9	4,8	82,5
julkiset	-3,1	7,7	13,4	4,2	-0,3	17,5
Investointien hinta, yhteensä	4,8	0,3	1,7	1,9	2,2	
Investointien osuus BKT:sta (käypiin hintoihin), %						
Kiinteät investoinnit	23,3	23,0	23,5	23,9	23,3	
yksityiset	19,3	18,1	18,5	19,0	19,3	
julkiset	4,1	4,9	5,0	4,9	4,1	

¹ Sisältää myös T&K-investoinnit.

1.7 Kotimainen tuotanto

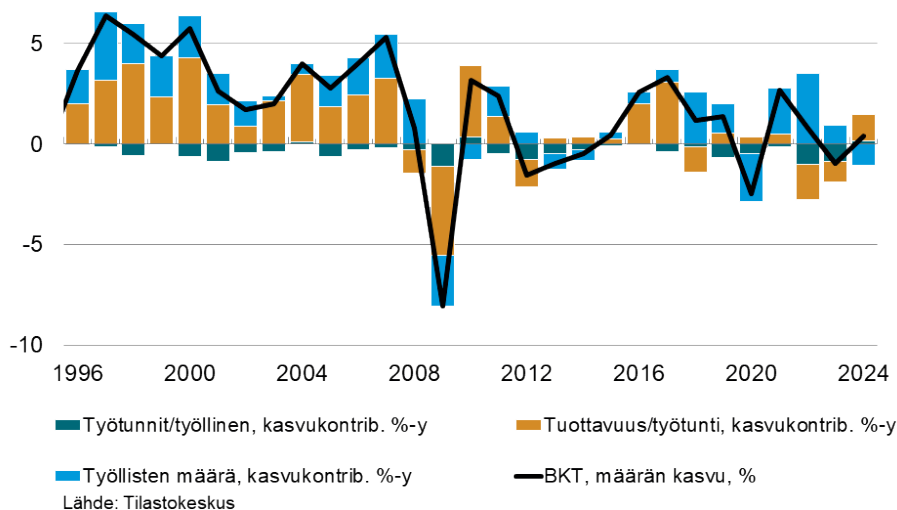
Kokonaistuotannon kasvu nopeutuu. Kiihtyminen on seurausta teollisuuden kasvun jatkumisesta ja ensi vuonna myös rakentamisen sekä palveluiden kohenevasta kehityksestä.

1.7.1 BKT ja tuottavuus

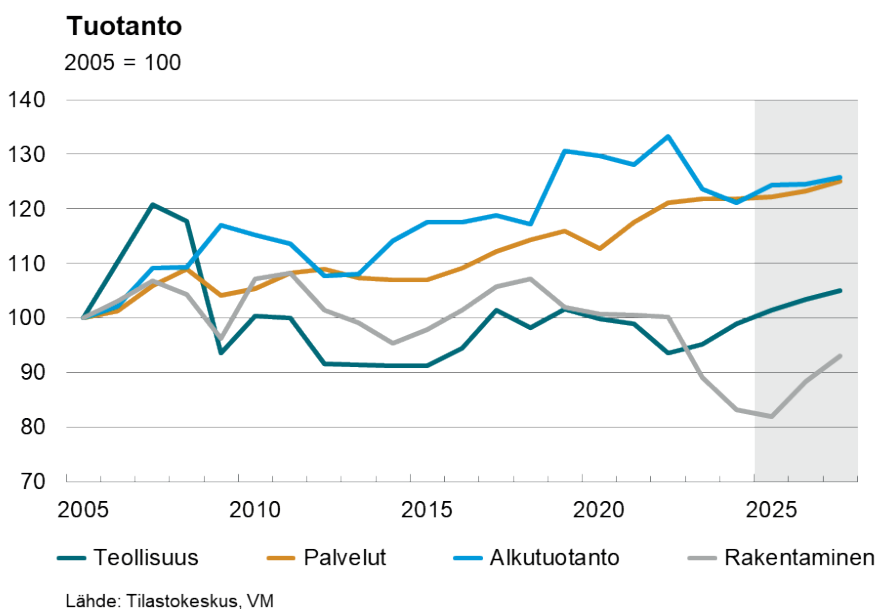
Kokonaistuotanto kääntyi uudestaan hienoiseen kasvuun viime vuonna. Koko talouden arvonlisäys oli 0,3 prosenttia edellisvuotta suurempi, sillä teollisuuden tuotanto lisääntyi jo toista vuotta peräkkäin. Tammi-kesäkuussa 2025 teollisuustuotannon kasvu on jatkunut ja myös alkutuotanto on kääntynyt kasvuun. Palveluiden arvonlisäys sen sijaan supistui alkuvuonna samoin kuin rakennustuotanto.

Talouden tuottavuuskehitys on ollut heikkoa viime vuosina. Vuosina 2021–2024 arvonlisäys työtuntia kohti pysyi keskimäärin muuttumattomana. Erityisesti rakentamisen ja teollisuuden aloilla tuottavuus keskimäärin heikkeni ja palvelualoilla hieman koheni. Vuosina 2025–2027 tuottavuuden arvioidaan kasvavan keskimäärin noin prosentin vuodessa, kun talouskasvu käynnistyy. Tuottavuuden odotetaan kohenevan kaikilla päätoimialoilla.

BKT:n kasvu jaettuna työllisiin, tunteihin ja tuottavuuteen

Kokonaistuotannon kasvu nopeutuu vuonna 2025. Teollisuustuotanto hyötyy uusien tilausten elpymisestä, ja alkutuotanto on lisääntynyt jo vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Palvelualojen tuotantoa tukevat kasvavat reaaliensiot sekä muiden toimialojen piristyminen. Rakentamisen kuusi vuotta jatkunut tuotannon lasku on päättymässä, mutta toimialan tuotanto ei kasva vielä heikon asuntotuotannon vuoksi tänä vuonna. Kokonaistuotanto kasvaa vuonna 2025 yhteensä 0,8 prosenttia. Kasvu on laajapohjaista, sillä rakentamista lukuun ottamatta päätoimialojen tuotannon ennustetaan lisääntyvän.

Vuonna 2026 rakentaminen nousee keskeiseksi talouskasvun vauhdittajaksi, kun matalammat korot ja koheneva luottamus lisäävät alan kysyntää. Myös palvelujen tuotanto kasvaa nopeammin palkkojen nousun ansiosta. Sekä vuonna 2026 että 2027 kokonaistuotannon kasvuvauhdiksi arvioidaan noin 1,5 prosenttia vuodessa, mikä ylittää niukasti 2000-luvun keskimääräisen kasvuvauhdin.

1.7.2 Toimialat

Teollisuuden kausitasoitettu tuotanto kasvoi kesän aikana hieman keväästä, ylittäen samalla viime vuoden vastaavan jakson tuotannon. Voimakkainta kasvu oli etenkin kemianteollisuuden alalla, jossa kirjattiin myös merkittävä liikevaihdon nousu kesän aikana. Laajemmin teollisuuden liikevaihto on ollut keväästä lähes ennallaan. Metsä- ja kaivosteollisuudessa puolestaan kesän tuotanto koki lievän laskun. Myös tuotoksen ja välituotekäytön erotuksena laskettu jalostuksen arvonlisäys on ollut kesällä kasvussa.

Uusien tilausten kertyminen piirtää tuotannon ja liikevaihdon kasvua vastaavan kuvan teollisuuden kehityksestä. Kemianteollisuuden nousujohteisuus on näkynyt jo pidempään keskiarvoa korkeampana uusien tilausten kasvuna, joka jatkui myös kesällä. Kemianteollisuuden ohella myös metalliteollisuuden uudet tilaukset ovat kasvaneet kuluvan vuoden ajan. Paperiteollisuudessa päinvastoin tilaukset ovat laskeneet. Valmistukseen käytettyjen välituotteiden ostohinnat ovat laskeneet hieman vientihintoja nopeammin kesän aikana, joka on parantanut teollisuuden arvonlisäystä. Etenkin energiatuotteiden tuontihintojen jyrkkä pudotus kesän aikana on parantanut energiantensiivisten toimialojen kuten kemian- ja metsäteollisuuden kilpailuasemaa.

Metsäteollisuuden kehitys vuoden 2025 toisella neljänneksellä oli vaihtelevaa. Kehitykseen vaikuttivat korkea puun hinta sekä vaimea ja epävakaa markkinakysyntä. Metsäteollisuuden arvonlisäyksen ylänostainen kehitys on kuitenkin jatkunut jo puolentoista vuoden ajan, jatkaen nousuaan keväällä. Viime vuoden aikana metsäteollisuudessa tuotanto kasvoi teollisuuden aloista eniten 3,3 prosenttia, vaikka metsäteollisuuden liikevaihdon heikko kehitys on jatkunut jo pidempään. Heikkoa kehitystä voi osaltaan selittää metsäteollisuuden tuotannon siirtyminen kohti vähemmän arvokasta kuitupuun käyttöä biomassan ja hakkeen tuotannon lisäämiseksi. Toinen merkittävä muutos on Yhdysvaltojen talouspolitiikan epävarmuuden aikaansaama haastava ja epävakaa markkinaympäristö.

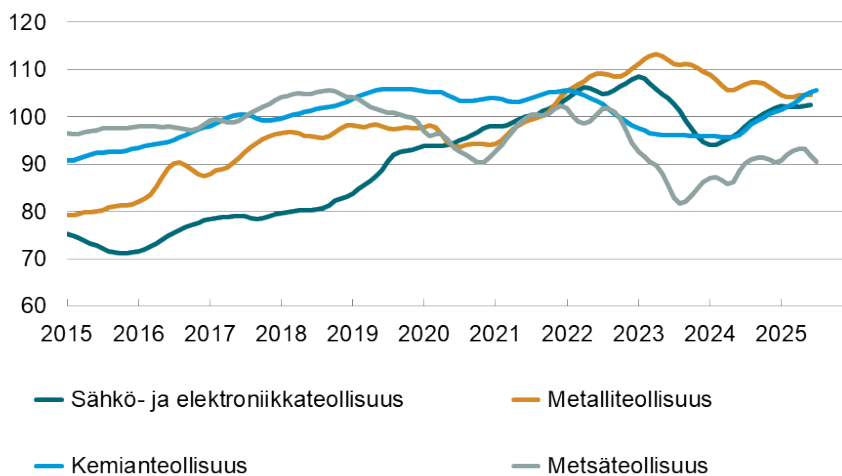
Metsäteollisuudesta poiketen kemianteollisuuden kehitys on ollut kuluvan vuoden aikana poikkeuksellisen voimakasta, vaikka vientinäköymien lisäksi kemianteollisuus seuraa myös kotimaisen metsäteollisuuden suhdanteita. Vaikka energiahintojen lasku on tukenut toimialan näkymiä – kemianteollisuus on metsäteollisuuden jälkeinen Suomen suurin energiankäyttäjä – arvonlisäys on kehittynyt kevättalvella

heikosti. Uusien tilauksien kehitys on kuitenkin ollut kuluvan vuoden aikana nousujohteista ja tilauskannat ovat palautuneet edellisen puolen vuoden aikana viime syksyn pohjalukemista. Kemianteollisuus kirjasi kesällä suurimman tuotannon volyymin kasvun vuosimuutoksen kolmeen kymmeneen vuoteen.

Metalliteollisuuden vientinäköymät ovat olleet hankalat Yhdysvaltojen asetettua teräkselle ja alumiinille korkean 50 prosentin tullitason. Tullien aikaansaama epävarmuus on näkynyt vientimarkkinoiden heikkoutena. Metalliteollisuudessa tuotanto on kehittynyt heikosti viime talvesta lähtien, tuotannon kasvaessa alle sen historiallisen keskiarvon. Metalliteollisuudessa tilaukset ovat kuitenkin kevään jälkeen kasvaneet merkittävästi. Tilauskantojen vuosimuutokset ovat olleet talvesta asti kasvussa, mikä enteilee tulevien tuotantomäärien kasvua heikon edellisvuoden jälkeen. Edellisvuoden aikana tuotanto metalliteollisuudessa laski teollisuuden aloista eniten, 2,3 prosenttia. Sen sijaan metalliteollisuuden alle lukeutuvan tärkeän vientialan sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto hypähti viime vuonna ylöspäin peräti yli viidenneksen ja kokonaisuutena metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi selvästi vuoden ensimmäisellä puoliskolla.

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi toimialoittain

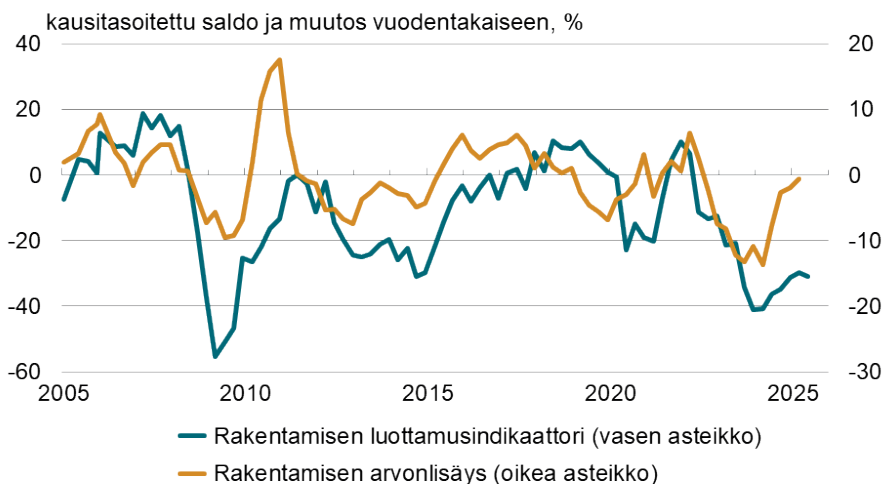
2021 = 100, trendi

Lähde: Tilastokeskus

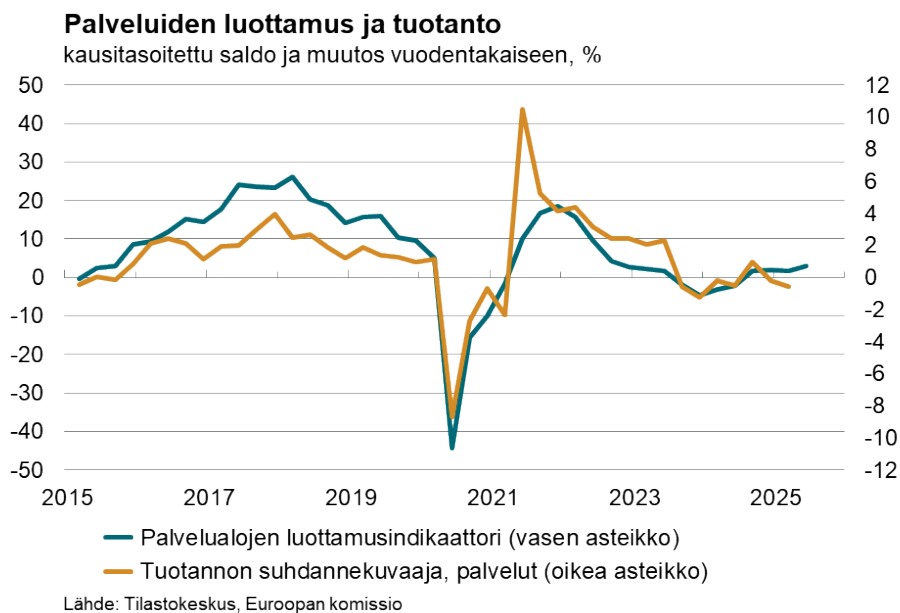
Rakentamisen laskussa on pohja saavutettu, mutta rakentamisen arvonlisäys ei kuitenkaan ole vielä lähtenyt kasvuun. Rakentamisen liikevaihdon volyymissa on sen sijaan ollut jo kasvua. Rakentamisen näkymät ovat hieman parantuneet, mutta ovat edelleen selvästi normaalia heikommät ja rakentamisen toipuminen ottaa aikansa. Vuonna 2025 rakentamisen arvonlisä vielä supistuu, mutta kasvaa ensi vuonna noin kahdeksan prosenttia. Rakentamisen toipumista tukevat energiasiirtymään liittyvät investoinnit ja asuntorakentamisen elpyminen.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Kaupan toimialoilla kuluvan vuoden toinenkaan neljännes ei tuonut käännettä mataliin myyntilukuihin ja myynnin volyymi väheni hieman vuoden takaiseen nähden. Kaupan suhdannetilanne koetaan EK:n suhdannebarometrin mukaan hyvin heikoksi, mutta suhdannenäkymät ovat neutraalit eli myynnin ei odoteta enää merkittävästi laskevan. Vuonna 2025 kaupan arvonlisäys laskee vielä hieman, mutta vuonna 2026 volyymien odotetaan kääntyvän kasvuun.

Muissa yksityisissä palveluissa myynnin volyymi kasvoi hieman huhti-kesäkuussa edellisvuoteen verrattuna. Palvelualojen luottamusindikaattori on edelleen keskimääräistä heikommalla tasolla ja suhdanneodotukset ovat vaimeita. Vuonna 2025 palveluiden arvonlisäys (ml. kauppa ja julkiset palvelut) kasvaa 0,3 prosenttia. Vuonna 2026 palvelut kasvavat vajaan prosentin, kun korkotason lasku ja suhdanetilanteen paraneminen teollisuudessa ja rakentamisessa lisäävät yksityisten palvelujen kysyntää, vaikkakin julkisten palvelujen tuotanto supistuu menosäästöjen takia.

Taulukko 12. Tuotanto toimialoittain

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	Osuus vuonna 2023 ¹
Volyymin muutos, %						
Teollisuus	1,6	3,9	2,6	1,8	1,6	20,6
Rakentaminen	-11,1	-6,7	-1,5	7,9	5,2	6,2
Maa- ja metsätalous	-7,3	-1,9	2,6	0,2	0,9	2,7
Teollisuus ja rakentaminen	-1,3	1,5	1,8	3,1	2,4	26,8
Palvelut	0,6	0,0	0,3	0,9	1,4	70,5
Tuotanto yhteensä perushintaan	-0,2	0,3	0,8	1,4	1,7	100,0
Bruttokansantuote markkinahintaan	-0,9	0,4	1,0	1,4	1,7	
Kansantalouden työn tuottavuus	-0,3	1,2	1,8	0,7	0,4	

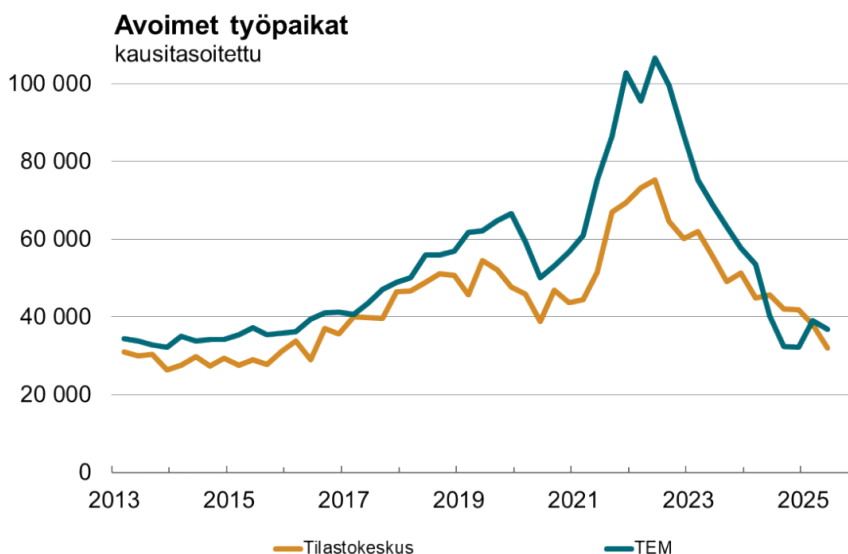
¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.8 Työmarkkinat

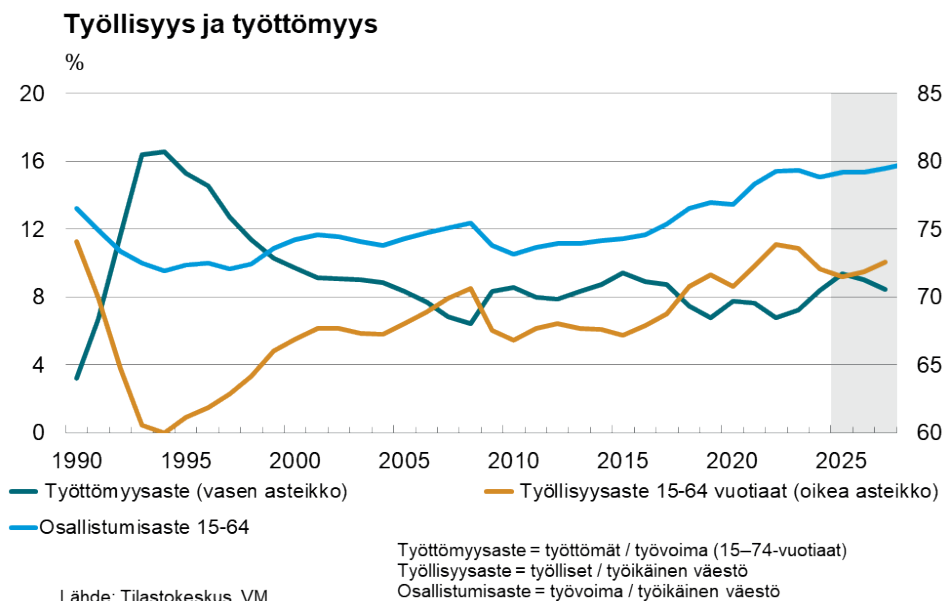
Työmarkkinoiden käänne on luvassa ensi vuonna. Työttömyys jää rakenteellista tasoaan selvästi korkeammaksi vielä vuonna 2027.

Työmarkkinoiden käänne parempaan siirtyy ensi vuoteen. Pari vuotta jatkunut heikko työmarkkinasuhdanne ei vielä osoita kohenemisen merkkejä. Alkuvuonna 2025 työllisten lukumäärä supistui 0,7 prosenttia ja työttömien lukumäärä lisääntyi 13,1 prosenttia. Runsaimmin työllisyys on viime vuodesta vähentynyt alkutuotannossa ja julkisen hallinnon palvelualoilla. Lisäksi työllisyysasteen trendi on laskenut vuodenvaihteesta. Toisaalta työllisten lukumäärä on lisääntynyt merkittävästi rakentamisen alalla sekä rahoitus- ja vakuutuspalveluissa. Työttömien lukumäärä on lisääntynyt enemmän kuin työllisten lukumäärä vähentynyt, joten työvoimaa on työmarkkinoilla runsaasti. Parina viimeisimpänä vuotena väestöön suhteutettuna työvoimaa oli yhtä paljon kuin viimeksi 1980–90 lukujen vaihteessa. Tehtyjen työtuntien määrä supistui työllisten määrää enemmän, joten keskimääräinen työaika supistui työllistä kohden. Kehitykseen vaikutti osa-aikaisten palkansaajien määrän lisääntyminen ja kokoaikaisten vähentyminen.

Vaimea talouskasvu ei vielä kohenna työvoiman kysyntää. Alkuvuoden heikko työllisten lukumäärän kehitys ja avoimien työpaikkojen määrän lasku viittaavat työllisten määrän laskun jatkumiseen. Yritysten työllistämisaikomukset eivät ole vielä laajasti kohentuneet, vaikka palvelualoilla ja teollisuudessa selkeää vähentämistarvetta ei enää näyttäisi olevan. Rakennusosalalla ja vähittäiskaupassa työllistäminen heikkenee loppuvuoden aikana. Avoimien työpaikkojen määrä supistuu yhä suurilla päätoimialoilla teollisuutta lukuun ottamatta. Teollisuuden uusien tilausten arvo on lisääntynyt alkuvuonna laaja-alaisesti, joten teollisuuden työvoiman kysyntä näyttää muita toimialoja vähemmän negatiiviselta. Osa-aikaisten työsuhteiden määrän lisääntyessä työtunnit supistuvat runsaasti, vaikka työllisten lukumäärä supistuu vain hieman. Maahanmuutto tukee osaltaan työvoiman tarjontaa, kuten myös korkea työttömien lukumäärä. Hallituksen työllisyyttä edistävien toimien vaikutus on vielä vuonna 2025 hyvin rajallinen, vaikka ne tukevatkin työn tarjontaa.

Vuosina 2026–2027 talous kasvaa nopeammin, ja työllisyys lisääntyy vuosittain keskimäärin runsaan prosentin. Kasvu on laaja-alaista, ja sitä tukevat myös hallituksen vuodesta 2024 alkaen toteuttamat työvoiman tarjontaa edistävät toimet. Näiden toimien arvioidaan lisäävän työllisiä kymmenillä tuhansilla vuoteen 2027 mennessä. Työllisyysaste (15–64-vuotiaat) nousee noin 72,5 prosenttiin, jääden silti selvästi vuoden 2022 lähes 74 prosentin huipputasoa matalammaksi. Työllisyyttä edistää myös työikäisen väestön kasvu, joka johtuu erityisesti maahanmuutosta: 15–64-vuotiaita arvioidaan olevan vuonna 2027 noin 40 000 enemmän kuin vuonna 2024. Nettomaahanmuutto on hidastunut viime vuosien huipputasosta, koska maahanmuutto EU-maista on vähentynyt alkuvuonna.

Työttömien lukumäärä lisääntyi tammi-kesäkuussa viime vuoteen verrattuna yhä laaja-alaisesti ja runsaasti. Erityisesti naisten työttömyys lisääntyi kaksinumeroisesti. Erityisen runsaasti lisääntyi 35–44-vuotiaiden työttömyys. Ammattiryhmissä työttömyyden kasvu kosketti erityisesti erityisasiantuntijoita sekä palvelu- ja myyntiammateissa toimivia. Alkutuotantoammateissa työttömyys supistui. Työttömien lukumäärän trendi on kevään jälkeen kääntynyt uudestaan nousuun.

Vuonna 2025 työttömyys kasvaa edelleen, vaikkakin hitaammin kuin viime vuonna. Erityisesti julkisen palvelusektorin säästötarpeet hidastavat työllisyyden kohene- mista ja osaltaan kasvattavat työttömyyttä. Työttömyysaste nouseekin keskimäärin lähes yhdeksään ja puoleen prosenttiin. Vuosina 2026–2027 talouden piristymi- nen auttaa vähentämään työttömyyttä, mutta ammattitaitoiseen työvoimaan kohdistuvat korkeammat osaamisvaatimukset hidastavat tätä kehitystä. Vuonna 2027 työttömyysaste jää lähes kahdeksaan ja puoleen prosenttiin, selvästi Suo- men rakenteellisen työttömyyden noin seitsemäksi ja puoleksi prosentiksi arvioitua tasoa korkeammalle.

Taulukko 13. Työvoimatase

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
1 000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö (15–74-vuotiaat)	4 131	4 153	4 165	4 177	4 185
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	3 442	3 474	3 489	3 502	3 513
Työvoima (15–74-vuotiaat)	2 830	2 840	2 860	2 872	2 892
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2 628	2 602	2 593	2 614	2 649
siitä 15–64-vuotiaat	2 532	2 504	2 495	2 515	2 549
Työttömät (15–74-vuotiaat)	204	238	267	258	243
Määrän muutos, 1 000 henkeä					
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	21	32	15	13	11
Työlliset (15–64-vuotiaat)	6	-28	-9	20	33
Prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	73,6	72,1	71,5	71,8	72,6
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat)	77,9	76,7	76,2	76,5	77,3
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	7,2	8,4	9,4	9,0	8,4
1 000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	58	47	35	33	30

1.9 Keskipitkän aikavälin näkymät 2028–2029

Suomen talouden odotetaan kasvavan 1,6 prosenttia vuosina 2028 ja 2029. Työllisyysaste nousee 74,2 prosenttiin vuonna 2029. Bruttokansantuote kasvaa potentiaalista tuotantoa nopeammin tarkastelujaksolla, ja tuotantokuilu sulkeutuu vuonna 2029.

Keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset suhdanneperiodin jälkeen.¹ Potentiaalinen tuotanto viittaa talouden pitkän aikavälin kasvuu-uraan tai kestävään, vakaan inflaation takaavaan tuotannon tasoon, joka on saavutettavissa talouden kapasiteetin ollessa normaalikäytössä.

Keskipitkällä aikavälillä Suomen talouden odotetaan kasvavan kohtalaisesti. Vuosina 2028 ja 2029 bruttokansantuotteen ennakoidaan kasvavan 1,6 prosenttia vuodessa. Kasvua tukevat muun muassa yksityisten investointien vahva kehitys, jota vauhdittavat vihreän siirtymän edellyttämät panostukset. Myös erityisesti vuodelle 2029 kohdistetut puolustusmenojen lisäykset tukevat bruttokansantuotteen kasvua.²

Työllisyysasteen (15–64-vuotiaat) arvioidaan kohoavan 73,3 prosenttiin vuonna 2028 ja 74,2 prosenttiin vuonna 2029. Työllisyyden kehitykseen vaikuttavat sekä talouden suhdanne että hallituksen työllisyystoimet. Työttömyysasteen puolestaan arvioidaan laskevan ja työttömyyskuilun odotetaan sulkeutuvan vuonna 2029,

-
- 1 Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiometelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja potentiaalisen kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.
 - 2 Tyypillisesti bruttokansantuotteen kasvu määräytyy keskipitkällä aikavälillä potentiaalisen tuotannon kasvun perusteella. Lähtökohtana on sovittava bruttokansantuotteen kasvu niin, että tuotantokuilu umpeutuu tarkastelujakson lopulla. Tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteen mukaan olla positiivinen tai negatiivinen.

jolloin työttömyysasteen ennakoidaan olevan 7,6 prosenttia. Kuluttajahintojen nousun arvioidaan saavuttavan Euroopan keskuspankin 2 prosentin inflaatiotavoitteen jo vuonna 2028, ja pysyvän tällä tasolla myös vuonna 2029.

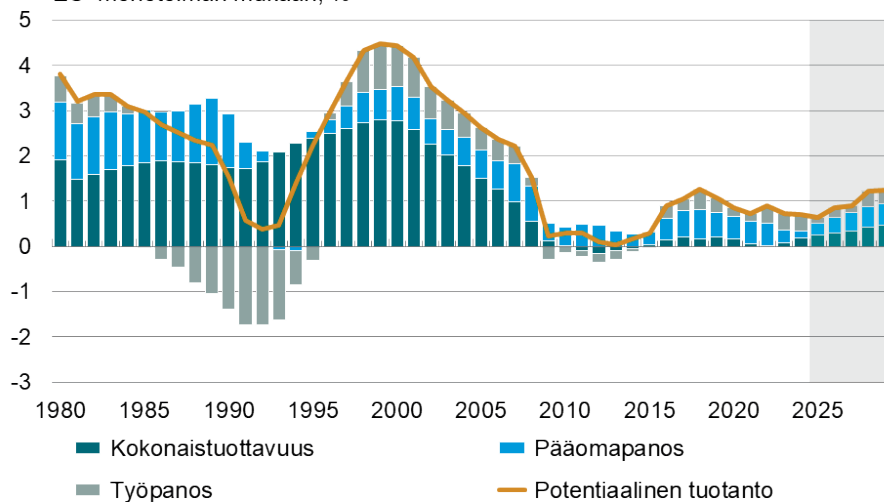
Vuosina 2025–2029 potentiaalisen tuotannon arvioidaan kasvavan keskimäärin prosentin vuodessa. Kasvu muodostuu työpanoksen, pääomakannan ja kokonaistuotavuuden kehityksistä. Työpanoksen vaikutuksen arvioidaan olevan keskimäärin 0,2 prosenttiyksikköä vuodessa. Työpanoksen kasvukontribuutiota heikentää työllistä kohden laskettujen työtuntien kasvuvaiikutuksen jo pitkään jatkunut negatiivinen kehitys. Myös työikäisen väestön positiivinen kasvuvaiikutus hiipuu tarkastelujakson lopulla.

Pääomakannan kehitys tukee potentiaalisen tuotannon kasvua keskimäärin 0,4 prosenttiyksikköä vuodessa vuosina 2025–2029. Pääomakannan kasvun merkitys on ollut koko 2000-luvun ajan melko vakaa.

Kolmantena kasvun lähteenä on kokonaistuottavuus, jonka kasvun ennakoidaan vahvistuvan tarkastelujakson lopulla verrattuna 2020-luvun alkuiin. Kasvu jää kuitenkin vaatimattomaksi 2000-luvun alkuvuosiin verrattuna. Hidasta kehitystä selittävät muun muassa talouden rakennemuutos, jossa korkean tuottavuuden toimialojen supistuminen ja palveluvaltaistuminen ovat alentaneet kokonaistuottavuuden kasvuvauhtia. Sama kehitys on ollut nähtävissä myös muissa kehittyneissä talouksissa, mutta Suomessa tuottavuuden kasvu on ollut erityisen hidasta. Vuosina 2025–2029 kokonaistuottavuuden kasvun vaikutuksen arvioidaan olevan keskimäärin noin 0,4 prosenttiyksikköä vuodessa, kun se 2000-luvun alussa oli keskimäärin noin kaksi prosenttiyksikköä vuodessa.

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät

EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 14. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
BKT markkinahintaan, volyymin muutos, %	-0,9	0,4	1,0	1,4	1,7	1,6	1,6
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	273	276	285	295	307	320	332
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	6,2	1,6	0,4	1,4	1,9	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	7,2	8,4	9,4	9,0	8,4	7,9	7,6
Työllisyysaste, %	73,6	72,1	71,5	71,8	72,6	73,3	74,2
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-2,3	-2,5	-2,2	-1,6	-0,8	-0,4	0,0
Potentiaalisen tuotannon kasvu, % ¹	0,7	0,7	0,6	0,8	0,9	1,2	1,2
Suhteessa BKT:hen, %							
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä	-2,9	-4,5	-4,3	-3,6	-3,4	-3,1	-3,1
Valtionhallinto	-3,3	-3,7	-4,2	-4,0	-3,7	-3,6	-3,8
Kuntahallinto	-0,4	-0,3	-0,6	-0,5	-0,6	-0,4	-0,4
Hyvinvointialueet	-0,6	-0,6	0,1	0,0	0,0	-0,3	-0,3
Sosiaaliturvarahastot	1,4	0,1	0,4	0,9	0,8	1,3	1,3
Rakenteellinen jäämä	-1,6	-3,0	-3,0	-2,6	-3,0	-2,9	-3,1
Julkisyhteisöjen velka	77,1	82,1	86,9	88,5	88,6	89,6	90,6
Valtionvelka	57,2	61,4	65,7	67,1	67,7	68,8	69,9

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisyhteisöjen vuosi 2024 oli heikko. Tänä vuonna alijäämä paranee hieman sopeutustoimien ja suhdanteen vetämänä, vaikka suuret puolustushankinnat kasvattavat menoja. Vuonna 2026 alijäämä kohenee 3,6 prosenttiin. Suuret puolustushankinnat rasittavat menoja lisää myös vuosikymmenen lopulla. Alijäämä jää koko ennustekaudella suuremmaksi kuin 3 % suhteessa BKT:hen. Velkasuhde harppaa tänä vuonna lähelle 87 prosenttia, vakiintuu hetkellisesti vaalikauden taitteessa reiluun 88 prosenttiin, jonka jälkeen se kääntyy maltilliseen kasvuun. Vuonna 2029 velkasuhde on piirun verran yli 90 prosenttia.

Julkisen talouden alijäämä syveni 4,5 prosenttiin ja julkinen velkasuhde kasvoi 82 prosenttiin viime vuonna. Kuluvana vuonna julkisen talouden tilanne alkaa parantua, kun sopeutustoimien vaikutukset tulevat pääosin voimaan. Heikossa suhdanteessa verotulojen kasvu on kuitenkin vaisua kuluvaan vuoteen vaikuttavista veronkorotuksista huolimatta. Rahoitusasema asettuu -4,3 prosenttiin. Menojen kasvu paikallishallinnossa on edelleen maltillista. Valtion alijäämä kohenisi selvemmin, ellei menoja kasvattaisi samalla puolustushankinnat. Ensimmäiset F-35-koneet arvioidaan toimitettavan ilmavoimille loppuvuonna, mikä tarkoittaa, että niiden alijäämävaikutus alkaa näkyä täysipainoisesti. Lisäksi tekeillä on paljon muitakin kalusto- ja varustehankintoja.

Ensi vuonna julkisten menojen kasvu on edelleen vaimeata, mutta verokertymä kasvaa talouden toipuessa veronalennuksista huolimatta. Vuoteen 2026 kohdistuu aiemmin päätettyjä sopeutustoimia sekä syksyllä päätettyjä uusia toimia, jotka hidastavat menojen kasvua. Vuoden 2026 alijäämää parantaa myös työttömyysvaikutusmaksun korotus. Julkisen talouden alijäämä kohenee 3,6 prosenttiin ja velkaantuminen hidastuu.

Vuoteen 2028 mennessä julkisen talouden alijäämä paranee 3,1 prosenttiin. Hallituksen huhtikuussa 2025 linjaama puolustusmenojen nosto 3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2029 mennessä nostaa voimakkaasti menoja vuonna 2028 ja erityisesti vuonna 2029. Tämä heikentää myös julkisen talouden alijäämää ja nopeuttaa velkaantumista.

Valtionhallinto on julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin. Sektorin alijäämä heikkenee tänä vuonna 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja paranee, kunnes puolustusmenojen kasvu heikentää rahoitusasemaa. Valtionhallinnon alijäämää parantaa hallituksen tekemät sopeutustoimet, mutta puolustus- ja korkomenojen kasvu taas vaikuttaa sitä heikentävästi.

Paikallishallinto pysyi viime vuonna edelleen alijäämäisenä, mutta sektorin menojen kasvu saatiin maltilliseksi. Paikallishallinnon kulutusmenot kasvoivat enää vain 2 prosenttia, kun vuotta aiemmin kasvua oli noin 10 prosenttia. Tänä vuonna menot kasvavat hieman nopeammin palkankorotusten ja TE-palvelu-uudistuksen vuoksi.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee kuluvana vuonna, mikä aiheutuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta, vaiheesta verotulojen kehityksestä ja valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista. Vaikka kuntien verotulojen kasvu kiihtyy voimakkaasti ensi vuonna, kuntahallinnon alijäämä pienenee vain hieman ja on 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, sillä sopimuskorotukset kiihdyttävät kustannusten nousua ja hallituksen valtionapuleikkaukset hidastavat kuntahallinnon tulojen kasvua. Kun määräaikaisten valtionosuusleikkaukset päättyvät, kuntahallinnon alijäämät supistuvat hieman ennustejakson lopulla.

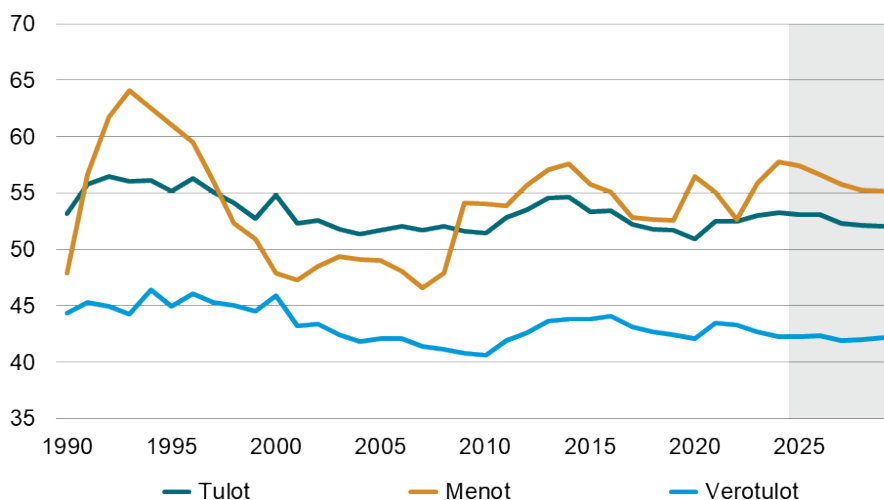
Hyvinvointialueet onnistuivat vakauttamaan taloutensa viime vuonna, mutta eivät vielä parantamaan alijäämäistä rahoitusasemaansa. Tänä vuonna rahoitusasema saadaan tasapainoon valtionrahoituksen kasvun sekä sopeutustoimien avulla. Sopeutuspaaineet alueilla kuitenkin jatkuvat, sillä niiden pitäisi vielä pystyä kattamaan aiempien vuosien taseisiin kertyneet alijäämänsä. Vuosina 2026–2027 alueiden rahoitusasema pysyy lähellä tasapainoa, ja menojen kasvu on noin 3,6 prosenttia vuosittain.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema on tänä vuonna yhteensä 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Ylijäämän arvioidaan kasvavan ennustekauden aikana 1,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Työeläkelaitokset pysyvät ylijäämäisinä läpi ennustekauden

erityisesti sektorin saamien omaisuustulojen ja työeläkemaksutuottojen myötä. Muut sosiaaliturvarahastot paranevat tämän vuoden alijäämästä 0,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen ensi vuonna ja ennustekauden aikana 0,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen erityisesti työttömyysvakuutusmaksujen noston seurauksena.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot

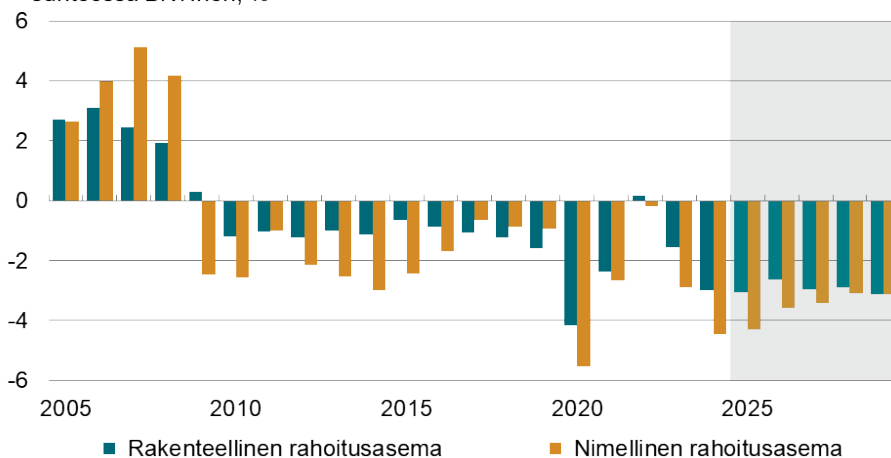
suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktio-lähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 15. Julkisyhteisöt

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Välittömät verot	43,6	44,2	45,0	46,1	47,6
Tuotannon ja tuonnin verot	37,6	38,5	39,9	41,5	42,3
Sosiaalivakuutusmaksut	34,2	32,7	34,4	36,3	37,8
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ¹	116,4	116,6	120,3	125,0	128,7
Omaisuuksut	9,6	10,6	10,7	10,9	11,4
Myynti- ja maksutuotot (ml. tuotos omaan käyttöön)	16,9	17,8	18,2	18,5	19,0
Muut tulot	1,6	2,2	1,9	2,2	1,6
Kokonaistulot	144,6	147,1	151,1	156,5	160,7
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	67,4	69,4	70,3	71,9	73,9
Tukipalkkiot	2,8	3,3	3,2	3,2	3,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	58,9	62,2	63,8	64,6	66,0
Muut tulonsiirrot	7,0	6,7	6,7	7,2	7,2
Omaisuusmenot	3,2	4,4	4,4	4,8	5,6
Pääoman bruttomuodostus	11,3	12,1	13,9	14,7	15,1
Muut menot	1,8	1,4	1,0	0,6	0,4
Kokonaismenot	152,5	159,4	163,4	167,1	171,3
Kulutusmenot	70,1	71,9	73,5	75,6	78,0
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-7,9	-12,3	-12,3	-10,5	-10,5
Valtionhallinto	-9,1	-10,1	-12,0	-11,7	-11,5
Kuntahallinto	-1,1	-0,9	-1,6	-1,5	-1,7
Hyvinvointialueet	-1,6	-1,6	0,2	0,0	0,1
Työeläkelaitokset	2,6	1,7	2,0	2,5	2,1
Muut sosiaaliturvarahastot	1,3	-1,3	-0,9	0,2	0,5
Perusjäämä²	-4,7	-8,0	-7,9	-5,8	-5,0

¹ Sisältää pääomaverot.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 16. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Suhteessa BKT:hen, %					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,7	42,2	42,3	42,4	41,9
Julkisyhteisöjen menot	55,9	57,8	57,4	56,6	55,7
Nettoluotonanto	-2,9	-4,5	-4,3	-3,6	-3,4
Valtionhallinto	-3,3	-3,7	-4,2	-4,0	-3,7
Kuntahallinto	-0,4	-0,3	-0,6	-0,5	-0,6
Hyvinvointialueet	-0,6	-0,6	0,1	0,0	0,0
Työeläkelaitokset	1,0	0,6	0,7	0,8	0,7
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	-0,5	-0,3	0,1	0,2
Julkisyhteisöjen velka	77,1	82,1	86,9	88,5	88,6
Valtionvelka	57,2	61,4	65,7	67,1	67,7
Perusjäämä ¹	-1,7	-2,9	-2,8	-2,0	-1,6
Rakenteellinen jäämä	-1,6	-3,0	-3,0	-2,6	-3,0
Julkisyhteisöjen nettomenot, vuotuinen muutos, % ²	-	3,5	1,3	2,0	3,5
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1 000 henkeä	704	707	702	702	700
Valtionhallinto	153	155	151	148	146
Kuntahallinto	264	260	260	259	259
Hyvinvointialueet	274	279	278	282	282
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13

¹ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263, 2 artikla 2 kohta.

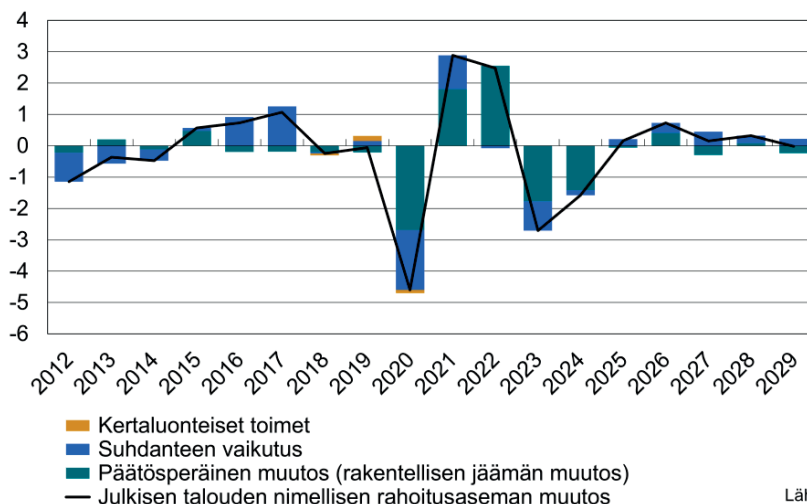
Finanssipolitiikan mitoitus

Julkisen talouden rahoitusasema paranee hieman tänä ja voimakkaammin ensi vuonna, ja ennustekauden lopulla julkisen talouden alijäämä on hieman yli kolme prosenttia BKT:sta. Hallituksen päättämät sopeutustoimet alkavat parantaa julkisen talouden rahoitusasemaa, mutta samalla puolustus, hoiva- ja hoitomenot sekä velanhoitomenot kasvavat ja heikko taloustilanne hidastaa alijäämän kohentumista. Hallituksen syksyn 2025 budjettiriihessä päättämät toimet parantavat julkista taloutta staattisesti tarkasteltuna erityisesti vuonna 2027, lähes puoli miljardia euroa.

Rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna finanssipolitiikan mitoitus on hieman elvyttävä tänä vuonna ja kiristävä ensi vuonna. Jos tarkastellaan rakenteellista perusjäämän muutosta, eli rahoitusjäämän muutosta ilman korkojen vaikutusta, on mitoitus myös hieman elvyttävä tänä ja kiristävä ensi vuonna. Vuoden 2026 jälkeen rakenteellinen jäämä ja rakenteellinen perusjäämä vuoroin heikkenevät ja kohentuvat ennustekauden loppuun asti.

Julkinen talous heikentyy rakenteellisesti myös ilman varsinaisia perinteisiä elvytystoimia, kun väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja vuosittain. Hallituksen päättämät julkisen talouden sopeutustoimet ovat astuneet voimaan asteittain vuodesta 2024 lähtien ja kevään 2024 lisätoimet erityisesti vuonna 2025. Rakenteellista jäämää painavat myös kasvavat korkomenot, ja suhdannekorjattu perusjäämä kehittyikin rakenteellista jäämää suotuisammin vuosina 2026–2027.

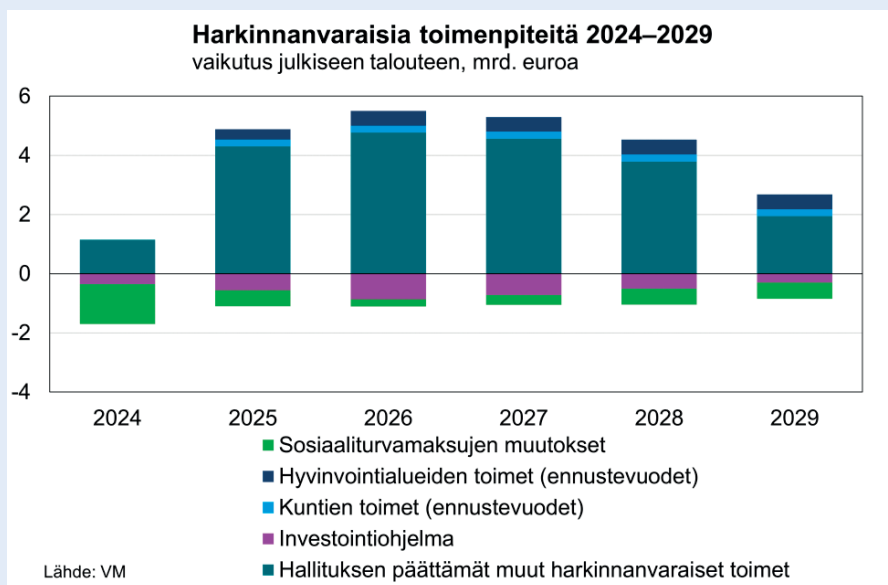
Julkisen talouden rahoitusaseman muutos prosenttiyksikköä

Finanssipolitiikan mitoitusta voidaan tarkastella myös laskemalla yksittäisiä päätöksiä yhteen niin sanotusti "alhaalta-ylös". Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Kuvio sisältää myös muut kuin hallituksen päättämät julkiseen talouteen vaikuttavat toimet, eli kuntien ja hyvinvointialueiden toimet sekä sosiaaliturvamaksujen muutokset. Vertailukohana on kevään 2023 tekninen julkisen talouden suunnitelma ja luvut on esitetty budjetoidun mukaisesti.

Kuviossa on tumman vihreällä palkilla esitetty istuvan hallituksen meno- ja tulopäätökset lukuun ottamatta investointiohjelmaa. Investointiohjelman menot (violetti palkki) on huomioitu siltä osin kuin menoja on päätetty. Kun huomioidaan em. hallituksen toimet julkinen talous vahvistuu hieman alle 4 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla ja hieman yli 1,6 miljardia euroa vuoden 2029 tasolla. Pääosa aiemmin päätettyjen sopeutustoimien vaikutuksista on alkanut näkyä vuonna 2025.

Kun huomioidaan hallituksen päätösten lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden toimet sekä sosiaaliturvamaksujen muutosten vaikutukset, on eri toimien julkista taloutta vahvistava vaikutus runsaat 4 mrd. vuoden 2027 tasolla ja hieman yli 1,8 miljardia euroa vuoden 2029 tasolla. Sosiaaliturvamaksujen muutosten vaikutus sisältää arvioitun vaikutuksen verotuloihin. Mukaan on otettu kaikki maksumuutokset, jolloin käytäntö on sama kuin laskettaessa nettomenoja EU:n finanssipoliittisten sääntöjen mukaisesti. Kuviossa ei huomioida hallituksen työllisyystoimien epäsuoria ja dynaamisia vaikutuksia julkisen talouden rahoitusasemaan eikä budjetin ulkopuolisia toimia, kuten korkotukilainavaltuuden leikkaamisen vaikutuksia. Myöskään kevään 2026 kehysriihessä päätettäväksi linjattuja toimia ei huomioida kuviossa.

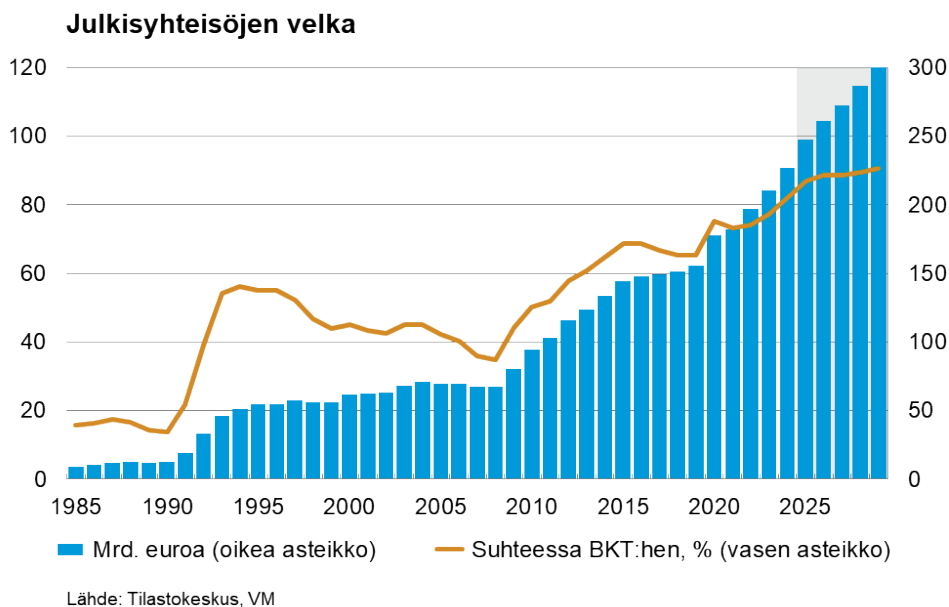
2.2 Julkisyhteisöjen velka

Julkinen velka kasvoi vauhdikkaasti viime vuonna ja velkasuhde nousi 82,1 prosenttiin. Kasvu jatkuu edelleen nopeana vielä tänä vuonna. Velkasuhde kasvaa lähes 87 prosenttiin. Tänä vuonna velanottoa kasvattavat syvän alijäämän lisäksi valtion velanottoon liittyvät emissiotappiot sekä muut alijäämästä riippumattomat syyt.

Sopeutustoimien ja talouden virkoamisen ansiosta velkaa kerryttävien sektoreiden, eli valtion ja paikallishallinnon, alijäämä alkaa kohentua, mikä vähentää velanottoa tarvetta vuonna 2026. Lisäksi talouskasvun nopeutuminen hidastaa velan bkt-suhteen kasvua ja sen kasvu hiipuu hitaammaksi. Vuonna 2027 velkasuhde vakiintuu. Vuodesta 2028 alkaen velkasuhde alkaa taas kasvaa. Velkasuhde on noussut viime vuosina korkealle tasolle, ja velan kasvun hidastumisesta huolimatta velkasuhde nousee yli 90 prosenttiin vuonna 2029.

Velkasuhteen kasvuun vaikuttavat tekijät voidaan jakaa julkisen talouden velkaa kerryttävien sektoreiden perusjäämään (valtion- ja paikallishallinnon sekä muiden sosiaaliturvarahastojen), korkomenoihin, muihin syihin ja talouskasvun nimitäjävaikutukseen. Velkaa kerryttävien sektorien perusjäämä oli viime vuonna 3,5 prosenttia alijäämäinen, mutta se paranee asteittain 2,3 prosenttiin vuonna 2028. Korkomenojen määrä suhteessa BKT:hen jatkaa kasvuaan jo tapahtuneen korkotasou nousun sekä velan kasvun myötä. Talouskasvun merkitys velan muutokselle on myös merkittävä. Ennakoitu kasvu vähentää velkasuhdetta noin 3 prosenttiyksikköä vuosittain.

Velan kasvua hidastaa Valtion eläkerahastosta tehtävä kertaluonteinen siirto vuonna 2027 sekä mm. Työllisyysrahaston v. 2027 erääntyvä velan maksu. Ennusteissa arvioidaan ARA-korkotukilainojen kasvun jäävän vuodesta 2027 lähtien selvästi aiempaa hitaammaksi myöntövaltuuksien pienenemisen myötä.

Julkisen sektorin velkasuhteen tulevan kehityksen epävarmuutta voidaan tarkastella hyödyntämällä velkasuhteen stokastisia simuloitteja. Tilastolliseen vaihteluun perustuva stokastinen tarkastelu ei lähtökohtaisesti ota huomioon tiedossa olevia linjauksia tai julkisen talouden hoitoa koskevia sääntöjä yli sen, miten ne on huomioitu ennusteessa ja julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelmissa.

Ennusteen mukaan julkinen velkasuhde nousee yli 90 prosenttiin keskipitkällä aikavälillä ja julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelmassa lähes 100 prosenttiin vuonna 2035. Epävarmuus velkasuhteen kehityksestä on kuitenkin suurta ja se kasvaa ajassa: Kuluva hallituskauden lopussa vuonna 2027 julkisyhteisöjen velkasuhde on noin 80 prosentin varmuudella 79 prosentin ja 99 prosentin välillä ja noin 60 prosentin varmuudella 82 prosentin ja 95 prosentin välillä. Pitkällä aikavälillä, vuonna 2035, velkasuhde on noin 80 prosentin varmuudella 83 prosentin ja 119 prosentin välillä ja noin 60 prosentin varmuudella 88 prosentin ja 112 prosentin välillä.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	77,1	82,1	86,9	88,5	88,6	89,6	90,6
Velkasuhteen muutos	3,1	5,0	4,8	1,6	0,1	1,0	1,0
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	2,7	3,5	3,5	2,8	2,3	2,3	2,3
Korkomenot	1,2	1,6	1,5	1,6	1,8	1,9	2,0
Muut tekijät ¹	1,1	0,8	2,2	0,3	-0,5	0,3	0,1
BKT:n arvon muutos	-1,9	-0,9	-2,4	-3,1	-3,5	-3,5	-3,4
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	1,0	0,6	0,7	0,8	0,7	1,1	1,1

¹ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.
Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

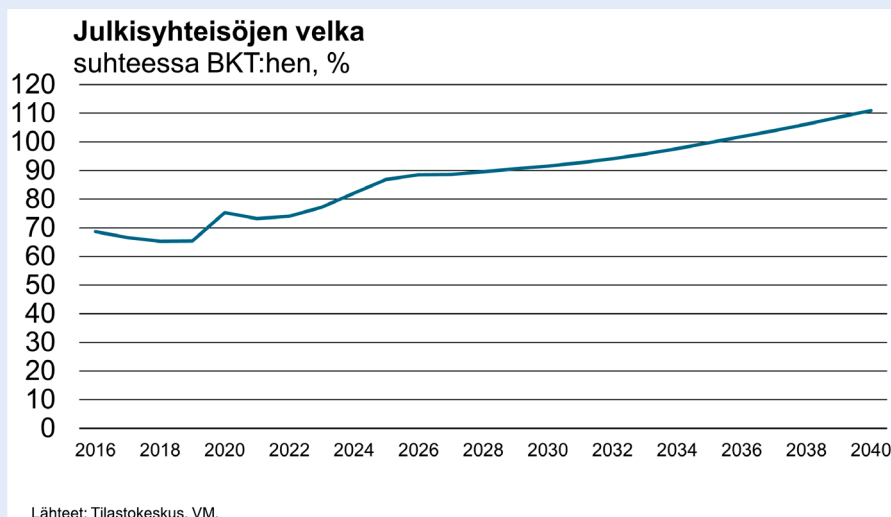
Velkasuhde pitkällä aikavälillä

Julkinen velka kasvaa 90 prosenttiin ennustekauden lopulla. Pitkän aikavälin laskelmassa velka jatkaa kasvuaan tasaisesti ja päättyy vuonna 2040 110 prosenttiin. Velkasuhdetta kasvattavana tekijänä on velkaa kerryttävien sektorien syvä alijäämäisyys, jota pahentavat laskelmassa oletettu korkotason nousu ja vaisuksi jäävä talouskasvu.

Velkasuhteen pitkän aikavälin laskelma vuodesta 2030 alkaen on tehty kestävyyslaskelmissa käytettyjen oletusten ja menetelmien pohjalta. Paine-laskelmassa valtion, kuntahallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlasketun perusjäämän kehitys määräytyy suurelta THL:n ylläpitämän SOME-mallin avulla laskettujen ikäsidonnaisten menojen kasvun perusteella. Laskelmassa on huomioitu, että työeläkelaitosten yli- tai alijäämä ei vaikuta julkisen talouden velanottoon.

Laskelmassa BKT:n, eli julkisen talouden tulopohjan, odotetaan kasvavan potentiaalista vauhtiaan eli ilman suhdannevaihtelun vaikutusta. BKT:n määrän vuosikasvu on pidemmällä aikavälillä vaatimatonta, keskimäärin 1½ prosenttia vuosina 2026–2040. Inflaation on oletettu olevan 2 prosenttia pitkällä aikavälillä. Nimellinen talouskasvu asettuu siis noin 3½ prosenttiin.

Jos julkisen velan suhde BKT:hen olisi 90 prosenttia, edellä kuvattu maltillinen kasvu edellyttäisi, että julkisen talouden velkaa kasvattavien sektorien alijäämä jäisi alle 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen, jotta velkasuhde ei kasvaisi. Toisin sanoen valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä saisi olla enintään 3,2 prosenttia suhteessa BKT:hen, jotta velkasuhde vakiintuisi noin 90 prosentin tasolle. Vertailun vuoksi, kyseisen alijäämän ennustetaan olevan vuonna 2029 yhteensä noin 4,3 % suhteessa BKT:hen. Erotus näiden kahden välillä on lähes 4 miljardia euroa.

Julkisen velan korkokulut ovat olleet pitkään erittäin alhaiset, mutta viimeaikainen korkotason nopea nousu on lisännyt merkittävästi korkomenoja, ja tämä kasvu jatkuu. Julkisen velan efektiivinen korko eli korkomenojen suhde velkaan nousee 2,5 prosenttiin 2030-luvun alkupuolella ja 3 prosenttiin 2040-luvulla. Tällä hetkellä julkisen velan efektiivinen korko on 1,9 prosenttia ja vuonna 2029 sen arvioidaan olevan 2,2 prosenttia. Laskelmassa nimellisen markkinakorko nousee tasaisesti 4 prosenttiin vuonna 2055, mikä kasvattaa julkisen velan korkomenoja.

Ennusteessa puolustusmenojen BKT-suhde kasvaa kevään 2025 riihessä päätettyjen kehysten mukaisesti noin 3 prosenttiin. Lisäksi ennusteessa on oletettu, että puolustusmenojen 3 prosentin tavoitetasosta pidetään kiinni tämän hallituskauden jälkeenkin, eli perusura kuvaa tilannetta, jossa puolustusmenot pidettäisiin 3 % tasolla ilman toimia niiden rahoittamiseksi. Lisäksi puolustusmenojen oletetaan kasvavan asteittain 3,5 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä.

Velkasuhteen kehitykseen liittyy sekä positiivisia että negatiivisia riskejä. Positiivisena riskinä voidaan pitää esimerkiksi talouden nopeampaa kasvua tai sosiaali- ja terveystennojen hitaampaa kustannusten nousua. On myös mahdollista, että korot eivät nouse niin voimakkaasti, kuin laskelmassa on oletettu. Toisaalta negatiivisina riskeinä voidaan nähdä korkomenojen nopeampi kasvu sekä taloudelliset tai muut kriisit, jotka voivat lisätä julkisia menoja ja vähentää tuloja, kasvattaa alijäämiä ja siten kiihdyttää velan kasvua. Velkasuhde myös laskee, mikäli puolustusmenojen lisäys rahoitetaan muulla tavoin kuin velalla.

2.3 Valtionhallinto

Vuonna 2025 valtionhallinnon taloustilanne heikkenee, vaikka hallitus tekee sekä veronkorotuksia että menosäästöjä rahoitusaseman parantamiseksi. Menojen nopea kasvu johtuu erityisesti hyvinvointialueiden rahoituksen kasvusta ja lisääntyneistä puolustusmenoista. Vuosina 2026–2027 veronkevennykset hidastavat verotulojen kasvua. Samaan aikaan korkomenot kasvavat johtuen sekä korkeammasta korkotasosta että kasvaneesta velasta. Menojen kasvu ensi vuonna on hidasta. Vaikka valtion taloudellinen asema kohenee kuluvasta vuodesta, se pysyy edelleen syvästi alijäämäisenä.

Valtionhallinnon rahoitusasema heikkenee tänä vuonna -4,2 prosenttiin mittavista sopeutustoimista huolimatta muiden menojen kasvun takia. Lisäksi verokertymä kasvaa ennakoitua hitaammin, kun huomioidaan veronkorotuksien vaikutus. Muita kasvavia menoja ovat erityisesti hyvinvointialueiden rahoitus sekä puolustushankinnat. Ensi vuonna valtion rahoitusasema paranee -4,0 prosenttiin, kun talouden suhdanne kohenee. Verotuotot kasvavat edelleen, vaikka veronalennukset hidastavat niiden kasvua.

Valtion menoja lisäävät ennustejaksolla F-35-hävittäjien hankinta sekä kasvavat menotarpeet ulkoiseen turvallisuuteen liittyen. Tänä vuonna valtionhallinnon menoja kasvattaa hyvinvointialueiden rahoituksen nopea kasvu sekä puolustus-hankinnat. Ennusteessa on huomioitu kevään 2025 puoliväliriihen päätös nostaa puolustusmenojen BKT-suhde noin 3 prosenttiin vuonna 2029 sekä muut puoliväliriihessä tehdyt päätökset. Ennusteessa on mukana myös syksyn 2025 budjettiriihessä tehdyt tulojen ja menojen sopeutustoimet, jotka kohdistuvat vuoteen 2026 ja erityisesti vuoteen 2027. Osa ilmoitetuista säästötoimista lisätään ennusteeseen vasta niiden sisällön tarkennuttua. Lisäksi hallituksen aiemmin päättämät sopeutustoimet hidastavat menojen kasvua vuosina 2025–2027.

Valtion kulutusmenojen kasvu on hidasta 2025–2027. Sopeutustoimet hidastavat menojen kasvua. Lisäksi TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa, mikä supistaa valtion kulutusmenoja. Kulutusmenot kuitenkin kasvavat merkittävästi vuodesta 2028 eteenpäin, sillä osa puolustusvoimien määrärahojen kasvusta kohdistuu kulutukseen.

Valtionhallinnon investointien määrä kasvaa tänä vuonna merkittävästi. F-35-hävittäjien toimitukset nostavat investointitasoa huomattavasti, ja korkea investointitaso säilyy ennustejakson loppuun asti. Lisäksi ennustejakson loppupuolella investointitasoa nostavat Puolustusvoimien Laivue 2020 -hankkeen alustoitukset. Valtion investointien ajoittumiseen sisältyy epävarmuutta erityisesti puolustushankinnoissa.

Valtionhallinnon korkomenot ovat kasvaneet nopeasti sekä korkotason nousun että voimakkaan velkaantumisen seurauksena. Vuonna 2025 kansantalouden tilinpidon mukaiset korkomenot ovat arviolta 3,3 mrd. euroa. Vaikka korkotaso on viime aikoina laskenut, korkomenojen kasvu jatkuu. Vuoteen 2029 mennessä korkomenojen ennustetaan nousevan 5,5 mrd. euroon.

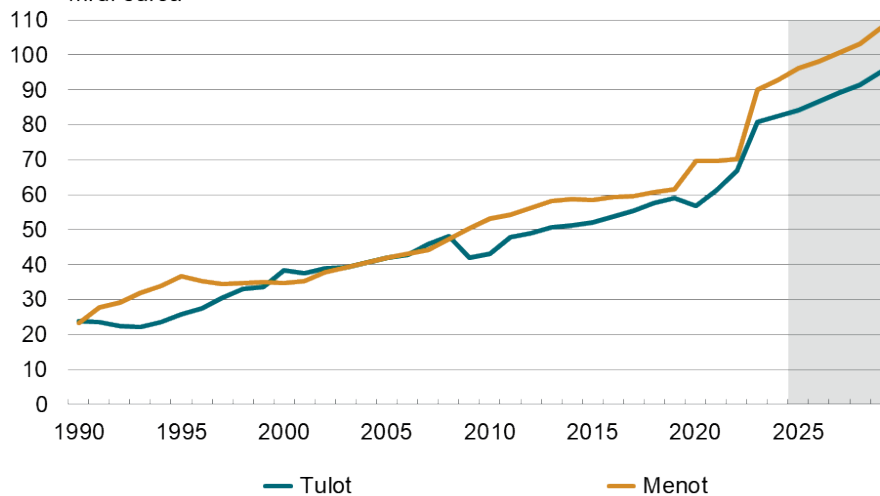
Valtionhallinnon verotulot kasvoivat vuonna 2024 vaimeasti. Vuonna 2025 verotulojen kasvu piristyy paremman suhdannetilanteen sekä hallituksen keväällä 2024 päättämien verotoimien vauhdittamana. Verokertymän kasvu on kuitenkin korotuksiin nähden hidasta. Vuosina 2026 ja 2027 verotulojen kasvua hidastaa keväällä 2025 päätetyt veronkevennykset. Verotulojen kasvu piristyy 2028 jälkeen yli neljään prosenttiin vuodessa, kun 2025–2027 verotulojen kasvu on keskimäärin hieman alle kolme prosenttia.

Välittömien verojen kertymä kasvaa tänä vuonna kolme prosenttia. Ansiotuloverokertymä kasvaa, mutta yhteisöverokertymä jää edellisvuodesta. Vuonna 2026 ansiotuloverokertymän kasvua hidastaa veronalennukset, ja verotuotto jää tämän vuoden tasolle. Yhteisöveron alennus taas vaikuttaa erityisesti vuoden 2027 verokertymään.

Tuotannon ja tuonnin verojen kasvu jäi vuonna 2024 reiluun pariin prosenttiin, mutta vuonna 2025 kasvu kiihtyy lähemmäs neljää prosenttia. Vuosina 2026–2029 kasvu on keskimäärin 3,4 prosenttia. Arvonlisävero muodostaa yli 70 prosenttia tuotannon ja tuonnin veroista. Sen kasvu on ennustekaudella nopeinta vuonna 2025, sillä yleistä arvonlisäverokantaa korotettiin syyskuun 2024 alussa. Kasvu on kuitenkin korotus huomioiden melko hidasta. Vuonna 2025 tulevat myös voimaan hallitusohjelman mukaiset verokantojen muutokset. Muita tuotannon ja tuonnin veroja ovat mm. energiaverot ja autovero, joiden kertymät pienentyvät ennustekauden kaikkina vuosina.

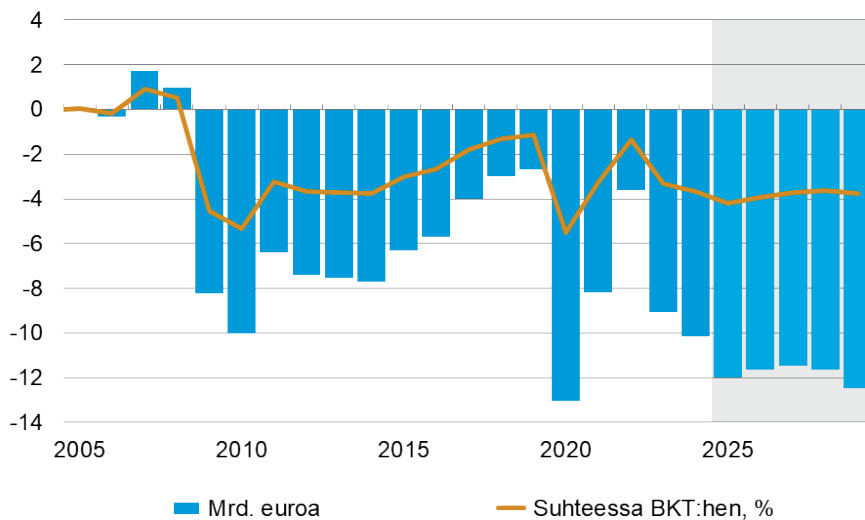
Valtionhallinnon tulot ja menot

mrd. euroa

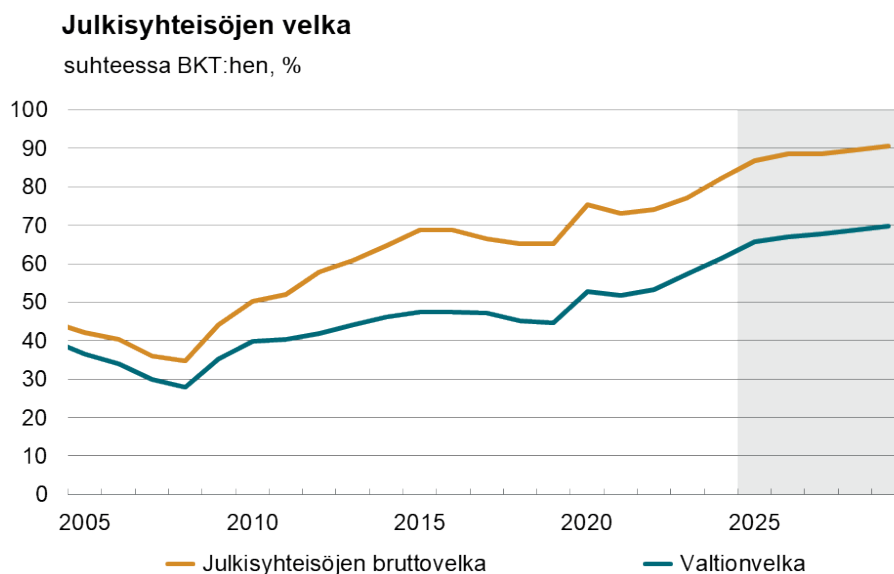

Lähde: Tilastokeskus, VM

Valtionhallinnon rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 18. Valtionhallinto

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Välittömät verot	32,6	32,5	33,3	33,6	34,7
Tuotannon ja tuonnin verot	35,5	36,2	37,5	39,1	39,9
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ¹	69,2	69,9	71,9	73,7	75,6
Myynti- ja maksutulot	4,8	4,9	5,0	5,2	5,4
Omaisuuksutulot	2,8	3,1	2,8	2,7	2,7
Muut tulot	4,0	4,7	4,6	5,0	5,7
Kokonaistulot	80,9	82,7	84,3	86,6	89,3
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	17,8	18,4	18,4	18,4	18,7
Omaisuusmenot	2,5	3,4	3,3	3,7	4,4
Tukipalkkiot	2,3	2,8	2,8	2,8	2,7
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	5,3	5,5	5,4	5,4	5,5
Muut tulonsiirrot	55,8	56,2	58,5	60,0	61,3
siitä muille julkisyhteisöille	49,8	50,6	53,1	54,2	55,4
Pääoman bruttomuodostus	4,5	5,2	6,9	7,2	7,6
Muut menot	1,8	1,3	0,9	0,7	0,5
Kokonaismenot	89,9	92,8	96,2	98,3	100,8
Kulutusmenot	18,2	18,8	18,7	18,8	19,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-9,1	-10,1	-12,0	-11,7	-11,5
Perusjäämä ²	-6,6	-6,7	-8,6	-8,0	-7,1

¹ Sisältää perintö- ja lahjaveron.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Vuoden 2026 budjetti ja valtiontalouden kehykset

Vuoden 2026 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuussa 2025 julkaistuun julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan. Vuoden 2026 talousarvioesitys on 8,7 mrd. euroa alijäämäinen. Alijäämää pienentää kertaluonteisesti n. 2,3 mrd. eurolla Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tulouttaminen valtion budjettiin rahaston lakkautuksen yhteydessä. Tuloutus ei vähennä valtion ja julkisen talouden velkaantumista. Ilman tuloutusta budjettitalouden alijäämä olisi 11,0 mrd. euroa, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino (ml. Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tuloutus) paranee 4,6 mrd. eurolla verrattuna vuodelle 2025 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio).

Säästöt vähentävät budjettitalouden menoja

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 90,3 mrd. euroa, joka on 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2025 verrattuna selittävät mm. lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,5 mrd. euroa) sekä Suomen EU-jäsenmaksujen kasvu (n. 0,5 mrd. euroa). Toisaalta menotaso alentavat n. 1 mrd. eurolla pääministeri Orpon hallituksen eri vaiheissa päättämät uudistukset ja menosäästöt. Kun huomioidaan ennakoitu valtion menojen hintaindeksin n. 2 prosentin nousu, hallinnonalojen määrärahojen (kaikki muut menot pl. korkomenot) volyymin arvioidaan vuonna 2026 supistuvan noin 0,7 % vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden. Arvioitu menojen volyymin aleneminen johtuu hallituksen linjaamista menosäästöistä.

Vuoden 2026 menokehys on noin 78,4 mrd. euroa, josta noin 89 milj. euroa jää vuoden 2026 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2026 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Veronalennukset vähentävät budjettitalouden tuloja

Vuonna 2026 budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 81,6 mrd. euroa ja verotulojen noin 68,2 mrd. euroa eli noin 84 % tuloista. Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 1 mrd. euroa vuonna 2026 vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden eli noin 1,5 %. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan kasvavan noin 4,9 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon, mitä osaltaan selittää edellä mainittu 2,3 mrd. euron ylimääräinen tuloutus valtion budjettiin Valtion asuntorahaston lakkauttamisen myötä. Tuloarviossa on otettu huomioon hallituksen linjaamat veroperustemuutokset, joiden arvioidaan vähentävän valtion verotuloja yhteensä noin 1 mrd. eurolla vuonna 2026, kun ei huomioida ansiotuloverotuksen indeksitarkistuksia. Verotuksen keventyminen johtuu mm. hallituksen linjaamista kasvutoimista, joista päätettiin osana hallituksen puoliväliirihtä keväällä 2025.

Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino, mrd. euroa

	TA 2025	TA 2025 + II LTA	TAE 2026
Tulot	76,7	76,9	81,6
Menot	89,2	90,1	90,3
Tasapaino	-12,5	-13,2	-8,7 ¹

¹ Sisältäen Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tuloutuksen noin 2,3 mrd. euroa.

Budjetin alijäämäärvio on kasvanut selvästi kevääseen nähden

Budjettitalouden alijäämäärvio vuodelle 2026 on kasvanut noin 1,7 mrd. eurolla kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmaan nähden. Tämä johtuu budjettitalouden menoarvion kasvusta noin 0,3 mrd. eurolla sekä tuloarvioiden laskusta noin 1,4 mrd. eurolla.

Menoarvion kasvu johtuu pääosin lakisääteisten menojen tarvearvioiden kasvusta (0,3 mrd. euroa). Lisäksi hallitus on linjannut uusista pääosin vuodelle 2027 kohdistuvista sopeutustoimista, joiden määrärahoja vähentävä vaikutus

vuonna 2026 on noin 0,1 mrd. euroa. Toisaalta muut hallituksen linjaamat menomuutokset kasvattavat menoja noin 0,1 mrd. eurolla kevään kehyspäätöksen nähdessä.

Verotuloja arvioidaan kertyvän keväällä arvioitua vähemmän, mikä johtuu mm. ennakoitua heikommista kertymätiedoista ja heikentyneistä näkymistä (-1,7 mrd. euroa). Toisaalta sekalaisia tuloja koskevaa arviota on korotettu 0,2 mrd. eurolla.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2026
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma kevät 2025	-7,0
Menoarvion tarkentuminen	-0,3
Uudet menosäästöpäätökset	0,1
Uudet ja vanhat menolisäyspäätökset sekä aiempien säästöpäätösten tarkentuminen	-0,1
Muu menojen muutos (netto), sisältäen mm. indeksitarkistusten tarkentumisen	-0,3
Tuloarvion tarkentuminen	-1,4
Uudet veroperustemuutokset (netto)	0,0
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,0
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	0,2
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	-1,7
Muutos yhteensä	-1,7
Tasapainoarvio, talousarvioesitys 2026	-8,7

2.4 Kuntahallinto

Kuntahallinnon alijäämä syvenee viime vuodesta 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen johtuen kulutusmenojen ja investointien kasvusta sekä heikosta verotulokehityksestä. Kulutusmenoja kiihdyttävät erityisesti palkkaratkaisuista johtuvat henkilöstömenot sekä kuntien laajentuneet tehtävät. Alijäämä supistuu ennustejakson lopulla hieman, mutta kuntien tulot eivät riitä kattamaan kasvavia menopaineita

Kuntahallinnon rahoitusasema oli viime vuonna noin 900 miljoonaa alijäämäinen, pienentyen hieman edellisvuodesta. Valtionosuudet vähenivät muun muassa sote-siirtolaskelman tarkistuksen ja indeksisäästöjen vuoksi, mutta erityisesti verotulojen vahva kehitys ja kulutusmenojen kasvun hidastuminen tukivat samanaikaisesti kuntien taloutta. Kuntahallinnon rahoitusjäämä suhteessa BKT:hen heikkenee kuitenkin -0,6 prosenttiin vuonna 2025.

Kuntahallinnon ennustetaan pysyvän 0,5-0,6 prosenttia alijäämäisenä suhteessa BKT:hen myös vuosina 2026–2027. Kuntatalouden tilanteeseen vaikuttaa merkittävästi kulutusmenojen kasvu sekä valtionapuihin tehtävät leikkaukset. Kulutusmenot kasvavat ennustejaksolla pääasiassa hintojen nousun vuoksi. Sovitut palkkaratkaisut nostavat työvoimakustannuksia 2,8 % vuonna 2025, 3,2 % vuonna 2026 ja 3,9 % vuonna 2027. Kunta-alan ansiokehityksen ennakoidaan ylittävän yleisen ansiokehityksen erityisesti vuosina 2027–2028.

Hintojen kasvun lisäksi myös kulutusmenojen volyymi kasvaa vuonna 2025, sillä alkuvuodesta voimaan tullut TE-palvelu-uudistus siirsi kuntien vastuulle työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisen ja laajensi kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista. Uudistuksen seurauksena kuntahallinto on aiempaa suhdanneherkempi, sillä nyt tulojen lisäksi myös menot reagoivat työllisyyskehitykseen. Kuntien työttömyysetuuksien rahoitusmenoja on nostettu ennusteessa vuoden alkupuoliskon kertymien perusteella.

TE-palvelu-uudistuksesta huolimatta kuntien peruspalvelutuotannon painopiste säilyy koulutus- ja sivistyssektorilla, jonka kokonaispalvelutarve on laskeva syntyvyyden laskun vuoksi. Ennustejaksolla palvelutarpeen laskua on kuitenkin hieman

loivennettu, sillä palveluiden järjestämisen kustannukset eivät alene samassa suhteessa. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste sekä erityisen tuen tarve ovat lisääntyneet viime vuosina.

Kuntien investoinnit pysyvät kokonaisuutena korkealla tasolla, vaikka kuntakohtaiset erot ovat huomattavia. Osassa kunnista investointinäköymät ovat laskevia, mutta etenkin kasvukeskuksissa muuttoliike ylläpitää kuntien investointipaineita. Valtaosa panostuksista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin kuten rakennuksiin, mutta myös vihreän siirtymän investoinnit pitävät osaltaan investointitasoa korkealla.

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde, ja ne koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, yhteisö- ja kaivosmineraaliverosta. Vuonna 2025 kuntien kokonaisverotulot kasvavat vain 0,7 prosenttia erityisesti kunnallisveron heikon kehityksen ja yhteisöverotuottojen supistumisen takia. Kokonaisverotulojen kasvu kuitenkin kiihtyy 5,8 prosenttiin vuonna 2026 ja on keskimäärin 3,8 prosenttia vuosina 2027–2029.

Tulonsiirrot valtiolta kunnille kasvavat kuluvana vuonna TE-palvelu-uudistuksen myötä kuntien tehtävien ja rahoitusvastuun laajentuessa. Valtionosuuksien kasvu jää kuitenkin siirtyneiden tehtävien kustannusten kasvua pienemmäksi, sillä valtionosuuksiin tehdään samanaikaisesti leikkauksia. Vuonna 2026 valtion tulonsiirrot kuntahallinnolle laskevat ennen kaikkea hallituksen peruspalveluiden valtionosuuksiin kohdentamien vähennysten vuoksi. Kun valtionosuuksiin jo aiemmin kohdenetut määräaikaiset leikkaukset päättyvät vuoden 2027 jälkeen, nousevat valtion tulonsiirrot kuntahallinnolle. Verorahoitus ei kuitenkaan riitä kattamaan kuntahallinnon tulojen ja menojen välistä epätasapainoa, vaikka kuntahallinnon alijäämän arvioidaan supistuvan ennustejakson lopulla 0,4 prosenttiin.

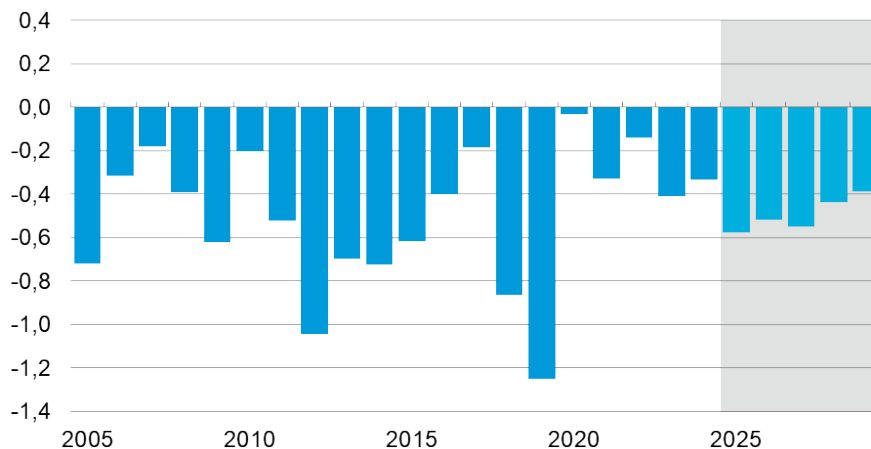
Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee kuntataloudessa veronkorotuksia ja tiukkoja säästötoimia tulevina vuosina, sillä palvelut ja palveluverkko on sopeutettava käytettävissä oleviin tuloihin. Kuntahallinnon alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa ja velkasuhde jatkaa kasvuaan tarkasteluvuosina.

Ennusteeseen sisältyy riskejä molempiin suuntiin. Kehitysarviossa on oletettu, että sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättyminen ja uudelleenneuvotteluiden tulokset heikentävät kuntien vuokratuloja 150 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen.

Arvioita suuremmat sote-kiinteistöjen vuokranmenetykset voivat vaikuttaa kunta-hallinnon kulutusmenojen hintakehitykseen ja heikentää kuntien tilannetta. Lisäksi ennusteeseen on sisällytetty kuntien ja kuntayhtymien omia pysyviä sopeutustoi-mia 150 milj. euroa vuodelle 2025. Kuntien omat sopeutustoimet voivat kuitenkin vahvistaa rahoitusasemaa ennustettua enemmän, mikäli palveluverkkoa tai henki-löstömenoja onnistutaan sopeuttamaan oletettua enemmän. Toisaalta sopeutustoi-mien epäonnistuminen tai muut menolisäykset, esimerkiksi arvioitua suuremmat sote-kiinteistöjen vuokramenetykset, voivat vastaavasti heikentää tilannetta.

Kuntahallinnon rahoitusasema

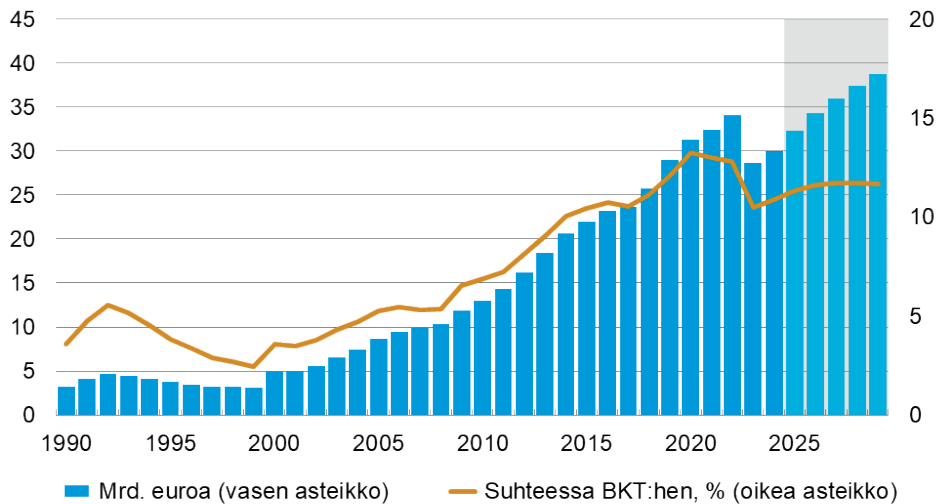
suhteessa BKT:hen, %

ML. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntahallinnon velka

ML. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 19. Kuntahallinto¹

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Verot	13,1	14,0	14,1	14,9	15,4
kunnallisvero	9,0	10,0	10,1	10,7	11,1
yhteisövero	2,0	1,7	1,6	1,7	1,8
kiinteistövero	2,1	2,3	2,4	2,4	2,4
Myynti- ja maksutulot	6,2	6,3	6,3	6,2	6,4
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	8,6	8,3	8,8	9,0	9,0
Muut tulot	1,9	2,2	2,2	2,2	2,3
Kokonaistulot	29,9	30,7	31,4	32,4	33,1
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	22,5	22,9	23,4	24,0	24,7
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	0,6	0,5	0,8	0,8	0,8
Muut tulonsiirrot	1,8	1,7	2,2	2,3	2,3
Omaisuusmenot	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9
Pääoman bruttomuodostus	5,4	5,6	5,7	6,0	6,1
Muut menot	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	31,0	31,7	33,0	33,9	34,8
Kulutusmenot	21,3	21,6	22,4	23,4	24,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,1	-0,9	-1,6	-1,5	-1,7
Perusjäämä ²	-0,5	-0,1	-0,8	-0,6	-0,8

¹ Pl. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5 Hyvinvointialuehallinto

Hyvinvointialueet olivat edelleen alijäämäisiä viime vuonna, mutta menojen kasvu hidastui normaalitasolle. Hyvinvointialueiden menokehitys hidastuu yhä tänä vuonna ja valtion rahoitus kasvaa. Alueiden rahoitusasema pysyy likimain tasapainossa vuoteen 2027 saakka.

Hyvinvointialueiden rahoitusasema oli vuonna 2024 edelleen heikko, 1,6 miljardia euroa alijäämäinen eli -0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Menojen kasvu normalisoitui kuitenkin vuoden 2023 erittäin nopean kasvun jälkeen. Kertymätiedot osoittavat menojen kasvun olleen hidasta myös ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2025.

Tänä vuonna alueiden rahoitusasema saavuttaa tasapainon menojen maltillisen kasvun ja valtion rahoituksen nopean kasvun ansiosta. Menojen kasvua hidastavat sopeutustoimet ja valtion rahoitusta kasvattaa hyvinvointialueiden vuoden 2023 tulokseen perustuva vuonna 2025 maksettava 1,4 mrd. euron suuruinen jälkikäteistarkistus. Vuosina 2026–2027 alueiden rahoitusasema pysyy lähellä tasapainoa, ja menojen kasvu on noin 3,6 prosenttia vuosittain.

Menojen kasvu ennustekaudella aiheutuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta. Henkilöstömenot kasvavat sovittujen palkankorotusten ja palkkaohjelmien vuoksi yleistä ansiotasoa nopeammin. Menojen kasvua hillitsevät pääministeri Orpon hallituksen päätökset sekä alueiden omat sopeutustoimet. Alueiden omiksi sopeutustoimiksi on ennusteessa arvioitu 0,35 mrd. euroa kuluvalle vuodelle ja 0,15 mrd. euroa vuodelle 2026. Vuosien 2025–2026 arviot on laadittu varovaisesti suhteessa alueiden omiin suunnitelmiin. Arviot perustuvat erityisesti alueiden talousarvioiden menokehitykseen. Sopeutuspaineet pysyvät kuitenkin mittavina aloitusvuosien alijäämien vuoksi.

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saatavista maksutuotoista. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus vuodelle 2026 on 3,25 prosenttia. Rahoituksessa huomioidaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen vuosittainen kasvu. Vuodelle 2026 kohdennettava jälkikäteistarkistus on 1,3 mrd. euroa. Ennusteessa seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan mukaan lukien jälkikäteistarkistukseen tehty kehysvaraus, ei painelaskelman mukaiseen kustannuskehitykseen.

Ennusteeseen liittyy useita riskejä. Alueiden menot voivat toteutua arvioitua pienempinä, mikäli säästötoimet ja toiminnan tehostaminen onnistuvat odotettua paremmin. Toisaalta sopeutustoimien epäonnistuminen tai uudet menolisäykset voivat heikentää alueiden taloudellista tilannetta.

Taulukko 20. Hyvinvointialueet¹

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	5,0	5,7	6,0	6,2	6,4
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	25,7	26,2	28,6	29,6	30,5
Muut tulot	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Kokonaistulot	30,9	32,2	34,8	36,0	37,2
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	24,9	25,8	26,3	27,2	28,2
Sosiaali- ja luontoismuotoiset etuudet	6,1	6,4	6,7	7,0	7,3
Omaisuusmenot	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Pääoman bruttomuodostus	1,4	1,3	1,3	1,5	1,3
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	32,5	33,8	34,6	36,0	37,1
Kulutusmenot	26,1	26,7	27,3	28,3	29,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,6	-1,6	0,2	-0,0	0,1
Perusjäämä ²	-1,5	-1,5	0,4	0,2	0,3
Hyvinvointialueindeksi, muutos %	3,52	2,53	3,00	3,25	2,63
Hyvinvointialueiden ansiotasoindeksi, muutos %	6,0	3,5	5,8	4,8	4,1

¹ ml. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi.

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomeroja.

Taulukko 21. Paikallishallinto (kuntahallinto + hyvinvointialueet)

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	11,3	11,9	12,3	12,4	12,7
Verot ja saadut sosiaaliturvamaksut	13,1	14,0	14,1	14,9	15,4
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	34,3	34,6	37,4	38,6	39,6
Muut tulonsiirrot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Muut tulot	1,9	2,1	2,1	2,2	2,2
Kokonaistulot	60,8	62,9	66,2	68,4	70,3
Palkansaajakorvaukset ja väliuotekäyttö	47,4	48,7	49,7	51,2	52,9
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	6,7	7,0	7,5	7,8	8,2
Muut tulonsiirrot	1,9	1,8	2,3	2,4	2,4
Omaisuusmenot	0,8	1,0	1,1	1,1	1,1
Pääoman bruttomuodostus	6,7	6,9	7,0	7,4	7,4
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Kokonaismenot	63,5	65,5	67,6	70,0	71,9
Kulutusmenot	47,4	48,4	49,7	51,7	53,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,7	-2,6	-1,4	-1,5	-1,6
Perusjäämä ¹	-2,0	-1,6	-0,3	-0,4	-0,5

¹ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.6 Sosiaaliturvarahastot

Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän arvioidaan olevan tänä vuonna 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Ylijäämän ennakoidaan kasvavan ennustejakson aikana 1,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Työeläkelaitokset pysyvät ylijäämäisinä koko ennustekauden ajan, mikä johtuu erityisesti saaduista työeläkemaksutuotoista ja omaisuustuloista. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema paranee vuonna 2026 ylijäämäiseksi 0,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoden 2025 alijäämästä erityisesti työttömyysvakuutusmaksujen noston myötä. Ennustekauden aikana ylijäämä kasvaa vähitellen 0,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

2.6.1 Työeläkelaitokset

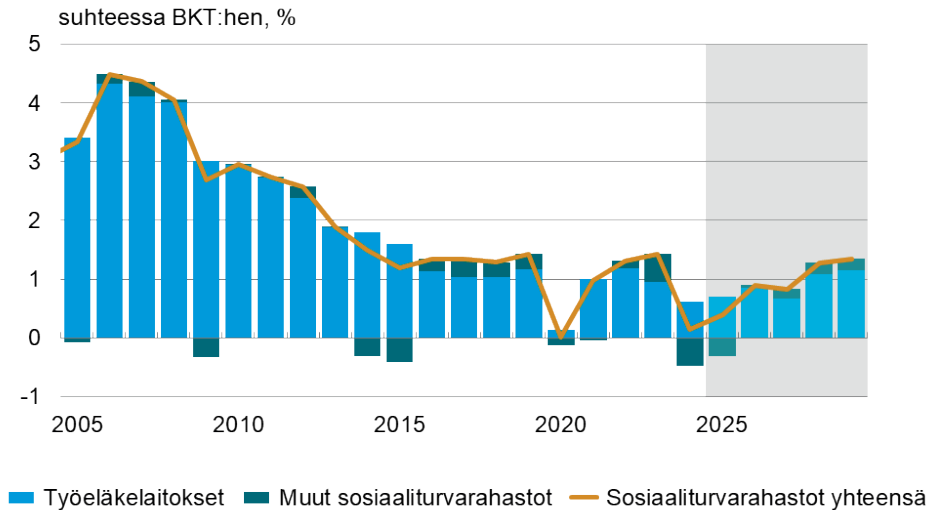
Työeläkelaitosten rahoitusasema on tänä vuonna 0,7 prosenttia ylijäämäinen suhteessa BKT:hen. Ylijäämän ennakoidaan kasvavan 1,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen ennustejakson loppuun mennessä. Vuonna 2027 ylijäämä supistuu tilapäisesti edellisvuodesta Valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon tehtävän kertaluonteisen lisäsiirron takia.

Kokonaismenojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 2,4 prosenttia. Kasvu-
vauhti on edellisvuosia hitaampi työeläkkeiden pienempien indeksikorotusten vuoksi. Vuonna 2026 menot kasvavat arviolta suunnilleen samaa vauhtia kuin kuluvana vuonna. Vuonna 2027 menojen kasvu kiihtyy yli kuuteen prosenttiin pääosin kevään 2025 puoliväliriihessä päätetyn Valtion eläkerahaston lisäsiirron takia. Myös vuoden 2025 budjettiriihessä tehty päätös kasvattaa VER:n riskinotto-
kykyä ja samalla vuosittaista tuloutusta Valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon 100 milj. eurolla vuodesta 2027 alkaen lisää sektorin menoja. Vuonna 2028 menojen arvioidaan säilyvän suunnilleen ennallaan ja vuonna 2029 kasvavan vajaat 4 prosenttia eläkemenojen kasvun seurauksena.

Työeläkemaksutuotot muodostavat merkittävän osan sektorin tuloista. Vuosina 2022–2025 työnantajan työeläkemaksua on korotettu vuoden 2020 maksualennuksen kompensoimiseksi. Myös omaisuustulot tukevat sektorin ylijäämäisyyttä koko ennustejaksolla. Sektorin kokonaistulojen arvioidaan kasvavan tänä ja ensi vuonna hieman yli 3 prosenttia ja loppuennustevuosina keskimäärin 4,4 prosenttia.

Sektorin kehitykseen liittyvät keskeiset riskit kohdistuvat omaisuustuloihin. Korkotason nopeilla muutoksilla on merkittävä vaikutus sekä rahasto- että korkotuottoihin, mikä lisää ennusteeseen liittyvää epävarmuutta.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 22. Sosiaaliturvarahastot

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Miljardia euroa					
Omaisustulot	5,0	5,5	6,0	6,2	6,6
Sosiaaliturvamaksut	34,1	32,7	34,4	36,3	37,8
työnantajien maksut	21,2	20,6	21,7	22,9	23,8
vakuutettujen maksut	12,9	12,1	12,6	13,4	14,0
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	16,9	17,6	17,3	17,4	17,7
Muut tulot	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
Kokonaistulot	57,0	56,7	58,7	60,9	63,2
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	47,0	49,8	50,9	51,4	52,3
Muut menot	3,9	4,3	4,4	4,6	5,9
Kokonaismenot	53,1	56,4	57,6	58,3	60,6
Kulutusmenot	4,5	4,8	5,0	5,1	5,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,9	0,4	1,1	2,7	2,6
Työeläkelaitokset	2,6	1,7	2,0	2,5	2,1
Muut sosiaaliturvarahastot	1,3	-1,3	-0,9	0,2	0,5
Perusjäämä ¹	4,0	0,4	1,2	2,7	2,6

¹ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.6.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman arvioidaan olevan tänä vuonna noin –0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema paranee ensi vuonna 0,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen pääosin työttömyysvakuutusmaksun noston seurauksena. Ylijäämä kasvaa vähitellen ennustejakson aikana 0,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Kokonaismenojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna vajaat kaksi prosenttia. Kasvua selittää muun muassa työttömyyden kasvun takia lisääntyneet työttömyysmenot. Vuosina 2026–2028 menojen arvioidaan laskevan maltillisesti. Laskuun vaikuttavat erityisesti sekä hallitusohjelmassa linjatut toimet että kevään 2024 kehysriihessä päätetyt sopeutustoimet. Vuonna 2029 menojen arvioidaan kääntyvän hieman alle 2 prosentin kasvuun.

Sektorin tulojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 4 prosenttia. Kasvu perustuu erityisesti sairausvakuutusmaksutulojen lisääntymiseen, joka perustuu palkkasumman kasvun ja maksuprosenttien nousuun. Edeltäviä vuosia matalammat työttömyysvakuutusmaksut viime ja tänä vuonna ovat kuitenkin hidastaneet kokonaistulojen kasvua. Työllisyysrahasto julkaisi lopullisen esityksensä työttömyysvakuutusmaksujen tasosta 28.8.2025. Työttömyysvakuutusmaksujen noston yhteismääräksi esitetään vuodelle 2026 0,6 prosenttiyksikköä, jolloin työnantajien keskimääräinen maksu olisi 0,92 prosenttia palkasta ja työntekijöiden maksu 0,89 prosenttia palkasta. Tämä maksukorotus kasvattaa sektorin saamia sosiaaliturvamaksuja ja täten parantaa muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa. Ensi vuonna sektorin tulojen arvioidaankin kasvavan 4,7 prosenttia erityisesti työttömyysvakuutusmaksumuutoksen ajamana. Vuonna 2027 tulot kasvavat n. 1,5 prosenttia, jonka jälkeen tulojen kasvu pysähtyy vuonna 2028, mutta kiihtyy jälleen vajaaseen 2 prosentin kasvuun vuonna 2029.

Sosiaaliturvamaksujen kehitykseen vaikuttaa myös vuoden 2025 alussa voimaan tullut kanavointiratkaisu. Sen seurauksena työttömyysvakuutusmaksujen annetaan alentua normaalisti ennakoitujen etuussäästöjen mukaisesti ja vastaavasti sairausvakuutusmaksuja korotetaan. Tämän myötä valtion rahoitusosuus sektorin menoista pienenee.

Taulukko 23. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2023	2024	2025	2026*	2027*
Sosiaalivakuutusmaksut¹					
Työnantajat					
Sairausvakuutus	1,53	1,16	1,87	1,89	1,84
Työttömyysvakuutus	1,54	0,82	0,61	0,92	0,92
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,37	17,34	17,38	17,10	17,10
Kunta-alan eläkevakuutus	19,81	19,59	19,21	19,45	19,45
Palkansaajat					
Päivärahamaksu	1,36	1,01	0,84	0,87	0,81
Sairaanhoitomaksu	0,60	0,51	1,06	1,12	1,10
Työttömyysvakuutus	1,50	0,79	0,59	0,89	0,89
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,47	7,47	7,47	7,30	7,30
Etuudensaajat					
Sairausvakuutus	1,57	1,48	1,45	1,51	1,49
Eläkeindeksit					
Työeläkeindeksi	2874	3037	3077	3102	3161
Kansaneläkeindeksi	1805	1911	1930	1936	1965

¹ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.7 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee epätasapaino eli kestävyysvaje. Arvio kestävyysvajeesta on noin 2 prosenttia suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa vuoden 2029 tasolla.

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen noin kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja aiheuttaa merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Ikääntyneen väestön määrän kasvu lähivuosikymmeninä lisää hoiva- ja terveystuloja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäisen väestön kasvun hidastuminen ja hidas tuottavuuden kasvu pitävät talouskasvun vaimeana, mikä heikentää veropohjaa, jota käytetään julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan rahoittamiseen. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee epätasapaino eli kestävyysvaje. Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Kestävyysvajearvio kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa.¹

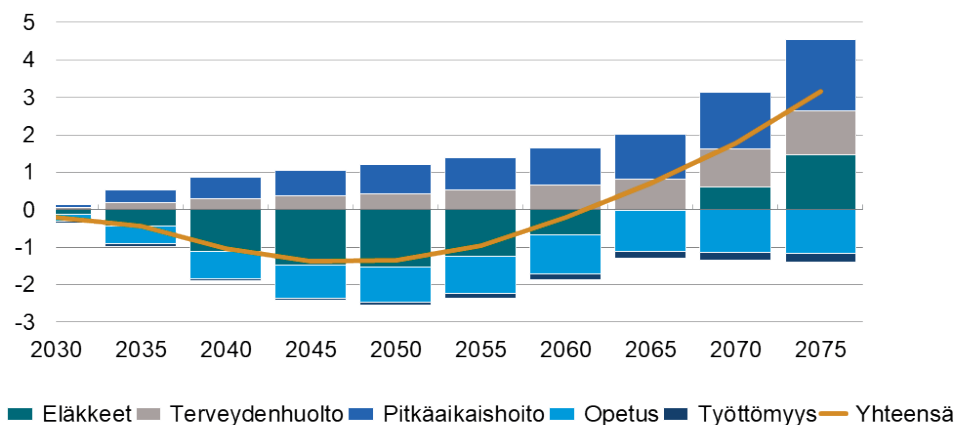
Kestävyysvaje on noin 2 prosenttia suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa vuoden 2029 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut.

1 Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuorat kasvuvaiikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

Kestävyyssvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevana vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin.

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2028, suhteessa BKT:hen, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

Taulukko 24. Julkinen talous pitkällä aikavälillä

	2025	2030**	2040**	2050**	2060**	2075**
Suhteessa bruttokansantuotteeseen, %						
Kokonaismenot	57,4	54,7	55,1	56,6	59,3	65,1
mistä ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot	31,3	30,3	29,6	29,2	30,3	33,6
Eläkkeet	14,3	13,8	12,9	12,5	13,3	15,4
Työeläkkeet	13,3	12,8	11,9	11,6	12,5	14,4
Kansaneläkkeet	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	1,0
Terveystenhuolto	6,6	6,8	7,0	7,1	7,3	7,9
Pitkäaikaishoito	3,0	3,2	3,7	3,9	4,1	5,0
Opetus	5,3	4,8	4,2	4,0	3,9	3,7
Työttömyys	2,1	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6
Korkomenot	1,5	2,0	3,2	5,1	6,6	9,7
Kokonaistulot	53,1	53,0	53,8	55,5	57,9	62,0
mistä omaisuustulot	3,6	4,2	5,3	7,1	9,3	13,0
mistä eläkkeistä perityt verot	3,0	2,9	2,7	2,6	2,8	3,3
Nettoluotonanto ¹	-4,3	-1,7	-1,2	-1,1	-1,3	-3,0
mistä siirto työeläkerahastoihin	0,7	2,1	4,2	6,4	7,8	9,7
Julksyhteisöjen velka	84,2	87,5	101,5	128,7	167,5	246,4
Julksyhteisöjen varat, sulautettu	147,1	151,7	160,6	187,7	226,4	293,3
mistä työeläkerahastot, sulautettu	99,6	105,2	122,3	154,8	196,6	265,3

¹ Vuodesta 2030 lähtien suhdannekorjattu jäämä

Liitteet

Liite 1 Verotulojen laskennan keskeiset oletukset

Taulukko 1. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2025*	2026*	2027*	2028*	Keskim. vuosimuutos, %, 2028/2025*
Muutos, prosenttia vuodessa					
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	2,8	3,6	3,7	4,0	3,5
Palkkatulot	2,8	4,6	4,4	4,5	4,1
Eläkkeet ja muut sosiaalielätykset	2,4	1,2	2,0	2,8	2,1
Pääomatulot	3,9	3,7	4,1	4,0	3,9
Ansiotasoindeksi	3,0	3,6	3,0	3,2	3,2
Toimintaylijäämä	4,0	3,2	4,8	4,0	4,0
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	0,8	3,4	3,5	3,7	2,8
Arvonlisäveron pohja	1,3	3,7	4,1	4,9	3,5
Bensiinin kulutus	-1,0	-3,1	-3,8	-4,3	-3,1
Dieselöljyn kulutus	-2,6	-3,0	-3,6	-3,9	-3,3
Sähkön kulutus	-0,5	7,4	2,1	2,4	2,9
Verollisen alkoholin kulutus	-2,3	-0,6	-0,6	-1,1	-1,2
Rekisteröidyt uudet henkilöautot (kpl)	74 000	83 500	93 000	103 000	-
täyssähköautojen osuus	36%	49%	64%	73%	-
Käytettynä tuodut henkilöautot (kpl)	44 000	44 000	44 000	44 000	-
täyssähköautojen osuus	55%	60%	64%	68%	-
Kuluttajahintaindeksi	0,4	1,4	1,9	2,0	1,4

Taulukko 2. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Verolaji			
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	546, josta valtio 346 ja kunnat 85
	Eläketulot	1%	168, josta valtio 113 ja kunnat 40
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	45
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	77, josta valtio 59, kunnat 18
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	152
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	2
Energiaverot	Sähkön kulutus ¹	1%	10
	Bensiinin kulutus	1%	12
	Dieselin kulutus	1%	12
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1%	14
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1%	8

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

**Taulukko 3. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia
julkisyhteisöjen verotuloihin**

	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
Miljoonaa euroa						
Ansiotuloverot	-618	-692	-1 598	-993	-749	-735
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	80	80	0	0	0	0
Pääomatulovero	1	5	0	0	0	0
Yhteisövero	3	32	228	-446	-372	-145
Muut välittömät verot	181	-18	-59	204	29	-2
Arvonlisävero	550	1 266	16	-4	18	0
Energiavero	-116	-20	2	-65	-45	0
Muut välilliset verot	143	-136	301	127	62	31
Sosiaaliturvamaksut	-1 346	808	-130	-92	-205	-11

Liite 2 Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon eroista

Valtion budjettitalous oli 12,1 mrd. euroa alijäämäinen vuonna 2024. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon rahoitusasema oli -10,1 mrd. euroa. Tilinpidon rahoitusasema oli noin 2,0 mrd. euroa parempi.

Tänä vuonna budjetin tasapaino (-14,1 mrd. euroa) on hieman tilinpidon rahoitusasemaa heikompi (-12,0 mrd. euroa) heikompi. Budjetin menot puolustushankintoihin ovat vielä jonkin verran niistä koituvien tilinpidon menoja suurempia. Lisäksi valtion velanhallintaan liittyvät koronvaihtosopimukset eivät vaikuta tilinpidon korkomenoihin, mutta heikentävät valtion budjetin tasapainoa noin 0,4 miljardin euron verran.

Vuonna 2026 tilinpidon alijäämä heikkenee suhteessa budjettiin (budjetin alijäämä: -8,3 mrd, tilinpidon -11,7 mrd. euroa). Valtion asuntorahaston lakkauttaminen lisää budjettitalouden tuloja 2,3 miljardilla eurolla rahaston varojen siirron takia. Tällä ei kuitenkaan ole vaikutusta kansantalouden tilinpitoon, jossa rahasto on jo ollut osa valtionhallintoa. Taustalla on myös muita pienempiä eroja.

Budjetin alijäämä ja valtion velanotto

Budjetin alijäämästä ei myöskään voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2024 valtion budjettitalouden velka kasvoi noin 12,6 mrd. euroa. Budjetin alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 12,1 mrd. euroa, joten velanotto oli 0,5 mrd. euroa suurempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt. Vuonna 2024 velanoton eroa budjetoituun lisäsi valtion rahastojen kassan pieneminen ja budjetoitujen menojen toteutuminen suurempana ja tulojen pienempänä. Lisäksi velanottotarvetta vähensi kassan pieneminen. Tänä vuonna velkaa arvioidaan otettavan alijäämää enemmän mm. emissiotappioiden takia. Vuonna 2026 velanotto on budjetin alijäämää suurempaa mm. jo aiemmin mainitun valtion asuntorahaston tuloutuksen takia, mikä ei kuitenkaan vähennä velanottotarvetta.

Yleistä tietoa budjetin ja kansantalouden tilinpidon eroista

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteiksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös korkojohdannaisten vaikutukset korkomenoihin.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion, kuten myös muiden julkisen talouden alasektoreiden, tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Liitetaulukot

Sisällysluettelo

Liitetaulukko 1: Vuosien 2020-2024 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteumia

Liitetaulukko 2: Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

Liitetaulukko 1. Vuosien 2020–2024 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

Vuosien 2020–2024	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %
BKT (määrä)	1,6	0,2
BKT (arvo)	3,7	3,0
Yksityinen kulutus (arvo)	4,0	2,9
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,8	-0,6
Inflaatio	1,9	3,5
Palkkasumma	3,6	3,6
Työttömyysaste	7,0	7,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,5	55,0
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,7	-3,5
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,5	-3,3
Keskimääräiset ennustepoikkeamat	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,4	1,9
BKT (arvo)	0,7	2,5
Yksityinen kulutus (arvo)	1,1	2,8
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,2	2,0
Inflaatio	-1,6	2,4
Palkkasumma	-0,0	2,4
Työttömyysaste	-0,5	0,8
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	-2,5	5,0
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	0,8	1,5
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	0,7	2,2

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa). Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustepoikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustepoikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Käypiin hintoihin					
Bruttokansantuote markkinahintaan	320 680	320 677	325 331	330 452	337 357
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	93 620	95 234	96 157	97 669	100 468
Kokonaistarjonta	177 907	178 490	179 237	180 797	182 910
Tavaroiden ja palvelujen vienti	118 937	118 485	119 407	121 559	123 742
Kulutus	59 002	60 032	59 860	59 285	59 238
yksityinen	50 453	47 948	50 837	52 844	54 817
julkinen	41 357	38 190	39 788	41 330	43 326
Investoinnit	9 082	9 783	11 098	11 565	11 527
yksityiset	320 537	321 533	326 203	331 340	338 266
julkiset	11 149	12 079	13 894	14 628	15 016
Kysyntäerät yhteensä	389 759	390 180	402 753	417 115	435 181
Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	228 271	229 199	231 557	234 874	238 916
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	93 030	92 143	94 419	96 227	99 092
Kokonaistarjonta	320 680	320 677	325 331	330 452	337 357
Tavaroiden ja palvelujen vienti	93 620	95 234	96 157	97 669	100 468
Kulutus	177 907	178 490	179 237	180 797	182 910
yksityinen	118 937	118 485	119 407	121 559	123 742
julkinen	59 002	60 032	59 860	59 285	59 238
Investoinnit	50 453	47 948	50 837	52 844	54 817
yksityiset	41 357	38 190	39 788	41 330	43 326
julkiset	9 082	9 783	11 098	11 565	11 527
Kysyntäerät yhteensä	320 537	321 533	326 203	331 340	338 266